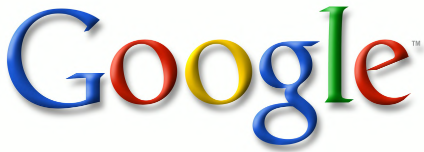
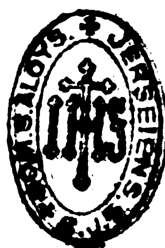
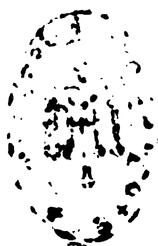

BIBLIOTHECAE
PATRVM CISTERCIENSIVM,

SIVE

OPERVM ABBATVM ET MONACHORVM CISTERCIENSIS Ordinis, qui sæculo S. Bernardi, aut paulò post ejus obitum floruerunt.

TOMVS SECVNDVS

EXHIBENS

Duodecim Distinctiones Dialogi Miraculorum Cæsarij Monachi Vallis-sancti Petri, aliàs Heisterbach, ejusdem Ordinis Cisterciensis.

Correctum est hoc opus in quibusdam, quæ videbantur malè sonantia; & quæ minùs certa aut etiam fabulosa videbantur, ferè diuerso charactere exarata sunt; (quanquam etiam nonnulla certam doctrinam continentia necessitate cogente etiam diuerso illo charactere sunt excusa,) & in Annotationibus in fine operis positis ostensa eorum falsitas, aut exigua probabilitas: quæ autem certa, aut valde probabilia, vindicata.

Has notas præcedit Apologia pro Cæsario ipso.

Labore & studio F. BERTRANDI TISSIER, *Doctoris Theologi, Boni-fontis in Therascia ejusdem Ordinis Prioris.*

BONO-FONTE,
Anno Domini. M. DC. LXII.

Venit Parisijs in Collegio S. Bernardi, & in vico S. Iacobi apud Edmundum Couterot, sub signo Boni-Pastoris

PERMISSV SVPERIORVM.

REVERENDO ADMODVM PATRI ET DOMINO

DOMINO IOANNI IOVAV, ABBATI DE PRECIBVS,

Cœnobiorum strictæ obseruantiæ Ordinis Cistерciensis Vicario Generali.

CVM primùm hanc Dialogorum Cæsarij nostri editionem mente concepi, REVERENDE ADMODVM PATER, ET DOMINE, hanc tibi nuncupandam indubitanter judicaui. Huic enim Auctori par zelus & fervor obseruantiæ Regularis fovendæ similem te nobis exhibet. Ille siquidem, vt Novitijs, quos ad virtutem formandos susceperat, ad vitæ spiritualis perfectionem sectandam olim stimulos adderet, ea quæ in Ordine Cisterciensi vsque ad suum tempus gloriosè gesta fuerant, vt idem ipse ait, enarrare, ac postmodũ, vniuerso Ordini consulens, literarũ monimentis consignare curauit. Tu similiter affectus, nõ scripto quidem, sed exemplo, (quod efficacius est,) ac strictioris obseruantiæ professione, ejusdemque Instituti per multa Cœnobia propagatione, jam minutum ac tepefactum antiquum Religiosę vitæ fervorem denuo accendere omni studio contendis. Arduum verò negotium aggresso non pauci adversantur: infracto nihilominus perstas animo, & omnes vincis obviantes difficultates. Nec tamen adeò mihi mens læva est, vt adversantibus crimen impingere velim: quos ad tuenda Privilegia, quæ creduntur à summis Pontificibus fuisse concessa, amor boni publici, vt arbitror, impulit: satius esse judicantes, Ordinis primævum rigorem nonnihil relaxare, vt plures in eo saluari possint. Nec novum aut incredibile videri debet, eos inter se certare, qui zelo bono vtrimq; mouentur. Paulus & Barnabas, post diuturnam cohabitationem, & in prædicatione Evangelij mutuam cooperationem, sic inter se dissensisse in causa Dei leguntur, vt ab invicem discederent. Bellum quoque sanctos inter Angelos, Iudæorum & Persarum pręsides, Danielis decimo capite enarrat certantium vnus: à cuius etiam partibus Michaël princeps magn⁹ stetisse memoratur. Nimirum Princeps Iudęorum populum suum inter Infideles captivũ in natale solum reducem volebat, cui princeps Persarum resistebat: sperans populũ sibi commissũm ex contubernio Iudęorum ad cultum Dei perducendum. Sic vterq; gentis sibi cõmissæ salutem zelabat, decreto Diuino nondũ eis patefacto. Vtrosque hodie in Ordine Cisterciensi dissidentes, zelo non malo moueri piè credendum. Verùm, cùm patres nostros hoc in Opere à Cæsario, & in præcedenti ab Auctore Exordij laudatos, strictiorem Regulæ observationem sectatos fuisse, & ad perfectionis culmen, relicto Molismensi cœnobio, in quo relaxatio ac mitigatio eiusdẽ Regulæ invaluerat, conscẽdisse, non dubium sit: cũque experientia constet, pauca monasteria esse, exceptis strictæ disciplinæ locis, in quibus pfectè servetur Regula, quam omnes pfessi sumus; illi proculdubio saluti suæ certiùs consulunt, qui arctiorem ingrediuntur viam: maximè cùm, Christo teste, angusta sit via, quæ ducit ad vitam: & angusto initio spirituale tyrocinium auspicandum sanct⁹ moneat Benedictus. Felices proinde, qui tua secuti exempla & monita, arctam semitam ingressi, longiùs ab illa via lata, quæ ducit ad perditionem, recedunt. Hi Cęsariani Dialogi, sicut & Opuscula alia Patrum Ordinis nostri, tam edita jam à nobis, quàm edenda, scintillæ sunt, imò incendia, ad charitatem, & Religiosæ vitæ perfectionem vehementer animos inflammantia: ac rubiginem omnem peccati, & cujuslibet imperfectionis feliciter consumentia. Dolendum tamen est, hunc Authorẽ de Ec-

clesiæ optimè meritum, post multa sæcula, nunc primùm audire, non modò fabulosum, sed etiam erroné: cùm tamen si attentè legatur vel ab æmulo & critico, nihil in eo à doctrina Catholica alienum possit reperiri. Illud præsertim, quod in eo reprehendi accepimus, quẽdam Cœnobij ipsius Auctoris, scilicet Heisterbach, monachum defunctũ alteri apparentem dixisse, fuisse se in pœnis, ob dilationem gloriæ, non tamen igne purgatorio afflictum, tantùm abest, vt erroneũ videri possit, vt doctrinam illam apertissimè contineant Beatæ Brigiddæ Revelationes ab Ecclesia approbatæ, Historia venerabilis Bedæ, Vita illuminati viri Thauleri, Visiones, seu Reuelationes Sanctę Mechtildis, Historia Purgatorij Sancti Patricij, alięque fide dignæ historiæ: eamdem quoq; Doctores celebres probent: & qui oppositam tuentur, vt Suarez, nulla hanc censura inurant. Vindicandus itaque nobis est ab omni nota erroris, Auctor de Ecclesia optimè meritus: quantũ tamen Sancta Sedes Romana permiserit, ad cuiꝰ examen causa ista erit referenda. Inter cęteras curas, quæ animum tuum vtiliter occupant, illa videtur admittẽda, qua patrocinium suscipias Cęsarij: atq; saluti viuorum consulens, defunctorum honori simul prospicias: eo maximè consilio, vt Opus hoc præclarum, & pietatis igni accendendo aptissimum, deinceps omnium manibus evolvatur. Interim ad aliorum Authorũ nostrorum me editionem accingam: eum, qui concordiam, vt testatur Iob, facit in sublimi, precatus, vt & inter Angelos terrestres, Angelos Ecclesiarum nostrarum, pacis fœdera sanciat: omnesque Diuino Spiritu afflati, votis concordibus antiquũ Ordinis splendorem, (qua in re præcipuè enitet zelus & labor tuus,) restituere, ad maiorem Dei gloriam, procurent. Hoc enim præcipuum est votum,

Reuerende admodum Pater, & Domine

Addictissimi tibi servi
F. B. TISSIER.

CAESARII
MONACHI VALLIS S. PETRI,
SEV HEISTERBACH, ORD. CISTERCIENSIS.
DIALOGI.

Æsarius Colonia Agrippina à puero educatus, forsan & natus, cùm ibi in grauem morbum incidisset, & matri ejus suasum esset, illum obuoluere linteamine adhuc madido, quo puella quadam Iudaa recèns baptizata de fonte sacro exiens cõtecta fuerat: aqua illius sacratissima tactu mox conualuit. Adolescens hortatu Gevardi Abbatis vallis S. Petri, aliàs Heisterbach, Ordinis Cisterciensis conuersus, vestem Religionis induit: & post aliquot annos Villarij Prior cõstitutus est. Quo officio postea cedens, in proprio Cœnobio Nouitijs atq; Conuersis praficitur Magister. Cùm autem ijsdem Nouitijs ea qua in Ordine nostro Cisterciensi gloriose gesta fuerant, & adhuc fiebant, quotidie enarraret: rogatus est à quibusdã ea scriptura mandare. Quod cùm exequi recusaret, accedente Abbatis sui pracepto, & Abbatis Loci-Sancta-Maria consilio, duodecim Dialogorum Opus edidit. Scripserat priùs homilias quasdam De infantia Saluatoris: item libros duos in illud, Signum magnũ apparuit in cælo, *& quosdam Sermones. Quanta autem his Dialogis fides habenda sit, paucis hic aperiendum. Et omnino quidẽ credendũ, virum pium & sanctum nihil in eis finxisse, nec mentiri aut fallere in animo habuisse: maximè cùm solemni jurejurando interposito id asseueret.* Testis est, *inquit*, mihi Dominus, nec vnum quidem Capitulum in hoc Dialogo me finxisse. Quòd si aliqua fortè aliter sunt gesta, quàm à me scripta: magis eis videtur imputandum esse, à quibus mihi sunt relata. *Fateor incredibilia quadam ab illo referri: sed non ideo catera, eaque optima, abjicienda fuere: sicut nec quisquam aureos nummos vel argenteos despicit, quòd adulterini his admixti reperiantur. Generatim verò statuendũ est, id recipiendũ, quod Auctor ipse vidisse se dicit, aut à viris fide dignis accepisse, qui se id vidisse vel scire affirmarunt. Qua autem incerto rumore in vulgus sparsa retulerunt, non multum habet fidei. Fama enim, vt canit Poëta, tam ficti est prauique tenax, quàm nuntia veri. Porrò hos Dialogos Exordio Cisterciensis nostri Ordinis proximè subnectendos censuimus: quòd Patrum nostrorum gesta praclara magna ex parte referant, & alia ferè ab ijs, qua in predicto Exordio narrantur. Monendus quoque es, Lector beneuole, suspectas narrationes, quando occurrent, alio à reliquis, charactere edendas fore. Qua verò quibusdam difficultatem mouent, & tamen sana doctrina, vt reor, non aduersantur, in Apologia pro viribus expono: judicio tamen S. Romana Ecclesia omnia submissa volo.*

In Prafat.

PROLOGVS CÆSARII IN DIALOGVM MIRACVLORVM.

COLLIGITE, *qua superauerunt, fragmenta: ne pereant.* Cùm ex debito injunctæ solicitudinis aliqua ex ijs quæ in Ordine nostro nostris tẽporibus miraculosè gesta sunt, & quotidie fiunt, recitarem Nouitijs: rogatus sum à multis cum instantia multa eadem scripto perpetuare. Dicebant enim, irrecuperabile dãnum fore: si ea perirent per obliuionem, quę posteris esse poterant ad ædificationem. Cùm ad hoc minùs essem paratus, tum ꝓpter latini sermonis inopiam, tum propter inuidorum detractionem: accessit Abbatis mei imperium, necnon Abbatis Loci-sanctæ-Mariæ consilium: quibus contradicere licitum non est. Memor etiam prędictæ sententiæ Saluatoris, aliis panes integros turbis frangentibus, id est, fortes Scripturarum quæstiones exponentibus, siue excellentiora moderni temporis acta scribentibus: ego micas decidentes colligens propter inopes, non gratiâ, sed literaturâ, duodecim ex eis sportellas impleui: totidem enim Distinctionibus totum opus diuisi.

Ioann. 6.

Auctor scribere pracepto cõpulsus.

PRIMA Distinctio agit de Conuersione. Secunda de Contritione. Tertia de

Conf̨essione. Quarta de tentatione. Quinta de Dęmonibus. Sexta de virtute Simplicitatis. Septima de Beata Maria Virgine. Octaua de diuersis Visionib⁹. Nona de Sacramẽto Corporis & Sanguinis Christi. Decima de Miraculis. Vndecima de Morientibus. Duodecima de Pœna vel Gloria mortuorum. Vt autem cõpetentiùs Exempla ordinarem: more dialogi duas induxi personas, Nouitij videlicet interrogantis, & Monachi respondentis: quia dum dictantis nomen pagina supprimit, detrahentis lingua citiùs deficit & arescit. Attamen qui nomen ejus scire desiderat, prima Distinctionum elementa compingat. Plurima etiam inserui, quæ extra Ordinem contigerunt: eo quòd essent ædificatoria, & à viris religiosis, sicut & cętera, mihi recitata. Testis est mihi Dominus, nec vnum quidem Capitulum in hoc dialogo me finxisse. Quòd si aliqua fortè aliter sunt gesta, quàm à me scripta: magis his videtur imputandum esse, à quib⁹ mihi sunt relata. Et quia continentia hujus Dialogi satis miraculosa est: nomen ei indatur Dialogus miraculorum. Est & ratio, quare Distinctiones sic sint ordinatæ. Quia conuerti quis potest exteriùs, sine contritione: prima Distinctio loquitur de Conuersione. Item, quia conuersio inutilis est sine contritione: secundũ locum obtinet Distinctio Contritionis. Item quia Contritio in se arescit, nisi subsequatur Confessio: rectè ei subjungitur Distinctio Confessionis. Item, quia confessio raró sufficit ad delendam peccati pœnam: bene ei continuatur Satisfactionis Distinctio, quam tentationẽ esse probaui. Item, quia Dæmones tentationum auctores sunt, siue incentores: sequens eis Distinctio conjungitur. Item, quia simplicitas magnum est antidotum contra tentationem: Distinctioni Dæmonum Distinctio subnectitur simplicitatis. Sex istæ Distinctiones pertinent ad meritũ: & reliquæ sex ad pręmium. Vt autem sic ordinentur, ratio numeri etiam requirit. Sicut vnitas radix est omnium numerorum: ita & conuersio signum est omnium justificationum. Binario congruit contritio: quæ duplex est, cordis per dolorem, & corporis per afflictionem. Ternario confessio: quę triplex est, laudis, fidei, & criminis. Quaternario tentatio: quia quatuor sunt, quæ nos tentant, Deus, diabolus, caro, mundus. Quinarius congruit diabolo: eoquod numerus apostaticus. Senarius, qui perfectus est numerus, simplicitati congruit: quæ totũ corpus lucidum reddit. In principijs verò Distinctionum, tam de istis, quàm de cęteris quæ sequuntur, distinctionibus, ratio ordinationis pleniùs assignata est. Quia Christi benedictione collecta fragmenta intantnm multiplicata sunt, vt panibus integris in quantitate comparentur, ad instar duodecim panum propositionum in duobus codicibus illa posui: sex Distinctionbus in vno, & sex in altero ordinatis.

Prima litera Distinctionũ sex cõponunt nomen CESARI.

Ratio ordinationis Distinctionum.

DISTINCTIO PRIMA.

DE CONVERSIONE.

CVPIENS loqui de Converſione, gratiam invoco ejus, qui loquitur pacem in plebem suam, & in eos, qui conuertuntur ad cor. Ejus est, scribenda inspirare, calamum gubernare, mercedem laboris recompensare. Ab ipso enim salutaris est conuersio: quia quos potenter conuertit, ab his misericorditer iram suam avertit. *Nouitius.* Videtur mihi necessarium,

Psalm. 84.

vt priusquam tractes de virtute conuersionis, summatim perstringas, quo in loco, à quibus personis, qua necessitate, Ordo noster sit institutus: vt sic posito fundamento superædifices parietes spirituales, ex lapidibus viuis, politis, pretiosis, qui volvuntur super terram.

Caput I.

De institutione Ordinis Cisterciensis.

IN Episcopatu Lingonensi situm est Cœnobium, nomine Molismus, fama celeberrimum, Religione conspicuum, viris illustribus nobilitatum, possessionibus amplum, virtutibus clarum. Et quia diuitijs virtutibusque diuturna non potest esse societas, viri nimirum sapientes & virtutum amatores, altiùs intelligentes, licet honestè in pręfato Cœnobio viuerent, minùs tamen ipsam, quam ꝓfessi fuerant, Regulam, quia obseruarent, considerantes: habito inter se communi consilio, viginti & vnus monachi vna cum patre suo, nomine Roberto, vnanimi assensu, eodem spiritu, venerunt in locum horroris & vastæ solitudinis, nomine Cisterciũm: ibi viuere cupientes de opere manuum suarum, secundùm Regulæ pręceptum. Anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo octauo, Hugonis venerabilis Lugdunensis Ecclesiæ Episcopi, & tunc Sedis Apostolicæ Legati, religiosiq; viri Vualteri Cabilonensis Antistitis, necnon & clarissimi Odonis Ducis Burgundiæ, freti consilio, auctoritate roborati: in prædicto loco Abbatiam construere cœperunt. Et quia Cœnobium, de quo exierant, constructum fuerat in honore beatæ Dei genitricis Mariæ: tam ipsi, quàm eorum successores de eodem Nouo-monasterio propagati, omnes suas Ecclesias in honore ejusdem gloriosæ virginis censuerunt esse dedicandas. Non multò pòst cum instantia monachis Molismẽsibus Abbatem suum requirentibus, jussu Vrbani secundi, consensu Vualteri Cabilõnsis Episcopi, ipse reducitur: & Albericus vir sanctus ac religiosus substituitur. Cujus solicitudine vallis illa, Dei gratia cooperante, non mediocriter claruit, & rebus necessarijs creuit. Quo defuncto, Stephanus vir æquè sanctus, natione Anglicus, successit. Et cùm adhuc pauci essent numero, personis sæcularibus venerantibus in eis sanctitatem vitæ, sed abhorrentibus vitæ austeritatem: sanctus Bernardus anno decimoquinto cum triginta ferè socijs aduenit: & sub jugo Christi ibidem collum submisit. Ex tunc vinea Dñi Sabaoth cœpit crescere ac dilatari, atque palmites suos extendere à mari vsque ad mare: & impleta est terra possessione ejus. Primæ propagines ejus Firmitas, Pontiniacum, Claravallis, Morimundus. Istarum quatuor domorum Abbates tantæ authoritatis sunt, vt Abbatem Cisterciensem patrẽ suum visitent simul: & singillatim ab eo versa vice visitentur. *No.* Quid est visitatio? *Mo.* Disciplinæ conseruatio. Duo enim primitiui patres instituerunt ad vitiorum correctionẽ & charitatis obseruationem, videlicet generale Capitulum, & singulis annis visitationes domorum. Anno ergo Dñi M. C. XV. fundata est dom⁹ Clarçvallis, cujus prim⁹ Abbas erat S. Bernardus: Claustrensis verò 1134 deinde anno 1188. sextodecimo Cal. Aprilis conuentus noster exiuit de Claustro cum Abbate suo Hermãno, & vndecimo Cal. ejusdem mensis venit super montem Strobergh. Postea quarto anno descendit in vallem, quæ nunc dicitur Vallis S. Petri. *No.* Cùm ex his quæ audiui, Ordo nigrorũ monachorum & noster ejusdem sint Regulę: miror, cur tam disparis sint disciplinæ. *Mo* Noueris, Cluniacensem & Cisterciensem vnius esse disciplinæ, sed dissimilis obseruantiæ. Ajunt quidem rigorẽ Regulæ à quibusdam sanctis Patribus fuisse temperatum, vt multi in Ordine possent saluari.

Omnes Ecclesiæ Ordinis B. Virgini sacræ.

Quoto anno fundata sit Claravallis.

De habitu verò, in quo maxima videtur esse diuersitas, audi quid dicatur. *De,*
S. Bened. in Regul. c. 55. *colore aut grossitudine non causentur monachi: sed quales inueniri possunt in prouincia quam habitant, aut quod vilius comparari potest.* Hæc de ijs dicta sufficiant. Hoc autem fixum teneas: Ordinis nostri auctorem esse Spiritum sanctum, institutoré Sanctum Benedictum, innouatorem verò venerabilem Abbatem Robertum.

Caput II.

Quid sit conuersio, vnde dicatur, & de speciebus ejus. *Nouitius.*

Considerans in præfatione tua ordinem propositæ narrationis, miror, contritioni antepositam gratiam conuersionis: cùm videatur prors⁹ superfluum, vt quis conuertatur, nisi priùs de peccatis suis conteratur. *Mon.* Contritio aliquando præcedit conuersionem: aliquando sequitur, *No.* Vellem mihi hoc exemplis probari. priùs tamen audire delectat, quid sit conuersio, vnde dicatur quot sint ejus species, seu quibus occasionibus quis conuertatur. *Mo.* Conuersio est cordis versio, vel de malo in bonum, vel de bono in melius, vel de meliori in optimum. De hac conuersione per Salo-
Prouer. 12. monem dicitur. *Verte impium, & non erit:* subaudis, peccator, quod priùs fuit. Prima versio est ad cor secunda in corde, tertia de corde. Prima contritionis, secunda deuotionis, tertia contemplationis. Conuersio ad cor, est redire de culpa ad gratiam, de peccato ad justitiã, de vitio ad virtutem. De hac per Isaiam dicitur. *Praeuaricatores redite ad cor.* Conuersio in corde, est proficere in charitate: ire de virtute in virtutem, donec videatur Deus Deorum in Sion, id est in contemplatione. De hac per Psal-
Psalm. 82. mistam dicitur. *Ascensiones in corde suo disposuit* &c. Conuersio de corde, est mentis excessus in contéplatione. Hac vsa sunt cælestia illa animalia, quæ ibant, & reuertebantur, Ibant de corde ad Deum per contemplationem ascendendo: reuertebantur, ad actionem rursum descendendo. Contemplatio supra cor est, vnde excessus mentis in Scripturis dicitur. Dicitur autem conuersio, quasi simul versio, id est totaliter. Secundùm hoc, qui vnum vitium deserit, & ab altero non recedit, se quidem vertit, sed non
Psalm. 84. conuertit. Vnde Psalmista orat. *Conuerte nos Deus salutaris noster.* Est & alia species conuersionis, cùm quis locum & habitũ mutat z elo alicujus Religionis. Talis conuersio sæpe fit sine contritione. Neque magnum est coram Deo, peccatorem mutare locum, & non vitium: mutare vesté & non mentem. Móstruosa res est, sub vestitu ovium cor gerere lupinum. *No.* Numquid hoc contingere solet? *Mo.* Etiam. Ecce exemplum.

Caput III.

De Priore Claræuallis, qui conuersus vt aliquid raperet, mirabiliter mutatus est.

Retulit mihi frater Godefridus monachus noster, quondam Canonicus sancti Andreæ in Colonia, cùm essemus simul in probatione, rem dignã memoria. Asserebat, sibi à quodam monacho Claræuallis bene noto relatum, quendam clericum actu trutannum, quales per diuersas vagari solent prouincias, venisse ad Claramvallem, non quidem zelo Ordinis, sed vt aliquid monasterio raperet sub pallio religionis. Factus itaq; nouiti⁹ cùm per totũ annum probationis suæ insidiaretur ornamẽtis Ecclesiæ, & propter diligentem custodiam satisfacere cordis sui nequiuisset malitiæ: hęc intra se cogitabat. Cùm factus fuero monachus, & licuerit ministrare, sine nota ac labore ipsos calices subtrahã, sicque recedam. Ecce tali intentione legit professioné. ꝓmisit obedientiam, induit cucullã. Sed pius Dñs qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat, peruersam voluntaté mirabiliter mutauit: & venenũ in antidotum misericorditer conuertit. Induto enim habitu monachali conuersus & contritus adeò profecit in sancta religione: vt non multò pòst propter meritũ vitæ ad dignitatem Prioratus ascenderet in Claravalle. Et vt iam dixi, ipsa ejus culpa alijs facta est medicina. Nã postea ista sępius recitare solit⁹ erat nouitijs, & plurimùm in eis ędificati sunt. *No.* Vellé nosse, vnde ei tanta ac talis fuerit mutatio. *Mo.* Vt ęstimo, principaliter ex misericordia Dei, secundariò ex virtute & benedictione mo-
Hier. ep. 25. Simeon Ab. Religio alter baptismus. nachali. Vt ait quidam sanctorũ Patrum antiquorum, habitus monachi virtuté habet baptismi. Nouerunt multi Henricũ Conuersum in Claustro, magistrum in grangia, quæ vocatur Hart, qui testatus est Spiritumsanctum in specie colũbę super caput cujusdam nouitij descendisse, cùm in monachum benediceretur ab Abbate. *No.* Audio in isto, quod lętificat: sed quiddã occurrit memoriæ, quod multùm me terret. Quosdã intellexi venisse ad Ordiné bona intentione, & ado-

lescentes magnæ innocentiæ: qui processu temporis respexerunt retro & perierunt. *M.* Frequēter audiui talia. Dicere solit⁹ erat Dñs Ioannes Archiēpus Treuirensis, vir prudens, & cui satis erant nota Ordinis nostri secreta, rarum esse, quòd pueri vel juuenes ad Ordinem venientes, quorum conscientias pond⁹ peccati non grauat, feruētes sint: imò quod miserabile est, vel in Ordine tepidè & minùs bene vivunt, vel ab Ordine prorsus recedunt. Quia non est in eis timor accusatricis conscientiæ, de virtutibus suis præsumunt: sicq; subortis tentationibus minùs resistunt. Nosti fratré, qui infra hunc mensem de grangia vicina deceptus à muliere recessit? *No.* Optimè. *Mo.* De isto mihi constabat, quòd corpore virgo fuit, juuenis disciplinatus: ita quòd neminem inter Conuersos nostros æstimabā eo meliorem. *N.* Verè Dñs, vt Propheta dicit, terribilis in consilijs super hominū filios. *M.* Dicam tibi & aliud, quod temporibus seniorum nostrorū contigit in Claustro matre nostra: sicut illorum relatione cognoui.

Iuvenes cur sæpe tepidi.

Psal. 65.

Caput IV.

De nouitio in Hēmerode conuerso, de quo sanctus Dauid dixit, Non est oībus datū.

VEnit illuc quidā adolescentul⁹, multùm deuotè & humiliter petens ingressum: susceptus autem, sine querela conuersatus est. Hunc verò venerabilis Sacerdos Dauid, de cujus sanctitate mira dicuntur, specialiter amabat: & ad propositū religionis verbis suis mellifluis frequentiùs animabat. Cui juuenis idem sequentias & quæq; dulcia cantica de Dña nostra versa vice recitauit. Eodē anno flante aquilone, à quo panditur omne malum, cœpit idem nouitius fluctuare, & quia periculosè tentaretur, sancto viro indicare. A quo multis sermonib⁹ confortatus, cùm tentatio non cessaret, tandē de perseuerantia desperatus, ait. Ecce jam recedo: diutius quod patior sustinere non valeo. Et sanctus: expecta me, inquit, donec vadam ad Ecclesiam, & orē. Et promisit. Festinante viro Dei ad oratorium, ille concito cursu redijt ad sæculum, timens ejus sanctis orationibus retineri. Reuersus venerabilis Sacerdos ab oratione, cùm non inuenisset quē reliquerat in ꝓbatione, gemens ait. Non est omnibus datum, scilicet vt perseuerent in Ordine. *No.* Stupenda sunt quæ audio. Prior, de quo supra dictum est, Clarævallis, in sua & à sua peruersione couertitur: adolescens iste in sua conuersione peruertitur. Quid tibi de his sentiendum videatur, edicito. *Mo.* Dico, sicut sanctus Dauid, non est omnibus datum. In illo manifesta Dei misericordia prædicatur: in isto occultum Dei judiciū formidetur. M*iserebor;* ait, *cui miserebor.* Non enim volentis neque currentis, sed miserentis est Dei. N*ou.* Procede ergo, quia expediri volo, quo instinctu, quibusue occasionibus homines sæculares conuertantur ad Ordinem.

Exod. 33.
Rom. 9.

Caput V.

Quibus occasionibus homines conuertantur.

MVltæ sunt causæ conuersionis. Quidam conuerti videntur sola vocatione siue inspiratione Dei. Alij solo instinctu spiritus maligni: nonnulli quadam leuitate animi: plurimi etiam per ministeriū conuertuntur aliorum, videlicet verbo exhortationis, virtute orationis. exēplo religionis. Sunt & innumeri, quos trahit ad Ordinē multiplex necessitas: id est infirmitas, paupertas, captiuitas, erubescentia alicujus culpæ, periculū vitæ, timor vel experimentum pœnæ gehennalis, desideriū patriæ cælestis. Talibus congruit illud Evangelicū, *Compelle intrare.* N*ouitius.* Licet hæc videantur probabilia: minùs tamen sufficient, nisi annexa fuerint exempla. M*onachus.* Quòd quidam conuertantur sola Dei vocatione, ex hoc quod nūc subjungam poteris exemplo dignoscere.

Luc. 14.

Caput VI.

De Canonico Leodiensi ad prædicationem Sancti Bernardi conuerso.

TEmporibus Conradi Regis Romanorũ, cùm Sanctus Bernardus prædicaret crucem in Leodio, quidã Canonicus majoris Ecclesię prostratus in oratione ante quoddam altare, vocem hujusmodi demissam cælitus audiuit. Exi, & audi Euangeliũ. Qui mox ab oratione surgens exiuit: & virum sanctum crucem contra Saracenos prædicantẽ inuenit. Alios quidem signabat: alios ad Ordinẽ suscipiebat. Qui cõpunctus, & Spiritussancti vnctione intus instructus, crucem suscepit: non tamen transmarinæ illius expeditionis, sed Ordinis: salubrius judicans, longam crucem imprimere menti, quàm breuem zonã ad tempus assuere vesti. Legerat Saluatorem dicentem: *Qui non tollit crucem suam quotidiè, & sequitur me, non est me dignus.* Non dixit, vno anno vel duobus, sed quotidie. Multi post peregrinationes deteriores fiunt, & pristinis vitijs ampliùs se involvunt. Hi similes sunt canibus reuertentib⁹ ad vomitum: & suibus lotis in volutabro luti sui. Monachorum vita regulariter viuentiũ tota crux est: eoquod in singulis membris eos obedientia crucifigat. No. Videris Ordinẽ præferre peregrinationi. Mon. Non meâ, sed authoritate Ecclesiæ prefertur. Habet Ordo Cisterciensis à Sede sibi Apostolica indultum, vt cruce signatus, vel voto cujuslibet alterius peregrinationis obligatus, si transire voluerit ad Ordinem, coram Deo & facie Ecclesiæ sit absolutus. Quòd si istæ duæ cruces, Ordinis videlicet & peregrinationis, æquè essent salubres, indifferenter fieret cõmutatio alterius in alteram. Monachus Ordinem deserens, & crucem suscipiens, vel, quod intolerabilius est, ęidem peregrinationi sine pręcepto vel licentia Ordinis se mancipans, non Christi peregrinus, sed apostata judicatur. Nouit successor Petri, cui specialiter cõmissæ sunt claues regni cælorum, multò fore salubrius, intus spiritualiter dimicare contra incentiua vitiorũ: quàm foris ad temp⁹ contra acies Saracenorum. Quibusdam tamen conuerti volentibus S. Bernardus non consensit: sed cruce signari, vt postea dicetur, pręcepit. Nou. Non me pœnitet, hanc mouisse quæstionem: quia multùm delectat, talem audiuisse so[illegible]tionem. Mon. Secutus est jam pręfatus Clericus S. Bernardum, cum socio suo Waltero, ad Claramvallem: factique sunt ibidem ambo monachi. Contigit per idem tempus, vt conuentus à Claravalle mittendus esset in Alnam monasterium Fratrũ Regularium: eoquod ijdem fratres reddere se Ordini consensissent. Habebat autem sępedictus Leodiensis magister desiderium eundi cum fratribus ad eundem locum: sed timuit dicere patri, verens, ne fortè deputaret leuitati. Conuersusque ad Dñm orauit, quatenus sibi reuelaret, quid facere deberet. Et facta est vox ad ipsum. Pete quod vis: & fiet tibi. Tunc accedens ad Abbatẽ suum, audacter dixit. Pater, si esset voluntas vestra, libenter irem cum fratribus istis. Et respõdit. Vade cum eis in nomine Domini. Et missus est tam ipse quàm Walterus, cũ nouo conuentu in Alnam. Non multòpòst factus est ipse Prior in eodem loco. Die quadã cùm ei vnus monachorum signum faceret de confessione: ille, eo quòd sextam Dominæ nostræ psalleret, innuit ei, vt modicùm expectaret. Interim pulsata est sexta, & intrauit chorum vterque. Stante Priore in stallo suo, Angelus Domini, vt postea patuit, in figura & habitu ejusdem monachi, quasi facturus confessionem, ad pedes Prioris se prostrauit. Quem cùm leuare vellet, disparuit. Et reuersus in se Prior, intellexit, Angelũ fuisse illius monachi confiteri volentis, & confessionis repulsam sibi quodãmodo improperantis. *Nouitius.* Miror valde, quòd Angelus Domini sic humiliter se pedibus hominis prosternere dignatus est. *Mo.* Cùm nobis à Prelatis nostris negatur, quod

S. Bernard crucem prædicat cõtra Saracenos.

Luc. 14.

Papæ primatus.

Angelus coram homine prostratus.

saluti nostræ impendere tenentur, maximè quod ab Angelis nobis deputatis vtiliter suggeritur, quasi ipsis in hoc resistitur. Angelus verò homini, tamquam cælum terræ, tãquam aurum luto se prostrauit: vt vel ex ipso facto negligentiæ illius exprobraret: & timore perculsum de cætero cautiorem efficeret. Hinc est, quòd Salvator dicit in Evangelio. *Væ, qui scandalizat vnum ex pusillis istis.* Et postea. *Angeli eorum semper vident faciem patris mei, qui in cælis est.* *Mat.* 18.
Expleta hora Canonica Prior vocato ad se monacho, dixit ei. Modò fac cõfessionem tuam. Cui cùm ille responderet, bene expecto, domine, vsq; in crastinum, in hęc verba prorupit. Hodie non gustabo, nisi audierim confessionem tuam. Erat enim hora prandij: & acquieuit ille. Ex illa hora Prior Deo promisit, quia nulla eum occupatio, nulla occasio: non incœptio psalmi, neque cursus genitricis Dei, ab audiendis confessionibus abstraheret, cùm signum confessionis videret, Factus verò grandævus, cùm propter corporis debilitatem ad prioratum non sufficeret: laborem Marthæ commutauit in quietem Mariæ: vouitque Deo, vt psalterium ex integro singulis diebus decantaret: sicque virtutibus plenus migrauit ad Dominum, conjunctus cœtibus Angelorum. Vualterus verò compatriota ejus, (qui hæc quæ scripta sunt, Dño Henrico Abbati nostro recitauit, & ipse mihi,) cùm cuperet ipse dissolvi & esse cum Christo, diceretque quotidie in orationibus suis, quando veniam & apparebo ante faciem Dei: vox illi respondit. Regem in decore suo videbunt oculi tui. Qui cùm moreretur, stella lucida die clara super locum migrationis ejus apparuit, ita vt in tota illa provincia videretur. *Nouit.* Satis credibile est, quòd visio stellæ illi⁹ radiantis meritum designauerit animę egredientis. *Mo.* Rectè moueris. Hoc autem scias, quòd rarissimè contingit, vt sole existente in superiori hemisphærio, stella aliqua videatur. Quòd verò super morientem stella visa est: signum fuit, quòd illa sancta anima in magna virtutis claritate Chisto soli justitiæ conjuncta est. *No.* Non miror, si Deus eos, quos tam evidenter ad conuersionem vocat, tam excellenter in morte glorificat. *Mo.* Dicam tibi adhuc conuersionem vni⁹ monachi, in qua perpendere poteris, quia sola ibi operata sit vocatio, siue inspiratio Spiritussancti.

Psalm. 41. *Isai.* 33. *Stella visa super cella Vualteri morientis*

Caput VII.

De Geuardo Abbate, quem in cucullа ante conversionem D. Everardus vidit.

IN Ecclesia S. Mariæ ad gradus in Colonia erat quidã canonicus, nomine Gevardus, ętate adhuc floridus, & mundi vanitatibus satis deditus. In quadam solẽnitate cùm statio esset ad eandem Ecclesiam secundũ consuetudinem, affuit & dñus Everardus S. Iacobi plebanus, vir just⁹ ac religiosus, & ꝓpter suam sanctitatem omni ciuitati reuerendus. Qui cùm venisset ante ostiũ chori, & introspexisset, contẽplatus est eundem Gevardum in tonsura & habitu monachi Cisterc. inter cõcanonicos suos stantẽ: & mirat⁹ valde dicebat intra se. O quãdo factus est Gevardus monach⁹? Et cùm intellexisset visionem fuisse: hoc de illo in corde suo judicavit, quod postea rei probauit eventus. Et quia consiliũ diuinę dispositionis mutari nõ potest, oĩmodè in illo impleri necesse fuit, quod de illo Deus præostendit. Modico elapso tempore, idem juuenis non sine multorum admiratione valedicens sæculo, conversus est in Claustro: factusque est nouitius in eodem Cœnobio. Quod cùm cognouisset idem Sacerdos, Hemmerode venit, Gevardum visitauit, & quid de illo viderit, omnib⁹ nouitijs recitauit. Hęc mihi dicta sunt à Nono Frederico monacho, qui tunc præsens fuit, cùm vir sanctus perorauit. Idẽ Gevard⁹ intantũ postea ꝓfecit, vt dño

Stationes Ecclesiarũ quã antiqua

Hermãno primo Vallis sancti Petri Abbati succederet: & non modicum per eum locus ille tam in religione, quàm in possessionibus proficeret. Quòd si tibi minùs suffecerint hæc noua exempla: referam tibi etiam de verbis S. Bernardi testimonia satis vera. *Nou.* Quæ nondum legi, audire delectat. *Mon.*

Caput VIII.

De *conuersione* Masselini *Clerici Episcopi* Maguntiæ.

CVm ingressus fuisset aliquando regnum Germaniæ S. Bernardus, pacem reformaturus inter Lotharium Regem Romanorum, & prędecessoris ej⁹ Henrici nepotes: Maguntinorum Episcopus, Albertus nomine, Clericum suum Masselinum, sic ei nomen erat, ei obuiam misit. Qui cùm se missum diceret à domino suo ad seruiendum ei: paulisper eum intuitus vir Dei, dixit. Alius te dominus misit ad deseruiendum sibi. Et cùm ille ad verba Sancti expauesceret, asserens se ab Episcopo missum: respondit beatus Bernardus. Falleris, major misit te, dominus Christus. Tunc primùm quorsum sermonẽ vibraret, intelligens, ait. Putas, me monachum velle fieri? Absit à me: nec cogitaui, nec intrauit in cor meum. Nihilominus tamen illo renuẽte, famulus Dei affirmabat, omnimodò fieri debere, non quod ipse cogitauerat: sed quod Deus de illo disposuerat. Et in eodem itinere conuersus, valedicens sęculo, factus est monachus in Claravalle. Ecce vbi in isto voluntas conuertendi: in quo sola operata est voluntas Spiritussancti? *No.* Placet quod dicis: sed dic, quęso, exẽplũ de hoc, quòd quidam econuerso conuertãtur solo instinctu spirit⁹ maligni. *Monachus.* Exemplum præsto est.

S. Bernardus futurorum præscius.

Caput IX.

De *conuersione magistri Stephani de Vitreio.*

LEgitur in vita jam dicti Patris, tempore quodam venisse ad Claràvallem magistrum Stephanum de Vitreio, virum magnæ scientiæ, vt putabatur, gratia conuersionis. De cujus aduentu cùm tota vallis illa exultaret, personam tanti viri considerans: beatus Bernardus in hæc verba prorupit. Diabolus eũ adduxit: solus venit, solus reuertetur. Ad hoc enim venerat, vt quosdam nouitios, quos in literatura ipse informauerat, ad sęculum reduceret. Ne sanct⁹ pater scandalizaret pusillanimes, hominem recepit: & vt nouitius fieret, quẽ non perseueraturum sciebat, consensit. At spiritus malignus, cùm per totum annum illum per os sui mancipij in aure nouitiorum sibilaret, nec proficeret, quem ad illorum ruinam adduxerat, solum, secundùm prophetiam viri Dei, cum multa confusione reduxit. Audi & aliud exemplum de vicino.

Lib. 1. Vitæ S. Bernard. cap. 13.

Caput X.

De conuersione Gosvini Sacerdotis, qui de probatione cum furto fugit.

VEnerunt ad nos duo Sacerdotes gyrovagi, ingressum petentes. De quorum perseuerantia cùm penè nulla esset spes, negatũ est eis quod postulabant. Vno discedente, alter, cui nomen erat Gosvinus, importunitate sua, ut reciperetur, obtinuit. Qui vix per sex hebdomadas in probatione stetit: & nocte quadam infra matutinas, ejus mandato, qui eum adduxerat, obediens, cum furto recessit. *No.* Fortè simplici intentione venerat. *Mo.* Nequaquam. Cùm adhuc cum socio suo esset in hospitio, & pateretur difficultatem in recipiendo, dicebat alter ad alterum. Sine, licet modò nobis sint graues: tamen eos decipiemus. Hoc quidam Conuersorum nostrorum, illis ignorantibus, audiuit. Nonnullos conuerti ex quadam leuitate animi, sæpius sumus experti.

Caput ix.

De Canonico Coloniensi, qui antequàm habitum indueret resiliuit.

VEnit ad nos adolescens quidam canonicus in Colonia: magis, vt postea rei exitus probauit, ex quadam leuitate mentis, quàm deuotione conuersionis. Qui suum nobis aperiens ꝓpositum: juuenibus nostris maximè non parvũ gaudium fecit. Dñs Geuardus Abbas noster intelligens solá in causa esse leuitatem, eo quòd delusisset vestimenta sua: sola quippe tunica indutus venit, cùm tamen satis rogaretur suscipere juuenem, non consensit. Qui mox eadem via qua venerat redijt: nec aliquando postea alicujus conuersionis mentionem fecit.

Caput xii.

Item de alio juuene, qui de probatione soluendorum debitorũ causa extractus, non redijt.

ALius quidã adolescens bene natus, & diuitũ filius, ad nos parentibus ignorantibus venit, & vt reciperetur, facilè obtinuit. Nolo enim nomina, tam hujus quàm supradicti exprimere, sperans adhuc eos reuersuros: ne fortè ex hoc patiantur confusionem. Factus itaq; nouitius vix tribus vel quinque dieb⁹ elapsis, venerunt amici ejus dolentes, & vt reverteretur ad sęculũ, plurimis verbis exhortantes. Nouerant, eum quãdam pecuniæ summam perdidisse nescio quo ludo: & magis ex dolore quàm ex devotione cõversum. Et cùm non proficerent, suaserunt, vt debita sua solveret, & statim rediret: sicq; non vi sed dolo ab amicis extractus, non est reuersus. Et cùm solẽne votum fecisset inter man⁹ dñi Abbatis, & ꝓpter hoc corã Clero ab eo tractus fuisset in causam: per literas Legati, aijsq; modis, quibus potuit, se defendit: asserens, se conuersum ex quadam leuitate & turbatione animi: quod si verum non esset, exemplum domini Henrici Abbatis nostri imitatus fuisset. *No.* Hoc quid sit, audire delectat. *Caput* xiii. *Mo.*

votum solemne i. publicũ non votum professionis.

De conuersione Henrici Abbatis.

IN Ecclesia Bunnensi idẽ Henricus canonicus fuit, plures habens redditus. Inspirante Deo fallax sæculũ occultè deseruit: & desiderio Ordinis Cisterciẽsis accensus ad domũ nostram conuersionis gratia venit. Cùm adhuc esset in hospitio, duo milites fratres ejus fugã ejus intelligentes, & sicut homines carnales carnalia spiritualib⁹, & tẽporalia ęternis pręponentes, vnde gaudere debuerant, turbati sunt. Et concito gradu venientes pręmiserunt puerũ, qui ei quasi ex parte matris loqueretur: vt tali occasione à Conuentu abstraheretur. Quẽ cùm in locum insidiarũ idẽ puer duxisset, accurrentes milites, vi equo injectum nolentem & reluctantem cum dolore totius conuentus reduxerunt: nondũ enim habitum induerat. Per aliquod temp⁹ cum eis cõmoratus, cùm iã securi essent de eo, iterũ fugit, indutoq; habitu spẽ totius reuersionis eis exclusit. Non iste fecit sicut duo superiores: quia non leuitatis vitiũ, sed virtus cõstantiæ in cõuersione fuit. Hoc exẽplũ & alia quædã, quæ hic ędificationis causa scriptur⁹ sum, in homelijs moralibus de Infantia Salvatoris posuisse me memini. *No.* Puto, graue esse peccatũ, nouitium redire ad sęculũ. *M.* Quanta sit culpa, facilè perpenditur ex pœna. *Caput* xiv.

Hom. Cęsarij de Infan. Saluatoris.

De miserabili morte Leonij nouitij apostatantis.

PRiusq̃ veniret ad Ordinem, in Ecclesia S. Mariæ ad gradus in Colonia canonicus quidã fuit, qui valedicens sęculo religionis habitũ in Hẽmerode suscepit. Nomen juveni Leonius, & erat mihi bene not⁹: habebat hic fratres milites in sęculo satis potentes, qui cognita ejus cõuersione turbati sunt: veniẽtesq; ad claustrũ, multis verbis suaserunt, vt rediret ad sęculũ: Ordinis austeritatẽ ei proponentes. Et quia obligatus erat debitis, ajebãt hoc rationabile, vt rediret, debita solueret, sicq; revertens sine querela Dño seruiret. Et promiserunt, quia eum reducerent. Quorũ verbis miser seductus, exire cõsensit, inimici laqueos non obseruãs.

Quod videns Hermánus Abbas, ingemuit: & cum multo cordis dolore militib' dixit. Hodie fratrem vestrũ ejicientes de paradiso, deponitis in inferno. Reuersus ad prębendam suam deterior factus est quàm prius: magis operá dans explendis vitijs, quàm solvendis debitis. Post annos aliquot graviter infirmatus, justo Dei judicio ex nimietate infirmitatis in furorem versus est. Quem cùm sui monerent de Confessione, & de sacra Communione, verba salutis non intendit: sed quasdá mulierculas, cum quibus sanus peccauerat, proprijs nominibus sæpi' vocitauit. Scissis etiam catulis, carnes illorum calidas quasi pro remedio capiti ejus nudo imposuerunt: sed nihil ei profuerunt. Non enim poterant carnes rabidæ sedare pœnam apostasiæ. Audi & aliud exemplum de alio nouitio.

Caput XV.

De horrenda morte Benneconis & quòd non liceat nouitio post votũ redire ad sæculum.

Miles quidam, Benneco nomine, de villa Palmisdorp oriundus, mecum in probatione nouitius fuit. Vir quidé ętate grandævus, sed circa propositũ religionis minùs deuotus, multis modis tentatus, & in tentatione victus, cùm nó acquiesceret consilio fratrum, sicut canis ad vomitum sic miser reuersus est ad sæculum. Secunda vice id actitans, prępent' infirmitate in domo propria in habitu sęculari diem clausit extremũ, nullum pœnitentiæ demonstrans indicium. Qui cùm moreretur, tantus fuit circa domum flatus ventorũ, tanta super tectũ multitudo coruorum, vt excepta vna vetula ões de domo territi fugerent, & morientem desererét. Ecce quali morte moriuntur, qui à Deo recedút. *Nouit.* Puto, quia flatus ille ventorũ, & turba crocitantium coruorum, euidens fuerit signum præsentiæ dęmoniorum *M.* Planè ita est. Ait enim Salvator. *Nemo mittens manũ ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno* Dei. Miles iste quia per apostasiam retrospexit, de culpa non pœnitendo ministris gehennę gaudium fecit. *No.* Si tanta est culpa nouitio redire ad sęculũ: quid est, quod S. Benedict' pręcepit, vt perlecta Regula, nouitio in hęc verba dicatur, *Ecce lex. sub qua militare vis: Si potes obseruare, ingredere: si non potes, liber discede? Mo.* Mavult S. Pater, inter duo mala, nouitium discedere tempore probationis: quàm iam monachũ post diem professionis: vnde eum liberũ vocat à loco, non à voto. Vt enim taceam de ijs, qui jam habitũ religionis induerunt, qui semel ac secundò in facie Capituli stabilitatem suá pmiserunt: sæcularibus personis, quæ solo verbo votum fecerunt inter manus Abbatis, nequaq̃ licitum est, vitam sęcularem sectari, vel matrimonio ligari. Circa nouitiũ in necessitate Dñs Papa dispensat, vt ad Ordinem transeat mitiorem: sed non permittit, vt ad vitam redeat sęcularem. Ex his quæ dicta sunt, dignoscere poteris, quosdá conuerti sola vocatione Dei: alios solo instinctu spiritus maligni: nonnullos quadam leuitate animi. Quòd autem quidá conuertantur per ministerium aliorum, certum est: quia sicut olim in tabernaculo Dei cortina traxit cortinam, ita hodie in Ecclesia Dei frater trahit fratré, & hoc tribus modis: sermone videlicet, oratione, exemplo religionis. Ecce funiculus triplex, qui difficilè rumpitur. *No.* De his exépla requiro.

Luc. 9.

Reg. c. 58.

Votum simplex olim sæpe prævium voto solẽni.

Caput XVI

De conuersione Henrici contracti, de Claravalle. Mo.

IN Claravalle ante hos vndecim annos monachus quidam, Henricus nomine, defunctus est, vir grandævus & sanctus. Corpore quidem contractus & cõfract'; sed corde multùm diffusus ac dilatatus. Multas hic habebat à Deo cõsolationes, plurimas revelationes: spiritu pollens Prophetiæ, nullius expers spiritualis gratiæ. Venerabilé hunc virum tempore generalis Capituli Abbates frequẽtabant: quos plurimùm suis sermonib' ædificabat. Huic familiaris erat Dñs

Gevardus Abbas noster: cui inter cętera narrauit totum ordiném conuersionis suæ. Cùm S. Bernardus prædicaret crucem in diœcesi Constantiensi, contigit eũdem Henricum interesse sermoni. Qui cùm esset diues & potens, multa habens castra, & cum diuitijs infinita crimina: sermone viri Dei cõpunctus, ait ad illum. Domine, si me non terreret illa consuetudo, quã intellexi esse in Ordine vestro, scilicet quòd venientes ad vos indifferenter ad diuersas emittitis regiones, ego me vobis redderem in continenti. Cui vir sanctus respondit. Ego sub conditione te non recipiam: sed hoc tibi promitto, quia si in Claravalle monachus fueris, ibi morieris. Audito hoc verbo mox se reddidit, factusque est interpres Abbatis: eo quòd in vtraq; lingua, gallica videlicet & Theutonica, multùm foret expedit⁹. Videns hoc quidam balistarius servus ejus, homo crudelis, & pronus ad fundendum sanguiné, nimis de domini conuersione turbatus, telum balistæ imposuit, vt sanctũ Abbatem feriret. Statimq; ab Angelo Dñi percussus, retrorsum cecidit & expirauit. De cujus tam repentina morte Henricus territus, & maximè de perditione animę contristat⁹, sciens Abbatis sanctitatem, & in signis potentiam, cecidit ad pedes ejus: humiliter & cum multa instantia supplicans, quatenus miserum de faucibus inferni suscitando liberaret. Compassus vir beatus tam vnius dolori, quàm alterius perditioni, flexis genibus Deum cum lacrymis exorauit: & mortuũ celeriùs suscitauit. Qui suscitat⁹ ad suscitantis pedes corruit: & vt se in Conuersum susciperet, cũ multis suspirijs petiuit. Cui vir sanctus respondit Scio quòd naturaliter ꝓteruus sis ac distortus, nec expedir, vt sis inter Religiosos: sed volo, vt crucem suscipias, mare transeas: vt cum Saracenis confligendo, citiùs finiaris. Et fecit sic. Crucẽ suscepit, mare transiuit, cum inimicis crucis dimicauit: & in conflictu necatus ad Deum migrauit. Eodem tempore mulier quædm paralytica clamauit post hominem Dei, sanitaté ab eo postulans. Et cùm sequi nõ valeret, iam enim pręcesserat, misertus illius Henricus, leuauit eam in equum suum: quam sancto pręsentans, benedictione percepta deposuit. Quæ sana facta stetit: & proprijs pedibus gaudens ad propria remeauit. Hæc ab ore domni Gevardi audiui. Iste est Henricus, qui tempore quodam ab eodem patre in partes remotiores missus, glacie sub pedibus ejus fracta longiùs sub vuda tractus, mirabiliter est illius benedictione reductus. Ecce iste sermone conuersus est. Sed quid quæro exẽpla de remoto: cùm hoc quod de alijs recito, impletũ gaudeam in meipso?

Mortuus impius suscitatur à S. Bernardo.

Caput XVII.

De conuersione Authoris hujus Opusculi.

EO tempore Quo Rex Philippus primò vastauit diœcesin Coloniensem, cõtigit, me cum dño Gevardo Abbate, de Monte sanctæ Walburgis ire Coloniam. Et cùm me in via cũ multa instantia hortaretur ad conuersionem, nec proficeret: retulit mihi visionem illam gloriosam Clarævallis, in qua legitur, quòd quodã tempore messis cùm Conuent⁹ in valle meteret, beata Dei genitrix virgo Maria & sancta Anna mater ejus, ac sancta Maria Magdalena, de monte venientes, quodam viro sancto, qui stabat ex aduerso, aspiciente, in vallem eamdem in magna claritate descenderunt: monachorum sudores terserunt: flabellis manicarum suarum ventum admouerunt: & reliqua, quæ ibidem posita sunt. Sermone hujus visionis intantum motus fui, vt Abbati promitterem, me non venturum, nisi ad ejus domum, gratia conuersionis: si tamen Deus mihi inspiraret voluntatem. Astrictus tunc fueram voto peregrinationis ad Sanctam Mariam Rupis Saluatoris: que maximè me retinuit. Qua per menses tres expleta, nullo amicorũ meorũ sciente, sola Dei misericordia perueniente &

Conuersio Cæsarij

Vallis S. Petri alias Heisterbach promovente, ad Vallẽ S. Petri veni: & quod sermone conceperam, nouiti⁹ factus opere ostendi. Simile penè contigit fratri Gerlaco de Dinghe monacho nostro. *No.* Non erit inutile ijs qui adhuc in sęculo sunt, exẽpli gratia talia audire.

Caput XVIII.

De Gerlaco de Dinghe occasione cujusdam sermonis conuerso.

ANte hos tres annos Dõnus Henricus, qui nunc est Abbas noster, dum vice Abbatis de Claravalle visitaret in Frisia, contigit eũ hospitari in castro cujusdam militis, nomine Suederi. A quo cùm multùm deuotè susceptus esset, vt ei consuetudinis est, recitauit ibi quędã mirifica, quæ in Ordine nostro contigerunt. Et cùm adesset prędictus Gerlacus, filius fratris ejus militis, canonicus majoris Ecclesiæ in Trajecto, sicut terra bona semen verbi in agro cordis sui suscepit: & non multò pòst fructũ ex eo centuplum fecit. Qui, sicut mihi postea in probatione retulit, ex illa hora propter conuersionẽ cœpit fluctuare, & qualiter conceptum ardorem extingueret, diligentiùs cogitare. Nacta igitur occasione, ne notaretur, quasi ad studiũ Parisius perrexit: vbi cùm modicũ fecisset *Pia fictio.* tempus, ad nos diuertit: factusq; nouitius, ad spirituale studium se conuertit. Ex his duobus exemplis patet, quosdam sermone conuerti: vt impleatur illud Apocalypsis, *Qui audit, dicat: veni.* *Apocal. 22.* Qui audit vocem Domini se vocantis per internã inspirationem: justum est, vt & alios vocare studeat per sermonis exhortationẽ. *No.* Fateor, mihi ista sufficere de sermone: nunc procedas, obsecro, de oratione. *Mo.* Sicut multos conuertit exhortatio sermonis: ita plurimos ad Ordinem trahit virtus orationis. Vnde Iacob⁹ Apostolus dicit. *Orate pro inuicem, vt saluemini: multũ enim valet deprecatio justi assidua.* *Iac. 5.* Cujus efficaciã per exempla subjecta pleniùs agnosces.

Caput XIX.

De conuersione Henrici germani Regis Franciæ.

ACcidit tempore quodam, vt Henricus germanus Regis Franciæ veniret in Claràvallem: locutur⁹ beato Bernardo super quodam sęculari negotio. Totum etiam Conuentũ visitans, illius se orationibus cõmendauit. Cui venerabilis Abbas inter cętera vitæ salutaris monita respondit. Confido in Domino, te non moriturũ in eo, in quo nunc es, statu: sed velociter exemplo probabis, quãtum tibi istorũ prosit oratio, quos expetisti. *Virtus orationis iustorũ pro alijs.* Quod eodem die probatũ est, non sine multorum admiratione, de tanti juuenis exultantiũ conuersione. Sui cum lugebant, & tamquam mortuum cernerent, ita inconsolabiliter ejulabant. *Nou.* Non miror, si citò potuit conuerti: qui se habilẽ exhibuerat conuersioni. *Mo.* Quòd si illius conuersionẽ magis ascribis ejus meritis, quàm orationibus justorum: audi, quid post hæc actum sit. Cùm socij ac tota familia Henricũ, vt jam dixi, deplangerent, Andreas quidam Parisiensis ex nimia impatientia doloris quasi in furorem versus, dominũ suum ebrium, insanum, mentisque impotem, vociferabat: neque conuitijs, neq; blasphemijs parcens. Et cùm Henricus virũ sanctum deprecaretur, vt pro illius conuersione operam daret, respondit. Ne sis pro illo solicitus, anima ejus modò in amaritudine est: tuus est ille. Et cùm repeteret audiente Andrea hoc verbum: ille sanctã religionem plurimùm abhorrens, talia in corde suo tacitus volvebat, sicut postea confessus est. In hoc te nunc scio falsum esse prophetã: de hoc enim certus sum, quod locutus es verbum, & non *S. Bernardi prædictio.* fiet. Hoc tibi coram Rege & Principibus & celebri conuentu improperabo: vt falsitas tua omnibus innotescat. Et cùm altera die recederet, mala omnia monasterio imprecans, & vallem funditus subrui desiderãs: in ipsa nocte victus, & quasi vinctus, trahente se gratia, & vim faciente spiritu Dei, vix diem

expectare potuit: & ad monasterium reuertens, cunctis mirantibus, alterũ se exhibendo Saulum, beato viro se redidit. Vbi quæso, in isto fuit conuertendi voluntas, siue conuersionis habilitas? Ecce Andreas iste, quantum in ipso fuit, à gratia se auertit: sed virtus orationis sanctorũ aversum potenter conuertit. *No.* Mira sunt hæc & stupenda: & vt considero, justorum oratio præcipuè peccatoribus est appetenda. *Andreas iste alter Saulu fuit.*

Caput XX.

De conuersione cujusdam, qui alteri apparuit nocte ante portam in specie infantis.

IN domo nostra quidam monachus est, qui ad Ordinem veniens, germanum suum, quem vnicũ habuit, adhuc conuersioni propter ætatem minùs habilẽ in sęculo reliquit. Timens eum sęculi impedimentis irretiri, ejusq; per hoc conuersionem impediri, quotidie Dñm orauit, maximè tamen beatam ejus genitricem, vt illius suis precibus accelerare dignaretur conversionẽ: cujus in sęculo periculosam esse considerauit habitationem. Nouerat, pueros à suo proposito facilè posse averti. Attendens pius Domin⁹ pium monachi circa germanum studium, cordi Abbatis immisit, vt puerũ susciperet: quem infra annos sine officij sui periculo suscipere non potuit. Ea nocte qua habitum induit, quidã ex sacerdotibus hujusmodi visionem de illo vidit. Videbatur ei, quòd matrona pulcherrima ante ostium monasterij staret: & puerum pulchrũ in brachijs teneret. A quo interrogata, cuius esset puer ille, respondit. Filius illius monachi est: fratrem eius nomine designans, simulq; nomen nouitij intrantis exprimens. Et sicut ipse intellexit, qui hanc visionẽ vidit, ipsa matrona pulcherrima beata Dei genitrix fuit. Secundùm Apostolum, qui alium verbo vel exemplo ad bene vivendũ informat: hunc profectò tãquam proprium filium Christo generat. Quòd autem eumdem nouitium venerabilis virgo Maria ad ostium monasterij, quasi mater filium dignata est præsentare, dedit patenter intelligere, ejus conuersionem prædictum monachum suis orationib⁹ per ejus magna merita obtinuisse. *No.* Satis ex his agnosco virtutẽ orationis: superest, vt cognoscam & virtutem, quæ est in exẽplo religionis. *Mo.* Hoc scias, quia multi quotidie sine exhortatione sermonis, nullis specialibus adjuti orationibus: per sola exempla religionis ad Ordinẽ trahuntur, & per quædã signa deuotionis, disciplinæ, vel sanctitatis, quæ vident, conuertuntur. *Patrociniũ B. Virginis quàm efficax*

Caput XXI.

De Theodorico & Bernardo in sepultura monachi conuersis.

FRater Theodericus monachus noster, cùm adhuc adolescens esset in sęculo, sacerdotem quẽdam cognatum suum jam nouitium visitare venit: sed non vt conuerteretur, venit. Contigit interim fratrem mortuum sepeliri. Quo sepulto, cùm conventus dicta Antiphona *Clementissime Domine*, circa sepulchrum hincinde cum multa humilitate veniam peteret, diceretq;, *Domine miserere super peccatore*, ita est cõpunctus, ita ad conuersionem est accensus: vt qui priùs à dño Gevardo Abbate admonitus conuerti noluerat, ab illa hora, vt susciperetur, vix multis precibus obtineret. Talem modũ suæ conuersionis sæpius mihi recitauit tempore suę probationis. Recitauit mihi & frater Bernardus monachus noster, in Villario monasterio ad visionem similis veniæ primam voluntatem conuertendi se concepisse. *No.* Miror, quòd res tam modica tam magnã salutem operatur in anima. *Mo.* Quid de hoc miraris? Quantũ ad massam multùm modica est pillula: sed quantũ ad efficaciam virtus illius maxima. Omnes corporis venas percurrit, humores solvit & ejicit: infirmum ad sanitatem conuertit. Si tanta virtus consistit in perceptione vnius corporalis pillulæ: quare mirari debes, ma-

jorem esse, & ideo majorẽ, quia spiritualem, in visione vni⁹ veniç? Audi & aliud.

Caput XXII.

De conuersione Domini Adolphi Episcopi Osimburgensis.

NObilis adolescens dominus Adolphus, nunc Episcopus Osimburgensis, Canonicus fuerat maioris Ecclesię in Colonia. Hic cùm tẽpore quodã ad Campum domũ Ordinis nostri venisset, & post Missam ad orationẽ in Oratorio staret: vidit, quomodo monachi tam senes quàm juvenes, ad vniuersa currentes altaria, ad disciplinas suscipiendas nudabant dorsa sua, humiliter confitentes peccata sua. Quæ visio, sicut mihi quidam ejus familiaris narrauit, tantũ boni operata est in corde adolescentis, vt abire non posset: sed sęculi pompam contẽnens, & totum se ad Deum conuertens, ibidem manens sacrum Religionis habitum susciperet. In quo tantum profecit, vt non multo tempore pòst, tum propter nobilitatem, tum ꝓpter religiositatem, in prædicta Ecclesia apicem conscenderet Episcopalem.

Disciplinarum liberar. vsus.

Caput XXIII.

De conuersione Henrici Camerarij.

NOsti Henricum camerariũ nostrum: hujus conuersio talis fuit. Cùm esset clericus, & majoris Ecclesiæ in Treveri canonicus, atq; multis alijs Ecclesiasticis stipendijs honoratus vel oneratus, tempore quodam infirmatus est. Spe igitur recuperandæ sanitatis, accepta secum pecunia Coloniam descendere nauigio proposuit: vt & physicos, quorum illic copia est, consuleret: & ex ipsa aëris mutatione aliquod remediũ perciperet. Veniensq; contra monasteriũ nostrum, loci nomen requisiuit & agnouit. Dicensq; se velle hospitari in monasterio, pueros suos ad Abbatem pro equis quibus ascenderet, pręmisit, & accepit. Eadem nocte nescio quid viderit, vel quo instinctu conuersus fuerit: mane familiam suã flentem cum naue remisit: & habitum regularem induens, nobiscum permansit.

Caput XXIIII.

De Conuersione Gerlaci Sacerdotis.

FRater Gerlacus Sacerdos & monachus noster, propter signa vnius deuotionis, quam in quodam monacho nostro vidit, sicut mihi confessus est, primum conuersionis amorem concepit. Die quadã cùm monachus ille, quem bene nosti, Missam in ejus parochia celebraret, tantam, secundùm consuetudinem, habebat gratiã lacrymarum, vt Gerlacus, qui ꝓpter ministerium ex latere stabat, eandem considerans gratiam, admirans Dñm glorificaret. Ex illa hora ita cœpit Ordinẽ diligere, vt non quiesceret, donec vna ex personis Ordinis fieret. Multa tibi adhuc possem dicere, de ijs qui aliorũ exemplo conuersi sunt: sed breuitati studendum est. *No.* Ex ijs quæ jam audiui, certũ est, alios conuerti per sermonẽ exhortationis: alios per virtutem orationis: nonnullos solo exẽplo religionis. *Mo.* Dictum est superiùs, adhuc alias esse causas multiplices, quæ multis occasiones sunt conuersionis: scilicet infirmitatem, paupertatem, captiuitatem, notam alicuius infamiæ, periculũ pręsentis vitæ, timorem siue visionem gehennalis pœnæ, solum desiderium cælestis patriæ. *No.* De his, precor, vt exempla subjungas. *Mon.* Quòd quosdam cõpellat infirmitas conuerti, quotidie videmus.

Quæ causæ ad religionẽ impellant.

Caput XXV.

De Lodeuico milite propter votum conuersionis sanato.

ANte hoc triennium miles quidam, Lodewicus nomine, de castro Are, in acutis laborabat: & vocatus est domin⁹ Abbas, vt infirmũ visitaret. Inardescente infirmitate, cùm miles idem jam omnino esset desperatus, monitus est ab Abbate, vt se Ordini redderet: & votum conuersionis, vt mos est, verbis expri-

meret. Qui consilio acquiescens, mox vt ex consensu vxoris inter manus Abbatis se reddidisset, facies eius cœpit immutari, & quodammodo alterari: ita vt pallor verteretur in candorem, & color liuidus proficeret in ruborem: cũctis qui aderant stupẽtibus, & Dei donum in moribundo mirantibus. Et vt pius Dominus adhuc manifestiùs ostẽderet, quia propter votum Ordinis infirmum distulisset: cœpit idem miles sine sudore, sine sanguine, sine sternutatõe, contra naturã infirmitatis conualescere. Qui non ingratus beneficijs diuinis, deportari se fecit ad monasteriũ nostrum: in quo factus nouiti⁹ & monach⁹, non multo post migrauit ad Dominum. *No*. Sicut ex verbis tuis colligo, opinio tua est, infirmum per pœnitentiam & orationes dies suos posse prolongare. *Monachus*. *Moribũdus sanatur voto religionis emisso.*

Caput XXVI.

Quòd Deus aliquãdo differat peccatorem propter Pœnitentiam: & exemplũ de Ezechia.

NOn hoc dico: quia non credo, quempiam posse terminum sibi à Deo constitutũ extendere: sed mortem quandoque imminentem evadere. Quod si verũ non esset, Ecclesia superfluè pro infirmantibus oraret. Cùm oratio sãcta mortuos suscitet ad vitam: cur non, quod minus est, morituris obtineat sanitatẽ? Ezechiæ pœnitenti & flenti per Isaiam à Dño dicitur. *Audiui orationem tuam: vidi lacrymas tuas. Ecce ego adjiciam super dies tuos qnindecim annos.* Super quẽ locum Haymo sic dicit. *Sciendum verò, quòd sicut protoplasto quasi sub conditione datum est, vt immortalis esset, si diuinæ jussioni obediret: ita in prædestinatione Dei hi quoq; anni dati sunt illi, si innocenter viuens minimè superbiret. Qui verò propter superbiã subtracti sunt propter humilitatem iterum restituti sunt. Nouit.* Vellem mihi ista, quia profunda sunt, ex Scripturarũ testimonijs apertiùs probari: quia nodus diuinę prędestinationis multis via fuit erroris. *Mon.* Nodus diuinæ prædestinationis mihi prorsus insolubilis est. Quis enim nouit sensum Domini: aut quis ejus consiliarius fuit? Attamen quæ superiùs dicta sunt, Scripturarum authoritate reserantur. Sanctus Iob de hominis mutabilitate loquens, dicit Deo. *Constituisti terminos ejus: qui præteriri non poterunt.* Ecce in hoc loco habes, homini terminum viuendi à Deo constitutum: & quòd idem terminus intransgressibilis sit. Quòd verò eũdem terminum quandoq; quis malè viuendo poterit pręanticipare, testis est Psalmista, qui dicit. *Viri sanguinũ & dolosi non dimidiabunt dies suos.* Si non conceditur eis, dies quibus viuere poterant dimidiare: certũ est, illos longè infra terminum constitutum deficere. Similiter boni bene viuendo, quandoq; merentur terminũ suum præuenire: sicut de vno bono in omniũ bonorum persona dicitur. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus: & ne fictio deciperet animam illius.* Desinant ergo homines stulti stulta dicere, stultè credere: quia hodie pauci sunt Principes, paucíq; nobiles, qui dies suos impleant, & ad ætatem senilem perueniant. Quare hoc? Nimirum quia pauperes deprædantur: & pauperum lacrymis ante tempus suffocãtur: Visne audire exẽplum de quodam tyranno, qui quia dies curtare peccando non credidit, liberiùs peccauit? *No.* Volo & desidero.

Isai. 38. Haym. ibid. Nodus prædestinatiõis insolubilis. Iob 14. Psalm. 54. Sæpe breuiat vitã peccatũ. Sap. 4.

Caput XXVII.

De errore Lodevici Lantgravij, & de prædestinatione.

EX relatione cuiusdam virj religiosi cognoui, Lodewicum Lantgraviũ patrem Hermanni Lantgravij, qui ante hos duos annos defunctus est, in errorem periculosum, non solùm propriæ animæ, sed & subditorũ substantiæ, decidisse. Qui cùm esset prædo ac tyrannus maximus, duras & plurimas in sibi cõmissum populum faciens exactiones, multas Ecclesiarum sibi vsurpans possessiones, & propter hoc aliaque plurima mala à viris religiosis corriperetur: qui ei

proponebant in confessionibus pœnã malorum & gloriam electorum: verbum miserabile respondit. Si prædestinatus sum, inquit, nulla peccata poterunt mihi regnum cælorum auferre: si præscitus, nulla bona mihi illud valebunt conferre. Et sicut mihi dicere solitus erat Nonnus Conradus senex monachus noster, de Thuringiæ partibus oriundus, versiculum illum Psalmistæ, *Cælum cæli Domino, terram autem dedit filijs hominum*, loco prouerbij ad suam excusationẽ arguẽtibus se propo nebat. Erat siquidem literatus, & ob hoc amplius induratus, Et cùm ei dicerent viri timorati, domine, parcite animę vestrę; desistite peccare, ne Deus prouocatus peccatorem in peccatis occidat, iterum respondit. Cùm venerit dies mortis meæ moriar: non illum potero bene viuendo extendere: neque male viuendo pręuenire. Volens illum pius dominus à tanto errore misericorditer vocare & reducere ad mentem: infirmitate periculosa cœpit eum flagellare. Vocatus est medicus ejus vir bonus & discretus, & non solùm in physica, sed etiã in Theologia non mediocriter literatus. Cui princeps dixit. Vt vides, infirm⁹ sum valde: adhibe curã, vt possim conualescere. Memor medicus illius erroris, respõdit. Domine, si venit dies mortis vestræ, non vos poterit cura mea morti subtrahere: si verò morituros non estis de infirmitate ista, superflua erit medicina mea. Et ille. Quomodo sic respondes? Si mihi non fuerit adhibita curæ diligentia, & dieta proposita, potero tam à meipso, quàm ab alijs imperitis negligi, & ante tẽpus mori. Audito hoc verbo physicus multùm hilaris effectus, data occasione respondit. Domine, si creditis vitam vestram posse protelari virtute medicinæ: quare hoc credere renuitis de pœnitentia & operibus justitiæ, quæ sunt antidota animæ? Sine his anima moritur, sine his ad sanitatem quæ est in futura vita nemo peruenit. Considerans Lantgrauius pondus verborũ, & quia rationabiliter perorasset, dixit ei. De cætero medicus esto animæ meæ: quia per tuam linguã medicinalem Deus liberauit me à maximo errore. *No*. Nũquid bene postea vixit princeps iste? *Mo*. Minimè. Promisit verbis, quod non impleuit factis. Qualis ejus finis fuerit, cum quanta sarcina peccatorum obierit, pœna tormentorum illius in sequentibus te docebit. Reuertamur igitur ad præcedentia: quia longam hanc euagationem fecit interrogatio tua.

Psal. 113. — *Optima ratio aduersus Prædestinatianos.* — *Infrà c. 34.*

Caput XXVIII.

Quòd quidam conuertantur propter paupertatem.

SIcut multos trahit ad Ordinẽ medicina infirmitatis: ita plurimos intrare cõpellit caminus paupertatis. Sæpe vidimus, & quotidie videmus, personas aliquando in sæculo diuites & honestas, vt sunt milites & ciues, cogente inopia venire ad Ordinem: magis ex necessitate volentes diuiti Deo seruire, quàm inter cognatos & notos egestatis confusionem sustinere. Cùm quidam vir honest⁹ exponeret mihi conuersionis suæ ordinem, adjecit. Si certè in rebus meis habuissem prosperitatem, nũquam venissem ad Ordinem. Noui quosdam, qui patribus siue fratribus conuertẽtibus cõuerti renuerunt: & cùm consumpsissent omnia dimissa, tunc primùm venerunt, necessitatẽ pallio deuotionis palliantes: vel potiùs ipsa necessitate virtutem facientes. *No*. Non est necesse, de talibus exẽpla quęrere: cùm videamus tali occasione plures, maximè Conuersos, ad Ordinem venire. Sed beati sunt illi, qui diuitias habuerunt, & pro Christo illas contempserunt. *Mo*. Non ideo beati, quia diuitiarũ possessores: sed ideo beati, quia diuitiarum contẽptores. Plus placuerunt Deo duo minuta viduæ, quàm multæ diuitum eleemosynæ. Scias etiam quosdam conuerti propter erubescentiam alicujus culpæ: siue notam alicujus infamiæ.

Marc. 12.

Caput

Caput XXIX.

De Canonico ob erubescentiam cujusdam furti conuerso.

IVuenis quidam in domo nostra nouitius fuit: quem occasio hujusmodi ad Ordinem traxit. Fuerat siquidem canonicus cujusdam Ecclesiæ in Colonia. Qui cùm fecisset domino suo clerico honesto, cujus tunc temporis commensalis erat, furtũ licet parvũ, & à servis illius deprehensus fuisset, intantùm erubuit, vt de sęculo fugiens, monasteriũ nostrũ peteret, atq; nouitius fieret. Maluit Deo seruire, quàm tantam confusionem inter suos confratres sustinere. Ego eodem tẽpore in eadem Ecclesia positus causam conuersionis eius, vt ita dictum est, intellexi: & quia stabilis non esset talis conuersio, satis timui.

Caput XXX.

De adolescente, cui sanctimonialis ab ipso impraegnata causa fuit conuersionis.

ALius quidam adolescens sanctimonialem quãdam impręgnauerat: & confusione vrgente, simulq; timore, eoquòd femina nobilis foret, conuersus est in Ordine nostro. Et quam diabolus ei pręparauerat in ruinã, per occasionẽ facta est illi in salutem. Iuuene supradicto justo Dei judicio Ordinem deserente, iste adhuc perseuerat, Dei se misericordia conseruante. *Nouit.* Vt video, non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. *Monachus.* Ita est. Quòd quidam etiam conuertantur ob periculum vitæ temporalis, hoc exemplo doceberis.

Lapsus salutis fit causa.

Rom. 9.

Caput XXXI.

De nobili viro, qui gratia conuersionis capitali sententiæ subtractus est.

EO tempore, quo Rex Otho profect⁹ est Romam, coronari in Imperatorẽ, imperium supra Mosellam fratri suo Henrico palatino regendum cõmisit. Hic nobilem quemdã virum prædonem per judicium capitali sententia dãnauit. Aduenit Daniel Abbas Sconauię, suisq; precib⁹ apud palatinum obtinuit, vt ei liceret viuere, & Deo pro peccatis suis in Ordine Cisterciẽsi satisfacere. Sic homo pro suis sceleribus morti addictus, per gratiã conuersionis euasit sententiã damnationis. Frequẽter huic similia audiui: scilicet vt homines flagitiosi pro suis criminibus varijs supplicijs deputati, beneficio Ordinis sint liberati *No.* Licet hæc videantur minima, non tamen sunt paruipẽdenda: eoquòd sint ędificatoria. *Mo.* Quib⁹ hęc videbũtur minima, audiant de ijs, quos timor pœnæ gehennalis convertit, magna atq; terribilia.

Rei liberati ob religionẽ.

Caput XXXII.

De conuersione Abbatis Morimundi, qui mortuus fuit, & reuixit.

ANte hos annos viginti quatuor Abbas quidam Morimundi fuit, quem talis necessitas ad Ordinẽ traxit. Quæ de illo dicturus sum, ex relatione Domini Hermanni Abbatis Loci S. Marię cognoui: qui eũdem Abbatem vidit, loquentẽ audiuit, atq; gestus illius diligentiùs, vtpote qui mortu⁹ fuerat & revixit, considerauit. Cùm esset juuenis, cum cæteris scholaribus studebat Parisijs. Qui cùm esset duri ingenij, labilisque memoriæ, ita vt penè nihil posset capere vel retinere, ab omnibus irridebatur, ab oĩbus idiota judicabatur: vnde cœpit turbari, multisq; doloribus cor ejus affligi. Contigit, vt die quadam infirmaretur. Et ecce Satan adfuit, qui diceret ei. Vis mihi facere hominium, & ego tibi dabo scientiam omnium literarum? Audiens hec juuenis expauit, & diabolo talia suggerenti respondit. Redi post me, Satanas, quia numquã eris dominus meus, neque ego homo tuus. Et cùm ei non acquiesceret, manum illius quàsi violenter aperuit, lapidemque imponens, dixit ei. Quamdiu conclusum tenueris lapidem istum in manu tua, scies omnia. Recedente inimico iuuenis surrexit,

Dæmon lapide dat scientiam.

scholas intrauit, quæstiones proposuit, omnesque disputando superauit. Mirati sunt omnes, vnde idiotæ tanta facundia, nouitas tam inusitata. Ille verò negotium celatum habuit: nec alicui hominũ causam tantæ scientiæ exponere voluit. Non multopòst infirmari cœpit vsq; ad mortem. Vocatus est Sacerdos, qui ejus audiret confessionẽ. Qui inter cætera etiam confessus est, quomodo à diabolo recepisset lapidem, & cum lapide scientiam. Respondit Sacerdos. Projice miser artem diaboli, ne expers fias scientiæ Dei. Territus ille, lapidẽ quem adhuc manu tenebat projecit: & cum lapide fallacẽ scientiam deposuit. Quid plura? Defunctus est clericus, & corp⁹ ejus positũ in Ecclesia: ordinatis circa feretrum scholaribus, qui more Christiano psalmos decantarent. Dæmones animam tollentes, & ad vallem profundam terribilem, fumũq; sulphureum euaporantem, illam portantes, ordinabant se ex vtraque parte vallis. Et qui stabant ex vna parte, animã miseram ad similitudinẽ ludi pilæ projiciebant: alij ex parte altera per aëra volantem manibus suscipiebant. Quorũ vngues ita erant acutissimi, vt exacuatas acus omneq; acumen ferri incõparabiliter superarent. A quibus ita torquebatur, sicut postea dicebat, cùm eum jactarent vel exciperent, vt illi torm̃to nullum tormenti genus posset æquiparari. Misertus illius Domin⁹ misit nescio quã cælestẽ personam, virum magnæ reuerentiæ: qui dæmonibus tale nuntium deferebat. Audite: præcipit vobis Dñs altissimus, vt animã à vobis deceptam dimittatis. Mox omnes inclinantes simul, animã dimiserũt: nec eam ampliùs tangere presumpserunt. Quæ reuersa ad corpus, mẽbra exanimata viuificauit, viuificata erexit, scholares circumsedentes in fugam vertit. Descendensq; de feretro dicebat se viuere: & quid viderit, quidve audierit, magis opere quàm sermone manifestauit. Nam statim conuersus in Ordine Cisterciensi, tam rigidus fuit sibi, tam durus castigator corporis sui: vt omnibus qui eum videre poterant, patenter daretur intelligi, quia pœnas senserit purgatorij, vel potiùs inferni. *No.* Expediri vellem, vtrùm locus, in quo tormentabatur, infra metas fuerit inferni, siue purgatorij. *Mo.* Si vallis illa pertinebat ad gehennã, constat ejus confessionem fuisse sine contritione. Quod satis ex hoc probatur, eoquod maximè pœnã illam, teste celesti nuntio, sustinuit propter consensum retenti lapidis. *No.* Nũquid dicendus est dęmoni consensisse? *Mo.* Non vt ei faceret hominiũ consensit: sed intantum consensit; quòd non statim lapidem de manu jactauit: sed ad vsum scientiæ diligentissimè reseruauit. Circa quem etiã tanto afficiebatur amore, vt nec quidem in infirmitate deponeret: sed cum dolore ad imperiũ Sacerdotis projiceret. Si eum dixero fuisse in purgatorio, suspecta est mihi absentia sanctorum Angelorum, & presentia dæmoniorum: qui animã egressam suscipiebant, susceptam deducebant, deductam tam crudeliter torquebãt. Dicebat magister Rudolphus, scholasticus Coloniensis, in cujus scholis & ego frequentiùs eram, quòd dæmones animam electã de corporis ergastulo egredientem nũquam tangerent: sed beati Angeli ad loca purgatorij, si tamen digna esset purgatorio, deportarent. Tali enim exemplo vtebatur. Non decet, ait, vt carbonarius purget aurum: sed aurifex. Postea verò propter meritum vitę suscitatus factus est Abbas in Morimundo, in vna de quatuor primis domibus, vir sanctus & justus. De quo cùm interrogassem prædictum Hermannum Abbatem, si viderit illum aliquando ridentem: quia de resurgentibus dicitur, quòd ridere non soleant, respondit. Scias, me hoc ipsum in illo considerasse: nec potui deprehendere in gestib⁹ ejus nutum quidẽ leuitatis, tantę erat grauitatis, tãtę longanimitatis. Nũquam illũ vidi, nequidẽ subridentẽ, neq; verba leuitatis ꝓferentẽ. *N.* Miror, si aliquid dixerit de forma & virtute aĩę. *Mo.*

Pœna animæ separatæ.

Sententia de anima separata.

Suscitatus fit Abbas Morimũdi.

Nunquam ridebat.

Etiam asserebat, animam suam fuisse tamquam vas vitreum & sphæricum, oculatam retro & ante, plurimum habuisse scientiæ, vidisse vniuersa. Nam scholaribus circa feretrum sedentibus quęcumque actitauerant manifestauit. Vos, inquit, tesseris lusistis: vos inuicē capillis traxistis: vos diligenter psallebatis. *No.* Valde me lætificat, quòd vir iste, qui corpore exutus tanta vidit, tanta audiuit, cæteris Religiosis Ordinibus omissis, Ordinem nostrum intrare voluit. *Mo.* Meritò lætificare te debet: sed aliud tibi dicam, quod eamdem lætitiam tuam geminet.

Caput XXIII.

De Clerico nigromantico mortuo, qui socio apparens suasit Ordinem Cisterciensem intrare.

DVo iuuenes, sicut didici lectione, non relatione, apud Toletum studebant in nigromantia. Accidit, vt vnus illorum vsque ad mortem infirmaretur. Qui cùm moriturus esset, rogauit alter, vt infra viginti dies sibi appareret. Et promisit, si tamen sibi concederetur. Sedente eo die quadam in Ecclesia, coram imagine Beatæ Virginis, & Psalmos pro anima illius legente, adfuit ille miserrimus: gemitibus sua indicans tormenta. Quem cùm interrogasset, vbi esset, vel quomodo haberet, respondit. Væ mihi, quia æternaliter damnatus sum, propter artem quam didici diabolicā: quia reuera mors animę est, sicut titulus ejus ostendit. Cōsulo autem tibi tamquam socio meo vnico, vt ab hac execrabili scientia recedas, & vitam religiosam sectando, Deo pro peccatis tuis satisfacias. Quem cùm vivus interrogasset, vt tutiorē sibi viam viuendi ostenderet, iterum respondit. Non est via securior, quàm Ordo Cisterciensis: neque inter omne genus hominum pauciores descendunt ad inferos, quàm personæ Religionis illius. Retulit ei & alia plurima, quæ causa breuitatis omitto: eo quod in libro visionū Claræ-vallis scripta sunt. Iuuenis verò mox renuncians nigromantiæ factus est nouitius, ac deinde monachus in ordine Cisterciensi. *No.* Fateor, in hoc facto lætitiam cordis mei geminatā. *Mo.* Quia in ore duorū vel trium testium stabit omne verbum, vis audire de tertio clerico penè simili modo conuerso? *N.* Volo, ac plurimum desidero.

Necromantia ars diabolica.

Liber visionum Claræ-vallis.

CAPVT XXXIV.

Item de clerico: qui propter pœnas Lodeuici Lantgrauij quas vidit, ad Ordinem venit. *Mo.*

NArrante mihi sæpius sene monacho nostro Conrado, qui penè centenarius est, cuius suprà feci mentionem, didici quod refero. Ipse quidem de Thuringia oriundus, & in armis ante conuersionē exercitatus: multa nouit de actibus Lodeuici Lantgrauij, de quo suprà cap. 27. longam texui narrationem. Hic cùm moreretur, duos filios reliquit heredes: Lodeuicum scilicet, qui in prima expeditione Ierosolimitana, quæ facta est temporibus Frederici Imperatoris, defunctus est, & Hermannum, qui ei in principatu successit, qui nuper obijt. Lodevicus verò, qui satis erat tractabilis & humanus, & vt veriùs dicam, cęteris tyrannis minus malus, tale edictū proposuit. Si modò aliquis esset, inquit, qui veris indicijs vera mihi de anima patris mei dicere posset: bonam curtim à me reciperet. Audiebat hæc miles quidam pauper, qui fratrem habebat clericum, in nigromantia quandoq; satis expeditum. Cui cùm verba principis indicasset, respondit. Bone frater, diabolum aliquando per carmina vocare consueui: sciscitabar ab illo quæ volui: diu est, quòd ejus colloquijs artibusque renuntiaui. Instante milite oportunè importunè, & ad memoriā reducente propriam paupertatem, promissumq; honorē: precibus ejus tandem clericus victus dæmonem vocauit. Vocatus quid vellet inquisiuit. Respondit clericus. Pœnitet me, tāto tempore recessisse ante. Indica mihi obsecro, vbi sit anima domini Lantgrauij. Ait dæmon. Si vis mecum pergere: ego eum ostendam tibi. Et ille. Ego libenter eum viderē, si sine periculo vitæ meæ illum videre possem. Cui diabolus, Iuro tibi per altissimum, & per tremendum ejus judicium, quia si fidei meæ te commiseris, incolumem te illuc ducam, hucq; reducā. Ponens clericus animam suā in manibus suis, supra collum dæmonis ascendit. Quem infra breue tempus, ante portam inferi deposuit. Introspiciens clericus, contemplatus est loca nimis horrenda, pœnarumque diuersa genera: & dæmonem quemdam super opertum puteum sedentem. Clericus vt hæc vidit, totus contremuit: & clamavit dæmon ille, quem tenes in collo? Adduc eum huc. Qui respondit. Amicus noster est: juraui ei per virtutes tuas magnas, quia eū non lædere, sed animā domini sui Lantgrauij ostenderē, sanumque reducerē: vt omnibus immensam tuam prædicet virtutem. Ille verò operculum cui insedit igneum amouit: & tuba ænea puteo immissa tam validè buccinauit, vt videretur clerico totus tinnire mundus. Post horam, vt ei videbatur, nimis longam, puteo eructuante flammas sulphureas, Lantgrauius inter scintillas ascendentes simul ascendens, videndum se clerico collotenus præbuit. Ad quem ait. Presto sum miser ille Lantgrauius quondam dominus tuus: & vtinam numquam natus. Cui clericus. Missus sum à filio vestro, vt ei renuntiare possim de statu vestro: & si in aliquo potestis juuari, mihi dicere debetis. Respondit ille. Statum meū bene vides. Hoc tamen scias, quia si filij mei restituere vellent tales possessiones talium Ecclesiarum, (proprijs nominibus eas exprimens,) quas mihi injustè vsurpaui, & sub titulo hereditario ipsis reliqui: magnum animæ meæ conferrent remedium. Cui cum diceret, Domine non credent mihi. Respondit. Ego dicam tibi signum, quod nemo nouit, præter me, & filios meos. Accepto signo & Lantgrauio eo vidente mox puteo immerso, per dæmonem reductus est. Qui licet vitam non perdiderit, ita tamen pallidus & languidus redijt, vt vix cognosceretur. Verba patris filijs retulit, signa ostendit: sed modicum illi profuit. Non enim in hoc consentire voluerunt, vt possessiones restituerent. Respondit tamen Ludouicus Lantgravius clerico. Signa cognosco, patrem meum te vidisse non dubito, promissum tibi præmiū dare non renuo. Ad quem ille. Domine curtis vestra vobis remaneat: ego cogitabo quid animæ meæ expediat. Relictisque omnibus factus est monachus in Ordine Cisterciensi: contendens omnem penitentiam sustinere temporalem, dummodò pœnam evaderet æternam. Ecce habes tria exempla, quod quidam conuertantur timore vel visione pœnæ gehennalis. Possem tibi de ijs adhuc plura dicere: sed in alijs Distinctionibus propono tibi illa differere. *Nouitius.* Si talia homines videre possent, puto, quòd ita liberè non peccarent. *Monachus.* Ita est, vt dicis. Audi adhuc, quod superest, exemplum: videlicet quòd quosdam conuerti cogat non morsus conscientiæ, sed amor conseruandæ innocentiæ, & desiderium cælestis patriæ.

Suprà c.27.

Caput XXXV.

De conuersione Godefridi monachi Villariensis, & de reuelationibus ejus.

IN Monasterio sancti Pantaleonis in Colonia, quod est nigri Ordinis monachorum, juuenis quidā fuit, nomine Godefridus, puritatis eximiæ: inter fratres suos sine querela conuersatus, secundùm disciplinam Ordinis illius. Et quia scriptum est, *Iustus justificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc*: desiderio supernæ vitæ accensus idem Godefridus, & quia secundùm Regulæ mādatum viuere non posset, considerans: venit ad nos, humiliter & instanter supplicans, vt fratrum collegio jungi mereretur. Timens Abbas noster magis in causa esse leuitatē quàm deuotionem: eum, heu! suscipere non acquieuit. Passus à nobis repulsam Villariū venit: & quod petiuit, citiùs obtinuit. Qui quantæ fuerit religiositatis, quantæ sanctitatis, quàm fervens in Ordine, per sacras ejus reliquias vsq; hodie Dn̄s non cessat ostendere. Tempore quodā domin⁹ Carolus Abbas Villariensis, qui fuerat Prior noster, veniens ad nos, duxit secum eūdem virum venerabilem: & sicut mihi dixerunt qui viderunt, tantam gratiam deuotionis ei Dn̄s in Missa contulit, vt stillicidia lacrymarū ex ejus oculis super altare vel pectus ejus stillarent. Quem cum interrogaret dominus Theodericus de Lureke tunc nouitius, quondam canonic⁹ Bunnēsis, quomodo orare deberet, respondit. Nihil deberis in oratione dicere, sed tantùm cogitare de Saluatoris nostri Natiuitate, Passione, Resurrectione, & alijs, quæ nobis nota sunt. Quod ipse frequēter in vsu habuit, hoc & alios docere studuit. Habebat & spiritū prophetiæ, ita vt quandoq; monachis tentationes futuras prędiceret: & vt corda sua per patientiā præpararent, admoneret. Quantas habuerit consolationes, quàm mirificas visiones, solus ille plenè nouit, qui author illarum fuit. Dicam tibi, quod mihi retulit monach⁹ quidam Villariensis de illo. Cùm esset tempore quodā hebdomadarius coquinæ, & sabbato secundùm consuetudinē lauaret pedes monachorum, dicto Cōpletorio cùm clausisset Oratoriū, erat enim sacrista, apparuit ei Salvator linteo pręcinct⁹, & pelvim in manū tenēs: & ait ad Godefridum. Sede, vt lauē pedes tuos: eo quod dudum laueris pedes meos. Quod cùm territus renueret, coëgit eum: flexisq; genibus pedes ejus lauit, sicque disparuit. Secunda feria post Palmas sanctas in choro, cùm psalmus, *Eructauit cor meum*, deuotè à conuentu decantaretur, ecce gloriosa Dei genitrix Maria de presbyterio descendens, & chorum more Abbatis circuiens, monachis benedixit: sicque inter Abbatis & Prioris stallum exiens, quasi ad conuersorum chorum properauit. Exiuit ille post eam: vt videret quò iret: sed eam videre non potuit. Statim, nescio, vtrùm ꝓxima vel tertia die, infirmari cœpit. Et cùm laboraret in acutis, vsq; in Pascha in conuentu perseuerans, dorsūq; castigationibus lacerans, atque sacros pannos cum cæteris lauans, tandem infirmitate depressus in infirmitorio positus est. Qui cùm jam agonizaret, & esset tēpus comedendi, dixit ei minister suus. Inuitus vado comedere: timens ne interī moriamini. Vade, inquit, securus: ante videbo te. Qui cùm in mensa sederet, Godefrid⁹ ostiū refectorij aperuit, monachū respexit & benedixit: sicq; versus Oratorium tetendit. Territus ille, putabat eum miraculosè conualuisse. Statimq; percussa est ad exitū ejus tabula: & recordatus est infirmarius, quia ei ꝓmiserat. Nudato ejus corpore ad lauandum, ita inuenerunt dorsum ejus plagis virgarū liuidum, vt omnes mirarentur. Nuper per reuelationē levata sunt ossa ejus, & in sacrario posita, reseruanturq; pro reliquijs. Ipsi gloria, qui sic ad se conuersos magnificat: cui cum Patre & Spiritu sancto honor & imperiū per oīa sęcula sęculorum, Amen. Multa alia de eo referunt, quæ studio breuitatis supprimo.

Apoca. 22.

Reliquiæ beati Godefridi salutares.

B. Godefrido Christus lauat pedes.

Apparet eidē beata virgo.

Caput XXXVI.

De modo & forma conuersionis. *Nou.*

SAtisfactum mihi fateor, de causis siue occasionibus conuersionis. Nunc de modo vel de forma ejusdem aliquid audire delectat. *Mo.* Quosdã enim ad conuersionem venire videm⁹ cum quadam gloriola & ostensione sęculari: alios cum exhibitione multæ humilitatis. *No.* Quod horum est melius? *Mo.* Humilem conuersionẽ Deo placere, nemo dubitat. Ostensio autem alicujus gloriæ, secundùm intentionem conuertentis se judicatur. Quidam conuerti desiderantes de nouo se vestiunt: cum cognatis & amicis ad monasterium veniunt: ne quasi vagi & pauperes repulsam patiantur. Alij vero cum diuites sint, paupertatis habitum assumunt: vt ex humilitate conuersionis amplius mereantur. De quib⁹ tibi & exempla subiungam *Quidã cum pompa Ordinẽ intrant* *Alij cum humilitate.*

Caput XXXVII.

De conuersione Walevani militis, qui armatus ad ordinem venit.

MIles quidam nomine Walevanus, conuerti desiderans, cum dextrario & armis suis militaribus Hemmerode venit, armatus claustrum intrauit, & sicut mihi retulerunt seniores nostri, qui tunc pręsentes erant, portario illũ ducente per medium chorum vadens, conuentu inspiciente, & nouam formã conuersionis mirante, super altare beatæ Virginis se obtulit: armisq; depositis, in eadẽ domo Religionis habitum suscepit. Visum est ei congruum, ibi militiã deponere sęcularẽ: vbi assumere proponebat militiam spiritualem. Adhuc viuit, vir bonus & religiosus: priùs inter monachos nouiti⁹, postea ob humilitatẽ factus cõuersus. *Cum pompa venit miles.*

Caput XXXVIII.

De humili conuersione Philippi Abbatis.

ABbas Philippus de Otterburg contrarium fecit, sicut mihi retulit canonicus quidã Trajectensis, qui tunc temporis pręsens fuit. Hic cùm esset de honesta parentela natus, & majoris Ecclesiæ in Colonia canonicus, Rodolphum ejusdem Ecclesię Scholasticũ Parisijs legentem audiuit. Diuina inspirante gratia, magistro suo ignorante scholas deseruit: & cũ esset adolescens delicatus, bonisq; vestibus indutus, pauperi scholari sibi occurrenti illas dedit: & vilia vestimenta ejus reinduens, ad domũ quamdam Ordinis nostri, quæ Bonavallis dicitur, veniens, se in nouitium suscipi humiliter petiuit. Videntes illũ fratres cappa trita atque vetusta indutum, ęstimantes eum scholarem pauperẽ & vagum, suscipere renuerunt. Considerans moram repulsæ esse periculosam, ingressumque sibi negari, nouissimè dixit. Si non susceperitis me, fortè vos pœnitebit: & cùm facere volueritis, esse non poterit. Tunc demum susceptus est. Cognita ejus conuersione Magister Rodolphus dolens cum socijs quibusdã ad monasteriũ venit: sed fundamẽtum supra petram positũ mouere non potuit. Et quia idem Philippus in conuersione se humiliauit, intantũ illum Dñs exaltauit, vt non multò pòst eidẽ domui Abbas pręficeretur. *Cũ humilitate canonicus.*

Caput XXXIX.

Quòd quidam in conuersione sua Ordines sacros celantes, propter humilitatẽ Conuersi fiant.

TAnta est virtus humilitatis, vt ejus amore sæpe ad Ordinẽ venientes clerici, laicos se simulauerint: malentes pecora pascere, quàm libros legere: satiùs ducentes, Deo in humilitate seruire, quàm propter sacros Ordines vel literaturam cęteris præesse. Hoc quia sæpius in Ordine contigit, ita vt Conuersi fierent Monachi: ante hos quatuor annos definitũ est in Capitulo Generali, vt tali modo cõuersi manerent inter Conuersos. Eodem anno quidam veniens, vt puto, diaconus, laicum se simulans in conuersum susceptus est. Cuius Abbas, cùm postea, nescio quo prodente, Ordines intellexisset, in sequenti Capitulo casum eundẽ *Definitio de Conuersis.*

proposuit. Et quia viris discretis videbatur omnino absurdũ, vt quis in tam sublimi ordine positus foret sine charactere coronæ, & sine sacrorum Ordinũ executione: sententiam mutauerunt. *No.* Non miror, si aliqui celant suos Ordines in conuersione: cùm legamus priscis temporibus feminas, vt fuit beata Eugenia, & sancta Eufrosina, atque beata Marina, sexũ viriliter simulasse. *Mo.* Quid hoc miraris factum temporibus priscis: cùm recẽtiori tẽpore simile in Ordine nostro contigisse sciamus? *No.* Hoc omnibus modis scire desidero: videlicet à qua persona, vbi, quomodo, tam mirabilis facta sit conuersio. *Mo.* Femina, de qua dicturus sum, quæ fuerit, vel quomodo ad Ordinem venerit, seu quomodo in Ordine fuerit, vel consummauerit, sicut nobis retulit monachus quidam, qui cum ea nouitius fuerat in probatione, fida tibi pandam relatione.

Feminæ sanctæ viros mentitæ.

Caput XL.

De mirabili conuersione B. Hildegundis virginis quæ se virum simulauerat.

IN ciuitate Nuisia, quæ quinque milliaribus distat à Colonia ciuitate magna, ciuis quidã habitauit, filiam habens formosam ac dilectam, nomine Hildegũdem. Quam, vxore defuncta, cùm adhuc esset in ætate tenera, orationis gratia secum Ierosolimam duxit. In reditu verò infirmatus pater, apud Tyrũ diem clausit extremum. Moriens autem, filiã & omnia quæ habebat ministri sui fidei commendauit. Sed fidem non seruans servus domino, neque misericordiã exhibens defuncto: cùm esset impius & auarus, puella nocte in domo relicta, clam nauigauit, multis illam miserijs exponens. Quæ mane surgens, cùm intellexisset tutorem infidũ cum patris sui substantia nauigasse, vehementer doluit: & quid ageret, vel quò se verteret, penitus ignorauit. Non intelligens idioma terræ, fame cœpit tabescere: mendicando tamen scholas in eadẽ ciuitate anno vno frequentauit. Post hęc peregrinis de Alemania adventantibus calamitatem suã exposuit: & vt sui misererentur, lacrymabiliter exorauit. E quibus vnus cæteris ditior, vir bonus & nobilis, consolans desolatam, assumensque in nauim suam derelictam, datis necessarijs ad patriam reduxit peregrinã. Eodem tempore cùm orta fuisset controuersia in Ecclesia Treuirensi inter duos electos, Volmarũ scilicet ejusdem Ecclesiæ Archidiaconũ, & Rodolphum majorem prępositũ; dominus Papa Lucius priori fauebat: partem alteri⁹ Fredericus Imperator defensabat. Et quia nulli erat tutũ, apices ad Apostolicum, qui tunc temporis apud Veronam morabatur, deferre, propter insidias Imperatoris: Ecclesia Coloniensis cùm vni partium faueret, & ob hoc literas ad jam dictum Papam destinaret, bajulus earũdem vitæ suæ timens, pręfatã puellam propter tonsuram & habitũ adolescentem ęstimans, prece simul & pretio, eoquòd minor suspicionis nota foret in pedite quàm in equite, clausas in baculo literas vt portaret, obtinuit. Quæ cùm juxta Augustam deuenisset, furem obviàm habuit. Rogata ab eo, vt socius esset ejus itineris, nihil mali suspicans, libens annuit. Cumque paululum processissent, & fur quasi sonũ persequẽtium excepisset, onus cum furto penes puellam reposuit: ipse verò ad secessum se ire simulans, inter fruteta se abscondit. Quid morer? Illa à persequẽtibus comprehenditur, cum sacco ad iudicium trahitur, & per sententiam laqueo adiudicatur. Quæ cùm ob furti præsentiam nullam sibi prodesse cerneret allegationem, nullam excusationem: sacerdotem petiuit & obtinuit. Cui excessus suos confitens, satis simpliciter exposuit per ordinem viæ suæ causam, & furis nequitiam: & vt Sacerdoti verborum fidem astrueret, arundinem literas pontificales continentẽ ostendit: & adiecit. Si fuerit fur quęsit⁹, ocyus inuenietur. Mox ad cõsilium Sacerdotis nemus canibus & retibus ambitur: fur quęsitus cõprehenditur,

Lucius 3. Fridericus Ænobarbus.

Confessionis vsus aliquus.

ad judiciū vterque trahitur. Cùm miser ille ad criminis cōfessionem cruciatibus compelleretur, ait. Injustè cōpellor confiteri, quod non feci: iste cum furto deprehensus secundùm jus ciuile damnandus est. Econtra cùm puella diceret, sibi onus dolosè fuisse cōmissum, & restituere vellet depositū, respondit ille. On⁹ istud meum esse nego. Vox vnius, testimonium est nullius. Ad hæc virgo obmutuit. Tunc accedens Sacerdos, pro ipsa allegauit: & quòd esset innocens, doloq; hominis circūventa, satis affirmauit. Et si minùs, inquit, verbis meis creditur, examine ferri candētis quis reus sit, quis innocens, facilè cōprobabitur. Quod cùm omnibus placuisset, manus furis exusta est: puellæ verò manus illæsa apparuit. Tunc fure celeriùs suspenso, confessor & liberator virginis gaudens illam in domū suam recepit. Et ecce diabolo instigante, qui saluti virginis inuidit, cognatio furis de tam turpi morte ejus furens, innocuam & Dei judicio liberatā de domo Sacerdotis extraxit: eoq; deposito, loco ejus illam suspendit. Mox Angelus Dñi adfuit, qui & virginē, ne laquei sentiret angustias, sustentauit: & mirifico vultus sui odore refecit. Et cùm nihil sentiret doloris, imò maximis se putaret interesse delicijs, in ipsa nocte tam suauem audiuit melodiam, symphoniā tam diuersam, tam jucundā: vt nullus chorus, siue corporalis, siue instrum̄talis, tantę dulcedini posset cōparari. Sciscitante ea quid hoc esset, respondit Angelus. Anima sororis tuæ Agnetis cum hoc concentu Angelico in cęlū defertur: & tu post biennium feliciter sequeris. Sic beata illa per biduum pendente, pastores in vicino pascentes misericordia moti condixerunt, vt corpus deponerent, atque sepulturæ cōmendarent. Inciso verò laqueo, non vt consuetudo est cadauerum, cum pondere cecidit: sed paulatim Angelo sustentante ad terram demissa stetit. Quo viso territi pastores fugerunt. Dixitque ei Angelus Domini. Ecce libera es, vade quò libet. Respondit illa. Domine mi, Veronam ire proposui. Statim in momento translata est in Veronā. Et ait Angelus. Verona hinc distat trib⁹ milliaribus. Inter Augustam verò & Veronam septem dietę numerantur. *No.* Videntur mihi in hac puella antiqua justorū miracula renouata: videlicet sancti Benedicti Abbatis, & Habacuc Prophetæ: ex quibus prior cùm absens esset, vidit germanæ suæ Scholasticę animā in specie colūbę cæli secreta penetrare: alter verò de Iudea in momēto in Babilonē translatus est. *Mo.* Verū dicis: nec minùs miror, quòd audire meruit animam sororis cum concentu Angelico tanto locorum spatio interposito deferri in cęlum, quàm quòd beatus Seuerinus Coloniæ positus animam Sancti Martini cum simili concentu ascendere cognouit ad Dñm. Adhuc alia duo magnæ gloriæ beneficia sunt ei exhibita: scilicet quòd Angelo sustentāte eculei dolores non sensit, & quòd finē suum tam longè ante pręsciuit. Prosperè verò apud Veronam negotio peracto, cùm rediens intrasset diœcesin Vormatiensem, non ingrata diuinæ misericordiæ, prece & ope cujusdā venerabilis inclusæ obtinuit, vt à domino Theobaldo Abbate Schonaugiæ in nouitium susciperetur. Est autē Sconaugia locus amœnissimus, nomen trahens à re. Putās eam Abbas esse adolescentulum, post tergum suum in eodem equo sedere jussit. Quę cùm loqueretur voce feminea & gracili, dixit ei Abbas. Frater Ioseph, nondum mutasti vocem tuam? Respondit illa. Domine, nūquam illam mutabo. Adolescentem se simulans, nomen sancti Ioseph sibi imposuerat: vt eum quē validas tentationes vicisse nouerat, contra duplicem hostem pugnatura, carnem scilicet & diabolum, memoriæ suæ arctiùs imprimeret, & per auxilium pleniùs sentiret: & videtur in ea illud Salomonis impletum, *Mulierem fortem quis inueniet?* Non est inuentum simile in Ordine nostro: & ideo sine exemplo. *Mulierem*, inquit,

Suspensa puella sustentata ab angelo

Veronā momento transfertur.

Greg. 2. dialog. c. 34.
Daniel. 14.

Puella virum mentita fit nouitius.

Prouerb. 31

Eccle. 7.
Virtus puella viris conuiuentis.

ex omnibus non inueni. Ingressa probationem, manũ suam misit ad fortia. Inter viros dormiuit, cum viris comedit & bibit, viris ad disciplinas dorsum suũ nudauit. Et cùm esset juuencula multæ grauitatis, tamen ne sex⁹ ejus notaretur, quandoque suis socijs in probatione signa aliqua ostendit leuitatis. Nam absente magistro, monachũ, qui hoc nobis retulit, Hermannum nomine, tunc puerum quatuordecim annorum, ad cyphum suum ducens, ait. Consideremus in hoc vino, quis nostrum sit formosior. Et cùm relucentes in eo facies attenderent: iterũ aiebat. Hermanne, quomodo placet tibi facies mea? Respondit ille. Videtur mihi mentum tuum dispositum sicut mentum mulieris. Tunc illa quasi indignando recessit. Postea pro neglecto silentio ambo vapulabant. N*ou.* Miror, si aliquas in Ordine habuit tentationes M*on.* De eius tentationibus nihil audiui: sed quod alijs causa fuerit tentationis, satis intellexi. Cùm appropinquaret tempus resolutionis ej⁹ cœpit infirmari: & cùm prę nimia debilitate ad lectũ suum portaretur, monachus quidam eam intuens, juxta se stantibus clara voce dicebat. Homo iste vel femina est, vel diabolus. Numquam illum respicere potui sine tentatione. Et satis probatur ex hoc loco, quod fortis sit vis naturę. Vocansq; Priorem, cùm ei peccata quidẽ leuia confiteretur, & ille interrogaret, si vmquam aliquã cognouisset mulierem, respondit illa. Numquam, domine, reus fui alicujus mulieris, siue viri: hoc adjiciens, propter sexum. Deinde recitauit ei per ordinem, eo modo quo prædictum est, vniuersa, quæ circa se acta sunt, tacito sexu. Priore stupẽte ac dicente, frater, quæ loqueris, fidem excedere videntur: & quo argumento probare potero, ea esse vera: respondit puella. Hodie biennium effluxit, ex quo Angelus Domini pendenti mihi diem resolutionis meæ prædixit. Scio cui credidi, fidem seruaui, cursum consummaui. De reliquo reposita est mihi corona justitiæ. Si ea scientia, qua prędixi, ante obitum meum non deposuero officiũ linguæ in spatio vnius Missæ legendę: non mihi credatis. Et adjecit. Cùm defunct⁹ fuero, apparebit in me, vnde stupeatis, & diuinæ virtuti gratias meritò referatis. His dictis, quarta feria hebdomadæ Paschalis, duodecimo calendas Maij, anno Dñi 1186. sole tendẽte ad occasum, sancta illa anima de corpore virgineo egressa, migrauit ad Dñm. Percussa tabula, cùm tã Abbas quàm cęteri fratres ad ejus exequias convolassent, & corp⁹ exportatum ad lauandum detectum fuisset, sexus femineus apparuit. Tunc omnibus in stuporem versis miraculi nouitate, nuntiatum est Sacerdoti commendationes legenti. Qui cognito sexu textũ mutauit: & pro monacho monacham, & pro fratre sororem nominauit. Postea, cùm brevia pro ea scribenda essent, & nomen ejus ignorarẽt: sub tali forma scripta sunt. Duodecimo Kal. Maij obijt ancilla Christi in Sconauia. Elapsis aliquot diebus, cùm fratres nomen illius beatę scire desiderarent, miserunt in viciniam Colonię, vnde se oriundam dixerat: & cùm studiosè circumquaque de ejus cognatione inuestigarent, nutu diuino inuenta est quædam anus, quæ se ejus cognatam fuisse diceret: asserens, eam Hildegundem vocatam. Cùm ante hos annos consecraretur novum Oratorium in Sconauia, ex diuersis prouincijs ad Dedicationẽ populi confluentes, & prædictas beatæ Hildegundis virtutes audientes, tumulum ejus frequentauerunt, matronę maximè, sanctis ejus orationibus se cõmendantes: Deumque super tantis mirabilibus glorificantes. Et nos, fratres, cum illis gratias referamus Saluatori nostro: qui hæc fieri voluit nostris temporibus in Ordine nostro ad gloriam suam, & ędificationẽ nostram: qui viuit & regnat cum Patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen.

Sexus deprehensus post mortem.

Virgo Hildegundis vocata & inuocata.

Caput

EPITAPHIVM EIVSDEM VIRGINIS

Omnis homo miretur, homo quid fecerit iste.
Hæc cujus fossa cineres inclusit & ossa.
Mas viuens paret: moriens sed femina claret.
Vita fefellit, morsque refellit rem simulatam.
HILDEGVND *dicta vita est in codice scripta.*
Maij bis senis est hæc defuncta Calendis.

Caput XLI.

De vidua Coloniensi, quæ in cappa Conuersi egressa est de ciuitate.

HOnesta quædam matrona de Colonia, diuitijs pollẽs, & ętate florens, cùm post mariti mortem Christo nubere vellet: timore amicorum, à quib⁹ ejus desiderium impediebatur, habito consilio Domini Caroli Abbatis Villariensis, cappá Conuersi induit: sicq; per illum de ciuitate educta, in monte sanctæ Valburgis monialis est effecta. *Nou.* De conuersione viduarum, seu maritatarum, quæ de fęce sæculi gustauerunt, non multùm miror: virginũ verò contra parentum voluntatem se conuertentium constantiam satis admiror. *Mo.* Quasdam ex his pro exemplo tibi ponam.

Caput XLII.

De *conuersione* Mechtildis *magistra in Fusinnich.*

DOmina Mechthildis, Magistra hodie in Fusenich, cùm haberet parentes ditissimos, & ad sæculi nuptias nutriretur: adhuc in ætate tenera constituta, se soli Christo velle desponsari, monialisque fieri, quotidie protestata est. Cumque blanditijs siue minis non posset auerti: die quadam vestibus purpureis contra voluntatẽ induta, respondit matri. Etiamsi feceritis me auream: non poteritis mutare propositũ meum. Tandem tædio affecti parentes ejus, cùm eam locare vellent in prædicto monasterio sanctæ Valburgis, nec esse posset, eoquod completus fuisset statutus numerus sororum, in Fusenich conuersa est: vbi adeò profecit, vt non multò pòst, licet adhuc adolescentula, Magistra efficeretur. Quã post annos paucos Aleidis soror ejus carnalis marito viduata, & ipsa adhuc adolescentula, secuta, in eodem loco facta est Priorissa. Quarum exemplo quædam earũ cognata, timore parentum de diœcesi Trajectensi in virili habitu egressa, apud Sanctũ Thomam, qui est domus Ordinis nostri in Episcopatu Treuerensi posita, se conuertit. Hanc cùm soror imitari vellet, à parentibus capta est, & viro tradita. Spero autẽ, quòd Deus tam ferventem voluntatẽ non relinquat irremuneratam. *S. Thomas Domus Ordinis Cister.*

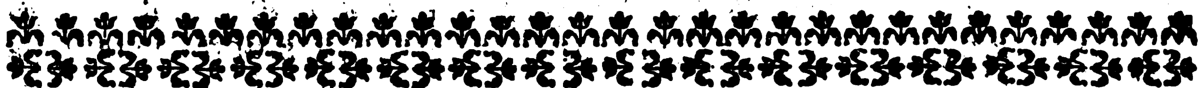
Caput XLIII.

De conuersione Helswindis Abbatissæ de Porceto.

LAudabilem, imò satis mirabilem, dominæ Helswindis Abbatissæ de Porceto, conuersionem tibi replicabo. Hæc cùm esset, & adhuc sit Arnoldi Sculteti Aquensis, viri potentis diuitisque filia, sic ab ineunte ætate feruebat zelo cõuersionis vt matri frequenter diceret. Mater, fac me monialem. Solita enim erat cum matre ascendere montem sancti Saluatoris, in quo tunc manebat conuent⁹ sororum de Porceto. Die quadam per fenestram coquinæ latenter intrans, dormitoriũ ascendit, & puellæ cujusdam cucullam induens, cum cęteris chorum intrauit. Quod cùm matri abire volenti per Abbatissam innotuisset: illa putans jocum esse, respondit. Vocate puerũ, oportet nos ire. Venit illa intrinsecùs ad fenestram, dicens. Monialis sum: non ibo tecum. Mater verò timens maritũ, respondit. Modò tantùm venias mecum: & ego patrem tuum rogabo, vt te faciat monialem. Sicque exiuit. Matre verò tacente, contigit, vt iterũ montem ascen-

deret, filia dormiente. Quæ cùm surrexisset, matre in Ecclesia quęsita & non inventa: in monte eam esse suspicans, secuta est sola: & per fenestram ingressa, rursus habitum induit, matrique roganti vt exiret, respondit. Amodò me non decipies: verba sibi promissa replicans. Matre verò cum multo timore recedente, pater cū fratribus furibundus ascendit, fores effregit, filiam vociferantē eduxit: cognatis, qui eam auerterent, commisit. Quibus illa nondum, vt puto, nouē annorum, tam sapienter respondit, vt mirarentur. Quid plura? Episcopo Leodiēsi patrem & eos, à quibus educta fuerat, excōmunicante, loco restituta est: & post annos paucos ibidē in Abbatissam electa. Hęc de Conuersione dicta sunt. Multa hujusmodi Christus in suis operatur electis, ad gloriam sui nominis: cui cum Patre & Spiritu sancto honor sit & imperiū per infinita sęcula sęculorū, Amen.

Puella annorum nouē constantia & sapientia.

DISTINCTIO SECVNDA.

DE CONTRITIONE.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit Contritio, vnde dicta, quæ ejus species, quis fructus.

EX superiori Distinctione declaratum est, conuersionem aliquando pręcedere contritionem, aliquando sequi: & exēplis ꝓbatum. Nunc verò de ipsa CONTRITIONE, ꝓut Dñs donare dignabitur, dicere propono: atq; eadē quæ dicturus sum, exemplis confirmabo. Et scire debes, quòd contritio sit magnū bonum & perfectum: quoniā Dei donum est, *de sursum descendens à Patre luminum: in quo non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio;* quandoque additum perfectioni: quia minima contritio delet culpā, perfecta verò culpam simul tollit & pœnā. *No.* Vt pleniùs intelligere valeam contritionis virtutem: primùm mihi debes exponere, quid sit contritio, vnde dicatur: verùm gratis infundatur, seu ab homine mereatur: quot sint ejus species: vel quid oporteat in peccatore. M. Cōtritio est cordis pœnitudo, scilicet dolor de peccatis, partim surgens ex timore gehennæ, partī ex amore cęlestis patriæ. *No* Estne aliqua differētia inter *pœnitudinem* & *pœnitentiam*? M. Etiā. Pœnitudo dolor est interior, tollens culpā: pœnitentia satisfactio exterior, peccati delens pœnā. *No.* Quæ est differentia inter culpā & pœnā? M. Culpa est ipsum peccatū, pœna præmiū peccati. Si culpa est mortalis, debetur ei pro pręmio ęterna pœna. Hanc Deꝰ per cordis pœnitudinē in pœnam conuertit tēporalem. Hanc, si insufficiens fuerit contritio, delet exterior satisfactio. Hęc est pœnitentia, quasi pœnam tenens dicta. *No.* Vnde dicitur contritio? M. Contritio dicta est, quasi simul tritio. Cōponitur enim à *con*, quod est simul, & *trio*: eo quod de omnibus peccatis cor simul teri debeat per dolorem. Qui de peccato vno dolet, & non de altero: nequaquam conceditur, quod in corde hujus sit contritio. Non debet peccator diuidere culpā: quia Deus non diuidit indulgentiam. Simul enim totū debitum dimittit. *Nouitius.* Si simul conterendum est de omnibus, quid est, quòd Psalmista dicit. *Lauabo per singulas noctes lectum meum*? Lectum, sicut nobis exponere soles, appellant conscientiam: singulas noctes singula peccata. Si per singula deflet, vt sic interpolatim abluātur: qúo pro omnibus simul conteritur? M.

Iac. 1.

Satisfactio delet pœnam temporalē.

Psalm. 6.

Vna debet esse generalis contritio, quæ deleat culpam: deinde singulis, si fieri posset, diebus, lacrymandum cum Thaise esset, ad abluendam pœnam. Vnde Ezechias dicit. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* *N.* Vnde *Isaia 38.* oritur contritio? Infunditurne gratis: vel meretur ab homine? *Mo.* Dicam tibi, quid majores nostri de hoc sentiant. In justificatione peccatoris dicunt quatuor concurrere: gratiæ infusionem, motum surgentem ex gratia & libero arbitrio, contritionem, peccatorum remissionem. Quatuor ista quatuor appellant justificationes. Primā non meremur, quia gratis infunditur: nec secundam meremur, quia mox ex gratia & libero arbitrio motus quidā excitatur. Motum istum licet non meremur, tamen eo meremur tertiam justificationem, id est contritionem. Hanc justificationem meremur, & ea meremur quartam justificationē, scilicet remissionem peccatorū. Ob hoc dictum est Mariæ. *Dimissa sunt ei peccata multa:* *Luc. 7.* *quia dilexit multùm* Contritio enim esse non potest sine dilectione. Ecce sic habes, quid contritio mereatur. Et hoc scire debes, quod vna justificatio alterā non pręcedat tempore: sed natura, *No.* Vellē mihi ista plenius exponi sub aliqua similitudine *Mo.* Aduerte quæ dico. Pluuia terræ infunditur: & ex vtraque herba gignitur: deinde ex herba fructus producitur. Quid pluuia nisi gratia: quid terra nisi liberum arbitrium? Ex pluuia & terra gramen gignitur: & ex gratia liberoq; arbitrio, vt dictum est, motus oritur Herba fructificat: cùm idem motus liberum arbitrium ad satisfactionem mouet. Sterilis est terra sine pluuia: & absq; fructu liberum arbitriū sine gratia. Nihil etiam operatur pluuia sine terra: quia sicut authoritas dicit, Deus potest hominē creare sine se: sed non potest justificare sine se. Vnde Apostolus. *Non ego, sed gratia Dei mecum.* *No.* Quot sunt species con- *1. Corin. 15.* tritionis? *Mo.* Duæ: interior scilicet, & exterior. Interior est in amaritudine cordis: exterior in afflictione corporis. De illa per Psalmistam dicitur. *Cor contritū* *Psalm. 50.* *& humiliatum Deus non despicies.* De ista verò Ieremias. *Maledictus homo, qui prohi-* *Ierem. 48.* *bet gladium suum à sanguine*: id est à pœna peccati, per quam corpus affligitur. *No.* Iam perpendo, quòd maxima sit virtus contritionis. *Mo.* Tanta est ejus virtus, vt sine illa in adultis, qui actuale addiderunt originali, infructuosus sit baptism', sterilis confessio, inutilis satisfactio. Ecce hoc habes, quòd contritio in non bap- *Contritio secundus est baptismus.* tizatis baptismus sit primus: in baptizatis post lapsum secundus. Baptismo igitur contritionis baptizat' est Latro in cruce: Maria Magdalena ad pedes Saluatoris. Quòd culpā, quāntūlibet magna sit, deleat contritio, subjecto doceberis exēplo.

Caput 11.

De Monacho apostata, qui contritus in morte, elegit duo millia annorum in purgatorio.

IVuenis quidam nobilis conuersus est in quadam domo Ordinis nostri. Habebat autem Episcopum quēdam cognatum, à quo vnicè amabatur. Qui cognita ejus conuersione ad monasterium venit, & vt rediret ad sęculum, verbis quibus poterat suasit; sed persuadere nonpotuit. Anno probationis expleto factus est monach': & non multo pòst gradatī ascendēs, in sacerdotē est ordinat'. Qui suadente diabolo, à quo primus homo ejectus est de paradiso, oblitus voti, oblitus Sacerdotij, et quod pessimum est, creatoris sui, Ordinē deseruit & quia ad parentes redire erubuit, prædonibus quorū multitudo rutta vocatur, se conjunxit. Qui ita datus est in reprobum sensū: vt qui priùs bonis erat melior, postea malis fieret deterior. Accidit, vt in obsidione cujusdā castri telo percussus & perfossus ad extrema deueniret. Deportatus est à socijs in quādam villam, adhibitis quibusdam, qui ei ministrarent. Et cùm nulla spes esset euadendi mortem temporalem, hortabantur ad confessionem: vt saltem ejus beneficio mortem euaderet æternam. Quibus respondit. Quid mihi prodesse posset confessio: qui tanta & tam innumera feci mala; qui tam enormia commisi scelera? Ad hæc illi. Major est Dei misericordia, quàm iniquitas tua Vix tandē importunitate victus illorū, ait. Vocate Sacerdotem. Qui cùm vocatus adesset, & coram infirmo sederet, pius Dominus, qui potens est auferre cor lapideum, tantam cordi ejus contulit contritionem; vt sæpe confessionē inciperet, & propter lacrymas & singultus toties in voce deficeret. Tandem collecto spiritu in hujus modi verba prorupit. Domine, peccaui super arenā maris: Monach' sum Ordinis Cisterciensis, & in Ordine Sacerdos factus, Ordinem, peccatis meis exigentibus, deserui: & non mihi suffecit, quod apostataui; sed & prædonib' me conjunxi, quos in crudelitate superaui. Quibus illi tollebant substantiā, ego abstuli vitā. Nemini parcebat oculus meus. Si illi quandoque parcebant humana ducti miseratione,

ego cordis mei impellente malitia, nemini; quantum in me fuit, parcere potui. Multorū vxores & filias violaui: incendijs plurima vastaui. Enumerauit & alia quamplurima quodam modo naturam humanā excedentia. Talibus Sacerdos auditis, peccatorum ejus enormitate territus, sicut stultus fuit, ita & stulte respondit. Major est, inquit iniquitas vestra, quàm vt veniam mereamini. Respondit ille. Domine literatus sum. Sæpius audiui & legi, quia nulla sit comparatio humanæ malitiæ ad diuinam bonitatem. Ait enim per Prophetam Ezechielem. *In quacunque hora peccator ingemuerit, saluus erit.* Item. *Nolo mortem*
Ezech. 33. & 18. *peccatoris; sed vt conuertatur, & viuat.* Rogo ergo vos, intuitu diuinæ misericordiæ, vt aliquā mihi dignemini pœnitentiam injungere. Et Sacerdos. Nescio quid tibi injungere: quia homo perditus es. Respondit monach⁹. Domine, ex quo non sum dignus à vobis recipere pœnitentiā: ego mihi ipsi pœnitentiā injungam. Eligo enim duo millia annorum esse in purgatorio: vt post illos misericordiam inueniam coram Deo. Positus siquidem fuerat inter duas molas; timorem videlicet gehennæ, & spem gloriæ. *No.* Vt quid tam prolixum terminum elegit? *Mo.* Quia & magnitudinem peccatorum suorum considerauit, & pœnam temporalem respectu æternæ pœnæ quasi momentum reputauit. Dicebat iterum Sacerdoti. Ex quo negastis mihi medicinam satisfactionis, peto, vt non fraudetis me à viatico sacræ communionis. Respondit ei stolidus Sacerdos. Si tibi ausus non fui injungere pœnitentiam: quomodo præsumam tibi dare Christi corpus & sanguinem? Et cùm ad neutrum acquiesceret, vnicam tandem rogauit petitionem dicens. Statum meum in schedula scribere volo: & vos deferre eam debetis tali Episcopo cognato meo; (ex nomine eum designans,) spero quia pro me orabit. Et promisit Sacerdos. Mortu⁹ est Monachus, & ad purgatorium deportat⁹. Et venit Sacerdos ad Episcopum, defuncti literas ei deferens. Quas cùm legisset amarissimè fleuit. Dixitque Sacerdoti. Numquam tantùm dilexi hominem: dolui de apostasia, doleo de morte. Dilexi viuum, diligam mortuum. Quia juuari potest, & contritus obijt, orationibus Ecclesiæ meæ non carebit. Et conuocans Prælatos Episcopatus sui, Abbates scilicet, decanos, Priores, Pastores Ecclesiarum; vel quib⁹ commissa fuerat cura animarū, & hoc ipsum demandans monasterijs Sanctimonialium, rogans cum multa humilitate & instantia viua voce præsentes, literis absentes, vt omnes speciales orationes, quas ipse injunxit, illo anno animæ jam dicti defuncti impenderent, tam in Missis, quàm in Psalmis. Ipse verò præter Missas & eleemosynas ac orationes peculiares, quas pro eo fecit, singulis dieb⁹ hostiam salutarē pro absolutione animæ ejus immolauit. Quod si forte in maxima necessitate vel infirmitate hoc per seipsum facere non potuit; alter defectum illum suppleuit. Anno completo in fine Missæ post altare stans defunct⁹ apparuit Episcopo, pallid⁹, exilis, macilent⁹, in veste pulla, vultu habituque statum suum benè declarans. Quem cùm interrogasset, quomodo haberet, vel vnde veniret; respondit. In pœnis sum, & de pœnis venio: sed gratias ago charitati tuæ, quia annus iste propter eleemosynas & orationes tuas, atq; beneficia Ecclesiæ tuæ mihi exhibita, mihi mille annorū pœnas abstulit, quas sustinere habebam in purgatorio. Quòd si adhuc vno anno similem mihi impenderis opem, omnino liberabor. Audiens hoc Episcopus lætus effect⁹ Deo gratias egit: missisq; literis ad Ecclesias siue monasteria, visionē omnibus exposuit & vt adhuc vno anno injunctas seruarent orationes, obtinuit. Episcopus vero annū sequentem præcedenti continuauit; tanto in exhibitione feruentior, quantò jam de liberatione securior. Expleto anno cùm Episcopus Missam pro eo celebraret, iterum adfuit illic in cuculla niuea, & facie serenata; dicens, sibi omnia optata succedere. Et ait Episcopo. Remuneret Deus omnipotens charitatē tuā sanctissime pater: quia propter tuam solicitudinem ereptus de pœnis jam ingredior gaudium Domini mei. Et ecce isti duo anni reputati sunt mihi pro duobus millibus annorum. Et non vidit eum amplius. *No.* Valde lætificant ista: sed duo mihi occurrunt admiratione digna. Primum est virtus contritionis: per quam merito damnandus dignus effectus est vita æterna. Secundū est virtus orationum: per quā tam celeriter liberatus est à pœna purgatoria. *Mo.* Licet magna virtus sit in vtraq;: amplior tamen inuenitur in contritione. Orationes enim Ecclesiæ, siue eleemosynæ, non sunt de substantia meriti. Valent quidē defuncti minuere pœnā: sed non possunt augere gloriam. *No.* Miror etiam, quòd homo apostata in habitu seculari mortuus & sepultus, in cuculla apparuit. *Mo.* Contritio de apostata monachum fecit: & vestem secularem in cucullā conuertit. *No.* Vellem mihi hoc euidentiori exēplo probari. *Mo.* Exemplum ad manum est.

CAPUT XII.

De monacho apostata contrito: qui in veste seculari sepultus, in cuculla effosso sepulchro apparuit.

Beatus Bernardus, sicut quidam Sacerdos retulit religiosus, monachum quēdam habuit, in quo hoc quod quæris, per virtutem contritionis Deus manifestiùs ostendit. Multa adhuc à veteranis, qui eundem viderunt, quorum adhuc quidam in domo nostra supersunt, narrari solent: quæ non sunt scripto mandata. Monachus idē, de quo cœpit sermo, suadente inimico habitum deposuit: & parrochiam quandam eodem cooperante regendam suscepit: erat quippe Sacerdos. Et quia sæpe peccatum peccato punitur, desertor Ordinis in vitium labitur libidinis. Concubinam, sicut multis consuetudinis est, ad sibi cohabitandum accepit: de qua & liberos genuit. Accidit, vt post annos plurimos, miserante Deo, qui neminem vult perire, sanctus Abbas per villam, in qua monachus habitauit, transiret: & ad domum ipsius hospitandi gratia diuerteret. Quem ille bene cognoscens, & quasi propriū patrem cum multa reuerentia excipiens, deuotè ministrauit: & tam ipsi, quàm socijs ac jumētis, necessaria copiosè procurauit: non tamen recognitus est ab Abbate. Mane, cùm vir sanctus dictis matutinis paratus esset ad eundū, nec posset loqui Sacerdoti: eo quòd maturiùs surgens isset ad Ecclesiam, ait filio ipsius Sacerdotis. Vade, defer nuntium istud domino tuo. Erat autem puer mutus à natiuitate. Qui præcepto obediens, & præcipiētis virtutem in se sentiens, ad patrem cucurrit: & sancti Patris verba verbis valde absolutis expressit, dicens, hæc & hæc mandat tibi Abbas. Pater primam vocem filij audiens, & præ gaudio lacrymans; vt secundò & tertiò eadem verba repeteret, admonuit: & quid sibi Abbas fecerit, diligenter inquisiuit. Cui ille, nihil aliud mihi fecit: sed tantùm verbis dixit mihi. Vade, dic dn̄o tuo verba hæc. Ad tam euidens miraculū Sacerdos compunctus, festinanter ad sanctum virum venit: seque cum lacrymis ad pedes eius prostrauit. Dn̄e pater, inquit, monachus vester talis fui: & tali tempore à monasterio recessi. Rogo igitur paterni-

tatem vestram: vt liceat mihi vobiscum redire ad monasterium: quia Deus in aduentu vestro visitauit cor meum. Cui sanctus. Expecta me hic, & ego peracto negotio ocyùs reuertens ducā te mecum. Timens ille mortem, quam priùs non timebat, respondit. Dñe, timeo interim mori. Ad hęc ille. Hoc pro certo scias: quia si in tali contritione ac proposito mortuus fueris; coram Deo monachus inuenieris. Recessit, rediit: illumque recenter sepultum audiens, sepulchrum aperire præcepit. Dicentibus qui aderant, quid facere vellet, respondit. Volo videre, vtrùm in sepulchro jaceat monachus, an clericus. Clericum, inquiunt, in habitu clericali sepeliuimus. Rejecta terra, non in veste qua sepultus fuit, sed in tonsura & habitu monachi cunctis apparuit. Et magnificatus est ab omnibus Deus: qui voluntatē pro facto reputat. Ecce in isto manifestè habes, quòd vera contritio coram Deo, restituat, quidquid tollit vitium apostasiæ. Hoc tamen scias quòd tempus apostasiæ totum infructuosum fit. *No.* Bene ex ijs, quæ jam dicta sunt, recognosco virtutem contritionis: sed ampliùs admiror ineffabilē misericordiam nostri Saluatoris. Homo iste apostata fuit, fornicator fuit: & quod ampliùs pondero, quotidie sacrosancta Christi mysteria tractare pollutis manib' non pertimuit. *Mo.* Iustè moueris. Vbi contēptus est major, ibi & culpa grauior. Ait enim Apostolus. *quicumque manducat panem, & bibit calicem Dñi indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.* Super quem locū dicit Glossa. *Mortis Christi pœnas dabit: acsi Christum occiderit, punietur.* Si Christi crucifixoribus in pœna similis erit, qui indignè, hoc est, in mortali quolibet existens, accesserit: quid de illo sentiendum est, qui in multis & assiduis mortalibus manens, non solùm manducat, sed etiam scelestis manibus conficit & tractat? Audi, quid mihi dixerit Nonnus Cæsarius monachus noster, quondam Abbas Prumiæ. 1. Cor. 11. Glossa ibid.

Caput IV.

De Sacerdote, qui dixit: Si peccata sunt tam grauia, nunquam saluabitur anima mea.

LOquente me, ait, tempore quodam cum quodā Sacerdote de peccatis: ille non confitendo, sed peccata paruipēdendo, respondit. Si peccata, sicut homines dicunt, sunt peccata, & tam grauia: numquam saluari poterit anima mea. Quare, inquit? Quia in hac nocte dormiui cum legitima cujusdam: & hodie celebraui tres Missas. Erat autem in eadem nocte duplex festiuitas: scilicet Dominicæ diei, & Sancti Laurentij martyris. *No.* Stupenda sunt, quæ audio: sed miror valde, quòd Deus tantum in se contēptum potest sustinere. *Mon.* Si Deus in peccatis statim occideret peccatores: non hodie tā innumeros haberet professores. Vis ergo audire rem horrendam de Sacerdote huiusmodi: in quo & mirari poteris ineffabilem patientiam Dei? *No.* Volo, & audire desidero: quia Diuina patientia permaximè nobis est necessaria.

Caput V.

De Sacerdote luxurioso, cui columba ter hostiā sacram in Natali Domini abstulit, & contrito restituit.

DOminus Conradus quondam Episcopus Halberscedensis, anno preterito retulit nobis historiam satis mirabilem: quam contigisse dicebat ante paucos annos in Regno Franciæ. Erat ibi Sacerdos quidam, qui in ipsa nocte Natalis Domini transire debebat per breuem campum de vna villa ad aliam: vt ibidem secundùm consuetudinem, Matutinas diceret, Missasq; celebraret. Operā diaboli, vt creditur, juxtà villam soli sola mulier occurrit: & quia sine teste fuit, solus cum sola peccauit. Perpetrata culpa tam nefaria, non eum retraxit à maiori contemptu accusatrix conscientia: sed magis timens humanam verecundiā, quàm diuinam vindictam, Ecclesiam intrauit; dictisque matutinis Missam de nocte in primo galli cantu, secundum morem, solemniter inchoauit. Transsubstantiatione facta, panis videlicet in corpus, & vini in sanguinem Christi, columba niuea ipso aspiciente super altare descendit: potumque ebibens, quod erat in calice, rostro suo hostiam tulit, & auolauit. Videns ista Sacerdos, satis, & si non salubriter, est territus; & quid faceret non parum perplexus: canonem tamen propter populum circumstantem, quantùm ad verba & signa, compleuit; sed fructu canonis caruit. Post Missam decantatis Laudibus, cùm Missam de mane diceret, eo quòd non haberet, qui vicem suam suppleret; eadem columba hora qua priùs iterum venit; sacramentum abstulit, & recessit. *No.* Quare exēplo Abrahæ non abegit eam? *Mo.* Talis columba non fuit, quę repelli, aut teneri posset. Puto, eam similem fuisse illi, quæ in Iordane vidente Ioanne super verticem Domini resedit. *No.* Quid sentiendum est de illa columba? Eratne Spiritus sanctus? *Mo.* Nequaquam: sed indicium præsentiæ Spiritus sancti. Peracto enim ministerio, ad quod à Spiritu sancto fuerat creata, in præjacentem materiam est redacta. Natura Diuinitatis non potest oculis corporalibus videri: non auribus audiri: non manibus tangi. In subjecta creatura, vt est ignis & columba, sæpe visus est. *No.* Quid postea egit Sacerdos? *Mo.* Non cessauit à præsumptione sua: sed tertiò accedens ad Altare, celebraturus Missam de die, per eamdem columbā, eo modo, quo primò & secundò, ei puer natus sacramentum corporis & sanguinis sui subtraxit. Tandē in se miser reuersus, & de culpa, licet indignus, Dei tamen gratia compunctus: venit ad quendam Abbatem Ordinis nostri, confessionem ei faciens tanti peccati. Exposuit ei omnem ordinē rei cum multis lacrymis: videlicet quàm indignè tertiò repulsus sit à diuinis sacramentis. Abbas verò sicut vir prudens & discretus, contritum eū Ioann. 1.

ex toto corde considerans: virtutem contritionis probare volens, dandam pœnitentiam suspendit: & vt ocyùs iret celebrare præcepit. Ille verò quasi Deo obediens confessori suo, cum multo timore & lacrymis ad Altare Missam celebraturus accessit: quem pius Dominus, qui nihil odit eorũ quæ fecit, sed dissimulat peccata hominum propter pœnitentiam, mirabiliter lætificauit. Ante horam sumptionis colũba rediens, tres hostias, quas singulatim tulerat, simul rostro deferens, corporali imposuit: & triũ Missarum liquorem de gutture suo calici immisit, ac recessit. Videns hæc Presbyter, gaudio repletus est maximo: gratias agens Deo, qui facit mirabilia magna solus. Reuersusq; ad Abbaté, diuinam ei consolationem recitauit: & vt ab eo in monachum reciperetur, humiliter supplicauit. Cui respondit Abbas. Non te hoc tempore recipiam: sed volo, vt mare transeas, & pro peccato tuo tribus annis in hospitali seruias. Si tunc reuersus fueris, nullã à me repulsam patieris. Volebat enim, vt per laborem tanti itineris, & pericula maris, pœnam peccati deleret: & pauperes infirmosque propter opera misericordiæ sibi intercessores faceret. Fecit ille, quod Abbas præcepit: & post tres annos reuertens habitũ Religionis in ejus domo suscepit.

N*ou*. Felix peccatum, cujus occasione tantus peccator ad tantũ peruenit bonum. M*o*. Licet mortalis noxa in se valde sit mala: aliquando tamen per occasionem quibusdã efficitur bona, id est vtilis. Timore vnius peccati quandoque homo à multis, imò ab omnib⁹ peccatis liberatur. Dum enim pœnam imminenté timet: confitetur & dolet, & per pœnitentiam totum delet. N*ou*. Bene hoc quod dicis, concedo: quia si vnam deformé maculam in veste mea videro, occasione illi⁹ totam vestem lauo, M*on* Hoc tamen scire debes: quòd quandoque Deus peccata dimittit mortalia, & non quædã venialia: sed non dimittit aliquod mortale, nisi simul dimittat quodlibet mortale. N*ou*. Quomodo hoc sit, non intelligo. M*on*. Quædam sunt venialia, vt est nimius affectus parentum circa liberos: de quibus nó possunt dolere, nec ea possunt dimittere: & idcirco eis in præsenti non remittuntur. Sed quidquid de venialibus fiat, homo prudés de mortalibus caueat, quia cùm per se possit cadere, non tamen per se valet resurgere. Quis scit, si Deus lapso dignetur porrigere manũ subleuantem: hoc est gratiam illuminantem? Quidam cadunt, vt Iudas, & non resurgunt: alij, vt Petrus, cadunt, & fortiùs resurgunt. Dicã tibi de his testimonia verissima: tantò tibi esse debent gratiora, quantò sunt recentiora.

Ob vnicam maculam tota vestis lauatur.

C*aput* VI.

De Hildebrando latrone impœnitente: & pœna ejus post mortem.

RECitauit mihi frater Bernardus monachus noster, de quodam homine diuitis cujusdam villico: qui satis grauiter cecidit, & post lapsum surgere noluit. Et ideo fortè non voluit, quia non potuit. Reuera non potuit: quia donum contritionis in corde non fuit. Nomen homini Hildebrandus, habitans in villa quadam diœcesis Trajectensis, quæ dicitur Holchoin. Die quadam siluam cùm alio quodam conciue suo intrauit: quem, suadente diabolo, cùm soli essent, occidit. Fuerant aliquando inter eos inimicitiæ, sed tunc temporis penitus erant sopitæ. Reuerso Hildebrando in villam, interrogabant eum amici occisi, vbi esset. Qui respondit, nescio. Expectantibus illis die illo & altero, cùm non rediret, qui jam redire non potuit: suspectũ habentes jam dictum Hildebrandum propter antiquas inimicitias, coram judice in causam traxerunt, crimenq; homicidij imposuerunt. Quo timidè negante, cœpit ipsa facies eum ꝓdere: & cùm instantibus illis jam negare non posset, confessus est, quia hominé occidisset: statimq; data super eum sententia pœnæ totali adjudicatus est. Cumq; duceretur ad mortem, Sacerdos ejusdé villæ, nomine Bertolphus, cũ alio Sacerdote, qui vocabatur Ioannes, germano supradicti fratris Bernardi, & aduocato villæ, vtpote aliquãdo virũ honestũ, traxerunt in partẽ: satis diligenter monentes eũ de cõfessione atq; contritione cordis. Et quia miser homo per se surgere non potuit, nec manũ in se subleuantem sensit, miserabiliter respondit. Quid mihi possunt illa prodesse? Homo enim dãnatus sum. Reuera respondit sicut homo indurat⁹ & desperatus: similis illi, qui dicebat. *Major est iniquitas mea, quàm vt veniam merear*. Et ait illi Sacerdos. Adjuro te per Patrem & Filium & Spiritum sanctum: vt infra hos dies triginta

Genes. 4.

mihi appareas: & sine omni periculo vitæ meæ de statu suo me certifices. Respondit. Si mihi licuerit, libenter hoc faciam. Sicque totali pœna plexus, de tormento corporis transiuit ad tormẽtum æternæ damnationis. Nocte quadam infra statutum temp⁹ Bertolpho dormiente in stratu suo tantus esse cœpit circa domum fragor arborum, tam vehemens flatus ventorũ, vt ipsa animalia stuperent, & vix suis loris infra claustra stabuli retineri possent. Expergefactus Bertolphus respexit ad ostium domus, & ecce januæ quasi vi ventorum impulsæ aperiebantur: viditq; Hildebrandum in camino ardente residentem, sibique celeriùs propinquantẽ. Territus autem supra modum se signauit: & vt staret, sub inuocatione diuini nominis præcepit. Ecce hic sum, sicut tibi ꝓmisi, inquit. Sciscitante illo de statu suo, respondit. Æternaliter dãnatus sum: æternisq; incendijs, ꝓpter desperationem maximè, deputatus. Si secundùm tuum consiliũ egissem pœnitẽtiam: per pœnam temporalem euasissem ęternã. Non enim punit Deus bis in idipsum. Hoc autem scito, quia si non fuissem viuus à te adjuratus, ne tibi mortu⁹ nocerem, malo tuo huc aduenissem. Consulo tibi, vt vitam tuã emendes: ne post hanc vitam similem pœnam recipias. Erat autem idem Bertolphus Sacerdos nomine, sed non re. Nam vsque ad illud tempus sine ordine Presbyterij celebrauit. Qui cùm adhuc miserum ampliùs interrogare vellet, respondit. Non licet mihi hic diutius morari: quia multi dæmones foris ante ostiũ prę stolantur reditũ meum. Hoc dicto statim impulsus & expulsus, cum stridore & vlulatu maximo ab eo discessit: transiensq; secus stabulum, animalia sicut priùs in stuporem & commotionẽ conuertit. Bertolphus verò timore tam horrendę visionis sęculum deseruit: & in domo quadam Ordinis nostri, quæ vocatur Herlethusin, religionis habitum suscepit. Abbas loci illius, eo quod intellexisset, eum esse virum literatũ & eloquentem: vt ei ad Ordines liceret ascendere, satis apud Dñm Papã Innocentium laborauit: sed obtinere non potuit. Ante hoc biennium, sicut mihi retulit Prior de campo, in manu, quã extẽderat temere ad arcam Dei, morbo, qui anthrax dicitur, punitus est. Quæ cùm ei quasi pro remedio, eo quod morbus serpens sit, abscinderetur, nihil illi profuit: imò dolori dolor addit⁹ mortẽ ei potiùs accelerauit. Voluit eũ Dominus, vt spero, punire in pręsenti: ne puniret in futuro. Ecce iste villicus cecidit, & non surrexit. Si non cecidisset, nequaquã damnatus fuisset. *No.* Ex hujus pœna perpẽdo, quàm periculosum sit, in mortali manere peccato. *Mo.* Scias, non solùm esse periculosum, sed & dãnosum: quia sicut febris acuta se habet ad mortem: ita mortale peccatũ ad gehennam. Damnosum autem: quia quidquid interim peccator boni facit, totũ perdit. Nihil inde ęternæ mercedis consequitur. *No.* Quæro etiã, vtrùm casus sit ex culpa hominis peccantis, vel ex occasione gratiæ recedentis. *Mon.* Nequaquam homini subtrahitur gratia, nisi priùs præcedat culpa: alioqui meritò refunderetur peccatum in auctorẽ gratiæ Deum. *N.* Placet quod dicis. *M.* Delectat te audire adhuc de alio misero, qui ꝓpter suam culpã pœnam in gehenna sibi præparatam vidit, atque ab inferis rediens, pœnitere contempsit? *Nou.* Etiam. *Mon.*

Damnatus apparet viventi.

Timore gehennæ Bertolphus conuertitur.

Opera peccatoris mortua.

Non subtrahitur gratia, nisi præcedat culpa.

Caput VII.

De Godescalco vsurario, qui sedem igneam sibi in pœnis præparatam vidit.

EO tempore, quo Magister Ioannes Xantensis Scholasticus, & Magister Oliuerus Coloniensis Scholasticus, Crucem contra Saracenos prædicarent in Diœcesi Trajectensi, sicut retulit supradictus Bernardus, qui tunc temporis collega fuit ejusdem Oliueri, & cooperator in prędicatione: erat ibi quidã rusticus, si bene memini, nomine Godescalcus, opere vsurarius. Iste cum cęteris, non

ex deuotione, vt postea patuit; sed ex circumstantium importuna admonitione crucem suscepit. Cùm autem dispensatores ex mandato Domini Innocentij Papæ pecuniam redemptionis colligerent à senibus, pauperibus, & infirmis: idem vsurarius se pauperem mentiens, cuidam dispensatori circa summam quinque talentorum dedit: talique dolo Sacerdotem circumuenit. Testati sunt postea vicini ejus, quòd dedisse potuisset quadraginta marcas: nec tamen exheredasset liberos suos, quod ipse prætendebat. Deus autem, qui falli non potuit, ejus fallaciæ postea terribiliter conclusit. Sedebat miser in tabernis, Deũ prouoçans, ejusq; peregrinis exprobrans in hunc modum. Vos stolidi mare transibitis: substantiam vestram expendetis: vitamq; vestrã multis periculis exponetis. Ego vero cũ vxore & liberis meis domi residens, propter quinque marcas, quibus redemi crucem meam, similem vobis habebo mercedem. Sed justus Dominus, vt palã ostenderet, quantùm ei placerẽt labor & expensę peregrinantum, & quantùm oculis ejus displiceret dol⁹ ac blasphemia detrahentis, hominẽ miserrimũ tradidit Satanæ, vt disceret non blasphemare. Nocte quadam dormiente eo cum vxore sua, in proprio molendino domui suæ contiguo motũ quasi rotę molentis audiuit: clamansq; puerum, dixit ei. Vade, & vide, quis ibi sit. Iuit puer & redijt: nimio enim horrore perculsus procedere non potuit. Cui dominus. Dic, quis est ibi? Respondit. Tantus horror ad ostiũ molendini me inuasit: vt compellerer redire. Et ille. Etiãsi diabol⁹ ibi sit, ego vadam & videbo. Injectaque toga scapulis, eoquod nudus esset, ad molendinum venit, ostiũ aperuit, introspexit: in quo horrendam visionem vidit. Stabant ibi duo equi nigerrimi. & vir quidam deformis ejusdem coloris juxta equos, qui dicebat ad rusticum. Festina, ascende equum istum: quia propter te adductus est. Expalluit ille, & contremuit: quia jubentis vocem minùs libenter audiuit. Cũque ad talem obedientiã imparatus esset, iteratò clamat diabolus. Quid tardas? Projice vestem, & veni. Erat autem crux quam susceperat, eidem vesti assuta. Quid plura? Virtutem diabolicæ vocis per desperationẽ in corde suo sentiens, & jam resistere non valens, vestem rejecit in molendinum: intrauit, equũ, imò diabolum ascendit. Ascendit & diabolus equum alterum: & sub multa celeritate simul deducti sunt ad diuersa loca pœnarum. In quibus homo miser patrem & matrẽ miserabiliter vidit, aliosq; plurimos, quos defunctos ignorauit. Vidit ibi etiam quemdam honestũ militem nuper mortuũ, Eliam nomine, de Rininge, Burgravium in castro Hurst, vaccę furenti insidentem aduerso corpore: ita vt dorsum haberet ad cornua vaccæ. Quæ huc illucq; discurrebat. & crebris ictib⁹ dorsum militis cruentabat. Cui cùm vsurari⁹ diceret, domine, quare sustinetis tantam pœnam: respondit. Vaccã istam rapui sine misericordia cuidam viduæ: & ideo sine misericordia oportet me ab illa pœnam hanc sustinere. Ostensa est ei in eisdẽ locis ignea sedes: in qua nulla potuit esse quies, sed sessio pœnalis, & pœna interminabilis: dictumque est ei. Modò reuerteris in domũ tuam: post tres autem dies exuto corpore reuerteris in locum tuũ, & mercedem accipies in sede ista. Mox à dęmone reductus, & in molendino depositus, penè exanimis relictus est. Inuentus ibi ab vxore & familia, atque in lectũ deportatus, cùm requireretur, quo ijsset, vel vnde veniret, respondit. Ad loca infernalia ductus fui: & hæc atq; hæc ibidem vidi. Ostendit mihi in eisdem locis ductor meus sedẽ vnam, & dixit, quia mihi foret pręparata: & quia post tres dies recepturus essem mercedem meam in ea. Vocatus est sub celeritate Sacerdos: rogatus ab vxore, vt pusillanimem confortaret, desperatum erigeret: & ad ea quæ sunt salutis, hortaretur. Quem cùm Sacerdos moneret, vt contriti-

Innocẽti⁹ 3.

1. Timot. 1.

Videt loca pœnarũ vsurarius.

Videt & sedem igneam sibi preparatam.

onem haberet de peccatis suis, & vt puram faceret confessionem: dicens, neminem debere de Dei misericordia desperare: respondit. Quid prosunt verba ista? Non possum conteri: superfluum judico confiteri. Quod de me dispositum est, necesse est impleri. Sedes mea parata est: post tertiũ diem illuc veniam, & secundùm quod gessi in ea recipiam. Sicq; sine contritione, sine confessione, sine viatico & sacra vnctione, tertia die defunctus, in inferno sepultus est. Sacerdos verò cùm Ecclesiasticam ei negaret sepulturã, ab vxore ejus corruptus, in cœmeterio sepultus est. Propter quod postea in synodo Trajectensi accusatus, pœna nescio qua mulctatus est. Vix sunt tres anni elapsi, ex quo ista contigerunt. Ecce iste sicut superior cecidit: & minimè surrexit. *Nouit.* Videtur mihi aliquid habere significationis, quod in vacca inquieta pœnam suam miles recepit: vsurarius verò in sede, quæ signum est quietis & stabilitatis. *Monachus.* Deus secundùm qualitatem & modũ peccati ipsum punit peccatum. Miles iste, quia vaccã rapuit, in vacca peccatum luit: hoc de qualitate. Vacca propter pascua per diuersa prata discurrit: & assidua præcisione recrescentia gramina depascit. Vacca ipsa sua inquietudine & depastione nobiles & aduocatos temporis nostri designat: qui domos & agros subditorũ hospitando depascunt: & per assiduas exactiones quas in illos faciunt, in substantia recrescere non sinunt. Isti prædonibus in pœnis similabuntur: & sicut modò alios agitant, ita ipsi cum prædicto milite exagitabuntur. Hæc de modo dicta sint. Vsurarius verò, quia domi quietè residens pecuniam suam ad vsuram dedit, in inferno sedem igneam recepit. Vnde etiam eadem sedes ignea fuit: quia sicut ignis stipulam, ita vsura pauperum deuorat substantiam. *No.*

Peccatũ finalis impœnitentia.

Nobiles multi prædones.

Caput VIII.

Quàm graue peccatum sit vsura.

VIdetur mihi vsura peccatum esse multùm graue, & ad emendandum difficile. *Mon.* Iustè moueris. Non est aliquod peccatum, quod quandoque non quiescat. Vsura verò numquam à peccato cessat. Dormiente domino suo, ipsa non dormit: sed semper crescit & ascendit. Difficilis est ad emendandum, quia Deus non dimittit reatum, nisi restituatur ablatum. Fornicator, adulter, homicida, perjurus, blasphem⁹, mox vt de peccatis suis conteruntur: indulgentiã à Deo consequuntur. Vsurarius verò licet de peccatis suis doleat, tamen quãdiu vsuram tenet, cùm possit restituere, nil consequitur indulgentiæ. *No.* Quid si jam vsuram consumpsit, vel liberis distribuit, nil habens, præter possessiones justas? *Mo.* Illas tenetur vendere: & rapinam reddere. *No.* Quia Episcopi, qui sunt Ecclesiarum Prælati & speculatores, vsurarijs cõmunicant, & ad sepulturã recipiunt: idcirco multi sunt hodie *Mo.* Si solummodo vitia sibi commissorum dissimularent, & non eis similia facerent, tolerabile esset. Quidam Episcoporum tam graues in plebem faciunt exactiones, sicut personæ sęculares. Isti sunt ficus malæ, malæ valde. Valde timendum est de talibus, ne sibi cathedras præparent juxta sedem vsurarij in inferno: quia vsura & exactiones violentæ nil aliud sunt, quàm prædationes & rapinæ. *No.* Quomodò valere possent membra: vbi tam infirma sunt capita? *Mo.* Occasione hujus sedis recordor parabolæ à quodam Episcopo dictæ.

Vsura difficile sanatur.

Caput IX.

De parabola Lupoldi Wormatiensis Episcopi.

IN Wormatia ante paucos annos quidam Episcopus fuit, nomine Lupoldus, solo quidem nomine Episcopus, opere autem tyrannus. Hic cùm esset vanissimus, nihil in se habens pietatis, nihil religiositatis, dicebat ei quodam tempore germanus suus vir nobilis. Dñe, multùm scandalizatis nos laicos vestro exẽplo. Antequã essetis Episcop⁹, aliquid Deũ timebatis: modò nil ꝓrsus de illo curatis. Cui ille respõdit. Frater, duo vicini erant: ex quib⁹ vnus exẽplo alteri⁹ peccauit. Mortui sunt ambo: & deducti in infernum. Cùm essent in tormentis: vnus alteri dicebat. Ve tibi, quia exemplo tuo prouocatus ad peccatũ, merui hunc locum. Cui alter. Bone vicine, si tibi placet ampliùs sedes mea, trade mihi tuam: & ego tradam meam. Sic dico vobis, frater. Quando venerimus ad inferos, si videbitur vobis sedes mea honorabilior, ascendite eam: & ego recipiam vestram. Respondit ei alter. Mala consolatio hæc. Iste Lupoldus ita diabolicus erat: vt tempore schismatis, quod erat inter duos Reges, Ottonem scilicet & Philippum, cùm sibi vsurpasset Episcopatum Maguntinensem ejusdẽ Philippi authoritate, & multis interesset bellis; non parceret Ecclesijs, non cœmeterijs. Et cùm milites sui ei dicerent, domine, non licet nobis spoliare cœmeteria, respondit. Si ossa mortuorum tollitis, tunc primùm cœmeteria spoliatis. Qui cùm esset priuatus officio & beneficio ab Innocentio papa, propter inuasionem jam dicti Episcopatus; auxilio Philippi fret⁹ collecto exercitu profectus est in Italiam ipsum Papam debellare. Quem etiam in diuersis locis, quod dictu horribile est, ardentib⁹ candelis excommunicauit. Postea verò in odium Ottonis Imperatoris officio & beneficio restitutus est. Vir iste sæpe & valde, vt jam dictum est, cecidit: nescio, vtrũ surrexit in fine per contritionẽ. Hoc scio, quòd legatio, in qua hominẽ deposuit, multæ dissensionis seminarium fuit. *No.* Sæpe quosdã vidi cadere, & per pœnitentiam resurgere: sed quòd quidam fortiùs resurgunt, probari mihi vellem exemplis. *Mo.*

Verba impij Episcopi.

Caput X.

De scholari cujus peccata in schedula scripta per contritionem diuinitus sunt deleta

ANnus modò vicesimus est secundus, plus vel minùs, eo tempore, quo ad Ordinem veni: qui fuit ab Incarnatione Dñi millesimus ducentesimus vno minùs, in quo tale quid à viris religiosis & literatis, vt sunt Abbates & Scholastici, contigisse Parisijs, veraciter intellexi. Erat ibi juuenis quidam in studio, qui suggerente humani generis inimico talia quædam peccata commiserat, quæ obstante erubescentia nulli hominum confiteri voluit. Cogitans tamen, quæ malis præparata sunt tormenta gehennæ, & quæ bonis abscondita sunt gaudia perennis vitæ: timens etiam quotidie judicium Dñi super se, intus torquebatur morsu conscientiæ, & foris tabescebat in corpore. Quid plura? Tandem miserante Deo, timor ille seruilis verecundiam vicit: quæ, sicut seta filum, charitatem inducere consueuit. Veniens ad sãctum Victorem Priorem vocauit, quia confitendi gratia venisset, indicauit. Ille paratus ad tale officium, sicut omnes sunt fratres ejusdem Monasterij, statim venit in loco ad hoc deputato sedit, præmissaque exhortatione iuuenem confiteri volentem expectauit. Mira res. Tantam hora eadem pius Dominus, cujus natura bonitas est, cujus voluntas potestas est, cuius opus misericordia est, cordi ejus contulit contritionem: vt quotiens confessionem inciperet, toties singultibus intercepta vox deficeret. In oculis lacrymæ, suspiria in pectore, singultus erant in gutture. Hæc vt vidit Prior, dicebat scholari. Vade, scribe peccata tua in schedula: & defer ad me. Placuit consilium juueni: abijt, scripsit, die altera redijt: & si confiteri posset, iterum tentans, vt priùs defecit. Et cùm nil proficeret, schedulã Priori porrexit: legit Prior, & obstupuit. Dixitque juueni. Non sufficio tibi solus dare consilium. Vis, vt ostendam Abbati? Et licentiauit ei. Venit Prior ad Abbatem: & porrexit schedulam legendam: rem ei per ordinem exponens. Quid deinde gestum sit, audiant peccatores, & consolentur; desperati, & recreentur. Mox enim vt Abbas chartulam ad legendum aperuit, totam eius continentiam deletam invenit: impletumque est in eo, quod Dominus per Isaiam dicit. *Deleui vt nubem iniquitatem tuam: & vt nebulam peccata tua.* Et ait Abbas Priori. Quid legam in schedula ista? Nihil in ea scriptum est. Hæc vt Prior audiuit, schedulam simul cum Abbate respexit: dixitque ad illum. Sciat pro certo paternitas vestra, supradictum juvenem in hac schedula scripsisse peccata sua: & cùm à me fuissent lecta, vobis etiam donaui legenda. Sed vt video, misericors Deus, qui maximam iuuenis contritionem attendit, culpam iam sufficienter punitam iustè deleuit. Deletio siquidem totius scripti, abolitionem signat totius delicti. Et aduocantes scholarem, ostenderunt schedulam: dicentes, eius peccata divinitus esse deleta.

Timor inducit charitatẽ vt seta filũ.

Isai. 44.

Quam cùm perspexisset,& ex signis bene cognouisset: intantum cor ejus ex magnitudine gaudij dilatatū est: inquātum priùs ex magnitudine tristitiæ fuerat angustiatum. Et nullam ei injungentes satisfactionē, monuerunt, quatenus Deo de perceptis beneficijs gratias ageret: atque de cætero cautiùs viueret. Ecce iuuenis iste, vt satis videtur, ante ruinam imperfectus fuit: cecidit, & perfectus surrexit. *No.* In quo fuit perfectus? *Mo.* In charitate. *No.* Quæ perfectio est charitatis? *Mo.* Quando mens non est sibi conscia alicuius peccati mortalis, siue venialis: libera non solùm à culpa, sed etiā à pœna. Et puto, si sæpe dictus clericus decessisset in tali statu, minimè sensisset pœnam purgatoriam: quia perfecta charitas consumit plumbum & stipulam, culpam & pœnam. Hæc est opinio multorum. Alij dicunt, etiā viros perfectissimos secum trahere fœnum & stipulam. *No.* Miror, quare non fuerint peccata ejus deleta, antequàm Priori essent ostensa. *Mo.* Ne superflua videretur confessio: sine cuius desiderio nulla fit remissio. Ipsa etiam confessio, propter erubescentiam maxima pars est satisfactionis. Nam in primo contritionis puncto dimissa fuerat ei culpa: deinde contritione inardescente, & confessione accedente, deleta est & pœna. *No.* Non miror minùs contritionem huius hominis, quàm Mariæ; cui tantùm lacrymanti, & nil dicenti, voce Saluatoris dictum est. *Dimissa sunt ei peccata multa: quoniā dilexit multùm.* *Mo.* Ex quo mentionem fecisti Mariæ Magdalenæ: dicam tibi de mira contritione cujusdam mulieris luxuriosæ: in qua nostris temporibus Christus non minora ostendit gratiæ suæ miracula, quàm olim in Maria.

Que sit perfectio charitatis.

Luc. 7.

Caput XI.

De muliere, quæ de filio concepit: quam Innocentius Papa ob contritionē à pœna peccati judicauit absolutam.

IN diuersis locis à diuersis personis hoc quod dicturus sum, audiui. Ante hoc quadriennium, eodem, si bene memini, anno, quo defunctus est Innocentius Papa, mulier quædam libidinis igne succensa p̄oprium adamauit filium: de quo concepit, & peperit filium alterum. Terrore tam nefariæ commixtionis perculsa, quolibet momento timens se tradi Satanæ, vel morte subitanea interire, Deo miserante de satisfactione anxiari cœpit. Præhabito priùs consilio Sacerdotis sui, infantulū secum tollens, (ita enim mihi dictum fuisse puto,) Romam venit, & cum multa importunitate Domini Innocentij Papæ oculis se ingessit: cum tantis lacrymis & clamoribus, cunctis audientibus, faciens confessionem, vt omnes verteret in stuporem. Gestauit in brachijs infantem cōmissi facinoris testem. Videns Domin⁹ Papa in muliere tantam contritionem, & quia esset pœnitens, misericordia motus super eam, sicut prudens medicus volens infirmam plenè & citò sanare, medicinam etiam contritione probare: præcepit, vt in tali veste ibi appareret, in quali venerat ad filium, cùm peccaret. Illa confusionem æternam temporali anteponens, mox, exuit vestes posuit, in camisia redijt: & quàm paratissima foret ad omnem satisfactionem, in tali obedientia, satis ostendens. Considerans vir literatissimus, tali obedientiæ, tali verecundiæ, tali pœnitentię nullius peccati pœnam posse resistere: coram omnibus dixit ad mulierem. Dimissum est peccatum tuum: vade in pace. Et nil amplius injunxit ei. Audiuit hæc quidam ex Cardinalibus: & cùm Pharisæo cōtra Papam murmurans, judicium ejus reprehendit: dicens ad tantam culpam tam breuem pœnitentiam minùs sufficientem. Cui ille respondit. Si ego injustè egi cum muliere ista, & insufficiens est ejus pœnitentia coram Deo: potestatem habeat diabol⁹ ingrediendi corpus meum, & coram omnibus me vexet. Si verò tu iniustè me reprehendis, simile tibi fiat. Statim diabol⁹ Cardinalem eumdem vexare cœpit: per cujus vexationem perfectam mulieris pœnitentiam Deus palam ostendit Tandem omnium oratione purgatus, Cardinalis didicit in sua vexatione diuinæ misericordiæ de cętero non oblatrare. Ecce mulier ista, sicut supradictus clericus, infirma cecidit: & sanissima surrexit. *No.* Magna Dei clementia: quòd tam magnū peccatum, cui pœnitentia debetur quindecim annorum, tam breuis delet contritio. *Mo.* Delet peccata multò majora. *No.* Quæ sunt illa? *Mo.* Idolatria, hęresis, abnegatio creatoris. Ista sunt ex insania diabolica: peccata verò carnalia ex infirmitate humana. Vnde ad mitigandum iram diuinam, in cōmendatione defunctorum dicitur. *Licet tibi peccauerit: tamen te non negauit.* *No.* Rogo, si nosti aliquem, qui Deum abnegando cecidit, & per contritionem surrexit: exempli causa manifestes. *Mo.*

Caput XII

De contritione nobilis juuenis, qui Christum negauit

INfra hoc quinquennium juxta Floreffiam Cœnobium Ordinis Pręmonstrātensis in diœcesi Leodiensi, adolescens quidā nobilis habitauit: cui pater moriens, vtpote vir magnus & potens, multas diuitias reliquit. Factus miles idem juuenis, vt gloriam sibi conquireret temporalē, in brevi ad magnam deductus est paupertatē. Causa enim laudis humanę torneamentis totus deditus erat, histrionibus larga manu sua tribuebat. Et quia ad tales effusiones redditus annui minùs sufficiebant: hereditatem paternam vendere cōpellebatur. Erat autē in proximo manens miles quidam diues & honestus, ministerialis tamen. Huic juuenis jam dictus allodia siue feuda sua partim vendebat, partim in vadimonio exponebat. Et cùm jam non haberet, quod venderet, vel exponeret, cogitauit exulare: tolerabili⁹ judicans inter extraneos mendicare, quàm inter notos & affines egestatis confusionem sustinere. Habebat autem villicum hominē quidem malignum, nomine non re Christianum, & dæmonum ministerio totum mancipatum. Videns hic dominū suum tristē, & tristitię non ignorans causam, dicebat ei:

Domine vultis diues fieri? Respondit. Libenter diues fierem, dummodo ipsæ diuitiæ esse possent cum Deo. Et villicus: Nolite timere: sequimini tantùm me, & bene erit vobis. Statim secutus est miserũ, tanquã serpentis vocẽ Heua: quasi sibilum aucupis auicula, in laqueum diaboli celeriùs deponendus. Et duxit eum in ipsa nocte per quoddã nemus in locum palustrẽ: & cœpit quasi cum aliquo habere sermonẽ. Cui iuuenis. Cum quo loqueris? Respondit domino suo villicus ille iniquitatis. Tacete tantùm vos: nec sit vobis cura, cum quo loquar. Cumque secundò loqueretur, & iuuenis iteratò sciscitaretur, respondit. Cum diabolo. Et cœpit iuvenis nimis horrere. Quem non concuteret horror, tali loco, in tali hora, & de tali sermone? Dicebatque villicus diabolo. Domine, ecce virum hunc nobilem dominum meum adduxi gratiæ vestræ: maiestati vestræ supplicans, vt vestro auxilio pristinis honoribus atque diuitijs restitui mereatur. Ad quem diabolus. Si mihi voluerit esse devotus ac fidelis, dabo ei diuitias magnas: insuper addam gloriam & honores, quales non habuerunt patres eius. Respondit villicus. Libenter vobis obsequiosus erit & fidelis, si talia fuerit consecutus. Quod cùm iuuenis audiret, & facere renueret: dicebat ei homo ille perditionis. Quid timetis verbulum vnum? Dicite, abrenuntio. Tandem miser iuuenis à villico persuasus, Creatorem suum ore negauit, manu exfestucauit, diabolo hominium faciens. Hoc scelere perpetrato, diabolus adjecit. Adhuc opus imperfectum est: etiam abrenuntiare debet matri altissimi. Illa est enim quæ maximum nobis infert damnum. Quos filius per iustitiam abjicit, mater, quia nimis misericors est, ad indulgentiam reducit. Sibilauit iterum serpens in ore adolescentis, vt domino suo in hoc obediret: vt sicut filium, ita etiã & matrem abnegaret. Ad quod verbum iuuenis nimis expauit, turbatusque supra modum, respondit. Hoc numquam faciam. Quare, inquit, fecistis, quod majus est? Facite nunc quod minus est. Maior est Creator, quàm creatura. Et ille. Numquam eam negabo: etiamsi me oportuerit ostiatim mendicare per omnes dies vitæ meæ. Et non acquievit: sicque infecto negotio ambo reuersi sunt: nihil quidem honoris consecuti, sed maximo peccati pondere grauati, villicus suadendo, iuuenis consentiendo. Pergentes verò simul venerunt ad quandã Ecclesiam: cuius ianuam campanarius exiens reliquerat semiclausam. Mox iuuenis desiliens de equo, commisit eum villico, dicens expecta me hic, donec reuertar ad te. Et intrans Ecclesiam ante ortum auroræ, prostrauit se ante altare: & ex intimo corde ipsam matrem misericordiæ cœpit inuocare. Erat autem super idẽ altare imago ipsius Virginis & Matris, puerum Iesum in sinu tenens. Et ecce meritis ipsius præclarissimæ stellæ maris verus Lucifer oriri cœpit in corde sæpe dicti adolescentis. Tantam ei Dominus propter honorem matris, quam non negauerat, contritionem donare dignatus est: vt pro fletu rugiret, & pro planctu nimijs clamoribus Ecclesiam repleret. Eadem hora supradictus miles, qui omnia eius bona habebat, diuino, vt creditur, nutu, ad eandem Ecclesiam diuertit: & cùm videret apertam, putans ibi divina celebrari, maximè propter clamores, intrinsecùs solus intrauit: inveniensque coram altari iuuenem sibi bene notum lacrymantẽ: & putans quia suam solùmodo deflerет calamitatẽ: retro quãdam columnam secessit: rei exitum expectans. Cùmque terribilem illam majestatem, quam negauerat, nominare vel inuocare non auderet: sed tantùm pijssimam ejus genitricem lacrymosis vocib⁹ pulsaret: vtroq; audiente, per os imaginis suæ beata & singularis Christianorũ aduocata filio loquebatur in hæc verba. Dulcissime fili, miserere huic homini. Puer verò matri nil respondit, faciẽ ab ea auertẽs

Iuuenis Creatorem abnegat.

Non vult B. Virginem abnegare.

Cumque iterum rogaret, hominem seductum asserens, matri dorsum vertit dicens. Homo iste negauit me: quid ei faciam? Post hęc verba imago surrexit, puerum super altare posuit: ejusq; pedibus se prona prostrauit, & ait. Rogo, fili, vt propter me dimittas ei peccatũ hoc. Mox infans matrem elevans, respondit illi. Mater, núquam tibi aliquid negare potui: ecce propter te totum dimitto. Priùs dimiserat culpã propter contritionem: deinde pœnam peccati propter matris intercessionem. *No.* Quare tam durus tã dilectæ matri fuit? *Mo.* Vt juueni ostenderet, quantùm in se peccasset: & vt per dolorem cordis ampliùs in se peccatũ ipsum puniret. Surgens autem juuenis, exiuit de Ecclesia: tristis quidem de culpa, sed hilaris de indulgentia. Exiuit post eum sæpe dictus miles latenter: & quasi rẽ ignoraret, quæsiuit, quare tam humidos, & tam tumidos oculos haberet. Respondit. De vento est. Et ille. Domine, non me latet causa tristitiæ vestræ. Habeo autem vnicam filiã: si vultis illam ducere in vxorem, omnia vestra vobis cum illa restituam: insuper & diuitiarum mearũ heredem vos constituam. Ad hoc juuenis lætus effectus respondit. Si hoc facere dignaremini, plurimùm mihi placeret. Reuersus miles ad vxorẽ suam, rem ei per ordinem retulit: consensit illa, nuptiæ celebrantur, juueni sub nomine dotis omnia sua restituuntur. Adhuc, vt puto, viuit, vivunr & soceri: post quorũ mortem eorum hereditas ad ipsum reuertetur. *No.* Multùm juuenis iste regratiari tenetur beatę Virgini: quia per ipsam meruit remissionẽ peccatorum: insuper & consolationem temporaliũ bonorum *Mo.* Verum dicis: quia ipsa intercedente, Domin⁹ cordi eius infudit contritionẽ, per quam peccati meruit remissionem. Pœna etiam peccati, ipsa intercedente, juuene audiente, dimissa est. Ecce homo iste grauissimè cecidit: sed cęteris, de quib⁹ suprà dictũ est, celeriùs surrexit. Cecidit intempesta nocte: surrexit in mane. *No.* Quid tibi videtur, de ijs qui in fine conteruntur? *Mo.* Audi de hoc non meã, sed B. Augustini sententiam. Ait enim sic. *Si quis positus in vltima necessitate, voluerit accipere pœnitentiã & accipit, & mox reconciliatur & hinc vadit: fateor, non illi negamus quod petit. sed non præsumimus, quia bene hinc exijt. Si securus hinc exierit, ego nescio. Pœnitentiam dare possumus: securitatem verò non. Numquid dico, damnabitur? Sed nec dico, liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? Age pœnitentiã, dum sanus es. Si sic agis, dico tibi, quia securus es: quia pœnitentiam egisti, quando peccare potuisti. Si vis agere pœnitẽtiam, quando iam peccare non potes: peccata dimiserunt te, non tu illa. Itẽ duæ res sunt; aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quod horum tibi sit futurũ, nescio. Ergo tene certum, & dimitte incertum.*

Visa imago Virginis Christo supplicans pro iuuene.

Aug. libro 50. homil. hom. 41.

Caput XIII.

De Henrico Conuerso, qui peccatum distulerat vsque ad mortem.

Dicam tibi, quid ante paucos annos cõtigit in domo nostra. Conuersus quidam, Henricus nomine, homo senex, &, secundùm ingressum, prior omnium Conuersorũ, peccatum quoddam dimiserat: quod nũquam Abbati, neque Priori, neque alicui confessus fuerat. Sæpius tamen solitus erat confiteri: & videbatur nobis omnib⁹, quòd vir bonus esset, & multùm religiosus. Cùm jam in extremis laboraret, idem peccatũ domino Danieli tunc Priori nostro cõfessus est. Et sicut nobis postea retulit, vt nos cautos redderet, tam graue erat peccatum, quòd omnino damnatus fuisset, si tacuisset. *No.* Quid sentis de saluatione hujus hominis? *Mo.* Sicut Augustinum lego sensisse. Si contritio ejus fuit in charitate, salvatus est; sin autem, damnatus. Qui serò pœnitet, oportet non solùm timere judicẽ, sed diligere. *No.* Meruit ergo vigilando, jeiunando, laborando, obediendo, alijsq; operib⁹ justitiæ: quãdiu in illo mortali fuit? *Mo.* Nequaquã: quia opera extra charitatem facta mortua sunt: & numquã reuiuiscunt. Væ ergo illis,

qui quotidie in Dei seruitio mortificantur: & nihil inde mercedis in vita æterna consequuntur. Multi ista ignorant, de finali pœnitentia plurimũ præsumẽtes: nescientes, pœnitentiam quæ in fine agitur, vt supradictum est, tam incertã esse. Dicam tibi tantũ exempla de duob⁹: quorum vnus in fine fictã, alter veram egit pœnitentiam.

Pœnitentia sera sæpe incerta.

Caput XIV.

De Canonico Parisiensi damnato ob fictam in fine vitæ contritionem.

PArisiis in Ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ canonicus nuper obijt: qui multa habens stipendia, delicatissimè vixerat. Et quia ex delicijs, maximè ex ijs, quæ ad gulam pertinent, libido nascitur, nata nutritur, & quotidianis ejus incitamentis augmentatur; idem juuenis valde carnis suæ tunicã maculauit: & tam illo quàm alijs peccatis suis iram Dei in se prouocauit. Tandẽ per infirmitatem tactus timore mortis confessionem fecit, peccata defleuit, & emendationem promisit: viaticum accepit, inunctus est, hominem deposuit Cuius corpus, vtpote viri nobilis, diuitisque, cum magna pompa sæcularis gloriæ tumulatum est. Et erat in illa die tanta serenitas: vt ipse aër ejus obsequijs famulari videretur: dixeruntq; homines ad inuicem. Multa præstitit Deus homini isti: nihil ei defuit eorum, quæ homo Christianus habere debuit: dominicis Sacramentis munitus est: aër in ejus morte serenatus est: cum magna gloria sepultus est. Sed homo videt in facie: Deus autem intuetur cor. Post paucos dies cuidam sibi valde familiari apparens, dicebat, se esse damnatum. Cumque miraretur ille & expauesceret, pœnitentiã ejus & confessionem, sacram etiam cõmunionem & inunctionem commemorans: respondit defunctus. Vnum bonum mihi defuit: sine quo nullum eorũ quæ enumerata sunt, mihi prodesse potuit. Quid est illud, inquit? Respondit mortuus. Vera contritio. Licet enim Deo promiserim, consilio confessoris mei, continentiam, siue alia quæ salutis sunt: tamen dicebat mihi conscientia, quia si convalueris, obseruare non poteris. Et quia cor magis declinabat ad transgressionem, quàm ad voti obseruationem: nullius peccati merui remissionem. Deus requirit fixum propositũ pœnitendi. Ecce hominis istius pœnitentia sera fuit, & ficta: nec tamen fuisset sera, si fuisset vera. *No.* Non mirabor àmodo, pœnitentiam seram vix esse veram. *Mo.* Plures sunt in sæculo, quos ego bene noui, qui tempore infirmitatis, cùm timerent mori, se inter manus Abbatis reddiderunt: & cùm convaluissent, transgressores voti facti sunt. Anno præterito apud Bunnam vicũ diœcesis Coloniensis vagus clericus quidam, Nicolaus nomine, quem vocant archipoëtam, in acutis grauiter laborauit: & cùm mori timeret, tam per seipsum, quàm per Canonicos ejusdem Ecclesiæ, vt in Ordinẽ susciperetur, apud Abbatem nostrum obtinuit. Quid plura? Cùm multa, vt nobis videbatur, contritione tunicam induit: quam facta crisi celeriùs exuit, & cum quadã irrisione projiciens aufugit. *No.* Multi sunt peccatores, qui contritionem habere non possunt, & de ipso dolent. Quid ergo sentiendum est de tali dolore? *Mo.* Talis dolor meritorius non est, quia sine charitate: pręparat tamen aliquando viam charitati: charitas autem & peccandi voluntas simul esse non possunt. Quid de tali dolore Sanctus Bernardus senserit, verbis & exemplo illius doceberis.

Caput XV.

De milite, qui in præsentia Sancti Bernardi communicans, contritus decessit.

REtulit mihi frater Godefridus monachus noster, quondam Scholasticus S. Andreæ in Colonia, cujus in superiori Distinctione cap. 3. mentionẽ feci, tale quid contigisse in ciuitate Remensi. Eo, inquit, tẽpore, quo Remis fui in studio cum domino Philippo, postea Coloniensi Archiepiscopo, cujus magister & pædagogus eram: contigit ibidem, militem quẽdam infirmari vsque ad mortem. Instinctu diaboli idem miles, si bene memini, habebat avunculi filiam concubinã: cui tanto conglutinat⁹ fuerat amore, vt non admonitione, nec excommunicatione, neque aliqua verecundia humana, posset vel vellet ab ea separari. Timore autem mortis vocauit Sacerdotem: satis puram, & cum lacrymis, de omnibus peccatis suis illi faciens confessionem. Quem cùm Sacerdos moneret, vt tam illicitã abjuraret commixtionem, ipsamque personã cognatam suam, respondit: domine, non possum. Et ille. Si in tali voluntate fueris: gaudio cęlestis vitæ priuaberis, & æterna tormenta te suscipient. Milite in sua obstinatione perseuerante, recessit Sacerdos cum corpore Domini, quod secũ detulerat ad cõmunicandum infirmum. Nutu diuino extra domum Sacerdoti occurrit Sanctus Bernardus Abbas Claræuallis. Quem cùm interrogasset, quare infirmum non cõmunicasset, causamq;, quæ nota erat omnibus, intellexisset: ait Sacerdoti. Reuertere mecum ad infirmũ. Reuersi sunt autem. Cùm sanctus vir militi jam morituro quæ salutis erant suaderet, & ille præter istam solã rem iam dictam in omnibus obedientiã sponderet: nouissimè subjunxit. Nũquid non doles, quòd non potes habere voluntatem recedendi ab illa? Respondit: domine valde doleo, me de hoc nõ posse dolere. Audito hoc verbo Abbas mox dixit Sacerdoti, vt corp⁹ domini daret infirmo. Mira res. Statim vt saluator intrauit, facta est salus illi domui. Ab illa enim hora tam perfectè mutata est voluntas eius peruersa: vt amp[illegible] odiret, quã illicitè amauerat; ita vt sancto viro cùm multis lacrymis diceret. Gratias Deo, qui me liberauit: quia modò libentiùs viderem bufonẽ, qvàm illam. Sicque in bona confessione, & perfecta contritione, migrauit ad Dominum. *No.* Miror, vtrùm contritionẽ illam meruerit pręd icto dolore, siue Dominici corporis participatione. *Mo.* Christus in suo sacramento ad judicium intrat: nisi gratia eius præcedat. Puto enim propter orationes viri sancti gratiã Christi abyssum cordis eius illuminasse, dolorem sterilẽ fœcundasse: ne & vir beatus judicaretur de præsumptione: & morientis pœna cresceret in sua damnatione. Ecce hominis hujus contritio siue pœnitentia multùm fuit sera, & penè morti contigua: vera tamen, teste sancto Abbate, per cujus meritum illam creditur habuisse. *No.* Reuera justorum præsentia morientibus multùm est necessaria. *Mo.* Hoc Sanct⁹ Gregorius manifestat in quadam homilia, loquens de quodam peruerso juuene, qui se deuorandum draconi traditum clamabat: quem fratrũ circumstantium oratio fugauit, & contritionis gratiam infirmo obtinuit. Audi adhuc de quodam viro sęculari: cujus contritio finalis tam vera, imò tam verissima fuit, vt per eam non solùm mereretur remissionẽ peccatorum, imò etiam gloriam miraculorum.

Greg. hom. 38. in Euan.

Caput XVI.

De contritione Comitis Namurcensis.

ANte hoc triennium defunctus est Philippus Comes Namurcensis, vir potens & nobilis, filius Baldewini Comitis Flandriæ. Antequam moreretur, tantam ei contulit Dominus in infirmitate contritionem: vt talis contritio non sit visa in aliquo homine nostris temporibus. Quatuor Abbatibus Ordinis nostri simul & sæpe confessionem suam facere consueuit, intantùm se accusans, tantùm plangens, vt omnes ad lacrymas prouocaret. Nec ei ista sufficiebant, quin laqueum collo suo injiceret, rogaretque confessores suos, vt se traherent in plateam, dicens. Sicut canis vixi: dignum est, vt moriar sicut canis. Filias fratris sui Baldewini Comitis, qui factus fuerat Rex Græciæ, tradiderat Regi Franciæ: cujus filiam duxerat vxorem. Quidam dixerunt, quòd vendiderit eas: de quo facto plurimùm dolebat. Deportari se fecerat in pauperrimam domũ ciuitatis suæ, in qua pauper spiritu migrauit ad Dominum. Volens autem plus Dominus tantam ejus remunerare contritionem, miraculis eum glorificare dignatus est, tanquam dilectũ confessorem. Sepultus in Ecclesia Sancti Albani Martyris, in quà ipse instituerat conuentum Canonicorum, de suis justis redditibus eis stipendia adhuc sanus ordinans, tantis vsque hodie signis coruscat: vt de remotis regionibus infirmi aduenientes ad ejus tumbam sanitatem recipiant: ipsamque terram circa sepulchrũ effodientes, secum pro benedictione deportent. *No.* Miror, vtrũ gratiam tantam meruerit conuersatione: vel finali contritione. *Mo.* Satis puto, quòd charitatem habuerit ante suã infirmitatem: quia satis erat mansuetus & humilis. Sed vix aliquis est, qui nouerit ejus vitam, & extremam pœnitentiã, quin magis hanc gloriam miraculorũ ascribat extremæ, quę maxima fuit, contritioni, quàm pristinæ conuersationi. *No.* Videtur mihi, quòd multũ apud Deum valeat lacrymę deuotionis. *Mo.* Quanti sint apud Deũ valoris, quantiue ponderis, subjecto tibi exẽplo demonstrabo. *Miraculis fulget Comes Namucens.*

Caput XVII.

De contrita oratione Conuentus de Hemmerode tempore schismatis.

TEmpore schismatis, quod fuit inter Alexandrum & Calixtũ, sub Frederico Imperatore, qui ejusdem schismatis author erat & defensor: cõpellebantur omnes Ecclesiæ per vniuersum orbem Romanũ jurare fidelitatẽ & obedientiam Calixto, quẽ ipse Papam creauerat: resistentes verò jussi sunt exulare. Cùm hujusmodi literæ exhibitę fuissent Conuentui de Hẽmerode, & fratres vnanimi consilio dicerent, se nequaquam recedere velle ab vnitate, pręceptum est eis, vt celeriùs exirent de Romano Imperio. Viri illi virtutum diuinũ timorem minis regijs anteponentes, cùm jam res suas & vestimenta sarcinassent, ordinatiq; fuissent in diuersas domos Regni Francorum: dicebat vnus eorũ venerabili Sacerdoti Dauid monacho ibidem. Pater, ignoras, quòd omnes migrabimus de loco isto? Ita enim intentus erat cælestibus, vt quid in exterioribus ageretur, prorsus ignoraret. Cui, cùm miranti, & interroganti causam, ille negotium totũ explicaret: maximam in Domino habens fiduciam vir beatus, respondit. Confortamini, fratres, non enim deseret Domin⁹ sperantes in se. Antiphonã, quæ in nocte dicetur super *Magnificat*, fortiter & cum lacrymis cantate: & Dñs consolabitur vos. Erat autem Dominica ante Aduentum, in qua Antiphona est super *Magnificat*, *Qui cælorum contines thronos, & abyssos intueris, terram pugno concludis: exaudi nos in gemitibus nostris*. Ipse verò sanctus intrans oratorium, effudit animam suam in oratione: cum multis lacrymis diuinã interpellans clementiam. Acquiescentes

Alexand. 3. *B. Dauid de Hẽmerode.* *Isai. 40.*

ejus consilio fratres, Antiphonā tantò intentiùs cantabant, quantò fortiùs cantantes angustia premebat: & ad cantandum incitabat. Flexus pius Dominus lacrymis seruorum suorum, Imperatoris cor mutauit: & missæ sunt literæ sub festinatione, vt manerent, orarentque pro Imperio. Ex his poteris colligere, quàm efficaces sint in auribus Dei lacrymæ contritionis. *No:* Potest quis alteri tales lacrymas obtinere, meritis siue precibus? *Mo.* Quòd alij alijs hujusmodi gratiā obtinere possint à Deo meritis, habes superiùs capitulo tertio, vbi apostata monachus meritis patris & hospitis sui S. Bernardi per lacrymas contritionis justificat⁹ est. Aliud habes exēplum in cap. 17. vbi miles apud Remos in ejus pręsentia communicans, meritis ipsius per donum contritionis, cùm in maximis peccatis esset, meruit illuminari. Pro nullo horum dicitur orasse. Item, quòd quidā alijs lacrymas contritionis, quib⁹ peccata sua diluant, impetrare valeant: diuersis tibi ostēdam exemplis.

Quàm efficaces instorum orationes.

In hoc exemplari c. 15.

Caput XVIII.

De religiosa femina, quæ ter in hebdomada lacrymas obtinuit monacho.

Retulit nobis hoc anno dōnus Walterus Abbas Villariensis, te teste, quòd monachus quidam, cùm mitteretur ab Abbate suo ad Cœnobiū quoddam Sanctimonialium Ordinis nostri, rogauerit vnam ex eis, quā amplioris meriti apud Deum esse sperabat, pro se orare. Respondit illa. Quid vultis, vt orem pro vobis? Et monachus. Volo, vt obtineas à Domino ter mihi in hebdomada ad solénes vigilias, hoc est feria secunda, feria quinta, & sabbato, quando longiores sunt vigilię, specialem gratiam lacrymarū & deuotionis. Cui illa constanter promisit, quia hoc ei obtineret. Reuersus monachus ad claustrum suum, gratiā promissam stans ad vigilias expectauit: & in eisdem noctibus per orationes sanctæ illius mulieris à Dño copiosè lacrymas percepit. Illa per spiritum intelligens se exauditam, eidē monacho per quēdam clericum familiarem mandauit: & quia jam gratiam percepisset ꝓmissam, nuntiauit. Cùm verò Abbas ejusdem domus jam dictam gratiā pro ędificatione clerico recitaret, subrisit ille dicens, se eo multò meliùs scire, vtpote qui ab ipsa audierit, quæ talē gratiam impetrare potuit. Recitauit nobis & simile huic idē Abbas in sua sancta jucunditate dicēs. Vos nō estis sancti: ego aliquid referam vobis de sanctitate mea, sic incipiens.

Caput XIX.

Item de femina, quæ gratiam lacrymarum Vualtero Abbati Villariensi impetrauit.

Cum intellexissem, supradictum monachum gratiam illam lacrymarū percepisse à femina tali religiosa: rogaui Abbatē meum tunc recenter fact⁹ monachus, vt liceret mihi tales visitare feminas: & concessit mihi statim. Veniens itaque ad domū cujusdam matronæ Brabantiæ hospitandi gratia, cùm intellexisset desideriū meum, dixit in joco. Quid quęritis videre istas beguinas? Vultis, ego ostendam vobis mulierē bonam: quæ quidquid vult, obtinet à Deo? Respondi: talem multū desidero videre. Et statim ad verbum ejus mulier quædam de cubiculo suo egressa veniens ad me, cœpit mecum loqui. In cujus aduentu cū mihi sentirem gratiā adesse, rogaui eam, vt oraret pro me. Quæ cum diceret, quid vultis, vt orem pro vobis? Respondi: vt possim deflere peccata mea. Et illa: numquid non estis monachus? Qui peccata sua nō potest deflere, monachus non est. Et cū instarem, quatenus mihi gratiā hanc obtineret, respondit. Ite, abundanter habebitis. Proxima nocte orans ante lectū meum, cum de peccatis meis cogitarem, nec tamen mulieris promissum minus attenderē: cœpi ita abundanter & supra morem solitū flere penè vsque ad mediam noctē: vt tandem timens capiti meo, vix me cohibere possem à fletu. Quæ cū mihi mandasset, quod tali nocte

Peccata flere monachi est.

gratiā illam lacrymarū mihi impetrasset, iterum reuersus sum ad eam, & sciscitat⁹ ab ea dicés. Dicite mihi in charitate, qualiter mihi obtinueritis grām illam. Quæ respondit mihi sub his verbis. Primò quidem Dominū durum inueni: sed dixi ei, Domine, non evades manus meas, nisi monach⁹ ille habeat gratiam lacrymarū. Et cócessit tibi. Audi & tertiū exéplum de simili materia.

Caput XX.

Item de monacho, qui eamdem gratiam V altero obtinuit.

ALio, inquit, tempore rogaui vnū ex monachis nostris bonę opinionis virū, vt rogaret Deū pro me. Qui cùm daret mihi optionem, quid mihi vellem à Deo impetrari; volens sermonis ejus fiduciam ꝓbare, respondi ei. Volo, vt obtineas post Missam gratiā lacrymarū, quibus peccata mea deplangam. Et promisit mihi multùm confidenter. Sequenti die cùm post Missam moram facerem ante quoddā altare, & essem sol⁹ in oratione, tanta mihi adfuit abundátia lacrymarū, vt mirarer. Postea cùm vidisset me supradictus monachus, corpore quidē juuenis, sed moribus valde maturus: cœpit mihi signare, si bene esset mecū, gratiam notans mihi collatam. Ego signum ejus non intelligens, & ante Priorem illū ducens, quæsiui, quid signaret. Qui dixit mihi. Nūquid nō copiosè hodie habuistis lacrymas? Quem cùm interrogassem, si vidisset me lacrymantē, respondit. Estis vos tam stultus, quod putatis me vidisse? Ego minui sanguinē: nec licuit mihi dictis Missis morari in oratorio. Tunc interrogat⁹ à me, qūo mihi gratiam eádem obtinuisset: respondit pene sicut supra dicta mulier. Dñm inquit, primò durum inueni: sed dixi illi. Ecce Dñe, non dimittamte, nisi facias quod rogo. His verbis placatus exaudiuit me. *N.* Miror bonitatem Dei, quæ cogi potest & vult à seruis suis & ancillis: qūo pater dulcissimus cogi solet à filijs & filiabus, delicatissimè ab eo nutritis. *Mo* Qui eū perfectè diligunt, nullam ab ipso patiuntur repulsam in orationib⁹ suis: si tamen saluti cótraria non fuerint quæ petuntur. N. Si confert alicui in oratione, lacrymas vel alia bona signa cótritionis, & vult illa ab alijs videri: estne periculosum? *M.* Secundùm intentionē orantis, pendet solutio hujus quæstionis. Si ei placet, ut alij lacrymas ejus videant, quatenus per eas ædificentur, ipse tamen humilitatē in corde custodiat, meretur: sin autem, demeretur. *Bonitas Dei in seruos suos.*

Caput XXI.

De monacho, cujus lacrymas dæmon aspexit, cùm ille orans vana gloria extolleretur.

MOnachus quidā magnæ opinionis retulit mihi, quando nouitius fui, de quodā monacho, quòd die quadam cùm jaceret in oratione ante quoddam altare, & Dñs ei tantam contulisset gratiam lacrymarū, vt etiam irrigaret terram: ex immissione diaboli, vt postea patuit, cordi eius suborta est inanis gloria, ita vt diceret intra se. Vtinam videret aliq uis modò gratiam istā. Mox is qui immisit affuit: & ad lacrymas ejus, stans à latere, diligentissimè respexit. Transfigurauerat enim se in speciē nigri monachi. Leuans oculos monachus, tam ex horrore mentis, quàm nigredine vestis, dæmonē totius superbiæ auctorem esse deprehendit: & quem per vitiū inanis gloriæ inuitauerat, per virtutem & signum crucis fugauit. Ob hujusmodi pericula jubentur à Dño oraturi intrare cubiculū & claudere ostium super se: hoc est, vitare laudem humanā. *N.* Si nosti adhuc aliqua de contritione exépla, mihi vt edisseras, obsecro. *Mo.* Cogitanti mihi de côntritione, alia atque alia occurrunt exempla: in quibus Christus totius virtutis auctor glorificetur, & pœnitens omnis consoletur. *Signi crucis virtus.*

Caput XXII

De Clerico fornicatore, cujus accusatores obmutuerunt, ob ejus contritionem.

IN ciuitate quadam Angliæ puella quædam habitauit, Iudæi cujusdam filia, & secundum genus suum satis speciosa. Hanc juuenis quidam clericus Episcopi ejusdam ciuitatis cognatus, & Ecclesiæ maioris Canonicus, vt vidit, concupiuit; & verbis amatorijs ad consensū suæ libidinis cum multo labore inclinauit. Ad cujus amplexus dum aspiraret & nimiis incendiis æstuans eam quotidie ad cōmixtionē sollicitaret, respondit illa. Patri meo multū sum dilecta: qui intantùm custodit me, vt nec ego ad te, nec tu possis venire ad me, nisi in nocte sextæ feriæ, quæ Pascha vestrum præcedit. Tunc enim Iudæi laborare dicuntur quadam infirmitate, quæ flux⁹ sanguinis dicitur: circa quā occupati, alijs tunc minùs intendere possunt. Iuuenis hæc audiens, & ob amoris nimietatem pene ratione carens, oblit⁹ Christianæ religionis

immemor dominicę passionis, nocte eadem ad virginem venit & vsque ad matutinū cum illa dormiuit. Iudæus verò pater puellæ ante lucem cum lumine cubiculum intrans venit ad lectum filiæ, volens videre, quomodo iaceret, vel si forte operiri necesse haberet: vidensque ad latus eius iam dictum iuuenē cubātem expauit, & infremuit: vtrumque occidere cogitans. Cognoscens tamen, quòd esset cognatus Episcopi, timore illi⁹ manū cohibuit: & cum multa ira exclamauit. Quid facis hic, ô male Christiane? Vbi est fides tua: vbi est religio tua? Traditus es iusto Dei iudicio in manus meas. Si non timerē dominū meū Episcopum, modo occiderē te. Ille timens, & veniam postulans, cum maxima confusione eiectus est. Die eadem cùm Episcopus solemne Officium ad Nonam esset celebraturus, iuuenis idem, vt pote hebdomadarius, Epistolā lecturus, timuit cum tam immunda conscientia ad sacrū ministerium accedere: & timuit, propter notam, alteri vicem die tali committere: timuit tam turpe peccatum tam recenter per confessionē alteri aperire. Et cùm victus erubescentia sacris vestibus indutus coram Episcopo staret in loco suo, supradictus Iudæus multitudine Iudæorum stipatus, cum magno strepitu intrauit Ecclesiam, Episcopo volens de cognato suo facere querimoniam. Quem vt iuuenis vidit, & bene intelligeret, ad quid venisset, cœpit timere, pallere, tremere, & dicere Deo in corde suo. Domine Deus libera me in hac hora: & ego tibi promitto, quòd de cœtero te non offendam, imò de hoc peccato tibi satisfaciam. Creator piissimus, qui odit culpam, & diligit naturam, mox vt hominem contritum vidit, confusionem quam timuit in caput infidelium conuertit. Miranti Episcopo, quid quærerent Iudæi in Ecclesia, maximè tali die, quando Christiani repræsentant Domini sui passionem: annuit vt starent. Illis ampliùs se eius præsentiæ ingerentibus, statim vt ora ad clerici accusationem aperuerunt, priuati suis vocibus omnes obmutuerunt. Videns Episcopus Iudæorum contra se ora hiantia, & nulla verba ex eis resonantia: putans, quòd ad hoc venissent, vt diuinis mysteriis illuderent: cum indignatione omnes de atrio Ecclesiæ expelli fecit & præcepit. Clericus verò diuinam in se expertus clementiam, statim completo Officio accessit ad Pontificem: confessus est culpam, suscepit pœnitentiam. Episcopus Dei misericordiā admirans & glorificans, tum pro magnitudine miraculi, tum pro pœnitentia cognati, eidem suasit ac persuasit, vt puellam à se defloratam per baptismi gratiam renouatam legitimè duceret: malens, illum, sicut vir pius & iustus, Ecclesiasticis carere beneficiis, quàm illam multis expositam periculis in paternis manere delictis. Clericus non ingratus diuini beneficii, satisfacere cupiens Deo pro peccato commisso, conuersus est postea in Ordine nostro, similiter & eius instinctu puella. Hæc mihi sæpius recitauit quidam religiosus Abbas Ordinis nostri. Ecce vides, quantum boni operata sit in hoc homine contritio: lapsum erexit, Iudæos elingues fecit, puellam infidelem ad fidem prouexit. *No.* Bene video, admiror, & gaudeo, Deique bonitatem circa nos in multis considero. *Mo.* Quia sermo est de Iudæis, vis adhuc aliam audire historiam, huic ex parte similem, ad honorem fidei nostræ, atque Christianorum: confusionemque Iudæorum? *No.* Anima mea sitit talia audire. *Mo.*

Caput XXIII.

De puella Iudæa, quæ imprægnata Messiam credebatur paritura.

IN ciuitate, vt opinor, Vormatia, Iudæus quidam manebat, filiam habens formosam. Hanc iuuenis quidam clericus in vicino habitans, adamauit, deuirginauit, & impraegnauit. Erant autem domus illorum satis contiguæ: & poterat idem clericus sine nota frequentiùs intrare, & pro libitu loqui cum virgine. Illa intelligens se concepisse, dixit iuueni. Concepi, quid faciam? Si cognouerit pater meus, interficiet me. Respondit clericus: noli timere: bene liberabo te. Si dixerit tibi pater tuus vel mater, quid est filia? Venter tuus intumescit: videris nobis concepisse, respondebis, Si concepi nescio: hoc scio, quia virgo sum, & nondum virum cognoui. Ego bene agam cum illis, vt credant tibi. Ille diligentissimè cogitans, qualiter liberaret puellam: huiusmodi trupham inuenit. Tollens arundinem in silentio noctis ad fenestrā cameræ, iuxta quam illos dormire nouerat, accessit: & verba huiuscemodi per immissam fistulā sibilauit, O iusti, & Deo dilecti, (propriis nominibus eos exprimēs,) gaudete: ecce filia vestra virgo concepit filium: & ipse erit liberator populi vestri Israël. Statimque paululum retraxit arundinem. Ad hanc vocem Iudæus expergefactus, excitauit vxorem suam, dicens ei. Numquid non audisti, quid nobis locuta sit vox cælica? Respōdit mulier: non. Et ille, oremus, vt & tu audire merearis. Orantibus eis clericus ad fenestram stans, & diligēter quid loquerentur, auscultans, post morulam eadem verba, quæ suprà, repetiuit, atque adiecit. Magnum debetis filiæ vestræ honorem exhibere, magnā curam adhibere: & cum multa diligentia seruare puerum de eius virgineo corpore nasciturum: ipse enim est Messias quem expectatis. Illi exultantes, & de reuelatione post repetitionem facti certiores, vix diem expectare potuerunt. Puellam verò considerantes intumescente aliquantulum vtero concepisse, dixerunt ad illam. Dic nobis, filia, de quo conceperis. Quib⁹ illa sicut edocta fuerat respondit. Et vix præ gaudio se capientes, non potuerunt se continere, quin familiaribus suis dicerēt, quid ab Angelo audierint. Illi aliis recitātes, fama dilatante diuulgatum est per ciuitates, & castra, quia talis virgo Messiam parturiret. Instante tempore pariendi, multi ad domū puellæ confluxerunt Iudæi, cupientes noua natiuitate diu desiderata lætificari. Sed iust⁹ Deus vanā spem iniquorum conuertit in fabulā, gaudiū in tristitiā, expectationem in confusionem. Et meritò. Quorum patres olim cum Herode de natiuitate salutifera filii Dei turbati sunt: decuit vt istis temporibus tali illuderentur phantasmate. Quid plura? Adfuit hora, vt pareret misera: & ecce secundùm consuetudinē mulierum, dolor, gemit⁹ & clamor. Tandem enixa est infantem: non tamen Messiam, sed filiam. Quo cognito: valde confusi & turbati sunt Iudæi. Ex quibus vnus cum multa indignatione paruulum pede apprehendens, allisit ad parietem. *N.* Quid post hæc actū est de puella? M. Pater eius confusionē suam grauiter ferens, afflixit eā: & cum tormētis extorsit ab illa confessionē totius doli. N. Miserabile fuit, quòd virgo infidelis ab homine fideli seducta ac corrupta, nō est ad baptismi gratiā, vt supradicta puella, perducta. M. Fortè cleric⁹ hoc efficere non potuit, vel potiùs non curauit: magis gaudens de Iudæorū confusione, quàm de puellæ illuminatione. Si, vt dicis, miserabile est, non baptizatam non illuminari per baptismum: multò miserabilius est, quòd hodie ab Episcopo compellitur baptizata redire ad Iudaismum. N. Casum istum audire desidero. M.

Caput XXIV.

Item de puella Iudæa apud Louanium baptizata.

NVper cuiusdam Iudæi Louaniensis filia tali ordine conuersa est ad fidem. Clericus quidam, Reinerus nomine, Capellanus Ducis Louanij, solitus erat intrare domum Iudæi ejusdem ciuitatis, & disputare cum eo de fide Christiana. Habebat autem filiã parvulam: quæ valde diligenter intendebat disputationi, secundùm capacitatẽ intellectus sui, ponderans, tam verba opponentis clerici, quàm verba Iudei respondentis. Sicque sensim per diuinã dispositionem imbuebatur ad fidem catholicam. Suasa etiam à clerico, secretè tamen, intantũ contrita est, vt diceret se velle baptizari. Adhibita est ei mulier: quæ sine nota puellã de domo patris educeret. Quam clericus jam dictus baptizari fecit: eamq; in monasterio Ordinis Cisterciensis, quod Parcus dicitur, locauit. Cognita conuersione ejus pater infidelis doluit: multam pecuniã offerens Duci, quatenus sibi restitueret filiam, quam furtim conquerebatur fuisse sublatam. Dux verò cùm vellet patri restituere filiam, Iudæo scilicet Christianam, restitit ei Reiner⁹ clericus dicens. Dñe, si hoc scelus cõmiseritis contra Deum & sponsam ejus: numquam saluabitur anima vestra. Restitit ei & dõnus Walterus Abbas Villariensis. Vidẽs Iudæus, se frustratum spe, quam habuit erga Ducem: corrupisse dicitur dominũ Hugonem Episcopum Leodiensem: qui Iudæo intantum fauebat, vt Conuẽtui Sanctimonialium de Parco literis suis mandaret, quatenus illi filiam restituerent. Veniente verò Iudęo ad jam fatum Cœnobiũ cum amicis, virgo infrà constituta, cùm de illorum aduentu prorsus nihil sciret: sentire cœpit fœtorem magnũ, ita vt palam diceret. Nescio vnde sit, fœtor Iudaicus me grauat. Interim Iudęis pulsantibus ad fenestram, cùm puellæ diceret Abbatissa, vt puto, filia Catherina, sic enĩ vocata fuit in baptismo, parentes tui volunt te videre, respondit illa. Ecce iste est fœtor, quẽ sensi. Non videbo illos. Et non acquieuit exire. Anno pręterito accusatus fuit idem Episcopus Leodiensis pro eadem causa coram domino Engilberto Archiepiscopo Coloniensi in Synodo ejus: & pręceptũ fuit ei vt de cætero nõ molestaret supradictum Cœnobium pro puella baptizata. Tunc quidem subticuit: sed non obediuit. Postea verò literis suis puellã citauit Leodium, sub pœna excõmunicationis, patri suo responsuram super objectis. Venit Catherina, sub bona tamen custodia. Allegatum est pro Iudæo, quòd infra annos rapta fuisset: & violenter baptizata. Et dixerunt quidam ipsi puellæ. Katherina: dictum est nobis: quòd libenter redires ad patrem tuum: si permittereris. Respondit puella. Quis hoc dicit? Pater tuus. Tunc illa clara voce tale verbum protulit. Pater meus rectè mentitus est per mediã barbam suam. Cumq; adhuc jnstaret aduocatus Iudęi, commot⁹ Dominus Walterus Abbas Villariensis, ait illi. Magister vos loquimini contra Deum, & contra honorem vestrum. Sciatis pro certo, si adhuc vnum verbum locutus fueritis contra puellam, ego laborabo apud Dominum Papam, vt perpetuum vobis in omnibus causis imponat silentium. Tunc ille timens secretè respondit Abbati. Domine Abba, quid vobis nocet, si potero pecuniam extorquere à Iudæo? Ego nihil loquor, quod obesse poterit puellæ. Qui mox vt salarium accepit, dixit Iudæo. Non audeo de cætero loqui de hac causa. Anno præterito, quando Dominus Guido Abbas Claræ-vallis visitauit in Episcopatu Leodiensi, eumdem Episcopum conuenit, monuit, & rogauit: quatenus intuitu Dei, & honoris sui, cessaret à vexatione puellæ jam Deo dicatæ. Cui Episcopus respondit. Bone Domine Abba, quid ad vos de causa ista? Respondit Abbas. Bene ad me, duplici de causa.

Iudæo fauet Episcopus.

Puella ob fidem patri inimica.

Appellationes ad Papā Primò, quia homo Christianus sum. Secundariò, quia domus illa in qua degit, de linea Claræuallis est. Et adjecit. Puellam & causam ejus sub protectione Domini Papæ constituo: & super literas à vobis contra illā datas appello. Tempore Capituli generalis literas à Dño Papa contra Episcopum impetratas per Abbatē nostrum misit Priori de Parco: vt si fortè Episcopus adhuc Conventum vexare ꝓpter puellam attentaret, eisdē literis defenderet. No. Sicut paulò antè in Episcopi Angliæ ędificatus sum misericordia: ita in hujus Episcopi scandalizat⁹ sum auaritia. Mon. Defensores ejus dicunt, eum non esse pertinacem in hoc negotio amore pecuniæ, sed zelo justitiæ. Quibus minimè creditur: quia si agitaretur stimulis justitiæ, nequaq̄ cogeret puellam baptizatam, virginē Christo consignatam, & religione Christiana, etiam supra ętatem, ferventem, ad Iudaicam redire perfidiam. Nov. Hoc & mihi videtur. Mon. Occurrit mihi huic exemplo aliud ex parte simile, de quodā milite sęculari: ita vt ex ipso suo facto sępedicto Pontifici *Isai. 23.* exprobrare videatur illa sententia Prophetica, *Erubesce, Sidon, ait mare.*

Caput XXV.

Item de puella in Linse baptizata.

IN villa nobis vicina, quæ Linse dicitur, infra hoc triennium quædam puella Iudæi cujusdā filia baptismi desiderio diuinitus accensa, ad quamdam feminā ejusdem villæ uenit: & quia baptizari vellet, satis simpliciter intimauit. Cui suasum est à mulieribus, vt Conradum militem adiret, voluntatemq; suā ei exponeret. Quod cùm fecisset, ille gauisus valde pollicitus est, quia consilio ei, auxilio, vel temporali subsidio nullatenus deesset. Die quando baptizāda erat, dixit ad militem. Domine, procurate, ne videat me pater meus infra hoc triduum: quia si ab eo visa fuero, tanta scit, quòd oportebit me iterum redire ad Iudaismum. Positi sunt milite procurante circa cœmeteriū homines armati, qui Iudeum vetarent intrare: vt puella securè posset intr oire siue exire, sine ejus contemplatione. Procurante Deo baptizata est virgo, & vocata Elizabeth. Paucis dieb⁹ elapsis post baptismum occurrit ei mater infidelis, & ait. Bona filia, reuertere ad Iudaismum. Respōdit illa: non possum, quia Christiana sum effecta. Tunc mater. Ego bene tibi auferam baptismū. Volens puella probare, quid mater dicere vellet, respondit. Quomodo hoc faceres? Ego, inquit Iudæa, tribus vicib⁹ te sursum traham per foramen latrinæ: sicq; remanebit ibi virtus baptismi tui. Quod *Iudæi femina stulta impietas.* verbum puella audiens, & execrans, contra matrem spuit, fugiens ab illa. Prædictus miles, cùm sit ętate juuenis, nec tamen multùm diues, virginem loco filiæ nutrit: volens illam tradere viro, vel in aliquo locare monasterio. *No.* Quid dicturus est Episcopus Leodiensis in die judicij: cùm viderit hunc militē de virginis hujus conuersione gloriari? Mon. Non est nostrū, Episcopos judicare: cùm sępe à multis multùm sine causa etiam quandoque judicentur.

Caput XXVI.

De clerico, qui dixit, Episcopos Alemaniæ non posse saluari.

CLericus quidam Parisius ante paucos annos verbū terribile contra Episcopos locutus est, dicens. Omnia credere possum: sed vix credere possū, quòd vnquam aliquis Episcopus Alemaniæ possit saluari. Nov. Quare magis judicauit Episcopos Alemaniæ, quàm Episcopos Gallię, Angliæ, Longobardiæ, vel Tusciæ? Mo. Quia penè omnes Episcopi Alemaniæ vtrumque habent gladiū, spiritualem videlicet & materialem: & quia de sanguine judicant, & bella exercent, magis eos solicitos esse oportet de stipendijs militū, quàm de salute animarū sibi cōmissarum. Inuenimus tamen ex ipsis Episcopis Coloniensibus, qui Pontifices

ſimul fuerunt & Duces, aliquos fuiſſe ſanctos: videlicet S. Brunonem, S. Herbertũ, & S. Annonem. Occaſione verbi jam dicti clerici, recordor & alterius cujuſdam verbi abhuc terribiliùs à quodam defuncto contra Epiſcopos prolati.

Caput XXVII.

De monacho Claraevallenſi, qui non acquieuit recipere Epiſcopatum.

IN Claravalle noſtris temporibus Monachus quidam in Epiſcopũ electus eſt. Quem cùm electores requirerent, & ille onus ſuſcipere renueret, imperiũ Abbatis ejus vel Epiſcopi acceſſit: ſed imperantib⁹ non acquieuit: & ceſſatum eſt ab eo, atque non multò pòſt defunctus eſt. Qui cuidam ſibi familiari manifeſtè apparens poſt mortem, requiſitus de ſtatu ſuo, & ſi aliquid timeret de illa inobedientia, reſpondit: non. Et adjecit. Si obediens fuiſſem, & Epiſcopatum illũ ſuſcepiſſem, damnatus eſſem ęternaliter. Subjunxitq; verbum valde terribile. Ad hoc inquit, jam deuenit ſtatus Eccleſiæ: vt non ſit digna regi, niſi à reprobis Epiſcopis. No. Sanctum Willelmum Bituricenſem Epiſcopum, qui ante paucos annos defunctus eſt, eſſe de numero electorũ, crebra ejus teſtantur miracula. Mo. Puto illud verbum tam horribile contra Epiſcopos proferendo, reſpexiſſe ad multitudiné malorum, & raritatem bonorum: & quòd eádem raritatem exigat malitia ſubditorum: ſicut teſtatur ſacra Scriptura dicens. *Qui regnare facit hypocritã propter peccata populi.* No. Relinquatur ergo horũ oratio: quia ea quæ reſidua ſunt de contritione audire deſidero. *Mo.* Quod dictũ eſt de puellis baptizatis, & de Epiſcopis, ad contritionem pertinet: quia in adultis ſine contritione nil ſalutis operatur baptiſmus, & Epiſcoporũ eſt mederi contritis corde: confeſſiones illorum recipiendo, & pœnitentiam injungendo. Vnde, quia pauci noſtri téporis Epiſcopi in tali Phyſica ſtudent, & practicá ejus minùs exercent: juſtè aliquando à ſubjectis & infirmis judicantur.

S. Guil. olim Abbas Caroliloci.

Iob 34.

Caput XXVIII.

De Epiſcopo, qui oſtendit alteri nomina ſibi cõmiſſorum in chartula deſcripta.

TEmpore Frederici Imperatoris, aui hujus Frederici, qui nunc regnat, ſedente Ignatio Maguntiæ Epiſcopo juxta quemdam Epiſcopũ Lombardiæ, requiſit⁹ eſt ab illo, ſi noſſet õnes Epiſcopatus ſui homines: ſubridente Epiſcopo, ac reſpondente, puto Epiſcopatum meum non minorem eſſe tota Lombardia: expauit bonus ac ſolicitus Epiſcopus ille, conſiderans periculum ejus in reddenda ratione. *No.* Et meritò. Quomodo ergo vn⁹ homo tot animas regere poſſet ſine periculo? Mo. Viſio quædam ſatis horribilis memoriæ occurrit: quæ & ſupradictis reſpondet, & noſtris temporib⁹ videtur eſſe impleta: ejus tenor talis eſt.

Caput XXIX.

Viſio cujuſdam de calamitate Romani Imperij, Epiſcopatus Colonienſis, &c.

FRater Simon cùm eſſet in oratione ante altare ſanctæ Dei genitricis Mariæ, audiuit vocem dicentem ſibi. Mone Paſtorem tuum Superioré, & dic ei. Oues tuæ fundent ſanguinem. Et præcipe ei, ne ſemet & eas interficiat veneno. Nam & poſuit cor ſuũ in ventres luporum latè hiantium. Membra mea incipient cõmoueri à crudeli beſtia, quæ homo facta eſt. Exi, & clama vndiquè magná Dei omnipotentis offenſam, & dic. Niſi conuertamini & emendemini, occidemini, & in ignem æternum mittemini. Inimici mei vindicabunt injurias meas. Poſt hoc apparuerunt oues quinq; pinguiſſimę, ac deinde boues tres macilentæ. Pro quibus dum quęreret quid ſignificarent, reſponſum eſt. Quinque oves anni ſunt quinque magnæ abundantiæ, & boues tres anni famis validæ. Et iterum falſi Romani excitabunt crudeles rumores: & iniquo conſilio ſuo deridét poteſtatem Romanã. Et iterum. Ieruſalem capietur & deſtruetur, & inimici mei

vindicabunt iram meã: quia polluerunt vias meas, in quibus ego ipse ambulaui, fame maxima arctabuntur. Cælum & terra trement: sed homo non vult tremere à crudeli bestia. Postea sol conuertetur in tenebras: deinde veniet dies habens longitudinẽ duorum. Post obumbrationem autem solis scietur, quòd crudelis bestia ostentabitur decem tribub⁹, quæ clausæ sunt. Vnusquisque felix, scilicet meorum mẽbrorum sanguinem fundet. Idcirco vnusquisque felix præparet se, ita ut rectè viuat in hac brevi vita. Post hæc frater Simon vidit dæmonẽ loricatũ & galeatum: habentem squamas, tãquam piscis, qui vocatur carpo. Pupillæ oculorum ejus tetræ & ardentes, tamquam facula, quæ à vento agitatur. De ore & naribus ejus procedebat flãma sulphurea. Dentes ejus partim albi, partim sulphurei. Post hæc facta est vox. Post contenebrationẽ solis suscitabit crudelis bestia arte mala quosdam Iudęos tãquam à mortuis: qui tamen non erunt Iudęi, sed falsi nuntij, dicentes, se à mortuis resurrexisse: veris Iudęis spem vanã ꝓmittentes, & in infidelitate sua & in errore Iudæos fouentes, & multos decipientes. Et adjecit. Colonia, deplora calamitates tuas, quæ venient tibi: quoniã non solùm ex culpa solius Episcopi, sed etiam ex cõmuni peccato venient mala suprà dicta. Verumtamen ipse Episcopus plùrimùm debet dolere: quoniam ipse omnib⁹ alijs est prę̨latus. Hanc visionem Conventus noster missus super montem Ströberg ibidem reperit. Eodem anno capta est Ierusalem & terra sancta: quod in eadem visione fuerat prædictum. *No.* Interpretationem hujus reuelationis nosse desidero. *Mo.* Partim mihi tractare videtur de ijs, quæ nostris temporibus contigerunt in Episcopatu Coloniensi: partim de adventu Antichristi. Quòd autẽ facta sit hæc reuelatio in Episcopatu Coloniẽsi, & ad ejusdẽ diœcesis Episcopum, ex fine eius colligo: sed quis fuerit idem Simon, penitus ignoro. Pastorem hunc superiorem Adolphum Episcopum intelligo: qui post mortẽ Henrici Imperatoris quasi venale imperium habens veneno auaritiæ seipsum infecit: plurimosque interfecit. Nec mirum; Posuit n. cor suum, id est consilium suum, in ventres luporum, ad thesauros Richardi Regis Angliæ latè hiantium: quorũ consilio Ottonem Saxonem filium sororis ejus in Regem Romanorũ elegit. Ex tunc crudelis bestia illa, scilicet auaritia, facta est homo, idest hominib⁹ ita sociabilis & cara, vt ejus zelo Christianæ potestates à justitia & fide motæ negligerent juramenta, perjuria parvipendentes. Missus est eodem tẽpore Cardinalis Coloniã: qui Ottonis electionem confirmaret, Principesq; à juramẽto, quod Frederico, qui nunc regnat, fecerant, absolveret: quod magis, vt rei exitus probauit, Imperij fuit diuisio, quàm confirmatio. Ab illo tẽpore ꝓuinciæ incendijs vastantur, & Ecclesię deprædantur, sanguis multus effunditur, Adolphus deponitur, Colonia obsidetur. Tunc impleta est extrema pars hujus visionis, *Colonia deplora* &c. In principio Episcopat⁹ ejusdẽ Adolphi cùm pręcessissent anni magnæ abundantiæ, tres fuerunt anni tantæ sterilitatis, vt in primo anno modius siliginis venderetur marca argenti. Reliqua hujus visionis nimis sunt obscura, nec patẽt meo intellectui. *No.* Tẽpore diuisionis Romani Imperij Dñs Innocentius Papa à multis judicabatur: ita vt eum dicerent ejusdem schismatis auctorem, primò partem Ottonis nimis fouendo, postea eũdem persequendo. *Mo.* Propter hoc cùm idẽ Innocentius die quadã sermonem Romæ ędificatorium faceret in populo, Ioannes Capoti⁹, qui Ottoni fauebat, ejus sermonẽ interrupit dicens. Os tuũ os Dei est: sed opera tua opera sunt diaboli. *N.* Peto, vt nunc reuertaris ad contritionẽ: à qua, occasione quorũdam verborũ satis digressum est. *M.* Tanta est virtus contritionis, vt nullũ ei obstare possit peccatũ: non perjuria, nõ homicidia, nõ furta, nec vsurę quidem.

Locus nimis obscurus.

Visio ex parte exponitur.

Auaritia bestia crudelis.

Caput XXX.

De contentione Angelorum & Dæmonum pro anima vsurarij contriti.

RETulit mihi senex quidam Sacerdos & monachus nigri Ordinis, natione Saxo, rem memoria dignissimam de quodam vsurario: nec constat mihi, si scripta sit. Dixit, quemdam fuisse vsurarium diuitem nimis, qui diuersarum Ecclesiarum thesauros loco pignoris tenebat. Cujus cùm esset inexplebilis auaritia, percussꝰ est peremptoria infirmitate. Tunc primùm in se reuersus, licet serò, considerare cœpit pondus vsuræ, tormenta gehennæ, difficultatem pænitentiæ. Et vocans ad se quẽdam nigri Ordinis Abbatem sibi familiarem, dixit ei. Domine, grauiter infirmor: non possum aliquid de rebus meis ordinare, neque vsuras acceptas restituere. Si volueritis de anima meo Deo reddere ratioñe; peccatorum meorum mihi promittere absolutioñe: omnia bona mea, tam mobilia, quàm immobilia, potestati vestræ subjiciã: ita vt de illis quod vobis visum fuerit faciatis. Cernens Abbas hominem contritum, & verè pœnitentẽ, respondit. Ego deliberabo. Festinansque ad Episcopum, verba vsurarij ei exposuit: & quid consuleret inquisiuit. Respondit Episcopus: bonũ mihi videtur, vt pro anima ejus spondeas, & substantiam suscipias: ita dũtaxat, vt Ecclesiæ meæ thesaurum mihi restituas. Mox Abbas ad ægrum rediens, ait. Ego deliberaui, vt bona tua suscipiam: & pro peccatis tuis Deo spondeam. Respondit infirmus Nunc consiliũ meum est, vt allatis curribus omnia mea priùs efferas: & me nouissimè tollens, nullũ patieris impedimentum in efferendo. Habebat enim duas arcas plenas auri & argenti: pignora etiam plurima in vasis, libris, varijsq; ornamentis: frumentũ, vinũ, supellectilem multã, pecoraque infinita. Tunc Abbas priùs omnibꝰ præmissis nouissimè in gestatorio ponens infirmũ, properauit ad monasterium Sed mox vt ille monasterium intrauit, spiritũ exhalauit. Abbas verò non immemor sponsionis, inquantum potuit, vsuras restituit: plurimas pro illius anima largiens eleemosynas, residuum in vsus fratrũ conuertit. Positum est corpus in oratorio, choris psallentium circa illud ordinatis. In ipsa nocte cùm fratres attentiùs psallerent, quatuor tetri spiritus apparentes, feretrum à parte sinistra circũstabant. Quibꝰ visis, territi fratres omnes, excepto vno seniore, fugerunt. Et ecce totidẽ Angeli sancti contra quatuor dæmones à parte dextra se ordinabant. Mox is qui primꝰ inter dæmones videbatur, in illud Dauidicũ erupit. *Dixit injustus, vt delinquat in semetipso, non est timor Dei ante oculos ejus.* Hoc in homine isto impletum est. Alter dixit. *Quoniam dolosè egit in conspectu ejus: vt inueniatur iniquitas ejus ad odium* Cui tertius subjunxit. *Verba ejus iniquitas & dolus: noluit intelligere, vt bene ageret.* Quartus dixit. *Iniquitatẽ meditatus est in cubili suo, astitit omni via non bona: malitiam autem non odiuit.* Tunc simul omnes dixerunt. Si Deus justus, & verba ejus vera, homo iste noster est: quia omnium horum reus est. Responderunt sancti Angeli. Si contra eum carmen Dauidicũ profertis, procedite. Dixerunt dæmones. Ista nobis sufficiunt ad ejus dãnationem. Ad quod Angeli responderunt. Ex quo vos tacetis, nos incœpti Psalmi residua proferemus. Ait jam primus. *Domine, in cælo misericordia tua: & veritas tua vsque ad nubes.* Cui secundus adjecit. *Iustitia tua sicut montes Dei: judicia tua abyssus multa.* Tertiꝰ verò. *Homines & jumenta saluabis, Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiã tuam, Deus.* Cumq; quartus subjunxisset, *Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt*: simul in hanc vocem eruperunt. Quia Deus justꝰ est, & Scriptura solvi non potest, filius hic hominis noster est: ad Dominum confugit, ad Dñm ibit; quia sub tegmine alarum ejus sperauit. Inebriabitur ab vbertate domus ejus, qui se lacrymis contritionis inebriauit: & torrente voluptatis suæ potabit eum: quoniam apud ipsum est fons vitæ, & in lumine ejus videbit lumen. Ad hanc vocem dæmonibus confusis, & obmutescentibus, cælestes nuntij animam contriti peccatoris tollentes, illis sociauerunt, de quibus Saluator in Euangelio dicit. *Gaudium in cælo est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.* *No.* Quid ampliùs profuit vsurario, eleemosynæ, an contritio? *Mo.* Hoc securè dico, quia si contritio defuisset, modicùm illi eleemosyna profuisset. Vis audire, quantũ Deus acceptet eleemosynas vsurarij? *No.* Volo. & desidero. *Mo.*

Spondet Abbas Deo pro vsurario cõtrito.

Psalm. 35.

Ibidem.

Luc. 15.

Caput XXXI.

De contritione vsurarij, quem bufones ex ejus eleemosynis orti deuorauerunt.

MVltorum ore celebratur adhuc Coloniæ factũ cuiusdam vsurarij, in Ecclesia S. Gereonis sepulti: qui cùm esset diues & auarus, tandem diuina misericordia cõpunctus Sacerdotem adijt, confessionem fecit: & vt Deum pro peccatis suis placaret, pollicitus est, quia omnia sua pro illius nomine pauperibus erogaret. Cui sacerdos respondit. Incide de manibꝰ tuis eleemosynas: ita vt cistã ex eis impleas: claudesque illam. Qui cùm die altera eãdem arcam aperuisset: quot ibi deposuerat eleemosynas, tot in ea reperit bufones. Cui cùm sacerdos diceret, vides nunc, quantũ Deo placeant eleemosynæ de vsura: territꝰ ille respondit. Domine quid faciam? Si vis, inquit, saluus fieri: hac nocte inter vermes istos nudus iaceas. Mira contritio. Ille licet tale stratum nimis abhorreret: vermibꝰ tamen morituris immortales præponens, tũ timore gehennæ, tũ amore cęlestis patriæ, nudum se super vermes jactauit: Sacerdos verò arcã ipsam adijt, clausit, & abijt. Quã die postera cùm aperuisset, nihil præter ossa hominis ibidẽ inuenit. Quæ in porticu prædicti Martyris sepulta, dicuntur tantæ esse virtutis: vt vsque hodie nullus buso terminos ejusdẽ vivus possit intrare. *No.* Si eleemosynæ vsurariorum vertuntur in bufones: reliqua eorũ substantia quales ex se gignet vermes? *Mo.* Vermes infernales, vermes immortales: de quibus per Isaiam in persona talium dicitur. *Vermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguitur: & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. Subtus eos sternetur tinea*: corpora eorum comedent immortales vermes gehennæ: animas semper rodet vermis conscientiæ. *No.* Potuitne ergo Abbas ille, de quo superiùs dictũ est, ex pecunijs vsurarij fructuosas pro anima ejus facere eleemosynas? *M.* Priùs, sicut memini me dixisse, vsuras pro possibilitate restituit: de reliquo eleemosynas fecit: hoc in isto factũ non est. Quòd autem hoc liceat, ex hoc quod sequitur, exemplo, docebitur.

Isaia 66.

Caput XXXII.

De contritione Theobaldi vsurarij Parisiensis.

TEmporibus Philippi Regis Francorũ, qui hodie regnat, erat in ciuitate Parisiensi vsurarius quidam ditissimus, nomine Theobaldus. Hic cùm haberet possessiones plurimas, infinitasque pecunias ex vsuris congregatas, diuinitus tandem compunctus, ad Magistrum Mauricium ejusdem ciuitatis Episcopum venit, ejusque consilio se commisit. Ille verò cùm in ædificatione Ecclesiæ beatę Dei genitricis nimis ferueret, consuluit ei, pecunias suas ad structurã inchoati operis contradere. Qui, hujusmodi consilio aliquantulùm sibi suspecto, adijt Magistrũ Petrum Cantoré, verba Episcopi ei insinuans. Cui ille respondit: non dedit tibi bonum consiliũ hac vice: sed vade, & fac clamare per ciuitatem sub voce præconis, quia paratus sis restituere omnibus, à quib⁹ aliquid supra sortẽ accepisti. Factũque est ita: deinde rediens ad Magistrũ ait. Omnibus ad me venientibus teste conscientia omnia restitui ablata: & adhuc supersunt plurima. Tunc ille: modò, inquit eleemosynã dare poteris securè. Retulit mihi dõnus Daniel Abbas Sconauiæ, quòd ad consiliũ ejusdẽ Cantoris, per plateas ciuitatis nudus in femoralibus incesserit: seruo cum virga se impellente, ac dicente. Ecce iste est ille, quem pro suis pecunijs principatus honorabat: qui filios nobilium obsides tenebat. *N.* Ex his duobus vsurarijs pleniùs agnosco virtutẽ contritionis: quia, vt considero, de cujus corde fons ejus scaturit, nullus labor, nullus horror, nullus pudor, venas illius obstruere valebit. *Mo.* Verũ dicis: quia contritio, quæ timore paruę pœnitẽtiæ exsiccatur, fontem non habet, vnde fluat. N. Videtur mihi vsura multùm esse defectiuæ naturæ: quia rarò vsq; ad tertiã siue quartam illam durare videmus generationem. M. Non solùm defectiuæ, sed & consũptiuæ naturæ est: quia, vt dicis, in se celeriùs deficit, & nonnũquam sibi admixta, siue conjuncta, consumit. N. Da exemplum. *Mo.* Hoc, quod dicturus sum, à quibusdã Abbatibus Ordinis nostri audiui: sed nomen non retinui loci, in quo contigit.

Consilium salutare P. Cantoris.

Vsura defectiua est natura.

Caput XXXIII.

De pecunia vsurarij, quæ pecuniam monasterij juxta se positam deuorauit.

VSurarius quidam cuidam Ordinis nostri cellerario quamdam pecuniæ suæ summam commisit reseruandam. Quam ille assignatam in loco tuto juxta pecuniam monasterij reposuit. Postea cùm vsurarius depositum repeteret: cellerarius arcam reserans, neque illam neque suam inuenit. Qui cùm vidisset arcæ seras intactas, & signacula sacculorum salua, ita vt nulla esset de furto suspicio: cognouit quòd pecunia vsurarij deuorasset pecuniam monasterij. Ex quo colligitur quòd per eleemosynam vsuræ monasterij substantia non augeatur, sed deficiat. *Nou.* Magna sunt quæ dicta sunt de contritione: sed quæro si is qui oculos non habet, contritionem habere possit: cum sine oculis flere non possit. *M.* Contritio non est in lacrymis, sed in motu cordis: cujus signa lacrymæ sunt oculorum; cùm & cor lacrymas suas habeat.

Contritionẽ est in lacrymis.

Caput XXXIV.

De contritione cujusdam nobilis excæcati.

DVX Henricus Saxo, pater Ottonis Imperatoris, tempore quodam virum quẽdam nobilem pro suo scelere exoculauit. Deus verò ex sua misericordia excæcationis pœnam viro conuertens in medicinam, tantam cordi ejus contulit contritionẽ, vt jugiter peccata cõmissa defleret: & pro desiderio patriæ cælestis semper suspiraret. Non recedebat de Ecclesia beatæ Dei genitricis in Hildensheim, orationibus & jejunijs vacans. Casu contigit, vt quidam stultus verbum

stultum

stultũ eo audiente proferret, dicens. Qui hic oculos non habet: nec in futuro oculos habebit, quibus Deum videat. De quo verbo turbat⁹ nimis, dum quotidie gemeret, nec verborum consolationem reciperet, à multis culpatus, respondit. Nisi mihi ex Scripturarũ auctoritate probetur, consolari non potero. Quod ei facile probari potuit à viris literatis: quorum in eadẽ ciuitate copia fuit. *No.* Quomodo autem probatur? *Mo.* Saluator dicit in Euangelio. *Capillus de capite vestro non peribit.* Super quem locũ dicit Augustinus. *Perit caput, vbi non perit capillus? Vbi non perit palpebra, perit oculus?* Quasi diceret. Nã omnes mortui integraliter resurgent. Mali, vt in omnibus membris suis puniantur: boni, vt in omnib⁹ remunerentur. Hoc securè dico & credo, quòd omnis homo, siue justus sit, siue peccator, si in cõtritione etiam minima decesserit: Deum visurus sit. Ad quam visionem nos perducere dignetur Dominus noster Iesus Christus, splendor gloriæ: qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per infinita sęcula sęculorum, Amen.

Luc. 12. *Aug. to. 10. ho. 1. de plur. Martyrib.*

DISTINCTIO TERTIA,

DE CONFESSIONE.

CAPVT PRIMVM

Quid sit Confessio: qualis esse debeat: quæ sit ejus virtus: quis fructus.

SINE desiderio confessionis quia infructuosa est omnis contritio, videre debemus, quid sit confessio, qualis esse debeat, quæ sit ejus virtus, quis fructus. *No.* Si sine proposito confessionis informis sit contritio: necessarium est, scire ista, nouitijs maximè: qui mox post conuersionẽ suam omnia peccata quæ commiserunt, tenentur Abbati suo cõfiteri, sicut à te sum edoctus, & in memetipso expertus. *Mo.* Confessio tantũ bonum est, vt solo desiderio ejus, etiã si necessitas actum excludat, peccata dimittantur. Vnde Psalmista dicit. *Dixi, cõfitebor aduersũ me injustitiã meã Domino: & tu remisisti impietatẽ peccati mei.* Dixi, idest deliberaui. *No.* Quid est confessio? M. Scire debes, triplicem esse confessionem: laudis, fidei, criminis. De confessione laudis Salvator in Evangelio dicit. *Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ.* De confessione fidei dicit Apostolus. *Corde creditur ad justitiã: ore autem confessio fit ad salutem.* De confessione verò criminis, ait Iacobus Apostolus. *Confitemini alterutris peccata vestra, vt saluemini.* Initiũ enim justitiæ, confessio est peccatorũ. Vnde scriptum est in libro Machab. *Iudas præcedet vos in bellum,* id est confessio. Confessio criminis est, per quam latens animæ morbus aperitur, spe veniæ consequendæ. Hæc multiplex esse debet: voluntaria, festinata, debita, verecũda, generalis, specialis, indiuidualis, nuda, integra, discreta, accusatoria, amara, solicita, meticulosa, vera, æstimatiua, hilaris, ꝓpria, pluralis, frequens. Breviter ista transcurro, nec ad plenũ studio breuitatis elucido: quia ad exẽpla festino. *No.* Habetne authoritatẽ confessio à veteri testamẽto? *Mo.* Cõfessio sacramẽtum esse dicitur veteris testamenti, manifestis figuris in illo declarata, verbis mãdata, & exẽplis confirmata. Leprosus ad arbitriũ Sacerdotis mũdus vel immund⁹ judicatur. Vnde Saluator cuidã leproso à se sanato dixit. *Vade, ostende te Sacerdoti.* In quatuor verbis hujus clausulæ quatuor mihi videntur esse consideranda: quæ maximè in confessione sunt obseruanda: videlicet vt sit festinata, vt sit nuda, vt sit integra, vt sit debita; idest, vt fiat proprio pastori. Acsi dicat Dominus. *Vade,*

Psal. 31. *Mat. 11.* *Roma. 10.* *Iac. 5.* *Iudic. 1.* *Confessio in vet. testam.* *Luc. 5.*

vt confessio tua sit cita vel festinata: *ostende*, vt sit nuda: *te*, vt sit integra: *Sacerdoti* vt sit debita. Quem gratia Iesu mundat intus per contritionem, vt foris mundus iudicetur, ostendere se debet sacerdoti per confessioné. Vnde Sponsus voce Cófessoris in Canticis Canticorú loquitur ad contritum peccatorem. *Ostende mihi fa-*
Cant. 2. *ciem tuam*, per cordis contritionem: *sonet vox tua in auribus meis*, per oris cófessionem. Quid manifesti⁹ hac figura? Quod verbis mandata sit, testis est Propheta
Psal. 105. & 106. Dauid, qui dicit. *Confitemini Domino quoniam bonus*. Item *Reuela Domino viam tu-*
Isai. 43. *am*, subaudis, per confessionem. Et in Isaia, secundum Septuaginta. *Dic tu iniquitates tuas, vt justificeris*. Quòd auté exemplis sit confirmata, exemplú nobis est ipse
2. Reg. 12. qui super peccato Bethsabee venienti adse Nathan respondit. *Peccaui Domino*. *N*. Miror, vtrú maior virtus sit in contritione, siue in confessione. M. Non nisi per contritionem peccatori culpa dimittitur: & hoc sub quadam conditione, scilicet vt confessio subsequatur. Quòd si necessitas illam excluserit: defectum illú súmus sacerdos supplebit. Est tamen confessio signú contritionis: cujus virtutem magis exemplis quam scripturarum testimonijs ostendere proposui.

Caput II.

De Clerico adultero, quem post confessionem diabolus in stabulo fuisse justificatum dixit.

Miles quidam in villa habitauit: cujus vxorem ejusdé villæ sacerdos per adulteriú maculauit. Dictú est militi, quia Sacerdos rem haberet cum vxore sua. Ille cùm vir prudens esset, nec verbis facilè crederet, nullam de hoc mentioné facere voluit vxori, siue Sacerdoti: veritatem veriùs volens experiri. Non tamen sine suspicione fuit. Contigit, vt in quadam villa non multùm à militis villa remota quidam obsessus esset: in quo dæmonium tam nequam erat, vt coram astantibus improperaret peccata, quæ per confessioné veram non fuissent tecta. Quod cùm miles ex multorum didicisset relatione: rogauit suspectum sibi Sacerdotem, vt ad colloquium quoddá secum ire non recusaret. Et acquieuit Sacerdos. Cum venissent simul in villam, vbi erat obsessus, conscius sibi Sacerdos, suspectú habere cœpit militem: quia non latebat quòd obsessus à tam nequam dæmone in eadem villa habitaret. Timensque vitæ suæ, si à dæmone proderetur: necessitatem naturæ simulans intrauit stabulum ad seruum militis: pedibusque ejus prostratus, ait. Rogo te propter Dominú, vt audias confessionem meam. Quem servus expavescens leuauit, audiens quæ ab illo dicebantur. Facta verò confessione, cùm sibi Sacerdos injungi peteret pœnitentiá, servus satis prudenter respondit. Quantum alteri Sacerdoti pro tali crimine injungeretis: hoc sit satisfactio vestra. Sicque exiens iam securior, cùm milite ad Ecclesiam venit. In qua dæmoniosum offendétes, requisitus est à milite in hæc verba. Nosti aliquid de me? Hoc enim ex industria factum est, vt iam dicto sacerdoti tolleret suspicionem. Cui cùm dæmon nescio quid responderet: adiecit. Quid tibi videtur de isto domino? respódit ille. Nihil de eo scio. Et cùm hoc dixisset lingua Theutonica, latinè mox subjúxit. In stabulo justificat⁹ est. Nullus tunc aderat clericorú. *No*. Satis puto, quòd non sponte sua illa hora latinista factus sit diabolus. *M*. Non est permissus loqui Theutonicè, ne miles verbú, & ex verbo factum intelligeret: nec tamé tacere licuit, vt virtutem confessionis Sacerdoti ostenderet. N. Magna est virtus confessionis: quæ & crimen adulterij á memoria diaboli deleuit, & hominé ab imminenti periculo liberauit. *Mo*. Audi & fructum huius confessionis. Sacerdos nó immemor collati sibi beneficij, sęculum deseruit: & in quodam cœnobio Ordinis nostri monachum se fecit. Adhuc viuere putatur, sicut didici à quodá Abbate Ordinis Cisterciés. N. Prophetia huius proterui dæmonis causa ei extitit magnæ salutis. *Mo*. Narrauit mihi & aliud huic penè simile.

Caput III. *De seruo militis adultero, qui confessus non potuit prodi à demone.*

Cujusdam militis vxor propriú seruum admiserat, libidinis igne succensa. Cum quo cùm per temp⁹ occultè peccasset, nec iam latere posset, ad aures mariti peruenit. Ille verò de verbo dolens, nec tamé verbis ad plenú credens, tacuit: sciens, se inuestigante, ré tam nefariá diu nó posse occultari. Quia vir prudens erat, diues & honest⁹, vxorisque fama tam inhonesta, maluit rem inexpertá per silentiú ad tép⁹ tegere quàm se & vxoré, genusque tam suú quá illi⁹ per suspiciones dehonestare. Interim vbique diuulgatú est, in tali villa obsessum quédam esse, nescio tamen si idé fuerit, de quo superi⁹ dictú est, qui nemini parceret, sed præsentibus peccata occulta objiceret & improperaret. Quod cùm audisset miles, sperans per illú veritaté discere, assumpto secú seruo cœpit illuc pergere: viæ causam illo penitus ignorante. Venientib⁹ eis ad nem⁹ quoddá, cùm dńs declinaret in quandá semitam quæ ad dæmoniosi tendebat villam, cœpit seruus valde pauere: sciens pro certo, se vltra viuere non posse: si crimen adulterij proderetur à dæmone. Positus in tanto timore, dum in cogitationibus suis fluctuaret, hominem in nemore eodem incidentem ligna audiuit. Immisitque Dńs menti ejus, quem eadem hora satis diligenter inuocauerat, quòd contra imminens periculum confessio foret summú remedium. Et diuertens à domino, quasi ad satis faciédum naturæ, venit ad rusticum, confessus est peccatú, suscepit pœnitentiam, statim reuersus est ad milité, de tali opere nihil suspicanté: simul venerunt ad dæmonem. Qui cùm servum adulterum imò de adulterio iam iustificatum diligentiùs intuit⁹ fuisset, ait miles. Dic, si aliquid nosti de illo. Respódit dæmon. Multa de eo noui, quæ modò ignoro: sicque per virtuté confessionis serv⁹ liberatus est à morte, & dńs à suspicione. Vides, quantú valeat vera confessio? N. Quæ est vera cófessio? *Mo*. In qua firmú propositum est satisfaciédi. N. Quid si ipsa satisfactio iniúcta negligatur? M. Si ipsa negligétia non fuerit ex infirmitate, siue ex necessitate, sed injúcta pœnitétia, vt sæpe cótingit parvipéditur & conténitur, peccatú jam dimissú reuertitur: etiámsi fuerit peccatú veniale, & pœnitentia per obliuioné negligatur, nó dico quòd pœna illi⁹ peccati per eá obliuioné deleatur.

Caput IIII.

De Sacerdote, qui pro illusione nocturna psalmũ injunctũ negligens in genitalib⁹ punit⁹ est.

SAcerdos quidam in domo nostra, vt ab ejus ore audiui, die quadam confessioné fecit de illusione nocturna. Injunctus est ei psalmus vnus pro satisfactione. Quem cùm per obliuionem negligeret: eadem die circa loca genitalia tantũ cœpit pruritum & ardorem sentire, ac si carni ejus ardentes vrticæ essent appositæ. Qui cùm territus tactu exploraret quid esset, & nihil ibidem inueniret, recordatus est psalmi injuncti & neglecti. Imputansque immissam pœnam eidé transgressioni, psalmũ dixit, & dolor conquieuit. Confitens fugere debet obliuioné. Audi & aliud exemplum.

Caput V.

De clerico Præmõstratensi, qui sine cõfessione ad obsessum exiens, à dæmone notatus est.

CAnonicus quidam in Stimvelt, Ordinis Pręmonstratensis, sicut mihi retulit Canonicus quidã Monasteriensis, valde laudabilis vitæ fuit: quem quasi ad fugandum dęmoné de obsesso, Prior ad ostiũ monasterij secum eduxit. Quo viso, mox diabolus per os hominis clamauit. Ego quædam de eo scio: propter quę eum non timeo. Non tamen permissus est ea publicare, eo quòd minima essent, ne viro sancto verecundiam inferret. Ille verbum intelligens, remordente conscientia intrauit, culpã confessus redijt: &, si dęmon adhuc aliquid sciret, inquisiuit. Respondit dæmon. Adhuc aliqua culpæ vestigia apparent in eo: eo que non sit subsecutus stimulus, plagam virgarũ intelligens. Iterum intrauit juuenis, injunctam accepit disciplinam: reuersusque, si sciret aliquid, interrogauit. Respondente diabolo, per judicium meum nil modò noui de eo, satis ędificati sunt fratres. *No.* Non modicũ me turbat, quòd inimic⁹ in sancto viro post confessioné factam aliquod deprehendere potuit signum peccati. M. Hoc Deus permisit ad ejus bonum. Quantò quis perfectior, tantò pro sua culpa delęnda esse debet solicitior. Disciplinam injunctã, quam mox accipere potuit, maximè contra diabolum pugnaturus, differre non debuit Nam in supradictis duobus, Sacerdote scilicet & seruo militis, quorũ confessio neque debita fuit, neq; aliqua adhuc exterior pœnitentia subsecuta, diabolus nulla peccati vestigia deprehendere potuit. N. Placet quod dicis: quia necessitas fuit in causa. Sed nosse vellem differentiã inter veram falsamq; confessionem. M. Quanti ponderis confessio sit vera, & quàm inefficax confessio sit ficta: per subjecta dignosces exempla.

Confessio & satisfactio dæmoni notitiam peccati auferũt

Notãda sententia.

Caput VI.

De virgine quadam, quã dæmon in specie viri procabatur. Item de viro, cui dæmon peccata confessa objecit: & de puella, cujus deuirginationem prodidit.

TEmpore illo, quo Scholasticus Coloniensis Oliver⁹ Crucem prædicauit in partibus Brabantiæ, sicut mihi narrauit Bernardus monachus noster, tunc ejus collega in prædicatione: fuit ibi puella quædã religiosa, & voto virginitatis gloriosa, orta de Niuella. Inuidens diabolus tantæ virtuti, in specie viri admodũ pulchri, satisque decenter vestiti, apparens virgini, cœpit illam verbis amatorijs solicitare: clenodia afferre, laudare conjugij fœcunditatem, virginitatis vituperare sterilitatem. Cui virgo, nesciens quis esset, respondit. Virum ducere non propono, Christi amori nuptias carnales postpono & contemno. Cumque lasciuus spiritus nimis esset importunus, in diuersis locis ad filiam veniens: sciens puella, multas esse virgines se pulchriores, nobiliores, atque ditiores: cœpit amatorem phantasticum habere suspectum: ita vt ei diceret. Bone domine, quisnam, vel vnde estis: quòd tanto mihi desiderio copulari affectatis?

Inuidia dæmonis aduersus virgine.

Cumque ille invitus se proderet, & virgo tantò propensiùs instaret: tandem dæmon necessitate cópulsus confessus est dicens. Ego sum diabolus. Ad quod verbum, respondit. Vt quid ergo exigis carnale conjugiũ, quod naturæ tuæ dignoscitur esse contrarium? At ille. Tu tantùm mihi consenti: nihil aliud a te, nisi copulæ consensum requiro. Ad quod puella respondit. Modò omnino tibi contradico: fugans illum crucis signaculo. Veniensq; ad Sacerdoté, reuelauit ei dæmonis insidias, a quo satis edocta, ne maligno consentiret, reuersa est in domum suá. Dęmon verò post confessioné eá omnino non deserens, de remoto tamen alloqués intantũ illam vexauit, vt quaslibet immunditias in ej⁹ scutellá mitteret, cùm manducaret. Vnde & mulierum custodiæ ei adhibitæ sunt. In quacumq; domo illa fuit: illic dęmon responsa dedit. Ab omnibus quidem audiebatur: sed à sola puella videbatur. Eratque tam nequá idem spiritus, vt præsentium peccata detegeret, crimina improperaret: nec aliquod peccatum eum lateret, nisi quod vera confessio tegeret. Ostendit & alia signa nequitiæ suæ. Stercora & ollas cófractas fimo plenas super confluentes spargebat. Dixerunt ei quidam. Nosti, ô diabole, Dominicá orationem? Et ait. *Pater noster qui est in cælis nomen tuum: fiat volũtas & in terra: panem nostrum quotidianes da nobis hodie: sed libera nos à malo.* Et cùm plures in eadem oratione fecisset saltus atq; barbarismos, cachinnando subjunxit. Ecce sic vos laici dicere soletis orationem vestram. Requisitus etiam de Symbolo, dixit se bene & optimè scire, sic incipiens. *Credo Deum Patrem omnipotentem.* Cui cũ quidam dicerent, dicere debes, *Credo in Deũ,* illeque subjungeret, *Credo Deo:* viri literati, qui tunc erant præsentes, diaboli verbum notantes, & vim accusatiui intelligentes, institerunt, vt diceret, *Credo in Deum,* & non poterant eũ ad hoc inducere. *No.* Vellem & ego scire, quid sit credere in Deum. *Mo.* Credere in Deũ, est per dilectioné ire in Deum. Vnde Salvator ait. *Omnis qui viuit & credit in me: habet vitam æternam.* Dęmon, sicut dicit Iacobus Apostolus, credit & contremiscit, sed non diligit. Credit Deum esse, credit verba ejus vera esse: sed non credit in eũ, quia non diligit eum. Salutationem verò Angelicá idem dęmon incipere non potuit: cùm tamen se illam scire profiteretur. *No.* Cùm dignior sit oratio Dominica salutatione Angelica, miror, cur permissus sit, dicere illam, & non istam. *Mo.* Voluit hoc fieri Dñs, tum ꝓpter honorem matris, tum propter eminentiam sacramenti suæ Incarnationis. Quantæ virtutis sit eadé salutatio, per quam initiata est humani generis redemptio, ex sequentibus pleniùs agnosces. Interrogatus idem dæmon, cur ita raucá haberet vocem, respondit: quia semper ardeo. Dicebat eadem puella, quia quoties veniebat ad me, cauit, ne eum viderem à dorso. *N.* Miror, quare hoc fecerit. *Mo.* Dæmones, sicut intellexi ex alia quadam visione, posteriora non habent. Vnde quidá dęmon cuidam puellæ apparés frequentiùs, cùm ab ea diuertens semper retrocederet: interrogatus, cur hoc faceret, respondit, licet corpora humana nobis assumamus, dorsa tamen non habemus. *N.* Expecto exemplũ: per quod fictæ veræq; confessionis differentiam cognoscam. M. Hoc in promptu est. Fuit in vicino vir quidam, qui supradictum dæmonem audire nimis desiderans, propter turpia quædá, quæ cómiserat, peccata, appropinquare non audebat: timens sibi illa coram omnibus improperari. Et veniens ad Sacerdotem, confessus est vniuersa, voluntate tamen peccandi retenta: factusq; ex confessione securior, ad domum venit. Mira res. Mox vt limen attigit & introspexit, dæmon in aëre clamauit. Amice, veni huc, veni: certè te bene dealbasti. Et statim corá omnib⁹ omnia ejus peccata turpia, licet confessa, prodidit: intantum illum confundens, vt eadem hora esset voluisset in ortu solis. Tristis effectus: & con-

Dæmon non potest dicere, Credo in deum.

Ioann. 6. 4

Non potest dicere. Aue maria.

Dæmones an dorsa habeãt

scientia accusante in se reuersus, ad sacerdotem rediit: quæ gesta sunt retulit, confessionẽ iterauit, & quia de reliquo emendatiùs viuere vellet, de corde pollicitus est Deo & Sacerdoti. Tunc Sacerdos: modò, inquit, reuertere securus, non te cõfundet ampliùs. Et fecit sic. Intrante eo domũ, quidam ex circumsedentibus dæmoni dixerunt. Ecce amicus tuus iterum venit. Quib⁹ ille respondit. Quis est? Ille, inquiunt, cui paulò antè tam turpia peccata improperasti. Respondit dęmon. Ego nihil ipsi improperaui: neque aliquid de eo noui mali. Et arbitrati sunt, dęmonem mentitum fuisse, hi qui hominis ignorauerunt confessionem. Sicq; per virtutem confessionis ipse euasit notam maximæ confusionis. In eadem domo matrona quædam cum ceteris sedebat, filiam juuenculã, sicut mos est matribus, sub pallio tenens. Quæ cùm dæmonem nescio in quo prouocasset, clamauit ipse. Putas filiam tuã sub tuo mantello sedentem virginem esse? Vę tibi: malè eã custodisti. Dicente muliere, mentiris, respondit ille. Nequaquam mentior. Si non credis, interroga Petronillam, illa bene dicet tibi veritatem. Erat enim eadẽ Petronilla mulier quædam stupri puellæ conscia. His verbis auditis, mater filiã à se repulit cum indignatione dicens. Recede à me, immunda, nũquam tibi aliquid boni continget ex parte mea. Illa bene sibi conscia, simulatis lacrymis egressa est ejulans, dæmonem mentitum fuisse, affirmans. Inspirataq; à Deo ad vicinum cucurrit Sacerdotẽ, commissum peccatum confessa est: & quia nũquam de cætero carnem suam illicitè coinquinaret, promisit. Tunc à Sacerdote suasa, & quid dicere deberet diligenter edocta, reuersa est ad matrem: quæ nondũ recesserat à loco. Dixitque illi. Verè mater multum peccastis, sine causa tam grauiter me confundendo, & tam immisericorditer repellẽdo, propter verba dæmonis hujus: qui totus mendax est, & pater eius. Cœpitque lacrymari. Commota mater, tam ex verbis quam ex lacrymis filiæ, dixit ad dęmonem. Dic inique: vt quid tale crimen imposuisti filiæ meæ? Respondit ille. Quid enim mali locut⁹ sum de filia tua? Bona est & mũda: nihil de ea mali noui vel dixi. Sicq; puella, sicut vir supradict⁹, per beneficium confessionis liberata à suspicione fornicationis, ad matris gratiam reducta est. *Nou.* Quid est, quòd diabolus stuprum ante confessionẽ nouit, Petronillam stupri consciam nominauit: virum verò stupri auctorem non expressit? *Mo.* Satis puto, de peccato illum egisse pœnitentiã: per quam diabolo culpę subtraxerat notitiam. *No.* Placet quòd dicis. Sed recordor adhuc supradictæ virginis de Niuella, & non desino mirari, quòd dæmon, cùm spiritus sit, copulam carnalem contra suam naturã concupiscat & requirat. *Mon.* Non mirum, quòd dęmones fœminas procantur: sed quòd illis cõmiscentur, mirabile est valde. *N.* Meministi, hoc vnquã contigisse? *M.* Et memini, & legi: & vt feminæ cautæ reddãtur, quæ fortè hęc quæ dicturus sum legent vel audient: diuersa quæ nostris contigerunt temporibus, exempla replicabo. Quæ vt majorem firmitatem habeant, priùs vnum, quod in miraculis Sancti Bernardi legitur, breuiter præmittam.

Dæmon peccata confessa non nouit.

Dæmones incubi.

Lib. 2. vita S. Bernardi cap. 6.

Caput VII.

Exemplum de miraculis sancti Bernardi Abbatis, qui incubum demonẽ à muliere fugauit.

Mulier quædam in regione Nanneti à quodã petulante dæmone sex annis habito ejus consensu incredibili libidine vexata est. Apparuerat ei in specie pulchri militis, & sæpe abutebatur ea inuisibiliter, marito ejus in eodem lecto cubante, lascivus ille spiritus. Quæ anno septimo timore correpta, veniente in prędictã ciuitatem sancto Bernardo Clarę vallis Abbate, misera mulier ad pedes ejus corruit: passionem horribilẽ & ludificationem diabolicam multis cum lacrymis confessa, succurri sibi flagitauit. A quo consolata, & quid facere deberet edocta,

cubante lasciu⁹ ille spiritus. Quæ anno septimo timore correpta, veniente in prædictam ciuitaté sancto Bernardo Claræuallis Abbate, misera mulier ad pedes ejus corruit: passionem horribilem & ludificationé diabolicam multis cum lacrymis confessa, succurri sibi flagitauit. A quo consolata, & quid faceret edocta, post confessionem diabolus ad illam accedere non potuit: sed tamen verbis terruit, & quia post Abbatis discessum ad ejus supplicia reuerteretur, acerrimè minabatur: ita vt, qui fuerat amator, crudelissimus fieret persecutor. Hæc cùm sancto indicasset: proxima die Dominica cũ duobus Episcopis, accensis candelis, cum omnium fidelium, qui erant in Ecclesia, subscriptione, anathematizauit fornicatoré spiritum authoritate Christi, tam ad illam, quàm ad omnes mulieres, ei interdicens accessum. Extinctis verò illis sacramẽtalibus luminaribus, tota virtus dæmonis extincta est: & mulier post generalem confessioné peccatorum suorum communicans, plenè liberata est. Hæc nostris téporibus contigerunt. *No.* Stupenda sunt ista. *Mo.* Audi adhuc alia exépla his penè simillima, multò tamen recentiora.

Damõ anathemate solẽ. [illegible]

Caput VIII.

De filia Arnoldi Sacerdotis, quam dæmon corrupit.

BVnnæ in parochia S. Remigij ante paucos annos Sacerdos quidam fuit, Arnoldus nomine, filiá habens speciosam. Quam nimis diligens, quia pulchra erat, ꝓpter juuenes, & maximè Canonicos Bunnenses, ei custodiam tantam adhibuit: vt quoties de domo exiret, in solario domus illam clauderet. Die quadá apparens ei diabolus in specie viri, cœpit animũ ejus in amorem suum, intus suggestione latenti, foris locutione blandienti, inclinare. Quid plura? Persuasa misera, ac corrupta, sæpius postea dęmoni ad suam perniciem consensit. Vna dierũ Sacerdos solarium ascendens, filiam gementem flentéque inuenit: à qua causam doloris vix extorquere potuit. Confessa est patri, quòd delusa esset à dęmone, & oppressa: ideoq; se meritò dolere. Quæ etiam ita dementata est, & alienata à sensu, tum ex dolore, tum ex diabolica operatione: vt vermiculos, quos de sinu colligebat, in os mitteret & masticaret. Tristis effect⁹ pater, misit illam trans flumen Rhenum: sperans, eam ex mutatione aëris aliquid posse meliorari, & ob fluminis interpositioné ab incubo dæmone liberari. Transmissa puella, apparuit dęmon Sacerdoti, apertis ei vocibus dicens. Male Sacerdos, quare abstulisti mihi vxorem meam? Malo tuo hoc fecisti. Et mox trusit eum in pectore tam validè, vt sanguinem vomens, tertia die moreretur. Hujus rei testis est Abbas noster: testis etiam Gerardus monachus noster, aliquando Bunnensis Scholasticus, quibus res bene innotuit.

Caput IX.

Item de muliere de Briseke, quæ confessa est moriẽs, sex annis se cum dæmone incubo peccasse.

IN villa Briseke, quæ vicina est castro Rimeke, sicut mihi narrauit Arnoldus monachus noster, qui tunc temporis rem gestá intellexit: ante hos annos duodecim mulier quædá fuit, quam dæmon quidam eo quo prędictũ est modo corrupit. Sedente ea die quadam in taberna, cordis cœpit defectum sentire. Timésque mortem vicinam adesse, vocari sibi celeriùs petiuit Sacerdotem. Cui cùm dęmonis ludificationem & horrendá illam, qua septem annis laborauerat, cómixtionem dixisset: lingua deficiente in ipsa confessione spiritum efflauit. Quæ cùm incredibili libidine à libidinis auctore vexaretur, nũquam alicui dicere voluit, vel potiùs ausa non fuit: vel, quod credibilius est, in illius amore delectabatur. *Nou.* Si dæmones talia, cùm eis permissum fuerit, facere possunt: valde cauendũ est feminis, ne eis occasioné præbeant, vel aliquo consensu posse tribuant. *Mo.* Non solùm in his cauendũ est mulieribus, sed & viris: quia sicut dæmones per formas

Succuba dæmonis confitẽdo moritur.

virorum, vt dictum est, feminas ludificant & corrupunt: ita per species feminarum viros seducunt & decipiunt. Lege Vitas Patrũ, & invenies ibi quosdam viros perfectos per phantasmata mulierum delusos, confractos, & dejectos. Dicam tibi & aliqua exempla, quib⁹ cognosces viros à dęmonibus in specie mulierũ ludificatos.

Caput X.

De Ioanne Scholastico Prumiae qui cum daemone fertur concubuisse.

PRumiæ Scholasticus quidam fuit, Ioannes nomine, vir quidẽ literatus, sed leuis & lubricus. Isti, sicut de eo dicebatur, & sicut ab Abbate ejusdem monasterij audiui, femina quędã promiserat, quòd tali nocte ad eum veniret. Nocte condicta illa quidem non venit: sed in ejus specie, consimiliq; voce, diabolus clerici lectum ascendit. Quem putans feminam sibi bene notã, cognouit eum. Manè surgens, cùm dæmonem, quem feminã esse putauit, egredi compelleret, respõdit ille. Cum quo putas te hac nocte jacuisse? Cumq; ille diceret, cum tali femina: respondit dæmon. Nequaquã, sed cum diabolo. Ad quod verbum Ioannes sicut mirabilis fuit, ita mirabile verbum, quod dicere verecundor, respondit: diabolum irridens, & de opere nihil curans.

Caput XI.

De Henrico ciue Susatiæ à dæmone in specie mulieris solicitato, rapto, & dementato.

IN ciuitate Susatia ciuis quidam erat, Henricus nomine, cognomento gemma. Hujus officium fuit, vinũ in tabernis vendere. Habebat autem tabernam à domo sua aliquantulũ remotam. Qui cùm nocte quadam, secundùm consuetudinem, tardè de taberna rediens, & pecuniam de vino collectã portans domũ festinaret: vidit quamdam speciem muliebrẽ in alba veste & linea stantẽ in loco quodam, vbi ciues solent placitare. Nihil mali de ea suspicãs, cùm ad locum venisset, illa per vestem hominẽ traxit, & ait. O amice, diu hic te expectaui: amare me debes. Illo vestem de manu ejus excutiente, & dicente, sine me ire, luxuriæ tuę non consentiam, sed vadam ad vxorẽ meam: illa fortiter institit, ad cõmixtionem eũ inuitans. Quæ cùm verbis non proficeret, intra brachia sua virũ tollens, & multùm comprimens in aëra leuauit: atq; vltra monasterium S. Patrocli, quod satis altum est, illum transferens, in pasculo deposuit. Qui dimissus extra mentẽ factus cùm post horam resumptis virib⁹ respirasset, surrexit & abijt ad domũ suam claustro vicinam, manibus pedibusq; reptando cum labore veniens, ad ostiũ pulsauit. Surgẽte familia, vt lumen accenderet, clamauit ille. Nolite lumen accendere; nõ enim mihi expedit illud videre. Et reclinauerunt eũ in lectulo suo: quia debilis erat valde, tàm in sensu, quàm in corpore. Tribus noctibus continuè in intẽpesta nocte idem dæmoniũ pulsauit ad ostium, Henrico clamitante, scio, quia ꝓpter me venit: scio, quia propter me pulsat. Postea supervixit annum, debilis & infatuatus. Hæc mihi retulit monachus noster Theodericus Susatiensis, dicens, celebre esse valdè in eadẽ ciuitate; cujus frater adhuc viuit, in Ecclesia S. Patrocli canonicus. *No.* Si dæmones hominibus in assumptis corporib⁹ cõmiscentur, sicut diuersis jam exemplis ostensum est: miror, si de feminis possent generare, siue de viris concipere & parere. *Mon.* De hac quæstione soluenda nihil noui scio: sed quod in antiquis historijs legi, hoc replicabo.

Caput XII.

Exemplũ de Hunis & Merlino: & quòd in filiis incuborum sit veritas humanæ naturæ.

CVm gens Gothorum de Asia migraret in Europam, sicut in gestis legitur, haberetque mulieres deformes in suo comitatu, ejecit illas: timens, ne liberos nimis deformes gigneret, sicque nobilitatem Gothorum deformaret. Quæ de castris extrusæ, cùm errarent in nemore, accesserunt ad eas incubi dæmones, genueruntque ex eis filios & filias: ex quibus processit fortissima gens Hunorum. Legitur etiam Merlinus propheta Britannorum ex incubo dæmone & sanctimoniali femina generatus. Nam & Reges

qui vsque hodie regnant in eadem Británia, quæ nunc Anglia dicitur, de matre phantastica descendisse referuntur. Merlinus verò homo rationalis & Christianus fuit, multa futura prædixit, quæ quotidie implentur. *No.* Si homines ex vtriusque parentis semine concipiuntur & nascuntur: quomodo dicendi sunt homines, qui partim ex homine, partim ex dæmone, carnis suæ trahunt originē? Numquid resurgit in iudicio, quod non est de veritate humanæ naturæ? *Mo.* Dicam tibi, quod audiui à quodam literato viro de hac quæstione. Ait enim Crementum humanum, quod contra naturam funditur, dæmones colligunt; & ex eo sibi corpora, in quib⁹ tangi viderique ab hominibus possint assumunt. De masculino verò masculina, & de feminino feminina. Sicque dicunt Magistri, in ijs qui de eis nascuntur, veritatem esse humanæ, naturæ: eosque in judico, vt verè homines resurgere. Hæc de ijs sufficiant. Nunc reuertamur ad confessionem: de qua, occasione interrogationis tuæ, aliquantulùm digressum est, exempli causa.

Caput XIII

De *Aleide Sanctimoniali, per confessionem à visibili infestatione dæmonis liberata.*

BVnnæ civitatis diœcesis Coloniensis Sacerdos quidam fuit, nomine Petrus, ejusdem Ecclesiæ vicarius. Iste, nescio quo Dei judicio, in cameræ suæ ostio se suspendit. Cujus concubina, Aleidis nomine, tam horrenda ejus morte territa sæculum deseruit: & in Cœnobio quodam sanctimonialium, quod Lancwade dicitur, religionis habitū suscepit. Die quadā cùm stans in dormitorio de fenestra prospiceret: & contemplata esset juuenem, imo in juuene dæmonem stantē iuxta puteum muro dormitorij contiguum: qui ea vidente vnum pedem super lignū, quo ambiebatur puteus, posuit, & altero se quasi volitando ad ipsam in fenestrā deposuit. Quā cùm extensa manu per caput rapere conaretur: territa retrorsum cecidit, & clamauit penè exanimis facta. Audito ejus clamore accurrere sorores, in lectulum suum illam reclinantes. Recedentibus illis cùm paululum respirasset: solaque jaceret, dæmonium affuit: & verbis quibusdā amatorijs eam solicitare cœpit. Quæ cùm contradiceret, intelligens spiritum eum esse malignū: respondit ille. Bona Aleidis noli sic dicere: consenti mihi, & ego te habere faciam virum honestum, probum, nobilē, diuitemque. Quare fame te crucias in hoc loco paupere: vigilijs, alijsque multis incōmodis: ante tēpus te interficiendo? Reuertere ad sæculum, & vtere delicijs, quas Deus homini creauit: nil tibi me duce deesse poterit. Tunc illa. Doleo, quòd tamdiu te secuta sum: recede, quia non acquiescā tibi. Post hæc verba dæmon nasum emungens contra eam, ipsam immunditiam ad parietē lecti tam fortiter projecit, vt pars aliqua resiliens vestimēto ejus adhæreret, sicque disparuit. Eratque emunctio ipsa sicut pix nigerrima, & tanti fœtoris, vt tolerari non posset. Deinde cùm spiritus ille nequissimus die noctuque esset ei infestissimus: suaserunt quædam ex sororibus, vt aquam benedictam semper paratam haberet, qua venientē aspergeret: aliæ verò, vt eūdem, si aquam nō timeret, thurificaret. Omnia quidem hęc tentauit: sed modicum illi profuit. Nā quoties contra se signum crucis factum vidit, aspersionem etiā siue thurificationem: ad modicum quidē cessit, sed mox redijt. Tunc vna ætate cæteris maturior atque prudentior, suasit ei, vt dæmonem ꝓpiùs accedere sineret: & tunc alta voce salutationem Angelicā in ejus faciem jacularetur. Quod cùm fecisset, diabolus, ac si sagitta esset percussus, aut turbine impulsus, aufugit: nec vnquā ex illa hora, propiùs ei accedere pręsumpsit. N. Hactenus non mirabor, quòd diabolus Angelicā salutationem dicere vel incipere non potuit: sicut te dixisse superiùs recolo. Mo. Hujus loci etiam ibidem recordatus sum. Sanctimonialis verò tali jaculo munita, dæmonem ab illa hora vidit sine terrore, & audiuit sine timore. Die quadam de his loquens cum viro quodā religioso, suasit ei ille dicens Fac Priori tuo confessionem generalē purè, plenè, ac deuotè, inquantū memoriæ occurrunt: & liberaberis omnino à dęmonis infestatione. Cui cùm consilium tale placuisset, mox accedens ad Priorem, rogauit sibi præfigi locū & horam audiendæ confessionis. Mane dictis matutinis, illa se præparans, festinauit ad locū præfixum, Capellam

Aqua benedicta, crucis signū, &c. in dæmones

scilicet

scilicet monasterio adhærentem, vbi Prior expectabat. Et ecce dæmon occurrēs in via festinanti dixit. Aleidis, quò vadis, quò properas? Et illa: vado confundere me & te. Tunc dæmon: ô Aleidis, noli, noli: reuertere, reuertere. Respondit illa. Sępius confudisti me: ego modò confundā te: non reuertar. Quā cùm non posset blanditijs siue minis retrahere, sequebatur eam vsq; ad locū confessionis, sicut milvus in aëre super ipsam volitans. Quæ mox vt genua corā Priore flectens, ad confessionem os aperuit, ille clamans & ejulans evanuit: nec vmquā ab illa hora ab ea visus vel auditus est. Ecce hic habes manifestum exemplū, quantæ virtutis sit confessio pura. Hęc mihi relata sunt à dōno Hermāno Abbate Loci S. Marię. Cùm talia, fama divulgante, cognouisset de pręfata femina, cùm esset Bunæ Canonicus, optimè nota, ad locum per seipsum accessit: & eo ordine quo dicta sunt ab illius ore cuncta audiuit. *Locus S. Mariæ Cœnobiū Ord. Cisterc.* N. Si confessio tanti ponderis non esset: nequaquā dæmones tam grauiter turbaret. M. Occurrit aliud exemplū, in quo satis agnosces, quàm gravissimè exacerbentur, cùm peccata nostra confitemur. Hæc quæ dicturus sum, post conuersionem meam facta sunt, & à domino Carolo mihi relata, aliquando Priore nostro, tunc Abbate Villariensi: nomen loci & personæ, satis doleo me non retinuisse. Ait enim sic.

Caput XIV.

De Sacerdote à diabolo pseudo-propheta per prædictionem mortis decepto, & per confessionem liberato.

ERat quidam Sacerdos, & adhuc est, admodum religiosus: & ob vitæ meritum multis dilectus, in partibus nostris parochiam regens. Inuidens gratiæ ejus mille-artifex diabolus, nolebat eum apertis tentationibus molestare: sperans, illum sub specie boni ad suum consilium efficaciùs inclinare. In Angelum *2. Cor. 11.* lucis se transfigurans minister ille tenebrarū, ostendit se Sacerdoti, & ait. Amice Dei, missus sum ad te, nuntiare quæ ventura sunt tibi. Præpara te, quia hoc anno morieris. Sacerdos verò nullam habens de Angelo malo suspicionem, sed ita credens esse, vt prædixerat futurum, cœpit se diligenter quasi ad mortē præparare, conscientiam per confessionem mundare: corpus vigilijs, assiduisq; orationibus castigare: annonam suam cum supellectili egentibus erogare. Cumque ab eo multi quærerent, cur sua tam indiscretè distraheret: vni tantùm illorum sub typo confessionis causam aperuit dicens. Angelus Domini reuelauit mihi, quòd hoc anno moritur⁹ sum. Ille vero, cùm hoc minimè celare posset: alteri cuidam familiariū sibi dixit: sicque per eum ad notitiam toti⁹ parochiæ peruenit. Anno expleto sacerdos non est mortuus: & inuentus est falsus Propheta diabolus. Et quia electis omnia cooperantur in bonum: in eo quo vir sanct⁹ videbatur à diabolo deceptus, promotus est. Nimis enim de tam dolosa circūuentione erubescens propter homines ad quos verbum peruenerat, nec habens vnde viueret, sæculum cùm parochia deseruit: & in quadam domo Ordinis nostri, cujus mihi nomen excidit, se convertit. Facto eo nouitio, iterum diabolus adfuit, & hujusmodi verbis prædictum dolum palliauit. Ne turberis, inquit, ô homo, quòd mortuus non es, vt prædixi: quia Deus sua prouidentia vitam tuam distulit ad multorum ædificationem. Missus sum, vt tibi assistam, instruam, & custodiam. Et credidit ei ille. Circa quem diabolus frequenter versabatur, & semper, sicut postea notauit, ad ea, quæ commoda sunt, eum hortabatur. Cùm eum fervor quandoque impelleret ampliùs orare, vigilare, siue manibus laborare: arguit eum, dicens. Discretio mater virtutum

est. Diu adhuc poteris viuere: & ideo debes tibi parcere, vt possis Deo diu seruire. Quando lapidem leuare volebat majoré, iterum dicebat. Nimis est magnus, leua istum. Cùm fact⁹ esset monachus, ait. Roga Priorem, vt concedat tibi ire ad singulares labores; quatenus liberiùs vti possis colloquio meo, & ego tuo. Et licentiauit ei Prior, vt causam cognouit. Nocte quadá volens diabolus dolũ diu protractum perducere ad effectũ, intempesta nocte ad lectum monachi accessit: excitans eum, & dicens. Surge, Dominus vult remunerare labores tuos magnos. Vade ad camerá priuatam, & in tali trabe zona tua te suspendas: vt sic martyrem recipiat te. Audito hoc verbo monachus expauit: & contra diabolũ crebriùs spuens, clamauit, Recede à me, inique, recede: modò noui, quis sis. Et signans se, fugauit illum. Vides, quanta sit circa nos clementia diuina. Bene permisit, vt seruũ suum diabolus, in bono licet, insidiosè subtiliori pposítione exercitaret: noluit tamen, vt grossam assumptioné subinferret, ne simplex deceptus conclusionem æternæ mortis incurreret. Statim surgens, ad lectũ Prioris accessit, & dormientem excitauit: signum ei faciens confessionis. Illo innuente, vt expectaret vsque mane, cùm non acquiesceret, surrexit, atq; cum eo Capitulum intrauit. Mox se monachus prosternens ad pedes Prioris, confessus est, qualiter à diabolo sub specie Angeli sit multo tempore deceptus: & per consiliũ suspendij à se deprehensus. Confessus est & alia peccata sua. Cui cùm Prior aliquam pœnitentiá injunxisset, & vt de cętero cautior foret, monuisset, ad lectum suũ redijt. Monachus verò ad necessitatem naturæ priuatá ascendens, dum in vna sedium sederet, dęmoné per confessionem exacerbatum, cum arcu extento sagittaq; imposita contra se vidit stantem, & clara voce dicentem, Malo tuo confudisti me: ecce nunc occidam te. Cui cùm ille responderet, vade maledicte, jam non timeo te, ad signũ crucis euanuit: sicq; per virtuté confessionis liberatus, ampliùs dęmonem non vidit. *No.* Quid est, quòd huic sacerdoti diabolus nocere non potuit: Arnoldũ verò plebanum S. Remigij, de quo suprà dictũ est, tam crudeliter occidit? *Mo.* Sicut dicit

Syllogismus diaboli quid concludat.

Psal. 144. Suprà ca. 6. & 8.

Psalmista, *Custodit Dominus omnes diligentes se: & omnes peccatores disperdet.* Vnde & ejusdem plebani filiá corrupit: virgini verò de Niuellia nocere non potuit. Non sine causa diabol⁹ tantam potestatem accepit in vtrũq;, patrem scilicet & filiam. *No.* Si dæmones tantùm turbantur, cùm peccata nostra confitemur: puto, eos valde exhilarari, cùm eadé per silentium tegimus. *Mo.* Hoc certissimum est: hoc pleniùs agnosces in Distinctione septima, nono & decimo capitulo: vbi gratia beatæ Dei genitricis quibusdá ad confitendũ lingua referata est. Ipsi enĩ gloriosæ virgini eadé Distinctio assignabitur. *N.* Ex his quæ dicta sunt, satis intelligo, confessioné animæ esse medicinam: nunc vellem nosse, si aliquid salutis per eam corpus recipiat. *Mo.* Vtriusq; hominis medicina est: ná sicut animam peccatoris liberat à pœna gehennali: sic nonnũquam corpus liberat à pœna téporali. *No.* Videtur mihi vtile nimis, de his exépla audire: quia multi sunt, qui, si scirent fructũ corporalem esse in confessione, paratiores essent in illius executione. M. Nũquid non memor es, qualia vel quanta dónus Valterus Abbas Villariensis nobis dixerit de confessione, veniens de soléni curia de Francenfort: in qua filius Frederici Regis Romanorũ electus est in Regem? N. Bene quidé recordor: sed quia mens hominis labilis est memoriæ, placet, semel audita, maximè quæ saluti sunt necessaria, sępi⁹ audire. M. Cũ essem, inquit, Fráncenfort, & loquerer cũ magistro Conrado Decano Spirensi: inter cætera dixi illi. Quædam noui de confessione: quæ vos prædicatores scire deberetis. Prædicabat enim crucem. Et rogauit me, illa replicare: quorum tenor talis est,

Caput XV.

De puella per confessionem ab igne nil læsa.

APud ciuitatem Atrebatensem ante paucos annos juuenis quidam clericus extitit, de eadem ciuitate natus: delicatiùs ibidẽ ab infantia educat⁹, & inter honestos clericos conuersatus. Qui cùm non haberet aliquod stipendiũ Ecclesiasticum, & mater ejus cœpisset egere, puduit eum manere cũ illa: inflatusq; spiritu diabolico ad domum cujusdã diuitis argentarij venit cum dolo: cui dixit. Mercator quidã diues venit in domũ meam: volens comparare scyphos argenteos, calices etiam, & alia quædam vascula siue ornamenta de auro siue argento fabrefacta. Siquid de tali opere vendere volueris, in saccello pone: & tali hora sol⁹, quia secretũ vult esse, venias ad domum meam. Argentarius de clerico bene sibi noto nullam habens suspicionẽ, vt jusserat fecit: tamen quò iturus esset, familiæ suæ notificauit. Quem cùm clericus solũ venientem aspiceret, post ostium se abscondit, intrantisq; cerebrũ securi diuisit & occidit. Deinde cum sorore virgine hominẽ membratim diuidentes, in cloacam projecerunt. Familia verò aurificis, cùm redire tardaret, ad domũ clerici venit: vbinam dñs suus esset inquisiuit, clerico cum sorore respondentibus, non venit huc. Quorũ verba suspecta habẽtes, & oculis circumspicientes, vestigia fusi sanguinis repererunt. Quibus crimen homicidij mox imponentes, accitis judicibus, cùm iã negare non possent, tum pro fusi cruoris ostensione, tũ ꝓ thesauri repertione: sententia data est, vt ambo mitterentur in ignẽ. Similis casus contigit Coloniæ tẽporib⁹ meis. Quid plura? Cũ ducerentur ad pœnã, dicebat puella germano. Frater, propter te modò ducor ad mortẽ: neq; ob aliã causam cooperata sum tibi in hoc homicidio, nisi vt crimen tuũ celarem. Attamen, quia euadere non possumus mortem imminentẽ, consilium meũ est, vt de cõmisso faciamus confessionem: vt saltem pœnã euadamus ęternam. Ad hęc verba cleric⁹ indignatus, quia desperatus, respondit. Non faciã. Quid enim mihi prodesse posset confessio tam tarda? Illo indurato puella petiit Sacerdotẽ, cui cum multa contritione confessa est crimen: deinde ãbo ligati sunt in stipite vno, igne copioso circũposito. Mira virtus confessionis, mira clemẽtia Saluatoris. Clericũ desperatum flãma deuorauit: puellam verò ignis non tetigit nec contristauit, nec aliquid molestiæ intulit. Vincula tantùm ejus, sicut legitur de tribus pueris, combussit, ita vt liberè deambulare posset: nec aliter sensit flammarũ ardorem, quàm ventũ roris flantem. Viso tanto miraculo judices puellam innocentẽ ęstimantes, jusserunt vt exiret: sicq; per confessionem incendij illius euasit ardorem. *No.* Quid iudicas de clerico? *Mo.* Hoc, quod in superiori Distinctione cap. *6.* de se indicauit Hildebrandus latro desperatus. Æternaliter, inquit, damnatus sum, æternisque incendijs deputatus. Si egissem pœnitentiam, confitendo culpam: per pœnam tẽporalem euasissem æternam. Retulit nobis idem Abbas aliud miraculũ: in quo adhuc ampliùs manifestata est virtus confessionis, in hunc modum.

Confessio sacramẽtalis.

Daniel. 3.

Caput XVI

De hæreticis per candens ferrum examinatis: ex quibus vnus per confessionẽ saluatus est.

IN Cameraco ciuitate Episcopali infra hoc quinquennium plures hæretici cõprehensi sunt: qui omnes timore mortis suam perfidiam negauerunt. Missus est ab Episcopo clericus, qui negantes per candens ferrum examinaret: adustos hæreticos esse sententiaret. Examinati sunt omnes: combusti sunt omnes. Qui cùm traherentur ad pœnam, vnus ex eis, vir nobilis sanguine, reseruatus est à clerico ad vitam: si fortè illũ quoquo modo reducere posset ad pœnitentiam: cui sic dixit. Homo nobilis es, misereor tui, & compatior animæ tuæ:

rogo & moneo, vt de tanta perfidia resipiscas, & de errore ad veritaté redeas: ne per mortem temporalem morté incurras æternam. Ad hæc ille respódit. Experimento didici, me errasse: si sera pœnitentia mihi prodesse posset, non renuerem confiteri. Cui cùm ille diceret, pœnitentiã veram numquam esse seram, vocauit Sacerdotem: confessus est suũ errorem, ex toto corde Deo promittens, si vita cócederetur, satisfactionem. Vt autem pius Dñs vim ostenderet confessionis, mox vt pœnitens cœpit peccata sua confiteri, cœpit & ipsa cóbustura in manu confitétis paulatim minui. Quæ intantũ eo aspiciente decreuit, inquantũ confessio profecit. Medietate confessionis peracta media pars plagæ est sanata: vt autem confessionem totam compleuit; & virtus ipsa confessionis cóbusturam, tam in dolore, quàm in colore, deleuit: manus pristinã sanitatem recepit. Vocatus est vir à Iudice ad ignem: ad quem clericus. Quare eum vocatis? Vt ardeat, inquit, eo quod in examinatione cóbustus sit. Tunc cleric⁹ ostendens manum ejus sanissimam, liberauit eum à pœnis, cęteris igne consumptis. Hęc cùm audisset magister Conradus, respondit Abbati. Et ego dicã vobis simile, quod ante paucos annos apud Argentinã recordor contigisse. *Caput* XVII.

De Hæreticis apud Spiream examinatis & combustis.

DEcem Hæretici in ciuitate Argentina, quæ & Strasburg, comprehensi sunt. Qui cùm negarent: per iudiciũ candentis ferri conuicti, sententia incendij sunt damnati. Die statuto cùm ducerentur ad ignem, quidã ex comitantib⁹ vni illorum dicebat. Miser, damnatus es: age vel nunc pœnitentiã, peccata tua confitédo: ne post incendia corporis, quæ momentanea sunt, animam tuam ignis gehénalis comburat. Cui cùm ille diceret, considero quidé me errasse: sed timeo pœnitentiam tantæ necessitatis minùs acceptam esse Deo, respondit. Ex corde tantùm confitere: Deus est misericors, & pœnitenté suscipiet. Mira res: mox enĩ vt homo confessus est perfidiam, manus ejus plenam recepit sanitaté. Tardante eo in confessione, cùm à judice vocaretur ad pœnam, confessor ejus judici respódit, Non justũ est, vt homo innocens damnetur injustè. In cuius manu dum nullum vestigiũ cóbustionis reperiretur, dimissus est. Habebat idem homo vxorem non longè à ciuitate manenté, horum quæ dicta sunt prorsus ignaram. Ad quã cùm venisset gaudens, dixissetq;, benedictus Deus, qui me liberauit hodie ab interitu corporis & animæ, causam ei exponens, respondit illa. Quid fecisti, ô miserrime, quid egisti? Vt quid propter momentaneum dolorem recessisti à fide tua sana & sancta? Magis debueras, si fieri posset, centies corpus tuum incendijs subjicere, quàm à tam probata fide semel recedere. Sed quem non seducat vox serpentina? Immemor ille beneficij sibi diuinit⁹ collati, immemor tã evidentis miraculi, consilio vxoris acquieuit: & errorem pristinũ resumpsit. Deus verò non immemor vindictæ, pro tanta ingratitudine manũ plagauit vtriusq;. Renouatum est incendium in manu hæretici: & quia conjux auctrix extitit resumpti erroris, consors facta est rediviui doloris. Tam vehemens erat incendiũ, vt ossa manuum penetraret: & cùm vti non auderent clamorib⁹ in villa, quos vis extorsit doloris: fugerũt in nem⁹ vicinum, illic vt lupi vlulantes. Quid verbis immorer? Proditi sunt, in ciuitaté reducti sunt, simulq; in ignem nondũ plenè extinctum missi, & in cinerem redacti. N. Iustè actum est cum istis. M. Confessione pura pugnantes merentur victoriam: damnandiq; indulgentiam. *Caput* XVIII.

De milite ob meritum confessionis victoriam consecuto.

TEmpore illo, quo Henricus Imperator frater Frederici, qui nunc regnat, nouissimè intrauit Longobardiam, accusatus est apud eum ab eisdé Lon-

gobardis castellanus quidam de rapinis, alijsque insolentijs multis. A quibus etiā adductus est pugil quidam fortissimus giganteæ altitudinis, qui eum monomachia impeteret. Nolens eis Imperator negare justitiam, militem adesse præcepit. Quem cùm gigas ille ad duellum secundùm jus ciuile citaret, frater ejusdē militis ad pedes Imperatoris se prostrauit: & vt sibi pro germano tenerrimè dilecto pugnare liceret, multis lacrymis obtinuit. Qui cùm se præparasset diligentissimè per contritionem, confessionē, & orationem: omnem suā spem in Christo posuit: cujus signaculum tam in veste, quàm in clypeo, atq; manu, pugnaturus pro munimento circumtulit. Erat enim vir gracilis: nec multū fortis. Cui cùm occurrisset pugil, aspectu horribilis, alterum se exhibens Goliath: ictum tam validum in clypeo ejus dedit, vt tonitruum putares. Miles autem ictum ictui continuans, antequam manum retraheret, cum tanto nisu illum percussit: vt baculū lapsum leuare non posset. Deinde crebris ictibus mactans pugilem: per confessionis virtutem vicit insuperabilem. Qui, sicut mihi retulit Henricus monachus noster, qui presens fuit, sicut bos mugiēs in hæc verba prorupit. Væ mihi misero: quomodo tam turpiter confusus sum ab hoc homunculo? Sicque per fratris humilē confessionem, homo morte dignus, euasit mortem: & adeptus est victoriam. Quòd autem dampnandis confessio tribuat veniam: presto est exemplum

Caput XXI *De fure, qui Coloniæ confessionis beneficio mortem euasit.*

CIrca illa tempora, quando positus fui ad literas: fur quidā in cippo tenebatur ad portam Martis Coloniæ. Quem sacerdos quidam satis laudabilis vitę nomine Eustachi⁹, ejusdem portæ capellam regens, inuisit: cōfessionem audiuit: & per eleemosynas suas visitauit. Et sicut mihi retulit idem Sacerdos, sępe ex industria ei mittebat ciphum suum, in quo ipse bibere consueuit. Viderunt hęc homines, & mirabantur. Et cùm honor à Sacerdote tali furi exhibit⁹ delatus fuisset ad Iudices, hominē innocentem putantes, dimiserunt illum. *No* Quare non cōsequuntur hujusmodi beneficia omnes rei per confessionē? *Mo.* Non expediret: quia multis fieret occasio peccandi. Vult enim Deus aliquādo hujusmodi miracula fieri per confessionē, exempli causa: vt quantum aię, cujus medicina est, valeat, per signa exteriora ostendat. Bene vult, vt reus post confessionem puniatur in pręsenti, ne eum in futuro puniat: quia non punit bis in idipsum. De hoc tibi dicam manifestum exemplum: à quodam Ordinis nostri Abbate mihi relatum.

Caput XXII.

De fure, qui ob versiculum Psalmi occurrentem damnationis sententiam accepit.

IN ciuitate Leodiensi Episcopus quidā fuit, vir religiosus, ac timēs Deum. Die quadam cùm sederet in capella sua solus tempore quadragesimali, & psalteriū lectitando venisset ad locum illū psalmi centesimi quinti, scilicet, *Quis loquetur pōtentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus*, ingressus quidam ex officio, orationē ejus interrupit dicens. Domine, quid iubetis vt fiat de illo criminoso? Episcop⁹ misericordia motus, respondit illi. Parce pauperi: propter sacrū tempus quadragesimæ. Recedente iudice vt reum dimitteret, Episcopus reflexit oculos ad psalmū dimissum, statim occurrit versiculus. *Beati, qui custodiunt judicium: & faciunt justitiam in omni tempore.* Qua voce territus, ac si diuino responso correctus esset & instructus, sicut reuera fuit, iudicem reuocauit, dicens. Discute diligenter causam hominis, & iustè judica illū: sicq; ob vocem ꝓpheticā reus vita priuat⁹ est. Fortè ille cōtritus decessit; & si supervixisset, deterior factus mortē incurrisset æternam: sicut legitur suprà de hęretico Strasburgensi per cōfessionē sanato, & recidiuo. *N.* Placet quod dicis. *M.* Confessio sūmū est remediū in periculis, & in mari longe. *Psal.* 105.

Caput XXI.

De peregrinorum liberatione per confessionē ejus, ob cujus peccata periclitabantur.

Peregrini quidam, sicut Magister Ioannes Xantensis populo recitauit in suis stationibus Crucem prædicans, cùm tempore quodā transfretarent in succursum terræ Sanctæ, orta est eis in mari tempestas tam valida, vt nauis ipsa operiretur fluctibus. Fremebant venti, excitabantur fluctus turbulenti, nutabant viri fortissimi, spes omnis nautarū defecit. Videntes ante oculos mortem, cœperūt singuli vnusquisq; sibi vicino de peccatis suis facere confessionem: & meritò. Nā propter vnius hominis peccata Dn̄s eādem excitauerat tempestatem. Erat enim in illa naui homo quidā miserrimus, homo fœtidissimus: cujus peccata fuere tam grauia, tam turpia, tam horrenda, tam in quātitate, quàm in qualitate: vt nec ipsum mare pondus illorū portare posset. Cùm natura ejus sit, eijcere immunditias quaslibet corporales: quomodo ęquanimiter sustineret tantas immunditias spirituales: idest peccata Creatori suo contraria? Timens homo ille vitæ suæ, pariter & animæ, & propter se omnes alios periclitari considerans, surrexit, & ait. Audite fratres, audite. Si propter peccata tempestas hęc orta est: ego occasio sum tanti periculi. Rogo, vt audiatis confessionem meā. Tacentibus cunctis cœpit voce valida tantū venenū peccatorum evomere, vt aures humanæ etiā horrerent audire. Mira clementia Dei. Mox vt massam iniquitatis per confessionem ejecit, mare furens siluit, & magna facta est tranquillitas: ita vt homines mirarentur. Miris miranda succedūt. Statim vt nauis ad littus peruenit, audita peccata Deus de memorijs singulorū deleuit. Bene permisit, vt quādiu erant in naui inclusi, cōfunderetur in conspectu illorū: & ne exeuntes forte ejus peccata propalarent vel improperarent, induxit eis obliuionem. Bene retinuerunt, se in mari fuisse periclitatos, & hominem aliquid fuisse confessum; sed quid dixisset, prorsus ignorauerūt. Et hoc ipsum didici experimēto. *No.* Valde lætificant ista: sed mirū videtur, quòd ob vnius hominis peccata Dn̄s tantam turbauit multitudinem. *Mo.* Legimus, propter inobedientiam Ionæ mare turbatū, nautas periclitatos: illoque ejecto, mare mox stetisse à feruore suo. Nam sicut ob vnius hominis peccatū aliquando Domin⁹ multitudinem tēporaliter affligit: ita ꝓpter vnius justi merita frequenter multis parcit. De hoc plurima habentur exēpla. *No.* Scio, nihil fieri sine iusto Dei judicio: sed summæ judico esse dementiæ, quòd homo sciens se esse in peccatis mortalibus, periculis se audet cōmittere maris. *Mo.* Quibus nota est medicina confessionis, nec vna die morari debent in peccatis, neq; differre confessionē: nisi necessitas excludat confessorem. Audi de hoc Episcopi cujusdam verbum bonum, verbū sanctum, verbum memoria dignissimum.

Mare furit in scelera.

Ionæ. 1.

Ob vnius peccata sæpe alii plectūtur.

Caput XXII.

De Episcopo, qui moriens propter exemplum noluit confiteri.

Sicut didici à quodam Abbate, nuper in Anglia Episcopus quidam defunct⁹ est, Ordinis Præmonstratēsis: vir bonus & magnæ religionis. Hic cùm ageret in extremis, nec confessorem requireret, dixerunt ei clerici sui. Domine, debilis estis valde: quare non facitis confessionem vestrā? Respondit Episcopus. Non faciam. Illis verbū exhortationis repetentibus, adjecit. Putatis, stolidi, ꝙ vsque ad hanc horā distulerim confessionem meam? Dixerunt ei iterū. Consilijs Regum interesse solebatis. Quibus iterum respondit. Non aliter fui corā Rege, quàm Christus coram Pilato. Hęc quidē dixit & fecit Episcopus sanctus pro exēplo: sciens scriptum. *Ante mortem confitere A mortuo, quasi nihil, perit confessio. Cōfiteberis viuens, viuens & sanus confiteberis: & laudabis Deum, & glorificaberis in mise-*

Eccli. 17.

rationibus illius. Quotidie solitus fuit mundare conscientiam suam de die in diē, sicut multi faciunt: qui etiam post mortem miraculis claruit. *Nou.* Sicut colligo ex verbis Episcopi hujus, non est perfectorū, confessionem differre. *Mo.* Dilatio ista confessionis ad memoriam reuocat casum quēdam, qui anno preterito apud nos contigit.

Caput XXIII.

De quodam monacho nostro, qui moriens primùm plenariam fecit confessionem.

QVidam ex senioribus nostris, quem nolo nominare, habebat hanc consuetudinem. sicut cæteri multi, sæpiùs reuocare confessioné, ita vt Abbas putaret, quòd generalis esset: eo quòd à pueritia vsq; ad senectutem peccata sua cōmemoraret. Ante mortem suam per aliquod tempus debilis, subitò defecit & obmutuit. Accurrimus omnes, inungentes eū oleo sancto. Die, vt puto, sequenti domin⁹ Abbas venit, in cujus adventu Dei misericordia desperati linguā relaxauit: & cœpit confiteri peccata quædam mortalia ante conversionem commissa, quæ nūquam ei fuerat confessus. Territus verò Abbas requisiuit, si vmquam eadem fuisset confessus peccata. Alijs, inquit, Abbatib⁹ dixi ea: habuerat ante ipsū tres Abbates. Et sicut retulit nobis Abbas noster, propter hoc Dñs, qui magnos ejus labores respexit, os aperuit, vt esset confessio ejus integra. *No.* Quid si alijs Abbatibus de quibusdam peccatis mortalibus nouissimo confessis, Abbati simili modo aliqua ex verecundia subticuerat? *Mo.* Sicut dixi in primo capite huj⁹ Distinctionis, sicut confessio esse debet nudā & debita, ita esse debet integra, id est, non per plures confessores diuisa. Quid prodest, vt ait Beda super Lucā, si tota custodiatur ciuitas: & vnū foramen, per quod hostes intrent, relinquatur? Audi quid dicat Osee Propheta de semiplenè confitētib⁹. *Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum ejus: dolores parturientis venient ei.* Spero, eum alicui Abbatum integram fecisse confessioné: quia vir erat prudens, & multas in eo vidimus virtutes. *No.* Si peccaret confitens cū confessore, posset ei fructuosè eadem confiteri peccata? *Mo.* Talis confessio nulla est; quia nulla ibi erubescentia, neque aliqua ibi denudantur peccata. Dicam tibi pro exemplo, & ad solutioné tuæ interrogationis, quemdā mirabilem casum, qui ante paucos annos contigit: quē dominus Abbas Cistercienfis omnibus Abbatibus in generali Capitulo recitauit: monens, vt singuli cum monachis suis in cautelam referrent.

Confessio ... alis, sed ... confecta.

Osee 13

Caput XXIV

De confessore qui cum adolescente peccauit: & sibi mutuò confessi sunt crimen.

IN quodam inquit monasterio sacerdos quidam nuper defunctus est: cui Abbas suus ob vitę meritum injunxerat: quatinus fratrum suorum confessiones audiret. Nomen verò dom⁹ sive personę subticuit. Erat in eadem domo adolescens quidam, qui ad eum confitendi causa frequenter venit: cū quo, diabolo instigante, & humana fragilitate consentiente, idem confessor semel tantùm peccauit. Statim opere perpetrato cœpit dolere, & flere amarissimè. Dicebatque iuueni. Malè fecimus: alijs hoc peccatū confiteri ob verecundiam non possumus: sed consulo, vt tu mihi confitearis, & ego tibi: alterq; ab altero suscipiat pœnitentiam. Quid plura? Placuit juueni consiliū, confessi sunt peccatum inuicem: & tā duram vnus ab altero suscepit pœnitentiam, qualem nec Abbas, nec aliquis confessorū illis injunxisset. Paruo pòst tempore sacerdos idem infirmatus est vsq; ad mortem: & cùm jam in extremis ageret, & ad exitū festinaret, timore gehennæ peccatum vtriusque dixit: personam verò peccati consortem non expressit. Defuncto eo Abbas vehementer doluit, quòd scire non potuit, cum quo peccasset. Ait tamen intra se. Ad confessioné tibi veniet, quisquis est ille. Interim mortuus

Interim mortu⁹ clara die apparuit adolescenti, cũ esset solus, facie lurida, & veste trita. Quem cùm ille vidit, mox agnouit, timuit, & exhorruit. Cui mortuus. Sta, ne timeas: quia propter te veni, vt indicem tibi de statu meo. Confortat⁹ juuenis verbis ejus & animatus, cũ interrogaret, vnde veniret, vel quid quęreret, respódit ille. In maximis pœnis sum, propter illud tantùm, quod tecum cómisi peccatum. Ignea enim catena genitalia mea astringit: qua suspensus torqueor. Confessio illa, quam fecimus inuicé, nil mihi profuit: quia nulla fuit. Et nisi in extremis quoquomodo peccatũ expressissem, æternaliter dánatus fuissé. Cui cùm juuenis dixisset, est aliquid, quod possit vobis ꝓdesse: respódit ille. Si tu purè & plenè confessus fueris peccatũ nostrum: mihi multùm proderit. Sin autem, æterna pœna te suscipiet. Sicque disparuit. Territus jvvenis recenti visione, cùm facere vellet confessioné Abbati, nec posset, propter Abbatis absentiam, interim distulit. Intercedente verò téporis dilatione, timor conceptus cœpit tepescere, & verecundia crescere: intantúque est erubescentia victus, vt cùm Abbas venisset, nihil ei confiteretur. Abbas verò non immemor culpę sibi confessæ, cũ ad confessionem non veniret, quem quotidie expectauit: cogitauit diligentissimè, qualiter malè latenté salubriter deprehenderet. Præcepitq; toti códuentui, sacerdotibus & ordinis inferioris, sanis, infirmis, vt omnes nescio in qua solénitate, ad majus altare cómunicarent. Visum est ei, quòd nequaquá accedere auderet reus de culpa illa: sedensq; contra altare, respexit ad ora singulorũ. Adolescens verò hoc ꝓpter se factum putans, & si se subtraheret, notari timens, cũ cæteris accessit. Qui cùm ꝓpinquasset altari, tantus eũ horror inuasit, tant⁹ timor perculit: vt & pręsũptuosus vetaretur procedere: & ocyùs compelleretur redire. Veniensq; ad Abbaté, fecit ei signum confessionis. Qui gaudens & exultans, dicebat intra se. Eia, certè cepimus bestiam, inuenimus prædam: iste enim est. Et surgens, intrauit cùm eo in capitulum. Cujus pedibus iuuenis prostratus fecit de peccato confessioné, retulit visionem, suscepit pœnitentiá. Sicque per prudentiam medici sanatum est vulnus stolidi ægroti. Hæc nobis retulit dónus Gevardus Abbas noster, rediens de Capitulo generali. *No.* Magnũ donum Dei est, quòd sic mortui viuos hortantur ad confessionem. *Mo.* Tantum bonum est confessio, vt etiam eo vtantur spiritus mortuorum. Sæpius percepi, mortuos viuis apparuisse in somnis; & ob quæ peccata detinerentur in pœnis, confessos fuisse: & quibus beneficijs liberari possent, veraciter indicasse: quod postea veracibus signis probatũ est. Similib⁹ enim similia congaudent, quia corpus dormientis modicũ distat à mortuo: & dũ homo exterior quiescit, interior sæpe efficaci⁹ vigilat. Non semper somnia sunt vana, sed nonnũquam reuelationes diuinæ: sicut habes de Ioseph Patriarcha, de Daniele, de Ioseph sponso Mariæ, & de tribus Magis. *No.* Vellem mihi aliquo demonstrari exéplo, quòd spiritus mortuorum spiritibus confiteantur viuorum.

Purgatoriũ.

Confessio sacramentalis.

Gen. c. 37. Dani. c. 2. Mat. 1. & 2.

Caput XXV.

De Nouitio, qui Abbati confessus est in somnis. Mo.

IVuenis quidam in quadá domo Ordinis nostri susceptus est in nouitium. Modico elapso tempore, idem nouitius grauiter infirmatus ad extrema peruenit. Nondum enim secundũ consuetudinem Ordinis confessionem generalé fecerat Abbati: quia absens erat. Quem cum expectaret cùm desiderio magno, & ille nó veniret, confessus est Priori quæcumque cómiserat: sicque ante Abbatis aduentum diem clausit extremum. Eadem nocte cum Abbas in quadá sua grangia dormiret, & de obitu nouitij nihil prorsus sciret, ante lectũ Abbatis defuncti se spiritus inclinauit: & vt suam audire dignaretur confessionem, humiliter supplicauit.

Abbas

Abbas iste esse dicitur S. Hugo Abbas Bonę-vallis: qui jam incipit clarere miraculis. Respondente eo nouitio, libenter te audiam, ille omnia peccata sua confessus est ei, eo ordine & modo, quo confessus fuerat Priori. Cujus contritio tanta fuit, vt etiam lacrymæ ex oculis nouitij se inclinantis & confitentis cadere viderentur supra pectus Abbatis. Confessione cōpleta hęc verba protulit. Modò, pater, cū benedictione tua vado: quia saluari nō potui, nisi fecissem tibi confessionē meā. Ad quod verbū Abbas evigilans, experiri volens, vtrùm visio esset vera, vel, sicut sæpe euenit, phantastica: cucullam supra pectus suū palpauit, quam totam inuenit madidam, lacrymarūq; stillicidijs perfusam & respersam. Tūc satis admirans, cùm domum rediisset, & Priori sonium suum recitasset, respondit ille. Vera fuit visio, & verissima confessio. *No.* Quid est, quod nouitius dixit, se non posse liberari sine tali confessione: cùm confessionem debitam non excluserit ei tempus, sed necessitas? Si contritus decessit, jam de saluandis erat: sin autem, nil ei post mortem confessio profuit: quia *à mortuo, quasi nihil, perit confessio.* *Mona.* Puto, ꝙ Deus tantùm verbis vel actis ejus voluerit ostendere, quantū ei placeat debita confessio: id est, illa, quæ fit proprio Pręlato. Quod autem ait, non potui saluari: sic deinde intelligo, id est tam citò de purgatorio, sicut modò, liberari. De hujusmodi collationib⁹ mortuorū cū viuis, audies in duodecima Dist. Nec te moueat, ꝙ spiritus hominū electorum dixi cōfessos fuisse peccata sua post mortē: cùm etiā confessione criminū suorū vsi fuisse maligni spirit⁹ méorentur. *N.* Eorū confessionē audire delector. *M.* Quod dictur⁹ sum nō legi, sed à viris religiosis audiui. *Eccle. 17.*

Caput 16. Fabulosa aut ficta demonis cuiusdā confessio.

SAcerdos quidā cū tempore Quadragesimali in Ecclesia suorum confessiones audiret: inter expectantes quidam stabat, quantū ad apparentiam corporis, juuenis & robustus, cōfitendi tempus expectans. Omnib⁹ expeditis ipse nouissimus accessit: corā sacerdote genua flexit, & ad confessionē os aperuit. Qui tanta & tam enormia confessus est crimina, homicidia, furta, blasphemias, perjuria, discordiæ seminaria, & alia his similia, quorum se authorem esse dicebat, vt sacerdos horrore & tædio grauatus, diceret illi. Si mille esses annorū, nimis esset, tam grauia, & tam multa te cōmisisse peccata. Ad quod verbū ille respondit. Amplius sum quàm mille annorū. Tunc amplius territ⁹ sacerdos ait. Quis ergo es. Respondit ille. Dæmon ego sū: vnus ex ijs qui cum Lucifero ceciderunt. Peccata mea ex minima parte tibi confessus sum, paratus residua confiteri. Sciens Sacerdos peccatū diaboli fore insanabile, dixit. Quid tibi cōmune cum confessione, ô diabole? Respondit dæmon. Stabā ex opposito tui, vidique peccatores ad te accedere, & justos redire: auscultans quid illi dixerint, quidue eis responsum sit à te: & ꝙ post grauia peccata promissa sit eis indulgentia, vitaque æterna. Ego verò sperans idē consequi, veni peccata mea cōfiteri. Sacerdos verò exēplo S. Martini diabolo fiducialiter respondit. Si volueris vti consilio meo, & agere pœnitentiā de peccatis tuis purè, sicut ij, quos hinc exire vidisti, similē indulgentiā cōsequeris. Respōdit dæmon. Si tolerabilē mihi injunxeris satisfactionē, parebo tibi. Ego, inquit sacerdos, valde modicā, & minorem ijs qui ante te cōfessi sunt, injungam. Vade, & ter in die jacta te in terrā, sicque prostratus dicas. Domine Deus, creator meus, peccaui tibi, ignosce mihi: hoc solùm sit pœnitentia tua. Cūque diabolus diceret, nō possum hoc facere, nimis est mihi graue: non possū intantū humiliare me ei. Aliud quidquid injunxeris, suscipiā. Tunc indignat⁹ sacerdos ait. O diabole, si adeo superbus es, vt nō velis te humiliare creatori tuo, recede à me. Ad hāc vocē mox euanuit. N. Mirū, quód superb⁹ ille spiritus humiliare se noluit Creatori. M. Hoc est, quod David Deo dicit. *Superbia eorum*, i. dæmonū *qui tè oderunt, ascendit semper.* Vnde statim in sequēti psalmo subditur. *Confitebimur tibi, De⁹, confiti.* i. nos homines confitebimur tibi corde & ore: dæmones verò impœnitētes sunt. N. Cū peccator habeat os & linguā ad loquendum, sufficitne ei, quòd peccata sua scripto confiteatur? *Mo.* *Psal. 73. & 74.*

Caput XXVII. *Quod non sufficiat scripto confiteri, nisi in necessitate.*

NOn videtur sufficere: quia *ore cōfessio fit ad salutē.* Si semel peccata ore cōfess⁹ fuerit, postea scripto se ampliùs confundere poterit, sicut pœnitētes: & sicut S. August. fecit. Scholaris ille, de quo suprà dictū est, quia ꝓpter nimiā cōpunctionē loqui non poterat, defectū illū scripto suppleuit. N. Quid est ergo, ꝙ in vita S. Ioan. Eleemosynarij legitur mulier quædā peccata sua scripsisse, & sigillata eidē tradidisse: & sine confessione, quā ꝓhibuit verecundia, indulgentiā consecuta fuisse? M. Simile quid legitur de Carolo Imperatore in vita S. Egidij: sed miracula nō sunt in exēplū trahenda. Hoc etiā scias, quòd hæ scripturæ authenticæ nō sunt. N. Iterum quæro, si confitens confessori debeat ꝓdere personā, cum qua peccauit? M. Nequaq; quia Pœnitentiale hoc ꝓhibet. N. Quare prohibet? M. Propter diuersa, quæ inde euenire possent mala. Talis fortè esset confessor, qui perso- *Augusti. libri Confes. Dist. 2. c. 10*

iungere recusauit. Oblatus est ei ab eo nummus. Quem quidem sacerdos recepit, sed in recedentis terga eúdem cum clamore pjecit, dicens. Pecunia tua tecum sit in perditionem. Ille verò tam de verbo quàm de facto sui confessoris territus, in crastino redijt, & confessioné iterauit: pœnitentiam condignam suscepit & egit. Vides nunc, quantùm valeat prudentia confessoris? Si imprudens confitens tali modo non fuisset territus, fortassis nec esset justificatus. Audi aliud exemplum, quantùm confitentibus prosit consilium bonum.

Act. 8.

Caput XXXVI.

De Abbate, qui fratri bona Cœnobij sui tribuens, eum inopem fecit.

IN monasterio S. Pantaleonis in Colonia Abbas quidam fuit, fratrem habens ejusdem ciuitatis conciué: quem carnaliter diligens, sępe pecuniam monasterij illi occultè largiebatur. Quam propriæ substantiæ admiscens, & in ea negotians, quocúque perrexit, semper cum damno redijt: factaq; est ei, licet non adverteret, monasterij pecunia táquam ignis, & substantia propria quasi stipula. Et cùm esset in mercationibus satis gnarus, atq; circumspectior cęteris suis sodalibus, illorum prosperitatem suúque dispendium mirari non sufficiebat. Compassus ejus infelicitati Abbas, cùm semper ei daret, ille non proficeret, imò semper minus haberet: tandé ad paupertatem deuenit. Cui Abbas. Quid est, frater, quod agis? Quare tam viliter consumis substantiam tuam, ad confusionem tuá atq; meam? Respondit ille. Valde parcè viuo, mercatum meum diligentissimè custodio: & quid sit, quod circa me agitur, penitus ignoro. Tandé in se reuersus, venit ad Sacerdotem, ei omnia circa se gesta aperiens per confessionem. Cui dixit Sacerdos. Vtere consilijs meis, & citò diuesceris. Pecunia fratris tui furtú est: & ipsa substátiam tuam deuorauit. De cætero nihil recipias ab eo: & de modico quod superest negotiare: videbisque manú Dñi super te bonam. Quidquid autem lucratus fueris, medietatem fratri tuo reddes, de reliquo tu viues: & hoc tádiu facias, donec omnem pecuniá monasterij tibi datam illi restituas. Mira clementia Dei. Obediens homo confessoris sui consilio, in breui adeò ditatus est: vt & ipse abundaret, & fratri recepta restitueret. Cui cùm Abbas diceret, vnde tibi istæ diuitiæ, frater, respondit. Quádiu substantiam fratrum tuorú recepi, semper pauper & miser fui: & tu grauiter peccasti, non tua mihi largiédo, ego verò aliena recipiendo. Ex quo enim de his pœnitui, & furtú abhorrui: benedicente Domino, abundaui. Ecce, quantú valeat consilium bonú in confessione. Simile aliquid legitur in Vita-pat. Dicam tibi adhuc exéplum, q mihi retulit Herman. Decanus Bunnensis, asserens se audisse à Sacerdote, cui contigit.

Substantia Ecclesiæ bona devorat queis admiscetur.

Restitutis bona Ecclesiæ ditescit.

Caput XXXVII.

De mercatoribus, qui secuti confessoris sui consilium diuites facti sunt.

DVo ciues Colonienses inter cætera sua peccata confessi sunt duo peccatorú genera, quæquidé in se valde sunt magna: licet propter vsum mercatoribus maximè parva videantur, & quasi nulla, mendacium scilicet, atq; perjuriú. Domine, inquiút, penè nihil possumus emere, nihil vendere, nisi oporteat nos mētiri, jurare, & sæpe perjurare. Quibus cùm diceret Plebanus, peccata ista sunt valde grauia, & à Salvatore prohibita, dicente: *Sit sermo vester est est non non*, responderunt. Non possumus hoc præceptú in negotiationibus nostris custodire. Ait Sacerdos. Vtimini consilio meo, & bene cedet vobis. Nolite mentiri, nolite jurare: sicut mercatum vestrú dare vultis, sic eum laudate. Et promiserunt ei, quia tentare vellent vno anno. Hoc enim petiuit. Impediente eos Satana, qui semper saluti humanæ aduersatur, penè nil anno illo vendere potuerunt. Reuersiq; anno evoluto ad suum plebanum dixerunt. Obedientia hujus anni multùm fuit

Mat. 5.

Caput XXXI.

Quòd liceat in aliquo casu confitenti prodere socium criminis: & exemplũ affertur.

CVm essem, inquit, plebanus apud parvum Sanctum Martinum in Colonia, quidam ex parochianis meis vir honestus, cùm die quadã cujusdam conciuis & amici sui domum solus intrasset, & vxorem illius solam in gradibus solarij reperisset: amplexibus atque osculis ipsius ad libidinem inflãmatus, cum ea peccauit. Mox ad me quasi hausto veneno currens, de fonte confessionis bibit, venenũ expuit, pœnitentiam suscepit, & adjecit. Domine, ego personã vobis exprimam: femina turpis est, & multos corrũpit: & certum mihi est, quia peccatum illud minime confitebitur. Tempore verò quadragesimæ veniens illa magis ex consuetudine, quã ex aliqua contritione, peccata quædã minima ac quotidiana mihi confitens, adulteriumq; omnino subticens; ego non immemor peccati mihi confessi, cùm nollẽ eam confundere, neq; confitentem ꝓdere, dixi. Domina, ite modò, & cras reuertimini: interimq; dicite tres orationes Dñicas, quatenus Deus illuminare dignetur cor vestrum, vt dignè ac plenè confiteri possitis peccata vestra. Illa vadens, & in crastino rediens, nil adjecit: sed tantùm peccata priùs confessa replicauit. Quã cùm secundò jussissem abire, easdemq; orationes, quas priùs, repetere: illa non sine suspicione discessit, & sequenti die reuersa, audiente quodã clerico cognato suo, quẽ secum adduxerat, in hęc verba prorupit. Ecce domin⁹ iste, me digito demonstrans, adulteria mihi imponit: ego Dño Episcopo conquerar de illo. Cũq; verbis illius satis essem injuriatus, nec tamen motus, sol⁹ soli cum multa modestia dixi. Bona domina, quare peccata vestra abscõditis, & quare negatis, quod modò dicitis? Nũquid non cõmisistis adulterium in tali loco cum tali viro? Illa intelligens, crimen me non latere, tandẽ ad se reuersa, satis humiliter respondit. Domine, verũ est, ego cum tali viro adulteriũ cõmisi: parata sum pœnitentiã suscipere, & de cętero castè vivere. Sicque factum est, vt, quæ peccatrix venerat, Plebani industria justificata rediret. Si non fuisset à confitente prodita, fortè non esset justificata. *No.* Si non licet confitenti personã peccati consortem, nisi in tali vel in simili casu ꝓdere, quid sentis de confessore? Licet illi in aliquo casu peccata confitentiũ, siue personas ipsas cõfitentes prodere? *M.* Peccata quidẽ confitentium in multis casibus prodere poterit, tacitis personis: ipsas verò personas prodere non debet, nisi in vno casu: quem infra hoc quinquenniũ Dñs Innocentius Papa hoc modo determinauit.

Cõfeßarius pruden hic exhibetur.

Caput XXXII.

De monacho qui sine ordinibus celebrauit, & confessus resipiscere noluit.

IN domo quadam Ordinis Cisterciensis, monachus quidam sine ordinibus celebrauit. Hoc cùm quadã die Abbati suo retulisset in confessione, nec tamen cessare vellet à tanta præsumptione, Abbas dolẽs ac lacrymans, vt à blasphemia tam magna desisteret, miserum rogauit, monuit, ac præcepit: sed non profecit. Ille verò timens notari, si cessaret: celebrauit vt priùs. In sequenti Capitulo generali Abbas idẽ casum eundẽ proposuit: interrogans, quid faciendũ esset confessori, si forte tale quid in aliqua domo emergeret. Cùmque domnus Cisterciensis, siue cæteri Abbates super hoc nihil auderent, casum scripserunt domino Innocentio Papæ. Qui conuocans Cardinales, virosq; literatos, casum eis proposuit, & quid de hoc sentirẽt, à singulis requisiuit. Omnibus penè in hoc consentientbus, quòd confessio non esset prodenda: respondit. Ego dico confessionem in tali articulo esse prodendam: quia talis confessio non est confessio, sed blasphemia: nec debet confessor blasphemiam tantam ac insaniam çelare, per quam periculum incũbere poterit toti Ecclesiæ. Et placuit sententia sua omnibus: scripsitque sequenti anno Capitulo, quód à se fuerat determinatum, & à Cardinalibus approbatum. Nec debes dubitare, quin confessores multùm torqueantur, cùm tale aliquid audierint: quòd soli portare non possunt.

Sententia Innoc. Pap. singularis.

Caput XXXIII.

Narratio de Simone Conuerso de Alna, ejusque prophetijs.

NOn est diu, quòd monachus quidam peccatum quoddam grauissimũ confessus est Priori suo: sed cujus fuerit generis idem peccatũ, penitus ignoro. Quem cùm Prior secundùm consuetudinem remittere vellet ad Abbatem, non acquieuit. Prior verò cùm pondus auditi peccati sol⁹ portare nequiret, & mona-

chus ejus consilio minùs acquiesceret: ex nimia animi mœstitia corpore tabescere cœpit. Intelligens hoc per Spiritum sanctum frater Simon de Alna, conuersus bene mihi notus, dixit Priori. Domine, quid habetis, vt quid sic marcescitis? Respondente illo, tristis sum, ait Simon. Nolite turbari. Causam tristitiæ vestræ bene noui: in brevi vos Dominus consolabitur. Accedensq; ad monachum, dixit. Quare non confiteris peccatũ tuum Abbati tuo? Deus mihi reuelauit illud: & si non fueris confessus debito modo, ego te prodã. Ille Conuersi sanctitatem non ignorans, magis ex timore quàm ex deuotione peccatum Abbati confessus est: & Prior ab angustia libera⁹ est. *No.* Videtur mihi vir iste spiritũ habere prophetię. *Mo.* Reverà habet spiritum prophetiæ, si tamen adhuc viuit: vt ex sequentibus cognosces. Notarius quidã Romanæ curiæ, cùm eumdem fratrem Simonem ex multorum relatione didicisset spiritũ habere prophetiæ, desiderio videndi eum ab vrbe venit in Alnę monasteriũ, volens peccata sua eo pręsente confiteri: sperás ab eo corrigi, si aliquid omitteret: animari, si minùs plenè diceret. Qué cùm nõ inuenisset in Abbatia, ductus est in grangiã ejusdem cœnobij, quæ Celenies vocatur: in qua ille magister erat. Quem mox vt frater Simon respexit, causam aduentus ejus intellexit, & ait. Domine, expectate me hic: ego enim ibo pro negotio domus meæ ad talem locũ: & cùm rediero, paratus vobis ero ad omnem vestram voluntatem. Iuit & redijt, & cùm à clerici ore didicisset, quod tamen non ignorauit, misit ad monasteriũ, petens sibi transmitti confessorem discretũ. Cui, cùm pręsente Conuerso, idem clericus peccata sua satis deuotè confiteretur, & in diuersis locis aliqua per obliuionem transiliret, quædã etiam propter erubescentiam minùs integraliter cum suis circũstantijs exprimeret: interrumpens ejus cõfessionem jam dictus Simon ait. Quare hæc & hæc peccata subticetis? Ista in tali ętate cõmisistis: & illa & illa in tali loco, ex leuitate, nulla ex necessitate fecistis: vbique eum corrigens: ita vt valde miraretur, & cum Regina Austri mediam partem gratiæ ejus se non audisse fateretur. Rediens verò ad vrbé cũ gaudio magno, per totam curiã in tantum suum ꝓphetam magnificauit, vt Dñs Innocentius Papa ad Conciliũ suum generale illum vocaret, vocatúque de pluribus interrogaret: à quo tam ipse quàm Cardinales didicerunt experimento, quòd spiritu polleret prophetico. Hæc mihi retulit beatæ memoriæ Walterus de Birbach monachus in Hémerode: qui ei familiarissimus fuit, & plura de illo recitare consueuit. Alio tempore videns quãdam mulierculam peccatricé, hortabatur ad confessionem dicens. Confitere, me audiente. Quod cùm fecisset, non sinebat eã aliquid per obliuionem siue per erubescentiam supprimere, vbiq; ejus corrigens confessionem: sicut suprà dictum est de clerico Romano, ac si illam peccare vidisset. *N.* Considero in isto viro quieuisse spiritũ Elisęi: qui corpore absens, & spiritu præsens, peccanté Giezi corripuit. *Mo.* Non alius Spiritus operatur in justis veteris testamẽti, atq; alius in sanctis gratiæ, sed idem: diuidens singulis, prout vult. No. Si nosti adhuc aliqua de hoc conuerso, precor, vt edisseras mihi: quia magis videtur miraculosum occulta cordium nosse: & cogitationum secreta reuelare: quã mortuos suscitare. *Mo.* Verum quidé dicis: quia scire interiora hominis, soli⁹ Dei est. Vnde Apostol⁹ *Quis scit hominũ, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est?* Solus hic excluditur spiritus diuinus, qui vbique est, & implet omnia: & cui ipse voluerit reuelare. Tempore illo, quo dominus Conradus, nunc Episcopus Portuensis Cardinalis, nouitius fuit in Villario, contigit, fratrem Simonem cum Waltero monacho, nunc Abbate Villariensi, & alijs quibusdam monachis atque conuersis Ordinis nostri, in quadã Ecclesia sęculari Missam audire. Infra Canoné

Simon Alnẽsis propheta.

3. Reg. 10.

Simonẽ Papa vocatur ad Concil.

4. Reg. 5.

1. Cor. 12.

1. Cor. 2.

Verò ejusdem Missæ, vidit idem Simon spiritum ejusdem Conradi, corpore satis à se remoti, coram se stare: & coronam aureã in capite gestare. Vidit & cogitationes cordis ejus, atq; orationes: in quibus tuc versabatur in Villario. Finita Missa, secretè locutus est Waltero, dicens. Cùm videritis nonnum Conradũ nouitiũ Villariensem, dicite ei, vt caueat sibi: quia hujusmodi tentationes patietur hoc anno. Tales enim cogitationes, talesq; orationes jam habuit in Missa: & sciatis, quia magna persona erit in Ordine. Postea cùm idem Walterus vidisset nouitiũ, cœpit per ambages illũ interrogare, quid infra Missas soleret orare, quidve cogitare. Respondente illo, sic & sic orare consueui: adjecit. Rogo etiã, vt dicatis mihi, quæ fuit oratio, qualisve cogitatio vestra, die illa Dominica infra Missam. Cui cùm diceret nouitius, cur tam diligenter inuestigatis de cogitationibus meis: respondit. Dicite mihi, quod quæro: & ego vobis postea causam exponam. Tunc recitans ei nouitius per ordinem, quid orauerit, vel cogitauerit infra Missam illã, in magnum eum vertit stuporẽ: quia nec in vno verbo discrepauit à verbis fratris Simonis. Mox ei insinuãs, quid de illo viderit, simul & modũ tentationis, monuit, vt cautus esset: ne fortè sub specie boni à diabolo deciperetur. Mira res. Cùm satis idem nouitius admonitus, satisq; præmunitus esset, non tamen euadere potuit tentationem prædictam: quin satis ab illa anno eodem vexaretur. Quàm sublimis persona factus sit postea, non solùm in ordine, sed & in ecclesia, nouim⁹ ões. Primò factus est Prior in Villario: deinde elect⁹ ibidem in Abbatẽ: postea in Abbatẽ Claræuallis: deinde promotus in Abbatem Cisterciensem. Nec in illo gradu potuit stare: sed à Domino Honorio Papa vocatus est in Cardinalem & Episcopum Portuensem. Quid adhuc de illo futurum sit, ignoram⁹. Die quadã, cùm idem Simon in choro Villariensi inter cæteros cõuersos staret: cõuersus quidam Euergildus nomine, frater carnalis beatæ memoriæ nonni Vlrici ejusdem dom⁹ monachi, ex opposito ejus stans, cœpit in eo scandalizari, & dicere in corde suo. Non videtur mihi talis esse conuersus, sicut ab omnibus prædicatur: neque ea quæ dicit spiritu ꝓphetico prædicere, sed tantũ conijciendo: & cœpit eum despicere. Mox finita hora frater Simon assumpto Vlrico monacho, cœpit ei per ordinem replicare, quæ ille tractauerat in corde suo, dicens. Monete fratrẽ vestrum, ne tam insipienter de cętero gratiam Dei in alijs judicet: ne forte ex hoc vindictã sentiat. Quod cùm fecisset: expauit Euergildus: discens experimento, quod alijs narrantibus credere non potuit de illo. Horum autem quæ dicta sunt, testis est Dominus Walterus Abbas Villariensis: cujus superius mentionem feci: & cuj⁹ ex ore audiui. *No.* Stupenda sunt quæ dicis. *Mo.* Vix elapsi sunt anni quatuor, q̃ dominus Abbas Simon, Abbas nunc Foniacẽsis,* tunc Prior ibidẽ, locum nostrũ visitans, eũdem venerabilem Conuersum secũ adduxit: nec tamen, vt ęstimo, ipso Converso petente, quamdiu apud nos fuit, quis esset, dicere voluit. Cui secreta quædam correctione digna apud nos diuinitus sunt reuelata: quæ recedens ipse cuidam seniorum nostrorum indicauit, & ipse nobis: quæ postea vera esse cõperimus. Eodem tempore veniens Coloniã, cùm in monasterio sanctæ Dei genitricis ad orationẽ staret, sororesque psallere audiret, ingemiscens ait. Heu, quòd in omni collegio harũ Sanctimonialium nec vna est de adultis, quæ charitatẽ habeat: id est, quæ sit sine peccato mortali. Hoc eum posse nosse per spiritum præscientiæ, non solùm ex pręcedentibus, sed & ex subsequentibus, cognosces. Descendens cum prędicto Simone Priore frater Simon ad partes inferiores, simul venerunt ad dominã Methildam de Simthusen, matronam valde honestã ac deuotam, quæ diu illum desideraverat videre: eo quod multa audisset de eo. Sedensq;

Videt cogitationes & futura remota

** a Fuiniacẽs.*

Videt monialium statũ.

juxta eam, per interpreté cogitationes cordis ejus ei reuelauit: ita vt plurimùm miraretur tantam in homine gratiá. Hęc ab ejusdem matronæ ore audiui. Verè, inquit, domine, ipse mihi dixit, quæcúque cogitaui. Anno præterito cùm dominus Engelbertus Archiepiscop⁹ Coloniensis decanũ Hermannum & Godescalcum ejus concanonicũ duxisset ad curiam Romaná pro absolutione crucis, & inuenissent eúdem Simonem in quadam grangia, sciscitati sunt ab eo de processu negotij. Sicut eis euenit, ita eis prophetauit. Nuntij, inquit, Episcopi parũ proficient: monachus bene negotium suum expediet. Vtrúque rei exitus cóprobauit. Nam illi imperfecto negotio reuersi sunt: monachus verò noster, quem cum eis misimus, ibi obtinuit quod voluit. Sunt adhuc alia multa & magna Cóuersi hujus opera, quæ ad meam notitiá non peruenerunt: ex quibus tamen quędam audiui, quæ scribere nolui, eoquod relata minùs bene retinuerim. Satiùs duxi, etiam vera subticere, quàm falsa scribere. *No.* Miror, si vir talis ac tantus aliquas pertulit tentationes. *Mo.* Sicut audiui à quodam ejus familiari, ita eum vexabat, & fortè adhuc vexare non cessat spirit⁹ fornicationis per incentiua carnis, vt dicere possit cũ Apostolo. *Ne magnitudo reuelationum extollat me: dat⁹ est mihi stimulus Angelus Satanæ qui me colaphizet.* Dicitur tamen adhuc corpore esse virgo. A pueritia enim in Alna nutritus: pecora ejusdem monasterij pauit. Deinde factus conuersus adeo profecit: vt cujusdam grangiæ magister efficeretur. Qui bene ac fideliter administrans exteriora, sicut bonus ac fidelis dispensator: dona meruit interiora. *No.* Vtinam haberent omnes confessores conuersi hujus spiritum: quia tunc confitentes nullum eis, siue per erubescentiam, siue per ignorantiá, possent subtrahere peccatũ. *Mo.* Licet multis confessoribus desit spiritus ꝓphetiæ: inest tamen plurimis spiritus sapientiæ atque prudentiæ, per quem defectus iste suppleatur. N. Dic, quęso, prodest aliqué peccata confiteri, retenta voluntate peccandi?

2. Cor. 12.

Simonis Alnes. educatio

Caput XXXIV.

Quòd confessio, quæ fit cum voluntate iterum peccandi, sit inutilis. **Mo.**

MOdicùm prodest: quia Deus non projicit iniquitaté, nisi homo priùs malam projiciat voluntatem. Qua projecta, sequitur, quod dicit Propheta Michęas. *Deponet omnes iniquitates nostras, & projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Iubemur enim per aliũ Prophetá longè projicere iniquitates nostras, non juxtà ponere: sicut illi faciunt, qui ante Pascha peccata sua per confessionem vt eis videtur, deponunt, & mox per octauam resumunt. Longè, inquit, projicite iniquitates vestras. N. Estne melius sic confiteri, quàm omnino tacere? *Mo.* Melius, id est, vtilius est, cum voluntate iterũ peccandi confiteri, quàm tacere. *Nou.* Quare? M. Quia peccator in confessione à confessore per pœná, quæ peccato debetur, terretur, admonetur, & instruitur: & fit nonnũquam, vt tam verbis quá exemplis ab illo edoctus ad se reuertatur, & de sua peruersa voluntate conteratur. Quòd si confessor iustus est, & pro confitente orat: Deus aliquando illũ pro meritis ejus illuminat. Vides, quantus sit fructus in confessione? N. Video, & gaudeo: atque de his exempla requiro. M. Quòd quis à confessore territus, peccandi voluntatem deserat, exemplum hoc te doceat.

Miche. 7.

Peccata longè projicienda, non prope tenenda.

Fructus confessionis.

Caput XXXV.

De confessore, qui nummum projecit in terga confitentis & penitere nolentis.

QVidam veniens ad confessionem cuidam sacerdoti discreto: confessus est illi peccata quędam criminalia. Admonitus ab eo vt peccata confessa desereret, deserta defleret, & de reliquo emendati⁹ viueret, respondit. Confiteri possum: sed peccata dimittere non possum. Sacerdos hoc audito pœnitentiá illi in-

nam ꝓditam, & per pœnitentiā jam justificatā despiceret: vel aliquas propter illi⁹ inconstantiam tentationes incurreret. *Caput* XXVIII.

Exemplum demonstrans non esse prodendum in confessione peccati complicem.

ADolescens quidam infirmus cùm cuidam suo concanonico nondū Sacerdoti, cōpellente necessitate, confessus fuisset, quòd à quadam illectus sanctimoniali, osculatus fuisset eam: interrogatus, si rem haberet cum ea: respondeme eo, non, sed illa libenter vidisset, satis me verbis incitans ad cōmixtionem: ipsam etiam personā exprimens: confessor eandem personam ab illo tempore semper in corde suo despexit: nec potuit eam tantū diligere & venerari, vt ante. Talem posset confitens prodere personā, vt inter ipsum & confessorem odiū perpetuū nasceretur. N. Verbi causa. M. Si diceret confitens: domine, ego peccaui cum sorore, filia, vel concubina vestra: puto, vix posse fieri, quin ille turbaretur. N. De hoc mihi dicas exemplum. M. *Caput* XXIX.

De clerico, qui confessus est Sacerdoti, se peccasse cum ejus concubina.

SAcerdos quidam in Susatia habuit concubinā: cum qua adolescens quidam peccauit. In Quadragesima verò ad eūdem Sacerdotem veniens, confess⁹ est peccatū simul & personam. Quod cùm audisset Sacerdos, turbat⁹ est valde, & ab illius eum amore abstrahere volens, duriùs arguit, peccatū aggrauauit, pœnitentiamq; duram nimis injūxit. Rancor iste sine periculo nō fuit. Vnde invectio tam aspera, pœnitentia tam dura, nisi ex propalata persona? Hæc mihi retulit Theodericus Susatiensis monachus noster: qui vtrūq; nouit, Sacerdotē sc. & adolescētem. Non ergo prodere debet confitens personam peccati consortē: cùm tamen ea quæ peccatū ipsum aggrauant confiteri teneatur. *N.* Vellē instrui, qūo dicere deberet. *Mo.* Hujusmodi formā posset seruare. Dn̄e, ego peccaui cum legitima, concubina, filia, vel sorore, cujusdā cognati, affinis, vel inimici mei, solis peccatis meis exigentibus, siue ab illa inductus: & in hunc modum de cęteris peccatis, siue carnalia sint, siue spiritualia. In hunc modum & femina dicat. Quædam tamen peccata sic cōmittūtur, vt vix exprimi valeant, nisi confessor de persona intelligat. Non inde multum curandū est. *No.* Quid si duo contra Prælatum suū conspirarent, & unus illorum pœnitencia ductus, peccatū suum eidē Prelato cōfiteretur: deberet alterū ꝓdere, an non? *M.* Video ex omni parte periculū. Si nō proderet personā, prelat⁹ periclitari posset: si verò proderet, fortè perpetuum illi odiū aduersus conspiratorem suscitaret. Audi exēplum ad cautelā satis necessariū. *Forma seruanda, ne consors detegatur in cōfessione.*

Caput XXX. *De Abbate, qui monachum persecutus est occasione confessionis.*

ABbas quidam de claustro mihi bene noto, de quodam vitio notat⁹ fuit. Per cujusdā monachi sui confessionē cùm intellexisset, hoc aliū quēdam scire, cœpit eū occultè persequi, timens ab eo in visitatione accusari. Et cùm illū mittere vellet ad quādam domum remotā, nescio quid prętendens accusationis, ille bene considerans causam persecutionis, respondit Abbati. Dn̄e, domū meam nō demerui: si vultis me mittere ad matrē meam, ibo: sin autem visitatorē hic expectabo. Bene sciebat, quòd illuc eū non mitteret: ne fortè detegeret, de quo timebat. Hoc mihi relatū est à quodā seniore dom⁹ illius, vbi contigit. Si Abbas iste tā durè persecut⁹ est innocentē: qūo persequeretur, quē haberet cōspiratorē? Cernis, qualiter periclitat⁹ sit Abbas ꝑsequendo, monachus maximis tentationib⁹ laborando? *N.* Licet in aliquo casu confitenti, prodere personam alterius? *M.* De hoc à me requisitus Magister Hermānus Decanus Būnensis, vir literaturæ magnæ, respōdit. Si talis persona fuerit, de qua constet confitēti, ꝙ peccatū cōmune confiteri noluerit, eam ꝓdere debet: ne tacendo pereat. De hoc retulit mihi exēplum vtile satis, *Licet aliquādo prodere socium.*

nobis damnosa: homines à nobis defluunt, nec aliquid sine juramento vendere possumus. Tunc sacerdos. Nolite timere, quia tentatio est: fixum tenete in corde, quia nulla aduersitas, nulla vos paupertas ab hoc proposito auertat: & Dñs vobis benedicet. Promiseruntque ei Domino inspirante, quia custodire vellent ejus consilium diuinumque præceptum per omnes dies vitæ suæ: etiam si oporteret eos mendicare. Mira res. Statim Dominus immissam compescuit tentationẽ: & cœperunt eos homines plusquam cęteros mercatores frequentare: factiq; sũt in breui tam diuites, vt mirarentur. Et reuersi ad suũ confessorẽ gratias egerunt: eo quod per ejus salubre consilium à tam grauibus peccatis forent exonerati, & fortè in rebus ditati. *Nou.* Hujusmodi exempla prędicari deberent in Ecclesijs mercatoribus: fortè expauescerent de pecunijs male acquisitis negotiari: & in suis venditionibus jurare vel mentiri. *Mon.* Verum dicis. *Nou.* Nunc audire delectat, quòd quidam peccatores meritis sui confessoris justificentur.

Caput XL.

De muliere iracunda, quæ per confessionẽ sancto Malachiæ factam mansueta effecta est.

IN vita sancti Malachię Hybernensis Episcopi, qui nostris fuit temporib⁹, beatus Bernardus Abbas Clarçuallis scribit, quãdam mulierem ita fuisse iracũdam: vt animi ejus furorem non vicini, non cognati, nec quidem ipsi filij ejus, possent sustinere. Ad sanctum Malachiam illam ducentes, & querimoniam de ea facientes, vt ejus misereretur, deprecantur. Hortatur vir sanctus miseram ad confessionem: paret illa: injungit pœnitentiam: orat Deum, vt impatienti daret patiẽtiam. Et ecce facta est super eam mutatio dexteræ excelsi: tantam ab illa hora patientiam & tranquillitatẽ propter confessoris sui merita Dominus illi tribuit, vt quæ priùs omnes exasperare solita fuit: nullis dãnis siue cõtumelijs deinceps turbari posset. Item, quòd quidam ex sola Dei misericordia in confessione conterãtur, dictum est in secunda Distinctione de monacho apostata: qui duo milia annorum elegit in purgatorio. *Nou.* Quia tam multiplex est fruct⁹ confessionis videtur mihi justum, vt ij qui alios debent mundare, & ipsi sint mundi & sancti. M. Ausculta.

Caput XLI.

Qualis debeat esse confessor.

COnfessor vt sit perfectus, debet esse timoratus, prudens, & literat⁹: discret⁹ & misericors: affabilis, paratus volentibus confiteri. Quantum exinde boni proueniat si hæc habeat, mali verò si eis careat: exempla varia te doceant.

Caput XLII.

De Sacerdote auaro, qui sibi confitentibus pro incontinentia & continẽtia eamdem injunxit pœnitentiam.

IN Episcopatu Coloniensi, sicut ex cujusdã relatione didici, Sacerdos quidam manebat, parochiam regens; vir satis literatus. Ad hunc quidam ex parochianis suis tẽpore Quadragesimæ venit: inter cętera confitens, quòd per illos sacros dies fræna laxasset incontinentiæ. Quem cũ durè satis corripuisset, Sacerdos, dicẽs sacrum illud tempus deputatum esse orationibus, iejunijs, cœterisque operibus misericordiæ: adjecit. Injungo tibi pro satisfactione hujus peccati, vt des mihi octodecim denarios, ad totidem missas decantandas: ad diluendam culpam incontinentiæ tuæ. Ille verò spopondit dare. Quo recedente, & alio ad confessionẽ accedente, dum eum de statu suo interrogasset, & quia per totã Quadragesimã continentẽ esse cognouisset: ait. Valde malè fecisti, tempore tanto ab vxore tua te cohibendo. Poterat illa prolem de te concepisse: quàm per tuam continentiã exclusisti. Territus homo, sicut mos est simplicibus, cùm ab eo consilium quæ-

rerct pro

ferret pro tali delicto, respondit confessor. Tu mihi dabis cctodeci denarios: & ego totidem Missis Deū pro te placabo. Et ipse promisit, quòd certo tēpore ei daret pecuniā. Post paucos dies nutu Dei contigit, vt duo homines simul cū saccis singulis pergerent ad forū: & saccus equi vnius ob dispēdium viæ caderet in lutum. Accurrente alio vt sociū juuaret, iratus ille ait. Diabolus remuneret nostrū Sacerdotē: quia propter ipsum hunc tolero laborem. Sciscitante illo causam, respondit. Ego ei confessus sum meā incontinentiam: & ipse hujusmodi mihi injūxit pœnitentiam. Vnde nunc ante tēpus compellor annonam meam vendere, & pecuniā postulatam deferre. Ad quod alter respōdit. Quid est, quod audio? Ego illi contrariū sum confessus: & tamen consimili pœna mulctatum scias me ob eādem necessitatem modò ad forum venire. Certè malè sacerdotati sumus. Intrantesq; ciuitatē, accusauerunt illum apud Decanū & Canonicos S. Patrocli, magnā ei facientes confusionem. Ecce si aliquid timoris Dei esset in hoc sacerdote: nequaquā auaritię suæ consulens, tam horrenda prę sumpsisset: maximè in confessione. Nō iste fecit sicut sacerdos, de quo suprà dictū est: qui pecuniā projecit in tergo nolentis pœnitere. *N.* Puto, quod multū detestetur Dn̄s auaritiā in sacerdotib9 *Hac Dist. c. 37.*

Caput XLIII. *De auaritia & luxuria Sacerdotum.* Mon.

DE hoc non meam, sed ipsius Dn̄i sententiā audias, per os Ieremię Prophetæ, *Extendam*, inquit, *manus meas super habitatores terræ: à minimo vsque ad maximū omnes student auaritiæ: & à Propheta vsq; ad Sacerdotem omnes faciunt dolum.* Itē per Ezechielem. *Propter pugillum hordei & fragmen panis, violabant me ad populū meum: vt interficiant animas, quæ non moriuntur: & viuificent, quæ non viuunt* N. Sicut audiui, quidam confessores pro vno gallinatio & vini sextario, multorū pœnam peccatorū vel relaxant, vel dissimulant. M. Idcirco eis per Oseā dicitur. *Peccata populi mei comederunt.* Et hoc scias, quòd non solū vitium auaritiæ, sed etiam vitium luxuriæ in Sacerdotibus reprehendat Dn̄s, dicens per Prophetam. *Vaccas Bethauen coluerunt habitatores Samariæ*, idest Sacerdotes, qui semper in sui & aliorum commissorum sibi custodia manere debent. Hj vaccas Bethauen colunt: dum luxuriosè viuunt. Horum domus est inutilis: quia hoc Bethauen interpretatur. Vaccæ quæ animalia sunt lasciua, luxuriā designant: siue ipsas Sacerdotum concubinas; quas, heu, multi hodie sine timore colunt. Quanta mala mali sacerdotes Deum non timētes faciant in confessionibus, plurimis exemplis tibi possem ostendere: sed parcēdum est ordini, parcendum sexui, parcendum religioni: vnum tamen mihi Sacerdos recitauit.

Ierem. 6. *Ezech. 13.* *Osea 4.* *Osea 10.*

Caput XLIIII.

De matrona qua Sacerdoti peccata sua confessa est, & ab illo prodita.

MAtrona quædam diues & honesta, peccata quædā cōmiserat tam inhonesta: vt nulli ea confiteri posset præ verecundia. Die quadam infantem reperiens destitutum, leuauit: & in loco filij illum nutriens, literis imbui fecit, atque in sacerdotem ordinari. Tunc demum fiduciā sumens de exhibita charitate: confessa est peccata diu latentia. Quibus auditis stultus ille immemor Dei, immemor impensi beneficij, ex hoc sumens audaciam, quia si quod peteret, negaret, minaretur se ejus vitia publicare: cœpit illā ad consensum suæ libidinis solicitare Cujus verba cùm femina iam iustificata abhorreret, & ille contradicentem diffamaret: illa fiduciam habens de confessione, ne apud homines notæ perpetuæ subjaceret infamiæ, sufficienter se expurgans beneficio confessionis liberata est: & criminator de prouincia eliminatus est. *Nou.* Duo exempla hæc mihi sufficiunt de malis confessoribus: nunc aliquid mihi dicas de confessoribus timoratis. *Violator sigilli confessionis exulat.*

Caput XLV.

De matrona quæ confessorem suum ad libidinem incitauit. Mon.

CVm quædam matrona nobilis cum quodā Abbate Ordinis nostri sub typo confessionis de secretis conscientiæ suæ loqueretur, dixit se ejus amore grauiter succensam. Ille sicut Sacerdos justus ac timens Deum, cor suū signauit: malè ad se conuersam, verbis, quibus potuit, auertit: dicens, se monachū esse, senē, pannosum, ac neglectum. Et sicut ipse dixit cuidam monacho, qui mihi recitauit,

femina eadem tam clara fuit, & tam potens: vt si essem, inquit, in sæculo, sicut aliquando fui: numquam illi de tali re, nec in minimo verbo facere auderé mentionem. Cernis, inquit, quomodo nobis jam mortuis sæculo diabolus insidietur? Fuerat n. idem Abbas ante conuersioné miles in armis strenuus, pulcher, satisq; nominatus. Et si vis scire, ipse erat dominus Carolus Abbas Villariensis. *No.* Vtinam haberent omnes confessores timorem Domini, vti vir iste. *Mon.* Non solùm necessarius eis est timor Domini, quo seà peccato custodiant: sed etiá prudentia, per quam inter peccata discernant: vt cùm claue potentiæ, in vsu habeát clauem scientiæ: vt sciant differentiam inter scabiem & lepram, idest inter veniale & criminale: quia peccata peccatis sunt grauiora; siue venialia sint, siue mortalia: & secundum hoc satisfactio debet extendi, & de scabie siue lepra judicari.

Mortuis mũdo insidiatur magis dæmõ

Duplex clauis confessori necessaria

Caput XLVI. De Sacerdote pœnitentiam anni præteriti imponente.

QVidam Sacerdos & Plebanus in prouincia nostra est: qui in Quadragesima venientibus sibi ad confessionem dicere consueuit. Qualis pœnitentia injuncta fuit vobis ab antecessore meo: talem vobis modo injungo. Alijs dicebat. Quod vobis injunxi anno præterito, hoc & isto anno seruetis: non attendés quid postea peccauerũt, vel qualiter pro præteritis satisfecerũt. Hæc nobis recitauit vnus de parochianis eius.

Caput XLVII.

De alio multis simul generalem confessionem prædicente, & eamdem pœnitentiam imponente.

ALius quidam plebanus, sicut audiui ab eius successore, hanc habebat consuetudinẽ, vt in Quadragesima confluentibus ad Ecclesiam confessionis gratia parochianis suis, ipse sex vel octo simul duceret ante altare, & stola collis eorum imposita, theutonicè generalem eis præiret confessionẽ: singula verba illis post eum iterantibus. Quibus omnibus similem atque eamdem injungens pœnitentiam, simul abire præcepit. Sic faciebat omnibus: non considerans, quid fecerint: quis plus, quisve minùs peccauerit. Defuncto eo cùm quidam ex parochianis, vir grandæuus, & in secularibus prudens, pro successore illius mitteret, postulans sacram communionem, eo quòd infirmaretur vsque ad mortem, veniens Sacerdos, dixit. Priùs debetis facere confessionem. Respondit ille. Vos mihi eam facite: notabat enim consuetudinem supradictam. Cumque Sacerdos monendo illum instaret: commotus ille dixit Certè, Domine, nũquam mihi talia fecit prædecessor vester. Et cùm negaret ei sacram cõmunionem: tandẽ in hæc verba prorupit. Confiteor me peccasse in adulterijs, furtis, rapinis, homicidiis, perjurijs, alijsque multis criminibus. Tunc Sacerdos. Fecisti hæc omnia? Respondit ille. Verè Domine, nil horum cõmisi. Ex antiqua cõsuetudine sic confitebatur: & non poterat eum inducere, vt peccata à se commissa confiteretur. Vides, quales confessores, quales doctores, quales animarum rectores? Vnde tanta negligentia, vnde tam stulta iudicia: nisi ex diuinæ legis ignorantia? Vis nosse, quantum prosint confitentibus confessores literati? *Nov.* Volo & desidero.

Caput XLVIII.

De muliere in confessione se justificante, prudentia confessoris correcta. *Mon.*

HErmanus Decanus Bunnensis, quando fuit Plebanus apud sanctum Martinum in Colonia, venit ad eum mulier quædam tempore quadragesimali peccata sua confiteri: & flectens coram eo genua, quidquid se boni meminerat commisisse cœpit enumerare: & cùm Pharisæo euuangelico justificare se, dicens. Domine, tot sextis ferijs soleo per annum in pane & aqua iejunare: eleemosynas meas dare, ecclesiam frequentare: & multa in hunc modum. Cui Plebanus dixit. Ad quid, domina, venistis? Numquid pro istis operibus vultis suscipere pœnitẽtiam? Quare non dicitis peccata vestra? Respondit illa. Nil mihi conscia sum. Ait Plebanus. Cujus estis officij? Respondit mulier. Ferrum vendere soleo. Ad quod ille. Soletisne aliquando minores particulas ferri in ligaturis majoribus intermiscere: vt sic totũ simul vendatis? Dicente illa, soleo: respondit. Ecce hoc peccatũ mortale est: quia dolus. Et adjecit. Soletisne aliquando mentiri, jurare, & perjurare, æmulis vestris maledicere: alijs plus vendentibus inuidere? Respondente illa, quia in talibus sæpe excedo: Plebanus dixit. Et ista omnia sunt peccata mortalia: & nisi pœnitentiam egeritis condignam, ocyus ibitis in gehennam. Territa illa in verbis ejus, peccasse se recognouit: & quid de cætero confiteri deberet, ibi didicit. Bene iste, vt pote vir prudens & literatus, nouit fodere parietem: & ostendere idola in corde mulieris depicta. *Nouit.* Quid est fodere parietem? *Monach.* De peccatis, eorumque circumstantijs interrogare confitentem.

Quid sit spiritualiter fodere parietẽ.

Verba sunt Ezechielis: & à sancto Gregorio plenè & excellenter exposita. Cauere debet etiam confessor, ne sic incautè parietem, id est confitentis cõscientiã, per interrogationem fodiat: vt eum peccare doceat. Ezech. 8. Grego. lib. 26. in Iob c. 5. & Pastor. pa. 2. c. 16.

Caput IXL.

Quòd confessor non debeat de ignotis inuestigare, exemplum.

VIrgo quædam religiosa in partibus Brabantiæ Sacerdoti cuidam confessionem fecit. Ille, sicut imprudens, incautè cœpit ejus conscientiã fodere: id est de quibusdam peccatis ignotis, quæ nũquam fecerat vel audierat, interrogare. Quæ mox de eisdem peccatis cœpit tentari: & intantum turbari vt diceret Sacerdoti. Male habeat caput vestrum, quòd hodie fecistis mihi horum mentionem. Et sicut alteri postea confessa est Sacerdoti: non sine maximis laboribus ab eisdem peccatis se continuit. Ita fodiendus est paries, ne domus deijciatur: sic quærenda jdola sub stramentis, vt tabernaculum non euertatur. Debet tamen confessor valde solicitus esse, de peccatis sibi commissorũ, eosque ad confessionem prouocare, tam verbo, quam exemplo. Gen. 31.

Caput L.

De duobus Abbatibus, qui alios ad confessionem suo exemplo prouocarunt.

ABbas quidam Ordinis nostri scire volens conscientiam alterius cuiusdam Abbatis filij sui, sicut ab ejus ore audiui, generalem illi de peccatis suis fecit confessionem: deinde dixit. Domne Abbas, si vos aliquid vultis dicere: ego libenter audiam. Verecundatus ille, confessus est versa vice peccata sua, contra propositum: prouocatus illius exemplo, magis quàm verbo. Non enim tenebatur ei confiteri. *Nov.* Vt video, prudentia confessoribus est satis necessaria. *Mon.* Hoc amplius in subjecto probabis exemplo. Quod autẽ dicturus sum, didici à quodam venerabili Sacerdote & Priore Ordinis Præmostratensis. Abbas quidam nigri Ordinis, vir bonus & disciplinatus, monachos habebat satis mirabiles ac dissolutos. Die quadã quidam ex eis præparauerant sibi diuersi generis carnes, & vina delicata Quibus cùm non vti auderent in aliqua officina timore Abbatis: congregati sunt in vas vinarium maximum & vacuum, quod vulgò tunna dicitur: illuc deferentes præparata. Dictum est Abbati: quòd tales monachi in loco tali & in vase tali cõuiuium celebrarent. Qui statim cum magno mœrore animi accurrens, & introspiciens, conuiuantiũ lætitiam sua præsentia conuertit in tristitiam. Quos cùm territos aspiceret, jucũditatem simulans intrauit ad illos: & dixit. Eia fratres, quod voluistis sic sine me comedere & bibere, hoc non arbitror iustum. Credite mihi, ego vobiscum prandebo: lauitque manus, cum jllis comedens & bibens: exemplo tali territos confortans. Die sequenti, Priore tamen præmonito, & quid facere deberet instructo, Abbas monachis illis præsentibus in Capitulo surgens, & veniam coram illo petens: cum multa humilitate tremorem ac timorem simulans, in hæc verba prorupit. Confiteor vobis, Domine Prior, fratribusque meis vniuersis, quod vitio gulæ victus, ego peccator heri in absconso loco, & quasi furtiuè in vase vinario contra præceptum & regulam Patris nostri Benedicti carnes manducaui: statimque residens, cum se inciperet præparare ad disciplinam, Priore hoc ne fieret prohibente, respondit. Sinite vt vapulem: quia melius est vt luam hic, quã in futuro. Qui cùm accepta disciplina nec non & pœnitentia reuersus fuisset in locum suum: prædicti monachi timentes ab eo proclamari, si dissimularent, vltro surgentes confessi sunt eundem excessum. Quibus Abbas à monacho ad hoc præordinato dari jussit bonas ac fortes disciplinas, duriùs illos corripiens, & ne vnquam de cœtero talia præsumerent sub interminatione magnæ vindictæ præcipiens. Sicque prudens medicus, quos verbo minùs emendare potuit: exemplo correxit. *No.* Placet quod dicis. *Mon.* Audi nunc exemplum, quòd pœnitentia confessoris discretione temperanda sit.

Caput LI.

De peccatore, qui de modica pœnitentia gradatim ascendit ad maiorem.

PEccator quidam magnus cùm pro suis peccatis nullam condignam suscipere vellet pœnitentiam: quia confessor valde prudens ac discretus fuit, ait illi. Potes pro peccatis istis magnis saltem orationem dominicam per singulos dicere dies? Respondente illo, possum, eandem ei injunxit. Mira clementia Dei. Ita eadem oratio cœpit homini dulcescere, vt rediens amplius peteret: hocque tamdiu faceret, quousque ad cõdignam pœnitentiam perueniret. Ad discretionem confessoris pertinet: vt pro peccatis magnis magnam & pro paruis paruam injungat pœnitentiam. Et quia omnis pœnitentia arbitraria est, secundum qualitatem personę, moderari poterit qualitatẽ seu quantitatem pœnæ. Misericordiã semper superexaltet judicio: siue secreta vel manifesta sit confessio: vt idem ipse consequatur à Deo

Caput LII.

De Abbate, qui parcendo ad satisfactionem adducebat peccantes.

DOminus Gisilbertus Abbas in Hemmerode, tantæ fuit misericordiæ, vt si aliquando aliquis Monachorum, siue Conuersorum, coram ipso proclamatus fuisset in Capitulo, & ille neglecta virtute patientiæ extra se fieret, infirmitati illius ipse compassus, diceret ei. Bone fratér, vade modò sedere:

& cras eamdem culpam recognosce. Qui datis inducijs ad tranquillitatem animi reductus, & de commotione verecundatus, in crastino redijt: seq; peccasse recognoscens, durã pœnitentiam cum multa patientia suscepit. Quantũ etiam boni conferat pœnitentibus confessoris affabilitas, sequens declarabit exemplum.

Affabilitas in confessione requisita.

Caput LIII.

De Plebano qui vsurarium & homicidam suaui sermone ad pœnitentiam prouexit.

SVprà dictus Decanus Bunnensis, cùm tempore Quadragesimali in Ecclesia S. Martini, in qua erat plebanus, sedens audiret confessioné cujusdam vetulę, vidit eminus contra se duos ex parochianis suis in fenestra sedere, & fabulis vacare: ex quibus vnus erat vsurarius, alter verò homicida manifestus. Vetula recedéte, cùm accessisset ad eum confessionis gratia idé vsurari⁹, ait illi plebanus. Amice, ego & tu hodie bene decipiemus diabolũ. Tu tantùm verbotenus confitere peccata tua, voluntate peccandi deposita, & acquiesce consilio meo: & ego tibi vitã æternam pmitto. Sic tibi temperabo pœnitentiam, vt non fiat tibi onerosa. Bene nouerat vitium quo laborabat. Respondit ille. Si hoc quod promittitis, mihi constaret: libens vterer consilio vestro. Et promisit ei. Qui cũ confessus fuisset, & abjurata vsura pœnitentiã suscepisset: socio suo jam dicto homicidæ occurrens, ait. Verè dulcissimum habemus sacerdotem. Nam pietate verborũ suorum ad pœnitentiam me adduxit. Cuius exéplo ille prouocatus ad confessioné venit: & similia circa se pietatis sentiens judicia, & pœnitentiam suscepit & expleuit. *No.* Ex multis, quæ jam dicta sunt, considero, quòd confessio multam requirit perfectioné, tam in confitente, quàm in confessore. *Mon.* De vno adhuc superest dicendum, per quod omnes confessoris virtutes consummantur: scilicet vt promptũ & hilarem confiteri volentibus se exhibeat. De hoc habes exéplum in Distinct. I. cap. 6. vbi Angel⁹ Dei Priori de Alna in specie monachi improperauit, quòd eumdé monachum confiteri volentem signo suspenderat. Si confessor ad hoc fuerit paratus, quantũ placeat Deo, & quantũ peccatorib⁹ expediat, sequens sermo declarabit.

Consummatio virtutũ confessarij.

Caput LIV.

De monacho, qui fratrum orationibus adjutus confessionem Priori suo fecit.

ANte hoc biennium, cùm Dominus Willelmus Abbas Clarevallis cũ cæteris Abbatib⁹ contra Galonem Cardinalem profectus fuisset Romã, quidam ex monachis ejus cuidam ex confessoribus peccatũ quoddã criminale confessus est. Cui dixit. Bene te audio, bene consilium do, sed absoluere te non audeo: quia confessio hæc debita non est. Consulo & rogo, vt confitearis Priori, qui potestatem habet. Illo respondente, hoc nũquam faciam, confessor dolés ac fluctuans corde, tacita persona atque peccato, periculũ confitentis domino Sigero Priori reuelauit. Qui multùm dolens, & de salute periclitantis cogitans, magni consilij Angelũ cum lacrymis inuocauit. Eodem tempore cùm Conuersus quidam ex eis pervers⁹ multa furaretur, Prior Dei nutu nacta occasione in Capitulo monachorum vitio furti exprobrans, hoc adjecit. Si fortè aliquis est inter vos, cauteriatam habens conscientiã, ita vt non possit eam suo Prælato aperire: pro tali tribus diebus tales vobis injungo orationes. Omnibus orantibus cuidam juueni Sacerdoti nomine Vuilhelmo, in vigilia Omnium Sanctorum cum lacrymis oranti, vox diuina respondit. Monacho, pro quo oras, confessio sua, quia debita non fuit, nihil profuit: sed dic Priori, vt cras dicta Prima post Missam ante Capitulum stet: ipse enim ad eum veniet. Sicque factum est. Exhibente se Priore coram Capitulo, ecce monachus venit: signumque confessionis Priori faciens, cum eo intrauit: & facta confessione cũ multo gemitu & lacrymis, pœnitétiam condignã suscepit.

DISTINCTIO QVARTA DE TENTATIONE.

CAPVT PRIMVM

Quòd vita Religiosorum sit Tentatio: & exemplum duplex hujus rei declaratiuum.

SCENDENTES Filii Israël de Ægypto, mox tentati sunt in deserto. Exod. 15. Ægyptus designat mundum, siue peccatum: desertum monasterium. Respectu enim multitudinis à multis deseritur, & à paucis incolitur. Ægyptus interpretatur tenebræ, vel tribulatio, vel angustia, vel persequẽs. Et vbi majores tenebræ, tribulationes, angustiæ, & persecutio: quàm in mundo & peccato? Filij Israël sunt electi quique: qui statim vt egressi fuerint de sęculo per cõuersioné, & de peccato per contritionem atq; confessionem: vix esse potest, quin in monasterio quasi in deserto, circa principiũ maximè, multimodã incurrant tentationem. (Filij Israel electos designant.) Et congruè videtur, in quarta Distinctione esse tractandũ de tentatione: quia quaternarius stabilitatis numerus est. Corp⁹ enim quadratũ in quamcũque partem vergat, stationem naturalem seruat. Cùm peccator ad Dominum, corpore deserendo sæculũ, fuerit conuersus, corde pro peccatis suis contritus, & oris confessione justificatus atque confirmatus: tunc ad pugnam tentationis ꝓcedet securiùs, & cum hoste dimicabit efficaciùs Vnde Saluator post baptismum, non ante, permisit se tentari à diabolo. (Matth. 4.) Confessio oris cum contritione cordis secund⁹ baptismus est. Hinc est, quòd Apostoli post adventũ Spiritus sancti persecutionibus exponuntur. In cujus figuram, mox post Pentecosten libri Regum leguntur, in quibus bella fidelis populi cum Gentibus, id est virtutum cum vitijs, cõmemorantur. *No.* Videtur is rectus ordo justificationis, vt sicut contritionem confessio, ita confessioné sequi debeat satisfactio. *Mon.* Iustè quidem moueris: sed tentationis vim non intelligis. Quòd apud religiosos, & maximè in Ordine monastico, satisfactio pro peccatis, siue pœnitentia, sit tẽtatio, facilè tibi ex verdis bene experti, id est sancti Iob, probabo. Ait enim. *Militia est vita hominis super terram.* (Iob 7. Septuaginta.) Alia translatio habet. *Tentatio est vita hominis.* Et militia est, & tentatio. Militia propter exercitiũ: tentatio propter laborem & periculum. Et nota, quòd non dicit. *Tentatio est vita* animalis, sed *hominis*: id est humanè & rationabiliter viuentis: qualis est vita religiosorum, qui secundùm spiritum viuũt & desideria carnis non perficiunt. Sęculares verò atque carnales, qui secundum carnem ambulant, impropriè tentari dicuntur: quia mox vt tentamenta sentiunt, vel consentiunt, vel tepidè resistunt: similes equo & mulo, quibus non est intellect⁹. Si ergo tentatio est religiosorum vita; qui vigilando, iejunando, orando, in prosperis & aduersis obediendo, & propter Christum nihil in hoc mundo terreni possidendo, semper vitijs & concupiscentijs contradicunt: necesse est, vt ipsam tentationem concedas pro peccatis illorum satisfactionem. (Tentatio ijs qui resistunt est satisfactio.) Venientibus ad Ordinem nostrum etiamsi innumera & grauissima commiserint peccata, nil eis aliud injungitur pro satisfactione, nisi vt Ordinem seruent. Hinc est, quòd sanct⁹ Bernardus cum tempore quodam quemdam Regem francorum in Ordine recepisset: illi solummodo post confessionem dominicam orationem injunxit. Quo turbato, putans sibi à sancto illudi: respondit Abbas beat⁹. Tu tantum orationem

hanc dicito, & Ordinem custodi: & ego pro peccatis tuis rationem reddam in die judicij. Item cùm alio tempore idē sanctus transiret casu, vbi homo suspendend⁹ erat, & peteret eū sibi dari, Iudexq; diceret: domine, fur est, & suspendio dign⁹, respondit Abbas. Da mihi eum, & ego illū suspendā: Ordinis districtionem suspendium appellans. Hoc indultū est Ordini à sede Apostolica, vt ejus obseruatio pro qualibet satisfactione peccatoribus sufficiat. *No.* Si religio nostra ꝓ peccatis nostris est satisfactio: & eadem satisfactio exterior est tentatio: nosse vellē in quibus, & à quibus tentēmur. *Mon* In quibus tentamur, innumerabilia sunt: à quibus verò tentamur, quatuor sunt: Deus scilicet, caro, mūdus, diabol⁹. Quòd à Deo tentamur, testis est Moyses, qui dicit. *Tentauit Deus Abraham.* Itē Iudæis. *Tentat vos Dominus Deus vester*, & c. Deus verò, secundū quod Apostolus Iacob⁹ dicit, *intentator malorum est.* Tres residui tentatores sunt hostes: & ideo vt hostes cauendi. Cedendo eis confundimur, resistendo meremur, vincendo coronamur. Quantus sit in tentatione labor, quantus timor, quantū dispendium, quantumue meritum, sequentia declarabunt exempla.

Gen. 22. Exo. 15. & 16. Iac. 1

Caput II.

De septem vitijs Capitalibus.

SEptem sunt vitia principalia, de vna uirulenta radice, superbia scilicet, pullulantia: ex quibus vniuersa ꝓcedunt tentamēta. Primū vitium superbiæ succedens, est inanis gloria, secundum ira, tertium inuidia, quartum acedia, vel tristitia, quintum auaritia, sextum gula vel gastrimargia, septimum luxuria. Ex hjs quædam spiritualia sunt: vt inanis gloria, ira, inuidia: quædam corporalia: vt gula, luxuria; quædam mixta; vt acedia, auaritia. Acedia inquantum pertinet ad dolorem cordis, vitium spirituale est: inquantū ad torporē corporis, corporale est Septem istæ pestes septem sunt rivuli, quibus irrigatur terra Ægypti, id est tenebrosum cor peccatoris. Et sicut Nilus, ex cujus abundantia diuiduntur septē rivuli, fluit ex paradiso, & deriuatur per Ægyptū: ita Lucifer ꝓpter superbiā ejectus de cælo, per hæc septē vitia se diffundit per cor humanū peccatis mortalibus tenebrosum. Septem hæc vitia designant septē illæ gentes immundæ, quas Dominus à facie Israël de terra promissionis deleuit. Designantur & per septem dæmonia, quæ Saluator de corde Mariæ Magdalenæ ejecit. Ex quatuor rotis hujus septenarij Ioël Propheta quadrigam construit Pharaoni, dicens. *Residuum erucæ comedit locusta: residuū locustae comedit bruchus: residuum bruchi comedit rubigo.* Per erucam beatus Gregorius notat libidinem, per locustam inanē gloriam, per bruchū ingluuiem ventris, per rubiginē iram. Multi domant libidinem, sed inde erigūtur in superbiam, de superbia ruunt in ingluuiem: de nimia comestione & ebrietate in iram vertuntur. Tres equi currum hunc trahentes tria vitia sunt residua, inuidia, tristitia, auaritia. Ecce tria & quatuor scelera, quibus diabolus vehitur, secūdùm Amos Prophetā, in Damascū, in Gazam, in Tyrum, in Edom, in Amon, in Moab, etiam in Iudam & Israël. N. Cum vitijs istis tentamur: sunt in nobis, vel extra nos? M. Post ingressum virtutū, non sunt in nobis per habitum & vsū: sed secundùm fomitem. Sicut in ingressu filiorum Israël septem illæ gentes non sunt omnino deletæ, sed tributis subactę: sic ingressis virtutibus in terram cordis nostri, vitia prorsus non extinguuntur, sed restringuntur. Et sicut postea filij Israël sæpius à reliquijs earumdem gentium impugnabantur: ita per fomitem vitiorum frequenter virtutes nostræ tentantur & exercitantur. *Nou.* Rogo, vt de viribus horum septem vitiorum me expedias: & quàm acriter nos tentent, subjunctis exemplis ostendas.

Genes. 2.

Ioel. 1. Greg. lib. 33. in Iob c. 39.

Amos 1.

Caput III. De Superbia & ejus filiabus.

SVperbia, quæ primum locum tenet inter vitia, est singularis excellentiæ super alios quidam appetitus. Vnde dicta est superbia, quasi super briam, id est mensurā, se extollens. Sub hoc vitio in prædicto septenario à quibusdā inanis gloria cōprehenditur. Duo enim genera sunt superbiæ: vnū intus est in cordis elatione; alterum foris in operis ostensione. Primum ꝓpriè dicitur superbia, alterū jactantia vel inanis gloria. Superbiæ propagines & vires sunt inobedientia, incōstantia, hypocrisis, contentiones, pertinacia, discordia, nouitatū præsumptiones. Quantū per vitium superbiæ caro, mundus, & diabolus, non solum sæculares, sed & personas claustrales tentent, sequentia declarabunt. *Duo genera superbiæ.* *Superbiæ propagines.*

Caput IV.

De Conuerso per ostensa ab Angelo cadauera à spiritu superbiæ liberato.

IN Hemmerode Conuersus quidā fuit, natione Coloniensis, nomine Liffardus, vir satis humilis ac mansuetus: hujus erat officiū, sues monasterij custodire. Circa finem vitæ ejus, sicut mihi retulit domin⁹ Hermannus tunc Abbas illius, tali ordine tentatus est à spiritu superbiæ. Cùm esset senex, & diu porcos pauisset, talia cœpit in cogitationibus suis tractare. Quid est hoc, quod ago? Homo sum bene natus: sed propter hoc vile officium omnibus amicis meis despectus. Non ero diutius in hoc loco subulcus ad eorū confusionem. Ex quo mihi nō parcitur, recedam hinc. Qui cùm fixū teneret in animo, quòd mane recederet de monasterio, tentationes diutius non valens sustinere: nocte eadem cùm in lecto suo sederet & vigilaret, persona quædam reuerenda illi apparuit, & vt se sequeretur manu signauit. Mox ille surgens calceamenta induit, & præcedentē secutus ad ostium dormitorij venit. Quo cælitus patefacto, simul ad januā accesserunt Ecclesiæ, quam eadem potentia considerans apertam, simul ingressi sunt. Ita ei signis erat importunus, vt non posset non sequi præcedentē. Cumq; duceretur per mediū chorum conuersorum, & coram altari S. Ioannis Baptistæ transiens, ꝓfundè inclinaret & ordinatè, inclinauit & ille dicens. Bene fecisti, sic profundè inclinādo. Venientesque ad meridionale ostiū Ecclesiæ, per quod itur in claustrum, viderūt illud apertum: similiter ostium, quod ducit ad cœmeterium. Vniuersa hæc ostia noctibus etiam clauibus firmantur. His visis frater Liffardus mirat⁹ est valde, nec tamen ausus fuit illū interrogare: tu quis es, vel quò me ducis. Ingressis eis cœmeterium, statim aperta sunt sepulchra omnia mortuorum: & cùm conuersum duxisset ad hominē recenter sepultum, dicebat illi. Vides hunc hominem? Citò talis eris. Quò vis ire? Quem cùm adhuc ducere vellet ad alia corpora putrida, nimiumque fœtentia, cœpit conuersus reniti & clamare. Parce mihi domine, parce: non enim illa possum videre. Cui ductor respondit. Si non potes hoc, quod citò eris, videre: vt quid propter modicā superbiam vis de portu salutis recedere? Si ergo vis vt parcam tibi: promitte mihi, quòd non recedas ab hoc loco. Et promisit ei. Quem cùm reduceret: mox clausa sunt sepulchra: clausa sunt post eos ostia singula. Et cùm transiret ante altare conuersorū ibique inclinaret, denuò de hoc eum cōmendauit: satis ostendens, quòd Deo placeret inclinatio ꝓfunda. Ingressis eis dormitorium, statim post eos clausum est ostium. Mox verò vt conuersus in suum lectū se reclinauit, persona ducentis disparuit: & ab illa hora tentatio immissa cessauit. *No.* Puto, Angelum Domini fuisse personam illā, qui conuersum superbientem tam horrendā visione erudiret, & ad statū humilitatis reduceret. *Mo.* Bene sentis. Tanta enim est clementia Redemptoris, vt licet sinat suos aliquando seruos grauibus tentationibus pulsari: non tamen eosdē permittit ten- *Religio portus salutis.*

tationibus cedendo, mercede suorum laborum fraudati. *No.* Timeo enim, quòd inanis gloria religiosorum merita impediat. M. Vana gloria virtutibus est nimis importuna, & de sanctitate nascitur.

Caput v.

De monacho casto, sed superbo, quem diabolus dixit se non timere.

OBsessum quedam amici sui ad quoddam Cœnobium Ordinis nostri spe liberationis traxerunt. Ad quem egressus Prior, assumpto secum monacho magnæ opinionis adolescente, qué nouerat virginé corpore, ait dęmoni. Si præceperit tibi monachus iste, vt exeas, qũo audebis manere? Respondit dęmon: nó eum timeo. Superbus est enim. *No.* Ex hoc loco satis intelligo, quòd ex virtute corporalis innocentiæ in méte hujus monachi natum sit vitium inanis gloriæ. M. Nec Deo placet, nec diabolus timet, sine humilitate virginitatem: cùm tam Deo placeat, & diabolus timeat sine virginitate humilitatem. Ecce exemplum.

Quàm grata Deo humilitas.

Caput VI.

De nouitio, qui immunditias bibendo motus superbiæ restinxit.

APud nos quidã monachus fuit, nomine Theobald⁹, ante conversionem léccator opere, vino & tesseribus deditus totus, & propter suã scurrilitatem in tota ciuitate Coloniensi notissimus. Sæpe illum nudũ per plateas incedere vidi Tandem de scurrilitate sua cõpunctus, ad intercessionem priorum Coloniensiũ à domino Geuardo Abbate nostro susceptus, in domo nostra nouiti⁹ est effectus. Cùm esset in probatione, sperans Deo nihil esse acceptabilius operibus humilitatis, vt sibi lauare concederetur panniculos cauteriorũ, petiuit & obtinuit. Quod cùm fecisset per dies aliquot, tentator affuit: & sagitta superbiæ cor ejus vu'nerãs, hujusmodi tentationes immisit. Quid agis ô stulte? Quid ad te pertinet horum immunditias lauare: quorũ tu forte superior es natione? Dum hujusmodi cogitationes aliquanto tempore versarentur in corde ejus: à diabolo illas esse intelligens, qui Rex est super omnes filios superbiæ, die quadam panniculos diligentiùs lauit: & vt diabolũ ampliùs confunderet, immissamq; superbiã retunderet, ipsam ablutioné bibit. Vidit hæc diabolus & inuidit: & quem per spiritũ superbiæ prosternere non potuit, terroribus aggressus est. Hæc quæ dicta sunt, retulit mihi dominus Henricus Abbas noster: asserens, se ab ejus ore audiuisse sub ꝫ pọ confessionis. Ex ipsa enim immunda & fœtida potatione ita in ventre tortionibus fortissimis torquebatur, vt omnia ejus interiora disrũpi viderentur. Nocte quadam cùm natura cogente iret ad priuatã, duos homines in trabe ejusdem cameræ suspensos vidit. Erant eorum corpora nigra, vestimenta laniata, facies velatæ: vt nihil aliud quàm fures putarentur. Quos cùm nouitius ex improuiso cõspexit: valde territus, & penè extra mentẽ factus, ad dormitorium recurrit, & juxta lectum Henrici monachi, postea majoris cellarij, anhelus resedit. Et sicut mihi idem Henricus recitauit, ita contremuit, ita crebris singultibus pect⁹ pulsauit, vt valde miraretur, quid haberet, vel quid vidisset. Cui cùm signasset, vt iret dormitum: eoquod frigus esset, & ille in sola tunica sederet, non acquieuit. Tunc scapulis ejus partem operimenti sui injecit: sicq; vsq; ad signa matutinalia sedere permisit. *No.* Miror, quòd paries nouus tam validè impulsus subsistere potuit. M. Diu non stetit: quia crebris tentationum ictib⁹ quassatus, tandem sub specie boni deceptus est, & dejectus. Factus enim monachus, vt sibi liceret visitare cognatos suos in Francia, quos ante cõuersionem in viginti annis non viderat, nec videre curauerat, & illic esse per annum in quadam domo Ordinis nostri, ab Abbate cũ multa importunitate extorsit. Iuit & redijt, ac deinde apostasiam incur-

De victus monachus specie boni.

rens

tens, extra ordinem defunctus est. Retulit nobis quidam vagus clericus, qui fini ejus interfuit, quòd cuidam sæculari Sacerdoti fuerit confessus, & ab eo cōmunicatus atque inunctus: sicque in bona confessione & bono fine defunctus est. *Nov.* Ex nimis importuna dæmonum tentatione hic disco, plus eos timuisse novitij hujus humilitatem, quàm supradicti monachi virginitatem. *Mon.* Quàm contraria sit illorum superbiæ vera humilitas: ex sequenti capitulo plenius agnosces. Quæ dicturus sum de sancto Bernardo, gesta audiui: & quia nusquam scripta inueni scripto mandare dignum duxi.

Caput VII.

De sancto Bernardo Abbate, quem calceos suos inungentē superbia spiritus subsānauit.

DIe quadam humilitatis causa sanctus Bernardus Abbas à celerario iussit sibi vngentum dari: & in calefactorio ignem fieri. Qui super se ostium claudens, ne ex opere despecto laudē quærere videretur, calceos suos inungere cœpit. Inuidens tantæ humilitati superbiæ spiritus, officinam humilitatis sub forma honesti hospitis intrauit: & vbi esset Abbas clara voce requisiuit. Ad quem cùm oculos vir sanctus levasset dæmon clamauit, vah, qualis Abbas! Certe magis deceret illius honestatem hospitibus occurrere: quā ad confusionem fratrum suorum inungendis calceis occupari. Statim vir sanctus per sanctum spiritum intelligens spiritum esse immundum: rursum ad opus humilitatis oculos reflexit: & spirit⁹ ille ventosus in aërem resolutus nusquam comparuit. *Nov.* Si viri iusti in operibus despectis timent elationem, vel quòd minus est, ab illa notari: multum nobis cauendū est de vana gloria, quando opera exercemus sancta & honesta. *Mon.* Quid apellas opera sancta & honesta? *Nov.* Orare, cantare, prædicare, hisque similia. *Mon.* Nobis qui iusti nondum sumus, vt dicis, plurimum cauendum est de inani gloria: quia frequenter orantes etiam nolentes extollit ipsa lacrymarum gratia & deuotio cordis: cantantes siue psallentes dulcedo sine sonoritas vocis: prædicantes sepe tentat & inflat scientia, eloquentia, vel sublimitas sermonis. Alij, quod omnino stultitiæ est deputandum, cùm non habeant gratiam orandi, vel vocem cantandi, siue scientiam facundiamque prædicandi: quasi de habitis gloriantur. Quod etiam majoris dementiæ est, quidam ad hoc tantū orant, cantant, & prædicant: vt laudem humanam atque temporale emolumentum ex eis consequantur. De talibus saluator dicit. *Amen dico vobis receperunt mercedem suam*: idest quod quæsierunt; laudē scilicet hominum, & lucrum. Ita iamdictis operibus sanctis quosdam tantum superbia, non tantum meritū tangit: alios per delectationē iam angit: plurimos vt hypocritas per consensum & desideriū victos fortiter premit. Vis nunc aliqua de his audire exempla? *Nov.* Hoc dudum desideraui. *Mon.* De extollentia orationis exemplum habes in secunda Distinctione capitulo vicesimo secundo: vbi diabolus ad monachi lacrymas respexit, cum eum gratia earum extulisset. Quantum periculum sit in vocis extollentia: exempla te instruent sequentia.

Ex quibus vana gloria oriatur.

Mat. 6.

Caput VIII.

De monacho Montis cassini qui in vigilia Paschæ benedicto cereo translatus est.

SIcut didici, non ex lectione sed ex cuiusdam magni tam vita quàm doctrina viri relatione: monachus quidam erat in Monte cassino vocem habēs suauissimam. Hic cum in vigilia Paschæ in veste leuitica cereum benediceret, voce dulcissima eiusdem benedictionis melodiam dulcissimam resonaret, & esset vox eius in auribus omnium tanquam musica in cōuiuio vini: benedicto cereo nusquam comparuit. Et nescitur usque in hodiernum diem a quo sit translatus, vel in quem locum depositus. *Nov.* Quid si illum transtulit angelus Domini? *Mon.* Hoc non est visum fratribus, qui ejus vitam nouerant: magis timetur quod causa raptus eius fuerit vitium subortæ elationis, quàm meritū deuotionis. Audi quid Augustin⁹ dicat Quotiens me plus inquit delectat cantus quam res quæ cantatur: totiens me pœnaliter peccare confiteor. Et organum illud sancti Spiritus, beatus scilicet Papa gregorius, etiam dicit. Cùm blanda vox quæritur, vita sobria deseritur. Ecce exemplum.

August. 10. Conf. c. 33.

Caput IX.

De clericis superbe cantantibus quorum voces diabolus in saccum misit.

TEmpore quodam clericis quibusdam in ecclesia quadam sæculari fortiter, idest clamose cantantib⁹, nō voces deuotè sed tumultuosas in sublime tollentibus: vidit quidam religiosus, qui fortè tunc affuit, quemdam dæmonem in loco eminentiori stantem, saccum magnum & longum in sinistra manu tenere: qui cantantium voces dextera latius extensa capiebat, atque in eodem sacco mittebat. Illis expleto cātu inter se gloriantibus, tamque qui bene & fortiter Deum laudassent: respondit ille, qui viderat visionem. Bene quidem cantastis: sed saccum plenum cantastis. Miratibus illis, & interrogantibus cur hoc diceret: visionem eis exposuit. Hæc mihi retulit Abbas Ordinis Cisterciensis: vir summę grauitatis. His exēplis non confunditur deuotus clamor, quo Deus laudatur in cantu & psalmodia: sed tantum inanis gloria. Memini Prophetam dixisse, *Circuibo, & immolabo in tabernaculo eius hostiam vociferationis: cantabo & psalmum dicam Domino.* Quantùm ei placeat deuota vocum exaltatio: satis audies in sequenti distinctione. Ibidem inuenies, quantum dæmones lætentur: ex hoc si sine humilitate in psalmodia voces exaltentur. Audi nunc exemplum satis terribile, de superba & lucratiua prædicatione.

Psal. 26.

Caput X.

De Sacerdote signato, quem diabolus edito sermone à quodam prædicatore crucis inuasit.

EO tempore, quo Oliuerus scholasticus Coloniensis, cujus in distinctione secunda mentionem feci, crucem prædicauit inter Bruges & Gandauum ciui-

tates Flandriæ: venit ad fratrem Bernardum monachū nostrum, qui tunc comes erat verbi, & collega ejusdem Oliueri, Sacerdos quidam, Sigerus nomine, in habitu religioso: cappam habens in pectore signatam quasi templarij. Erat autem facie pulcher, & statura procerus: atque in suo idiomate satis facundus. Hic cùm obtulisset jam dicto Bernardo diuersi coloris gemmá, & dixisset, se illam attulisse de Septia, & tantæ virtutis esse, vt victoriosos efficeret, qui ea vterentur: respondit ille. Domine, vestra non recipiam: si potero vos apud magistrum rationabiliter ꝓmouere, bene experiemini. Ad hoc videbatur laborare, vt haberet ab illo auctoritaté prædicandi. Eadem die concessum est ei sermonem facere ad populū. Sequenti die cùm præfatus Bernardus in proxīa statione verbum exhortationis proposuisset turbis, & Sigerus adesset, finito sermone Sigerus pronus in terrá corruit: & quasi obsessus, sicut reuera fuit, omnes sui corporis gestus formauit. Mox accurrens magister Oliuerus cum clericis, hominé signauit, & in Ecclesiam tractum coram altari deposuit: vbi multas blasphemias & verba quædam horribilia miser ille in Deum & in eūdem Oliuerum evomuit. Tunc corio ligatus, curruiq; impositus, ad notos suos deportat⁹ est. Quem, vt ajunt, dæmon quinta die, ꝑut ei promiserat, extinxit. Ex cujus vexatione seu morte satis datū est intelligi, quòd ejus prædicatio non fuerit deuotionis, sed magis ambitionis. Dicitur & apostata fuisse: & à domino Papa literas, vt eum prouincia toleraret, obtinuisse. Alij dicebant, quòd etiá fuerit in naue illa excōmunicata, quæ Saracenis arma bellica vendiderat in Septia. No. Miror, quare Dn̄s in isto hujusmodi contéptus tam acriter vindicauerit: cùm tales sint plurimi Sacerdotes, Christi sacrosancta mysteria indignissimè tractantes, & tantùm per occasionem illū prędicantes. M. Ad terrorem arbitror factum aliorum Sacerdotū: tum ne fermentarent illam purissimam prędicationé crucis, quæ tantùm fiebat ad honorem Christi: tum propter merita iá dicti Oliueri. Quàm durè Christ⁹ tunc téporis vindicauerit dolos & injurias, sibi in prędicatoribus irrogatas, habes exemplum in secunda Distinctione, capitulo septimo, de Godescalco vsurario, qui dispensatoré dolosè circumvenit: habebis & aliud in capitulo sequenti, de superba vetula, quę magistrū Arnoldum prędicti Oliueri discipulum, prædicanté subsannauit.

Sigerus à dæmone possessus.

Deus injurias prædicatoribus illatas vlciscitur.

Caput XI.

De vetula, quæ verbum crucis impediens & irridens infra triduū defuncta est.

DVm esset idem Arnoldus pastor in Burgóde, quæ est villa Cluetiæ, & in die Apostolorū Petri & Pauli ejus parochiani quédam ludum annuum in choreis & musicis instrumentis recolerent: ipse jam habens prędicandi auctoritatem, cum cruce ad choreá accessit: & vt à ludo diaboli recederent omnes, monuit, rogauit, & præcepit. Qui cum in eodem loco prædicare cœpisset: quidam obediétes ad prædicationé ejus venerūt. Alij cum indignatione recedentes, contra choream steterunt: nonnulli in sua pertinacia permanserunt. Inter quos erat vetula vna stulta & superba: quæ quotiens ante Sacerdotem, dum in chorea circūeundo venisset: contra illum respiciens, cantando subsannauit. Quæ infra triduum subitò defuncta est: quam vir sanctus sic defleuit, ac si eam extinxisset. Per vitiū superbiæ multos diabolus tentat. Vnde studendum est omnibus, religiosis maximè & claustralibus: vt sic se in verbis, in gestibus, in vestimentis, & in cæteris omnibus, quæ ad vsum exteriorem pertinent, exhibeant: ne apud sæculares in vitio superbiæ notabiles fiant.

Caput XII.

Philippus Rex Francorum monachum quendam ob stricta calceamenta reprehendit.

NObilis quidam monasterium quoddam in Francia spoliauit. Erat enim de Ordine nigrorũ. Placuit Abbati & fratribus, vt vnus ex monachis ad Regem Philippum, qui tunc regnabat, mitteretur: per quẽ ei violentia militis exponeretur. Missus est juuenis sanguine nobilis, tãquam qui apud Regem, propter cognatos aliquid amplius posset impetrare. Veniens ad Regem, ait. Domine, vir ille nobilis multùm indebitè monasterium nostrũ damnis & injurijs vexat: sæpe fratres ac familiam nostrã minis ac contumelijs molestat. Rogat majestatem vestram humilis conuentus noster, quatenus intuitu diuinæ remunerationis, eundem nobilem ab injurijs tantis cõpescatis: & ad satisfactionem condignam de ablatis compellatis. Considerans Rex gestus & habitum monachi, ait. Domine, quis, vel vnde estis? Cui cùm juuenis diceret, domine, filius sum illius, patrẽ suum nominans, respondit Rex. Bene nobilis estis. Cumque Rex post hæc nescio quid diceret, monachus subjunxit. Vere, domine, omnia quæ habemus rapit: & jam penè nihil nobis dimisit. Ad quod respondit Rex. Verè, domine, hoc bene apparet in calceis vestris: si aliquid vobis dimisisset corij, non essent tã stricti. Quantò estis cæteris nobilior, tantò esse debetis humilior. Tunc volens illum post correptionem placare, adjecit. Non vos gravare debet correctio mea, quia ad bonnm vestrum facta est. Reuertimini ad claustrum vestrum: & de cætero non molestabit vos nobilis.

Caput XIII.

De Abbate ob eamdem causam à Rege Romanorum notato.

PHilippus Rex Romanorum simile verbum, nescio, si habuerit à jam dicto Rege Francorũ, in quemdã Abbatem Ordinis nostri jaculatus est. Ad quẽ cùm Abbas in equo accessisset, de necessitate domus suæ cũ illo locuturus: Rex ejus calceamenta, quæ nimis erant stricta, considerauit. Quem cùm interrogasset, vnde esset, respondit ille. Domine, de paupere domo. Et Rex, Bene apparet in calceis vestris, quòd domus vestra pauper sit: nam corium ibi carum est. De quo verbo valde confusus est Abbas. *Nou.* Meritò superbia confunditur. *Mon.*

Caput XIV.

Item de Abbate, qui sedens in equo superbo Regi Frederico propinquare non potuit.

ANno præterito Abbas quidam de Ordine nostro, bene notus mihi, cùm occurreret Frederico Regi Romanorũ, qui avunculo suo Philippo successit in imperio, habens cum illo loqui aliquid, ita cœpit equus ejus hinnire, lasciuire, & in saltus se dare, vt Regi in equo satis mansueto sedenti nullo nisu posset propinquare. *Mo.* Quid posset tunc tantus Princeps cogitare? *Mo.* Puto, illum nõ modicè fuisse scandalizatũ. Nam simile ei in equo eodem contigit mecum, & ego scandalizatus fui in eo propter equũ. Recedens verò à Rege cum multa erubescentia, equo illo effreni vti noluit de cætero. Abbas iste homo erat senex, simplex, satisque humilis, ac disciplinatus: licet in hac equitatura minùs fuisset circumspectus. *No.* Quod justè in religiosis sęcularibus displicet, Deo placere non potest. M. Verum dicis: quia Deo debemus conscientiam, hominibus famam. O mnibus Christianis dicitur à Christo. *Discite à me. quia mitis sum & humilis corde.* *Matth. 11.*
Vt enim taceã de scandalo sęcularũ in superbia religiosorum: cùm Iudæi & Pagani supbiam, vel signa superbiæ vident in Christianis, religionem Christianam horrent: & blasphematur nomen Christi per eos. De hoc tibi verba cujusdã Saraceni referam, memoria valde dignissima.

Caput XV

De pagano, qui dicebat Christianos ob superbiam & luxuriã è terra sancta ejectos.

FRater Willelmus aliquando camerarius noster, ante conuersionem canonicus fuerat apud Trajectum inferius. Hic tempore adolescentiæ suæ signatus cruce, gratia Dominici sepulchri transfretauit. Antequã nauis in qua erat, portum Achonis attigisset, ignem facularũ ante ortum auroræ circa ciuitatem in diuersis locis tam ipse quàm cęteri viderunt. Qui cùm interrogassent nautas causam ignis, responderunt. Tempus est æstivũ, & ciues propter caloré tentoria sua ob refrigerium circa ciuitaté metati sunt. Hoc ita esse putantes, in portum Achonis deuenerunt: & tunc primùm quòd Saraceni obtinuissent ciuitaté, cognouerunt. Eodem tẽpore, peccatis nostris exigentibus, data fuerat terra sancta in manus Saladini Regis Syriæ, regnante Frederico Romanorũ Imperatore. Noradin' auté filius Saladini, vir naturaliter pius & beneficus tunc erat in ciuitate. Hic cùm nauim Christianorum in portu vidisset, & eum causa aduent' ejus, eo quòd esset sola, non lateret: misertus Christianorum, quẽdam nobilem paganum in lingua gallica satis expeditũ ad nauem cum galea misit: per quem ne timerent, mandauit. Vsque ad illam horam fuerant in suspenso positi: ignorantes, vtrùm essent occidendi, vel capiendi. Interim nobilis quidã Christian' de Alemania oriundus, in extremis laborans, omnia sua arma valde decentia, cum tribus dextrarijs, per eundem paganum Noradino misit, pro vita fratrum illi supplicans. Ego, inquit, tribus annis voueram Christo in his armis seruire: sed vt video, non est ejus volũtas. Destinati sunt & nuntij Christiani, ex quibus vnus erat frater Willelm', ꝓpter scientiam linguæ Gallicæ: qui munera Principi præsentarent. Noradinus vero, vt vidit xenia transmissa, cum multa deuotione suscepit: & singula, id est loricã, clypeum, galeam, gladium, necnon & dextrarios osculans, quia per semetipsum visitare vellet infirmum, remandauit. Interim milite mortuo, & cautè appenso lapide ejecto ac demerso, alioq; milite ægroto æquè nobili viro in loco infirmitatis ejus reposito, Rex mane cum multis diuersi coloris galeis egressus aduenit, nauem intrauit, & de transmissis gratias referens, ante infirmũ sedit: atque cum medico, quem secũ adduxerat, de conualescentia illi' disputauit. Obtulit & quãdam nobilissimi generis poma, quæ creuisse dicebat in horto patris sui apud Damascum. Deindè ait infirmo. Propter te omnibus benefaciam. A quo cùm peterent conductũ ad ciuitatem sanctam Ierusalem, quã adhuc tenebant Christiani, respondit. Non esset vobis tutũ, neque mihi honestum, si latrunculi, qui modò per omnes vias illi' vagantur, vos lęderent, & conductũ meum violarent. Egressus verò de naui, tam ægroto quàm cęteris valedixit: dans eis licentiam repatriãdi, contra impetus Saracenorũ signo teli regalis illos muniens. Tunc supradictus nobilis paganus reducens secum in ciuitatem fratrem Willelmum, interrogauit eum, dicens. Dic, ô juuenis, quomodo seruant Christiani legem Christianam in terra tua? Ille dicere nolens quod verũ fuit, respondit. Satis bene. Ad quod Admiraldus. Ego dicam legé Christianorum terræ hujus. Pater meus erat vir nobilis & magnus: & misit me ad Regem Ierosolymitanorũ, vt gallicum discerẽ apud ipsum: ipse verò versa vice misit patri meo suum filiũ, ad discendum idioma saracenicum. Vnde omnis vita Christianorũ bene & optimè mihi nota est. Non fuit aliquis ciuis adeò diues in Ierosolyma, qui pro pecunia sororẽ, filiam, vel quod erat execrabili', luxuriæ peregrinorum vxoré propriam non exponeret: sicq; illos mercedibus laborum suorum euacuaret. Ita omnes gulę & carnis illecebris dediti erant, vt nihil omnino à pecoribus differrent. Superbia verò sic in eis regnauit,

Ethnici pietas in Christianos hostes.

Impietas Christianorum Ierosolimytanorũ.

vt cogitare non sufficerent, quali modo vestimenta sua inciderent, stringerent, atq; cultellarent. Idem dico de calceamentis. Et adjecit. Considera vestimenta mea, calceamenta mea: quàm sint rotunda, quàm ampla, quàm simpliciter & humiliter formata. Sicut nobis retulit idem Willelmus, manicas habebat laxas & amplas, sicut monachus. Nulla erat in vestib⁹ plicarũ multiplicitas, nulla curiositas, licet ipsa vestium materia foret satis pretiosa. Ecce, inquit, ista sunt vitia, propter quæ ejecit Deus Christianos superbos & luxuriosos de terra ista. Non enim diutius potuit tantas illorum iniquitates sustinere. Putas, quia nostris viribus obtinuerimus illam? Nequaq̃. Nouissimè etiã hoc adjecit. Neminem ex Regib⁹ timemus, neque ipsum Imperatorem vestrũ Fredericum: sed sicut legimus in libris nostris, Christianus Imperator quidã surget, Otto nomine, qui terram hanc cum ciuitate Ierusalem cultui Christiano restituet. Nos ista audientes sperabamus, quia prophetia illa implenda esset in Ottone Imperatore Saxone, qui ante aliquot annos defunctus est. Eodẽ tempore Saladinus humanitatem exhibuit Christianis satis magnam. Cùm esset exercitus Christianorũ partim ab ejus exercitu occisus, partim captus atque dissipatus, reliquias ciuitatum, quæ se vltro reddiderunt, in ciuitatibus eisdẽ esse permisit, sub bona tamen custodia. Diebus aliquot elapsis, cùm requisisset à suis, quõ se haberent Christiani: responderunt illi. Domine, non aliter viuunt, quàm pecora: ludis tantùm & illecebris gulæ seruientes. Tunc iratus, jussit eos de ciuitatibus expelli. *No.* Proh dolor! quod abhorret Iudæus, & quod execratur Paganus: hoc quasi pro lege habet Christianus. *Mo.* Hæc de tentatione superbiæ sint dicta: nunc ad iram accedamus.

Caput XVI. *De Ira.*

IRa est irrationabilis perturbatio mentis: vel est, secundùm aliã descriptionem, strictius concitati furor animi, vlciscendi libidine fervens. De ira nascuntur rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blasphemiæ. Ira in corde latet, in verba prorumpit, injurias exercet. Vnde Salomon in Prouerbijs. *Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuior.* Itẽ Ecclesiasticus. *Ira & furor vtrũque execrabile est.* Et in epistola sua Iacob⁹. *Vbi zelus & contentio: ibi inconstantia, & omne opus prauum.* Prou. 29. Eccli. 27. Iac. 3

Caput XVII. *De eo, qui conseruum ob verbum contentiosum occidit.*

DVo serui ex familia nostra verbis inter se contenderũt: ex quib⁹ vnus ita est ira inflãmatus, vt quasi in furorem versus, alterum talia minùs suspicantem extra monasterium ei occurrens occideret. Valida erat hujus tentatio. Ecce quàm modica scintilla in magnum ignem profecit. Scintilla ira, ignis sequens homicidium. Noui aliquos ita propter verbulum vnum tentatos, vt apostasiam incurrerent. Hos reuera tetigerat sexta plaga Ægypti: scilicet vesicæ bullientes, id est ira cũ insania. Apostatare insanire est. Naturale est irasci: sed cùm motus idẽ immoderatus est, pro vitio reputatur. *No.* Vellem aliqua nunc audire exẽpla de viris religiosis: quæ nobis iram temperarent, & ad patientiæ virtutem amplius accenderent. Nã apud seculares irasci & indignari quasi pro nihilo habetur: & nisi prouocati se vlciscantur, à cæteris despiciuntur. *Mo.* Vis audire exẽpla, per quæ cognosces, quã sit periculosum, Deoq; contrariũ, subjectos irasci & indignari suis prælatis, etiã ab illis prouocatos? *N.* Volo. *M.* Dicã tibi, sicut ab ore eius audiui, cui cõtigit. Exod. 9.

Caput XVIII. *De Priore, cui Christus apparuit in cruce spinis ligatus.*

PRior quidã ordinis nostri vir bonus & disciplinatus, ab Abbate suo plusquã necesse esset, & quàm meruisset, exacerbatus est: & hoc sępius. De qua re satis tentatus, non tam æquanimiter illius verbum, sicut debuit, tolerare potuit. Vo-

lens illi Dominus exemplo suæ passionis temperare feruorem tentationis, ostendere etiam, quòd Prælati inæquales æqualiter propter ipsum forent supportãdi, tali exemplo eum informauit. Visum est ei nocte quadam leui somno presso, ꝙ ipse simul cum Abbate suo crucifixum portaret: ille in brachio dextro, ipse verò in sinistro. Dum sic illum tenerent æqualiter, brachiũ crucis quod Prior tenebat, de manu ejus est elapsum, & alterũ est erectum, factaq; est inæqualitas. Mox euigilans, visum intellexit, dicens. Quid agis miser? Non æquè portas corpus cum Abbate tuo: rancorem aduersus illum seruans in corde tuo. Interpretatus est, sicut reuera fuit, corpꝰ Christi esse congregationem: crucem cui fratres per obedientiam affixi sunt, Ordinis rigorem. Ad Abbatem enim & Priorem spiritualiter spectat, Conuentum, qui Christi corpus est, portare, tenere, & sustentare. Portare per orationẽ, tenere per disciplinam, sustentare per consolationem. Abbas loco patris, Prior vice matris. Cùm Prior cum Abbate suo minùs bene concordat: non æqua lance cũ illo Christi corpus portat. Idem Prior, cùm hac visione, ejusque, vt jam dictum est, interpretatione, minùs esset correctus, nec à concepto rãcore deductus: alterã ei ostendit, tantô efficaciorem, quantò terribiliorẽ. Nocte quadam, licet in somnis, non in pictura, non in sculptura, sed in carneo corpore, manifesta visione vidit Saluatorem contra se in cruce pendentem: eratq; vinculis spineis in quinque corporis sui partibus eidem cruci alligatus. Vnum vinculum ambiebat caput ejus, frontem scilicet & tempora: aliud erat circa pectus: tertiũ circa manum dexteram: quartum circa sinistram: quintum erat in pedibus, circa talos & lignũ. Ac si diceret illi Dñs. Ego pro te passus sum cruciamina tam dira: & tu æquanimiter ab Abbate tuo ꝓpter me tolerare non potes, non dico verbera, sed verba? Te grauat, quæ cordi tuo non sapit, obedientia: & ego factus sum ꝓpter te obediens Patri vsq; ad mortẽ crucisque opprobria, quæ sunt quasi vincula spinosa. Sicut ipse mihi retulit, Dominꝰ mox dedit ei intelligere visionẽ hoc modo. In hoc, inquit, ꝙ Christus, qui caput est Ecclesiæ, ligatus fuit spinis, ostendit tibi, quòd capiti tuo, id est Abbati, obedire debeas, etiã in aduersis. Quod ligatus fuit in pectore: docet te, quia tuũ velle Abbatis tui voluntati debeat concordare. Cor in pectore est, & in corde voluntas. Intantum enim tentatio ejus processerat, vt locum mutare, si posset, firmiter statuisset. Vincula, inquit, manuũ ejus insinuant, te nihil aliud debere facere, nisi quod ipse præcipit. Quod autem spinis pedibus se ad crucem ligatũ ostendit: signat, quòd tibi non liceat, sine ejus consensu, locum mutare: sed secundùm illius arbitriũ stare vel ambulare. Ex his duabus visionibus territꝰ simul & edoctus, de cętero studuit, verba atq; facta Abbatis sui æquo animo propter exemplum sustinere. *No.* Vt video, non est nobis tutum, cum Prælatis nostris contendere. *Monachus.*

Congregatio corpus Christi est.

Caput XIX.

De monacho, qui duriùs Priori respondit, & à Crucifixo repulsus est.

CEllerarius quidã major anno præterito cum Priore suo de rebus exterioribꝰ verbis contendit: & videbatur ei, quòd valde rationabiliter moueretur. In ipsa nocte Saluator ei in cruce apparuit jacens in terra: eratque velamen tenue ac perspicuum super corpus illius expãsum. Cujus cum vellet vulnera retracto panno deosculari, imago manu auersa indignabundè illum amouit. Tanquam diceret. Non es dignus attactu corporis mei: qui sero me in Priore tuo prouocasti. Ille mox euigilans & causam repulsæ non ignorans: dictis matutinis me præsente ad pedes Prioris se prostrauit: veniam de excessu suo postulans. *No.* Si dignus est judicio qui irascitur fratri suo: non ambigo, quin majoris pœnæ sententiæ subja-

Matth. 5.

ceat, qui iratus fuerit patri suo, idest Prælato. *Mo.* Ita est, vt dicis: quia majorem reuerentiam debemus patribus, quàm fratribus: siue carnales sint, siue spirituales. *No.* Quid si ex cōmotione animi verbum iræ iaculetur in sanctos vel, quod maj' est, in ipsum Dñm? *Mo.* Tale verbum dicitur blasphemia: quæ ex ira nascitur, & sæpe multū acriter à Deo vindicatur. Caput xx. *Verbum blasphemiæ.*

De punitione scholaris, qui maledixerat sancto Abrahæ.

SCholaris quidam Parisius, eo tempore, quo Abbas noster ibi studuit, verbum contumeliosum in sanctū Abraham evomuit. Quo tertio die defuncto, cognouerunt omnes, qui verbū audierant, quòd per pœnam mortis Domin' sanctum suum vindicasset. Caput xxi.

De milite blasphemo, cujus filius fulmine ictus perijt.

ANte hoc quinquennium, quando valida illa erant tonitrua, & penè quotidiana aëris intēperie messis impediebatur, miles quidam prouinciæ nostræ, homo liber de villa satis nobis vicina, videns à parte occidentali aërem obscurari, nubesque imbriferas oriri, iratus dixit. Ecce vbi iterum diabolus ascēdit. Vix sermonem finierat & ecce orta tonitrua filium ejus in sinu nutricis percusserunt, ipsa incolumi permanente. Sed & in alijs, ędificijs scilicet & jumentis, blasphemus ille satis flagellatus est, vt disceret de cętero non blasphemare. Hæc eodem tempore gesta sunt, quando fulminata est turris villę nostrę Rassole. Vnde stultum est valde, vt homo mortalis, cinis & vermis, ponat in cęlū os suū. Ecce hujusmodi mala aliaque innumera parit ira. *No* Si Deus tam terribiliter peccatum irę vindicat in præsenti: puto, quòd huic vitio subjectos acriter puniet in futuro. *M.* Ex capitulo sequenti hoc cognosces. Caput xxii.

De virgine iracunda quam sepultam ignis ab vmbilico & sursum deuorauit.

NArrauit mihi anno pręterito Scultet' proximæ villæ, quæ Wintere dicitur, rem satis terribilem. Non est diu, inquit, ꝙ homo quidā religiosus & peregrinus in Ecclesia nostra ad Missam stetit. Stabant juxta eū matronæ delicatæ quorūdam militum vxores, fabulis vacantes: quæ illum orare non sinebant. Expleta Missa quosdam ex militibus seorsum ducens, dixit illis. Vos, domini, orationis causa ad Ecclesiam hāc diuerti: & ecce diabolo instigante tant' erat circa me clamor & susurrū illarum matronarum, vt omnino orare nō possem. Dicam vobis rem terribilem, quæ meis tēporibus in villa mea contigit. Erat ibi puella quędam bene nata, & diuitum filia: sed ita iracunda, ita contentiosa, atque clamosa, vt vbicūque esset, siue in domo, siue in Ecclesia, ibi rixas suscitaret: & beatū se judicaret, qui euadere posset flagellum linguæ ejus. Tandē defuncta est, & in atrio Ecclesiæ sepulta. Mane venientes ad Ecclesiam, vidimus tumbam ejus ad instar fornacis fumū eructuantem. Vnde exterriti, & videre volentes, quid hoc portenderet, terrā ejecimus: & ecce medietatem corporis superiorem ignis consumpserat: inferior verò pars ab vmbilico & deinceps, illæsa apparuit. *No* Quid hoc significabat? *Mo.* Quod homines dixerunt, qui nouerant illi' vitam: hoc & ego dico. Voluit Deus in ejus corpore ostendere, quantū ei placeret virt' castimonię: & quantùm abhorreret vitium iracundiæ. Quia virgo fuit, castitatis gratia crura ejus cum femoribus illæsa seruauit: & quia nimis iracunda erat, fel, cor, linguam, manū, cum suis sedib' ignis deuorauit. Ira ignis est. Vnde Ecclesiasticus. *Ne struas ligna in ignem iracundi:* id est, nē des illi materiam in occasionē irascendi. Item. *Homo iracundus incendit ignem.* Et Apostolus Iacobus. *Lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis Lingua constituitur in membris nostris: quæ maculat totum corpus natiuitatis nostræ, inflammata à gehenna. No.* Ita me tua terret oratio, vt proponam, omnino

Deo grata castitas; sed ingrata iracundia.

Eccli. 8.

Ibidē. c. 28.

Iac. 3.

Iac. 1. non irasci fratribus meis. M. Tunc beatus eris. *Qui autem*, vt ait idem Apostolus, *putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum: huius vana est religio*, id est inutilis & immunda. Idem c. 3. *Lingua inquietũ malum est plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum & patrem: & in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinẽ Dei facti sunt.* Vnde alibi scriptum est de illa. Prou. 18. *Mors & vita in manibus linguæ* No. Qua similitudine dicitur lingua habere manus? M. Quia sæpe causa mortis efficitur corpori & animæ, si fuerit dura: vitæ verò vtrique, si fuerit mollis & gratiosa. Vnde Salomon Prou. 15. *Responsio mollis mitigat iram: sermo durus suscitat furorem.* Hoc impletum est in Dauid. 1. Reg. 25. Sermo durus Nabal in necem ꝓpriam gladiũ eidem porrexit: quem sermo sensatus Abigail retraxit. Et quia in manibus linguæ mors est: Creator prudentissimus duplicẽ ei murum, osseum scilicet & carneũ, id est dentes & labia anteposuit: propter vitam verò vtrũque peruium fecit. Loqui de bonis vitale est. No. Placet quod dicis. M. Hæc de ira dicta sint.

Quo sensu mors & vita in manibus linguæ sint.

Caput XXIII. *De Inuidia & filiabus ejus.*

IRæ succedit inuidia & de ipsa nascitur. Est enim inuidia ira inueterata, odiũ videlicet felicitatis alienæ. Hujus filiæ sunt, odia, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio in prosperis ejusdem. Hoc vitiũ de Angelo diabolum fecit. Hoc vitium hominem de paradiso ejecit. Sap. 2. *Inuidia enim diaboli mors intrauit in orbem terrarum.* Quàm graue & periculosum sit hoc vitium, in Epistola sua Ioannes breui sermone concludit dicens. 1. Ioan. 3. *Qui odit fratrem suum, homicida est.* Hoc vitium quantò est occultius, tantò periculosius.

Caput XXIV.

De monacho per inuidiam accusato & incarcerato, pòst gloriosè educto.

NOn est diu, quòd monachus quidam stimulis inuidiæ agitatus & superatus, quẽdam ex fratribus suis adolescentem accusauit apud Abbatem, imponẽs ei crimina pessima. Cui cùm Abbas minùs crederet, ille ad majorem vindictam, vsq; ad visitatoris præsentiam suam accusationem reseruauit. Quid plura? Tanta apud illum inuidi machinatio profecit, vt ipse visitator juueni vitia relata in Capitulo coram omnibus objiceret: neganti, & Deum innocentiæ suæ testẽ inuocanti non crederet: sed habitu truncato carceri manciparet. Post cujus discessum Deus judex justus inuidum infirmitate peremptoria flagellauit. Timens verò mori, confessus est, juuenẽ ex inuidia se accusasse. Quod cũ ex cõsilio confessoris senioribus propalasset, statim pro visitatore missum est. Qui territꝰ ad monasterium ocyùs rediit, per seipsum carcerem intrauit, ad pedes monachi se ꝓstrauit: & vt sibi ignosceret, quod ignoranter in eum deliquerat, supplicans, etiam reluctantem eum cum gloria eduxit. Hæc mihi relata sunt à quodã Abbate, qui visitationi eidem interfuit. No Puto, monachũ istum multùm in tam grandi tẽtatione meruisse. M Quod fornax auro, quod lima ferro, quod flagellum grano, ꝙ vuæ torcular: hoc ei eadẽ fuit tentatio. Seruauit enim in tribulatione patientiã. Inuido autem sua erat inuidia, quod venenũ stomacho, quod tinea vestimẽto, ꝙ ærugo flori, quod tabes corpori. No Si nosti adhuc aliqua de tentationibus inuidiæ exempla, precor, vt mihi recites illa. M. Quia latens morbus est inuidia, nullũ ad præsens occurrit exẽplum, quod vel memoria sit dignum, siue ædificationi necessariũ. Referam tibi tamẽ quãdam sanctã inuidiam, quam te audire delectet.

Caput XXV.

De puella, quae inuidebat studio sororis.

ANno præterito in monasterio quodam Ordinis nostri juxta Frisiam, quod Iesse dicitur, duæ parvulæ puellæ ad literas positæ fuerunt. Quæ cũ magno

fervore

feruore discentes satis inter se contenderunt, vt vna alteri in studio & scientia superior haberetur. Interī contigit vnam infirmari. Quæ cōparis suæ profectui inuidens, satis cœpit tentari: timens, quod interim multa discere posset. Vocansq; Priorissam, cœpit illi supplicare, dicens. Bona domina, quando venerit ad me mater mea, ego requirā ab ea sex denarios: quos vobis dabo, vt non patiamini discere sororem meā, donec conualuero. Timeo enim, ne præcellat me. Ad quod verbū subrisit Priorissa, puellæ feruorem satis admirans. *No.* Dic, obsecro, quæ est medicina contra inuidiam. *Mo.* Obsequia charitatis. *Medicina cōt. inuidiā.*

Caput XXVI. *Exemplum contra inuidiam à magistro Rudolpho prolatum.*

MAgister Rudolphus scholasticus Coloniensis, quē ego bene noui, & frequēter audiui, discipulos suos instituens, exemplum cōtra inuidos docuit dicens. Frater aliquis aliquē ex fratribus suis ita exosum habuit: vt non sine cordis sui cruciatu illum respicere posset. Quod ille sentiens, & vulnus cordis ejus sanare cupiens: fratrem tam periculosè tentatum, imo in ipsa tentatione omnino superatū, obsequijs caritatis ad suum amorem, quantū potuit, inclinauit. Capitale ejus vertit & mollificauit, vestes excussit, calceamenta circa lectū cōposuit & quidquid ad illi⁹ cōmodū esse nouerat, inquantū licuit & potuit, exhibuit. Sic ille inuidus obsequijs ejus deuictus, & ad cor reductus, conceptū inuidię venenū expuit: & quē priùs æquo oculo respicere non potuit: plus post ea cæteris dilexit. Hæc de vitio inuidię pro exēplo sint. Hoc vitiū, quia cæteris Deo, qui caritas est, plus videtur esse cōtrariū: idcircoab omni homine magis est cęteris vitijs vitandū.

Caput XXVII. *De acedia & filiis ejus.*

QVarto loco ponitur acedia: quæ viris religiosis solet esse importuna. *No.* Quia nomen hujus vitij aliquantulū barbarè sonat: quid sit acedia, vel vnde dicatur, scire desidero. *Mo.* Acedia est ex confusione mentis nata tristitia, siue amaritudo, & tędium animi immoderatū: qua jucunditas spiritualis extinguitur, & quodam præcipitio desperationis mens in semetipsa subuertitur. Dicitur autē acedia quasi acidia: eoquod opera spiritualia acida reddat & insipida. De qua ꝑ Salomonē dicitur. *Manus remissa tributis seruiet.* Item. *Dejicit pigrum timor* à bono opere: *animæ autem effeminatorum esurient.* Dicit etiam de ea Seneca. *Magna jactura est, quæ per negligentiam fit.* Acediæ siue tristitiæ propagines sunt, malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa pręcepta, euagatio mētis circa illicita. Acedia multos tentat: & multos per desperationem præcipitat. *No.* De tentationib⁹ hujus vitij exēpla subjungas. *Mo.* Audi, quàm sit periculosum, acedia vexari.

Ἀκηδία græca vox pigritiam significat & tædium.

Prou. 12. & 18.

Caput XXVIII.

De monacho, quem acedia non sinebat exurgere ad vigilias.

MOnachum quēdam, sicut exitus ꝓbauit, ita acediosum reddiderat: vt quoties esset ad matutinas surgendum, statim ex quadam pusillanimitate, & timore vigiliarum, sudore perfunderetur. Putans hoc esse ex infirmitate, jacuit, vestibus se operuit: & sicut *ostium* secundum proverbium Salomonis, *voluitur in cardine suo: sic piger* ille vertebat se *in lecto suo.* Nocte quadam surgentibus cæteris ad signa nolarum, festinantibusque ad diuinum officium, cùm ille surgere tentaret, & iterum vetante acedia se inclinaret: audiuit de sub lecto vocem quamdam incognitam, satis clarè sibi dicētem. Noli surgere, noli sudorem tuum interrūpere: quia non expedit tibi. Tunc primùm sentiens sibi à diabolo illusum per vitium acediæ, à phātastico se sudore excussit: nec postea facile tāto torpori consensit. Hoc scias, quia non permittitur diabolo, nos tentari, quantū vult, & q̃ diu vult: ne decepti ab eo pereamus. Sæpe inuitus, diuina virtute compulsus, his quos tentat, fallaciam suam manifestat. *Prou. 26.*

Caput XXIX.

De Sacerdote, cui in oratione dormienti crucifixus dorsum vertebat.

SAcerdos quidam ex monachis nostris solitus fuit dictis matutinis, in illo interuallo, quo fratres solent vacare orationi vel psalmis, super vnam sedium se deponere: & inter orationis verba dormitare. Volens illi Dominus ostendere quia tali hora & maxime in tali loco non esset dormitandum, sed in oratione vigilandū: apparuit in cruce ei, verso dorso ad illum: vt dicere videretur. Quia tepidus es & acediosus non es dignus videre faciem meā. Et hoc sibi sæpius contigisse, testatus est.

Caput XXX.

De tentationibus Christiani monachi.

ALius quidam monachorum nostrorum ætate quidē iuuenis, sed tamē sanctissimæ vitæ fuit: vt vnus crederetur esse de sanctis, qui in terra sunt Domini. Hic corpore tam debilis erat: vt eum viuere tæderet. Nocte quadā dictis matutinis vsque ad laudes, capiti suo parcere volens, super lignum ante quoddam altare se prostrauit: sub forma orationis ibi dormitans. Mox vt oculos clauserat, affuit gloriosa domina nostra virgo Maria; & veste eū feriens, excitauit eum, dicens. Christiane, non est locus hic dormiendi, sed orandi. Statim ille euigilans, apertis oculis posteriora feminæ recedentis vidit: & vocem femineam jam dictū sermonem concludentem audiuit. *No.* Quantum ex isto jvuene considero, non omne tædiū boni operis ex vitio est: sed aliquando ex corporis infirmitate. *Mon.* Ex vitio primi parentis, omnis tentatio est, & infirmitas. Septem ex culpa illius pœnalitates contraximus: esuriem videlicet, sitim, frigus, calorem, lassitudinē, infirmitatem, & mortem. Quando motus harum pœnalitatum ordinatus est, pœnam habet, sed non culpam. Quando verò immoderatus est, pœnam habet & culpam. *Nouitius.* Quid appellas lassitudinem? *Mon.* Somnolentiā & alium quēlibet laborem, vnde homo fatigatur. Caueamus ergo, ne hoc quòd est naturę, vertatur in vitium: quia non solum ex naturalibus per vsum malum gignuntur vitia, sed ex virtutibus. Verbi gratia. Iustitia dum modum excedit, vertitur in crudelitatem: nimia pietas in dissolutionem: indiscretum zeli studiū judicatur iracundia: nimia mansuetudo segnities dicitur & acedia: sicque sentias de cęteris. *No.* Puto prædictum ivuenē non parui fuisse meriti: quem beata Virgo sic familiariter excitauit. *Mo.* Quanti fuerit meriti, quàm dilect⁹ cælestis patriæ ciuibus: sequentia declarabunt. Cùm propter nimiā capitis debilitatem generalem habuisset in Capitulo licentiam remanendi de vigilijs solēnibus, quoties voluisset: vix, nisi cōpulsus, de choro exiuit. Dictis verò matutinis infirmorum, in oratorium rediit: & moram longiorem, quàm Ordo concederet, illic ex consuetudine fecit. Cui cum diceret aliquando domnus Henricus Abbas noster nūc, tunc simplex monachus, bone frater Christiane, vos frequenter nobis exponebatis debilitatē capitis vestri: & tamen non vultis vti gratia vobis indulta: respondit. Non possum manere. Stans enim extra chorum, & alios psallere audiēs, quia intrare non licet, corde crucior: eo quòd recordor cōsolationū, quibus De⁹ inter illos lætificat animam meam. Audito hoc verbo, domnus Abbas de speciali præsumens amicitia, quæ essēnt illæ consolationes, inquisiuit: & vt sibi diceret, cum multa precum instantia obtinuit. Confessus est ei, quia sæpius in choro tēpore psalmodiæ beatos angelos videret circuire: & ꝙ multò fuit excellēti⁹, ipsum regem Angelorum Dominū Iesum Chistū. *Nou.* Magna dona concessa sunt huic juueni. *Mo.* Et meritò. Ex quo enim ad ordinē venit, numquā sine tētatione fuit:

Pœnalitates ex peccato Adæ secuta.

Ex virtute vitium sæpe nascitur.

tum propter nimiam debilitatem capitis, tum ob desiderium patriæ cælestis, flagellum Domini in tanta patientia sustinuit, vt omnes eius fratres mirarentur. Tempore quodã Dñs, qui intentator malorum est, gratiam lacrymarum, quam illi copiosè contulerat, subtraxit: vnde satis tẽtabatur. *No.* Antequàm procedas, nosse vellem, cur Deus hujusmodi gratias viris justis subtrahat. *Mo.* Quatuor de causis videtur illa subtractio fieri.: ne videlicet gratia assiduitate vilescat, ne mẽs de vsu illius superbiat, vt cum majori desiderio quæratur, & recuperata diligentiùs custodiatur: quarta causa est culpa venialis. *No.* Placet quod dicis. *Mo.* Christianus verò de amissa gratia satis dolens, & peccatis suis hoc imputans, cùm die ac nocte pro illius recuperatione oraret, nec proficeret: recordatus est ligni dominici, dixitque in semetipso. Si facultatem haberes deosculandi lignum pretiosũ, in quo Salvator sanguinem suum fudit: gratiam tibi refunderet lacrymarũ. Tali suspensus desiderio, in quadam solemnitate dicta Missa ad altare accessit: sacrumque lignum deosculans, cum augmento susceptam gratiam recepit. *No.* Duæ cruces sunt apud nos: quæ harum fuerit, expediri volo. *Mo.* Illa, in qua est lignum nigri coloris, quæ de Apulia venit. Alteram, quæ rubri coloris est, nondum habuimus: quam de Ecclesia sanctæ Sophiæ apud Constantinopolim sublatam, contulit nobis Henricus de Vlme. *No.* Vellem scire, quali fine vir tantæ gratiæ migrauerit ab hoc sæculo. *Mon.* Sæpe ex manibus suis sentiebat tã aromaticum odorem, vt miraretur, & dicere posset cum sponsa, cuius membrũ fuit, etiam ad literam. *Manus meæ stillauerunt myrrham: digiti mei pleni sunt myrrha probatissima.* *No.* Fortè manus habebat impollutas. *Mon.* Noueris, cum nõ fuisse carne virginem: vt scias odorem eundem fuisse magis ex virtute mentis, quàm ex integritate corporis. Accedens verò ad mensam corporalem, gratiam perdidit spiritualem. Licet semper debilis esset & infirmus, tamen ante obitum suum per dies multos ampliùs in camino ægritudinis excoctus, & sicut aurũ in igne probatus est. Nocte quadam in somnis sancta Agatha martyr & virgo illi apparens dixit. Inter ista cõsolatoria, Christiane, non sit tibi onerosa infirmitas hæc: quia isti sexaginta dies reputabũtur tibi pro sexaginta annis. Expergiscens, quia visionem intelligere non potuit, quibusdam eam reuelauit. Quam quidã ita interpretati sunt: quòd tantùm eum purgaret à peccatis infirmitatis illius acredo, quantùm sexaginta anni in purgatorio. Alijs videbatur, quod verius fuit, quia infirmitas illorum sexaginta dierum, propter patientiam esset ei pro merito sexaginta annorum. Nam in nocte sanctæ Agathę spiritum reddidit: qui dies fuit sexagesimus ab ea nocte, qua hæc audiuit. *Consummatus in breui, expleuit tempora multa.* Et vt scias esse verum sermonem Propheticum, qui dicit, *Filius non portabit iniquitatem patris*: noueris, Monachum hunc filium fuisse clerici Bunnensis Ecclesiæ Canonici. *Nou.* Audiui de quibusdam, quòd nimis timeant, eo quod de legitimo thoro nati non sint. Illis expediret, ista audire. *Mo.* Siue sint filij legitimi, siue fornicarij, adulteri, vel incestuosi, id est de incestu nati: omnes ante baptismum eadem catena astricti tenentur. Omnes quidem nati sumus filij iræ, per baptismum verò effecti sumus filij gratiæ: sed soli illi beati, qui per vitã bonam, & gratiã finalem, computabuntur inter filios gloriæ. Reuocat mihi ad memoriam oratio tua Conversum quemdam sanctum, sancti Sacerdotis filium: qui de sua conditione ita erat tentatus, ita tristis & turbatus, vt penè missus esset in desperationem. *Nou.* Scire vellem exitum tentationis ejus. *Mon.* Dicam tibi, quod audiui ab ore cuiusdam Abbatis, qui illum nouit, & familiaris ei fuit: sed & ego illum noui.

Cur Deus gratias speciales justis interdum subtrahat.

Cant. 5.

Infirmitas 60. dierum pro 60 annis reputata.

Sap. 4.

Ezech. 18.

Ephes. 2.

Caput XXXI.

De Conuerso tentato, eo quòd illegitimus esset.

NOmen Conuerso Henricus fuit, in Villario professus, & dòni Christiani de Claustro monachi filius. De hoc Christiano mira tibi dicam in Distinct. 7. cap. 16. Ministrabat autem idem Henricus in hospitali pauperibus: vir multæ humilitatis, patientiæ, & passionis: & quantò plus Deũ timuit, tantò plus ab illo separari formidauit. Immiserat enim diabolus quãdam desperationem cordi ejus, ita vt diceret. Quia non es filius legitimi thori, nõ eris heres cælestis regni. Quæ cogitatio in corde ejus adeò creuerat, vt à confessoribus tam de Scripturis quàm de exemplis prolatam, nullam prorsus reciperet consolationẽ. Misertus ejus Dñs, nocte quadam cùm tentatio esset validissima, in domũ amplam & longam illum transtulit, in somnis tamen: in qua vidit de vtroq; sexu multitudinem magnam. Et facta est ad eum vox. Henrice, vides hanc multitudinem? Omnes quidem de legitimo thoro sunt nati: sed omnes reprobi, præter te, sunt. Euigilans statim, lætificatus est valde: intelligens visionem propter se factam. Ab illa hora tentatio immissa cessauit: & ipse quamdiu vixit, Deo, qui non deserit sperantes in se, gratias egit. *Nou.* Estnè acedia in choro dormire? *Mon* Consuetudo vitiũ acediæ ex se gignit: quod quidam per infirmitatẽ palliant; cùm idem vitiũ magis ex diabolica operatione, quàm ex infirmitate sit.

Consuetudo acediam gignit.

Caput XXXII. *De Conuerso dormitante in choro, in cujus dorso visus serpens.*

LOquente me die quadam cum viro valde religioso ex Conuersis nostris de his, qui frequenter in choro dormiunt, ipse mihi respondit. Sciatis pro certo, quòd sõnolentia illa ex diabolo est. Die quadam tempore æstiuo, cùm laudes decantarentur, vidi in dorso fratris Guillelmi, qui libenter ibi dormit, clara die serpentem serpere: & statim intellexi, quia diabolus esset, qui in ejus somnolentia pascebatur. Hujusmodi visionẽ, teste fratre Richardo, dicebat, se de eodẽ Conuerso sæpius vidisse. Conuersus qui hæc vidit, vocabatur Conradus, vir bonus & justus: de quo multa excellentiora tibi in Distinctione octaua recitabo. Multos per somnolentiam tẽtat diabolus & vexat: & hoc in diuersis formis.

Caput XXXIII. *De alio, cui dormitanti in choro felis visus est oculos claudere.*

IN Hemmenrode Conuersus quidam valde acediosus fuit in choro, penè semper ibi dormitans. In cujus capite alter quidam Conuersus frequenter cattum sedere vidit: qui vt pedes suos oculis Conuersi superposuit, statim oscitare cœpit. Quod cùm intellexisset ex relatione ejus, qui hoc videre meruit, ne diutius illuderetur à diabolo, sedẽ stalli sui sic parauit, vt dum dormitaret, in partem declinando sedentem præcipitaret. Sicque somnolentiæ dæmon per artẽ excussus est: & frater acediosus feruentior in dei seruitio factus est. Hæc mihi à quodã Conuerso ejusdem Cœnobij relata sunt. Quantũ dæmones illic dormitantes irrideãt, ex subjecto cognosces exẽplo.

Ars pia ad somnum excutiendum.

Caput XXXIV.

De monacho, cui in choro dormitanti diabolus nodum stramineum in oculos jecit.

QVidam ex senioribus nostris, Fredericus nomine, licet aliàs fuerit vir bonus, de vitio tamen somnolentiæ satis fuerat notatus. Hic nocte quadam, antequã missus esset Conuentus noster, cùm staret ad psalmodiã Matutinarũ in Hẽmenrode, & dormitaret: vidit ante se, in somnis tamen, virum longum & deformẽ stantem, qui in manu nodum stramineũ & lutosum, vnde equi terguntur, tenebat. Qui cũ monachũ protervè intuitus esset, & dixisset, quid hic tota nocte stas, & dormitas, magnæ fili mulieris? ipso fimoso stramine in facie eũ cecidit. Mox territus euigilauit: & vt ictũ ferientis euaderet, caput retrahendo ad parietẽ durè satis illisit. Vide quanta subsannatio.

B. Virgo magna mulier.

Caput xxxv.

De monacho, circa quem in choro dormitantem porci videbantur.

NVper audiui, quod silere non debeo. In eodem monasterio monach⁹ quidã est, qui in choro sæpe dormitat, & rarò vigilat: multùm tacens, & parũ psallẽs. Circa illum sepe porci videntur, & porcorum grunitus audiuntur. Puto, quia colligant siliquas de ore ejus cadentes. *Nou.* Quid sunt siliquæ, vel quid significant? *Mon.* Siliquæ sunt folliculi leguminũ, significantq; verba psalmodiæ à virtute vacua, quæ somnolenti sine intentione proferunt: & eadem semiplenè plata porcis, id est dæmonibus colligenda projiciunt. Hi verò qui vigilant, & libẽter deuoteque cantant, & psallunt intentè, medullã comedunt: quia gratiã, quæ in verbis latet propheticis, percipiunt. Tales in futuro cum laudatoribus cælestis Ierusalem adipe frumenti Dominus satiabit: id est visione suę deitatis. *Nou.* Satis ex his quæ dicta sunt colligo, quod tędiũ exercitij spiritualis sit à diabolo. *Mo.* Vt dicis, ita est: quia quidã sunt, qui statim vt cœperint psallere, orare, vel legere, mox dormitare incipiunt. Vigiles in lecto, somnolenti in choro. Idẽ dico de audiendo verbo Dei. Cùm verba sæcularia audiunt, bene vigilant: cùm verbũ Dei eis pponitur, mox dormitant. *Sibiqua quid designent.* *psal. 147.*

Caput xxxvi.

Geuardus Abbas monachos in sermone dormitantes per fabulam excitauit.

IN solemnitate quadam, cùm Abbas Geuardus, prędecessor huj⁹ qui nunc est, verbum exhortationis in Capitulo ad nos faceret, & plures, maximè de Conversis, dormitarent, nõnullos etiam stertere conspiceret, exclamauit. Audite fratres, audite: rem vobis nouã & magnam proponam. Rex quidã fuit, qui vocabatur Artus. Hoc dicto, non processit, sed ait. Videte fratres, miseriam magnam. Quando locutus sum de Deo, dormitastis: mox vt verba leuitatis inserui, euigilantes erectis auribus omnes auscultare cœpistis. Ego eidẽ sermoni interfui. Nõ solũ personas spirituales, sed & sęculares diabol⁹ per sõnolentiã tentat & impedit.

Caput xxxvii.

De milite apud nos carenam faciente, & lapide, in quo dormiebat tempore orationis.

MIles quidam Bunnensis, Henricus nomine, tẽpore quodam Quadragesimali carenam fecit apud nos. Postquàm reuersus est in domum suam, die quadam occurrẽs prædicto Geuardo Abbati ait ad illum. Domine Abbas, vẽdite mihi lapidem illum, qui juxta talem colũnam oratorij vestri iacet: & ego dabo pro illo, quidquid postulaueritis. Cui cùm diceret. Ad quid vobis est necessari⁹? respondit. Ego illũ ponere volo ad lectum meum: quia talis est natura ejus, vt qui dormire nõ potuerit, & caput suũ super illũ posuerit, statim dormiat. Illã confusionem fecerat ei diabolus tempore pœnitentiæ, vt quoties veniens ad Ecclesiã se super eũdem lapidem causa orationis reclinaret, mox ei somnus subreperet. Simile verbum nobilis quidam, qui ob similem pœnitentiã fuerat in Hẽmenrode, fertur dixisse. Molliores sunt, inquit, lapides oratorij Claustri omnibus lectisterniis castri mei. Non poterat se continere, quin tẽpore orationis in illis dormiret. N. Si non esset grauis culpa acedia in seruitio diuino: non nos ita diabolus ad illã solicitaret. M. Quanta sit culpa hujus vitij, pœna te doceat vnius acediosi. *Dæmon in choro somnolentiam procurat.*

Caput xxxviii.

De monacho, qui in choro frequenter dormiebat, quem Crucifixus percussit & extinxit.

VIx sunt duo menses elapsi, quòd domnus Abbas Campensis retulit nobis de quodam monacho, qui semper in choro solebat dormire, rem valde terribilem. Nocte quadam cùm ex more dormiret, alijs psallentibus: crucifixus de altari venit, dormitantem excitauit, cùm tanto nisu maxillam ejus percussit: vt in-

fra tertium diem moreretur. No. Stupenda sunt quæ dicis. Mo. Monachus acediosus nauseam Deo prouocat, & Angelis sanctis. Vnde cuidã acedioso, in persona omnium, per Ioannem dicitur à Christo. *Vtinam esses calidus aut frigidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo* Nov. Recordor, te superius dixisse, idem esse vitium, acediam & tristitiam. Mon. Verum est: quia acedia est ex confusione mentis nata tristitia. Ex hac nascitur malitia & desperatio: sicut subiecto tibi ostendam exemplo.

Acediosus nauseã Deo prouocat. Apoc. 3.

Caput XXXIX.

De Reclusa quæ Deum & Angelos esse dubitans, vidit Angelos &c. è corpore educta.

ABBAS de Brunsbach anno præterito retulit Abbati nostro tentatione quãdam ex tristitia natam, terribilem satis; sic dicens. In prouincia nostra quędam extitit puella, nobilis ac formosa, diuitumque filia. Quam cum parentes tradere vellent marito: renuit illa dicens. Non nubam alteri viro, nisi sponso cælesti, Domino meo Iesu Christo. Tandem virginis pertinaciâ parentes tædiati: propriæ illam reliquere voluntati. Quæ Christo quasi de victoria gratias agens, cellam sibi fieri fecit: in qua ab Episcopo velata & inclusa, ipsi soli sola satis deuotè per aliquot dies seruiuit. Inuidens tantæ virtuti diabolus, varijs illam tentationibus conquassauit: & veneno tristitię innocuum virginis pectus inficiens, sanam infirmauit. Mox illa cœpit varijs cogitationibus fluctuare: in fide nutare, de perseuerantia desperare. Inuasit eam defectus cordis, & tabitudo corporis: torpor in oratione, dolor de reclusione. Interim dum sic periculosè puella nutaret; supradictus Abbas Ordinis Cisterciensis, cuius curæ ab Episcopo commissa fuerat, visitationis gratia aduenit: & quomodo viueret, & quomodo se haberet, inquisiuit. Respondit illa. Malè viuo, malè valeo: & quare, & propter quẽ, hic reclusa sim, prorsus ignoro. Cui cùm Abbas diceret, propter Deum, & propter regnum cælorum: rursum illa respondit. Quis scit, si sit Deus: si sint cum ipso Angeli, animæ, vel regnum cælorum? Quis ista vidit: quis inde rediens, visa nobis manifestauit? Huiusmodi sermones vt Abbas audiuit, totus contremuit: conuersusque ad virginem, ait. Quid est, quod loqueris, soror? Signa cor tuum. Respondit. Ecce loquor, sicut mihi videtur: nisi videam ista, non credam. Rogo, vt sinatis me exire: quia reclusionem istam diutius sustinere non valeo. Tunc Abbas cognoscens ex immissione diaboli tam repentinam esse tristitiam, & ex tristitia desperationẽ: ait. Soror, inimicus gloriæ tuæ inuidens, periculosè te tentat: tu sta in fide, viriliter age, confortetur cor tuum: & sustine Dominum. Amicis & cognatis tuis contradicentibus, tu hanc elegisti vitam: tu istam desiderasti reclusionem. Quæ cum surda aure exhortantis verba perciperet: rogauit eam Abbas, vt saltem septem diebus ibi sustineret: donec ad claustrũ iens & rediens, denuo eam visitaret: Quod vt promitteret, cum vix obtinuisset, ad Monasterium pergens, periculum virginis fratribus exposuit: & vt orationes speciales per hebdomadam pro illa deuotè ad Deum funderent, omnibus præcepit. Ipse verò in propria persona, quantũ valuit, Domino supplicauit pro illa Hebdomada completa, reuersus ad eam dixit. Quomodo modò te habes filia? Respondit illa. Optimè, Pater: numquam meliùs. Infra hos dies septem plus sum lætificata, plus consolata, quàm ante tuum discessum fuerim contristata vel desperata. Sciscitante eo causam consolationis: ait illa. Pater oculis meis vidi, de quibus dubitaui. Post discessum tuum anima mea de corpore fuit educta: & vidi sanctos Angelos, vidi animas beatorum, vidi præmia iustorum: corpus meum vidi oculis animæ in pauimento cellulæ meæ ita exangue & pallidum iacere:

Tentatio ad atheismum ducens.

Vis orationis iustorũ.

sicut herbam sine succo arefactam. Interrogata ab Abbate, qualis esset effigies animę: respondit. Anima substantia spiritualis est: & in sua natura sphærica, ad similitudinem globi lunaris, ex omni parte videt. Quando verò animæ existenti in corpore Angelus siue anima apparet: in lineamtis corporeis se ostendit. Quādo anima existens in carne à carne libera est, animæ cōsimili sicut est apparet. *No*. Huic visioni satis concordat, quòd Abbas Morimundi animā suam, à mortuis rediens, similem esse dixit vasi vitreo, & ex omni parte oculatam: sicut memini te dixisse in Distinct. 1 cap. 32. *Mon*. Quædam etiā retulit eadem sanctimonialis de aduentu Antichristi, quæ hic ponere nolo: eo quòd multi de eo prophetando decepti sint. N. Satis me terret, quòd Dn̄s mentem tam sanctam, tam mundā & virginalem, tam immundis & tam nefandis tentationibus vexari permisit M. Incōprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus: sicut audies de tentatione alterius sanctimonialis, tantò periculosiore, quantò incertum est, quali sit fine terminanda.

De hac figura animæ vi de notas.

Rom. 11.

Caput XI.

De Sanctimoniali, quæ in fide dubitans & desperans, in Mosellam *se præcipitauit.*

INfra paucos menses quędā sanctimonialis femina prouectæ ętatis, & magnæ vt putabatur, sanctitatis: à vitio tristitiæ in tantum est turbata, à Spiritu blasphemię, dubietatis, & diffidentiæ, adeò vexata: vt caderet in desperationem. De ijs, quæ ab infantia credidit, & credere debuit, omnino dubitare cœpit: nec ab aliquo induci potuit, vt diuinis cōmunicaret sacramentis. Quam cùm interrogassent sorores, necnon & neptis eius carnalis, cur ita esset indurata: respondit. Ego sum de reprobis, de illis scilicet, qui damnandi sunt. Quadam die commotus Prior, dixit ad illam. Soror, nisi resipiscas ab ista infidelitate: cum mortua fueris, in campo te faciam sepeliri. Quo verbo illa audito tunc tacuit: sed verbum bene retinuit. Die quadam cùm quædam ex sororibus nescio quò essent ituræ, illa latenter post eas exiens, ad littus Mosellæ, super quod sitū est monasterium, venit: & cùm nauis, quæ sorores portabat, amota esset de littore, in fluuium se pręcipitauit. Hi verò qui in naui erant, sonū aquæ motæ audientes, & respicientes, corpus ejus canem putantes, nutu Dei vnus cognoscere volens certiùs, quid esset, ad locum ocyùs cucurrit: & vt hominē vidit, flumen intrauit & extraxit. Tunc considerantes, quòd supradicta foret sanctimonialis jam penè suffocata, territi sunt omnes: & curam ei adhibentes, postquàm euomuit aquam, & loqui potuit, interrogauerunt eam dicentes. Quare tam crudeliter egisti, soror? Respondit illa. Dominus iste, digito Priorē ostendens, minatus est mihi, quia mortuam sepeliret me in campo: vnde magis elegi gurgitē hunc supernatando descendere, quàm bestialiter in campo sepeliri. Tunc ad monasterium illam reducentes, diligentiorē ei custodiam adhibuerunt. Ecce, quanta malitia nascatur ex tristitia. Femina ista ab infantia sua nutrita fuit in monasterio: virgo casta, deuota, rigida, & religiosa. Et sicut mihi retulit vicini monasterij magistra: omnes puellæ ab ea educatæ cæteris virginibus sunt magis disciplinatæ. Spero tamen, ꝙ Deus, qui multùm est misericors, qui multis modis electos suos tentat, qui tam misericorditer de flumine illā liberauit: pristinos ejus labores attendens, finaliter perire non sinet. Multa tibi possem hujusmodi tristitiæ exēpla recenter gesta referre: sed timeo, quòd infirmis non expediat talia audire, vel legere. *Nou*. Ego jā satis didici, nihil fieri sine ratione. Fortè talia Deus permittit, ne aliquis, quantūlibet perfectus sit, de suis virtutibus, vel virtutum operibus præsumat: sed totū Deo, à quo est bonum omne velle, posse, facere, & perficere, attribuat. *No*.

Cauenda præsumptio.

Gen. 19. Verum dicis. Idcirco vxor Loth inobediens versa est in effigiem salis: vt malis sit exemplum, bonis condimentum.

Caput XLI.

De conuerso, qui ex desperatione se in piscina suffocauit.

VIx sunt tres anni elapsi, quod conuersus quidam ex nimia tristitia finalem incurrit desperationem miserabiliter. Loquendo vel scribendo de hujusmodi tragœdijs nefandis, inuitus exprimo nomina locorum, vel personarum, siue Ordinis qualitatem: ne per hoc aliquam Religiosis inferre videar verecundiam. Idem mihi bene notus fuit, vir à juuentute vsque ad senectutem laudabiliter & sine querela inter fratres conuersatus: ita vt nullus illo videretur in Ordinis obseruatione districtior, & in virtutibus superior: rarò loquebatur, rarò indultis consolationibus vtebatur. Nescio quo Dei judicio, ita tristis & pusillanimis effectus est: vt tantũ de peccatis suis timeret, quòd omnino de vita æterna desparet. Non quidem dubitauit in fide: sed tantum desperauit de salute. Nullis scripturarum autoritatibus poterat erigi: nullis exemplis poterat ad spem veniæ reduci: modico tamen creditur peccasse. Cui cùm fratres dicerent, quid habetis, vnde timetis, quare desperatis? respondit. Non possum dicere, sicut consueui, orationes meas: & ideo timeo gehennam. Quia vitio tristitiæ laborabat, idcirco acediosus erat: & ex vtroque nata est in corde ejus desperatio. Posit⁹ in infirmitorio, quodam mane ad mortẽ præparatus, ad magistrũ suum venit dicens. Non possum diutius contra Deum pugnare. Illo verba ejus minùs considerante, ad piscinam monasterio proximam abijt: & in eam se præcipitans, suffocatus est.

Caput XLII.

De sanctimoniali, quæ à quodam maligno conuerso dementata, in puteum se præcipitauit.

IN alio quodam monasterio monialium, anno præterito similis penè casus contigit: licet causa impellens dissimilis fuerit. Puella quædam, sicut mihi retulit quędam sanctimonialis ejusdem Ordinis, à quodam homine misero, habitu quidem Religioso, non animo, ita magicis artibus est demẽtata: vt tentationes ab illo susceptas sustinere non posset. Nemini tamen passionem suam aperire voluit: sed solummodo dixit. Exire volo: quia pœnitet me huc venisse. Quæ cùm exire non permitteretur: tristitia vrgente in puteum se nullo vidente præcipitãs, extincta est. Quam dum vbique quærerent, nec inuenirent: recordatæ sunt sorores, eam dixisse, ego suffocabo me in puteo. Quęsita est ibi, & inventa, sed mortua. Eo tẽpore idem homo miserabilis alteri⁹ cujusdã monasterij sanctimonialẽ simili malitia extraxit & imprægnauit: quæ in sęculo mortua est.

Caput XLIII. *De juuencula, quæ ex tristitia se suspendit, ab amasio suo spreta.*

ANte hos annos tredecim Conuentus noster veniens de messione, cùm nauigio Rhenũ ascenderet, & in villã Colonię vicinam, quæ Rodenkirge dicitur, veniret: juuencula quædam in ipsa hora vitam finierat, adhuc jacens in terra: de qua dicebatur, quòd à quodã viro genuisset prolem: & quia ab eo fuerat repudiata, ex tristitiæ vehementia talem sibi inflixerat mortem.

Caput XLIV. *De adolescente, qui vestibus suis delusis, ex tristitia se suspendit.*

ANte illud tempus adolescens quidã vestes suas Coloniæ deluserat. Pro quo infortunio ita tristis effectus est: vt solariũ ascenderet domus, & laqueo vitam finiret. Vides nunc, quàm periculosa sit tristitia, quæ non est secundũ Deũ. *Noui.* Quid sentiendum de animabus istorum? *Mona.* Si sola tristitia & desperatio, non frænesis, aut mentis alienatio, in causa fuit: haud dubium, quin dãnati sint. De furiosis & fatuis in quibus ratio non viuit, quæstio non est quin

Quando excusentur qui se occidunt.

saluentur,

saluentur, quocũque modo moriantur: si tamen prius habuerint charitatem. De supradicto Conuerso quidam vir sapiens, qui illum bene nouit, me audiente, sic ait. Non credo, quòd vmquam perfectè fecerit confessionem suam. Deus enim justos & timentes se, licet ex eis aliquando quosdam justo suo judicio permittat in sensu periclitari: non tamen illos sinit tam miserabili morte finiri. Ecce exemplum.

Caput XLV.

De Baldevino monacho, quandoque in Brunswich aduocato.

IN Saxonia ciuitate Brunswich, miles quidam nobilis fuit, nomine Baldevin[9], ejusdẽ ciuitatis aduocatus. Iste inspirante Deo sæculũ deserens, in domo quadam Ordinis nostri, quæ Laxhusen dicitur, habitum suscepit. Qui toto anno ꝓbationis ita sibi rigidus extitit: vt tam ab Abbate, quàm à magistro suo sępe argueretur. Factus verò monachus tanti fuit ferworis, vt non sufficerent ei cõmunia: imò etiam cõmunibus superadderet multa specialia, & præponeret priuata. Cæteris quiescentibus ipse laborauit: alijs dormientibus ipse vigilauit. Tandẽ ex nimijs vigilijs & labore exsiccato jam cerebro, tantam capitis incurrit debilitatem, vt nocte quadã, antequam Conuentus ad Matutinas surgeret, oratorium intraret, formam nouitiorũ ascenderet, & fune campanæ collo suo circumligata desiliret: ipsamq; campanã mole corporis trahendo crebris ictib[9] pulsaret. Territus custos festinauit in Oratoriũ: sed multò ampliùs territus est, dum sic pendere vidit monachum. Accurrens tamen funem incidit: & adhuc palpitantem & penè strangulatum deposuit. Ab illo tempore, nũquam sensum pristinum recuperare potuit. Adhuc dicitur viuere: nec est ei curæ, quid vel quãdo comedat, siue quãdiu dormiat. Sic quandoq; de indiscreto fervore nascitur vitiũ acediæ. *No.* Dictũ est superiùs, de acedia siue tristitia etiã nasci pusillanimitatem: hęc non mihi videtur esse vitium. *Mo. Arbor mala non potest ferre fructũ bonum.* Licet pusillanimitas cæteris filiab[9] acediæ siue tristitiæ minor videatur esse malitia: satis tamen tẽtatio illius est periculosa. Ipsa conuerti volentes ad bonam vitã sæpe auertit: cõuersos, ne proficiant, impedit. *No.* Da exemplum. *Monachus.*

Feruor indiscretus exitiabilis.

Luc. 6.

Caput XLVI.

De Scholastico, qui timore silentij annum probationis in Ordine nigro impleuit.

ABbas quidam nigri Ordinis, modò monachus in Ordine nostro, narrauit mihi, quòd Magister quidam Parisiensis ad Ordinem nostrũ venire desiderans, silentium primi anni ex quadam pusillanimitate mentis ita timuit: vt Ordinem nigrorum intraret, & ibi probationis annum compleret. Qui mox vt factus est monachus: dixit ad Conuentum. Gratias ago vobis, Domini mei, de beneficijs à vobis mihi exhibitis: quia ad quod veni, hoc apud vos expleui. Modo cum licentia vestra migro ad Ordinem Cisterciensem. Non enim veni, vt vobiscum manerem: sed vt inter vos tentationes, quas timui, mihi temperarem. Veniensque ad domum quamdam Ordinis nostri, non velut nouitius ꝓbationem intrauit: sed habitum tantum mutauit.

Caput XLVII.

De Prælato, qui Ordinem vocauit tentationem.

REcordor nunc cujusdam viri literati valde: & cujusdam Ecclesiæ Prælati nobilis. Huic cum nuper dicerem, quare non venitis, vt quid tamdiu expectatis: respondit. Non audeo intrare tentationem: districtionem Ordinis tentationẽ appellans. Ex multo enim tempore voluntatem habuit veniendi ad Ordinem: sed quadã pusillanimitate impedit[9] est vsq; adhuc. Huic congruit illud

Eccle. 11. Salomonis. *Qui obseruat ventum, numquam seminat.* Ventus est tētatio: seminatio, conuersio. Qui nimis timet in Ordine tentari: vix poterit ad Ordinē conuerti. Noui plures in sæculo, tam clericorum quàm laicorū, qui à multo tempore votū fecerunt, nec tamen audent conuerti, timore tentationum. Semper ante oculos habent tentationes: sed non considerant multimodas, quæ in Ordine sunt, consolationes. Ecce exemplum. *Caput* XLVIII.

In Ordine multæ sunt cōsolationes.

De milite, qui Ordinem vitauit timore pediculorum.

RETulit mihi Daniel Abbas Sconaviæ, militē quemdam honestum, & in militia nominatum, in Campo factū fuisse monachum. Hic cùm alium quēdam militem æquè in armis strenuum, in sæculo amicū habuisset, & die quadā ad conuersionem eum hortatus fuisset: respondit ille magnæ pusillanimitatis verbum. Verè, amice, ego fortè venirem ad Ordinē: si non esset vna res, quam timeo. Interrogante monacho illo, quænam esset res illa: respondit miles. Vermiculi vestimentorum. Pannus enim laneus multos vermiculos nutrit. Tunc ille subridens, ait. O fortem militem! qui in bello diaboli non timuit gladios, in militia Christi timere debet pediculos? Auferent tibi nunc pediculi regnū Dei? Ille licet ad hæc verba tunc tacuit: tempore tamen modico emenso effectu respondit. Nam Ordinem, tam verbis quàm exemplis illius prouocatus intrauit. Cōtigit, vt hi duo cōuenirent postea Coloniæ in ecclesia beati Petri. Monachus verò Campensis cùm alterū regulariter salutasset: subridens adjecit. Quid est frater? Timesne adhuc pediculos? Ille bene recordās, vnde talis interogatio haberet originem: & ipse subridendo respondit verbum bonum, verbum memoria dignum. Crede mihi, frater, & hoc pro certo scias: etiamsi essent omnes vermiculi omnium monachorum in vno corpore, non me morderent de Ordine. Quo verbo audito, ille multum ædificatus est: multis illud ad ædificationem recitans. Vides, quātæ fortitudinis factus sit hic, qui ante conuersionē nimis fuerat pusillanimis. Vnde hoc: nisi ex diuinis consolationib⁹, quæ sunt in Ordine? Hęc de ijs dicta sint, quos vitium pusillanimitatis, ne conuertantur, auertit: nūc audi aliqua exēpla de ijs, quos post conuersionem, ne ꝓficerent, tentauit, & impediuit. *Caput* XLIX.

De Godefrido Scholastico sancti Andreæ in Colonia.

SCHOLASTICVS sancti Andreæ in Colonia Godefridus nomine, cùm esset vir debilis, & decrepitæ ætatis: ad Ordinē cum multa animi constantia venit. Ego verò cum ipso in probatione fui: de quo etiam plurima, quibus vexabatur, genera tentationum, vidi, & audiui. Die quadam cùm ad chorum festinaret, & cappam suam induere conaretur: diabolus conatum ejus impediuit, cappāque fortiter retraxit. Tandem post non modicam fatigationem ad se reuersus, à diabolo se impediri considerans, induere cessauit: & signans se, fugauit inimicum: nec aliquod deinceps passus est impedimentum. Cùm jam ad finem tenderet annus probationis: cœpit ei diabolus ad mentē reducere diuersa, quæ in sæculo habuerat, commoda: proponere plurima, quæ in Ordine videntur esse, incōmoda: pondus scilicet vestimentorū, longas vigilias, & silentiū, calorem in ęstate, & frigus in hieme: regulare iejuniū, & tenuē dietam, & cętera hujusmodi similia. In quorum omniū consideratione ita pusillanimis effectus est: vt omnino de perseuerantia desparet. Et dixit mihi. Non putabam, Ordinē esse tantę districtionis. Vsque ad hoc tempus ęstimaui, quòd minuti carnes cōederent: & quòd monachi sine cucullis suis dormirent. Pœnitet me huc venisse. Propositū meum est, vt per memetipsum cantem in Ecclesia mea in Herlisheim,

Signo crucis fugatur diabolus.

cujus pastor ego sum, quæ modò satis malè locata est: & spero per Dei gratiã, ꝙ honestè & sine querela regere debeam in ea plebe mihi cõmissam. Cui respondi. Tẽtatio diaboli est: qui vos sub specie boni ejicere conatur. Tunc ait: si istud nõ est bonũ, reuertar ad præbendam meam, & in ambitu claustri cameram aliquam mihi eligã: vbi tam canonicè viuam, vt alij exemplo meo ędificentur. Chorum frequentabo, & quidquid mihi subtrahere potero, pauperib⁹ erogabo. Ad quod iterũ respondi: & hoc consiliũ diaboli est. Si reuersus fueritis, omnibus eritis derisui: & qui hæc suasit, in peccata pristina vos præcipitabit. Sic eo fluctuante cùm die quadam ego ad latus ejus sederem, & verba consolationis impenderẽ: codicem psalmorũ arripuit, aperuit, & ait. Videamus quid de me dicturi sint fratres mei: si reuersus fuero. Primus autem versiculus qui occurrit, iste erat: *Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta: & in me psallebant qui bibebant vinũ.* *Psal. 68.* Statimque exclamauit. Verum prognosticum. Ego, inquit, tibi exponã Prophetiam istam. Si rediero ad sanctum Andream, concanonici mei quoties in porticu Ecclesiæ suæ sedebunt, ipsi aduersũ me loquentur: me judicantes, & de salute mea disputantes: noctibus verò, quando sedebunt ad ignem, & vacabunt potationibus, ero psalmus eorum. Sicque Dei misericordia ad mentẽ reductus, & à se confortatus, monachus effectus est: & non multò pòst in bona cõtritione defunctus, migrauit ad Dominum.

Caput L.

De tentatione Reneri successoris ejusdem Godefridi.

Renerus jam dictæ Ecclesiæ S. Andreæ Scholasticus, & fratris Godefridi successor, cùm post ejus mortẽ fieret apud nos nouitius: intantũ cœpit varijs tentationibus vexari & turbari, vt pusillanimis effectus, die quadam dõno Geuardo Abbati diceret. Non possum hic diutius manere: quia nec Ordinẽ valeo diutius sustinere. Quem cùm interrogasset, quò vultis ire, respondit. Ad præbendam meã oportet me redire. Tunc Abbas quasi vir prudens, quãdam seueritatẽ simulans, cœpit nescio ad quem clamare. Afferte mihi securim. Cui cùm diceret nouitius, quid debet securis: respondit. Vt præcidantur pedes vestri. *Salutaris simulatio.* Credite mihi, malo vos sine pedibus semper pascere: quàm vos sinã abire, & cõfundere domũ nostram. Tunc ille subridens ait. Melius est, vt maneam. Sicque per verba jocosa cessauit tentatio satis dura. *No.* Vt considero, nouitius facilè tentatur, & facilè sanatur. *Mo.* Hoc pleniùs scies in sequenti capitulo.

Caput LI.

De Nouitio qui anno probationis completo, radi non permisit.

Nouitius quidã, cùm in Hemenrode satis tranquillè annum peregisset probationis, & voluntate stabilitatis expressa in Capitulo, radend⁹ esset in monachum, atque is qui eum radere debebat, rasoriũ in corrigia corrigeret: diabolus eadem hora sic juuenẽ contristauit, sicq; pusillanimem reddidit, vt mutato animo rasorẽ non admitteret. Quo viso dõnus Hermannus Abbas Loci sanctæ Mariæ, tunc ibidem Prior, simulata quadam jucunditate accurrit, collũ juuenis vtroq; brachio strinxit: & quia eadem tristitia ex immissione esset diaboli, docẽs, fluctuantem ocyùs ad tranquillitatẽ perduxit. Tentatione verò sedata, mox adolescentis facies non sine assistentiũ admiratione est serenata: & permisit se radi. Sicut mihi retulit jam dictus Abbas, ita vultus nouitij subitò fuerat immutatus, vt nigredo maxillarũ & tremor labiorum satis ostenderent, quid corde concepisset. *Vultus mutatio nouitij tentati.* *No.* Ecce istud est, ꝙ jã dixi: quia nouitijs tentatio facilè veniat, & facilè recedat. *M.* Quædã tentationes nouitiorum tam duræ sunt, & tam validæ: vt illas compescere non valeant verba, non exẽpla: sed sola potentia atq; consolatio diuina.

Caput LII.

De nouitio tentato, & per visionem nocturnam liberato.

NOuitius quidam tempore probationis suæ ex quadã tentatione diabolica, quam numquam ante conuersionem senserat, grauissimè turbabatur. Erat enim eadẽ tentatio de Incarnatione Verbi: non quòd de illa malè sẽtiret, sed diabolus per spiritum blasphemiæ fervorem mentis illius nitebatur extinguere: vt dum de ea dubitaret, tantos pro Christo subire labores recusaret. Die quadã cùm staret ad primam in choro nouitiorum: contra altare cõtẽplatus est oculis corporeis imaginẽ crucifixi in aëre venire ad se: ac si diceret. Quare dubitas? Respice in me. Ego sum ille, qui natus & passus sum pro te. Per aliquã horam ante faciem ejus pendens erat ipsa imago: quã tantùm videre potuit ab vmbilico & suprà. Interrogatus à me, si sciret, quid hoc signaret: respondit. Dominus mihi contulit gratiã illam, vt nihil impudicũ, & quod lędere possit verecundiam meam, cogitare possim de illo. Et ideo intellexi, quòd tantùm partes corporis sui superiores, non inferiores, mihi ostendere dignatus est. Ab eadem hora omnis illa cessauit tentatio: quam antè nulla confessio, nulla sanare potuit oratio. Et licet jam dicta tentatio cessauerit, non tamen tentator cessauit. Quem enim dejicere non potuit per blasphemiã, fugare conatus est per acediam. Nam per plurimos dies, quoties ire debebat ad Ecclesiam ad horas canonicas, cùm venisset ad ostiũ cellę, sensibiliter & tam grauiter scapulis suis illum depressit diabolus, vt cõpelleretur residere & quiescere. Factus monachus, tam fortis & tam feruens est in Ordine, vt cedere nesciat, quacũque specie acediæ impugnatus.

Caput LIII.

De nouitio tentato, & per nocturnam visionem duarum viarum ad viam reducto.

ABBAS Philippus de Ortirburge retulit Abbati nostro, de quodã suo nouitio tentationem satis grauẽ: & sola Dei misericordia sedatam. Cùm idẽ nouitius tam grauiter esset tentatus, vt à nullo hominum posset consolari, & firmum recepisset propositum recedendi: eadem nocte qua de mane ad sæculum voluit redire, tale somnium vidit. Visum est ei, quia staret ante ostium portę, de qua duas hincinde considerauit vias exire: vna vergebat ad dexterã, altera ad sinistram: vtraque tamen ducebat ad siluam oppositã. Stante nouitio in biuio, cũ dubitaret, quã illarum eligeret: senem quemdam cõminus stare conspexit, cui sic ait. Bone vir, si nosti, ostende mihi, quæ ex his duabus vijs sit rectior, & ad ambulandũ commodior. Ad quod ille respondit. Ego plenè & bene expediã. Via hęc, quæ à dextris, in nemore per breue spatium spinosa est, inęqualis, lutosa, & aspera: postea sequitur campus amœnissimus, longus, planus, varijsque floribus decoratus. Via verò quæ est à sinistris, in silua quidem commoda est, plana, sicca, lata, & bene trita: satisque deliciosa, sed non longa. Cui campus mox continuatur longus, scopulos⁹, lutosus, asperrimus: etiam ipso visu horrendus. Ecce totum prædixi tibi: quòdcumque volueris, elige. Hoc dicto nouitius expergefactus est: non dubitans, visionem propter se factam: vtpotè suæ tentationi bene congruentem. *Nou.* Vellem scire interpretationem hujus visionis. *Mon.* Via ad dexteram, vitam significat monasticam & spiritualem: ad sinistram, vitam sęcularem atque carnalem. Silua, præsens vita est: in qua more arborum homines crescunt per ætatem, & succiduntur per mortem. Vtraque breuis est: siue monastica siue sæcularis. Illa spinosa est in præsenti per Ordinis rigorem, inæqualis per multimodam tentationem, lutosa per humilitatem subjectionis. Angusta p caritatem voluntariæ paupertatis. Angusta est via quæ ducit, ad vitam: quæ per

Quid significent duæ viæ hic ostensæ.

dexteram designata est. Campus verò longus & amœnus, paradisus est: quē per multas tribulationes oportet nos introire. Econtrà, vita sæcularis atque carnalis, quam sinistra designat, eo quod ad sinistrā Christi in se gradiētes ducat, cū hœdis judicandos, in præsenti cōmoda est, ob carnis necessaria: plana, ꝓpter prosperas: sicca, propter inobedientiam: lata & bene trita, eo ꝙ multi ambulēt per eam: deliciosa, propter concupiscentiam oculorū. In hunc modum visum interpretans, à tentatione apostasiæ liberatus est: atq; à pusillanimitate spiritus & tempestate. *No.* Satis est mirabile, quòd Deus tam efficaciter spiritū instruit dormientis. *Mo.* Recordor nunc vnius nouitij, vigilando quidem satis tentati, & per visū nocturnum non minori virtute ab eadem tentatione liberati. Mat. 25.

Caput LIV.

De Gerardo nouitio in Alna, per Alleluia *in somnis auditū à tentatione liberato.*

ALna domus est Ordinis nostri, in Episcopatu Leodiensi sita, cuius mentionem feci in Distinct. prima. In hac ante non multos annos miles quidā nobilis, Gerardus nomine, de castro Tuino oriundus, conuersus est. Cumq; nouitius in choro nouitiorū staret, & clamores monachorū in superiori choro super caput suum cantantiū frequenter exciperet, tentari cœpit. Ampliùs tamen caput suum turbabatur, quoties *Alleluia* cantabatur: in illo enim maximè voces exaltari solent. Et factus est ex hoc pusillanimis: & accessit ad Priorem, & ait. Dñe Prior, caput meum doleo: nec diutius tantū clamorem super caput meum tolerare potero. Cui Prior verba consolationis quædam impendit: sed parum illi profuit. Nocte quadā, cùm nouitius maximè tentaretur, vidit se in somnis à quibusdam militibus aliquando inimicis suis vndique vallatū: nec aliquod refugij superesse subsidium. Cumque putaret, celeriùs se esse capiendum vel interficiendum: clamauit ad Dñm dicens. Domine, libera me in hac hora. Et circūspiciens, vidit exercitum candidatorum de longè properantē, sibiq; auxiliū ferre venientem. Signifer autem, qui præcedebat, pro signo militari *Alleluia* viualiter clamauit, crebrò id repetens. Qua vociferatione hostes territi & dispersi fugam inierunt: nouitium solum relinquentes. Qui expergefactus, non solum gauisus est, se fuisse liberatum ab ejs, qui eum circūdederant in nocturna visione: sed quod magis eum angebat, prædicta videlicet tentatione. Mane accedens ad Priorem: dixit ei satis hilariter. Rogo vos domne Prior, vt adhuc altiùs & fortiùs super caput meum canteris *Alleluia*. Nón me amodò turbabit clamor diuinæ laudis. Et recitauit ei visionem per ordinē. Ista nobis recitauit sanctæ recordationis Conradus de Birbach: qui eundem Gerardum vidit & agnouit. *No.* Puto, etiā nonullos monachos de apostasia tentari. *Mo.* Multi de ea tentantur & viriliter reluctātur: alij tentantur, & tam voluntate quàm opere prorsus superantur. Quidā verò tentātur: & concepta voluntate, diuinis reuelationibus, siue ordinatione, ante casum reuocantur. Nonnulli etiam flagellis cohibentur. *No.* De his mihi dicas exempla. *Mo.* De primis & secundis, quia tentatio eorū satis est vsitata, non est necesse, tibi dicere exempla: de nouissimis verò tibi dicam, quæ audiui. *Monachi tentantur dissimili exitu.*

Caput LV.

De monacho per versiculū Egredietur diab. ante ped. eius, *à tentatione apostasiæ liberato.*

MOnachus quidam, teste domno Philippo Abbate ejus, qui hoc retulit, tā duras tentationes incurrit, vt redire proponeret ad sęculum. Nocte quadam, cùm staret in choro, & mente tractaret, quando, vel quomodo, de monasterio exiret, præ tædio cantare non potuit. In Laudibus verò, dum Canticum sancti Habacuc psalleretur, eo quòd esset feria sexta, jam dictus Abbas ad

excitando fratres circuiuit. Qui cùm venisset ad monachum illum fluctuantem, & non cantaret: putans eum dormire, se ad eum inclinauit: & versiculum, qui eadem hora psallendus erat, in aurem vigilantis fortiter clamauit, dicens. *Egredietur diabolus ante pedes ejus*. Qua voce audita, satis territus est ille: putans Abbatem per aliquam reuelationē cogitationes suas peruersas scire: quibus tam manifestè sententiâ Propheticâ respondere visus est. Nec aliter intelligens verba Prophetæ nisi pro se facta: timuit maledictionē ejus incurrere, si abiret, & diabolum itineris sui ducem habere: sicque virtute diuina à malo proposito reuocatus, stabilis factus est: & miratus est Abbas, vt intellexit.

Habac. 3.

Caput LVI.

De Sanctimoniali, dum vellet ire ad sæculū, capite ostio illiso à tentatione liberata

SAnctimonialis quædam circa principium cōuersionis suæ, sicut ipsa mihi retulit, tam grauiter tētata fuit: vt doleret se venisse ad religionem. Reduxit ei diabolus ante cordis oculos delicias sæculi, quas dimiserat: penuriam monasterij, quam sustinebat: & cœpit ex hoc tentari, grauiterq; consternari. Quæ cū tentationes vlteriùs sustinere non posset: nocte quadam voti sui immemor de lecto surgens, & de monasterio egredi volens: ad ostium quoddam, quod ad cœmeteriū ducit, venit. vt transilito muro ad sæculum iret. Nutu Dei factum est, vt in superiori limine tā fortiter capite impingeret: vt concusso cerebro retrorsum caderet, & diu quasi exanimis jaceret. Tandem ad se reuersa, ait. Quò vis ire misera? Quod diabolo debuisti: hoc exsoluisti. Reuertere nunc in claustrum tuum: quia non est voluntas Dei, vt vsquam vadas. Vides, quàm misericorditer Deus suos cōseruet: nunc per somnia, nunc per quædam præsagia, nūc per flagella. Ex his satis poteris cognoscere, quòd quædam nouitiorum tentationes, necnon & monachorum, non verbis humanis & exemplis possunt curari: sed sola Dei virtute. Hæc tibi dicta sufficiant, de tentationibus acediæ vel tristitiæ. Vis nunc audire exempla de auaritia? *Nou.* Volo & desidero: quia hoc vitio non solum sæculares, sed & claustrales satis tētantur. Vnde peto, vt idem mihi vitium describens: filias ejus enumeres, & sic exempla subjungas.

Multis modis suos Deus servat.

Caput LVII.

De auaritia, & filiabus ejus.

AVaritia est gloriæ, seu quarumlibet rerum insatiabilis & inhonesta cupido. Hoc vitium alio nomine vocatur philargia. Videtur tamen inter hæc duo aliqua esse differentia. Quia auaritia est immoderatus appetitus habendi omniū rerum: philargia verò, per quam singulari appetitu pecuniæ colligendæ fræna laxantur. Auaritiæ autē filiæ sunt, fallaciæ, fraus, proditio, perjuria, inquietudo, violentia, contra misericordiam obdurationes cordis. Auaritia in duobus consistit: in acquirendo scilicet & retinendo. De cujus malitia per Salomonē dicitur. *Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam.* Dominus volens Zachariæ ostendere, vnde maximè procederent mala mundi: ostendit ei amphorā, per cuj⁹ amplū os ostenderet cupiditatem. Ipsa in eodem Propheta dicta est *oculus in vniuersa terra.* Secundùm Apostolū, *radix omnium malorum est auaritia.* Per eā tentantur, non solùm personæ sęculares, sed etiā spirituales. Iacob regredientem ad terrā natiuitatis suæ secutus est Laban: volens illum retinere. Quem cùm retinere nō posset: ait. *Si ad tuos ire volebas: cur furatus es deos meos?* Iacob, qui interpretatur supplantator, significat virum monasticū, qui esse debet supplantator vitiorum: Laban vero, qui sonat candidus, designat mundū. Cōtingit frequenter, vt quis mundum per conuersionem deserat: nec tamen conuersus ab auaritia cor suum

Prouer. 5.
Zachar. 5.
Ibid.
1. Timo. 6.
Gen. 31.
Iacob Religiosū, Labā mundum designat.

cohibeat: hunc justè mundus insequitur, & dicit. *Desiderio tibi erat domus patris tui:* Gen. 31.
id est patria cælestis, *cur furatus es deos meos?* Ac si dicat: cur sectaris auaritiam? De auro & argento, quod Religiosi satis appetunt, idola fiunt. Non ergo sine causa auaritiã idolorum seruitutem vocat Apostolus. Rachel, quæ interpretatur vidẽs Deũ, anima est Religiosi: quæ dum mundi hujus diuitias concupiscit, quasi idola sub stramentis abscondit. Omnia enim corporis necessaria, quæ monachis Regula concedit, quia vilia sunt, stramĩta dici possunt. *No.* Sępe Ordo noster à sęcularibus de auaritia judicatur. *Mo.* Quod illi auaritiã, hoc nos esse dicimus prouidentiam. Omnes enim hospites superuenientes ex mandato Regulæ tenemur sicut Christum suscipere. Quibus si negaretur hospitalitas: qui modò Ordinẽ judicant de auaritia, tunc fortè ampliùs eũdem judicarent de impietate & immisericordia. Penè nulla domus est Ordinis, quæ non sit obligata debitis: tum ꝑpter hospites & pauperes, tũ propter eos qui quotidie conuertuntur, & sine scandalo repelli non possunt. Vt enim dispensatores nostros excusem, non de toto, sed de tanto: sępe hac necessitate oportet illos, velint nolint, auere. Quanta pœna vitiũ auaritiæ in pręsenti siue in futuro plectatur: vel quanta gloria & fructu, diuitiarũ contemptus in pręsenti etiam remuneretur, quibusdã tibi ostendam exẽplis. Magna erit ejus gloria in futuro. *Caput* LVIII.

Obligatio Ordinis erga hospites & pauperes.

De milite, qui pecuniam debitam negauit, & ob hoc gressum perdidit.

MIles quidam, Cæsarius nomine, de proxima villa Wintere oriundus, fratrẽ habuit carnalem, nomine Hirimoldum, Bunnensis Ecclesiæ Decanũ. Iste eidem Cæsario accõmodauerat de pecunia Ecclesiæ viginti marcas Coloniensis monetæ. Mortuo Decano, Pręposit⁹ & fratres militem, quia pecuniã sibi cõmodatam reddere recusauit, imò, quod deterius erat, omnino negauit: quia illũ testibus conuincere non potuerunt, jurare compulerunt. Miles verò stimulat⁹ auaritia, jurauit & perjurauit: equum ascendit, & abijt: sed manũ Dñi effugere non potuit. Cùm enim cõplesset medium viæ, ire volens in domum suam, procedere non potuit. Nam ꝑpter auaritiã, quæ radix est omnium malorum, Domin⁹ gressum illius in terra fixit: & quia mentitus fuerat, linguæ officio eũ priuauit. Sentiens se ille justo Dei judicio non posse loqui, neq; procedere, vel saltem Bunnã redire: sanctũ Abrahã Patriarchã, qui tũc ei in mentẽ venit, satis deuotè inuocauit, dicẽs. Sancte Abraham, si tuis meritis cum officio linguæ gressum recepero, mox Bunnã reuertar: & fratrib⁹ suam pecuniam restituam. Statim vt hęc vouit, loqui cœpit, gressumque recepit: pecuniam reddidit, & de perjurio pœnitentiam egit. Hæc idem Cęsarius retulit Abbati nostro: vir quidẽ simplex, & satis bene morigeratus, obijtq; nouitius in domo nostra. *No.* Si Deus sic durè punit auaritiam in personis sęcularibus, puto, quòd multò acriùs illã puniat in claustralibus. *Mo.* Verũ est: maximè vbi filiæ adsunt, fallacia scilicet & fraus, violentia, & contra misericordiam induratio cordis. *Caput* LIX.

Inuocatus S. Abrahã adest oranti.

De monasterio, quod Deus ob fraudem Cellerarij afflixit.

CEllerarius quidam Ordinis nostri tentat⁹ auaritia, viduam quãdam defraudauit, immemor parabolę Salomonis. *Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam.* Dominus verò non immemor vindictæ, anno eodem totum penè vinum quod monasterio creuerat, ita deteriorauit, vt nulli⁹ esset saporis vel coloris. Sentiens Abbas, tantã plagam non esse sine causa: virginem Azelinam, quæ temporibus meis Coloniæ fuit, vt sibi à Dño causam illius flagelli peteret reuelari, humiliter exorauit. Quod cùm fecisset, responsum est ei, quòd propter fraudẽ esset Cellerarij sui, quam in talem viduã exercuerat. Et adjecit Dominus. Adhuc cum

Prou. 15.

tangã plaga vna majore. Quod & factum est. Eodem anno miles quidã omnem pene annonam monasterij in horreis incendit: sicque plaga cessauit. *Noui.* Cùm Deus valde sit misericors: quid est, quòd propter vnius hominis fraudem omnẽ puniuit congregationem? *Mona.* Sicut legitur in Iosue, propter auaritiã Achan, qui de anatehemate Iericho tulit: in omnem populum Dei ira desæuit. Nam sicut Deus misericors est: ita & justus est. Si propter vnius hominis meritum sæpè multitudini parcit: quid miraris, si dictante ejus æquitate, aliquando propter vnius delictum multos punit? *Noui.* Si hæc ita se habent: videtur mihi vtile subjectis, & necessarium Prælatis, vt frequenter officiales suos moneant, ne fortè ꝑ hoc flagellum contra se judici porrigant. *Mona.* Verum dicis: quia modicũ fermentum totam massam corrũpit. Non solum Deus punit, si instinctu auaritiæ damna alijs inferamus; imò etiam, si nostra auarè retinendo, egentibus non impartiamur: vel exhibita, immisericorditer ante tempus subtrahamus.

Iosue 7.

Caput LX.

De plaga domus Villariensis

IN Brabantia domus est Ordinis nostri, quæ Villarium dicitur: in quam hospitibus & egenis multa bona sæpè exhibita sunt, & adhuc quotidie exhibentur. Hoc anno cùm essent in eadem prouincia tempora cara: fratres ejusdẽ cœnobij summam annonæ suæ taxantes, & sicut mos est humanæ infirmitati, defectum timentes: ex diabolica, vt patuit tentatione, subsidium, quod pauperibꝰ satis largè impendere cõsueuerant, vsque ad messem subtrahere consiliati sũt. Eadem nocte, sicut nobis retulit monachus de eadem domo veniens, piscina, quæ erat vltra claustrum, erupit: & per diuersas se diffundens officinas grauiter illos dãnificauit. Quod fratres, vt pote viri justi & timorati, peccatis suis exigẽtibus, & maximè conceptæ in pauperes auaritiæ deputantes: mutato consilio, sicut ante, beneficia illis solita impenderunt. *Noui.* Vellem nunc audire aliqua exẽpla, de pœna auaritiæ in futuro. *Mona.* Hoc differendũ est vsque ad Distinct. duodecimam: in qua tractandum est de pœna & gloria mortuorũ. Interim tibi dicam quædam exẽpla contra auaritiam: vt cognoscas, quantum boni, quantũue gloriæ consequantur ij, qui ab auaritia tentati, superati non fuerint.

Prouidẽtia humana Deo hic cõtraria.

Caput XLI.

De Abbate, qui Cellerario suo ob dolum deposito, aduersarijs bona litigiosa vltro dimisit.

ABBAS quidam nigri Ordinis, sicut mihi retulit quidam Abbas de Ordine nostro, venit ad Abbatem quẽdam Claræ-vallis, dicens illi. Domne Abbas, date mihi falcem: & ego dabo vobis curvum baculum. Ille quid facere vellet, intelligens, virum suscepit: habitum mutauit: & quia hominem prudẽtem eundem considerauit, non multò pòst cuidam domui Ordinis nostri Abbatem eum præfecit. Eodem tempore domus illius fratres pro quibusdam possessionibus cùm quibusdam personis sæcularibus contenderunt. Ventilata est causa coram judicibus: & data est sententia pro Abbate & fratribus. Postea autem Cellerarius Abbati secretè dixit. Domine, bene hodie placitauimus. Sciatis tamẽ causam nostram non ex omni parte fuisse justam. Audito hoc verbo, satis turbatus est Abbas: tacuit tamen. Sequenti die Capitulum intrauit: Cellerarium proclamauit & deposuit: eo quòd auaritiæ suæ consulens suppressisset veritatẽ. Et misso pro aduersarijs nuntio: ait illis. Boni homines, bona vestra vestra sint: ego à die hodierna non repetam ea. Qui cum gaudio recedentes ita in Abbatis simplicitate ædificati sunt & justitia: vt ocyùs redirẽt cõpuncti: & bona ꝑ quibus diu contenderant, grato animo monasterio liberè conferrent. Quæ cùm

Per curvum baculum onus Abbatiale intelligε.

non

non consentiret Abbas recipere: responderunt. Domine, quicquid vestri juris fuit in ijs bonis, remittimus: quod ad nos pertinebat, Deo in eleemosynam offerimus. Tunc primò Abbas acquieuit sua recipere: magis claustrum suum ædificans sua simplici justitia: quàm Cellerarius sua astuta auaritia. Simile penè audies de domno Petro Abbate Claræ-vallis, in distinctione septima. Viri justi multum detestantur auaritiam; sicut audies in sequenti capitulo.

Caput LXII.

De Vlrico præposito Stinveldensi, & conuerso auaro quem amonuit.

APVD monasterium sācti Chrisancij, Sholasticus quidam vocatus fuit, vir magnæ prudentiæ atque scientiæ: natione Gallicus, nomine Vlricus. Cui cùm redditus scholastriæ non sufficerent: necesse erat, vt debitis obligaretur. Quidam ex fratribus Stinveldensis monasterij Ordinis Præmonstratensis, eo quòd virum magnæ litteraturæ eum conspiceret, frequentius monuit, vt ad domum suam conuersionis gratia se transferret. Tandem ille diuinitus inspiratus, in hæc verba respondit. Pecuniam aliquantulam debeo, soluite illam: & ego venio ad vos. Quod cum intellexisset Præpositus prædicti monasterij, pecuniam libentissimè soluit: & Scholasticus statim habitum suscepit. Qui non multo pòst ejusdē cœnobij factus est Præpositus. Nondum enim in Ordine Præmonstratensi erant Abbates. Sciens ille cum officio animas se regendas suscepisse, non pecora vel possessiones: operā dabat extirpandis vitijs, non pecunijs congregandis: sciens auaritiam omnium vitiorum esse radicem. Habebat autem Conuersum vnum in administratione exteriorum ita sciolum & circumspectum, ita sollicitum & pfectum, vt omnia per manus ejus transirent: & curtibus Ecclesiæ, quæ necessaria erant, tam in aratis quàm in pecoribus, siue expensis, ipse quasi solus vniuersa prouideret. Omnia ipse erat, omnia disponens, nihil negligens, agrum agro copulans: & vineam vineæ conjungens. Prępositus ista considerās, & in scripturis legens, nihil auaro esse scelestius: die quadam eundem Conuersum ad se vocans ait. Nosti barbate, quare venerim ad Ordinem? Quia non bene exprimere potuit theutonicū idioma, habere non potuit verba ornata: & ideo quicquid loquebatur, videbatur Conuersis peruersum atque distortum. Respondit Conuersus. Non noui, Domine. Tunc ille. Ego dicam tibi. Ad hoc enim veni: vt peccata mea in hoc loco defleam. Quare ergo tu venisti? Respondente eo, simili de causa: ait Præpositus. Si venisti peccata tua deflere, formam debueras pœnitentis tenere: hoc est, vt frequenter sis in oratorio, vt vigiles & iejunes, Deumque pro peccatis tuis jugiter exores. Non enim pœnitentis est, vt tu facis, vicinos tuos exhereditare: & densum lutum contra te congregare. Ad hæc Conuersus respondit. Domine bona illa quæ cōparo: agris vel vineis Ecclesiæ vestræ continuantur. Et Præpositus. Bene. Cùm illa fuerint empta: necesse est etiam, vt emas illa, quæ emptis cōjunguntur. Nosti, quid dicit Isaias? *Væ* inquit, *qui cōjungitis domum ad domū: & agrum agro copulatis. Nūquid habitabitis vos soli in medio terræ?* Tu verò auaritiæ tuæ nullum terminum ponis. Cùm omnia quæ in hac puincia sunt, à te fuerint comparata: flumen Rheni pertransibis pede. Deinde pcedes vsque ad montana, nec sic quiesces, donec venies ad mare. Puto quia ibi gradum sistes: eo quòd pelagus sit latum & spatiosum, gressus autem tuus strictus. Mane ergo in claustro tuo: frequenta oratorium: vt die noctuque peccata tua deplāgere valeas. Expecta paulisper, & habebis satis terræ subtus te, & supra te, & intra te: quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Hæc audientes quidā ex fratribus senioribus, dixerunt. Domine, domine, si Conuersus iste fuerit

Barbatus id est Conuersus.

Isai. 5.

Præstat, perire domum, quàm animam.

motus: domus vestra subsistere non poterit. Ad quod ille respondit. Melius est, vt domus pereat quàm anima: & non acquieuit petitioni eorum. *Noui.* Iste fuit verus pastor: sciens oues sibi cómissas non corruptibilibus, auri & argenti fuisse redép'as: sed pretioso sanguine agni immaculati. *Mon.* Hoc satis in ejus verbis & actis claruit. Nam illo tempore, quo Reinaldus factus est Coloniæ Archiepiscopus, cùm essent Episcopij redditꝰ obligati, curtesq; desolatæ, suasum est ei, vt ex diuersis domibus Cisterciésis Ordinis Diœcesis suæ Conuersos fideles atque prouidos accómodaret: qui & curribus præessent, & annuos redditus sua industria reformarent. Qui cùm consilio tali acquieuisset: & tam ex Campo quàm ex Mota domibus Religiosis, Conuersos aliquos collegisset: suasum est ei, vt etiá dictum Conuersum assumeret. Pro quo cùm honestum misisset nuntium: & ille ex parte Episcopi salutasset Præpositum: adjecit. Dominus meus modicá petitioné petit à vobis: quam ei negare non debetis. Cui cùm Præpositus respondisset, non est Domini mei rogare me, sed præcipere: subiunxit ille. Petit obnixè: vt talem Conuersum ad tales vsus ei accómodetis. Ad quod verbum Præpositus satis humiliter, constanter, ac mansuetè respondit. Habeo ducentas oues in tali grangia, in alijs verò tot & tot similiter boues & equos: Dominus meus ex illis tollat, vt voluerit: Conuersum verò animæ meæ cómissum ad tales vsus nó habebit. Ego autem non de ouibus & bobus, sed de cómissis mihi animabus súmo pastori in die judicij rationem redditurus sum. Et non cócessit ei. Reliquit & aliud liberalitatis suæ indicium, contra auaritiam Religiosorum, vtile satis exéplum. Die quadá antequam amotus esset præfato modo supradictus Conuersus ab administratione sua, Præpositus ad vnam grangiarum suarum venit: in qua pullum equinum pulchrum satis vidit: de quo jamdictum fratrem, cujus esset, vel vnde veniret, interrogauit. Cui cùm Conuersus responderet, talis homo, bonus & fidelis amicus noster, moriens nobis eum legauit: ait Præpositus. Vtrum ex deuotione, vel ex aliquo jure legauit eum? Respondit Conuersus. Ex decessu illiꝰ emersit. Nam vxor ejus eo quòd esset de familia vestra, jure curmeidæ illum obtulit. Tunc ille mouens caput: respondit pium verbum. Quia bonus homo, & amicus noster fidelis erat: idcirco vxorem ejus spoliasti? Redde ergo feminę destitutę equú suú: quia rapina est, aliena vel rapere vel retinere: tuus ení antea non erat. Quia idem Prępositus vir prudens erat: pro negotijs monasterij egrediens, secum juuenes minùs libenter ducebat. Nouerat enim eis non expedire: propter tentationes diabolicas. Die quadam cùm vnum ex adolescentibꝰ secum eduxisset, & simul equitantes nescio quid vel vnde conferrent, obuiam habuerunt jvuenculá formosam. Quam cùm ex industria, equum suú retrahédo, Prępositus salutasset officiosissimè: stetit illa & inclinato capite resalutauit eum. Cùm paululum processissent, volens Prępositus tentare juvenem: ait. Puella ista videbatur mihi multum speciosa. Cui cùm ille diceret, credite mihi Domine, & hoc ipsum visum est mihi? Respondit Prępositus. Vnum est tantú, quod deformat eam: scilicet quòd monocula est. Respondit juuenis. Verè Dñe, vtrumque oculú habet: ego enim satis diligenter consideraui éam. Tunc motus Prępositus ait. Et ego considerabo dorsum tuum: tantę debueras esse simplicitatis, vt vtrum esset mas vel femina, scire non posses. Reuersus verò ad monasterium: dixit senioribus. Vos Domini, quandoque arguitis me, quod mecum non educam juvenes. Et exponens eis causam: prędictum juuenem duriùs arguit, atque castigauit. Tantę enim erat litteraturę: vt tempore quodá pro negotio Ordinis sui Cistertium pergens in Capitulo generali faceret sermonem.

De animabus commissis reddenda Deo ratio.

Hæc mihi retulit quidam ex senioribus domus illius. *Noui.* Contingit frequẽter, vt viri potentes pecunias siue possessiones titulo minùs iusto à suis subditis obtineant: & ex eis domos Religiosas ædificent. Licetne Religiosis recipere hujusmodi eleemosynas scienter? *Mona.* Quicquid conscientiam remordet, cõscientiam polluit. Scias tamen hoc quandoque fieri justo Dei judicio: sicut subjecto doceberis exemplo.

Caput LXIII.

De *Abbate, qui audiuit in oratione,* Dedisti hereditatẽ timẽtibus nomen tuum.

VIR quidam potens & nobilis, in terra sua domum Ordinis nostri construere desiderans, cùm locum Religioni congruum inuenisset: habitatores ejus partim pretio, partim minis ejecit. Abbas verò, qui ad eundem locum missurus erat Conuentum, timens Deo non placere, tali modo pauperes à suis possessionibus alienare: orauit Deum, vt sibi super hoc suam dignaretur voluntatem reuelare. Et non est permissus vir ille justus, de hac re diu turbari. Nam quadam die cùm esset in oratione, hujusmodi vocem audiuit: *dedisti hereditatem timentibus nomen tuum Domine.* Qui surgens, mox intellexit per vocem Propheticam cælitus demissam, voluntatis esse diuinæ: vt homines indeuoti dẽ eisdẽ possessionibus eijcerentur: & viri timorati, Deumque laudantes, ibidem locarentur. Sic legitur Dominus terram Chananæorum, & reliquarum immundarum gentiũ, dedisse filijs Israël. Non tamen ista trahenda sunt in exemplum: quia omnis auaritia omnisque injustitia à Religiosis detestanda est. *Nou.* Tantò ampliùs in talibus scandalum vitandum est: quantò sęculares non libenter habent claustrales vicinos.

Psal. 60.

Exod. 3. & alibi.

Caput LXIV.

Quid Episcopus dixerit, cùm domus nostra construeretur.

CVm Conventus noster à Domino Philippo Archiepiscopo super montem Stromberg vocaretur: quidam homines prouinciales heredibus suis timentes, illum arguerunt. Quibus ipse respondit verbum bonum, verbum sanctum. Vtinam, inquit, esset in qualibet villa diœcesis meæ conuentus justorum, qui & Deum jugiter laudarent, & tam pro me quàm mihi commissis orarent: puto, quia tunc multò melior esset status Ecclesiæ meæ, quàm modò sit. Nulli nocent, cùm multis prosint: aliena non rapiunt, cùm sua omnibus impartiantur.

Caput LXV.

De *largitate pauperibus famis tempore exhibita à domo Vallis sancti Petri.*

EO tempore, quo fames illa validissima, quę anno dominicæ Incarnationis M. C. XVII. fuit, & plurimos extinxit: domus nostra, licet tunc temporis fuerit pauper, ac nouella, multis subuenit: sicut dixerunt ij, qui numerum inopum ante portã considerauerunt, aliquando vna die mille quingentæ eleemosynæ datæ sunt. Dominus Gueuardus tunc Abbas, singulis diebus ante messem, in quibus carnibus vti licuit, bouem vnum in tribus caldarijs cum oleribus circumquaque collectis coqui jussit: & cum pane per singulos pauperes misit. Simile factum est de ovibus, alijsque pulmentarijs. Sicque per Dei gratiam omnes pauperes superuenientes sustentati sunt. Et sicut audiui ab ore jam dicti Abbatis, cùm timeret, ne fortè annona pauperũ ante tempus deficeret: & pistorem, pro eo quòd panes nimis magnos faceret, argueret: respondit ille. Credite mihi Domine, in pasta valde parui sunt: & in fornace crescunt. Parui immittuntur: & magni extrahuntur. Retulit mihi idem pistor, frater scilicet Conradus, qui adhuc viuit, quia non solùm panes in fornace, imò etiam farina creuerit in saccis, & in vasis: ita vt omnes pistores mirarentur, necnõ & pauperes qui inde nutriebantur. Dicebant enim. Domine Deus, vnde venit omnis ista annona? Eodẽ

Farina & panes crescunt miraculosè.

anno diues Dominus charitatem seruorum suorũ etiam in hac vita per centuplũ remunerauit. Nam magister Andreas Spirensis per pecunias, quas in curia Frederici Imperatoris, necnon & in Gręcia congregauerat, magnũ allodium in Blitirsdorp emit: nobisq; in eleemosynã dedit. Vnde talis voluntas, nisi à Deo?

Caput LXVI.

De humanitate Hẽmenrodensium in pauperes, à Deo compensata.

EOdem tẽpore dom⁹ in Hẽmenrode mater nostra non minorem charitatem, imò tantò majoré, quantò ditior fuit, pauperib⁹ exhibuit. Tanta enim fames pauperes premebat, vt mulieres prægnantes ante portã in nemore pariendi tempora implerent. Christus verò non immemor ꝓmissi, *Date, & dabitur vobis*, quia
Luc. 6.
largi erant in dando, largam illis misit eleemosynã. Gerardus enĩ Prępositus sãcti Simeonis in Treveri moriens, circa ducentas libras argenti illis legauit: ex quib⁹ centũ ad portam in vsus pauperum sequestrauit. Portarius verò centũ libras suas recipiens, non ex eis vineas vel agros, sed totidem maldra siliginis apud Confluentiam cõparauit: quibus satis sufficienter vsq; ad messem pauperes sustentauit.

Caput LXVII.

Item de claustro Westphaliæ, cui Deus expensas pauperibus exhibitas duplo restituit.

REtulit mihi frater Godescalcus de Wlmunsteine, monach⁹ noster, post eadẽ cara tempora, Cellerariũ quemdam Ordinis nostri de Westphalia occurrisse sibi. Quem cùm interrogasset, quò festinaret, respondit ille. Ad cõcambiũ. Ante messem ob necessitatem pauperũ pecora nostra occidimus, calices & libros nostros impignorauimus: modò Dominus misit nobis hominem, qui tantum nobis auri contulit, vt ejus quantitas in duplo erogatis respondeat. Vnde vado illud cãbire pro argento: vt ex eo possim pignora nostra redimere, & greges reparare. Tria hęc exempla dicta sint ꝓpter illos, qui viros claustrales judicant de auaritia. *No.* Nunc primùm intelligo, quid sit, *date, & dabitur vobis*. *Mo.* Non intelliges rectè, nisi in futura vita: quando pro terrena substantia, quã pro Christo dimisisti, siue pauperibus in illius nomine dedisti, recipies regnũ, quod paratum est electis à constitutione mundi. In illa die fili⁹ hominis tibi cũ cæteris electis tuum enumerabit datũ: & tu ejus recipies promissum. Quid enim dicet? *Esuriui, & de-*
Mat. 25.
disti mihi manducare: & cętera, quæ ibi sequuntur. *No.* Si tanta bona sequũtur eleemosynã: væ illis, qui in hac brevi vita auaritiam sectantur. *Mo.* Duo illa verba
Luc. 6.
Dñi, sc. *date, & dabitur vobis:* reuocant memorię meæ rem gestã, ijs qui hospitalitatem exercent, pro exẽplo satis necessariam.

Caput LXVIII.

De claustro, ob Abbatis auaritiam depauperato, & ob hospitalitatem rursum ditato.

ABbas quidã, vt puto, de Ordine nigro, sicut ex relatione cujusdam Abbatis Ordinis nostri didici, hospitalis erat valde, & circa pauperes multùm misericors. Et quia in operib⁹ misericordiæ fervens fuit: tales dispẽsatores domui suæ ordinare studuit, qui non ejus fervoré impedirent, sed magis incenderent. Quãtò plures hospites suscepit, quantò plus charitatis pauperibus exhibuit: tantò illi & domui ejus Domin⁹ ampliùs benedixit. Post cujus morté successor ejus stimulatus auaritia, pietatis officialibus amotis, & eis, quos tenaciores nouerat, institutis, ait. Prędecessor meus nimis erat dapsilis & indiscretus, ejus officiales nimis ꝓdigi: sic ordinare debemus expensas monasterij, atq; temperare: vt si fortè seges nostra grandinata fuerit, & tẽpora cara emerserint, habeamus, vnde pauperibus subueniamus. Hujusmodi verbis auaritiã suam pallians, hospitalitatem prorsus exclusit: & cõsueta beneficia pauperibus subtraxit. Charitate subtracta, proficere non potuit monasterij substantia: imò in brevi ad tantam deuenerunt pauperta-

tem, vt vix haberent, quod fratres manducarent. Die quadã vir quidam venerãdę canitiei venit ad portariũ, quæsiuit hospitium: quem ille quidẽ clanculò & cum timore collegit, atq; hospitalitatis officia pro posse & tẽpore illi exhibens, adjecit. Non te scandalizare debet, bone vir, quod tam negligenter te procuro: quia necessitas in causa est. Aliquando vidi talem statum hujus monasterij, vt si venisset Episcopus, cum magna charitate & abundantia fuisset susceptus. Respondit ille. Duo fratres expulsi sunt de monasterio isto: nisi illi duo fuerint reuersi, nũquam bonus erit status ejus. Vnus eorũ vocatur *Date*: & *dabitur vobis*, alter. Sicq; ab oculis ejus recessit. *No.* Puto, aliquã fuisse personã Angelicam: per quam Domin⁹ primam fratrum illorũ reuocare voluerit charitatem. *Mon.* Portarius, cùm esset clericus, nomina eadẽ retinuit: & Abbati & fratrib⁹ audita recitauit. Resumpta est hospitalitas: cœpit Dominus mox benedicere eis vt priùs. *No.* Quid sentiendum est de illis, qui hospites colligunt, & eleemosynas tantũ faciunt propter inanem gloriam? *Mon.* Tales dando sua peccant: & nil aliud recipiunt, nisi quod quærunt, scilicet laudem humanam. Alij sua Christo dant propter vitã æternam: & hos Dominus non deserit in præsenti. Quidam vero propter vtrũque: videlicet vt in præsenti ditiores fiant: & in futuro habeant vitam æternam. Et istos sæpè dominus duplici mercede remunerat. Hic per bona temporalia, in futuro per bona æterna. Nonnulli verò sunt, qui etiam pauperibus pro Christo sua largiũtur: & dum cœperint ab ipso ditari: tunc ex diabolica tentatione ampliùs tentati, manum suam retrahunt, egestatem timentes. *Nou.* Ex hoc dicas exemplum.

Duo fratres inseparabiles sunt, Date, & dabitur.

Caput LXIX.

De femina, quæ hospitalitatem sectando ditata est: & eam deserendo ad inopiã redacta.

NON est diu, ꝙ femina quædam, adhuc fortè viuens, & in quadam ciuitate manens, in qua Abbates nostri euntes ad generale capitulum hospitari solent, plures ex eis lucri causa hospitio suscepit. Sentiens sibi illa ad ingressum illorũ benedici, fœnum illis gratis dedit: deinde pabulũ. Quanto plus dabat, tãto plus habuit. Et cum hospitum suorum meritis & oratione jam diues facta esset, bonisque omnibus abundaret: cœpit defectum timere, & dicere intra se. Non potes sustinere diu tantas expensas: modò retrahe manũ, ne fortè paupertatem incurras. Mira res: mox vt hospitibus stipendia consueta negauit, & Dñs illi manũ subtraxit. Non enim in domo illa frater *Dabitur* habitare poterat: de qua germanus ejus *Date* expulsus erat. Tandem ad se reuersa, cùm se egere conspiceret, pœnitentiam egit: & priora resumens opera, ditari cœpit.

Caput LXX. *Quo intelligendum sit*, Date & dabitur vobis.

NOSSE vellem, quomodo intelligendum sit quod Christus ait. *Omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, etiam quod videtur habere, auferetur ab eo.* *Mon.* Ei, qui habet gratiam hospitalitatis, & caritatiuè bonoque animo & hilari vultu hospites suscipit, atque libenter pauperes introducit: Dño procurante dabitur ei in præsenti tantum, & nonnumquam, vt supradictum est, centuplum, & abundabit: & in futuro vita æterna. Qui autem gratiam hospitalitatis & eleemosynæ non habet, ita vt inuit⁹ pauperes hospitesque videat & recipiat, atq; cum malo animo & murmure hoc ipsum quod negare non potest, impendat: huic justo Dei judicio hoc ipsũ quod habet in substantia tẽporali, vel in seipso, deficit, vel ab alijs rapitur atq; distrahitur: nec fidelium eleemosynis augetur. *No.* Satis placet expositio ista: & hoc ꝓpter exẽpla pręcedentia *Mo.* Licet frequenter contingat, vt claustrales ꝓpter Christũ largi locupletentur, & contra ipsius mandatũ tenaces depauperentur: de vtroq; tamen subjungam exemplum.

Mat. 25.

Caput LXXI. *De Hospitalitate quorumdam monachorum.*

IN Menuelt prouintia Diœcesis Treuerensis situm est quoddam cœnobium nigri Ordinis, quod Lacus dicitur, nomen habens à re: personis possessionibusque pollens: & in Religione præ cęteris terræ nostræ cœnobijs florens. Ad hoc die quadam Saxo quidam hospitandi gratia diuertit: qui multum caritatiuè illic susceptus, ædificatus recessit. Non multò pòst, diues quidam in Saxonia amicus ejus in extremis agens, cùm testamentum suum illo præsente faceret: ait. Vellem, inquit, aliquid legare pro anima mea: si scirè in quo loco optimè esset locatum. Cui ille respondit. Iuxta Coloniam claustrum quoddam est valde Religiosum: in quo veraciter sunt homines Dei, & in hospitalitate, me teste, præcipui: nusquàm poteritis eleemosynâ vestram meliùs, & animæ vestræ locare vtiliùs, quàm in eodem loco. Ad ejus consilium Saxo, vt puto, quadraginta marcas argenti legauit, & decessit. Missa est per seruum pecunia Coloniam: & quia status Diœcesis Coloniensis, propter schisma, quod erat inter Ottonem & Philippum reges malus fuit, pecuniam ibi reliquit: & ad Lacum pedes veniens, Abbati rem per Ordinem retulit: qui misso Cellerario pecuniam ibidem recepit. Hæc mihi relata sunt à quodam Religioso Conuerso Ordinis nostri.

Caput LXXII. *De Inhospitali Præposito nigri Ordinis.*

CVIUSDAM Ordinis cella quædã in Episcopatu Coloniẽsi sita est, quam nominare nolo, propter tempus: quam Præpositus tam tenax regit, vt neminem sponte sua hospitio, secundum regulam, suscipiat: cùm tamen satis abundet. Episcopus verò, qui & aduocatus ejusdem cellæ est, sciens hominem pecuniosum esse, & inhospitalem: semel vel bis in anno cum plurimis equitaturis & multitudine militum hospitatur apud ipsum: in quorum receptione tantũ expendit Præpositus, quantum sufficere posset ad susceptionẽ hospitum totius anni. Alijs verò monasterijs multò ditioribus idem Episcopus parcit, & sua largitur: vt impleatur prædicta sententia saluatoris, *Omni habenti dabitur* &c. *No.* Satis mihi dictum fateor, tam verbis quàm exemplis, contra auaritiam: nunc precor, vt idem facere non pigriteris contra gulam. *Mon.* Priùs expedire te debeo de gula, quid sit, quæ sint ejus filiæ, & quàm periculosa sit illius tentatio, si consensus ei adhibeatur, corpori & animæ, quibusdam tibi ostendam exemplis.

Mat. 25.

Caput LXXIII. *De Gula & filiabus ejus.*

GVLA est solius corporis causa immoderatus & illecebrosus comedendi bibẽdique appetitus. Hujus filiæ sunt, immũditia, scurrilitas, inepta lætitia, multiloquium, hebetatio sensus circa intelligentiam. In gula quinque sunt gradus peccandi. Primus est, cibos pretiosos & delicatos exquirere: secundus, cibos curiosè præparare: tertius, ante tempus sumere: quartus, nimis auidè: quintus, in nimia quantitate. Gula primus homo in paradiso victus succubuit: hæc Esau primogenita surripuit. Gula Sodomitas ad peccatum maximum incitauit: ipsa filios Israël in deserto prostrauit. *Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum: & ira Dei ascendit super eos. Iniquitas Sodomæ fuit saturitas panis & abundantia.* Homo Dei, scilicet Abdo, missus in Bethel, propter comestionẽ à leonibus occiditur. Diues qui epulabatur quotidie splẽdidè, in inferno sepelitur. Nabuzardan princeps coquorum, idest gula, Ierusalem muros destruxit. Vides quanta pericula sint in illa. Accedant & testimonia. Ait enim Salomon. *Ve terræ, cujus principes mane comedunt.* Item. *Omnis labor hominis in ore ejus: & anima ejus non replebitur.* Et Dominus in Euangelio. *Videte, ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate.* Itẽ Apostolus. *Honestè ambulemus: non in comessationibus & ebrietatibus,* & cætera.

Psal. 77. Ezech. 16. 3. Reg. 13. Luc. 16. 4. Reg. 25.

Eccle. 10. Ibid. c. 6. Luc. 21. Rom. 13.

Prima Christi tentatio à diabolo, per gulam facta est. Vnde Hieronymus dicit. *In pugna Christi, priùs agitur contra gulā jejunando: per quàm victus est primus homo.* *Glossa in cap. 4. Matth.* Quàm valida & importuna sit nobis hujus vitij tentatio: quibusdam recentiori tempore gestis pandam exemplis. Ordinem etiam, inquantum potero, necnon & modum supradictarum tentationum, Adæ scilicet & Esau, & reliquorum, qui ibi enumerati sunt, seruare studebo.

Caput LXXIV.

De Conrado scholare, qui propter esum vnius pomi, auunculi sui gratia priuatus est.

COLONIÆ in majori Ecclesia decanus quidam erat natione Sueuus, vir diues, prudens, & honest⁹; & in consilio Frederici Imperatoris satis acceptus. Hic cùm in pomerio suo nouellam plantatam pomum haberet, & iam flores in poma profecissent: præcepit familiæ suæ sub interminatione gratiæ suę necnon & pœnæ, ne aliquis aliquid ex eisdem pomis, quæ pauca erant, ante maturitatem carperet: probare volens ejus primitias. Cumque omnes præceptum illius custodirent: scholaris quidā, nomine Conrad⁹, cognatus ejus, & per ipsum in Ecclesia sancti Andreæ in canonicum promotus, poma eadem videns & desiderans, patrui præceptum neglexit: vnum tantū pomum, vt puto, de pomis tulit, & comedit. Quod cùm decanus intellexisset: tanta ira & odio exarsit in illum, vt dilectum eijceret: nec ab aliquo posset induci, vt culpam ei ignosceret. Et quem multùm cogitauerat diuersis stipendijs ditare: ab illo die, inquātum potuit, depressit. Ego eundem Conradum bene noui: & erat Cantor præfatæ Ecclesiæ. Satis, vt vides, tentationis hujus pueri pœna concordat cum pœna Adam. Ille propter pomū ejectus est de paradiso: iste de domo auunculi sui, atque diuitijs. *Noui.* Cum Adam in potestate haberet omnes fructus paradisi; miror, quòd se ab vna continere non potuit. *Mon.* Multi temerè iudicant Adam de inobedientia, pomi vilitatem attendentes, & vim tentationis non considerantes: sicut subjectis probabitur exemplis.

Caput LXXV.

De seruo, qui pixide contra præceptum Domini sui aperta gratiam ejus perdidit.

QVIDAM paterfamilias seruum habuit fidelem & vtilem: omnium rerum suarum dispensatorem. Contigit, vt die quadam sermo inter eos esset de inobedientia Adæ in esu pomi contra præceptū Domini, & seruus indignando illius inconstantiæ diceret: vt taceam de Deo, si mihi aliquid à vobis tam districtè præciperetur, nūquam transgressor efficerer. Tacuit tunc Dominus: & post dies aliquot, cum sibi ille minùs caueret, nec sermonem contra Adam prolatum in memoria haberet, pixidem ei clausam, sed non firmatam, porrexit, dicens. Pixidem istam memoriæ tuæ commendo. Quod si aperueris illam: totius laboris tui mercede priuaberis: & gratia mea perpetuo carebis. Hoc cùm crebriùs ei inculcasset, & ille in conclaui suo se recepisset, statim diuersis cogitationibus cœpit fluctuare, tentationibus æstuare: quid esset in pixide, scire desiderans. Et sepius illam vertens atque circumspiciens: ait intra se. Quid si aperuero illam? Solus sum: nemo videt: interrogatus negabo: non est testis, qui me conuincere possit. Victus tandem tentatione, pixidem aperuit: & auicula, quæ intus clausa erat, euolauit. Tunc tristis effectus valde, mysterium intellexit: & ad Domini pedes pixidem requirentis se prosternens, veniam postulauit, sed non inuenit. Ad quem Dominus. Serue nequam & contumax, tu primum parentem nostrum de inobedientia iudicans, tuamque constantiam apud me commendans: teipsum condēnasti. Recede ergo à me: & faciem meam de cætero non videas. Hæc mihi retulit Canonicus quidam S. Seuerini in Colonia: vir senex ætate, verax in verbis, & vita Religiosus. Simile ex parte contigit in Saxonia.

Caput LXXVI.

De vxore militis, quæ à tentatione victa paludem à marito prohibitam intrauit.

HENRICVS de vuida miles fuit diues valde: potens & nominatus ministerialis Henrici ducis Saxonum. Adhuc plures viuunt, qui illum nouerunt: & rei quām recitaturus sum fortè recordantur. Habebat enim vxorem nobilem ac dilectam. Die quadam cum sermo inter eos haberetur de culpa Euę, cœpit illa, vt mos est mulieribus, eidem maledicere, & de inconstantia animi iudicare: eo quod pro modico pomo gulæ suæ satisfaciens, tantis pœnis ac miserijs omne genus humanum subdidisset. Cui maritus respondit. Noli illam iudicare: tu fortè in illa tentatione simile fecisses. Ego volo tibi aliquid præcipere, quòd minus est: & propter amorem meū minimè poteris custodire illud. Respondente illa, quod est mādatum, ait miles. Vt die illa, qua balneata fueris, paludem curiæ nostræ nudis pedibus non ingrediaris: alijs diebus, si libet, intres. Erat enim aqua putens & fimosa: ex sordibus totius curiæ collecta. Illa subridēte & præcepti transgressionem etiam abhorrescente: subjunxit Henricus. Volo, vt pœnam addamus. Si tu fueris obediens, quadraginta marcas argenti à me recipies: sin autem totidem mihi solues. Et bene placuit ei. Ille verò secretos custodes paludi adhibuit. Mira res. Ab illa die matrona tam honesta & tam verecunda, numquam per curiam transire poterat, nisi ad prædictam paludem respiceret: & quotiens balneabatur, totiens grauiter de eadem palude tentabatur. Die quadam exiens de balneo: dixit pedissequæ suæ. Nisi ingressa fuero paludem illam, moriar. Statimque surgens & succingens se, cum circumspexisset, & neminem videre putaret: comitante ancilla, aquam illam fœtidam vsque ad genua intrauit: & hinc illucque deambulando bene concupiscentiæ suæ satisfecit. Quod statim nuntiatum est marito ejus. Ille gaudens, mox vt eam vidit, ait. Quid est domina: fuistisne hodie bene balneata? Respondente illa fui: adjecit. In dolio, vel in palude? Ad quod verbum confusa tacuit: sciens, eum suum excessum non latere. Tunc ille. Vbi est domina, constantia vestra, obedientia, iactantia vestra? Eua viliùs tentata fuistis: tepidiùs restitistis: turpiùs cecidistis. Reddite ergo quod debetis. Et cùm non haberet illa, quod solueret, omnia eius vestimenta pretiosa tulit: & per diuersas personas distribuit: sinens eam per aliquod tempus bene torqueri. *Nou.* Valde miserabile est, quod sic semper mēs hominis nititur in vetitū. *Antequam sermo audiatur, non est tribulatio sine tentatio: sed vbi signum prædicationis tuba ostendit, tribulationum pugna cō-*

Orige. ho. 3. in Exod. circa finem. surgit. Verba sunt Origenis super illum locum, *ex quo locutus sum Pharaoni, afflixisti populum tuum.* Quàm valida sit quandoque pugna tentationis post prohibitionem: exemplum tibi proponam, militem quemdam: qui magis elegit mori, quàm in tentatione sua superari.

Caput LXXVII.

De Milite, quem tentatio arboris prohibitæ extinxit, sed non superauit.

MILES quidam, sicut audiui à quodam viro Religioso, multa scelera commiserat: tandem ductus pœnitentia de commissis fecit confessionem, satisfactionem suscepit: sed susceptam seruare non potuit. Cumque hoc sæpius actitasset: dixit illi Sacerdos. Nil sic proficimus. Dic ergo mihi. Estne aliquid, quod pro peccatis tuis possis custodire? Respondente illo, est pomus in possessione mea tali, cuius fructus tam amarus & pessimus est, vt nũquam ex eo comedere possem: si videtur vobis bonum, pœnitẽtia mea sit, vt, quoad uiuam, de eiusdem pomis non gustem. Sciens Sacerdos maximè post prohibitionẽ excitante carne vel diabolo, siue vtroque, consurgere tentationem: respondit. Pro omnibus peccatis tuis injungo, vt nũquam de fructu ejusdẽ arboris scienter comedas. Abijt miles: pœnitentiã injunctã quasi pro nihilo reputans. Sic sita erat ipsa arbor, vt quotiens curiam suam exiret vel intraret, eandem arborẽ respicere posset: respiciendo semper prohibitionis recordabatur: & recordando grauissimè mox tentabatur. Die quadam ante arborem eandem transiens, & poma in ea considerans, ab eo qui primum hominem per lignum prohibitum tentauit & prostrauit, tam validè tẽtatus est: vt ad arborem quidem veniret, & ad pomum nunc manum extendendo, nunc extensam retrahendo, totum penè diem contrarijs nisibus continuaret. Tandem adjuuante gratia triumphans, intantum restitit: vt corde coangustato sub arbore iacens spiritum exhalaret. *Nou.* Si tentatio Adæ fuit tam dura: non est mirum si cecidit. *Mon.* Grauiter cecidit tentationi consentiendo: & quia sicut foris habuit causam impellentem, sic intus gratiam adjuuantem. Hæc dicta sint de occasione pomi: propter quòd ejecti sunt de paradiso protoplasti. *Nou.* Non minus miror, quòd Esau esuriens, propter lenticulæ decoctionem primogenita sua perdidit coram Deo: quàm quod illi propter pomum eiecti sunt de paradiso. *Mon.* Non esuriendo, non lenticulam concupiscendo, primogenita sua perdidit: sed per contemptum, quo rem tam pretiosã tam indigno pretio incitãte gula vendidit. Nec nobis debet esse terrori hoc: qui frequenter tali cibo vescimur, & ardenter sumimus: quia magnum Dei donum est, quãdo viris Religiosis & delicatis, postquã cõuersi fuerint ad Christũ, incondita pulmentaria leguminum vertuntur in conuiuium. Audi de hoc verbum satis iocundum.

Caput LXXVIII.

De tribus granis, quibus Sigilbertus se condire dicebat pulmenta monachorum.

EO tempore, quo milites illi honesti, & in seculo nominati, videlicet Vlric⁹, cognomento Flasse, & Bernardus, cognomĩto Waschart, Karolus & Marciannus Colonienses, alijque, tam ex clericis quàm ex laicis viri diuites, in Hẽmerode conuersi fuissent, & in Ordine confortati: quidam ex sæcularibus, & dictorum militum notus & amicus, ait beatæ memoriæ Domino Sigilberto eorum Abbati. Non sufficio mirari, quòd tales viri in sæculo tam delicati, olerib⁹ inconditis, pisa & lente possunt vti. Cui ille respondit. Ego tria grana piperis appono: quibus eadem grossa pulmenta condiuntur: vt penè nihil in suis scutellis comedentes relinquant. Mirante illo, & non intelligente quod audierat, Abbas subjunxit, dicens. Ego tibi exponam. Primum granum piperis, sunt lõgæ vigiliæ matutinarũ: secundum, labor manuũ: tertiũ granum, est desperatio ferculi lautioris. Ecce ista sunt tria grana: quibus appositis, optimi saporis fiunt pulmentaria nostra. Et puto vehementer, quod monachus magis peccet, pisam suã siue lenticulã, propter tortiones vel humores melancholicos, vitando, quã nimis ex illis sumendo. Si apposita sumere noluerit, necesse est, vt lautiora vel appetat vel requirat. Si ea data fuerint ex consuetudine, pusillanimes scandalisat: si negata, ante tempus deficiet. Monachus vacuo ventre non potest bene jeiunare, vigilare, laborare. Hinc est, quòd sanctus Bernardus tales in quodã sermone satis acriter reprehendit. Cibaria nostra nõ sunt confortatiua: & ideo oportet nos ex eis sumere vsque ad satietatẽ. *Noui.* Quid sentiendum est de illis, qui per occasionem frequenter in sæculo sunt, & penè quotidie cibis delicatis vescũtur? Eruntne ęquales fratribus suis in merito: qui cibis regularibus tormẽtantur? *Mon.* Non est meum, illos judicare: vnusquisque secundum suum laborem recipiet. Dicam tibi tamen ad hoc cujusdam laici sententiam satis delectabilem, contra quendam Cardinalem ioculariter prolatam.

Quæ condiant cibos insuaues.

Caput 79.

Caput LXXIX.

De Sermone monachi illiterati ad Henricum Cardinalem Albanensem.

SANCTÆ recordationis Dominus Henricus Albanensis Episcopus & Cardinalis, anno Domini millesimo centesimo octogesimo octauo, missus à Clemente Papa temporibus Frederici Imperatoris prædicare crucem in Alemannia contra Saracenos: quosdā sibi terræ nostræ monachos Cisterciensis Ordinis, socios assūpsit. Die quadam cum simul equitarent, & ipse in generali diceret, quis vestrum dicet nobis aliquid boni: respondit vnus, ille, demonstrato quodam monacho laico, cujus nomen excidit. Et præceptum est ei statim à Cardinali, vt verbum proponeret exhortationis. Ille primùm se excusans, dicens, laicum non debere litteratis loqui, tandem sic exorsus est. Quando mortui fuerimus, & deducti ad paradisum: occurret nobis sanctus Pater noster Benedictus: & visis nobis monachis cucullatis, cum gaudio introducet. Viso verò Henrico Episcopo & Cardinale infulato, mirabitur, & dicet. Quis enim es tu? Et ille. Pater: ego sum monachus Cisterciensis. Respondebit sanctus. Nequaquā: monachus corniculatus non est. Henrico pro se allegante, tandem hujusmodi data sententia, dicet ostiarijs sanct' Benedictus. Ponite eum supinum, & stomachum scindentes aperite: si inueneritis ibi olera incondita, fabam, pisam, lentem, pultes, cibosque regulares, cum monachis intromittatur: si autem pisces grossos, & cibos sæculares atque delicatos, foris maneat. Deinde conuersus ad Cardinalē subiecit. Quid illa hora dicturus es pauper Henrice? Ad quod verbum Cardinalis subridens, sermonem commendauit. Ego eundem venerabilem Episcopum & monachum adhuc puer audiui in ecclesia sancti Petri Coloniæ crucē prædicantem, & plurimos ibi vidi signantem: eratque vir iustus & sanctus, manus suas ab omni munere excutiens: & tam verbo, quàm exemplo, multos ædificans. *Nou.* Recordor, superiùs te dixisse, iniquitatem Sodomæ fuisse saturitatem panis. *Mon.* Verba sunt Ezechielis Prophetæ. Vt ait Moyses, *antequam subuerteret Dominus Sodomam & Gomorram, omnis* ejus *regio irrigabatur sicut paradisus, & sicut Ægyptus*: eratque nimiæ fertilitatis. Vnde quia Sodomitæ commessationibus vacabant: per libidinem effluebant. Gula luxuriam plurimū accendit. *Nou.* Quid ergo? Estne periculosum, si pane saturetur? *Mon.* Quod superiùs dixi de lenticula: hoc modò dico de pane. In pane Sodomorum, eo quod panis cibus sit principalis, intelligitur copia omnium ciborū: quo illi abundabant. Panis verò noster, quia grossus est & niger, magis est necessitatis quam superfluitatis: & puto, magis monachū peccare, si illum abhorreat, vel delicatum requirat: quam si eo satietur. Maxima quandoque in pane solet esse tentatio.

Henricus Abbas 7. Clara-vallis.

Gen. 13.

Caput LXXX.

De clerico cui Christus panem hordeaceum lateri suo intinctum porrexit.

QVIDAM Claram-vallem conuersionis gratia clericus venit, delicatus valde. Cumque panem conuentus, qui tunc temporis valde grossus erat, & pisam abhoreret, atque ex ipso timore non solum famis, sed & futuræ refectionis tabesceret: nocte quadam Saluator ei in visu apparuit, frustum panis, quo fratres vescebantur in manu tenens: quem ei porrexit & ait. Comede panem hunc. Cui cum nouitius responderet, Domine, numquā vesci potui pane hordeaceo: Christus vulneri lateris sui eundem panem intinxit: & porrectū comedere jussit. De quo cùm gustasset: factus est sicut mel dulcis in ore ejus. Ab illo enim tempore panem, siue cibos regulares, quos priùs vix tangere potuit, cum multa delectatione comedit. Hoc scias, quos diabolus nequit deijcere per gulā: conatur deijcere per indiscretam & indebitam abstinentiam.

Caput LXXXI.

De nouitio, quem diabolus formam dimidij panis offerendo decepit.

SICVT referre solent nostri seniores, in Hemmenrode dæmon sub specie Angeli cuidam monacho minùs circnspecto per aliquot dies in mensa formam dimidij panis ostendit: & ne plus simul sumeret, persuasit. Obediuit ille dæmoni: & post breue tempus tantam debilitatem capitis incurrit: vt in sensu deficeret & periret. *Nou.* Dixisti superiùs, gulam prostrauisse filios Israël in deserto. Quod ergo incitamentum gulæ videtur tibi maximè fuisse illius plagæ? *Mon.* Desiderium carnium. Cùm enim Dominus eis manna dedisset, panem Angelorum, omne in se habens delectamentum: ingrati tanto beneficio, murmurabant contra Moysen, dicentes. *Quis dabit nobis ad comedendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis. In mentem veniunt nobis cucumeres & pepones & cepe & allia: anima nostra arida est. Nihil aliud respiciunt oculi nostri, nisi manna.* Et in alio loco. *Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo.* Vides, quāta ingratitudo: & cum quanto jurgio. Culpam mox pœna subsequens denudat

Num. 11.

Num. 11. *Adhuc*, inquit, *erant carnes in ore & dentibus eorum, nec defecerat hujusmodi cibus: & ecce furor Domino concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis.* Sæpe diabolus Religiosos per carnes tentat; nunc dormitantes, nunc vigilantes: nũc visibiliter, nũc invisibiliter. Quosdã vincit, à quibusdã vincitur. *No.* De his audire delectat exempla. *Mo.* Exẽpla satis vera & manifesta tibi dicam. *Caput* LXXXII.

De Arnoldo monacho, cui in choro dormitanti diabolus carnes obtulit.

NON est diu, quòd monachus quidam apud nos defunctus est, Arnoldus nomine: Coloniæ in Ecclesia sanctorum Apostolorũ canonicus. Fuerat enim ante conuersionem vir diues & delicatus. Iste mihi referre solebat, quòd per gulam multũ tentabatur à diabolo: etiam cùm leuiter dormitaret in choro. Quandoq; cùm propter lassitudinẽ in choro stans, oculos clauderet: scutellam carnib⁹ plenã ante os suũ sensit: de qua etiã more canino, vt sibi videbatur, cõedit. Cũq; sic bestialiter cõedere erubesceret, caput retraxit, & satis durè parieti allisit.

Illusio diaboli.

Caput LXXXIII. *De Conuerso, qui dormitans in Missa lignũ pro carne rodebat.*

CONuersus quidam, sicut ab ejus ore audiui, cùm die quadam auditor esset cujusdam priuatæ Missæ, in Canone modicũ quid dormitans, ex illusione diaboli ipsum super quod prostratus jacebat, lignũ dentibus rodere cœpit, ac si aliquid masticaret: & erat stridor dentiũ ejus vt sonus muris, testam nucis dentib⁹ suis perforantis. Frater Richwinus Cellerarius noster, qui ad missam eãdem ministrabat, hæc audiens, in orationibus suis impediebatur. Et cùm posset Conuerso loqui, interrogabat eum, quid in missa haberet, dicens. Non potui propter vos orare. Respõdit ille. Credite mihi, ego comedi bonas carnes. Vnde habuistis illas? inquit. Respõdit Conuersus: diabolus infra illum canonẽ præparauerat ori meo scutellam carnium bene refertã. Si non creditis, notate lignum, in quo jacui: vestigia dentium meorum bene ibi reperietis. Et narrauit ei, qualiter à diabolo dormitans fuisset illusus. Lignũ verò ex dentibus ejus fuerat corrosum. Sic inimicus viros religiosos, quos decipere per gulã non potest vigilando, ad minus illis illudere conatur dormitando. Audi nunc de quadam virgine, quam per carnes, non dormitantem, sed vigilantem visibiliter tentauit: nec tamen præualuit.

Alia illusio.

Caput LXXXIV. *De Virgine abstinente, cui diabolus anserem obulit.*

VIrgo quædam de Niuella nata, domũ patris & parentes amore Christi deserens, quibusdã feminis religiosis illius prouinciæ se sociauit: cum quibus de ope manuum suarũ victitans, orationibus jejuniisque vacavit. Cujus virtutibus diabolus inuidens, anserem de domo patris ejus tulit, & in triclinio, in quo cũ cæteris feminis sedebat, deposuit dicẽs. Quid te misera fame crucias? Accipe & mãduca. Cui cùm illa diceret, non licet mihi ex eo comedere, quia de furto est: respõdit diabolus. Nequaquã: de domo enim patris tui tuli illum. Tunc virgo. Non poteris negare, quin rapina sit. Tolle anserẽ velociùs, & restitue vbi rapuisti. Videns ille, nihil se ꝓficere, feminis videntibus avem leuauit: & tuguriolo, vnde eã rapuerat, restituit. Testata est familia domus patris ejus, magnũ se inter reliquos anseres audiuisse clamoris strepitum, & cùm præfatum anserem tolleret, & cùm eumdẽ loco suo restitueret. Dicam tibi adhuc duo exẽpla, per quæ scies, qualiter diabolus eos, quos per desiderium carnium superat, terreat & confundat.

Caput LXXXV. *De Conuerso in cellario comedente carnes*

CONVERSVS quidam, sicut audiui à quodam viro Religioso, carniũ desiderio tentatus atque superatus: cùm illas requirere erubesceret, sicut nec licuit, die quadam assaturam sibi præparatã cellario intulit, & comedit. Erat enim officio Cellerarius, de Ordine Præmonstratensi. Permissione Dei diabolus, quia aliud facere non potuit, gulosum illum rapuit: & in tecto cãpanilis in modum vestimenti sparsit. Vbi cũ hæreret, vel potiùs à diabolo sustentaretur, cui datus fuerat ad terrendũ, potiùs quã ad occidendũ: clamauit validè, fratrũ auxiliũ implorans. Quem ibi hærere cernentes, causamq; ignorantes, satis mirati sunt: & turrim cũ festinatione ascendẽtes, tegulasque incidẽtes, per foramen illũ retraxerunt.

Caput LXXXVI. *De gallina, cujus viscera versa sunt in bufonem.*

NON est diu, quòd quidam ex monachis Prumiensibus, feria tertia ante cineres, in domo cujusdam sæcularis Sacerdotis conuiuantes, diuersas carnes cum vino exquisito vsque ad mediam penè noctem comederunt. Et cùm saturati essent nimis, in ipso gallicantu Sacerdos vocans scholarem adultum, nomine Ioannem, quem ego bene noui: dixit. Certè adhuc comedemus. Vade, affer nobis gallinam, quam inueneris in pertica sedentem juxta gallum, quia cęteris pinguior esse consueuit: & præpara nobis. Quam cùm strangulasset, & vẽtre aperto, manuque imposita, se intestina omnia ejus simul eijcere putaret: maximum bufonem extraxit. Cujus motum cùm manu sensisset & projecisset, vidissetque, quid esset: repentino suo clamore omnes aduocauit. Videntes gallinæ viscera in bufonem versa, cõfusi à loco conuiuij recesserunt: intelligentes opus esse diaboli. Hæc mihi vnus fratrum illorum, qui interfuit, & vidit, recitauit. *Nou.* Magis me tentãt pisces, quàm carnes: quia istis mihi vesci licet, illis non. *Mon.* Puto, te recordari, cum filijs Israël, piscium, quos comedebas in *Num. 11.* Ægypto, idest in sæculo. *Nou.* Non possum quandoque non recordari. *Mon.* Ad memoriam mihi reuocant pisces isti, magnam quãdam nequitiam, cuidam incluso à diabolo factam.

Caput LXXXVII.

De Hermanno incluso, cui diabolus pro piscibus obtulit stercora equina.

RETVLIT mihi frater Godescalcus de Vuolmunsteine, quòd die quadam diabolus fratri Hermãno incluso de Arnisberg, in specie hominis sibi noti, scutellam obtulit cum piscibus. Ille, eo quòd adhuc mane esset, dixit, vt poneret, & recederet. Tempore quo erant præparandi: in disco, in quo priùs nihil esse videbatur, nisi pisces, stercora reperta sunt equina. *Nou.* Puto, eundem Religiosum virum pisces desiderasse: & pœnam eiusdem peccati illusionem fuisse diaboli. *Mon.* Hoc satis probabile est. Per etiam hoc, quod filij Israël cum carnibus & piscibus desiderauerunt cepe & allia: recordor cujusdã periculosæ tentationis, in qua quidam pœnitens per allia cecidit.

Caput LXXXV. *De Stemardo proditore, qui per allia cecidit.*

DVÆ cognationes militum in Episcopatu Coloniensi sunt, tam multitudine quam diuitijs & probitate fortes satis, atque magnanimes. E quibus vna illarum de villa Bacheim originem ducit: altera de villa quæ Gurzenich vocatur. Erant autem inter eos quãdoque tam validæ & tam mortales inimicitiæ: vt tunc temporis à nullo hominum, siue Episcopo ipsorum domino, possent sopiri: sed quotidie rapinis, incendijs, & homicidijs, renouarentur. At illi de Gurzenich in terminis suis fecerunt sibi domũ munitam in nemore, non quidem timore inimicorum: sed vt ibi possent confluere, quiescere, & simul procedendo illos acriùs impugnare. Habentes autem servũ quẽdam originarium, Stemardum nomine, fidei ejus claves munitionis cõmiserunt. Ille verò instinctu diaboli clanculo nuntium adversarijs misit: promittens quòd tam dominos suos quam munitionem potestati eorum traderet: nescio quid causæ cõtra illos prætendens. At milites de Bachim traditionem timentes: verbis ejus minùs attenderunt. Quibus cùm secundo ac tertio eundem nuntium destinasset: illi die præfixo se armantes, & cum multitudine timore insidiarum venientes, in loco domui satis vicino servum præstolati sunt. Ad quos proditor exiens, cùm adhuc hæsitarent: allatis omnium dominorum suorum in castellulo meridiano tempore dormientiũ gladijs, certos illos effecit. Ad quos armati intrantes, omnes occiderunt: servum, secũdum quod illi jurauerant, in sua recipientes societate. Postea miser ille de tam execrabili facinore territus & cõpunctus, sedem Apostolicam adijt: vbi culpam confitens, pœnitentiam satis duram suscepit: sed tentationi succũbens, susceptam minimè custodiuit. Qui mox recurrens ad Papam, renouauit pœnitentiam: sed nõ perseuerauit in obedientia. Cumque hoc crebriùs actitasset: Dominus Pœnitentialis tædio affectus, se ab illo liberare volens: considerans nil eum proficere, dixit. Nosti aliquid, quod possis pro pœnitentia suscipere & custodire? Respondit ille. Nũquam allia comedere potui: certum est mihi, quia si illorum carẽtiam pro pœnitentia suscepero, nũquam transgrediar. Ad quod confessor respondit. Vade: & de cætero ꝓ peccatis tuis magnis allia ne comedas. Egressus homo vrbẽ, in horto quodam allia conspexit: quæ ex immissione diaboli mox concupiscere cœpit: stans verò, & allia attendens, fortiter tentabatur. Concupiscentia inualescens non sinebat miserũ abire: nec tamen allia prohibita ausus erat contingere. Quid verbis immorer? Tandem gula vicit obedientiam: hortum intrauit: & allia comedit. Mira res. Allia, de quibus nũquam gustare potuit, cum essent cocta & accuratè præparata, & ad comedendum sibi licita, sic viliter tentatione victus cruda comedit: & cum multa confusione ad curiam redijt, & quid egerit, recitauit. Quem Pœnitentialis cum indignatione repellens, ne sibi molestus esset de cætero, præcepit. Quid post hæc miser ille egerit, non audiui. *Nou.* Misera est cõditio hominis, quæ sic prona est ad trãsgressionẽ. Sed dic quæso, in quo genere peccauit gulæ homo Dei, qui comedẽdo in Bethel, à leone occisus est? *Mo.* Non comedendo, sed contra præceptum diuinum in tali loco, etiam deceptus, comedendo, talem pœnam incurrit. Quanta pœna sit, illicita, siue licita etiam, comedere aut bibere contra præceptum: nonnullis tibi ostendam exemplis.

Caput LXXXIX. *De Florino, ob gulæ peccatum punito.*

MAgister Absalon, vir honestus & literatus, in Ecclesia sancti Victoris Parisiẽsis Canonicus, ante hos annos in Sprenkirisbach Abbas est electus. Est enim idẽ monasterium in Episcopatu Treuerensi. Antequã idem Absalon in locum electionis suæ veniret, vnus ex fratribus in visu noctis vidit, quòd candela ardens præfatum monasteriũ intraret: quæ suo lumine omnium fratrũ candelas extinctas, quas manu tenebant, reaccenderet. Interpretatio visus talis erat, quòd is adveniret, qui disciplinam dissolutam repararet. Factus verò Abbas, honestas consuetudines, quas in suo monasterio didicerat, induxit: inter cętera præcipiens, vt tam suæ congregationis fratres, quàm subjectæ sorores, necnõ & Prępositi earũ, ab escis carnium omnes abstinerent. Contigit post hoc, quãdam sęcularem matronam Religionis habitũ in insula S. Nicolai suscipere. Pertinet autem idem monasteriũ ad Sprenkirisbach. In die reclusionis supradictę feminæ amicis ejus cum Præposito Sanctimonialiũ, nomine Florino, viro pinguissimo, & bene mihi noto, conuiuantibus: cùm ipsi carnib⁹ vescerentur, & ipse piscibus, propter mandatũ Abbatis sui Absalonis, videns in scutella clerici juxta sedentis carnium assaturam, concupiuit: immissaque manu morsellum rapuit, & cum quadam jucunditate in os suũ misit. Mox justo Dei judicio idem morsellus in guttur inobedientis integer descendit: ita vt meatus ejus obstruens, nullo conatu in os posset reuocari. Quem de mensa trahentes, cùm jam euersis oculis putaretur suffocandus: Henricus monachus & camerari⁹ noster, tunc Decanus Monasteriẽsis, sicut ex ejus ore audiui, pugno tam validè collum illius percussit, vt morsellus infixus exiliret. Et cognouerunt, quòd dolor ille atq; confusio pœna peccati foret inobedienti Pręposito. Et hoc pro certo scias, quòd sicut diabolus plures, vt dictum est, tentat desiderio carnium, ita & vini.

Carnis frustum obstruit gulosi faucẽ.

Caput XC.

De Cellerario, qui post Completorium sitiens, inclinando liberatus est.

MOnachus quidam Ordinis nostri, officio Cellerarius, die quadã post Cõpletoriũ, opere, vt postea patuit, diaboli, intolerabiliter sitire cœpit. Tentatus igitur tam validè, cùm fluctuaret & cogitaret, vtrùm sibi contra Regulam esset bibendum, vel cum periculo vitæ abstinendũ: tandem victus, proposuit intrare cellarium & bibere. Interim intrans Oratorium, cùm ante altare quoddam transiret, & multũ tepidè de potu cogitans inclinaret, in se, cùm paululum processisset, erubescens, ad idem altare redijt, stetit, & cum multa reuerentia inclinauit. Levans autẽ caput, dæmonem in specie monachi nigerrimi juxta se stare conspicatur, hujusmodi verba proferentẽ. Pro certo tibi dico, si non fuisses reuers⁹ ad inclinationem: ego tibi talem potũ in cellario propinassem, quem digerere vix posses, quãdiu viueres. Hora eadẽ diabolus disparuit: & omnis tentatio immissa sitis cessauit. Hæc mihi retulit dominus Eustachius Abbas de Hẽmenrode, asserens, ante annos septem contigisse. *No.* De cętero studiosior ero ad inclinandũ profundè. *Mo.* Diabolus omnem odit humiliationẽ: illam maximè, per quam homo Deũ cognoscit suum creatorem, se creaturam. Quando hoc videt hominẽ deuotè exhibere Deo, ꝙ ipse facere contẽpsit, volens illi similia, sustinere non potest, fugitq; confusus. Vnde Abbas Philippus de Ottirburg, cujus suprà memini, vir prudens & literatus, sorores de insula sancti Nicolai, sicut mihi retulerunt, docuit dicens. Quando tentat vos diabolus, profundè inclinate in locis debitis: & statim fugiet à vocis. Loca inclinationi debita, sunt altaria, & vbicũque exposita est imago crucifixi, & reliquiæ sanctorum. Ad *Gloria Patri* etiam incli-

Inclinatio ad altare fugat tẽtationẽ

Dist. præsenti cap. 53.

namus: necnon & Abbati, alijsq; in multis locis, in quibus ordo hoc præcipit. Vis nunc audire de quodã, quem gula, & maximè appetitus vini, de Ordine traxit? *N.* Volo: quia multi vini desiderio afficiuntur. *Vinũ apostatare facit etiam sapientes.* *Eccli. 19.*
M. Dicam tibi visioné terribilem, quã ab ejus ore audiui, cui datũ est illam videre

Caput XCI. *De Henrico cognomento Fig.*

QVIDAM ex senioribus nostris, Hermannus nomine, cantor officio, vir bonus & disciplinatus, ante paucos annos defunctus est. Iste habuit plures visiones: ex quibus vnam exempli causa præsenti loco inseram. Cùm nuper factus fuisset monachus in Hemmenrode: alium quemdã monachum, tam in choro quam in refectorio, proximum habebat. Ante hujus quandoque ora, in choro infra psalmodiam, amphoras cum vino vidit: amphoras, vt dixi, oculis vigilantibus vidit: odorem vini sensit: sed manus tenentes videre non potuit. In quibus ille cogitando delectabatur, ante ejus oculos opere diaboli formabãtur. *Apparẽt an te gulosũ ea quæ cogitat* Vidit etiam & vrsum, cum dormitaret nocte quadam, ante illum erectum, tenentem brachia super pectus ejus: cujus os dormitantis auri conjungebatur. Non multò pòst, vt ei suasum fuerat, apostatauit: neq; sine causa diabolus per vrsum illum extraxit. Vrsus dicitur, quasi orsus, eo quod ore fœtum suum formet: & diabolus ita informauit illum scurrilitate verborum: vt ob loquacitatem oris sui tam Regibus quam Principibus fuerit acceptus. Vocatur enim Henricus, cognomento Fig. Susceptus à Domino Sigilberto Abbate in nouitium: mox vt eum per confessionem cognouerat fuisse nigrum monachũ, cappam illi mutauit in cucullam. Fertur etiam fuisse in Ordine Præmonstratensi. Priùs tamen, vt audiui, feminam se simulans, pro femina in quodam claustro sanctimonialium susceptus, quasdam corrupit, & nonnullas imprægnauit. Nã vsque hodie histrionis officio fungitur: & fortè his peiora operatur. Hæc de gula sufficiant: quia ad vitium luxuriæ festino.

Caput XCII. *De Luxuria & filiabus ejus.*

LVxuria est ex immundis descendens desiderijs, lubrica & effrænata mentis & carnis prostitutio. Hujus filiæ sunt, amor sui, odium Dei; affectus huj⁹ sæculi, horror vel desperatio futuri, præcipitatio, inconstantia, inconsideratio, cæcitas mentis. Gradus luxuriæ sunt, fornicatio, stuprum, adulterium, incest⁹, vitium contra naturam. *Species luxuriæ.* Luxuria sicut & gula, mala plurima operata est in mundo. Luxuria diluuij permaxima causa fuit: ipsa pentapolim sulphure & igne cõsumpsit. *Gen. 6 & 19* Luxuria sanctum Ioseph incarcerauit: ipsa multos filiorum Israël in *Gen. 39.* deserto prostrauit. Hoc factum est, quando peccantes cum Madianitis initiati sunt Beelphegor. *Nume. 25.* Luxuria Samsonem fortissimũ ligauit, infirmauit, exoculauit: *Iudic. 16.* ipsa & filios Heli gloria sacerdotij, simulque vita priuauit. *1. Reg. 4.* Dormiebant enim cũ mulieribus: quæ accubabant ad ostium tabernaculi. Luxuria Dauid electum Domini adulterum fecit & homicidam: *2. Reg. 11.* ipsa Salomonem sapientissimum infatuans perduxit ad idolatriam. *3. Reg. 11.* Luxuria Susannam condemnauit: *Dan. 13.* Iohãnem baptistã decollauit. *Marc. 6.* De luxuria dicit Dominus per Ozeam. *Omnes nequitiæ eorum in Galgal*, idest in voluptatibus: *ibi exosos habui eos.* *Osee 9.* Dicit & Ioel de illa. *Computruerunt jumenta in stercore suo*: *Ioel. 1.* idest in fœtore luxuriæ. Behemoth secundum Iob dormit in locis humentibus: idest in luxuriosis. *Iob 40.* In Euangelio duobus se excusantibus, is qui vxoré duxit superbè respondit dicens. *Vxorem duxi, venire non possum.* *Luc. 14.* *No.* Quid est, quòd Dominus in Evangelio apertè ꝓhibet gulam, & figuratiuè luxuriam? De illa dicit. *Videte, ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate.* *Lu. 21. & 12* De ista verò: *Sint lumbi vestri præcincti.* *Mo.* Nouerat creator totius naturæ.

de gula luxuriam oriri, illiusque fomentis nutriri: genitalia enim ventri conjungũtur. Acsi diceret Dñs. Ne fias luxvriosus, gulæ indulge parciùs. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.* Tria sunt, quæ fomẽta luxuriæ inflammant: victus immoderatus, vestitus pretiosus, otiositas. Hęc tria Propheta fuisse dicit iniquitatẽ Sodomæ: videlicet saturitatem panis, id est gulam, superbiam virę, scilicet superfluitatẽ vestium, per quã libido prouocatur: & otium ipsius, & filiorũ & filiarũ ejus. *Multa mala*, ait Salomon, *docuit otiositas.* Dauid propter otiũ peccauit cum Bethsabee. Vnde quidam ait. *Otia si tollas, periere cupidinis arcus.* Mala bestia est luxuria, castitatis impatiens: nulli sexui parcit, vix aliquẽ quiescere sinit. Excitat dormientes, concitat vigilantes: nunc per motus naturales, nunc per cogitationes, nũc per formas oculis subjectas. Tentat incipientes, proficientes, & pfectos. *No.* Satis audiui luxuriæ pericula, audiui & contra illã medicamenta: nunc precor, vt subjungas exempla. *Mo.* Non de illis dicere volo, qui luxuriæ consentientes ceciderunt: sed qui ab ea tentati & concussi, Dei gratia conseruati sunt.

Terent. in Eunuch.

Ezech. 16.

Luxuriæ fomites tres.

Eccli. 33.

Caput XCIII. *De milite conuerso, quem vxor tentauit.*

MIles quidam diues & honestus, more Ecclesiastico ab vxore sua separatus, ad domũ quamdam Ordinis nostri gratia conuersionis venit. Cui omnia sua contulit tali pacto, vt dom⁹ eadem vxori, quoad viueret, certã assignaret pensionem: quæ in loco religioso vitam promiserat ducere religiosam. Nolo nominare domũ, siue militem: ne fortè aliquam, ex ijs quæ dicturus sum, quia adhuc viuit, sustineat verecundiam. Facto eo nouitio, in tantũ diabolus illam stimulauit, vt à proposito resiliret: maritumque jam in fratrem conuersum repeteret. Dum sic nihil proficeret: cum amicis ad monasterium insidiosè veniens, vt sibi cum illo extra septa monasterij loqui liceret, petiuit & obtinuit. Quem milites rapientes, & vi super equũ trahentes, abducere conabantur. Ille verò in quantũ ex vna parte levabatur, in tantum ex altera parte deorsum labebatur. Tandẽ nil videntes se proficere, cum matrona reuersi sunt. Finito anno probationis, exigẽte necessitate, assumpto secũ monacho, venit in domum suam: in qua supradictã reperit matronam. Illa simulans, se velle ei loqui secretiùs, in camerã duxit: clausoq; post illum ostio, clanculo amplecti ac deosculari cœpit. Sperabat enim, ꝙ si illum ad peccandum inducere posset, deserto Ordine ad ipsam rediret. Sed fili⁹ integritatis Christus, qui innocentem puerũ Ioseph liberauit de manu adulteræ, eripuit & hunc militem suũ ab amplexib⁹ illicitis suæ legitimæ. Nam de brachijs ejus se excutiens, illęsus exiuit, & in igne non arsit. Rediens hic in domum suam, dicere potuit cum Salomone. *Inueni amariorem morte mulierem: quæ laqueus venatorum est, & sagena cor ejus: vincula sunt manus ejus.* Cui meritò congruit, quod subjungitur. *Qui placet Deo, effugiet illam.* *No.* Grandis tentatio hæc. *Mo.* Grandior fuit, quæ sequitur.

Genes. 39.

Eccle. 7.

Caput XCIV.

De Graui tentatione Richvini, ob literas cujusdam sanctimonialis.

IVuenis quidam Coloniensis, Richwinus nomine, nouitius factus est in domo nostra. Hic, cùm satis deuotè ac quietè per aliquod tẽpus in probatione ageret, ordinemque suum disceret, diabolus paci ac saluti ejus inuidens, per quamdam sanctimonialẽ beatę Cecilię jam dictæ ciuitatis, tantam guerrã in ejus corde movit: tantis libidinum stimulis carnem ejus vulnerauit, vt quiescere nõ posset. Literas revocationis ipsa dictavit & scripsit, in quibus arguit eũ de conuersione: hortabatur ad reditum: dicens, seipsam domũ prębendam, vel si qua haberet, in ejus debere esse potestate, quoad viueret, si redire vellet. Has literas cùm misisset per puerũ, & ille quæreret nouitium, Henricus nouitij ejusdem germanus, qui

hodie Cellierari⁹ noster est, servo occurrés, & hoc ipsum, q̄ posteac venit, formidans, non permisit, vt ei loqueretur: pręcipiens, vt ocyus exiret de curia. Qui tamé nouitiū in Oratorio præstolans, literas porrexit, & abijt. Quas vt legit, mox totus incanduit: ac si telum ignitum cordi ejus infixum fuisset. Ab illa hora cùm tentaretur nimis, ita vt singulis horis ad sęculū redire proponeret: semper tamē pia fratrū oratione atque exhortatione detentus est. Die quadam cùm esset solus in probatione, & valde fluctuaret, super terram se pronus prostrauit: pedes super limen cellæ extendit, voce satis alta clamans & dicens. Diabole, nisi vi pedibus hinc me extrahas, non te sequar. Tandem per gratiā Dei triumphans, factus est monachus. Requisitus à me, si adhuc aliquas de supradictis cogitationibus sentiret reliquias, respondit. Verè, frater Cęsari, tētationes quæ tunc temporis sciderunt cor meū, modò vix vestimenta mea attingunt. Postea major Cellerarius apud nos factus, in eodem officio defunctus est. Ecce sic diabolus quandoq; per carnis incentiua tentat incipientes: tentat & proficientes. *Oratio justorū fratrem tentatū liberat.*

Caput XCV.

De iuvene, à tentatione liberato, præcipiente hoc diabolo ex parte & jussu Confessoris sui

REtulit mihi Abbas Hermannus, eo tēpore, quo Prior fuit in Hemenrode, juuenem quēdam monachum ibidem per carnis incentiua graviter fuisse tētatum. Cui cùm idem juuenis eamdem tentationem, qua nimis afficiebatur, cum lacrymis confessus fuisset: consolatus est eū Prior, & ait. Quando stimul⁹ carnis te impugnat, sic diabolo voce satis alta dicere debes. Diabole, cófessor meus pręcepit tibi, ut cesses me tentare. Postea cùm idem tentaretur, & tentatio eadé maximè inardesceret: simpliciter & valde confidenter, voce satis clara, sicut fuerat edoctus, contra dæmoné clamauit dicens. Diabole, confessor meus præcepit tibi, vt cesses me tentare. Mira virtus confessionis. Ad hanc vocem diabolus, spiritus videlicet fornicationis, cōfusus fugit: & tentatio à juuene cessauit. *No.* Vnde habes, quòd tentatio talis sit à diabolo? *Mo.* Apostolus stimulū carnis appellat Angelū Satanæ: eo quod ipsum excitet & inflámet. *Mo.* Vt audio, confessio contra carnis tentamenta multùm est necessaria. M. De hoc satis in præcedētibus dictū est, in Distinct. ipsius Confessionis. In confessione enim peccati fomes debilitatatur, tentatio cessat vel temperatur, gratia augmentatur, confitens consilijs animatur, diabolus confunditur & eneruatur. Cùm alio quodā tempore supradict⁹ monachus durè satis eadem tentatione vexaretur, supradictis verbis etiā hoc adjecit. Quid me vexas, ò diabole? Non poteris me plus tentare, quàm te permiserit Dominus. Ipse est & Dominus tuus. Qui statim leuiùs sensit: quia spiritus ille superbus pondus verbi suam elationem deprimentis portare non potuit. *2. Cor. 12.*

Caput XCVI.

De Tentationibus monachi, qui resistendo coronam meruit imperialem.

ALter quidam monachus, ætate maturior isto, de quo supradictum est, & in obseruantia feruentior: à spiritu luxuriæ multifariè multisque modis & duris impugnabatur. Tempore quodam cum esset in infirmitorio, & dictis matutinis in āgulo claustri stans, veniam peteret cum Angelica salutatione: diabolus post tergum ejus veniens, sagittam ignitam direxit: ita vt illam monachus videret juxta oculos suos volitare, fulgurare, & ex repercussione parietis scintillare. Quem cum sic terrere non posset, neque fugare à loco orationis, tantum circa illum strepitū excitauit: vt superficies totius pauimenti in quo stabat, cothurnis monachorum atteri videretur. Qui cum de tali phantasmate nil curaret, & completis orationibus abiret: quasi multitudiné Maurorum post se venientium

vidit. Alio tempore spiritus fornicationis, cujus anhelitus prunas ardere facit, corpus ejus igne libidinis intolerabiliter succendit. Cujus importunitatem venerabilis vir ille considerans, in hęc verba alta voce prorupit. Quid me tam crudeliter crucias, ô diabole? Non enim amplius facere poteris, quàm à Deo permissus fueris. Dominus meus etiam ipse est Dominus tuus. Doctrina est prædicti confessoris. Ad quam vocem tali ordine tentator ab eo discessit. Verbis quidem prolatis, mox cœpit in vertice ejus quasi aliquid motabile serpere: & paulatim per vtrasque aures vsque ad collum descendere cum sudore: deinde per scapulas & latera, per coxas & crura, sensim se trahens, per talos exiuit. Et sicut mihi cõfessus est idem monachus, ita ille spiritus, de quo dictum est, gradatim descendit: vt sentiretur in loco vno, & non in alio. Qui mox vt per pedes exiens fugit, ignis ab eo excitatus refriguit: & tentatio omnis cessauit. *Nou.* Miror, si aliquam occasionem præbuerit spiritui fornicationis, sic terribiliter se crutianti. M. Sicut ab ejus ore audiui, in die quadam, cum visitaret cum Abbate in quodã claustro sanctimonialium: matrona quædam ejusdem congregationis, quam ante conuersionem bene nouerat, brachium suum super collum ejus posuit, oculos in eum defigens. Quod cùm cõsiderasset, plusquàm oporteret, tunc quidem nihil ex hoc tentationis sensit: sed postea, quando diabolus illam defixionem oculorũ menti ejus reduxit, ita tentatus est ab illa hora, & postea per annos aliquot, vt eũ viuere tæderet. Quantò enim quis perfectior est, tantò plus sensus suos restringere debet: tactum maximè & visum. Tactum; quia sicut in Vitis Patrũ legitur, corpus mulierum ignis est: visum; quia mors ingreditur per fenestras oculorum Quantũ enim monachus iste in tentatione meruerit, sequens sermo declarabit. Cùm esset Prior in Claustro supradictus Hermãnus, nũc Abbas Loci sanctæ Mariæ, jam dictus monachus nocte quadam tentabatur grauissimè. Et fuit eadem tentatio non solum valida, sed etiam periculosa: & sicut ab ejus relatione audiui talis erat status ejusdẽ tentationis: vt in tam breui morula, ac quis manum posset vertere: ei satisfecisset, si voluntas peccati adfuisset. Puto tamen, quòd fuerit de incentiuo carnis. Impugnabatur fortiter, restitit viriliter, vicit feliciter. In eade hebdomada venit ad eum Conuersus quidam simplex de grangia, dicens se velle ei loqui secretiùs: & cùm dedisset ei copiam, ait. Domine, in hac septimana visum est mihi in somnis, quomodo coram me staret columna fortis, & ferrum infixum erat eidem columnæ: pendebatque in clauo illo ferreo corona pulcherrima, quasi corona Imperatoris: & adfuit quidam pulcherrimus dominus, qui ambabus manibus tollens de clauo coronam, ponensq; illam in manibus meis, sic dixit. Accipe coronam istam, & defer eam illi monacho: (designans eum ex nomine,) quia hac nocte meruit eam. Mox Prior, qui tentationem monachi nouerat, visum intellexit: & interpretatus est columnam fortem, monachum fuisse in tẽtatione sua insuperabilẽ: clavum, qui etiam de calibe videbatur fuisse, duram, quam patiebatur, tentationem: coronam, de labore mercedem. *Qui vicerit*, ait Dominus, *faciam illum columnam in templo meo.* Quòd corona appensa sit columnæ, id est, quòd merces debeatur victoriæ, testis est Apostolus, qui ait. *Bonum certamen certaui, cursum consummaui fidem seruaui: de reliquo reposita est mihi corona justitiæ.* *No.* De quo certamine loquitur hic Apostolus? *Mo.* De eo quod fit contra hostem triplicem: carnẽ scilicet, mundum, & diabolum. Tantũ Deo placet, fidelem propter conseruationem innocentiæ, pacis tẽpore semper dimicare cum vitijs & concupiscentijs: quantùm illi placet, si tempore persecutionis semel exponat corpus gladijs atque tormentis. Vnde Ecclesia psallit. *Plus currit* in cer-

Aspectus feminæ periculosus.

Corona victori monacho mittitur.

Apoc. 3.

2. Timo. 4.

Plus currit in certamine, Confessor iste sustinens, quàm martyr ictum sufferens, mucrone fundens sanguinem. No. Mirari non desino, quòd Deus, qui est sūma munditia, viros religiosos, sanctos, atque perfectos, tā immundis tentationibus, & quandoque diu, vexari permittit. Mo. Hoc fieri creditur ex dispensatione diuinæ pietatis duabus de causis: videlicet ad custodiam humilitatis, & vt habeant materiam exercendæ virtutis. Quis in hoc mundo major Apostolo? Ipse est, qui dicit. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet. Propter quod,* & c. Sicut dicit Scriptura, relictæ sunt reliquiæ immundarum gentium in terra promissionis: vt experiretur in eis Israël. Nam cùm Dño placuerit, vna hora tentationes nobis fortissimas cōpescit. *Hymn Confessorum.* *2. Cor. 12.* *Iudic. 3.*

Caput XCVII.

De Bernardo monacho tentato, qui se in somnis eunuchizari vidit.

IN Claravalle sacerdos quidam religiosus est, si tamen adhuc viuit, genere nobilis, sed virtutibus nobilior, nomine Bernardus. Iste tempore quodā à Satana per stimulum carnis ita est vexatus, ita turbatus: vt jam proponeret tentationi omnino cedere, atque post plurimos sudores ad sæculū redire. Confessus fuerat passionē eandem semel, secundò, & multoties: sed non cessauit. Tandē quasi victus accessit ad Priorē, petens sibi cappā dari: dicens se velle redire ad sæculū, eo quòd non posset carere muliere. Multis precibus vix Prior obtinuit, vt expectaret illa nocte. Expectauit, & Dñs, qui saluat sperantes in se, consolatus est eum nocte illa in somnis: sicut & beatos illos Magos, quibus præcepit, ne redirent ad Herodem. Vix tenuiter obdormierat, & ecce conspexit eminùs virū horribilem in effigie carnificis ad se properantē, & cultellum longū in manu tenentem, sequebaturque eum canis magnus & niger. Quo viso contremuit: nec mirum. Ille verò multū impetuosè arreptis ejus genitalib⁹ abscidit, caniq; projecit: quæ mox deuorauit. Evigilans autem ex horrore visionis, putabat se fuisse eunuchizatum. Quod revera ita erat: etsi non vt visio ostendit, cultro materiali, gratia tamē spirituali. Mane veniens ad Priorē, dicebat se liberatum à tentatione, visionem ei per ordinē exponens. Et glorificauit Prior Dominū: qui tam mirabiliter & tam celeriter liberauit servū suum Bernardum. Adhuc virgo dicitur esse carne. Et est hæc historia satis celebris in Ordine nostro. No. Si sancti viri sic turpiter tentantur, non amodò verecundabor tantum, vt hactenus, confiteri meas immundas tentationes. Timui, ne me confessores despicerent, turpia confitentē. Mo. Si sunt confessores discreti, nō debent accusantes se spernere, sed consolari; ne similē tentationē incurrant. Hoc cuidā Sacerdoti sancto & decrepito contigisse cognoui.

Caput XCVIII.

Vita domini Everhardi Plebani in Colonia.

COloniæ parochiā S. Iacobi Apostoli Sacerdos quidam sanct⁹ & religiosus regebat: quem splendor multarū virtutum illustrem fecerat. Erat autē literatus, humilis, castus, affabilis, pauperum pater, Religiosorum susceptor, totius Christianæ Religionis amator, Deo carus, toti ciuitati acceptus. Ipse est dominus Everhardus, prædictæ Ecclesiæ Plebanus: qui conuersionem Abbatis nostri Gueuardi præuidit, sicut dictū est in prima Distinct. capitulo septimo. Ea quæ de se beatus Iob enumerat bona, huic justo copiosè satis gratia contulerat diuina. Tempore quadragesimali cùm ciuiū filij juuenes ac delicati confiterentur peccata sua, maxiè carnis incētiua, quæ fomtare solēt cibaria delicata, quia tales minùs in se experiebatur passiones, duriùs quādoq; illos, quàm expediret, arguit dicens. *Iob 29.*

Turpe est, quòd homines Christiani moribus tam turpibus agitentur. Et scandalizauit pusillos, aliquã eis ingerens desperationem, Sed justus & misericors Deus, qui Petrũ ob gregis salutem cadere permisit, servum sibi dilectũ flagello tentationis erudiuit; & vt subditis sciret compati, passione corripuit consimili, ita vt dicere posset cum Apostolo. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus angelus Satanæ, qui me colaphizet.* Ex hoc in seipso didicit, qũo alijs deberet mederi. Tempore quodam cùm Abbas Hermannus, de quo suprà dixi, nouitius monachus factus, stimulo carnis, plusquã ei placeret, tentaretur, & audita fama sanctitatis ejus ipsum adijsset: sperans, se meritis precibusque illius aliquid posse relevari, ad Missam se præparantẽ ipsum inuenit. Cui cùm propter tempus confessionem facere, sicut proposuerat, non posset: in aure ei secretiùs dixit. Pater, graviter patior stimulũ carnis: orate Deum, vt liberet me. Quem cùm ille respexisset: quasi ex abrupto clamosa voce respondit. Certè & ego simile patior: quid ergo pro vobis orare potero? Et sicut mihi retulit idem Hermannus, ex hoc ipso ædificatus recessit: quod hominem sanctum & senem sibi similia patiẽtem cognouerat. De quo narrauit mihi Sacerdos quidam Religiosus, qui satis de vita ejus nouerat: quòd quoties osculum pacis alicui clericorum in Missa porrigebat: magis illum timore tentationis ore in aliqua parte faciei tunderet, quàm oscularetur. Quia in infirmitate virtus perficitur, tempore quodam dominus dilectum suum tam valido dolore capitis, quem etiam glosa vna in Apostolo vocat stimulum carnis, tentauit & afflixit: vt illum viuere tæderet. Qui cũ minùs orare posset aut legere: adijt quemdam medicũ peritũ, rogans sibi propter Christum contra dolorem tam continuum aliquod dare consilium. Ille magis appetens pecuniam, quàm mercedem diuinam, respondit. Si dederitis mihi tres marcas, bene curabo vos. Cui cùm diceret vir sanctus, tres marcas non habeo, dimidiam autem libens impendam: respondit physicus. Pro tantillo nolo laborare. Tunc ille. Si haberem tres marcas, priùs darem eas pauperibus, quam vobis: infirmitatem meam Deo committo. Justum Dei judicium. Hæc cum dixisset vir beatus, & recederet, in ipsa hora dolor capitis totaliter eum deseruit, & ipsum medicum inuasit. Nihil de infirmitatis quantitate minuebatur: nihil de modo & qualitate mutabatur. Ex tunc poterat verbo Euangelico ei exprobrare: *medice cura teipsum.* Hoc miraculum cuidam canonico sancti Seuerini, nomine Rudolpho, arte medico, à quo ejusdem Confessoris festo fuerat inuitatus: in mensa me audiente recitauit. *No.* Quia hujus venerabilis Sacerdotis fama valde celebris habetur in vrbe Colonia: peto, vt si aliqua nosti de illo ædificatoria, dicere non pigriteris. *Mo.* Ex operibus ejus pauca percepi: quæ tecum cõmunicabo. Cùm die quadam corpus Domini deferret in pixide ad infirmum cõmunicandum, & deuenisset in stratam altam & angustam, quam ego sæpius ambulaui, essetque platea ejus nimis lutosa atque profunda: obuios habuit asinos frumẽto oneratos. Sacci enim parietem ex parte vna contingebant, ex altera de strata dependebant. Scholaris verò, qui præcedebat eum cum laterna, magno cum labore, nunc asinos impellens, nunc ab ipsis impulsus, pertransiuit. Sacerdos hæc vidẽs, & quòd vir senex esset ac debilis cõsiderans, pallere cœpit ac tremere: timẽs ab asinis impelli, & in illi⁹ luti profunditatẽ cum sacramento præcipitari. Necesse erat, vt tentatio talis justum probaret: quatenus fides ejus ampliùs clarescceret. Cernens humanum deesse auxilium: ab eo quem portabat inspiratus, in hæc verba prorupit. Quid est, quod agitis, ò asini? Numquid non cõsideratis, quem gestẽ in manibus meis? State, descendite, date honorẽ Creatori vestro:

2. Cor. 12.

Glossa in 2. Cor. 12.

Luc. 4.

In ejus siquidem nomine vobis præcipio. Mira obedientia animalium brutorũ. Ad vocem Sacerdotis simul omnes steterunt; simul descenderunt. Accessit miraculum miraculó. Cùm esset descensus laboriosus, non sunt lapsi sacci de dorsis asinorum. Quorum obedientiá vir sanctus admirans, Deumque glorificans, sine periculo ad infirmũ pervenit. Hoc factum satis celebre est vsque hodie in ciuitate Colonia. Quantæ fuerit humilitatis, lectio sequens declarabit. Solebat ex consuetudine pauperes ad prandium suũ vocare. Inducti sunt die quadam duo: ex quibus vnus ita erat infirmus, ipsoque aspectu tam horridus, vt alter cũ eo manducare recusaret. Fuerat eis mẽsula ex opposito Sacerdotis præparata. Quod cùm vir Dei considerasset, pauperem despectũ vocans, & in paupere Christum honorans, sellam illi contra se ponere jussit: & ex vna scutella, vnoque scypho, cũ eo comedere & bibere non contempsit. Dicitur etiam fuisse consuetudo ei, delicata cibaria, tum propter socios & hospites, tum propter infirmos pauperes, quos in domibus lectis decubare nouerat, sæpius præparasse. Cumq; illi apposita fuissét, diligentiùs illa conspexit, odorem hausit, manu vertit, vt sic appetitu prouocato ampliùs tentaretur: & eis ꝑpter Christum non vtendo plus mereretur. Deinde dixit puero. Vade, defer scutellam istam viduæ illi, vel tali pauperi, siue infirmo: quia magis indigent, quàm ego. Dum hujusmodi operibus lucerna illa ardẽs luceret in domo Dei, placuit Deo, vt per talẽ occasionem ampliùs adhuc clarescere. Domin⁹ Philippus Coloniẽsis Archiepiscopus, dum propter castra quæ emerat beato Petro, multis debitis esset obligatus, dictũ est ei à quibusdã, ꝙ Plebanus supradict⁹ multam haberet pecuniá repositam. Missi sunt, qui pecuniam accõmodarent. Negante Sacerdote pecuniam se habere, datis arcæ suæ clauibus, nihil in eis inuentum est, nisi calceamẽta bouina & vncta, quæ ad vsus pauperum comparauerat. Reuersi cũ erubescentia qui missi fuerant, nuntiauerunt hæc Episcopo. Qui sibi timens, sicut audiui à quodam Sacerdote, pro eodem Sacerdote venerabili misit, ad pedes illius se prostrauit, de illata injuria veniam postulans. Ordinem nostrum specialiter dilexit. Et cùm vellet in eo conuerti: à quibusdã Abbatibus ejusdem Ordinis est auersus, vt intellexi: scientibus, ejus vitam esse sanctissimam, & personis sæcularibus valde necessariam. Cùm esset decrepitę ætatis, virtutibus consummatus migrauit ad Dñm: sepultusque est in Ecclesia S. Georgij martyris. *Nov.* Si virum tam sanctum & tam senẽ luxuria tentauit: non mirabor, si juvenes inuadit. *Mo.* Sicut dixi, luxuria vix alicui parcit ætati: luxuria *coluber est in via, cerastes in semita: mordens vngulas equi vt cadat ascensor ejus retro.* Ecce exempla.

Miraculũ Eucharistiæ

Gen. 49.

Caput XCIX.

De clerico in Susatia ad accusationem adulteræ combusto.

NON est diu, quod in Susatia clericus quidam fuit peregrinus, Hermann⁹ nomine: ætate juvenis, corpore procerus, pulcher aspectu. In hunc femina quędam ejusdem ciuitatis ciuis oculos injecit: adeò ab eo inflammata, vt diceret. Si volueris meis amplexibus vti: omnia mea tua erunt. Cujus verba vel promissa cùm juvenis, memor sancti Ioseph, despiceret, & illa nil se proficere cerneret: de oppressione illum coram judicibus accusauit. Qui cùm negaret, nec ei crederetur: missus est in claustrum murorum, locum scilicet damnatorum. Illa stimulante luxuria, à clerico se dementatam simulans, murum cum scala ascendit, deorsum se præcipitauit, juuenem amplexatur, ad commixtionem eum solicitans. Nec sic tamen profecit. Hoc cognito, Iudices extrahentes innocentem, tamq iam maleficum & magum miserunt in ignem. Qui cùm arderet, ita vt patentibus costis pulmo ejus videretur, salutationem Angelicam, id est

Aue Maria, &c. cunctis audientibus, decantauit. Mox vnus de circumstantibus mulieris cognatus, titionem ardentem arripiens, orique ejus immittens, ait. Ego auferã tibi orationes istas. Et suffocauit eum. Quid plura? Mortuus est, & in cãpo ossa ejus sepulta. Ad cujus tumbam sæpius visa sunt luminaria: & diuersa contingunt miracula. Territi verò parentes prędictæ adulteræ, corã Canonicis sancti Patrocli se prostrauerunt: veniam postulantes, & pro nece justi pœnitentiã suscipientes: super cujus tumulũ Ecclesia fabricata est. Iuuenẽ hunc luxuria per feminam, vt coluber in via, id est manifestè, peruasit: corpus ejus incinerauit: sed non superauit. Alteri cuidam facta est cerastes in semita, hoc modo.

Qui impius ad hominib. creditur, miraculis sãctus declaratur.

Caput C.

De Conuerso, ad cujus pedes ancilla sibi lectum præparauit.

CONuersus quidam, vir bonus ac deuotus, quem ego bene noui, cùm ante annos paucos nauẽ portantem vinum monasterij sui eduxisset in Flãdria, nocte quadam ancilla hospitis sui, dum secundum consuetudinem lectum illi in solario domus præparasset, sibi alium ad pedes Conuersi strauit. Conuersus, cùm dicto cõpletorio isset cubitum, essetque lucerna extincta, illa silenter vestes exuit, in lectum præparatum se reclinauit, nudis pedibus Conuersi plantas pulsans, & quia ipsa foret, tussiẽdo se prodens. Non has cerastis insidias Conuersus obseruauerat: æstimans alicui virorum eundem lectum fuisse præparatum. Mordebat illa vngulas equi, idest, plantas Conuersi: sed ascensor ejus, idest spiritus, per consensum non cecidit retro: quia mox vt vocem muliebrem audiuit, illico surrexit, vestes induit: & ad fenestras solarij vadens, orationes suas dicẽdo mane expectauit. Illa diutina expectatione suspensa: tandem confusa descendit. *Nou.* Quid est cerastes? *Mona.* Serpens habens cornua omni ferro duriora: ad instar gladij ex vtraque parte incidentia. Vnde grece cerasta vocantur cornua. Luxuria cerastes est: quia non solum animam interficit, sed & corpus irreparabiliter corrũpit. *Omne enim peccatum extra corpus est*, teste Apostolo: *qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.*

1. Cor. 6.

Caput CI.

De Præposito, qui moriens spe conualescentiæ cum femina peccauit.

REcordor nunc cujusdam Sacerdotis in Ordine Regularium Præpositi; quem nimis insidiosè, nimis periculosè, luxuria per feminam cornibus suis ventilauit. Cùm enim grauiter infirmaretur: dictum est ei à medico, imò per medicum à diabolo, quod conualescere non posset, nisi vteretur muliere. Ille spe vitæ præsentis, immemor futuræ, feminã cognouit: nec tamen ei profuit, imo magis obfuit: quia post paucos dies defunctus est: sicque suasu antiqui serpentis tempus pœnitentiæ factum est ei tempus luxuriæ. Iudicium animæ Deo committo. Hæc in eadem domo, in qua Præpositus fuit, à quodam Sacerdote ejusdem Ordinis mihi relata sunt: quem & ego bene facie & nomine noui. *No.* Estne prædicta sententia beati Iob, *Tentatio est vita hominis super terram*, de vtroque sexu intelligenda? *Mo.* Est: quia hoc nomen *homo* vtrumque sexum cõprehendit, & eisdem motibus vterque sexus subjacet. Sicut enim diabolus per feminas viros dejicit & enervat: ita per virũ multitudinem mulierum lucratur. Vnde de illo per Iob à Domino dicitur. *Virtus ejus in lumbis ejus: & fortitudo illius in vmbilico ventris ejus.* Super quem locum dicit beatus Gregorius, viris esse luxuriam in lumbis, feminis in vmbilico: quæ quantùm quandoque tententur, exemplis tibi pandam.

Iob 7.

Iob 40.

Greg. ho. 13. in Euang.

Caput CII.

De Nobili castellana quæ stimulum carnis in aqua sedauit.

MATRONA quædam nobilis, sicut mihi retulit Sacerdos quidam Religiosus, die quadam, cùm in castro, in quo manebat, sola esset, & nescio quid ageret vel cogitaret: spiritus fornicationis solam esse non permisit. Nam subitò tam validè est inflammata: vt huc illucque discurrens, stare vel sedere non posset: ac si ferrum candens in suo femore excepisset. Cumque ignem amoris tolerare non posset: ad portarium castri castitatis oblita descendit: & vt sibi commisceri vellet, cum multa instantia supplicauit. Cui ille, sicut vir bonus, respondit. Quid est, quod loqueris, dña? Vbi est sensus tuus? Respice in Deum: attende honorem tuum. Illa nil curans horum, cùm à portario repulsam pateretur, nutu Dei de castro exiens, ad flumen præterfluens cucurrit: aquis gelidis se immersit: in quibus tamdiu sedit, donec fomitem ardentis libidinis restringeret. Tunc ad portarium rediens, & de repulsa gratias agens: ait. Si dares mihi mille marcas auri: modò non paterer, quod paulò antè te facere rogaui. Et reuersa est in locum suum. Facitque pius Dominus vt mater pia, quæ infantem dilectum circa ignem reptantem, bene ignis calorem sentire permittit: sed intrare volentem cum multa festinatione retrahit. Hoc pleniùs auditurus es in capitulo sequenti.

Caput CIII.

De Sanctimoniali in Anglia, quæ circa suũ prouisorem tentata est.

IN Anglia vir quidam Religiosus monasterio præfuit monialiũ. Erat autem statura procerus, decorus aspectu, genas habens rubicundas, oculos lætos: ita vt vix aliquis aliquid religiositatis in eo esse crederet, qui virtutes animi illius ignoraret. In cujus contemplatione juvencula quædam illius congregationis adeò cœpit tentari, & tam grauissimè stimulis carnis agitari: vt verecundia postposita passionem suam illi aperiret. Expauit vir sanctus: & quia timor Dei ante oculos ejus fuit, cœpit virginem, inquantũ potuit, auertere, dicens. Christi sponsa es: & si domini mei sponsam corrumperem, non pateretur impune transire, neque homines diu poterit latere. Dicente illa, si non consenseris mihi, moriar: respondit ille. Ex quo aliter esse non potest: fiat vt vis. In quo ergo loco conueniemus? Respondit illa. Vbicumque volueris, ego in hac nocte veniam ad te. Ad quod ille. Oportet, vt in die fiat. Ostenditque virgini domum in pomœrio: monens & præcipiens, vt nemine sciente, nemine vidente, tali hora illuc veniret. Quæ cum venisset: dixit vir Dei ad eam. Dña, dignum est, & sic vobis expedit, vt corpus meum, quod tam ardenter concupiscitis, priùs inspiciatis: & si tunc placuerit, desiderio vestro per illud satisfaciatis. Hoc dicto, illa tacente, Sacerdos vestes exuit: cilicium asperrimum, quo indut⁹ erat ad carnem, deposuit: corpusque nudum, vermibus corrosum, cilicio attritum, scabrosum, atque nigerrimum, illi ostendit, & ait. En quod amas: exple nunc, si placet, desiderium tuum. Videns hæc illa expauit: & nunc in pallorem versa, nunc in ruborem, ad pedes ejus ruens, veniam postulauit. Cui ille. Reuertere secretè in monasterium tuum: & vide, ne me viuente secretum meum prodas. Ab illa hora tentatio, quã visus incautus in virgine exitauerat: conquieuit. Hæc exempli causa de tentatione luxuriæ sint dicta. *Nou.* Quibus armis resistendum est his septem vitijs, de quibus jam sermo in longum protractus est? *Mon.* Virtutibus eis oppositis. *No.* Quid sunt virtutes; vel vnde dicuntur? *Mon.* Virtutes sunt qualitates mentis, quibus rectè viuitur. Dicuntur autem virtutes, quasi contra vitia stantes. Stare debet contra superbiam humilitas, contra iram lenitas, contra inuidiam charitas, contra tristitiam spiritualis jocunditas, contra auaritiam largitas: cõtra gulam potus cibique parcitas: contra luxuriam castitas. Quod si inpugna tentationum virtutes vitijs effectæ fuerint superiores: victoriã & meritum præmium sequitur æternum. Quod scilicet perseueranti se daturum pollicitus est Dominus noster Iesus Christus: qui est via in exemplo, veritas in promisso, vita in præmio. Ipsi gloria, honor, & imperium, cum Patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum Amen.

Quæ virtutes vitijs capitalibus opponantur.

DISTINCTIO QVINTA
DE DÆMONIBVS.

CAPVT PRIMVM
Quòd dæmones sint, quod multi, quod mali, quod hominibus infesti.

RECTE post tentationem tractandum esse videtur de tentatoribus. Dæmones antonomasticè dicuntur tentatores: quia omnis tentatio mentem impellens ad peccandum, maximè fit, vel ipsis auctoribus, vel incentoribus. Si diabolus primũ hominem tentauit in paradiso: si Christum tentare præsũpsit in deserto: quem hominem tentare non audebit in hoc mundo? Duo siquidem Angeli deputati sunt cuilibet homini: bonus ad custodiam, malus ad exercitiũ. *Nou.* De Angelis sanctis nulla mihi inest dubietas, quin sint: quia Prophetarum scripta sæpè de illis loquuntur. Quòd verò dæmones sint, quòd mali sint, & quòd incendijs æternis deputati sint: ex Scripturis vtriusque testamenti vellẽ mihi demonstrari. M. Plurima ad hæc probanda existunt testimonia. De Lucifero, id est diabolo, propter decorẽ suæ creationis sic dicto, ejusq; casu, ait Isaias *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer*, qui mane oriebaris? Quòd factus sit diabolus, & quòd de cœlo ceciderit; testis est Saluator, qui ait. *Vidi sathanã, vt fulgur de cœlo cadentem* De quo Iob. *Quadam die cùm venissent filij Dei, vt assisterent coram Dño affuit inter eos etiã & sathan*. Et in psalmo Dauid loquẽs de Iuda proditore. *Diabolus stet à dextris eius*. Itẽ Habac. de Christo. *Egredietur diabolus ante pedes ejus.* Et in alijs locis multis diabolum scriptura commemorat. Quod autem solus non fuerit, nec solus ceciderit: testatur Ioannes in Apocalypsi, dicens. *Factũ est prælium magnum in cœlo: Michael & Angeli eius pugnabant cum dracone: & draco pugnabat & Angeli eius: & non valuerunt, neque locus eorum inuentus est ãpliùs in cœlo.* Factus est per malitiam suam draco Lucifer gloriosus: de cujus decore ac pulchritudine per Ezechielem dicitur. *Tu signaculũ similitudinis, plenus sapientia & decore, in delicijs paradisi Dei fuisti. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum:* &c. Decima pars Angelorum creditur cecidisse. Vnde ob multitudinem Apostolus vocat eos aërias potestates. Cadendo enim aërem repleuerũt. De quorum malitia Propheta Christo dicit in Psalmo. *Malitia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* Et Dominus in Euangelio Iudeis dicit. *Vos opera Patris vestri diaboli facitis: ipse mendax fuit ab initio, & Pater ejus.* Quod hominibus infestus sit: testis est Iob, qui ait. *Absorbebit fluuiũ, & non mirabitur*: idest infideles, Paganos scilicet, Iudæos, & Hæreticos: *& habet fiduciam, quòd influat Iordanis in os ejus;* idest Fideles baptizati. Vnde Apostolus Petrus nos admonet dicens. *Fratres vigilate, sobrij estote, quia aduersarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret: cui resistite fortes in fide.* Quod de vno dicitur, de cæteris intelligendum est: quia sæpè numerus singularis ponitur pro plurali. Quòd æternaliter dãnandi sint: habetur ex verbis Dñi, qui in iudicio reprobis dicturus est. *Ite maledicti in ignem æternum: qui præparatus est diabolo & Angelis ejus.* Bene autem in quinta Distinctione loquendum arbitror de dæmonibus: quia quinarius numerus à Philosopho apostaticus vocatur: eo quod cæteris numeris imparibus conjunctus, & per seipsum multiplicatus, sẽper

Isai. 14. Luc. 10. Iob 1. Psal. 108. Habac. 3. Apoc. 12. Ezec. 28. Psal. 73. Ioan. 8. Iob 40. 1. Petri 5. Mat. 25.

seipsum in capite vel in fine ostendit: sic diabolus à quaternario perpetuę firmitatis recedens, primus cum hominibus malis quasi numeris inęqualibus sociatur, semper in principio vel in fine operis, siue sermonis, illius nequitia demonstratur. *Nou.* Satis mihi fateor probatum esse, vnde hæsitaui, diuinæ scripturæ testimonijs: neque mihi satisfactum fateor, nisi eadem viuacibus declares exéplis. *Mon.* Dæmones esse, multos esse, malos esse: plurimis tibi exemplis potero probare.

Caput 11.

De Henrico milite, qui dæmones esse non credens, per nigromanticum illos vidit.

MILES quidam, Henricus nomine, de castro Falkinstin oriundus fuit: pincerna Cæsarij monachi nostri, tunc Abbatis Prumiæ: & sicut eodem Cæsario recitante didici, cùm jam dictus miles dæmones esse dubitaret, & quicquid de illis audisset, friuolum reputaret: quemdam clericum, Philippum nomine, in nigromantia famosissimum, accersiuit: & vt dæmones sibi ostenderet, cum instantia multa petiuit. Cui cùm ille responderet, visio dæmonum horribilis est, periculosa est, neque omnibus expedit, illos videre: & miles importunè nimis instaret: cleric⁹ adjecit. Si securum me feceris, quod neque à cognatis, siue ab amicis tuis, nihil mihi ex hoc mali euenerit, si fortè à dæmonibus deceptus vel territus læsus fueris: acquiescam tibi. Et fecit eum securum. Die quadam tempore meridiano, eo quod tunc majores habeat vires dæmoniũ meridianum, Philippus militem in quoddam biuium duxit: gladio illum circũcircinauit: legem circuli infra circulum posito prædixit, & ait. Si aliquod horum membrorum tuorum extra hunc circulum ante meum reditum extenderis, morieris: quia mox à dæmonibus extractus peribis. Monuit etiam, vt nihil petentibus daret, nil promitteret, nec se signaret. Et adjecit. Multis modis te dæmones tentabunt, & terrebunt: nec tamen tibi nocere poterunt, si mandata mea custodieris. Discessitque clericus ab eo. Solo sedente illo in circulo: ecce videt contra se venientes inundationes aquarum: deinde audit grũnitus porcorum, flatus ventorum, & alia phantasmata his similia multa: quibus illum dęmones terrere moliebantur. At quia jacula præuisa minus feriunt: contra hæc à semetipso confortabatur. Nouissimè verò contéplabatur in nemore vicino quasi vmbram humanam tetram, summitaté arborum excedétem: quæ ad ipsum properabat. Et intellexit statim, quia diabolus esset, vt fuit. Qui vt circulum attigit, stetit: quid sibi vellet, militem interrogauit. Erat autem quasi magnus vir, imò maximus & nigerrimus, vesteque subnigra indutus: & tantæ deformitatis, vt miles in eũ respicere non auderet. Cui sic ait. Bene fecisti veniendo: ego enim te videre desideraui. Ad quid inquit? Et ille. Multa de te audiui. Respondente diabolo, quid de me audisti: subjecit miles. Pauca bona: & multa mala. Ad quod diabolus. Sæpè me judicant, & condemnant homines, sine causa. Ego neminem nocui, neminem lædo, nisi prouocatus. Philippus magister tuus, bonus amicus meus est: & ego illius. Quære, si vnquam illum offenderim. Ego facio, quod ei placet: & ipse mihi in õnibus obtemperat: vocatus ab illo huc veni ad te. Tunc miles. Vbi fuisti quando te vocauit? Respondit dęmon. Tantum ex illa parte maris fui: quantum ab hoc loco distat vsque ad mare. Et ideo justũ est, vt in aliquo munere laboribus meis respondeas. Qui miles. Quid vis? Respondit ille. Volo & rogo: vt des mihi palliolum tuum. Dicente milite non tibi dabo: poposcit cingulũ: deinde oué vnam de grege. Quæ cùm õnia negaret: nouissimè gallum ejus domus petiuit. Cui cum diceret, quid opus habes gallo meo: respondit dæmon. Vt cantet mihi. Et ille. Quomodo caperes eũ? Res-

Lex circuli diabolica.

Demon pa-ret, imago euocatus.

pondit iterum dæmon. Non soliciteris de hoc; tu tantum da mihi illum. Tunc miles. Vnde est tibi tanta scientia? Dixit dæmon. Nihil mali fit in mundo, quod me lateat. Et vt hoc scias verum esse: ecce in tali villa in tali domo virginitatem tuam perdidisti: ibi & ibi peccata illa & illa commisisti. Et non potuit contradicere miles, quin verum diceret. *Nou.* Non puto, quin miles aliquando eadem confessus fuerit peccata. Quomodo ergo diabolus scire potuit confessa? *Mona.* Quia cum voluntate iterum peccandi miles confessus fuit: diaboli scientiam in nullo minuit. *Nou.* Placet quod dicis: quia idem te dixisse recolo, in Distinctione tertia. *Mon.* Cumque rursum diabolus postularet nescio quid, & ille renueret: quasi eum rapere volens & extrahere, manum contra eum extendit: atque intantum terruit, vt retrorsum cadens, clamaret. Audita ejus voce Philippus accurrit: in cujus aduentu phantasma mox disparuit. Ab illa hora miles idem sẽper pallidus fuit, nativum colorem numquam recuperauit: emendatiùs viuens, & dæmones esse credens. Non est diu, quod defunctus est.

Caput III

De Sacerdote, qui per diabolum à circulo extractus est & confractus.

EODEM tempore Sacerdos quidam stolidus eundem Philippum rogauit, atque remunerauit: vt sibi dæmones ostenderet. A quo cum fuisset modò supradicto in circulo positus & instructus, à diabolo territus & extractus est: atque ita, antequam adueniret Philippus, confractus, vt tertia die moreretur. Cujus domum Vualleramnus Comes confiscauit. Ego eundem Philippum vidi: qui ante paucos annos, procurante, vt creditur, magistro & amico suo diabolo, occisus est.

Caput IIII.

De clerico, qui apud Toletum dolo diaboli extractus, & ad inferos ductus & reductus, factus est monachus.

RETVLIT mihi bonæ memoriæ monachus noster Godescalcus de Vuolmunsteine, quod silere non debeo. Cùm die quadam rogaret dictum Philippum, vt aliqua sibi de arte sua recitaret mirabilia: respondit ille. Ego vobis dicam rem satis mirabilem, temporibus meis apud Toletum veraciter gestam. Cùm plures scholares ex diuersis regionibus in eadem ciuitate studerent in arte nigromantica, juuenes aliqui de Suevia atque Bajoaria stupenda quædam & incredibilia à suo magistro audientes, & vtrũnam vera essent, probare volentes, dixerunt illi. Magister, volumus, vt ea quæ nos doces, oculotenus ostendas: quatinus aliquem ex studio nostro fructum capiamus. Quos cum auerteret, & non acquiescerent, eo quod natio illa gens sit mirabilis, hora idonea in campum illos duxit: gladio circa eos ciculum fecit: monens sub interminatione mortis, vt infra circulum se cohiberent: & ne aliquid rogantibus darent, vel ab offerentibus reciperent: & secedens ab eis paululũ; dæmones carminibus suis aduocauit. Mox adsunt illi in formis militum decenter armatorum: militiæ circa juvenes vel disciplinæ ludos exercentes. Nunc lapsum simulabant, nunc lanceas & enses contra eos extendebant: omnibus modis satagentes, vt extra circulum eos extraherent. Qui cùm sic nil proficerẽt, in puellas speciosissimas se transformantes, choreas circa eos ducebant: varijs anfractibus juvenes inuitantes. Ex quibus vna forma cæteris præstantior vnũ ex scholaribus elegit: ad quem quoties venisset chorizando, toties annulum aureum porrigebat: intus suggerẽdo, & foris motu corporis ad amorem sui illum inflammando. Quæ cum per multas vices hoc actitasset, victus juvenis digitum contra annulum extra circulum porrexit: quem illa per eundem digitum mox extrahens, nusquam cõparuit. Capta præda conventus malignantium in turbinem resoluitur, fit clamor & strepitus discipulorum, accurrit magister: de raptu consocij omnes conqueruntur. Quibus ille respondit. Ego sine causa sum: vos me coëgistis. Ego vobis prædixeram: non eum amodo videbitis. Ad quod illi. Nisi nobis restituas illum: interficiemus te. Timens tamen vitæ suæ, sciens Bavaros esse furiosos: respõdit. Ego tentabo: si spes aliqua sit de illo. Vocansque principem dæmoniorum, fidele suum ministerium ad memoriam illi reuocans: dixit militiæ suæ vel disciplinæ multum esse derogandum, seque à discipulis occidendum: nisi juvenis restitueretur. Cui diabolus compassus, respondit. Crastino consilium propter te in tali loco celebrabo: tu esto præsens: & si aliquo modò illum per sententiam obtinere poteris, gratum habeo. Quid plura? Ad imperium principis concilium malignantium cogitur: de violentia in discipulum facta à magistro conqueritur: ab aduersario respõdetur. Domine, inquit, non feci illi injuriam, non violẽtiam: magistro suo inobediens fuit: legem circuli non custodiuit. In hunc modum illis contendentibus, diabolus dæmonem quemdam sibi collateralem de sententia interrogauit dicens. Oliuere, semper curialis fuisti: contra justitiam personam non accipis: solue quæstionem hujus litis. Respondit ille. Ego juvenem restituendum esse judico magistro suo. Moxque ad aduersarium conuersus ait. Redde illum: quia nimis importunus ei fuisti. Ceteris sententiæ ejus assensum præbentibus, ad mandatum judicis scholaris ab inferis eadem hora reducitur: magistro suo restituitur: concilium soluitur: ad discipulos reducta præda magister lętus reuertitur. Cuius vultus ita erat macer & pallidus, color tam immutatus, vt hora eadẽ à sepulchro videretur resuscitatus. Qui socijs visa apud inferos recitans: quàm Deo contraria & execrabilis foret illa disciplina, magis exemplo ostendit quam verbo: & à loco recedens, in quodam Ordinis nostri monasterio se monachum fecit. *Nou.* Recordor nunc illorum duorum, iuvenis videlicet, qui apud Toletum dafuncti sui socij ammonitione conuersus est: alteriusque clerici, cui visa pœna Lantgrauij conuersionis causa fuit, sicut dictum est in Distinctione prima. *Mo.* Contardus monachus noster senex retulit

Dist.1.c.34.

mihi

mihi, se ante conuersionem nocte quadam in plenilunio, demonstrante sibi quodam clerico nigromantico, in diuersis formis dæmones vidisse. Vnde dubium non est quin sint: qui sic ab hominibus videri audiri & sentiri possunt. *Nou.* Licet mihi satis probatum sit dæmones esse: magis tamen delectaret de his testimonia Religiosorum quā sæculariū audire. *Mon.* Quod dæmones sint, quod multi sint: non dubijs sed verissimis, non sæcularium, sed claustralium personarum tibi ostendam exemplis, de quibus nil dubitabis.

Caput V.

De Hermanno Abbate loci sanctæ Mariæ, qui in diuersis formis dæmones vidit.

DOMINVS Hermannus, nunc Abbas Loci sanctæ Mariæ, quantæ sit vir Religionis, quantæve grauitatis, bene nosti. Iste ante conuersionem Ecclesiæ Bunnensis erat canonicus: vir nobilis, & de alto sanguine natus. Factus verò monachus in Hemmenrode, non multo pòst cùm emitteretur Conuentus noster de eodem claustro, primus ei Abbas efficitur: & post annos paucos, nobis per electionem ablatus, eidem, in Abbatem promotus, restituitur. Erat tūc temporis illic Conuersus quidam, Henricus nomine, magister cujusdam grangiæ, quæ Hart vocatur: vir bonus & justus, maturus ætate, & corpore virgo. Iste inter reliqua dona, quæ acceperat à Domino: sæpè in choro, nocturnis horis maximè, in diuersis formis dæmones discurrere vidit. Hæc cùm in confessione jam dicto retulisset Hermanno, illius exemplo videndi dæmones desiderio accensus: intentissimè Deum orauit, vt sibi hanc gratiam donare dignaretur, statimque exauditus est. In proxima verò solemnitate sancti Martini cùm staret ad matutinas: contemplatus est dæmonem vnum in forma rustici quadrati inferiùs juxta præsbyterium intrare. Habebat enim pectus latum, scapulas acutas, collum breue, capillum in fronte satis superbè tonsuratum: crines reliquos sicut aristas dependentes. Ascendens venit ad quemdam nouitium: stans coram illo. Quem cum domnus Hermannus, qui tunc temporis Abbas non erat, intuitus fuisset, oculosque parumper auertisset, ac denuo videre illum voluisset: disparuerat. Alio tempore transformans se dæmon in caudam vituli, & super formam cadens, cui idem nouitius appodiabat: motu lenissimo trahebat sese ad nouitiū. Cujus scapulas cum eadem tangeret: mox in psalmodia fallebatur nouitius. Qui cùm super articulos se dimitteret regulariter satisfaciens: dæmon quasi turbine impulsus ad longitudinē cubiti vnius recessit ab eo: sicque disparuit. Non enim spiritus ille superbiæ, qui blandimento caudæ suæ tertiam partem stellarum post se trahit, ad vnius humilitatis signum stare potuit. Nouitius iste dominus Alexander fuit, nunc Prior in claustro. Verisimile est, tunc eum aliquid leuitatis cogitasse: quando per leuem motum tentatus est & impeditus. *Nou.* Placet q̄ dicis. *Mon.* In nocte sancti Cuniberti cum staret in choro Abbatis tunc simplex monachus, vidit juxta præsbyterium duos dæmones intrare & paulatim ascendere ad stallum Abbatis, inter chorum monachorum & nouitiorum. Qui cùm venisset ad angulum vbi parietes cōueniunt: exilijt dæmon tertius duobus se socians, & cum illis exiens. Tam prope enim transeuntes ei venerunt, vt manu illos tangere potuisset. Quos diligentius intuens, considerauit quod pedibus terram non tangerent: vt pote aëriæ potestates. Habebat enim vnus ex prioribus femineum vultum, in capite ejus velamen nigrum, nigro circundatus pallio: & sicut mihi retulit, monachus ille qui fouebat tertium juxta se, satis erat murmuriosus, & nō parum acediosus: in choro dormiebat libenter, & inuitus psallebat: hilarior ad potandum, quam ad cantandum. Breuiores vigiliæ videbantur ei semper longissimæ Alio tempore vidit, in vigilia vt puto sancti Columbani Abbatis, tunc eo existente Priore, cùm chorus Abbatis inciperet primum matutinarum Psalmum scilicet, *Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me:* dæmones in choro

Dæmonis figura.

Dæmōes turbant monachos canētes

multiplicati adeò sunt: vt ex illorum concursu & discursu mox in eodem psalmo fratres fallerent. Quos cùm chorus oppositus conaretur corrigere, dæmones transuolauerunt, & se illis miscentes, ita eos turbauerunt, vt prorsus nescirent, quid psallerent. Clamauit chorus contra chorum. Domnus Abbas Eustachius, & Prior Hermannus, qui hæc vidit, à stallis suis semoti, cum satis ad hoc conarentur, non poterant ad viam psalmodiæ eos reducere: neque vocũ dissonãtias vnire. Tandem psalmo illo modico & valde vsitato cum labore pariter atque cõfusione qualicumque modo expleto: diabolus totius confusionis caput, cum suis satellitibus abscessit, & pax turbata psallentibus accessit. Quem eadem hora prædictus Prior in forma draconis hastæ habentem longitudinem euolare vidit: & hoc juxta lampadem in choro ardentem, ne ejus abscessus latere posset contemplãtem. Reliqui dęmones vmbrosa habebant corpora, infantibus majora: quorum facies ferro igne extracto erant simillimæ. *Nou.* Ex quo tot dæmones congregati fuerant in loco vno ad vnius impedimentum congregationis: non dubito, quin innumerabiles sint in orbe terrarum. *Mon.* Teste Euangelio, legio intrauerat hominem vnum: vnde quia multi sunt & mali, & ad impedimentum nostrum, heu! nimis parati, consulo, vt cùm stamus ad psallendũ, circunspecti simus, & intenti, feruentes, & humiles: ne meritum sancti feruoris extinguat vitium superbæ vociferationis. Inquantum enim maligni spiritus turbantur in cordis nostri deuotione: intantum lætãtur in superba vocum exaltatione. Cùm nocte quadam hebdomadarius Inuitatorij Antiphonam inciperet, & monachus ei proximus voce mediocri Psalmum inponeret, Hervicus tunc Prior cum cæteris senioribus eadem voce qua ille inceperat, psallere cœpit: stabat juvenis quidam minus sapiens in inferiori penè parte chori: qui indignè ferens psalmum tã submissè incœptum, ferè quinque notis illum exaltauit: Suppriore ei resistente, ille cedere contempsit: & cum multa pertinacia victoriam obtinuit. Cujus partes quidam ex opposito choro in proximo versiculo adjuuerunt: propter scandalum & dissonantiæ vitium cæteri cesserunt. Mox is qui suprà, vidit dæmonẽ, de quo suprà dixi, monacho triũphante quasi candens ferrum, prosilientem: & in oppositum chorum, in eum qui ejus partem roborauerat, se transferentem. Ex quo colligitur: quod magis Deo placeat humilis cantus, quàm voces etiam in cœlum arroganter exaltatæ. Alia quadam nocte cum peruenissent fratres ad vigilias, & stans in loco suo propter aëris claritatem considerandam oculos direxisset ad fenestram, quæ est in fronte Ecclesiæ: objecit se visui ejus dæmõ quidã in Æthiopis effigie, magnꝰ & nigerrimus: ac si eadem hora igni infernali fuisset extractus. Qui ad eum per chorum veniens superiorem, ipsumque pertransiens, egressus est. Alio itidem tempore cum modicùm se mouisset à stallo suo ad cõmonẽdum fratres, conspexit dæmonem inter stallum Abbatis atque Prioris intrare cum impetu, ipso aspectu horribilem nimis. Qui cùm in chorum Prioris nequiter respexisset, & vidisset sibi ingressum non patere propter ipsum, eo ꝙ sibi viam occupasset, raptim se in chorum nouitiorum deposuit: & cuidam monacho seniori illic sedenti se conjunxit. Iste supradicto monacho, qui dæmonem juxta se fouerat, dissimilis in moribus non erat: bibulus scilicet, acediosus, & libenter murmurans. Ecce ista debent esse timori monachis acediosis. *Nou.* Tam ista, quam ea quæ te in distinctione superiori de vitio acedię dixisse recolo: omnes qui libenter dormiunt in choro, & inuite: psallũt, merito terrere debẽt. *Mo.* Sępius dæmones per chorum in minutissimis formis discurrere, sępius in diuersis locis eosdem contemplatus est terribiliter scintillare: sciens aspectum illorum

Marc. 5.

Quales stare debeamus ad psallẽdũ.

oculis esse nociuum: nec ignorans nequitiam illorum. Die quadam missa dicta de Spiritu sancto, orauit Deum vt se ab hujusmodi visionibus liberaret. Statim affuit inimicus, in forma lucidissimi oculi habentis quantitatem pugni: in quo quicquid erat, viuere putabatur. Ac si diceret. Modo diligenter me considera: quia de cætero non videbis me. Postea tamen eum vidit: sed non tam manifestè, nec tam sæpè, vt priùs. Factus Abbas in Loco sanctæ Mariæ, cum nobilis femina Aleydis Comitissa de Froibret ibi sepeliretur, tamquam loci fundatrix, & adhuc corpus ejus jaceret in feretro, vidit dæmonem ipsum feretrum circũgyrãtem, & quasi aliquid sui juris perdidisset, ita oculorum indagine omnes ejus angulos lustrauit. Nondum est annus, quod Prior noster, dum post sepulturam cujusdam Conuersi nostri ad horam canonicã chorum intraret, & nescio quid de sæcularibus negotijs foris tractaret, diabolum tamquam ducem viæ ante illũ ingredi conspexit. Erat autem forma assumpti corporis ad modum subtilis, ad instar nubis. Deinde paucis diebus elapsis: nocte quadam infra matutinas in simili illum specie coram jam dicto Priore stare conspexit. *Nou.* Quid est, quòd personam hujus venerandi Abbatis, cum scriberes de Infantia Saluatoris, homelias morales, & penè omnes prædictas visiones ibi poneres: ita personam ejus celare studuisti? *Mon.* Ipse ex multa caritate secreta sua mihi reuelans, tunc temporis, ne eum proderem prohibuit: quod postea tamen importunitate meã victus concessit. Sciebam enim personæ illius grauitatem non modicam posse præbere scribendis auctoritatem. Cujusdam venerabilis, magnarumque virtutum viri, cujus tam nota fuit sanctitas, & tam probata auctoritas, vt merito de illius dictis nemo dubitare debeat, nunc recordor: quorum visiones tam præsentibus quam futuris esse poterunt exemplum terroris.

Auctor scripsit homilias de Infantia Saluatoris.

Caput VI.

De Christiano monacho, qui dæmones vidit.

IN Hemmenrode Sacerdos quidam venerabilis ad conversionem venit: nomine & opere Christianus. Huic dæmones multum importuni erant: & sæpè illos vidit, tam ante conuersioné, quàm post. Hujus tempore alter quidã sæcularis Sacerdos, nomine Carolus, in eodé cœnobio factus est nouitius: & ejus in probatione socius Prior noster Isembardus. Hic instinctu diaboli, cujus cõsilio vtebatur, gulæ & carnis suæ cómodis nimis consentiens, infirmitates sæpiùs simulauit: pede claudicauit: lecto decubuit. Qui cùm positus in infirmitorio, tantum carnem nutriret, & spiritum negligeret: vadens & rediens de priuata, cùm claudicaret, & in coquinam respiciendo, quæ ibi præpararentur infirmis, consideraret: prædictus Christianus diabolum eum sequi vidit: qui eo modo, quo ille, claudicauerat, & ipse claudicauit: & sicut introspexerat, introspexit: in nullo autem discrepans ab illius gestibus. Tandem infra annum probationis deficiens, reuersus est ad ollas Ægypti: & secuta est caro carnem. Fratribus post capitulum præparatis ad laborem, cum starent circa auditorium, & expectarét tabulæ percussionem, essentque aliqui ex eis remissi per otiosam signorum consignificationem, vidit vir ille beatus cattos fœda quadam adustione maculatos, imò sub eorum specie dæmones, caudarum suarum motibus ejsdem blandiri, & continuatis vicibus corporum suorum compressionibus in signum familiaritatis illos demulcere: eos verò, qui grauitatem suam seruabant, nec respicere quidé audebant. Die quadam cùm orationis gratia ante quoddam altare se prostrauit: diabolus in bufonem maximum se transformans, ad instar gallinæ, ante ejus ora resedit. Quò viso territus, illicò surrexit & fugit: hora eadem dolos diaboli

Dæmones signis otiosis delectantur.

min⁹ obseruans. Videntur mihi tres visiones istæ cõtra tria vitia esse satis necessariæ: prima contra vitiũ gulositatis, 2. contra vitiũ vanitatis, 3. cõtra tędiũ orandi. Licet non videamus, diabolus sæpè per hujusmodi horrores dulcedinem nobis extinguit orationis. Hæc mihi dicta sunt à suprà memorato Hermanno Abbate, necnon & Waltero monacho de Birbec, qui illi familiares fuerunt. Reliqua ejus acta & visiones audies in Distinctione septima.

Contra tria vitia tres visiones.

Caput VII. *De dæmonibus visis in superba veste feminæ.*

RETulit mihi quidam ciuis honestus, asserens suis tẽporibus Maguntiæ, si bene memini, hoc quod dicturus sum, cõtigisse veraciter. Die quadam Dñica cùm Sacerdos in Ecclesia, cujus erat plebanus, circuiret, & aqua benedicta populũ aspergeret, ad ostiũ Ecclesiæ veniens, matronã quamdam põpaticè venientem & ad similitudinem pauonis varijs ornamẽtis pictam obviã habuit: in cuj⁹ cauda vestimentorũ, quam habebat post se longissimã, multitudinem dæmonũ residere cõspexit. Erant enim parvi vt glires, nigri vt Æthiopes: ore cachinnantes, manibus plaudentes, & sicut pisces intra sagenam conclusi saltantes. Reuera ornatus muliebris sagena diaboli est. Quos vt vidit, dęmonũ quadrigam foris expectare fecit, plebem advocauit: dęmones, ne fugerent, adjurauit. Territa illa stetit, & vt visiones populus videre mereretur, quia vir bonus ac justus fuit, orationibus obtinuit. Intelligens mulier, ob vestimentorũ superbiam sic se à dæmonib⁹ esse derisam, domũ redijt, vestimenta mutauit: & tam ipsi, quàm cęteris feminis, eadẽ visio occasio facta est humilitatis. *No.* Si tot sunt dæmones, qui nos miseros homines instigant ad culpã: puto, quòd multi erunt, qui consentientes trahent ad pœnam. *Mon.* De hoc te magis instruam exemplis, quàm verbis.

Vestiũ luxus dæmonibus gratissimus.

Caput VIII.

De Sacerdote, qui in obitu suo multitudinem vidit dæmoniorum.

IN Deitkirchin sanctimonialium monasterio, quod in oppido Bunnensi situm est, Sacerdos quidam defunctus est, Adolphus nomine: vir valde sæcularis & lubric⁹, jamdicti monasterij plebanus. Hic, sicut mihi retulit quidam Sacerdos, qui fuerat Bunnensis Ecclesiæ canonicus, cùm die quadam cum quodam suo cognato luderet in aleis, quidam ex parochianis ejus flens superuenit: & vt matris ejus confessionem audire, eamque communicare dignaretur, humiliter, & cum lacrymis supplicauit. Respondente Sacerdote, non veniam, nisi expleto ludo, & ille instaret, asserens infirmam expectare non posse: commotus Sacerdos secum ludenti dixit. Cognate, ego conqueror vobis de domino isto, qui me quiescere non sinit. Videns ille se nil proficere, tristis ac gemens discessit: & infirma sine confessione atque viatico ab hac luce migrauit. Die autem tertio is qui cum Sacerdote luserat defunctæ filio occurrit: & Sacerdotis querimonię recordatus, illum sine causa occidit. Post hæc & alia peccata plurima, idem Sacerdos peremptoriam incidit infirmitatem. Qui cùm esset in desperatione: quędam cognata ejus sedens coram illo, cùm signum contritionis nullum in illo videret: tristis sic ait. Domine, debilis estis valde: præparate vos propter Deum: inuocate illũ, vt peccata vestra vobis dimittat, & spatium adhuc fructuosæ pœnitentiæ concedat. Ad quod ille desperatus respondit. Vides horreũ illud magnũ ex opposito nostri? Non sunt in ejus tecto tot calami: quot sunt circa me dæmones congregati. Et hoc dicto mox agonizans expirauit: eos videns adesse moriturus, quorũ consilio vixerat sanus. Multa tibi adhuc de multitudine dæmonum dicere possem: sed vsque ad duodecimã Distinct. illa reseruo. *No.* Cùm mali malè viuendo multos habeant dæmones incentores, multos in morte accu-

Dæmonum multitudo.

satores: miror, si tot in pœnis habituri sint singuli tortores. *Mo.* Suprà Distinc. 1. dictum est de Abbate Morimumdési, quod dęmones animā ad loca pœnarū portantes cruciauerunt. Similiter Disti. 2. Hildebrandus latro Bertolpho post mortem apparens, multa millia dęmonū dicebat animam suā foris pręstolari. *N.* Si hęc ita se habent: certum est, plures esse dæmones, quàm homines malos. *Mo.* Quantū ad præsens tēpus, quæstionis hujus solutionē scire non possumus: sed certum habemus, quòd in fine mundi, quando cōplet⁹ fuerit reproborum numerus, multò plures erunt mali homines, quàm dęmones. *No.* Vnde hoc probatur? *Mo.* Decima pars Angelorū cecidit, ex quibus dæmones facti sunt. Teste B. Gregorio, tot ascensuri sunt ex electis hominū, quot ibi Angeli remanserunt. Secundū hoc nouem partibus numerus hominū electorum transcendet numerum dęmoniorum. Quis verò dubitat, quin incōparabiliter plures sint homines mali, quā boni? Nec in hoc mali homines aliquā recipient consolationem, quod numero longè plures erunt dæmonibus: quia tanta est illorū naturalis potentia, tanta contracta malitia, tanta torquendi industria: vt vnus multis millibus hominū in pœnis adhibendis sufficere possit. Hęc de multitudine malignorum spirituū dicta sunt. Quòd autē incōparabiliter mali sint & immisericordes; varijs tibi pandā exemplis.

Cap. 33.

Cap. 6.

An tot hoīes saluādi quot sunt Angeli.

Caput IX.

De dæmone, qui dixit, se malle descendere in infernū, quàm redire ad cælum.

DÆmon quidā, cùm hominem à se obsessū horribiliter torqueret, & diuersis, per os ejus garriendo, diuersa respōderet, dictum est ei à quodam ex circūstantibus. Dic diabole, si posses ad gratiā, in qua fuisti, redire, quid velles propter hoc laboris sustinere? Respondit ille. Si hoc esset in meo arbitrio, mallē cum vna anima decepta descendere in infernum, quàm redire in cælum. Mirantibus omnibus, cur ita diceret: iterū hoc verbū respōdit. Quid de hoc miramini? Tanta est malitia mea, & tam obstinatus sum in illa: vt non possim aliquid velle boni. Huic verbo alterius cujusdam dæmonis sermo discordat.

Caput X. *De alio dæmone, qui contraria dicebat.*

IN Ecclesia beati Petri in Colonia, cùm femina quædā à dæmone obsessa miserabiliter tormentaretur: contigit, vt alia obsessa superveniret. Mox vna cōtra alteram cœpit insurgere, clamoribus & contumelijs sic se invicem afficere, vt omnes miraremur. Dæmon dęmoni dicebat. Miser, vt quid cōsentiendo Lucifero, sic de gloria ęterna ruimus? Ad quod alter respondit. Quare fecisti? Cūque adhuc quasi pœnitudinis verba proferret, alter subjunxit. Tace: pœnitentia ista nimis est sera, redire non poteris. Vides, quanta sit in illis obstinatio? Idē spiritus malignus de reditu ad gloriā, sicut superior, interrogatus: verbū sermoni ejus valde contrariū audiente me respondit. Si esset, inquit, colūna ferrea & ignita, rasorijs & calamis acutissimis armata à terra vsq; ad cælū erecta: vsque ad diē judicij, etiamsi carnem haberē, in qua pati possem, me per illā trahere vellem, nūc ascendendo, nunc descendendo: dūmodo redire possem ad gloriā, in qua fui. *N.* Quid est, quod tam contraria senserūt? *M.* Dęmon superior sciens propositionē sibi factam pros⁹ impossibilem, malitiā suam ostendit: iste quantū boni perdiderit, verbis quibus valuit declarauit. *N.* Timentne dęmōes pœnā sibi præparatā? M. Sentiūt, & timent. Hinc oēs exorcismi, qui ad illorū nequitiā eneruandā fiunt, per ignem & extremū judiciū concludūtur. Quā parati sint ad nocendū hoībus, alijs tibi ostendā exemplis.

Cur dæmōes contraria dixerint.

Caput XI. *De dæmone ingresso feminā sibi à marito traditam.*

DVm Abbas noster anno pręterito in Monte sancti Salvatoris juxta Aquisgranū Missam celebraret, ea finita oblata est mulier obsessa. Sup cuj⁹ caput

Marc. 16. cùm legisset lectionem Euangelicam de Ascensione, & ad illa verba, *Super agros manus imponent, & bene habebunt*, manũ capiti ejus imposuisset: dæmon emisit vocem tam horribilé, vt omnes terreremur. Adjuratus vt exiret: respondit. Nondũ vult Altissimus. Interrogatus, quomodo intrasset: nec ipse respondit, nec mulierem respondere permisit. Postea confessa est, quòd ad vocem mariti sui in cõmotione animi sui dicentis, vade diabolo, intrare illum senserit per auriculam. Erat autem eadem femina de Aquensi prouincia, & satis nota.

Caput XII. De *puero, quem diabolus inuasit, cùm ei Pater malediceret.*

HOMO quidam iratus, sicut audiui à quodam Abbate, dixit filio suo: vade diabolo. Qué mox ille rapuit: & nusquã comparuit. *Nou* Quid est, quòd filius punitus est ob peccatũ Patris? M. Idem, quod dixi de supradicta muliere, dico. Vtrumque fieri permisit Deus, propter exemplum: vt dum in vexatione vxoris, mariti audierint cruciatus cordis, & in raptu filij patres dolores, animi sui furorem cohibeant: & à stultiloquio linguas cõpescant. *No* Placet, quod dicis. M. Qui dæmones esse dubitat, energumenos attendat: quia dum per illorum ora diabolus loquitur, & in corporibus tam crudeliter debacchatur, manifestum præsentiæ suæ indicium illis demonstrat. *Nou* Verum diceres: si non esset ibi aliqua simulatio. *Mon.* Obsessos fuisse, sæpè prodit Euangelium, produnt & Actus Apostolorũ: & in multis locis Vitæ vel Passiones sanctorum. Quod autem quidam propter quæstum se obsessos simulent, non nego: quòd verò in quibusdam nulla sit fictio, subjecto probabitur exemplo.

Mat. 4. 7. & 8. Mar. 1. Luc 4. Actor. 19.

Caput XIII.

De obsessa, quæ dixit diabolum ligatum tribus verbis Canonis.

RETULIT mihi Girardus Præpositus Blesensis, mulierem obsessam multis bene notã, Sigerberg venisse gratia curationis. Quæ cùm in oratorio sancti Michaelis Archangeli de diuersis interrogaretur, & incideret mentio de Lucifero apud inferos ligato, respondit per os ejus diabolus. Stulti, quibus catenis putatis vos magistrũ meum apud inferos ligatum? Ferreis? Nequaq̃. Tria verba posita sunt in silentio Missæ, quibus ligatus est. Requirentibus quibusdam ex fratribus, quæ sint illa tria verba, dicere noluit, vel potiùs ausa non fuit: sed ait. Afferte mihi librũ, & ego vobis ostendam illa. Allatus est ei liber Missalis, & clausus porrectus. Quem illa aperiens, primo ictu Canoné inuenit: & digitum ponens sup illum locum, *Per ipsum, & cum ipso, & in ipso*: in quibus memoria fit summæ Trinitatis, ait. Ecce ista sunt illa tria verba, quibus ligatus est magister meus. Hæc audientes plures ex monachis qui aderant, scientes mulieré illiteratam esse, ędificati sunt valde: vim verborũ intelligentes. Per Patrem enim, & cum Filio, & in Spiritu sancto, quorũ opera indiuisa sunt, fortis ille ligat⁹ est, & vasa eius direpta. Sequitur aliud exemplum.

Caput XIV.

De obsessa, quæ in insula sancti Nicolai prodidit Reliquias.

IN festo Omnium Sanctorum hoc anno, cùm essem cum Priore meo in insula S. Nicolai, quæ vulgo Stupa vocatur, & est monasteriũ sanctimonialiũ, vidim⁹ ibi puellam ante aduentũ nostrum obsessam, sed tunc tam bñficio Reliquiarũ, q̃ sororũ orationibus liberatã. De qua retulit nobis ejusdem cœnobij magistra, femina religiosa, quòd die quadam, cùm crudeliter ab immundo spiritu discerperetur, volens quidam clericus honestus illum probare sacellum spinarum Dominicæ coronæ, de tabula aurea ea nesciente tollens, & manu clausa super caput obsessæ tenens, maximos ei clamores excitauit. Cui cùm dicerent circumstantes causam furoris ejus ignorátes, quid clamas, diabole, quid habes? respondit.

Spina coronæ Domini dæmonem fugat.

Hoc quod fuit in capite Altissimi, caput meum deprimit & pungit: & dicitis mihi, quid clamas Et ædificati sunt valde circũstantes, maximè sorores, duplicis rei habentes verũ experimentum; videlicet quòd spinę essent veræ, & quod femina veraciter obsessa esset à dęmone. Quòd si minùs hæc duo tibi sufficiunt exempla: recordare trium illorum dæmoniorũ in capite 1. 2. atq; 3. Distinct. tertiæ. *No.*

Caput XV. *Quomodo dæmones sint in hominibus.*

CVm de his mihi satisfactum sit: est adhuc, quod mouet. Quidã asserunt, dęmones non esse in hominibus, sed extra: eoquod castrum non intus, sed extrà, dicatur obsideri. Alij contrariũ sentiunt, innitentes verbis Salvatoris dicẽtis. *Exi ab eo, spiritus immunde.* M. Impropriè dicitur exire, nisi qui intus est. Vtriq; enim verũ dicunt secundùm aliquid: scilicet quòd in homine possit esse, & nõ esse. Non potest diabolus esse in anima humana: secundùm ꝙ Gennadius in distĩctionibus Ecclesiasticorum dogmatũ diffinit, dicens. D*æmonem per energiã, id est operationem non credimus substantialiter illabi animæ: sed applicatione & oppressione vniri. Illabi autem menti, soli illi possibile est: qui natura subsistens, in corpore ejus capabilis est suæ facturæ.* Mentem hominis nil implere potest, *nisi creatrix Trinitas. No.* Quid est ergo, quòd diabolus cor hominis dicitur intrare, tentare, vel immittere? *Mo.* Non aliter intrat, vel implet, vel immittit, nisi quòd animam decipiendo in affectũ malitiæ trahit. Et hæc est differentia inter adventũ Spiritus sancti & spiritus maligni: quòd ille propriè dicitur illabi, iste immitti. Spiritus sanctus existens intus in anima peccatrice per essentiam, & potentiã, & sapientiã: quasi de prope illabitur per gratiam. Spiritus verò malignus cùm extrà sit, vt dictum est, per substantiam, mala suggerendo, & vitijs mentẽ afficiendo, quasi sagittã suam immittit malitiam. Vnde habes. *Immissiones per Angelos malos.* Hinc est, quòd homo post adventum Spiritus sancti plus & fortiùs potest diligere bonũ, quàm antè dilexit malum, quasi de remoto immissum. Cùm diabolus dicitur esse in homine, non intelligendũ est de anima, sed de corpore: quia in concauitatibus ejus & in visceribus, vbi stercora continentur, & ipse esse potest. *N.* Satis expeditus sum de quæstione hac, sed quęro, si adhuc aliquæ viæ sint aliæ, quibus dæmones hominibus soleant nocere. *Mo.* Habent dæmones mille nocendi artes: ex quibus quatuor tibi pandã. Quibusdã nocent falsa promittendo: alijs nocent per suos ministros in fide subruendo: nõnullis nocent in corpore eos lædendo; alijs, quod periculosius est, in peccatis occidẽdo. Ista õnia justo Dei fiunt judicio: & de singulis tibi subjungã exẽpla.

An dæmones obsideãt tantum energumenos.

Marc. 5.

Gennadius.

Deus illabitur in animam, non dæmon.

Psal. 77.

Caput XVI.

De Conuerso, qui promissione Episcopatus à diabolo deceptus, suspensus est.

IN Campo domo Ordinis Cisterciensis, quæ sita est in Episcopatu Coloniẽsi, sicut audiui à quodã Sacerdote Ordinis nostri, homine veridico, quẽ res non latuit, Conuersus quidam fuit: quià monachis, cum quibus loquebatur, intantum literas didicerat, vt textum legere sciret. Hujusmodi occasione illectus & deceptus, libellos sibi ad hoc idoneos occultè fecit conscribi: cœpitq; in vitio proprietatis delectari. Cumque hujusmodi studiũ eidem Converso, ad hoc nimis cõverso, prohiberetur, amore discendi apostasiam incurrit: modicum tamen, propter ætatem, profecit. Deinde ad monasteriũ, pœnitentia ductus, rediens, & hoc vsque tertiò actitans, nunc ad scholas sæculares exeundo, nunc reuertendo: diabolo copiosam in se præbuit materiam decipiendi. Visibiliter enim illi apparens in specie Angeli, ait. Disce fortiter, quia futurum est, & à Deo diffinitum, vt Halverstadensis fias Episcopus. Stultus ille diaboli dolos non obseruans, sperabat, in se antiqua fore renouanda miracula. Quid plura?

Conuersus proprium habens & apostata.

Die quadam seductor Conuerso se ingerens: clara voce & hilari facie dicebat. Hodie episcopus Halberscedensis defunctus est: festina venire ad ciuitatem, cui à Deo destinatus es Antistes, ipsius consilium mutari non potest. Statim miser de monasterio silenter exiens: nocte eadem in domo cujusdam honesti Sacerdotis juxta oppidum Xantense hospitatus est. Vt autem gloriosè ad sedem suam veniret: nocte ante lucem surgens, equum hospitis valde bonũ strauit: cappam ejusdem induit, ascendit, & abijt. Mane familia domus damno cognito apostatam insequens apprehendit: à qua ad judicium sæculare tractus cum furto, & ꝑ sententiam damnatus: non cathedram vt Episcopus, sed sicut fur patibulum ascendit. Vides, ad quem finem promissio fuit diaboli? Alium Conuersum, & si non tam manifestè, non minus periculosè, decepit.

Caput XVII.

De Conuerso, qui voce cuculi deceptus, in apostasia perijt.

NArrauit nobis anno præterito beatæ memoriæ Theobaldus Abbas Euerbacensis, quod quidam Conuersus, cùm nescio quò tenderet, & auem, quæ cuculus dicitur, à voce nomen habens, crebriùs cantantē audiret, vices interruptionis numerauit: & viginti duas inveniens, easque quasi pro omine accipiens, pro annis totidem vices easdem cōputauit. Eja certè, inquit, viginti duobus annis adhuc viuã. Vt quid tantò tēpore me mortificē in Ordine? Redibo ad sęculũ, & sęculi delicijs viginti annis fruar: duobus annis, qui supersunt, pœnitebo. Non dubium, quin diabolus, qui supradictum Conuersum, vt Episcopus fieret, ad credendum induxerat aperto sermone, & huic suaserit, vt tali augurio fidem adhiberet, occulta suggestione: sed Dominus qui omne augurium odit, aliter quàm ille ordinauerat, disposuit. Nam duos, quos pœnitentiæ deputauerat annos, eum in sæculo viuere permisit: & annos viginti delicijs ordinatos justo suo judicio subtraxit. Ecce tales promissiones sunt diabolicæ. Quod autem nōnullos, imò plurimos, per ministros suos in fide subuertat sequētia, declarabũt.

Augurium Deo odiosũ.

Caput XVIII.

De duobus Hæreticis, post ficta miracula Bizuntij exustis.

DVO homines, non mente sed habitu simplices, non oues sed lupi rapaces, Bisuntium venerunt: summam religiositatem simulantes. Erant autem pallidi & macilenti, nudis pedibus incedentes, & quotidie jeiunantes: matutinis solemnibus Ecclesiæ majoris numquam defuerunt: nec aliquid ab aliquo præter victum tenuem accipere voluerunt. Cumque tali hypocrisi totius populi in se prouocassent affectum: tunc primum cœperunt latens virus euomere: & nouas atque inauditas hęreses rudibus prædicare. Vt autem eorum doctrinæ populus crederet, farinam in pauimento cribrari jusserunt: & sine vestigij impressione super illam ambulauerunt. Similiter super aquas gradientes, non poterāt mergi: tuguria etiam super se incendi facientes, postquam in cineres sunt redacta, egressi sunt illæsi. Post hæc dixerunt turbis, Si non creditis verbis: credite miraculis. Audiens talia Episcopus & clerus: turbati sunt valde. Et cum eis vellent obuiare, hæreticos & deceptores diabolique ministros affirmantes: vix euaserunt, vt non à populo lapidarentur. Erat enim idem Episcopus vir bonus atque literatus: & de nostra prouincia natus. Bene illum nouit senex monachus noster Conradus, qui mihi ista retulit: & qui eodem tempore in eadem ciuitate fuit. Videns Episcopus nihil se verbis proficere, & per ministros diaboli populũ sibi commissum in fide subuerti: clericum quemdam sibi notum, & in nigromātica arte peritissimum, ad se vocans, ait. Sic & sic per tales homines actum est in

Hæreticorũ hypocrisis.

ciuitate

ciuitate mea: rogo te, vt investiges à diabolo per artem tuam, qui sint, vnde veniant, vel qua virtute, tanta ac stupenda operentur miracula. Impossibile est enim, vt signa faciant virtute diuina: quorum doctrina nimis est Deo contraria. Dicente clerico, Domine, diu est, quod arti huic abrenunciaui: respondit Episcopus. Bene cernis, quantū arcter: vel oportebit me consētire, aut à populo lapidari. Injungo ergo tibi in remissionem peccatorum tuorum: vt mihi in hac parte acquiescas. Obediens clericus Episcopo, diabolum vocauit: causam suæ vocationis sciscitanti respondit. Pœnitet me recessisse à te: & quia de cætero magis tibi obsequiosus esse desidero, quam fuerim, rogo, vt dicas mihi, qui sint homines isti, quæ doctrina eorum: vel qua virtute tanta operentur mirabilia. Respondit diabolus. Mei sunt, & à me missi: & quæ in ore illorū posui, illa prædicant. Respondit clericus. Quid est, quòd lædi non possunt, nec in aquis mergi, neq; igne comburi? Respondit iterū dæmon. Chirographa mea, in quibus hominia mihi ab eis facta sunt, conscripta sub ascellis suis inter pellē & carnem consuta conseruant: quorū beneficio talia operantur, nec ab aliquo lędi potuerunt. Tunc clericus. Quid si ab eis tollerentur? Respondit dæmon. Tunc infirmi essent, sicut cęteri homines. Audiens ista clericus, regratiabatur dęmoni dicens. Modò recede, & cùm vocatus fueris à me, iterum venias. Reuersus ad Episcopū, hæc ei per ordinem recitauit. Qui magno repletus gaudio, totius ciuitatis populum in locum ad hoc idoneū conuocauit, dicens. Ego pastor vester sum, vos oues. Si homines isti, vt dicitis, doctrinam suam signis confirmant, volo illos vobiscum imitari. Sin autem, dignum est, vt illis punitis, vos ad fidē patrum vestrorum mecum pœnitentes reuertamini. Respondit populus. Nos plurima ab eis vidimus signa. Quibus Episcopus: sed ego illa non vidi. Quid multa? Placuit populo consilium: vocati sunt hæretici, adfuit Episcopus, accensus est focus in medio ciuitatis. Priùs tamen quàm intrarent, ad Episcopum secretò vocati sunt. Quibus ipse ait. Volo videre, si aliqua circa vos habeatis maleficia. Quo audito mox expoliantes se, cū magna securitate dixerunt. Quærite diligenter, tam in corporibus, quàm in vestimentis nostris. Milites verò, sicut ab Episcopo fuerant pręmoniti, brachia illorum levantes, sub ascellis cicatrices obductas notantes, cultellis illas ruperunt: cartulas insutas inde extrahentes. Quibus acceptis, Episcopus cum hæreticis ad populum exiens: facto silentio clamauit validè. Modo Prophetæ vestri ingrediantur ignem: & si læsi non fuerint, credam eis. Miseris trepidantibus & dicētibus, non possumus modo intrare: Episcopo recitante malitia eorum detecta est populo, & ostensa chirographa. Tunc vniuersi furentes diaboli ministros cū diabolo in ignibus æternis cruciandos, in ignem præparatum projecerunt: sicq; per Dei gratiam & Episcopi industriā, hæresis inualescens est extincta: & plebs seducta atque corrupta per pœnitentiam mundata.

Magus aduocat dæmonem.

Hæretici ob chirographū diaboli illæsi.

Sub ascellis hæreticorum latet diaboli chirographum.

Caput XIX.

De Hæreticis Coloniæ combustis.

Circa illa tempora, sub Archiepiscopo Reinaldo Coloniæ plures hæretici sunt cōprehensi: qui à literatis viris examinati & victi, per judicium sæculare damnati sunt. Data verò sententia, cùm ducendi essent ad ignem: vnus illorum Arnoldus nomine, quem cæteri magistrum suum fatebantur, sicut narrauerunt, qui interfuerunt, panem & peluim cum aqua sibi dari petiuit. Quibusdam volentibus vt hoc fieret: viri prudentes dissuasserunt, dicentes. Aliquid hic fieri posset opere diabolico: quod infirmis esset in scandalum & in ruinam. *Nouitius.* Miror, quid de pane & aqua voluerit.

Mon. Sicut conijcio ex verbis cujusdam alterius hæretici, qui ante hoc trienniũ à rege Hispaniæ comprehensus & combustus est, sacrilegam ex eis volebat facere communionem: vt suis fieret viaticum ad æternam damnationem. Nam quidam Abbas Hispanus per nos transiens, qui cum Episcopo & Ecclesiarum Prælatis ejusdem hæretici errores damnauit, eum dixisse referebat: quod rusticus quilibet in mẽsa sua & de pane suo quo vesceretur, conficere posset corpus Christi. Erat enim idem maledictus fabriferrarius. *Nou.* Quid ergo actum est de hæreticis Coloniensibus? *Mon.* Ducti sunt extra ciuitatem: & juxta cœmeterium Iudæorum simul in ignem missi. Qui cùm fortiter arderent: multis vidẽtibus & audientibus Arnoldus semiustis manũ imponens, ait. Constantes estote in fide vestra: quia hodie eritis cum Laurentio: cum nimis discordarent à fide Laurentij. Cùm esset inter eos virgo quædam speciosa, sed hæretica, & quorũdam compassione ab igne subtracta, promittentibus, quia vel eam viro traderẽt, vel si hoc magis placeret, monasterio virginum locarent: cùm verbotenus cõsensisset, jam extinctis hæreticis, tenentibus se dixit. Dicite mihi: vbi jacet seductor ille. Cumque eidem demonstrassent magistrum Arnoldum, ex manibus illorum facie veste tecta super extincti corpus ruit; & cum illo in infernum perpetuo arsura descendit.

Communio quorundam hæreticorũ.

Stupenda obstinatio puellæ hæreticæ.

Caput XX.

De Hæresi Waldosiana in ciuitate Metensi.

PAVCIS annis elapsis sub Episcopo Bertranno viro valde litterato, orta est hæresis Waldosiana in ciuitate Metensi, hoc modo. Cùm idem Antistes in festiuitate quadam populo in Ecclesia prædicasset: duos homines ministros diaboli in turba stare conspiciens, ait. Video inter vos esse nuntios diaboli. Ecce illi sunt, digito eos ostendens: qui me præsente in Monte Pessulano propter hæreses damnati sunt & ejecti. Qui Episcopo durius responderunt: habentes in comitatu suo scholarem, qui more canino contra illum latrabat, injurijs eum lassescens. Egressi verò de Ecclesia cum multitudinẽ populi circa se congregassẽt: errores suos illis prædicauerunt. Quibus cũ quidam ex clericis dicerent, vos Dñi nonne Apostolus dicit, *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Volumus scire, quis vos miserit huc prædicare. Responderũt illi. Spiritus. Non enim poterat illis Episcopus vim inferre, propter quosdam potentes ciuitatis, qui eos in odium Episcopi fouebant: eo quod quemdam vsurarium defunctum ipsorum cognatũ de atrio Ecclesiæ ejecisset. Reuera missi erant à spiritu erroris: per quorum ora hæresis Waldosiana ab vno eorum sic dicta, in eadem ciuitate est seminata: necdum prorsus extincta. *Nou.* Heu, quod tot sunt hæreses in Ecclesia hodie. *Mon.* Hoc furor & malitia diaboli efficit.

Rom. 9.

Caput XXI. *De Hæresi Albiensium.*

TEmporibus Inocentij Papæ prædecessoris hujus, qui nunc Papatũ tenet, Honorij, durante adhuc schismate: quod erat inter Philippũ & Ottonem Reges Romanorũ: diaboli inuidia hæreses Albiensiũ cœperunt pullulare, vel vt veriùs dicam, maturescere. Cujus vires erant tam validæ: vt omne triticum fidei gentis illius versũm videretur in loliũ erroris. Missi sunt Abbates Ordinis nostri cum quibusdã Episcopis, qui zizania rastro catholicæ prædicationis eradicarent: sed obsistente homine inimico, qui hæc seminauerat, modicũ profecerunt ibi. *Noui.* Quis fuit error illorum? *Mona.* Quidam hæresiarchæ eorum collegerunt puncta ex dogmate Manichæi: quidam ex erroribus quæ in Peri archon fertur scripsisse Origenes: plurima, quę de corde etiam suo finxerant, adjicientes. Duo credunt cum Manichæo principia; Deum bonum, & malum Deum, idest, diabolum: quem dicunt omnia creare corpora, sicut Deum

Libri Orig. περὶ ἀρχῶν i. de principijs

bonū, animas. *No.* Moyses & corpora & animas cōfirmat Deum creasse, dicens. *Formauit Dominus Deus hominem*, idest corpus, *de limo terræ: & inspirauit in faciem ejus spiraculum vitæ.* *Gen. 2.* *Monac.* Si Moysen & Prophetas reciperent: hæretici non essent. Corporum resurrectioné negant: quidquid beneficij mortuis à viuis impenditur, irrident: ire ad Ecclesias, vel in eis orare, nil dicunt prodesse. In his deteriores sunt Iudæis & paganis, qui illa credunt. Baptismum abjecerunt: Sacramentum corporis & sanguinis Christi blasphemant. *Nou.* Vt quid tantas à fidelibus persecutiones sustinent: si nil ex hoc in futuro retributionis expectant? *Mon.* Gloriam spiritus dicunt se expectare. Quidam supradictorum Abbatum monachus, cernés quemdam militem in equo sedentem loqui cum oratore suo: hæreticum illum æstimans, sicut fuit, propiùs accedens, ait. Dic mihi probe vir, cujus est ager iste? Respondente illo, meus est, subjecit. Et quid de fructu ejus facitis? Ego, inquit, & familia mea de eis viuimus: aliquid etiā erogo pauperib⁹. Dicente monacho, quid boni speratis de eleemosyna illa: respondit miles hoc verbum. Vt spiritus meus gloriosè pergat post mortem. Tunc monach⁹. *μετεμψύχωσις animarum Albigenses credebant.* Quo perget? Ait miles. Secundùm meritum suum: si bene vixit, & hoc apud Deum meruerit; exiens de corpore meo intrabit corpus alicujus futuri Principis, siue Regis, vel alterius cujuslibet personæ illustris, in quo delicietur. Si auté malè, corpus intrabit miseri, pauperisq;, in quo tribuletur. Credidit stultus, sicut cęteri Albienses, quòd anima, secundùm meritū, transeat per diuersa corpora, etiam animaliū & serpentium. *No.* Fœda hæresis. *M.* Intantū enim Albiensium error inualuit, vt in brevi intervallo temporis infecerit vsque ad mille ciuitates: & si non fuisset gladijs fidelium repressus, puto, quòd totam Europam corrupisset. Anno Domini Millesimo ducentesimo decimo, prædicata est crux contra Albienses in tota Alemannia & Francia: & ascenderūt contra eos anno sequenti de Alemānia Lupoldus dux Austriæ, Engelbertus tunc Præpositus, postea Archiepiscop⁹ Coloniensis, & frater ejus Adolphus Comes de Monte, Willelm⁹ Comes Iuliacensis: & alij multi diuersæ conditionis & dignitatis. Simile actum est in Francia, in Normannia, atque Pictauia. Horum omnium prædicator & caput, erat Arnoldus Abbas Cisterciensis, postea Archiepiscopus Narbonensis. Venientes ad ciuitatem magnam, quæ Biders vocatur, in qua plusquam centum millia hominum esse dicebantur: obsederunt illā. In quorum cóspectu hæretici super volumen sancti Euangelij mingentes, de illo muro illud contra Christianos projecerunt: & sagittis post illud missis clamauerunt. Ecce lex vestra miseri. Christus verò Euangelij sator, injuriam sibi illatam non reliquit inultam. *Hæretici in librū Euangeliorum meiunt.* Nam quidam satellites zelo fidei accensi leonibus similes, exemplo eorum de quibus legitur in libro Machabæorū, scalis appositis muros ascenderunt: hæreticisque diuinitus territis & declinantibus, sequentibus portas aperiétes obtinuerunt ciuitatem. *1. Mac. 5.* Cognoscentes ex confessionib⁹ eorum, catholicos cùm hæreticis esse permixtos, dixerunt Abbati. Quid faciemus, Domine? Non possumus discernere inter bonos & malos. Timens tam Abbas, quam reliqui, ne tantùm timore mortis catholicos se simularent, & post eorū abscessum iterum ad perfidiam redirent: fertur dixisse. Cedite eos, nouit enim Dominus, qui sunt ejus: sicque innumerabiles occisi sunt in ciuitate illa. Aliam itidem ciuitatem magnam à re Pulchram vallem vocatam, quæ sita est juxta Tholosam, virtute diuina obtinuerunt. In quam populo examinato, cùm omnes promitterent se velle redire ad fidem: quadringenti quinquaginta in sua pertinacia obdurati à diabolo, permanserunt: ex quibus quadringenti igne combusti sunt, cæteri patibulis appensi.

Idem actum est in cæteris ciuitatibus atque castellis: miseris se vltro morti ingerentibus. Tholosani verò arctati, omnem promiserunt satisfactionem: sed, vt postea patuit, in dolo. Nam perfidus Comes sancti Ægidij, princeps & caput omnium hæreticorum, omnibus sibi in Concilio Lateranensi abjudicatis, feodis videlicet & allodijs, ciuitatibus & castris, & ex maxima parte eisdē à Comite Simone de Fortimonte viro catholico jure belli occupatis, in Tolosam se transtulit: de qua vsque hodie fideles vexare & impugnare non cessat. Et sicut hoc anno Dominus Conradus Episcopus Portuensis & Cardinalis contra Albienses Legatus missus scripsit Capitulo Cisterciensi: quidam ex potentibus Tholosanę ciuitatis quiddā tam horrendum in odium Christi, & ad confusionem nostrę fidei egit: vt etiam inimicos Christi mouere meritò debeat. Iuxta altare majoris Ecclesiæ ventrem suum purgauit: & palla altaris ipsas immunditias detersit. Cæteri verò furorem furori adijcientes scortum super altare posuerunt in conspectu crucifixi: eo ibi abutentes. Postea ipsam sacram imaginem detrahentes, brachia ejus præciderunt: multò militibus Herodis deteriores, qui mortuo, ne ejus crura frangerent, pepercerunt. *Nou.* Quis non stupeat ad tantam patientiam Dei? *Mon.* Longanimis est enim, & patiens redditor. Qui Damietanos post victoriā, eo quòd crucifixi collo fune alligato per plateas illum traxerunt, in collo & in gutture tā terribiliter puniuit: puto, quia has blasphemias minimè dissimulabit. Albienses, antequam veniret contra eos exercitus Domini, vt supradictum est, Miralimomelinum regem de Marroch in auxilium sibi inuitauerant. Qui de Affrica in Hispanias cum tam incredibili multitudine venit: vt totam Europam se posse obtinere speraret. Mandauit etiam Papæ Innocentio, quia equos suos in porticu Ecclesię sancti Petri deberet stabulare: & super illam vexillum suum figere Quòd ex parte impletum est: etsi secùs quàm ipse cogitasset. Et quia De⁹ frangit omnem superbū: eodem tempore anno scilicet gratiæ millesimo ducētesimo duodecimo, septimo decimo kalendas Augusti, de exercitu suo occisi sūt sexaginta milia pugnatorū: ipse verò in *Siciliā se transferens, ex dolore mortu⁹ est. Cujus vexillum principale in bello captum Innocentio est transmissum: & in Ecclesia prædicta ad Christi gloriam erectum. Hæc de Albiensibus dicta sint. *Nou.* Si fuissent inter homines istos viri literati: fortè non tantū errassent. *Mo.* Literati, cùm errare incipiunt: etiam illiteratis instinctu diaboli plus & grauiùs decipiuntur.

Abominationes hæreticorum.

Eccli. 5.

*alter codex *Sibiliam*

Caput XXII.

De hæreticis Parisius combustis.

EODEM tempore, quo manifestatæ sunt hereses Albiensiū, in Parisiēsi ciuitate, in qua fons est totius scientiæ, & puteus diuinarum scripturarum: quibusdam viris literatis persuasio diabolica peruersum instillauit intellectū. Quorum nomina sunt hæc. Magister Willelmus Pictauiensis subdiaconus, qui legerat Parisius in artibus, & tribus annis studuerat in Theologia: Bernardus subdiaconus: *Wilricus Propheta eorū aurifex: Stephanus Sacerdos de veteri Curbuelo: Stephanus Sacerdos de Cella: Ioānes Sacerdos de Vncinis. Isti omnes in Theologia studuerant, excepto Bernardo: Dudo specialis clericus magistri Emelrici Sacerdotis, qui fere decem annis in Theologia studuerat: Elinandus acolyt⁹ & Odo diaconus: magister Garinus, qui *cōuētauerat Parisius de artibus, & hic Sacerdos audierat Theologiam à magistro Stephano Archiepiscopo Cantuariensi; Vlricus Sacerdos de Lueri, qui sexagenarius studuerat in Theologia multo tempore: Petrus de sancto Clodovaldo Sacerdos & sexagenarius: qui etiam audierat Theologiā: Stephan⁹ diacon⁹ de veteri Curbuelo. Isti instinctu

Turpiùs errant literati, quando veritatē deserunt.

** Fortè Vuillelm⁹*

** Commētauerat.*

diaboli hæreses multas & maximas excogitauerant: & jam in plurimis locis disseminauerant. *Nou.* Quæ fuerunt capitula, in quibus viri scientia & ætate tam magni errare potuerunt? *Mon.* Dicebant, corpus Christi non aliter esse in pane Altaris, quàm in alio pane, & in qualibet re: sicque Deum locutum fuisse in Ouidio, sicut in Augustino. Negabant resurrectionem corporum, dicentes neque esse paradisum neque infernum: sed qui haberet cognitionem Dei in se, quam ipsi habebant, haberet in se paradisum: qui verò peccatum mortale, haberet infernum in se, sicut dentem putridum in ore. Altaria sanctis statui, & sacras imagines thurificare, idolatriam esse dicebant: eos qui ossa Martyrum deosculabantur, subsannabant. Maximam etiam blasphemiam ausi sunt dicere in Spiritum sanctum, à quo omnis munditia est & sanctitas: si aliquis in spiritu est, aiebant, & faciat fornicationem, & aliqua alia pollutione polluatur, non est ei peccatum: quia ille spiritus qui est Deus, omnino separatus à carne, non potest peccare: & homo, qui nil est, non potest peccare, quamdiu absens est spiritus. Ille operatur in omnibus omnia. Vnde concedebant quod vnusquisque eorum esset Christus & Spiritus sanctus. Impletumque est in eis quod in Euangelio dicitur: *Surgent pseudoChristi, & pseudoProphetæ* & cętera. Habebant etiam miserrimi illi argumenta sua, nullius prorsus valoris: quibus suos errores confirmare nitebantur. Quorum perfidia hoc Ordine detecta est. Prædictus Wilricus aurifaber venit ad magistrum Rudolphum de Nanumtico, dicens se missum à Domino: & hos infidelitatis articulos ei proposuit. Pater sub quibusdã formis operatus est in veteri testamento, scilicet legalibus: similiter filius sub quibusdam formis, vt in sacramento altaris, & baptismi, & alijs. Sicut ceciderunt formæ legales in primo Christi aduẽtu; ita nunc cadent omnes formæ, quibus filius operatus est, & cessabunt sacramenta: quia persona Spiritus sancti clarè se manifestabit, in quibus incarnabitur: & principaliter per septem viros loquetur: quorum vnus ipse Wilricus erat. Item prophetabat, quòd infra quinque annos istæ quatuor plagæ euenire deberẽt: prima super populum, qui fame consumetur: secunda erit gladius, quo se principes interficient: tertia, in qua terra aperietur, & deglutiet burgenses: in quarta descendet ignis super Prælatos Ecclesiæ qui sunt membra Antichristi. Dicebat enim, quia Papa esset Antichristus, & Roma Babilon: & ipse Papa sedet in monte Oliueti, idest, in pinguedine potestatis. Iam enim tredecĩ anni elapsi sunt: & nil horũ contigit quæ pseudo ille propheta futura infra quinquenniũ prædixerat. Et vt fauorem sibi captaret Philippi Regis Franciæ: etiam hoc adjecit. Regi Francorum subijcientur omnia regna, & filio ejus, qui tempore sancti Spiritus erit, & non morietur: & dabuntur duodecim panes Regi Francorum, idest scientia scripturarũ & potestas. His auditis magister Rudolph⁹ interrogauit, si aliquos haberet socios: quibus ista fuissent reuelata. Cui cùm respondisset, habeo multos, supradictos viros nominans: perpendens vir prudens imminẽs periculum Ecclesiæ, & se solum ad inuestigandam eorum nequitiam eosque conuincendos non posse sufficere: ex quadam simulatione dicebat sibi esse reuelatum à Spiritu sancto de quodam Sacerdote, qui cum eo prædicare deberet sectam ipsorum. Et vt famam suam seruaret illæsam: nuntiauit hæc omnia Abbati sancti Victoris, & Magistro Roberto & fratri Thomæ: cum quib⁹ adijt Episcopum Parisiensẽ, & tres Magistros legentes in Theologia; videlicet Decanum Salisburgẽsem, magistrum Robertum de Kortui, & magistrum Stephanum: omnia hæc insinuantes eis. Qui territi valde injunxerunt sæpedicto Rudolpho in remissionẽ peccatorum suorũ, & alteri Sacerdoti, vt se fingerent

Articuli erroris pseudoApostolorum.

Matth. 24.

Falsa hæreticivaticinia.

de illorum consortio, donec scientias omniũ audiuissent: & pleniùs omnes articulos incredulitatis eorum explorassent. Magister verò Rudolphus, & suus socius Sacerdos, in executione hujus laboris cum ipsis hæreticis circuierunt Episcopatum Parisiensem, Lingonensem, Trecensem, & Archiepiscopatum Senonensem, in tribus mensibus: quàm plurimos de eorum secta inuenerunt. Vt itaque ipsi hæretici plenè de ipso Rudolpho confiderent: quandoque vultu eleuato se spiritu in cœlum raptum simulabat: & postea aliqua, quæ se vidisse dicebat, in conuenticulis eorum enarrabat: & publicè eorum fidem prædicaturum de die in diem se spopondit. Tandem reuersi ad Episcopũ: visa & audita enarrauerũt, Quo audito, prædict' Episcopus per prouinciã pro eis misit: eo quod nõ essent in ciuitate excepto vno Bernardo. Qui cum essent in custodia Episcopi: congregati sunt ad eorũ examinationem vicini Episcopi, & magistri Theologi: ꝓpositaque sunt eis supradicta capitula, quæ quidam eorum in præsentia omnium protestabantur: quidam verò cùm resilire vellent, & se conuinci viderent, cum cæteris stabant in eadem pertinacia, nec negabant. Tanta audita peruersitate, consilio Episcoporum & Theologorum ducti sunt in campum, & coram vniuerso populo & clero degradati: & in aduentu Regis, qui tunc præsens non erat, exusti. Qui mente obstinata nullum ad interrogata dabant responsum: in quibus in ipso mortis articulo nullũ perpendi poterat pœnitentiæ indiciũ. Cùm ducerentur ad tormenta, tanta exorta est aëris inclementia, vt nemo dubitaret, quin ab eis aër fuisset concitatus, à quibus tantus error morientibus fuerat persuasus. In ipsa nocte is qui inter eos potior habebatur, ad ostium cujusdam inclusæ pulsans, serò suũ errorem confessus est, asserens, se magnum hospitẽ esse in inferno, & æternis incendijs deputatum. Quatuor ex eis fuerant examinati, sed non combusti sunt: videlicet magister Garinus, Vlricus Sacerdos, Stephanus diaconus, qui perpetuo reclusi sunt carcere: Petrus verò antequam caperetur, præ timore monachus effectus est. Magister Emelricus, qui prædictę prauitatis magister fuerat: ejectus est de cœmeterio, & in campo sepultus est. Eodem tempore præceptum est Parisius, ne quis infra triẽnium libros naturales legeret. Libri magistri Dauid & magistri Gallici de Theologia, perpetuò damnati sunt & exusti: sicque per Dei gratiam hæresis exorta succisa est.

Noua hæresis breui propagata.

Hæretici exusti.

Præcipuus eorum se dãnatum declarat.

Libri quidã damnati.

Caput XXIII.

De Hæretico apud Trecas exusto, qui dicebat se Spiritum sanctum.

VIx duo sunt anni elapsi: quod quidã diabolo plenus apud Trecas, se esse Spiritum sanctum, publicè prædicabat. Cujus insaniam populi non sufferẽtes in crate eum posuerunt: & copioso igne circumposito in carbonem redegerunt. *Nou.* Putò, vitam illorum multum execrabilem esse: quorum tam fœda est doctrina. *Mon.* Vt ampliùs detesteris hæreticorum sectas: vnum tibi de illorum vita subjungam exemplum.

Caput XXIV.

De Hæreticis Veronensibus.

TEmpore Frederici Imperatoris, cùm Lucius Papa fecisset Veronæ ciuitate Lombardiæ moram, multis, tam Ecclesiarũ Prælatis, quàm regni Principibus, ibidẽ congregatis: & esset ibi Godescalcus monachus noster, tunc majoris Ecclesiæ in Colonia canonicus, cum fratre suo Everardo canonico sancti Gereonis: hospes eorum penè singulis noctibus cũ vxore & filia de propria domo egressus est. Quod cum considerasset Everardus: interrogauit nescio quem illorum, quò irent, vel quid agerent. Cui cùm responsum esset, veni & vide: secutus est illos in domum quamdam subterraneam amplam satis: in qua multis ex

vtroque sexu congregatis, quidā hæresiarches sermonem blasphemijs plenum cunctis tacentibus fecit: per quem vitam & mores eorum instituit. Deinde extincta candela vnusquisque proximam sibi inuasit: nullam habens differentiā inter legitimam & absolutam, inter virginem & viduam, inter dñam & ancillam: & quod horribilius erat, inter sororem & filiam. Everardus verò hæc videns, vt pote juuenis vanus atque luxuriosus, simulans se discipulum hospitis sui, filiæ vel alteri cuilibet puellæ in sermone se junxit: cum qua extincta candela peccauit. Cumque hoc actitasset penè annum dimidium: magister cunctis audientibus ait. Iuuenis iste tam studiosè frequentat auditorium nostrum: citò habilis erit ad docendum alios. Hoc verbo audito non ampliùs intrauit: & sicut mihi retulit prædictus Godescalc⁹, cùm illum argueret de hoc, respondit. Sciatis, frater, me non frequentare cōuenticula eorum hæreticorum propter hæreses, sed propter puellas. Ecce talis est lex & vita hæreticorum. Nec mirum. Quia non credunt resurrectionem, neque gehēnam, siue pœnam malorum: impune transire putant, quidquid agunt. *No.* Audiui, quòd multi hæretici sint in Lōbardia. *Mon.* Hoc mirum non est: habent enim suos magistros in diuersis ciuitatibus apertè legentes; & sacram paginam peruersè exponentes. *Horrenda impuritas hæreticorū.*

Caput XXV.

De Hæretico, qui dicebat diabolum esse Principem hujus mundi, eo quòd illum creasset.

EO tempore, quo Otto Rex profect⁹ est Romam coronari in Imperatorem: & ijssent cum eo Ioānes Episcopus Cameracensis, Henricus scholasticus S. Gereonis, magister Hermannus canonicus Bunnensis, simul ingressi sunt scholas cujusdē hæresiarchę: locus quem tunc legerat, is erat. *Iam judicium mundi venit: jam princeps huius mundi eijcietur foras.* Quem lócum ita glossauit. Ecce Christus diabolum principem hujus mundi vocauit: quia hunc mundum creauit. Cùm quo prædictus Hermānus satis durè disputauit: & sicut mihi retulit, quod Deus creasset omnia tantum verbo, visibilia & inuisibilia, corporalia & spiritualia, non solum ex scripturis, sed etiam ex ratione demonstrauit. Hæc dicta sint de hæreticis qui membra sunt diaboli. Hoc enim noueris, quod multò intenti⁹ suam diabolus exerceat malitiam in hæreticis, quàm in energumenis. *No.* Possunt energumeni, idest obsessi à diabolo, habere caritatem? *Mo.* Etiam: sicut in superioribus dictum est, non in animabus, sed in corporibus est. *Ioa. 12.* *Energumeni possunt habere charitatem.*

Caput XXVI.

De puella, quam diabolus intrauit, cum esset quinquennis.

MVlier quædam in Brizeke satis crudeliter vexabatur. Hanc diabolus, cùm esset quinquennis hoc ordine intrauit. Die quadam cum lac manducaret, pater ejus iratus dixit, diabolum comedas in ventrem tuum. Mox puella illa sensit ingressum ejus: & vsque ad maturam ætatem ab illo vexata. Hoc āno primum meritis Apostolorum Petri & Pauli, quorum limina visitauit, liberata est. Quis dicere audeat, quinque annorum infantulam non habere caritatem? De qua idem dæmon dicebat. Me egresso: numquam aliud post hanc vitam sentiet purgatorium. Obsessi peccata sua confitentur: orant & communicant. Quod diabolus quosdam Dei permissione in corporibus suis lædat: quibusdam tibi ostendam exemplis. *Peregrinatio ad loca sancta.*

Caput XXVII.

De Theoderico converso, quem diabolus transtulit vltra ciuitatem Lubech.

THeodericus Susatiēsis Conuersus noster, sicut ex ejus ore audiui, cum esset juvenis, puellam quamdam in ciuitate Lubech alter quidam juvenis ei pcabatur, secundum quod illi promiserat, femina consentiente: cùm Theodericus

se ejus concubitu vti sperasset, socius ei illudens ad illam accessit. Quo cognito: iratus dixit. Diabolus, qui me huc adduxit, poterit me etiam hinc reducere. Mox inuitatus affuit, hominem rapuit, & in aëra leuauit: & vltra ciuitatem transferens, juxta ripam cujusdam lacus incommodè satis deposuit. Ad quem sic ait. Si non quocumque modo te signasses: modò occidissem te. Tenuiter enim & imperfectè in ipso raptu signum sibi crucis impresserat. Dimissus à dæmone tam grauiter cecidit, vt in terra sine sensu jacens, sanguinē vomeret. Tandem aliquantulum virium resumens, manibus pedibusque reptando ad aquam venit, faciem lauit: atque ex ea bibens cum multo labore ad hospitium suum peruenit. Ingressus domū, mox vt lumen vidit, secundò in excessum ruit. Vocatus est Sacerdos, qui Euangelium super eum legit: alijsque orationibus contra diaboli impetum illum muniuit. Postea per annum integrum ita corpus ejus totum tremulum erat: vt scyphum manu tenere non posset ad bibendum. Ecclesiam sancti Nicolai, omniaque ciuitatis ædificia, luna splendente, cùm à diabolo portaretur, & portando comprimeretur, se vidisse, testatur. Simile penè habes in Distinctione tertia de Henrico Susatiensi ciue, quem diabolus nocte in foro rapuit: & vltra monasterium sancti Patrocli translatum in Pastulo deposuit. Tam mala & tam venenata est dæmonū natura: vt solo illorum intuitu sæpè homines corrumpantur.

Signū crucis à morte seruauit peccatorem.

Distin. 3. cap. 11.

Caput XXVIII.

De Alberone conuerso, qui diabolū videndo infirmatus est, & quæ sit ratio ejusdē defectus.

ALbero Conuersus noster cum nouitius esset, & nocte quadam cum alio conuerso propter timores nocturnos in curia vigilarent: ante signa matutinalia ambitum claustri circuiens, quasi vmbram humanam eminus, juxta lauatorium conspexit. Æstimans, quia frater Fredericus esset, monachus noster, accessit propiùs: volens ei innuere, vt iret dormitum. Et quia nouerat, eum non esse sanæ mentis, pedem retraxit: ab illo lædi timens. Dum sic staret: vmbra in oculis ejus vsque ad tabulatum domus creuit. Mox signis sonantibus in dormitorio, pistrinum intrauit: & quia clibanus coquendis panibus præparatus erat, mox vt ignem, quem quasi per parietem intueri visus est, aspexit, infirmari cœpit: statim exiens, & sub arbore se reclinans, penè octo diebus ab illa hora in tanta fuit defectione cordis & corporis, vt non posset mādūcare, bibere, neque dormire. *Noui.* Vellem scire rationē, quare homo viso dæmone mox igne conspecto extasim incurrat. *Mona.* Ignis lucis minister est, diabolus verò princeps & auctor tenebrarum est: lux & tenebræ sibi inuicem contrariæ sunt, frigus & calor. Si egressus fueris de tenebris in radium solis, vel ècóuerso: ex repentina mutatione visus tuus turbatur & deficit. Item, si manum nimis infrigidatam igni adhibueris, siue de aqua calida extractam aquæ gelidæ immerseris: contrarium elementum ampliùs te cruciabit. Quid ergo mirum, si ex visione diaboli, qui, vt dixi auctor est tenebrarum, & ignis æterni, hominis natura turbatur & terretur, contrahitur & deficit: cùm ignem hujus mūdi viderit, qui omnino cótrarius est igni gehennæ? Ille tenebrosus: iste luminosus. Multùm ab eo discordat: tam in sensu quam in effectu. Viri tamen perfecti, vt supradictum est, sæpè dæmones sine terrore, & sine sensus defectione vident. *Noui.* Si visio diaboli tam periculosa, & tam nociua est, in forma subjecta: quis illū videre posset in sua natura? *Mona.* Oculus humanus corporalis diabolum, vt est, videre non potest. *Noui.* Quare? *Mona.* Quia diabolus spiritus est: & spiritum, vt est opinio penè omnium magistrorum, non nisi spiritus videre valet. Vident eum

Visō diaboli defectionē cordis gignit.

Causa hujus rei.

reproborum

reproborum in inferno: & sicut summa beatitudo electorũ est, videre Deum, ita maxima dicitur esse pœna malis, cernere diabolum. Vis audire quorũdam periculum, illum in sua substantia videre volentium? *Nou.* Volo & desidero: quia quantò plus horroris & malitię de eo audiero, tantò ampliùs peccare pertimesco.

Caput XXIX. *De Abbate, monacho, & conuerso, qui videntes diabolũ defecerunt.*

ANte hos annos duodecim Willelmus Abbas de S. Agatha, diœcesis Leodiensis, quæ est domus Ordinis Cisterciensis, dum tẽpore quodam iturus esset Eberbachum, ad quã pertinet domus illa, venissetque Coloniam: dixit monacho suo atq; conuerso, Adolpho nomine, Opus est misericordiæ, vt videam obsessam illam, germanam scilicet talis Conuersi nostri de Eberbacho: vt per nos ejus ille statũ cognoscat. Quod cùm illis placuisset, & domum in qua illa cũ multis & inter multos sedens erat, intrassent: cùm Abbas nescio vnde eam interrogaret, & illa nihil omnino responderet, subjunxit. Vis aliquid mandare fratri tuo? Illa obmutescente adjecit Abbas. Adjuro te per eum, quẽ hodie in Missa tractaui: vt respondeas mihi. Mox diabolo obediente, & per os feminę ad interrogata respondente, rogatus est Abbas tam à conuerso quàm à monacho, vt illam super solariũ duceret: quatenus priuato ejus vti possent colloquio. Quod cùm factũ esset, & de diuersis ab Abbate diabolus interrogaretur, & respondendo nimis mentiretur, ait. Adiuro te per Altissimũ: vt non nisi uera mihi respondeas. Quod cùm promisisset, jussit monachum atque conuersum paululum secedere. Quem cùm interrogasset de statu quarũdam animarum, fratrum videlicet tam apud Eberbachum quàm apud Sanctã Agatham nuper defunctorũ: ita probabiliter de singulis, quos tamen femina numquã viderat, disseruit: vt Abbas de veritate nihil ambigeret. Dicebat, tales & tales esse in gloria: alios adhuc in pœnis retineri. Pro quibusdã orationes instituit speciales. Instruxit eũ & de alijs multis: ita vt vehementer miraretur. Postea rogatus à conuerso, vt sibi soli cum solo loqui liceret, & hoc Abbas annuens, paululũ cum monacho secederet: ait Conuersus. Sicut tibi præcepit Abbas meus, videlicet vt ei non nisi vera ad interrogata respõderes: ita te moneo, vt si aliquid nosti in me, quod nocivum sit animæ meæ, dicas mihi instanti hora. Respondit diabolus. Noui. Heri Abbate tuo ignorãte duodecim denarios apud Trajectum accõmodastiã tali femina, & in tali loco: misistiq; illos panniculo inligatos in sinũ tuum satis profundè. Quodquidem verum fuerat. Nam idẽ Conversus sicut retulit, ista cogitauit. Si Abbas tuus alicubi te fortè miserit, solidum istũ ad expensas habebis. Qui ait. Nosti aliquid amplius? Dicente diabolo, noui te furẽ esse: Conversus respondit. Ex quo ad Ordinẽ veni, nullius mihi furti cõscius sũ. Tunc ille. Ego tibi furtũ tuum ostendã. Quando cara illa fuerunt tempora, annonam & quędã alia, quæ monasterij tui fuerunt, & non tua, pauperibus erogabas. Respondente converso, non putaui hujusmodi misericordiæ opera peccatũ esse: ait dęmon. Sunt per meã veritatem, quia sine licentia facta, nec aliquãdo inde susurrasti: susurrium confessionẽ appellans. Mox Conversus ad Abbatem descendit, in locũ secretum illum traxit: & quæ sibi fuerãt à diabolo objecta, per humilẽ confessionem aperiens, condignã pœnitentiam suscepit. Tunc ad obsessam rediens, & si adhuc aliquid sciret in se peccatũ, obsidentem interrogans, audire meruit. Per judicium meum, nihil modò de te noui: quia mox vt genua tua ad susurrium inclinasti, omnia mihi priùs scita subtraxisti. *No.* In hoc facto satis ostensa sunt, tã pręsentia dæmonis, quàm virtus confessionis. *Mo.* Satis de talibus dictũ est in Distinctione confessionis. Post hæc dęmon adjuratus ab Abbate vt exiret, respondit. Quò ibo? Dicente Abbate, Ecce os meum aperio, si potes, ingredere,

Adiuratus dæmon per eum, qui est in missa, respondet.

Statum defunctorum multorum declarat.

Conuersi peccata declarat.

Virtus confessionis.

Christi præsentia in Euchar.

Ait. Non possum intrare: quia Altissimus hodie intrauit. Tunc Abbas. Ascende super hos duos digitos: pollicem & indicem ei offerens. Non valeo, inquit, quia Altissimum hodie tractasti. Dixerat enim abbas Missam de mane. Insistente eo, vt exiret, respondit. Nondũ vult Altissimus. Adhuc duobus annis ero in ea: post hoc in via illi⁹ Iacobi liberabitur. Quod ita factũ est. Deinde rogatus est Abbas, tam à monacho quàm à converso, vt diabolo præciperet, quaten⁹ se eis in sua forma naturali ostenderet. Respondente abbate, non hoc mihi bonũ videtur: sufficiat vobis, quod huc vsque ei pręcepimus, illis obstinatiùs, vt fieret, insistẽtibus: tandem victus ait. Præcipio tibi in virtute Christi, vt in tua specie naturali nobis appareas. Respondente illo, non vultis carere, nisi me videatis? & abbate dicente, non: cœpit mulier in oculis eorum turgescere, & ad instar turris ascendere: ita vt oculi ejus scintillarent, atque ad similitudinem fornacis fumigarent. Quibus visis territus ruit in extasin monachus: factus est extra sensũ conuersus: & nisi abbas, qui eis constantior erat, diabolo, vt pristinam formam resumeret, ocyùs pręcepisset: similẽ mentis defectum incurrisset. Si his verbis meis minùs credis, interroga illos: adhuc, vt opinor, vivunt, viri religiosi sunt, non tibi dicent, nisi merá veritatem. Diabolus verò præcipienti obediens, & ad priorem speciẽ vultum feminæ reducens, ait Abbati. Numquam tam stultũ pręceptum jussisti. Pro certo scias, quia si hodie diuinis non cõmunicasses mysterijs, nullus vestrum vlli hominũ, quæ hodie vobiscum gessissem, diceret. Putas, quòd possit me videre homo, & viuere? Nequaquam. Homines qui erant inferiùs expectantes, strepitum superiùs audientes, ascenderunt: & conversum cum monacho semimortuos reperientes, aqua refocillaverunt, & inter manus illos deportauerũt. Tunc diabolus dixit Abbati. Quò iturus es modò? Respondente Abbate, Eberbachum, subjunxit ille. Ego etiam sueverbaco fui, & satis ibi trufavi, (ironicè nomini alludens. Erat enim post illa tẽpora, quo Conuersi se Ordini opposuerant.) Tam horrendus & tam venenatus est dęmonũ aspectus, vt non solùm sanos infirmet, sed nonnũquam etiam interficiat. Caput XXX.

Peregrinatio ad S. Iacobum.

Missa seu Euchar. vis aduersus dæmones.

De duobus juuenibus, qui videntes diabolum in specie mulieris, infirmati sunt.

DVo juuenes sęculares, nondũ milites, ex quibus vnus erat dapifer Abbatis Prumiæ, qui mihi hęc, quæ dicturus sum, retulit: in quadam vigilia sancti Ioannis Baptistæ post solis occasum circa rivulum, qui monasteriũ præterfluit, in dextrarijs suis spatiabantur. Videntes ex altera parte rivuli quasi speciẽ mulieris, in veste linea: putantes, quòd maleficia exerceret, vt quibusdam mos est in nocte illa: vt caperent eam, aquá transierunt. Quæ cùm veste levata fugere videretur, illi in equis velocissimis insequentes, cùm fugientem, quam quasi vmbrá ante se videbant, cõprehendere non valerent: deficientibus equis vnus dixit. Quid agimus? Diabol⁹ est enim. Et signantes se, monstrum vltra non videbatur. Ab illa hora tá homines quàm jumta multo tempore languerunt: vix mortẽ evadentes. *No.* Non ista miror de diabolo: cùm legam basiliscũ solo visu homines & aues & jumẽta interficere. *Mo.* Hoc ipsum agit diabol⁹, in Psalmo per basiliscũ designatus: sicut tibi subjectis ostendá exemplis. Caput XXXI.

Psalm. 90.

De Femina, quæ à diabolo in specie serui sibi noti pressa, mortua est.

IN Kinmiskirchin, sicut Sacerdos ejusdẽ villę retulit Lãberto monacho nostro, matrona quædã honesta, dum nocte quadam cum alia femina, nescio vnde veniens, per villam eádem transiret: diabolus cujusdam servi admodum jocosi formã assumens, manum ejus tenuit, & modicùm strinxit. Cui cùm diceret, dimitte me, mox illũ non vidit. Quæ statĩ malè habere cœpit, feminę sequẽti se dicens.

Servus ille compressit me: & ecce ex hoc defectio cordis invasit me. Dicente illa, nequaquã hic fuit, respõdit matrona. Imò certissimè: satis enim ꝑtervè respexit me. Vadensq; in domum suam lecto decubuit: & post paucos dies defuncta est.

Caput XXXII.

Item de muliere, quæ à dæmone amplexata post tres dies defuncta est.

MVlieri cuidam juxta castrũ Are cõmanenti hoc anno simile contigit. Hæc cùm maritũ haberet ebriosum, nulla nocte præsumebat ire dormitum, donec ille à taberna rediret. Quæ dum vna noctium, pasta ad coquendos panes prę-parata, ante fores domus suæ sederet, viri præstolans adventũ: duos in albis ad se venire vidit. In cujꝰ amplexus dum vnus illorũ rueret, eamque brachijs stringeret: illa clamante ambo disparuerunt. Quæ in domũ fugiens, mox vt lumen vidit, amens facta fuit: ꝓpriamque filiam in clamorem convertit. Post paucos dies defuncta est. Ecce, quo Dei judicio talia fiant, prorsus ignoro. *No.* Horrẽda sunt ista. *Mo.* Audi aliud, quod satis terrere nos poterit, qui dicimur viri religiosi. *Dei iudicia nobis ignota*

Caput XXXIII.

De Conuerso, quem dæmon in specie monialis complexus, infra triduum extinxit.

TEmpore quodam æstivo Conversis Ordinis nostri in dormitorio suo meridie quiescentibus, diabolus in specie monialis nigri Ordinis singulorum lectos circuivit: ante quosdã stetit, ante quosdam cum festinatione præterivit. Veniens ad quẽdam Conversum, ante illum se inclinavit: & brachijs collum ejus stringens, tactuque meretricio demulcens, oscula in ejus ora defixit. Quod cùm quidã frater religiosus vidisset, & illa disparuisset: satis, tam de persona quàm opere, & in tali loco, stupens, surrexit, & Conversi lectum adijt: quem quidẽ dormientem, sed incõpositè & impudicè, nudatũque jacentem invenit. Cęteris ad signũ Nonæ surgentibus, ille gravem se sentiens, surgere non potuit: & ad vesperã in infirmitorio ductus, infra triduum vitam finivit. Hęc apud nos ejusdem, vt puto, loci grangiarivs, recitavit: asserens sibi dictum ab eodem Converso, qui vidit visionẽ, sub typo confessionis. *No.* Cùm Deus summè sit misericors, & dormiens modicùm differat à mortuo: quid est, quòd idem Conuersus pro tantillo punitus est? *Mo.* Fortè nimis erat negligens circa vsum verecundiæ. Verecundia, siue pudicitia, quæ omnium ornamentũ est virtutũ, non solùm debet esse in habitu, sed etiam in actu. Frequenter contingit, vt sicut homo interior libenter ea, quę de die cogitat, nocte per imaginationẽ retractat: ita exterior, illa quæ vigilans factitat, dormiens frequenter repręsentet. *No.* In hoc consentio: quia noui quosdam raptores, qui sæpe noctibus dormiendo surgunt, arma induunt, exerũt gladios, feriunt parietes: & postquam lassati fuerint, singula in loca sua reponunt: sicque cubitum redeunt, nec aliquid horum recordantur. *Mona.* Fortè idem Cõuersus nimis indulserat vino. Inebriationẽ libenter sequitur denudatio. Si Noë non fuisset inebriatus, nec fuisset denudatus. Et quia denudatus, idcirco à filio subsannatus. Non solùm Angeli sancti, sed & mali noctibus nos lustrant: & si per negligentiam siue dissolutionẽ contigerit, nos in lectis nostris jacere irreverenter, bonos à nobis fugamus: & malos ad nostram irrisionem invitamus. Quanta gratia sic dormientes se priuent, audies in Distinct. septima, capitulo 13. & cap. 14. in quibus beata Dei genitrix per se dormientes visitauit. *Nou.* Habuitne Conversus prędictus charitatem? *Monac.* Non mihi hoc constat: sicut & de prædictis feminis, quas diabolicus extinxit aspectus. Quòd verò diabolus quosdam peccatores in peccatis interficiat, subsequentia declarabunt exempla.

Pudicitia ornamentũ virtutum. *Genes. 9.*

Caput XXXIV.

De Thiemone milite, cum quo diabolus ludens, viscera ejus excussit.

IN Susatia, quæ civitas est diœcesis Coloniensis, miles quidã, Thiemo nomine, habitabat: qui sic totus deditus erat ludo tesserarũ, vt non die, non nocte quiesceret: semper sacculũ cum nummis secum portabat, vt secum ludere volẽtibus obviaret. Ita in ludis expeditus & fortunatus erat, vt vix aliquis ab illo sine dãno recederet. Vt autem posteris ostenderetur, quantùm Deo tales ludi, in quibus iræ, inuidia, rixę, & damna suscitantur, peccatique verba rotantur, contrarij forent, permissum est diabolo, vt cum eo luderet, qui multis illuserat: atq; eviscerare, qui multorũ marsupia evacuarat. Nocte quadam domum ejus in specie cujusdam ludere volentis intrans, sacculũq; nummis refertum sub ascella portans, ad tabulam sedit, denarios liberaliter apposuit, tesseris jactauit & acquisiuit. Cui cùm prosperè succederet, & militi pecunia quã apponeret jam defuisset, irat⁹ ait. Nũquid non diabolus es tu? Et ille. Nunc satis est, appropinquat enim tẽpus matutinale: oportet nos ire. Tollensq; illum, per tectũ traxit: cujus viscera, tegulis retrahentibus, miserabiliter excussit: & quid de ejus corpore factũ sit, vel in quẽ locum illud projecerit, vsque hodie tam à filio ejus, quàm à cæteris, qui illum nouerant, ignoratur. Mane verò viscerum ejus reliquiæ tegulis inhęrentes repertæ sunt, & in cœmeterio sepultæ. Bene diabolus suos ministros in hoc mundo sinit prosperari: quos semper in fine decipit.

Ludos alearu quæ peccata passim sequantur.

Caput XXXV.

De homine, qui diabolo confisus, de turri saltans disruptus est.

IN eamdem ciuitatem, sicut mihi retulit magister Gozmarus vir religiosus, & sancti Patrocli canonicus, homo quidã ignotus venit, dicens, se velle saltare de turre sancti Iuliani, quæ multùm est sublimis: si tamen aliquid ex hoc consequi posset honoris. Respondentibus ciuibus sicut viris prudentibus, nihil tibi propter hoc dabimus, vt teipsum interficias, ait. Propter honorẽ ciuitatis saltabo. Cõgregata multitudine populi circa forum, cui turris eadem contigua erat, & de fenestris domorũ alijs prospectantibus, turrim ascendit. Ad quem alius quidã à tergo clamans, ait. Dic mihi, ò homo, cũ quo dęmone agis talia? Cui cùm ille nescio quem dęmonẽ nominasset, respondit. Scias pro certo, quia decipiet te: nequam est enim. Si fidei Oliveri te cõmitteres, non te deciperet: quia curialis est & fidus. Respondit ille. Nequaq̃ me decipiet: quia in multis sum ejus fidẽ expertus. Puto, hunc Oliverum fuisse eumdem, de quo suprà dictum est cap. 4. Quid plura? Ascendit turrim, & saltauit: sed post saltũ surgere non valuit. Mirãtibus turbis quare non surgeret, & ignorantibus causam mortis eius, propter amplam, quam induerat cappã, ad capiendum ventũ, propiùs accedentes, hoĩemq; de terra levãtes, inuenerunt omnia viscera ej⁹ effusa. Ecce sic diabolus ministros suos remunerat: corpora quidem occidendo, & animas in pœnas æternas detrudendo. De quarũ cruciatibus in Distinct. duodecima audies sufficienter. *No.* Quantũ considero ex jam dicto Oliuero, non omnes dęmones ęqualiter sunt mali. *Mon.* In quibus in cælo ampliùs extensa fuerat contra Creatorẽ superbia atq; inuidia, in ijs vsq; hodie magis viget ad nocendũ malitia. Quidam, vt dicitur, aliis cum Lucifero cõtra Deũ se extollentib⁹ simpliciter consenserunt: & hi quidẽ cum cęteris ruerunt, sed cęteris min⁹ mali sunt, hominesq; minùs lędũt: sicut exẽpla subiecta explanabũt.

Merces qua seruos suos dæmon remunerat.

An omnes dæmones sint æqualiter mali.

Caput XXXVI.

De Dæmone, qui homini in specie hominis fideliter seruiuit.

DÆMON quidam adolescentis venusti formam induens, ad quemdam militem venit: obsequium suum illi offerens. Cui cùm multùm placeret, tam in decore quam in sermone: gratanter ab eo susceptus est. Qui mox militi seruire cœpit tam diligenter, & tam timidè, tam fideliter & tam jocundè: vt satis ille miraretur. Numquam equum suum ascendit, numquam descendit: quin ille paratus esset,

&genu flexo strepam teneret. Discretum, prouidum, & hilarem, semper se exhibuit. Die quadam dum simul equitarent, & venissent ad fluuium quemdam magnum, miles respiciens, & plures ex inimicis suis mortalibus post se venire considerans, ait seruo. Mortui sumus. Ecce inimici mei post me festinant: fluvius ex opposito est, nullus superest locus refugij. Aut occident me, aut capient. Tunc ille. Ne timeas, Domine: vadum fluvij hujus bene noui: sequere tantum me, bene euademus. Respondente milite; numquam homo fluvium istum hoc in loco transuadauit: spe tamen euasionis servum secutus, sine periculo peruenit ad littus. Et ecce eis transpositis hostes ex opposito littore consistentes, mirati sunt, dicentes. Quis vmquam audiuit vadũ pertransiri in flumine isto? Non alius nisi diabolus illum transvexit: timentesque reuersi sunt. Processu verò temporis, accidit vt vxor militis infirmaretur vsque ad mortem. In qua dum omnes medicorum artes defecissent: ait iterum dæmõ domino suo. Si dña mea inungeretur lacte leonino, statim sanaretur. Dicente milite, vnde haberetur lac tale? respondit ille. Ego afferam. Qui vadens, & post spatium vnius horę rediens: vas plenum secum attulit. A quo cùm fuisset peruncta: statim meliorata pristinum recuperauit vigorem. Cui cùm diceret miles, vnde tam citò habuisti lac istud: respondit. De montibus attuli Arabię. Recedens à te, iui in Arabiam: leænæ speluncam intraui, catulos abegi, & ipsam mulsi: sicque reuersus sum ad te. Stupente milite ad verba ista, & dicente, quis ergo es tu? Respondit. Non soliciteris de hoc: seruus enim tuus sum ego. Instante milite tandem confessus est, dicens. Dæmon ego sum, vnus ex illis qui cum Lucifero ceciderunt. Tunc magis miles stupens, subjunxit. Si natura diabolus es: quid est, quod tam fideliter servis homini? Respondit dæmon. Magna est mihi consolatio, esse cum filijs hominum. Dicente milite, non audeo de cætero vti seruitio tuo. Iterum ille respondit. Hoc pro certo scias, quia si me tenueris: nũquam à me vel propter me aliquid tibi mali eueniet. Non audeo, inquit: sed quidquid pro mercede tua volueris, licet dimidium bonorum meorum, libens tibi tradam. Numquam homo homini seruiuit tam fideliter, tam vtiliter. Per tuam prouidentiam juxta fluvium mortem euasi: per te vxor mea recepit sanitatem. Tunc dæmon. Ex quo tecum esse non potero: nil pro seruitio meo, nisi quinque solidos requiro. Quos cùm recepisset: militi illos reddidit, dicens. Peto, vt ex eis nolam compares, & super tectum pauperis illius Ecclesiæ ac desolatæ suspendas: vt per eam saltem dñicis diebus fideles ad diuinum officium conuocentur. Sicque ab oculis eius disparuit. *Nou.* Quis vmquam tale aliquid de diabolo speraret? *Mon.* Dicam tibi aliud, vt sic dicam, diabolicæ bonitatis exemplum: quod non minùs isto mireris.

Caput XXXVII.

De Dæmone, qui Conradum militem transtulit Ierusalem.

EODEM anno, quo Rex Philippus primùm ascendit contra Ottonem postea Imperatorem: miles quidam honestus, Euerardus nomine, de villa, quæ Ambula vocatur, natus, grauiter infirmabatur. Cui cùm rapta fuisset materia in cerebrum, ita cœpit furere, vt propriam conjugem ante infirmitatem satis dilectam, in tantum haberet exosam: vt illam neque videre, neque audire posset. Die quadam diabol⁹ in forma hominis infirmo apparens, ait. Everarde, vis separari ab vxore? Respondente illo, hoc omnibus modis desidero: subiunxit diabolus. Ego te ducam in equo meo Romam: bene obtinebimus à Papa, vt diuortium faciat inter te & illam. Quid plura? Visum est militi bonum, vt equum invitantis ascenderet, vt Romam cum illo, post tergum eius sedens, pergeret: vt illo pro se allegante, Papa eum ab vxore corã Cardinalibus solemniter separaret: ipsumque diuortium literis Pontificalibus atque bullatis confirmaret. Mira res. Ab ea hora, qua sic mirabiliter infirmi spiritus à diabolo raptus est, ita corpus iacebat exangue: vt tantum modicum caloris in ejus corpore sentiretur: propter quod à sepultura dilatus est. Milite, vt sibi videbatur, nimis gaudente diuortij causa, ait diabolus. Vis modò, vt ducam te Ierosolymã, vbi Dominus tuus crucifixus est atque sepultus: necnon & ad sancta reliqua loca, quæ Christiani videre desiderant? Ex his verbis maximè postea intellexit, dæmonem fuisse. Respondente illo, volo & desidero: spiritum spiritus repente per mare transtulit, & in basilica dominici sepulcri deposuit: deinde ostendit ei loca reliqua: in quibus orationes suas fecit. Ad quem iterum ait. Vis etiam videre Sephadinum inimicum vestrum, ejusque exercitum? Qui cùm diceret, volo & desidero: ductus est in momento ad loca castrorũ: viditque illo demonstrante Regem & Principes ejus, milites, arma, vexilla, tentoria, atque exercitum vniuersum. Post hoc ait dæmon. Vis modo redire ad patriam tuam? Et ille. Tempus est, vt reuertar. Quem statim spiritus leuauit: & in Lombardiã transtulit. Qui ait. Vides hoc nemus? Iam homo quidam de villa tua, mercimonia sua ad has prouincias in asino venalia portans, ipsum intrabit: & à latronib⁹ interficietur. Vis eum præmunire? Respondente eo, libenter: statim homini occurrit: & quia latrones essent in nemore prædixit. Quem, sicut suum parochianum, sibique notissimum, hilariter resalutauit: & gratias agens, alia via diuertit. Venientibus eis Frankenfort, rursum ait dæmon. Cognoscis Vualerannum filium ducis de Limburg? Bene, inquit, illum noui: & frequenter cum illo militaui. Dicente dæmone, vis nunc videre illum, & miles responderet, in partibus est transmarinis: ille subjecit. Nequaquã, sed jam in tali loco Regi Philippo cõfœderatur: & per ipsum terra vestra incendijs & rapinis vastabitur. Hoc impletum vidimus: quando ipso duce Andernacum, Rimage, Bunna, aliæque villæ plurimę exustæ sunt. Respondente milite, de hoc satis doleo: postquam Regem cum principibus & Vualeranno viderat, ad lectum & ad corpus sine omni læsione spiritus ejus reductus est. Mox incipiens spirare & conualescere, vxorem ante raptum exosam amore pristino dilexit: & non sine multorum admiratione, quæ viderat, vel audierat, sæpius recitauit. Quidquid enim viderat Romæ & in Ierosolyma & in Lombardia & Alemannia, tam in locis quàm in personis, pleniùs vtique vidit: meliùs visa cognoscere & recitare potuit: quam si oculis corporeis illa perspexisset. Structuram vrbis Romæ, necnon & effigiem domini Innocentij tunc Papæ, Cardinalium, & Ecclesiarum, & in partibus Ierosolymitanis formam Sephadini, & exercitus ejus: similiter mõtes, flumina, castra, vniuersaque loca, per quæ transierat, tam propriè in suis formis atque nominibus expressit: vt ij, qui oculis corporeis illa viderant, quod contradicerent, non inuenirent. Interim rusticus cum mercimonijs suis de Lombardia redijt: & quia illum ibi vidisset, atque

Similes raptus seu visiones ex SS. Aug. & Grego. in notis referemus.

per eius cauteiam latronum periculum euasisset, coram multis testificatus est. *Nou.* Audiui, quòd quidam dæmones talis naturæ sint, vt bene à se obsessos torqueant: sed eosdem criminaliter peccare non sinant. *Mon.* De hoc satis euidens me audiuisse recordor exemplum.

Caput XXXVIII.

De Dæmone, qui non permisit hominem à se obsessum de rapina in quinta generatione gustare.

DIVES quidam sub typo eleemosynæ pauperibus cõuiuium fecit. Inter quos, cum quidam obsessus esset, & cæteris manducantibus, carnes quidem ori applicaret, sed eisdem vesci non posset: ex circumstantibus hoc videntes dixerunt. Inique, cur non finis hominem manducare? Quibus ille respondit. Nolo, vt peccet: eo quòd eleemosyna ista de rapina sit. Dicentibus eis, mentiris: quia is, qui fecit eam, homo bonus est, respondit. Nequaquam mentior: vitulus iste, qui in pauperes diuisus est, in quinta generatione fuit ab illa vacca, quæ per rapinam habebatur. Et satis mirati sunt, qui aderant. *Nou.* Dæmones si quintam generationem iudicant rapinam: puto, quia multùm acriter in pœnis vindicabunt primam. *Mon* De hoc non dubites. Recordor vaccæ illius, per quam & in qua punitus est Elias miles: sicut dictum est in Distinctione secunda capitulo septimo. Reuocat mihi etiam ad memoriam vacca hæc, verbum obsessæ mulieris illius in Briseke: cuius superiùs mentionẽ feci. Hæc cum die quadam Ioannem Burgrauium de Rineke vidisset: sicut mihi retulit, qui audiuit, multis præsentibus contra eum clamauit, dicens. Vitulum illum, quem tali viduæ abstulisti, flammis æternalibus à nobis liquatum guttatim mittemus in oculos tuos, & per omne corpus tuum stillabimus pinguedinem eius: vinum verò quod sub banno tuo in hac villa venditur, feruens in os tuum fundemus. Quibus verbis miles territus, tabernam amouit: & vitulum mulieri restituit. *Nou.* Satis mihi iam probatum fateor, quòd dæmones sint, quod multi sint, & quod mali sint: nunc quàm infesti nobis sint, aliquid sub exemplis audire delectat. *Mon.* Ita infesti sunt hominibus, vt inter amicos discordias faciant, & inimicos reconciliari non sinant: pro Christo & pro peccatis suis peregrinari volentes retrahunt: conuerti desiderantes auertũt: cõuersos multis modis turbant & impediunt. Ecce exempla.

Distin. hac cap. 26.

Quàm infesti sint dæmones hominibus.

Caput XXXIX.

De diabolo, qui visus est discordiam seminare inter duos peregrinos amicos.

DVO ciues Coloniẽses, viri honesti, & speciales inuicem amici, ex quibus vnus Sistappus, alter verò Godefridus vocabatur, ad Apostolum sanctum Iacobum simul profecti sunt. Die quadam dum soli equitarent, cæteris fratribus præcedentibus, diabolus inuidens amicitiæ & concordiæ eorum, in ingressu cujusdam nemoris baculum in dorso Godefridi pendentem, satisque fortem, in duas partes fregit. Qui cùm neminem adesse conspiceret: turbatus clamauit ad socium. Eia frater, quare fregisti baculum meum? Illo negante, etiam cum juramento, sicut mihi jam dictus Godefridus retulit, ita in eum exarsit: vt vix manum ab ejus læsione cohiberet. Tandem gratia Dei & meritis beati Apostoli ad mentem reductus, apud socium vnicè dilectum pœnitentiam egit: & caput totius discordiæ diabolus aufugit.

Caput XL.

De dæmone, qui in specie Sacerdotis militem per spineta ducens, inimicos illos effecit.

SICVT mihi retulit quidam honestus Sacerdos, nunc monachus in Ordine nostro, plebanus cujusdam villæ parochianis suis placere volens, ludos sæculares cum illis exercuit, tabernas frequentauit: & in quantum potuit, moribꝰ illorum suos conformauit. Impletumque est in eo illud Prophetæ: *& erit sicut populus sic Sacerdos.* Habebat autem in villa militem compatrẽ, in vitijs suis super omnia concordantem. *Et erat in eis*, non in Christo, sed in mundo, *cor vnum & anima vna.* Sæpe alter ab altero ad ludos & ad epulas inuitabatur: sæpè ad tabernas trahebatur. Videns hoc diabolus totius doli artifex, vt amorem illorum vitiosum, in odium verteret periculosum, nocte quadam, cùm idem miles isset cubitum, in forma Sacerdotis ad ejus lectum venit: & vt se sequeretur, tam verbo quam signo importunè satis institit. Miles cùm territus penè nudus surgeret, & nudipes sequeretur præcedentem: per campum spinis & vepribus plenũ ductus est. A quibus cum plantæ ejus vulnerarentur, & sanguinem stillarent: iratus, post eum clamauit. Male Sacerdos, malo tuo me huc adduxisti. Diabolo semper clamante, sequere, sequere: miles turbatus, ligno quod casu reperit, vt sibi videbatur, caput Sacerdotis diuisit: sicque illo prostrato, & vultu ejus

Osee 4.

Act. 4.

sanguine perfuso, miles cum multo labore ac dolore domum suam redijt: & qualiter ei Sacerdos illuserit, vxori, familiæ, amicisque conqueritur. Illis minùs credentibus: subjecit. Ego caput ejus & coronam vulneraui. Eadem nocte Sacerdos horum prorsus inscius, cum ex necessitate naturæ iturus esset ad cameram, cum tanto impetu caput limini superiori illisit: vt coronâ grauiter vulneratâ sanguis erúpens totam faciem irrigaret. Quo ad lectum reuertente, cum mane populus pulsata missa in Ecclesia expectaret, & ille minimè ob vulneris dolorem veniret: cognoscens miles causam à referentibus, ait. Hoc est, quod dixi vobis. Quid plura? Insanientibus cognatis & amicis ejus, cum Sacerdos objecta fortiter negaret, & illi non crederent: per biennium de Ecclesia sua eliminatus, vix tandem illis reconciliatus est. Ex his duobus exemplis colligitur; quòd inter amicos, siue spirituales sint, siue carnales, discordias seminét. Quòd inimicos, in quantum valent, concordare non sinant, certum est. *Insignis diaboli stropha.*

Caput XLI.

De Dæmone, qui dixit, se discordiam seminasse inter militem & cœnobium.

MILES quidam nuper domum quamdam Ordinis nostri indebitè satis vexabat. Garriente diabolo per os cujusdam feminæ, locutus est ad illum nescio quis de astantibus. Dic inique, quare non suades illi militi, vt cœnobiũ tale seruorum Dei cesset inquietare? Cui dæmon cachinnãdo respondit. Quid est quod loqueris, ô imprudens? Meo consilio res agitur: & tu mihi dicis, vt suadeam ea quæ sunt pacis? Quod autem pro Christo peregrinari volentes retrahant, & impediant: præsto est exemplum.

Caput XLII.

De Milite Meingoso, quem diabolus per pauimentum traxit.

MILES quidam, Meingos⁹ nomine, cùm adolescens in Francia linguam disceret gallicam: grauiter infirmatus, spe conualescentiæ ad sanctũ Remigium Remis peregrinationis votum fecit, sed non soluit. Reuersus verò in prouinciam suam voti trangressor, multis diebus elapsis, cùm alter quidam miles Guldolphus nomine, vir nobilis, de villa Sesselingin oriundus, suscepta catena tempore Capituli Generalis Cisterciumire proponeret, & hoc prædictus Meingor cognosceret: rogauit illum, vt se suscipere vellet in comitem peregrinationis. Quod cùm ille gratum haberet, simulque ad villam quę Tricastrum vocatur juxta Diuionem sitam, venissent: cùm ad prandendum in terra more pœnitentium consedissent: sanctus Remigius Remensis Archiepiscopus, pontificalibus indutus, trangressori suo apparens, ait Meingor, quare non soluis votum tuum? Miles verò, cùm tam de visione, quam de voti improperatione terreretur: mox diabolus aduolans, verbis admonitorijs verba dissuasionis subjunxit. Noli festinare: bene solues votum, quando poteris. Nihilque aliud dicens, hominem pedibus arripiens, per ventrem in pauimento tam immisericorditer traxit: vt facies ejus in quatuor partibus vulnerata, sanguine erumpente terram infunderet. Quem cum Gundolphus sic trahi videret, & trahentem non aspiceret: sicut ab ejus ore audiui, illico surrexit: militemque brachijs stringens, cùm fortis esset, & sic retinere vix potuit. A quo cùm causam culpæ simul & pœnæ didicisset: ait. Consulo, vt reddas votum tuum. Respondente illo, non modò habeo expensas, dedit ei solidum sterlinguorum: & ille soluit votum suum neglectum. *Nou.* Vt video, non multùm à nobis dæmones sunt remoti: qui ad puniendum nos tam sunt parati. *Mon.* Quod semper sint juxta nos & circa nos, in subjecto cognosces exemplo.

Votum peregrinationis ad S. Remigium Remensem.

Voti infractor à dæmone vulneratur.

Dæmones, semper sunt nobis proximi.

Caput XLIII.

De Dæmone, qui vineam pro mercede custodiuit.

ANNO præterito, tempore vindemiæ, Cellerarius de lacu cujusdam curtis monasterij vineam duobus seruis custodiendam commisit. Nocte quadam vnus illorum vigilias nocturnas sibi temperare volens, diabolum jlocaliter vocauit. Veni diabole, custodi hanc vineam: & ego tibi pretium dabo. Vix verba compleuerat: & ecce diabolus adfuit, dicens: præsto sum. Quid ergo dabis mihi: si custodiero eam? Et ille. Cophinum plenum vuis: tali conditione, vt si aliquis intrauerit ab ea hora, qua dies & nox separantur, vsque ad ortum diei: neque propriam neque alienam excipiens personam, collum ei frágas. Quod cùm diabolus promisisset, & seruus serò quasi de vinea securus, domum intrasset: ait illi Cellerarius. Quare non es in vinea? Respondente illo, socium meum ibi reliqui: Cellerarius putans, quia de conseruo suo diceret: iratus, ait. Vade citò: quia solus non sufficit ille. Iuit seruus: & speculam quę erat extra vineam cum socio ascendit. Circa medium noctis, motum quasi hominis inter vites transeuntis audientes: ait is, quem prædicta pactio latebat. Aliquis est in vinea. Respondit alter. Sede: ego descendam & videbo. Descendit: & vineam foris circuiens, cùm nulla hominis vestigia in sepe reperisset: custodem suum adesse cognouit. Mane socio omnia aperiens: cophinum vuis refertum diabolo pro pretio dare volens, juxta vitem vnam fudit: & ita discedens, atque cum socio post paululum rediens, nec vnum granum ibi reperit. *Nou.* Satis de ijs miror: sed dic quæso, quomodo conuerti volentes impediant. *Mon.* Referam tibi, quod sanctimonialis quædam retulit: coacta à sua Abbatissa.

Dæmon vocatus mox adest.

Soluitur dæmoni pretiũ.

Caput XLIV.

De Euphemina sanctimoniali, quam diabolus infestauit.

CVM esset eadẽ sanctimonialis puella parvula in domo patris sui, diabolus illi sæpius in diuersis formis visibiliter apparuit: & teneram ejus ætatem diuersis modis terruit atque contristauit. Quæ cum incurrere timuisset amentiam, ad Ordinem nostrum conuerti proposuit: verbis voluntatem exprimens. Nocte quadam in specie viri illi apparens, conuersionemque dissuadens: ait. Eufemia, noli conuerti: sed accipe virum juuenem pulchrumque, vt cum illo delicijs mundi fruaris: vestes enim pretiosæ & cibaria non deerunt tibi. Si autẽ intraueris Ordinem, semper eris misera & pannosa: famem, sitim, frigusque patieris: nec vmquam de cætero bene tibi erit in hoc sæculo. Ad quod illa respondit. Quid de me tunc erit, si in illis delicijs, quas tu mihi promittis, mortua fuero? Ad quod verbum diabolus nullum quidem responsum dedit: sed puellã rapiens, & vsque ad fenestram solarij, in quo jacebat, deportans, præcipitare eam conabatur. Quæ cum Angelicam salutationem diceret: inimicus eam dimisit, & ait. Si jeris ad claustrum: semper tibi aduersabor. Quod si in hac hora mulierem illam non inuocasses: occidissem te. Et hoc dicto, virginem valde comprimens, in canem maximum transmutatus, de fenestra exiliuit, & nusquam cõparuit. Sicque ad inuocationem Dei genitricis & Virginis, virgo liberata est. Quàm infestus conuersis sit diabolus, & quàm multis, quamque diuersis modis illos vexet & impediat: sequentia declarabunt. Cùm prædicta puella fuisset monacha effecta: nocte quadã cùm in lecto jaceret, & jacendo vigilaret, vidit circa se plures dæmones in specie virorum. Ex quibus vnus specie teterrimus stabat ad caput ejus, duo ad pedes, quartus ex latere contra eam: qui clara voce ad alios clamabat. Quid statis? Tollite illam totaliter sicut jacet: & venite.

Salutationis Angelicæ virtus.

Quàm infestus dæmõ conuersis.

Responde-

Responderunt illi. Non possumus: invocavit enim mulieré illam. *No.* Quid est, quòd dæmones matrem sui creatoris nominare præsumpserunt nomine tantùm conditionis, & non honoris? Mulier nomen est corruptionis & naturæ: virgo, vel Maria, siue Dei genitrix, nomina sunt gloriæ. *Mo.* Non sunt ausi, quia indigni, ore polluto nomen integritatis vel gloriæ nominare. Idem tamen dæmon post verba Angelicę salutationis puellam brachio dextro traxit, & trahẽdo intantũ compressit: vt cõpressionem tumor, & tumorem liuor sequeretur. Quæ cùm haberet sinistram liberam, ex nimia simplicitate non est ausa se signare per illam: putans, signum manus sinistrę nihil sibi prodesse. Cogente tamen necessitate per eamdem manũ crucem sibi impressit, & dęmones fugauit. Liberata ab illis, penè exanimis ad lectũ cujusdam sororis cucurrit: & fracto silentio, quid viderit, vel quid passa sit, illi intimauit. Quam, sicut mihi retulit bonę memoriæ domina Elizabeth, ejusdẽ Cœnobij Abbatissa, sorores in lecto suo ponentes, & principium Euangelij Ioannis super eam legentes, mane regiratã inuenerunt. Anno verò sequenti intempesta nocte cùm eadem sanctimonialis in stratu suo jacens vigilaret, vidit eminùs duos dæmones in specie duarũ sororum plurimùm sibi dilectarum. Cui cùm dicerent illæ, soror Eufemia, surge, veni nobiscum in cellariũ, dimittere cervisiam conventui: illa habens eas suspectas, tum ꝑpter tempus intẽpestivum, tum propter fractũ silentium, horrere cœpit, operimento caput involvens, nihilque respondens. Statim vnus spirituũ malignorum propiùs accedens, & manũ pectori ejus imponens, ita illud compressit: vt sanguis concitatus per os & nares ejus largiter efflueret. Sicq; dæmones illi formas caninas assumentes, de fenestra exilierunt. Sorores ad Matutinas surgentes, cùm illam in defectu cernerent, vtpote pallidã & exanguem: causam per signa sciscitatæ sunt. Quam cùm ex ejus relatione cognouissent, satis turbatæ sunt, tam de dęmonũ crudelitate, quàm de virginis vexatione. Ante hoc bienniũ, cùm conventui novum factum fuisset dormitorium, & lecta in eo deposita: vidit eadem sanctimonialis dęmonẽ in specie homuncionis deformis satis & inveterati, omne dormitorium circuire, & lecta singula tangere: quasi diceret. Loca singula diligenter notabo: quia non erunt absque visitatione mea. *No.* Quid est, quòd pius Dominꝰ puellas tam teneras, & tam mundas, à duris & immũdis spiritibus tam crudeliter vexari sinit? *Mo.* Amaro poculo, vt nosti, prælibato, dulce plus dulcescit: & colore nigro substrato, albus ampliùs clarescit. Lege visiones Witini Godeschalci, & aliorum: quibus concessum est, videre pœnas malorum, & gloriam Electorum: penè vbique visio pœnalis præcedit. Volens Dominus sponsæ suę secreta deliciarum suarũ ostendere, bene eam priùs permisit aliquibus visionibus horrendis tentari: vt postmodum ampliùs mereretur lętificari; sciretque distantiam inter dulce & amarum, lucem & tenebras.

Inuocatio B. Virginis contra dæmones efficax.

Signum crucis.

Caput XLV.

De infestationibus Elizabeth sanctimonialis à dæmone.

IN eodem monasterio, quod Houene vocatur, Sanctimonialis quædam est, Elizabeth nomine: quam sępe diabolus infestat. Die quadam in dormitorio illum videns, & quia ipse esset, non ignorans, alapam illi dedit. Cui cùm diceret, vt quid tam durè me cędis, respondit illa. Quia sępe me turbas. Ad quod diabolus. Multò ampliùs hesterna die turbaui sororẽ tuam Cantricem: non tamen me percussit. Satis quidem illa die turbata fuerat. Ex quo colligitur, quòd ira, rancor, impatientia, & alia hujusmodi vitia, sępe ex immissione sunt diaboli.

Monialis alapam dat diabolo.

Alia vice cùm eadem Elizabeth Matutinis nimis tardatis, opere, vt pòst apparuit, diaboli, ad campanã festinaret, candelamq; ardentem in manu portaret, jam intratura fores oratorij, dęmoné in specie viri, tunica indutum cultellata, contra se stare conspexit. Putans aliquem intrasse virorũ: territa, retrorsum per gradᵘ dormitorij cecidit: ita vt per aliquot dies, tam ex repentino terrore, quàm ex lapsu, langueret. Nam & Abbatissa ex eodem casu stupefacta, infirmitatem concepit. Quæ dum causam illius lapsus atq; clamoris ab ea sciscitata fuisset, & illa visioné exposuisset, adjecit. Si sciuissem, quòd fuisset diabolus & non homo, bonam illi alapã dedissem. Iam enim accinxerat fortitudine lumbos suos: & contra diabolum roborauerat brachiũ suum.

Prouer. 31.

Caput XLVI.

De inclusa, quæ per benedictionem liberata est à dæmone.

ALteri cuidam feminæ propter Christum inclusæ, ita infestus fuit diabolus, vt etiam lectũ illius violenter & impudenter ascenderet. A quo cùm nullo posset remedio spirituali liberari: non oratione, non confessione, non signo crucis: diaboli importunitatem ꝓpriáque vexationem cuidam viro religioso conquesta est. Cui ille tale consilium dedit. Cùm tibi, inquit, ille propiùs accesserit: dicas, *Benedicite*. Quod cùm illa fecisset: malignus spiritus quasi turbine impulsus, se in saltus dedit: nec vlteriùs ad illam accedere ausus fuit. *No.* Gaudeo, quòd tãtam virtutem audio in verbo nostrę salutationis. *Mo.* Tanta est dęmonũ malitia, vt quos terroribus seducere vel frangere non pręvalent, phantasticis visionibᵘ seducant: verbi gratia.

Fugatur dæmon per verbum Benedicite.

Caput XLVII.

De Bertrade inclusa.

IVxta castrum Volminsteine, quod situm est in Westphalia, quędã habitat inclusa, Bertradis nomine, femina sancta & religiosa: & ꝓpter reuelationes Dei, quibus illustratur, notissima. Hæc multo tépore, quia minùs circũspecta fuit, sicut audiui, pro Angelo lucis Angelũ tenebrarum suscepit. Solebat enim diabolus phantastica circũfulsus claritate per quamdam cellulæ fenestram intrare ad illam, futura prædicere, & de interrogatis instruere. Ad quam si venisset quis, volens cognoscere statum alicujus amici sui defuncti, siue de alia re occulta certitudiné: illa inducias vsque in crastinum petiuit, Angelum suum consuluit: à quo sępiᵘ decepta, falsa pro veris respondit. Quod cùm cópetisset frater Hermannus, inclusus de Arnisberg, cujus in superiori Distinctione capitulo 88, memini: dæmonũ nequitias non ignorans, jam dictæ inclusæ mandauit in hunc modum. Cauta esto soror: quia sæpe Angelus Satanæ in Angelum lucis se transfigurans multos seducit: & viris sanctissimis nonnũquam illudit. Sic ergo facias. Crucem de cera benedicta fenestræ, per quam intrare consueuit, imprime: & si intrans, illam nó vitaverit, Angelus Domini est: sin autem, Angelus tenebrarum. Quod cùm illa fecisset, & diabolus nocturno tempore cum solito fulgore venisset ad fenestram, & lumine immisso non intraret: ait femina. Quare non intras? Respondente illo, non possum intrare, nisi cerã projicias, illa diu se deceptam intelligens, contra eum spuit, & in contumelias erupit: & ne de cætero talia præsumeret, sub inuocatione summæ Trinitatis illum adjurauit. Vides nunc, qualiter Deus omnipotens cótra diuersas dæmonũ infestationes diuersas creauerit medicinas? Alios à nobis cópescit antidoto confessionis: alios verbo Dñicæ annũtiationis: quosdã per verbũ *Benedicite*: multos per signũ crucis. De his omnibus exépla habes supiùs. N. Peccauitne inclusa hęc, Angelũ tenebrarũ pro Angelo lucis recipiendo?

Dæmon in specie Angeli pia femina diu illusit.

Multis modis abigitur dæmon.

M. Legitur in scripturis Majorū, quòd homo sic à diabolo deceptus, ei credēdo mereatur: & hoc, quādiu ei bona suadet. Non enim omnibus data est discretio spirituum. Vnde Apostolus. *Probate spiritus, si ex Deo sunt.* Nec hoc silendū, quòd ipse Angelus Satanæ, non solùm in claritate, quam assumit, transfigurat se in Angelū lucis: sed & in vili effigie solet apparere. Nam modò in specie porci vel canis, modo in forma catti, vel cujusdā alterius animalis, se hominibus ad deceptionem solet exhibere. 1. Ioan. 4. 2. Cor. 11.

Caput XLVIII.

De Conuerso, qui vidit dæmonem phantasmata minare in chorum.

VIsus est tempore quodam in Hēmenrode quasi gregem porcorū in Ecclesiam minare: & eadem via qua intrauerat, denuo exire. Alio tempore Conuersus quidā, qui nomen suum vult supprimi, dęmonem vidit in forma Prioris, & gestabat in collo quasi factū de stramine leguminis circulum. Præcedebat eū vnus de cōplicibus ejus, eumq; eodem circulo quasi canem ducens. Interea cùm in tali phantasia chorum transiret, accidit, vt Prior eūdem chorum ingrederetur: Conuersos, si quos dormientes invenisset, excitaturus. Quo intrante, visio illa phantastica ab oculis Couversi mox subtracta est.

Caput XLIX. *De visionibus Hermanni Cantoris.*

TEmpore quodam bonæ memoriæ Hermannus Cantor noster stans in choro, cùm tēpore æstiuo laudes die clara decantarentur, & oculos ex lassitudine clausos aperiret: posteriora quasi vrsi de choro exeuntis conspexit. De qua visione cùm satis miraretur, eūdem vrsum vidit redire, & stare ante præsbyterium, in loco, vbi monachi in viā exeuntes & redeuntes solent prosterni. Qui dum caput retorqueret, & huc illucque conspiceret, in vocem humanam erupit, dicens. Non curetis, licet modò sint firmi, ego egrediar, & post modicū revertar. Sicque eo intuente egressus est. Hujus visionis frater Richardus testis est: qui eam ab ejus ore audiuit. Iste est Hermannus, qui vidit corā Henrico Fikone amphoras cū vino, & vrsum: sicut dictum est Distinctione quarta, capitulo nonagesimo primo. *No.* Cùm diabolus hujusmodi bestiarū formas ad nostram infestationē assumat, puto, quòd turpiter consentientibus illudat. *Mon.* Hoc certum est. *Dæmon in specie vrsi apparet.*

Caput L.

De inclusa, quæ dæmones vidit super scapulas monachorum de Porceto.

INclusa quædam admodū religiosa, Aquisgrani manet, satis mihi nota: cujus nomen supprimo: ne ei causa fiā persecutionis. Hæc ante reclusionē, cùm adhuc esset in ætate puellari, & in habitu sæculari, religiosa tamen: in humeris monachorū de Porceto deambulantiū in Oratorio dæmones in formis simiarū atque cattorum residere conspexit. Et quia quosdā ex illis jam per consensus vitiorum captivos tenebant, ad quemcūque locum siue personam phantasmata respiciebant, monachorum oculi sequebantur: & secundùm levitates illorū gestus istorum formabantur. Vidit adhuc, quod horribilius erat: quosdam ex illis canes magni & tetri antecedebant: ita vt catenæ, quæ in eorum collis videbantur, etiam colla Monachorum ambirent: quibus ad sua ludibria illos trahebant. *No.* Heu! quòd homines ad imaginem & similitudinē Dei creati, & dignitate Ordinis etiam hominibus majores effecti, qui spiritibus immundis imperare debuerant, ab ipsis propter malam vitam tam viliter illuduntur. *Monachus.* Hoc est, quod per Psalmistam conqueritur, dicens. *Homo cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* *Nouit.* Videtur mihi ex supradictis, quòd quandoque homo diabolo det materiam tentandi. *Mo.* Hoc verum esse, vno tibi ostendam exemplo. *Dæmones in formis simiarum visi.* Psal. 48.

Caput LI.

De Monacho à labore caulium recedente, & à diabolo per speciem mulieris mox tentato.

STABAT aliquando conuentus de Hemenrode in horto, plantaria caulium terræ infigens, Stabat & monachus vnus cum cæteris, Thomas nomine, cui talis cœpit cogitatio suboriri. Si modò esses in domo patris tui, ancilla tua non dignaretur tam vilissimum opus facere. Exiuit ergo de medio fratrū cum indignatione, illuc eum spiritu superbiæ ducente, vbi fortiùs eum posset impugnare. Cùm ergo in silua solus esset, tentator adfuit: & qui priùs sola cogitatione pulsauerat: nunc aperta impugnatione & visibiliter aggreditur. In specie namque mulieris apparens: cœpit alloqui eum. At ille digitum supponens ori suo, significauit non licere sibi loqui: sed mendaciorum omnium caput & pater, illico per mulierem illam phantasticā, quam effigiauerat ad deceptionem, respondit. Quid hoc sit, inquit, nescio, ego veni de conuentu: & Prior dedit mihi licentiam, vt loquerer tecum. Credidit ille, & locutus est: tunc illa asseruit, parentes ipsius misisse pro eo, & oportere eum Treuerim secum ire, ad emendū equum, & sic transire in terram suam. Præcedendo igitur misera miserum ducebat: ipsa quidem fructetorum omnium condensa sine impedimento trāsiens; ille verò cum magna difficultate sequebatur. Tandem asperitate itineris & laboris turbatus, in nomine, inquit, Christi, quomodo sic imus? Quo dicto citiùs maligna illa mulier euanuit: & cum cœli esset serenitas magna, eadem hora circa eum facta est tempestas & pluuia: ipsumque madefactum exteriùs, interiùs confusum remisit ad conuentum. Confessus est postea, quia quamdiu cum muliere illa deambulabat: maximam carnis titillationem habuerat. *Nou.* Puto, quod fuerit spiritus fornicationis. *Mo.* Iustè moueris. Sępè enim peccatum peccato punitur: & per lapsum carnis superbia mētis in multis humiliatur. Inde habes exempla plurima in Vita Patrum. *Nou.* Potest diabolus aliquem lædere, prout vult? *Mo.* Nequaquam sine Dei permissione: & hoc in corpore, sicut Iob. Numquam verò in anima potest lædere hominem, idest, vt eum peccare cogat: nisi mente consentiat.

Tentatio superbiæ.

Peccatum sæpe peccati pœna.

Iob 2.

Caput LII.

Quod Diabolus similis sit vrso vel leoni ad stipitem ligato.

DIABOLVS similis est vrso vel leoni ad stipitem ligato: qui licet in catena sua rugiat, circuiens, neminem tamen lædit, nisi quem infra circulum suū rapuerit. Diaboli potestas catena diuinæ cohibitionis sic arctata est: vt neminē cogere possit ad peccandum, nisi ad eum ingrediatur per peccati consensum: secundum Apostolum Petrum, tamquam leo rugiens circuit in sua catena, quærens quē deuoret. Sæpe sanctos viros terret & impedit: sed nocere non potest.

1. Petri 5.

Caput LIII. *De Canonico Bunnensi à diabolo tentato.*

IN Bunnensi Ecclesia, sicut audiui ab ejus cōcanonicis, vir quidam extitit, castus, multumque Religiosus: cui diabolus ita erat infestus, vt sæpè noctibus cùm lecturus esset lectionem ad matutinas, literas tegeret, vel folium verteret: & quandoque lumen exsufflaret. Hoc ideo egit, vt virum sanctum coram fratribus confunderet: & confundendo ad impatientiam prouocaret. Cujus nequitia tanta est: vt cùm Religiosos irritare vel impedire non valet, saltem eos irrideat & subsannet.

Caput LIV.

Quod Conuentum sanctæ Walburgensis diabolus irrisit.

RETVLIT mihi quædam Religiosa sanctimonialis Ordinis nostri, Petrissa nomine: quod cùm staret in quadam solemnitate ad matutinas à cæteris

ſororibus ſemota: & alijs validè pſallentibus, in gratiarum actiones erumperet dicens, Benedictus ſis Domine, quòd iſte dilectus conuentus tam deuotè te laudat: tu illis retribuas: mox audiuit ſtrepitum horridum, quaſi alicujus de retro ad cõuentum properantis, claraque voce dicentis, hoc fiet pro Deo: orationem ejus ſubſannans. Et inhorruerunt continuò omnes capilli capitis ejus. *Nou.* Sæpè ſubitus horror inuadit me: tam in choro, quam in reliquis locis. Quæ tibi videtur hujus horripilationis eſſe ratio? *Mona.* Ex præſentia demonum eſt. Natura canis, qui lupum inſequi conſueuit, talis eſt: vt eum ex quadam vi naturæ juxta ſe ſentiat: cùm tamen oculis illum non videat. Et quia inter eos naturale eſt odium, ſtatim turbatur, & latrat: ſic eſt inter hominẽ & diabolum. Inimicitias poſuit inter eos Dominus. Vnde væ homini, qui cum illo pacificatur: ſemper calcaneo ejus diabolus inſidiatur: & licet homo exterior non videat: interior tamen, ideſt ſpiritus, ſpiritꝰ illius maligni juxta ſe præſentiam bene ſentit. Quid ergo mirum, ſi turbatur, ſi horrorem patitur? Hoc exemplo verum eſſe tibi demonſtrabo.

Horror ex præſentia demonum.

Geneſ. 3.

Caput LV.

De Sacerdote, quem diabolus in introitu cujuſdam nemoris terruit.

IVXTA Coloniam quidam Sacerdos fuit, Michaël nomine: ſatis Religioſus in genere ſuo. Hic duarum villarum Eccleſias rexit: ex quibus vna vocatur Burge, altera Rode. Tempore quodam in paraſceue, cum in vna earum ſerò matutinas dixiſſet, & ante diem ſeruo ſuo abſente ſolus ad alterá properaret, timore viæ gladium ſecum portauit. Qui cùm ad quoddam nemus veniſſet, tantus timor eum invaſit, vt omnes pili capitis ejus, ſicut dici ſolet, ſurſum erigerentur: & gelido ſudore omnes ejus artus perfunderentur. Quem etiam tanti horroris cauſa latere non potuit: quia mox vt oculos ad nemus vertit, hominem teterrimum juxta arborem ſatis altam ſtare conſpexit. Qui eo intuente in momento adeo creſcẽdo aſcendit, vt eidem arbori æquaretur: circa quem fragor arborũ & nimij excitabantur ventorũ fremitus. Territus ſupra modũ Sacerdos tranſiuit: quẽ diabolus cum turbine à tergo inſequens, vſque ad villam Rode non deſeruit. Poſtea cùm idem Sacerdos viſionem ſimul & timorem converſo noſtro Richardo recitaret: ille ſicut vir eſt Religioſus, religioſum ei verbum reſpondit. Domine, inquit, Eccleſiaſtice, ſi eũdo ad diuina pſalmum in os veſtrum ſũpſiſſetis: non vobis hæc in via eueniſſent; terror ille pœna fuit peccati. Diabolus reuera timet pſalmum, non gladium: corpus ejus, vt ait Iob, imo Dominus per Iob, quaſi ſcuta fuſilia ſquamis ſeſe cõprimentibus: deputabit quaſi paleas ferrum & quaſi lignum putridum æs: non eſt poteſtas ſuper terram, quæ reputetur ei. *No.* Sicut colligo ex his verbis beati Iob, ſi diaboli virtus ligata & limitata non eſſet: nullus hominum ſubſiſteret. *Mo.* Quòd autem hominem lædere non poteſt, niſi quantum adeo fuerit permiſſus: in fine hujus Diſtinctionis ſatis manifeſto tibi pandam exemplo.

Sacerdos gladio armatus territus à demone.

Iob 41.

Caput LVI.

De Campanario, quem diabolus tranſtulit in pinnam caſtri Yſemburg.

IN villa quadam ante paucos annos diœceſis Colonienſis, quæ Ambula vocatur, campanarius quidam fuit, & fortè adhuc viuit: votum habens cujuſdam peregrinationis. Hic cum die quadam condixiſſet cum femina quadam villæ ſuæ, quod mane pariter ituri eſſent: illa rogauit, vt maturiùs matutinas pulſaret, propter ſolis feruorem: & promiſit. Eadem nocte diabolus ad lectum ejus veniens, tetigit eum: & ait. Pulſa matutinas. Sicque diſceſſit. Qui mox ſurgens,

& lumen in Ecclesia ardens respiciens: cùm ante primum gallicatum esse deprehendisset: putans, quia à prædicta muliere fuisset excitatus, de Ecclesia exiuit, volens illi dicere, vt iret dormitum: eo quòd nimis mane esset. Quam cum quæreret, nec inueniret: bouem nigrum contra se stare vidit. Qui lingua emissa hominem tetigit: eumque supra dorsum suum per illam misit: & per aëré cum illo volitans, super pinnam turris castri, quod Ysemburg dicitur, deposuit. Cui cùm diceret, timesne modo: respondit ille. Dei permissione huc ductus sum: nil contra me poteris, nisi quantum ille permiserit. Ad quod diabolus: fac mihi hominium, & ego te deponam: daboque tibi diuitias multas. Quod si non feceris: vel fame in hoc loco morieris, vel præcipitio interibis. Qui campanarius spem habens in Christo: respondit. Adjuro te per nomen Iesu Christi, ne me lædas: & vt me sine periculo corporis mei deponas. Moxq; diabolus illũ tollens, in campo juxta villam Geriskeim satis incommodè deposuit, ante lucem diei, in dedicatione Ecclesiæ ejusdem villæ. Diluculò homines ad Matutinarum solemnia cum faculis properantes, cùm hominem in agro in magno defectu inuenissent, atque refocillassent: auditis ijs, quæ ei contigerant, satis mirati sunt. Quarto verò die regressus in domum suam, situm tam locorum, quam ædificiorum, quæ numquam ante viderat, tam plenè omnibus exposuit: vt de raptu ejus nihil dubitarent. *No.* Iam mihi satis fateor probatum, tam sẽtentijs quàm exemplis, dæmones esse, multos esse, malos esse, & infestos esse hominibus. M. Vnde consilium meum est: vt cognitis his, non illis consentiamus: ne nos audire contingat, *Ite maledicti in ignem æternum: qui præparatus est diabolo & angelis ejus*: sed resistendo illis, omnibusque vitijs, audire mereamur cum electis. *Venite benedicti Patris mei: percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Amen.*

Diabolus in specie bouis hõiẽ rapit.

Eumdem deponit.

Mat. 25.

Ibidem.

DISTINCTIO SEXTA.

DE SIMPLICITATE.

CAPVT PRIMVM.

De Virtute simplicitatis.

INTER omnia virtutum antidota, contra tentationum incommoda, ipsosque tentatores dæmones, majoris efficaciæ videtur esse vsus simplicitatis. Hæc virtus felle caret totius amaritudinis, iræ, inuidiæ, atque rancoris: denteque canino detractionis. Simplicitas maximè necessaria est nouiter conversis: quia si voluerit nouiti⁹ Ordinis simplicitaté reprehendere, facta & instituta majorum judicare, quare sic vel sic illa & illa fiant disputare: nũquam quiescet. Vnde Abbas Carolus, cùm essem in probatione, mihi dicere cõsueuit. Frater, si vis quiescere in Ordine, Ordinis simplicitas tibi sufficiat. Virtuté simplicitatis Isaias in Electis admirans, ait. *Qui sunt isti, qui vt nubes volant: & quasi columbæ ad fenestras suas?* Fenestræ columbarum sunt oculi simpliciũ monachorum: horum volatus sublimitas est cõtéplationis: visus columbinus simplicitas intentionis: vterque oculus religiosorum simplex esse debet, exterior videlicet & interior. Oculus corporis, vt procul sit suspicio: oculus cordis, vt recta sit intentio.

Nouitijs simplicitas necessaria.

Isai. 60.

Fenestra & volatus colũbarum quid designent.

Hæc opus per se malum facit bonum & econuerso: sicut in sequenti capitulo satis aperto tibi ostendam exemplo. *Nou.* Bene hoc concedo: quia Saluatorem dixisse recolo. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* *Monac.* Reuera vbi simplex fuerit intentio, ibi necesse est, vt lucida sequatur actio: sicut èconrrario oculus nequam, idest, intentio mala atque peruersa, totum corpus efficit tenebrosum. Vnde bene in sexta Distinctione tractandū videtur de simplicitate: quia sicut senarius numerus naturaliter est perfectus, ita hæc virtus, secundum jam dictam sententiam Saluatoris, totum hominem luminosum efficit atque perfectum. Iacob simplex à Patre benedicitur: filius ejus Ioseph simplex, toti Ægypto præficitur: Iob simplex à Domino commendatur: virtus simplicitatis à Christo discipulis prædicatur. *Estote*, inquit *prudentes sicut serpentes: & simplices sicut columbæ.* Simplicitati cōjungit prudentiam propter misericordiam. Item dicit. *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut parvuli*, idest humiles & simplices: *non intrabitis in regnum cælorum.* Simplicitas via est ad Deum: grata Angelis, hominibus delectabilis. Vnde cæteris virtutibus omissis, quantæ sit efficaciæ sancta simplicitas: paucis explicabo exemplis.

Mat. 6. *Genes. 27. & 41.* *Iob 1.* *Mat. 10.* *Mat. 18.*

Caput 11.

De Simplici monacho, qui carnes in castro comedendo pecora monasterij sui reduxit.

DOMNVS Vvido Abbas Cisterciensis, postea Cardinalis, cùm missus fuisset Coloniā, ad electionem cōfirmandam, quæ facta fuerat contra Philippum in Ottonem, retulit ibidē quamdam sanctæ simplicitatis historiam, satis jucundam, satisque mirabilem. Dicebat, quamdam domum Ordinis nostri in terra cuiusdam nobilis viri atque potentis fuisse sitam: quam idem tyrannus eo quòd Deum non timeret, neque hominem reuereretur, multis modis sæpè molestauit. De annona, vino, & pecoribus, quoties & quantum voluit, tulit: quantum voluit, fratribus dimisit. Cumque hoc ex consuetudine & quasi pro lege habens, actitaret, & conuentus querimonijs multis inutiliter tædiati gementes tacerent: die quadam maximam partem rapuit armenti, præcipiens illam ad castrum suum minari. Quo cognito Abbas & fratres satis turbabantur: in quorum consilio, quid facto opus esset, tractabatur. Visum est eis, aliquem ire debere ad castrum, per quem saltem res ei innotesceret: maximè Abbatem. Qui respondit. Ego non ibo: quia monendo illum, nil proficimus: sed aërem tantummodo verberamus. Simili modò excusante se Priore & Cellerario, subjunxit Abbas. Estne hic aliquis, qui adhuc semel ire voluerit? Tacentibus cunctis, vnus diuinitus inspiratus: ironicè respondit. Monachus ille vadat: hominem senem ac simplicissimum nominans. Vocatus est monachus: si ire vellet, inquiritur: obedit, mittitur. Qui cū ab Abbate recederet: ex multa cordis sui simplicitate verbum hoc protulit. Pater, inquit, si aliqua portio mihi fuerit restituta: recipiam, an non? Respondit. Quidquid rehabere poteris, recipias in nomine Domini: melius est aliquid, quam nihil. Abijt ille, venit ad castrum: nuntium fratrum cum orationibus deferens tyranno. Et quia *simplicitas iusti* secundum Iob *lampas est contempta* in oculis malorum: tyrannus sermones ejus paruipendens, & irridens, ait. Domine, expectate, donec pransus fueritis: tunc enim respondebitur vobis. Hora prandij ad mensam communem positus est: & cibaria communia, carnes scilicet, in bona quantitate, ei sicut cæteris sunt appositæ. Vir sanctus verbi Abbatis sui reminiscēs, & carnes, quæ tam lautæ ministrabantur, de pecoribus monasterij sui esse non dubitans: quantum ex carnibus sumere potuit, cum cæteris, ne inobediens esset, manducauit. Dominus castri ex opposito cum vxore residens, & quia monachus manducaret carnes, satis considerans: finito prandio hominem vocauit seorsum, & ait. Dicite mihi, bone Domine, solet conuentus vester manducare carnes? Respondente illo, nequaquam: adjecit. Quid cùm exeunt? Nec intus, inquit, nec extra carnes comedunt. Tunc tyrannus. Et quare vos hodie manducastis illas? Respondit monachus. Cùm Abbas meus huc me mitteret, præcepit mihi, vt quidquid ex pecoribus rehabere possem: accipere non recusarem. Et quia mihi constabat, carnes appositas fuisse monasterij mei: item quia timui, nil mihi amplius fore restituendum, nisi quantum dentibus capere possem, comedi propter obedientiam: ne omnino vacuus redirem. Et quia Deus simplicem non proijcit, sed protegit, nec porrigit manum impijs, scilicet contra illū: audito ejus verbo, & in simplicitate eius motus, imò à spiritu Sancto, qui per os senis loquebatur, admonitus, respondit vir nobilis. Expectate me hic: ego consilium habebo cum vxore mea, quid vobis faciā. Ad quam cum venisset, & senis ei verba per ordinem recitasset: adjecit. Timeo celerem Dei super me vindictam: si vir iste tam simplex, & tam rectus, aliquam nunc à me passus fuerit repulsam. Similiter illa respondit: quia eodem spiritu accensa fuit. Reuersus ad senem ait. Bone pater, propter sanctam simplicitatem vestram, quæ me ad misericordiam inflexit: monasterio vestro, quidquid adhuc superest de pecoribus, restituam. De illatis à me injurijs, in quantū potero, satisfaciam: & numqnam illud ab hac die turbabo Ad quod verbum senex gratias illi referens, cum rapinā ad monasterium redijt: lætus, Abbate & fratribus stupentibus, verba potentis retulit: pacem ab illo tempore habentes, quanta esset virt⁹ simplicitatis, exemplo didicerunt. Ecce hic exemplum, quod opus aliquando per se malum, propter oculum simplicem efficiatur lucidum & bonum. Reuera monachus comedendo carnes, & hoc in castro, peccasset: si simplicitas illum non excusasset. Quòd autem non solum non peccauerit, imò etiam meruerit: rei exitus comprobauit. *Nv.* Peccantne illi, qui monachis exeūtibus carnes, sagimen, vel jus carniū

Guido Abbas 15. Cistercij elect⁹ an. 1187. *Iob 12.*

apponunt: & illos aliquo artificio decipiunt? *Mo.* Non videntur peccare, si eos impellit necessitas hospitalitatis: vel, quod dignius est, feruor charitatis. Edentem excusat ignorantia à peccato, vel simplicitas: ministrantem, vt dixi, charitas. Ecce exemplum.

Caput III.

De Christiano decano Bunnensi, qui Abbati pisam sagimine conditam apposuit in simplicitate.

BONÆ memoriæ Christianus Decanus Bunnensis, vir bonæ vitæ & valde litteratus, qui apud nos nouitius defunctus est, cum in virtute hospitalitatis plurimum ferueret: die quadam Hermannum Abbatem de Hemmenrode, quondam decanum Sanctorum Apostolorum in Colonia, virum æquè litteratum ac discretum, ad mensam suam inuitauit. Et cùm non esset ibi pulmentum sine carnibus: secretè præcepit ministro, vt laridum extraheret, sicque pisam Abbati apponeret. Comedente illo simpliciter apposita, monachus eius, qui tam simplex non fuit, particulam laridi in scutella sua reperiens: Abbati mox ostendit. Qua visa, statim scutellam amouit Abbas, propter conscientiam. Venientibus eis in viam: Abbas de curiositate monachum arguit, dicens. Malè habeas: quia abstulisti hodie mihi pulmentum meum: si tacuisses, ego ignoranter comedens, non peccassem. Facto huic contrarium recordor fecisse Danielem Abbatem Sconauiæ.

Caput IIII.

De Godescalco monacho, qui in Sigeberg artocreas in sagimine decoctas simpliciter manducauit

TEMPORE quodam, cum idem Daniel, tunc Prior noster, pranderet in Sigeberg, & esset cum eo frater Godescalcus monachus noster, de Vuolmunsteine, simplex & iustus: appositæ sunt eis à fratribus eiusdem cœnobij artocreæ in sagimine decoctæ. Quod Prior mox odoratu deprehendens, comedere noluit: non tamen monachum comedentem prohibuit. Finito prandio, cum loqui possent: dixit Godescalcus Priori. Domine Prior, quare non comedistis de artocreis? Valde enim erant bonæ. Respondit ille. Non est mirum, quia valde erant bonæ: quia valde erant bene saginatæ. Et quare, inquit, hoc non signastis mihi? Respondit Prior. Ego vobis nolui auferre cibum vestrum. Nolite contristari: quia ignorantia excusabit vos. Erat enim idem Daniel, vir literatus: & ante conuersionem Scholasticus. *Nou.* Non miror, quòd monachi quandoque decipiuntur in sagimine, & carnium pinguedine: sed quòd tam simplices sunt aliqui, quòd in grossa substantia carniū piè seduci possunt, satis admiror. *Mon.* Puto, hoc quandoque fieri charitate ministrantium. Cùm sanctus Theophilus Alexandrinus Episcopus tempore quodam plures ex sanctis patribus ad prandium inuitasset, eisque carnes ex auibus apposuisset, putabant se omnes olera comedere: donec ab ipso proditum est, quod ab ipso appositum fuerat. Non enim erat illis visus cum gustu ablatus: sed propter charitatem ministrantis diuinitus immutatus. Simile penè egit Dominus Eufridus Decanus sancti Andreæ temporibus meis. Hoc etiam fit ex dissuetudine, quòd scientia discernendi inter cibos gustui minuatur. Non enim mirum, si domnus Theobaldus Abbas Everbacensis, qui in quinquaginta sex annis, quibus in ordine fuit, numquam carnes comedit, sub typo piscium illas comedendo falli potuisset. Prædictus enim Eufridus carnes pro rubo monachis apposuit: & comederunt. *Nou.* Casum hunc pleniùs nosse vellem. *Mon.* Viri hujus venerabilis vita tantis misericordiæ operibus extitit ornata: vt digna sit poni super candelabrum. Casum, de quo quæris, & reliqua ejus opera, quæ ex parte vidi, & ex parte alijs referentibus didici: fida tibi pandam relatione. In eadem enim Ecclesia, in qua Decanus fuit, literas didici: & pœnitet me nunc, de ejus virtutibus tam pauca inuestigasse.

Caput VI.

Vita Domini Eufridi Decani sancti Andreæ in Colonia.

IGITVR Eufridus de Episcopatu Coloniensi oriundus fuit: vir simplex & rectus, & in misericordiæ operibus præcipuus. Qualis ejus vita ante sacerdotium fuerit, vel quid in adolescentia egerit, nescio. Quòd autem cum illo creuerit & coaluerit miseratio: ex actis ejus sequentibus colligo. Quòd docilis fuerit ingenio, solicitus in discendo: effectus comprobauit. Adeo enim in puerilibus fundat' erat, vt sicut ab eo audiui, juvenis scholas regeret: & plurimos tam verbo quàm exemplo, non solùm ad discendum, sed, quod pluris erat, ad bene viuendum informaret. Ordinatus Sacerdos, Ecclesiam in Sigerberg, parochiā scilicet bonam, idest, oblationibus pinguem, regendam suscepit: in qua scien-
Iob 31. tiam in actum produxit: foris non mansit peregrinus, ostium ejus patuit viatori: pater erat viduarum, consolator orphanorum, lima peccatorum. Nam cùm in domo ejus plures nutrirentur scholares, & esset colūbinæ simplicitatis: tempore illo, quo matura erant cerasa, dicebat Cellerario suo. Bone, licentia pueris, vt ascendant arbores, vt de cerasis comedant, quantum volunt, & quantū possunt: nec est necesse, te alia eis dare cibaria: quia in nullo tantum delectantur cibo. Non hæc dicebat de aliqua tenacitate: sed ex multa cordis sui pietate. Quod cùm per dies aliquot factum fuisset, & licentia concessa pueris, sicut pueris placuisset: ait illi Cellerarius. Certè domine, nisi pueri alijs etiam cibis vtatur,
cito

citò deficient. Et acquieuit statim. Post hęc factus est Coloniæ in Ecclesia sancti Andreæ Canonicus: & non multò pòst ob vitæ meritū in Decanum sublimatus. Qui licet vitæ esset irreprehensibilis, & polleret virtute castimoniæ: maximè tamen fervebat in operibus misericordiæ. In parochia sancti Pauli, quæ attinet ecclesiæ sancti Andreæ, pauper vidua non fuit, cujus lares ignoraret: quá suis eleemosynis non visitaret. Tantū panis ex ejus mensa ostiatim mendicantibus dabatur, tantum ex ejus manibus in gazophylaciū Christi, id est in manus pauperum mittebatur: vt multi, qui ejus annuos redditus nouerant, mirarentur. Habebat enim cognatū, Fredericum nomine, eius Ecclesiæ canonicum, officio Cellerarium. Iste avunculum sępiꝰ arguere consueuit de indiscreta liberalitate: & ipse versa vice increpabatur ab illo de nimia parcitate. Habebant enim cōmunes expensas, & ideo satis gravabatur Fredericus: quia quidquid rapere poterat Decanus, occulte dabat pauperibus. Tempore quodam idē Fredericus de officio suo multos & magnos habens porcos, occidit, & in pernas formauit: easque in coquinā tempori congruo reseruandas suspendit. Quas Decanus frequenter intuens, earumque suspendio satis invidens: cùm nullam ex eis à cognato petere posset, vel pręsumeret, dolum sanctum, dolum pium, dolū memoria dignissimum excogitauit. Quoties neminē sensit esse in coquina, ipsam latenter intrans, & nōnumquàm nacta occasione pueros emittens, scala suspensorium ascendit: & pernas ex ea parte, qua muro conjungebantur, omnes penè vsq; ad medietatē incidit: anteriorem verò integrā reliquit, vt aliarum incisiones celarentur. Ista faciebat per dies multos, carnes abscissas viduis, egēnis, atque pupillis distribuens. Quid plura? Tandem furtum rei familiaris cognoscitur: fur quęritur, sed citiùs inuenitur. Furit clericus, silet Decanus: & cùm ille fratrum præbendam, & totius anni subsidia se perdidisse, conquereretur: vir sanctus verbis quibus potuit, eum lenire studuit, dicens. Bone cognate, melius est, vt modicum patiaris: quàm pauperes moriantur. Bene tibi Dominus restituet. Quibus verbis placatus tacuit. Alio tempore eunte eo ad sanctum Gereonem, puto, quòd in solemnitate fuerit ejusdem Martyris, pauper eum importunis clamoribus sequebatur: & cùm non haberet, quod illi dare posset, scholarem se sequentem paululum antecedere jussit: secedensque in angulum juxta Ecclesiam beatæ Dei genitricis Mariæ, vbi Episcopis in die Palmarum consuetudinis est populo facere indulgentiam: quia vestem aliam exuere non potuit, aspiciente paupere femoralia sua soluit, & cadere dimisit. Quæ ille leuans, gaudens discessit. Quam virtutem cùm vir sanctus ocultare vellet, nutu Dei tali occasione posita est super candelabrum: vt posteris esset in exemplum. Reuersus à sancto Gereone, cùm ad prunas sederet, nec pellitium, se calefacturus, secundum consuetudinem leuaret: dixit ei præfatus Fredericus. Leuate pellitium, & calefacite vos. Erat enim frigus: & ipse senex homo erat. Respondente eo, non est necesse, subjunxit ille. Satis puto, quòd non habeatis brachas: hoc ipsū in rubore vultus ejus considerās. Tandem ille confessus est, sibi illas delapsas fuisse: tacita virtute. Ad quod verbum clericus risit: per os cujus hęc publicata sunt. *No.* Tale aliquid non legitur in actis sancti Martini. Plus fuit brachas dare, quàm palliū diuidere. *Mo.* Propter hęc, aliaq; ejus facta, etiam quidam dixerunt, numquam se legisse de aliquo homine, qui tantæ fuerit circa pauperes compassionis, tantæ misericordiæ, ac pietatis. Vestimenta sua pauperibus, penè sine discretione, largiebatur: & cùm algeret, aliaque mitterentur, de illis simile faciebat. Semper habebat in ore illud Salvatoris. *Date: & dabitur vobis.* Compassus est ei venerabilis Plebanus sancti Iacobi, dominus

Pietas Enfridi in pauperes.

Dolus pius Enfridi.

Enfridus femoralia sua dat pauperi.

Factum hoc detegitur.

Luc. 6.

Everardus, cujus memini in Distinctione quarta, capitulo nonagesimo octauo: quibus erat in Domino cor vnum & anima vna. Cùm vellet ei vestem aliquá dare, vt illa diutius vteretur, dixit. Ego vobis hanc vestem accômodabo. *No.* Puto, quòd multùm liberalis fuerit circa hospites: qui sic profusus extitit circa pauperes. *Mo.* Quanta illos charitate susceperit, sequens narratio declarabit. Cùm die quadam viros religiosos, non mihi constat, vtrùm fuerint Cistercienses, an Præmonstratenses, in hospitio suscepisset, & cibi regulares deessent, piscesq; non haberet: dicebat coco suo. Pisces non habemus, monachi simplices sunt, & esuriunt: vade, accipe ossitiú: & ossibus ejectis cum piperamentis prępara: sicque appones, & dices. Comedite de bono rhôbo. Quod cùm factú fuisset, illi sicut viri boni & simplicès, boni sui hospitis ac simplicis pium dolú non obseruantes, nihil etiam, tum propter regulare silentiú, tum propter conscientiam, interrogantes: apposita pro pisce comederunt. Scutella penè evacuata, cùm vn⁹ auriculam porcinam reperisset, & socio, vidéte Decano, ostédisset: aliquid indignationis simulans ait. Comedite pro Deo: monachi non debent esse tá curiosi. Rhombus etiam aures habet. Humani generis inimicus diabolus tantis virtutib⁹ invidens, illúque turbare volens, visibiliter tempore quodá se ejus obtutib⁹ objecit, & versibus his eum alloquens disparuit. *Mors exemplificat, quòd longior haud tibi restat*

Vita, nec incolumis ampliùs Effrid eris.

Charitas in hospites.

Falsa diaboli prædictio.

Vides, quanta sit versuti diaboli stultitia? In quo virum sanctú putabat se impedire, in hoc illú promouit. Nam postea circa annos triginta vixit, tantò in operibus justitiæ ferventior, quantò ꝓphetatus est morti fore vicinior. In quadá solénnitate, cùm dominus Adolphus majoris Ecclesiæ Decanus, postea Coloniensis Archiep. ad conuiuiú suum illú inuitasset, renuit ille, dicens, se magnos hospites habere. Dicta Missa, cùm ad dom suam vir beatus festinaret, Godefridus ejus concanonicus, majoris Decani notarius, qui mihi ista recitauit, de fenestra solarij portæ clericorú respiciens, vidit plures pauperes illú sequentes: ex quibus alij claudi, alij cæci fuere. Et cùm non possent trásire lapides, qui plateas illic diuidút: ipse cùm esset ętatis decrepitæ, manú singulis porrigebat. Statim cleric⁹ dominum suum ad fenestram vocans, ait. Ecce dñe, isti sunt magni hospites, quos Decanus meus dicebat se habere: & non modicú ędificatus est vterque. Aliud quoddam pietatis opus simile huic ego de illo vidi. In anniuersario dñi Brunonis Coloniensis Archiepiscopi, Ecclesijs Conuentualib⁹ ad Ecclesiá S. Pantaleonis martyris, quam idem Bruno construxit, confluentibus, cùm dicta pro anima ejus missa, Priores, secundùm institutú, refectorium pransuri intrassent: dominum Enfridum nescio quot pauperes sequebantur ad ostiú refectorij. Quem cùm refectorarius introducere vellet, pauperibus exclusis, cómotus ille clamauit. Ego sine istis hodie non intrabo. Nouerat vir prudétissimus, pauperes esse amicos Dei, camerarios cæli: bene habens in memoria consiliú illud Filij Dei. *Facite vobis amicos de mámona iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Hinc est, quòd tempore quodam, cùm positus fuisset ante Reliquias, monere intrantes, vt darent eleemosynas ad ædificia Ecclesiæ, cujus tunc custos erat, his verbis populú allocutus est. Boni homines, bene videtis, quàm grandia disposita sint hic ædificia. Bene quidem facietis, dando eleemosynas vestras ad illa: meliùs tamen & tutiùs in pauperibus eas locatis. Hanc prędicationé bonæ memoriæ Fredericus monachus noster, intrans cum militibus Ecclesiam sancti Andreæ, tunc audivit: mihique postea sæpius illam recitauit. Personas Deum timentes, vt & ipse illarum meritis particeps esset, de suo stipendio pascere curauit.

Magni hospites pauperes.

Luc. 16.

Vnde & venerabilé illam inclusam Ordinis nostri, dominam Heilekam, secundùm nomen suũ verè sanctam, cujus cella monasterio S. Andreæ adhęrebat, de sua prębenda, quoad vixit, sustentauit: aliorũ enim eleemosynas beata illa recipere recusauit. Solebat autem inopes appellare thesauros cælestes, quos tinea non demolitur: & quos fures non effodiunt, nec furantur. Vnde, sicut suprà dictum est, multò illi amplior cura fuit de consolatione pauperum, quàm de ędificijs vel thesauris & ornamentis perituris Ecclesiarũ. Pueros pauperes, man⁹ vlcerosas & valde neglectas habentes, quando secretiùs epulabatur, ad mensam suã posuit, & de scutella sua comedere præcepit. *No.* Satis admiror Decani hujus pietatẽ, humilitatem, simplicitatem. *Mo.* Audi, vnde ampliùs mireris. Ciuis quidam Coloniẽsis, nomine Lambertus, familiaris illi erat: & in vicino manebat. Iste cùm die quadã cum supradicto Godefrido notario cœnaret, & confabularentur de eleemosynis dñi Enfridi: ait me audiente. Dicam vobis, qualiter me tractaverit. Tẽpore quodam invitauerat me & vxorem meam ad cœnã suam. Sedentibus nobis in mensa cum illo, diu eramus ferculum aliquod expectantes: nil ante nos, præter solũ panem habentès. Et quia bene noueram consuetudines ejus: vocaui ad me vnum de pueris, in aurem illi hęc dicens. Dic bone, dabitur nobis aliquid ad comedendũ? Respondente illo, nihil habemus: sufficienter enim fuerat vobis præparatum: sed dñs meus ante horam refectionis coquinam intrauit, & pręparata, etiam nobis reclamantibus, pauperibus diuisit. Tunc ego subridens, eũdem puerum ad domum meam misi, & tantum est de cibarijs allatũ, vt omnib⁹ conuiuis nostris sufficeret. Die quadã cùm coquinã ejus intrassem, & anseres nescio quot versarentur ad ignem: dixi in corde meo. Certè bene procurat familiã suam Decanus iste. Assis verò anseribus ipse intrauit: eisq; excisis, & per scutellas ordinatis,, viduis atque egentibus totaliter misit. Sæpe ei mittebantur anseres & pulli, tum ex officio Decaniæ, tum ex dono, quia multi eum venerabantur, cognoscẽtes ejus charitatem; & quia multæ fuerat pietatis, quidquid ex eis, siue fratribus, siue alijs suis vicinis, mittere voluit, vt statim comederent, non viuum, sed occisum transmisit. Tantæ, vt sæpe dixi, circa pauperes cõpassionis fuerat: vt quandoque faceret, quod secundùm humanũ judicium minùs rectum videbatur. Ciuis quidã de Colonia, sicut mihi retulit quidam ex Sacerdotibus sancti Andreæ, vxorem propriam minùs diligens, sæpe illam affligebat: propter quod illa furata est ei pecuniam in bona quantitate. Cui cùm maritus crimen imponeret, & ipsa fortiter negaret: timens deprehendi, pecuniã projecit in cloacam. Postea dolẽs de facto, ad Decanum venit, furtique causam per confessionem aperuit: & satis puto virũ sanctum illi suasisse, vt pecuniam marito ꝓderet: sed illa, quia negauerat cum juramento, facere non audebat: timens propter hoc ampliùs affligi. Cui Decanus respondit. Si potuero pecuniã habere sine nota: vis, vt detur paupibus? Dicente illa, hoc omnimodis desidero, post aliquot dies Decanus locutus est ciui Vis mihi licentiã dare, vt purgari faciam cloacam tuam: & si aliquid mihi Dominus ibi dederit, inde tollam? Sciens ille, eum virũ sanctum esse: cogitans, quia Deus ei aliquid revelasset: licentiauit. Purgata est cloaca, inuenta est pecunia: & infra dies paucos per manus hominis pauperibus erogata. *No.* In hoc loco posset detractor figere dentẽ. *M.* Tria videntur eum hic excusare à peccato. Primũ, quia pecunia eadem sicut mariti, ita & feminæ fuit. Secundũ, quia tum perdita fuit: & ꝓpter confessionẽ prodere non licuit. Tertiũ, quia pauperib⁹ eam distribuit. Nouissimè caritas, quę eũ ad hoc instigauit. Solẽt eni sacerdotes sępe licẽtiare feminis vt maritis suis auaris * rapiãt & largiãtur. Fecit & aliud, ꝙ magis disputabile fuit.

Mat. 6.

Enfridi pietas & humilitas.

Actio iudicio humano minùs recta.

Et immisericordibus.

Cùm nil haberet ad comedendum, pistrinum fratrum intrauit: & cùm essent panes ordinati, & positi in tabula ad deportandum, cujus essent illi vel illi, pistorem interrogauit. Expeditus à singulis, à pistore panes illorũ, quos nouerat esse diuites, in domum suam jussit deportari, dicens. Illi abundant: & ego nil habeo, q comedam. *No.* Quo excusabitur hoc factum? *Mo.* Multa licent sanctis: quæ ijs, qui sancti non sunt, non licent. *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.* Vnde auctoritas. *Habe charitatem, & fac quidquid vis.* Excusauit eum charitas: excusauit necessitas: excusauit auctoritas: excusauit fraternitas. Charitas, quia consolatio pauperum fecit illũ egere. Necessitas verò, quæ legem non habet: de qua Rodolphus majoris Ecclesiæ in Colonia Scholasticus, sic discipulis suis dicere consueuit. Antequã fame morerer, de * pedibus raperé Crucifixi, quod comederem. Excusauit eum quodãmodo auctoritas: quia Decan⁹ erat, & pater fratrum. Fraternitas: quia iudicabat oĩa omnibus esse debere cõmunia, sicut & sua omnibus fecerat communia. Cùm jam ex defectu corporis, ętatisq; senilis, diem mortis suæ sibi imminere sentiret: ne pauperem spiritu aliqua terrena possessio repatriãtem oneraret, domũ suam vendidit: pretiumq; illius non cognatis, non amicis, sed Christi pauperibus ꝓprijs manibus diuisit. Nouerat enim concanonicos magis fideles, post mortem minùs esse fideles. Cui cùm diceret, is qui domũ emerat, quidam Ecclesiæ illius Sacerdos atq; concanonicus, nomine Conradus, dñe, ego volo habere domũ meam: respondit ille valdè simpliciter. Bone Conrade, homo sum decrepitus & senex, citò moriar: expecta paululum, bene habebis eam. Vbi vis, vt maneam interim? Ille vir bonus de necessitate faciens virtutem, satis patienter obitum ejus expectauit. Tantæ igitur pietatis extitit vir beatus, vt sæpe in porticu ecclesiæ sedens, cùm pauperes musso, quem de nemore collegerant, oneratos præterire cerneret, emeret ipse: non quòd eo in aliquo indigeret, sed vt pauperes à labore liberaret. De quo etiã retulit mihi Reinerus monachus noster, quandoque ejusdẽ Ecclesiæ Scholasticus: quòd die quadam, cùm quidam pauper plurima flabella portaret venalia in jam dicta porticu, nec vendere posset, sibi illum dixisse. Reinere, eme flabella ista. Cui cùm diceret, domine, non eis indigeo, respondit. Eme, & da amicis tuis. Qui emit illa: sciens cõpassionem Decani sui tantùm esse in causa. Misericordiæ visceribus ità abundauit, vt sustinere non posset, in quantũ vetare potuit, vt aliquis cæderetur, vel injuriaretur. Die quadã cùm in scholis clamores cujusdam canonici, qui graviter excesserat, & à quatuor scholaribus ad verberandũ tenebatur, prætereiens audisset, scholas anhelus intrauit: & sicut leo accurrens, baculumque contra Scholasticum suumq; concanonicum levans, puerum de manibus ejus liberauit. Quid agis, inquit, tyranne? Posit⁹ es, vt scholares doceas, non vt occidas. Ad quod verbũ ille confusus, obmutuit. Quantæ fuerit patientiæ, lectio sequens declarabit. Die quadam sedente eo secundùm consuetudinẽ in Ecclesia, sicut puto, inter Nonam & Vesperam, Scotus quidam, homo miserabilis, & frequenter ebrius, Pręsbyterijq; honore prorsus indignus, ad solũ solus accessit: & caputio illum trahens, extracto cultello minat⁹ est ei dicens. Si non dederis mihi aliquid, modò occidã te. Nutu Dei canonic⁹ quidam juuenis & fortis supueniens Scotũ durè satis abstraxit: quẽ cùm cędere vellet, & morte dignum judicaret, cõpescuit eum vir mitissim⁹ dicens. Ne turberis frater, vide, ne lędas eũ: in joco enim fecit hoc. Nulli reddidit malũ ꝓ malo: quia simplicitas colũbina regnabat in illo. Et cùm esset, vt dictũ est, mirę misericordiæ: fervebat tamen in zelo justitiæ. Tempore quodã obviam habuit Abbatissam SS. Virginum vndecim millium. Pręcedebant illã clerici mantellis griseis monialium circumamicti:

2. Cor. 3.
Verba sano sensu accipienda.

* *al.* panibus.

sequebantur domicellæ & pedissequæ, verborum inutilium strepitu aërē replentes: Decanum vero inopes sequebantur, eleemosynas ab illo petentes. Accensus vir justus zelo disciplinæ: cunctis audientibus exclamauit. O dña Abbatissa, magis deceret vestrā professionem, plus vestram decoraret Religionem: vt vos, sicut me, sequerentur pauperes, non histriones. Et erubuit illa valde: nihil præsumens tanto viro respondere. Tantus ei inerat amor justiciæ, vt die quadam, cùm nescio quis ipso audiente loqueretur de mala vita clericorum: quasi ex abrupto responderet. Vnum est, qualiter viuant: ac si diceret, de radice mala non potest surgere arbor bona. Nouerat enim paucos esse clericorum, qui canonicè intrassent: ita vt non essent sāguinicæ, idest à cognatis introducti: vel Choritæ, idest per potentiam magnorum intrusi: siue Simoniaci, pecunia scilicet & obsequijs intromissi. *Noui.* Hoc vitiū his temporibus valde regnat in clero. *Mo.* Verum est: maximè in illis Ecclesijs, in quibus Prælati sine electione stipendia porrigunt. Rudolphus enim Episcopus Leodiensis ita in Simonia gloriabatur: vt tempore quodam, præbenda cujusdam Ecclesiæ suæ à se vendita, pecuniam ipsam in gremio teneret: & multis coram positis diceret. Ego multùm Ecclesiā Leodiensem ditaui: & redditus illius. Præbendam enim, quam antecessores mei pro decem marcis vendiderunt, ego ad quadraginta marcas perduxi. Et quia vir sanctus paucos considerauit canonias suas simpliciter intrare: paucos judicauit in eis canonicè viuere. Habebat etiam cum zelo justitiæ amorem & studium regularis disciplinæ. Nam post eum vsque ad hæc tempora, non surrexit Decanus in Ecclesia illa, sub quo tantùm vigeret disciplina. Etiam cùm esset in ætate occidua, vsque ad diem mortis suæ non patiebatur se aliquam hebdomadā diuini seruitij præterire: sæpè in cōuentu Missam celebrans, alienis brachijs, ne caderet, sustentabatur: *Alleluia* ad gradus festiuis diebus sicut cæteri ipse cātauit: alijs exeuntibus de oratorio ipse raro nisi ad prandendum exiuit: & ante altare sanctæ crucis residens, illic horam horæ continuauit: publicè pœnitentibus ita paratus erat: vt frequenter cum illis in porticu sedens cartulas legeret, consolationem impenderet, orationum suffragia scribi faceret. Tantæ erat humilitatis, vt cum omnium esset supremus tam ætate quam dignitate: exceptis præcipuis solemnitatibus, semper penè locum chori nouissimum teneret: vestimenta ejus satis erant despecta & humillima, non grisea, non varia, sed ouina: ejusdem generis pileo vtens. *Nou.* Quid est, quod de tanto viro nullum refers miraculum? *Mon.* Quis major Ioanne baptista? Nullum signum fecisse legitur, quod de Iuda proditore Euangelium prodit. Vnde quibusdam nunc in Christi nomine miracula facientibus ipse in fine dicturus est. *Discedite à me omnes operarij iniquitatis: nescio vnde scitis.* Miracula de substantia sanctitatis non sunt: sed signa sanctitatis. Volens Dominus militem suum emeritum remunerare post laborem suum: tali eum ordine vocauit ad gloriam. In vigilia Dominicæ Resurrectionis cū expectaretur ad solēne officium, eo quod hebdomadarius esset: repente cœpit viribus destitui. Vocatus est supradictus Reinerus: qui per tactū venæ illius mortem in januis sentiēs, de sacra vnctione eum monuit: modicum medicinę confortatiuæ ori ejus apposuit. Quam cùm ille expueret & diceret, ego Missam in conuentu celebrabo: respondit. Missam in hac vita numquam celebrabitis. Quo audito inungi petijt: & cum fratribus psalmos & letaniam decantauit. Circa horam nonam cum Christo reddidit spiritum: sociandus spiritibus justorum. Sequenti die post sanctum pascha cum tumularetur: Dominus Everardus sancti Iacobi plebanus, cujus vitam virtutibus plenam in Distinct.

Luc. 10.
Mat. 7.

quarta capitulo. xcviii. descripsi: in audientia multorum tale testimonium dixit. Hodie, inquit, hic terræ commendatur caro sanctissima, quæ super terram vixit. Et quia quęstio de miraculis fuit, post morté signis non caruit. Sacerdos quidam, & stipendiarius Ecclesiæ, nomine Adam, sicut mihi retulit ore suo, cùm tempore quodam vehementissimo capitis dolore torqueretur, ad sepulcrũ ejus accessit: & in hunc modum orauit. Domine, inquit, propter merita sancti viri hujus, mitiga dolorem capitis mei. Qui mox exauditus, sanus abscessit, qui infirmus accesserat. Multa adhuc alia fecit justus iste opera memoria digna: quę studio breuitatis sunt omissa. *Noui.* Vtinã essent tales omnes Decani, tam simplices & tam sancti. *Mona.* Recordor nunc alterius cujusdam Decani, viri simplicis, ac Deo digni: de cujus virtutibus quædam mihi nuper retulit magister Ioannes Decanus Aquensis, de eadem ciuitate oriundus: in qua idem justus fuerat Decanus, quæ tecum communicabo.

Enfridi meritis sanatur ægrotus.

Caput VI.

Vita Domini Hermanni, Decani Hildenshemmensis Ecclesiæ.

FVIT nostris temporibus in Hildenshemmensi Ecclesia vir bonus, deoq; carus, nomine Hermannus, varijs virtutibus, & virtutum operibus adornatus: vigilijs sanctis, orationibus, jejunijs, & operibus misericordiæ, Deo omnipotenti studuit placere. Quibus operibus generis humani inimicus irritat⁹, cùm illum multis modis impediret: dicere ei solitus erat. O multùm male diabole, vt quid tantum me vexas? Tempore quodam cum arbusculam in pomerio suo plantaret, & trunco illius duas virgulas insereret: vna aruit, & altera cõualuit. Mox signum petens à Domino, ait. Rogo te, omnipotens Deus, vt si voluntas tua est, vt Sacerdos fiã: facias, vt surculus hic reuirescat. Mira clemẽtia Christi; statim virga arida succo cœpit animari, & tempore suo fructificare: sicq; virtus diuina, quæ Aaron primum sacerdotem per virgam aridam contra naturã florentem in Sacerdotio confirmauit, hunc virum Sacerdotio dignum eadem virtute præostendit. Post cujus mortem, cum quidam ejus clericus Everardus nomine, cui Ecclesiam viuus contulerat, visum perdidisset, & quotidie ad ejus tumbam, de sanctitate ac pietate ejus spem habens, oraret, postulans se propter merita Domini sui illuminari: sanctus Hermannus die quadam visibiliter illi apparens, ait. Quid vis, vt faciam tibi? Dicente cæco, Domine, vt videam: voce Evangelica sanctus ei respondit. *Respice: nam fides tua te saluum fecit.* Eadem hora clericus visum recepit. Et quia Dominus sanctum suum mirificasset, in seipso expertus: quamdiu vixit, gratias egit. Postea cum quidam ægrotus ad memoriam martyris fuisset deportatus, nec sanat⁹: consilio cujusdam jamdicto confessori votum vouit, & cõualuit. Factum est, vt in anniuersario die Domini Hermanni Ecclesiam intraret: & cõpulsantibus campanis, cùm ille causam inquireret, & quidã ei responderet, hodie dies est ãniuersaria Domini Hermanni Ecclesiæ hujus quandoque Decani, viri boni & justi: dicenda est Missa in conuentu pro eo. Respondit homo. Rogo te: vt ostendatur mihi sepulchrũ. Quod cum ille fecisset, & iste ibidem diutissimè ac deuotè orasset: cantor Ecclesiæ hoc considerans, hominem solus conuenit: causam orationis inquisiuit, & agnouit: sicque per os peregrini ostensa sunt merita domestici: & quem fratres habuerant Decanum hactenus, inuocare cœperunt, vt patronum. *Nou.* Rara sunt ista tẽporibus nostris. *Mona.* Ego supradicti Decani opera pietatis hujus Decani prę fero miraculis. Illa enim, vt dixi, sanctum faciunt: ista ostendunt. *Nou.* Satis placet, quod dicis: si adhuc aliqua nosti de operibus simplicitatis, referre ne

Num 17.

Luc. 18.

Sanctitas Hermanni prius exteris nota, quàm domesticis.

pigriteris. *Mona.* Dicam tibi historiam hominis simplicissimi per naturam: per quam satis cognosces, quantum Deo placeat sancta & prudens simplicitas, quę habetur per gratiam.

Caput VII.

De Simplicitate Vuerinboldi canonici sancti Gereonis in Colonia.

IN Ecclesia sancti Gereonis martyris ciuitatis Coloniensis, nostris temporibus canonicus quidam extitit, Vuerinboldus nomine, genere nobilis, diues satis instipendijs Ecclesiasticis. Hic tantæ simplicitatis fuerat, vt nullius rei summam caperet: nisi quantum ex paritate numeri, vel imparitate colligere potuit. Cùm tempore quodam multas haberet pernas in coquina sua pendentes: ne aliqua ei subtrahi potuisset, intrauit, & in hunc modum eas numerauit. Ecce perna & ejus socia: sicque de cæteris. Vna ex eis nequitia seruorum subtracta: cum iterum intrasset, & prædicto more suas pernas numerasset: impares inueniens exclamauit: vnam ex pernis meis perdidi. Cui serui subridentes responderunt. Domine, bene inuenietur. Illoque educto, cum vna iterum subtracta numerum parificassent: & sic inductus secundò eas numerasset paresque reperisset: satis iocundè dicebat illis. Eia vos Dñi: nimis diu poteram tacuisse. Quando serui cõuiuia facere voluerunt sibi: dixerunt ad illum. Domine, quare non prouidetis vobis: valde enim infirmus estis. Quibus cùm diceret, vnde hoc nostis, pueri boni: responderunt. Bene consideramus in capillis vestris: eo quod inflati sint. Quem in lecto reclinantes, cibarijs delicatis quasi ejus infirmitati præparatis, seipsos refecerunt. Audiens tantam simplicitatem rusticus quidã nequam & astutus: quia servus eius esset originarius ab omnibus suis atauis, confinxit. Non potui, inquit, pati, domine, vt res vestræ tali modò distrahantur & negligantur, servus enim vester sum: iustum est, vt nobilitati vestræ seruiam, & quæ vestra sunt, fideliter custodiam. Quid plura? Commissa sunt ei omnia. Qui noctibus, cùm Dominus iuisset dormitum, ad prunas cum servis sedit: & potationibus vacauit. Cùm vice quadam ioculatorem introduxisset, & ille dulcedine fialæ dormientem excitasset: surgenti servus occurrit, dicens. Quo vultis ire, Domine? Respondente illo, melodiam audio dulcissimam, sed nescio vbi sit: servus subiunxit. Redite ad lectum vestrũ: monachi Tuitienses in organis cantant. *No.* Puto, quòd peccent, qui sic simplices irrident. *Mo.* Hoc fixum teneas. Audi quid sanctus Iob dicat. *Deridetur iusti simplicitas*: super quem locum dicit autoritas. *Iustorum simplicitas deridetur: quia ab huius mundi sapientibus puritatis virtus fatuitas creditur. Omne enim quod innocenter agunt ab eis proculdubio stultitia putatur: & quidquid in opere veritas approbat, carnali sapientia fatuum sonat.* *No.* Videtur mihi vir iste fuisse magis stolidus, quam simplex: quia simplicitas prudentia carere non debet. *Mo* Prudentia in præcauendis malis consistit: cujus virtutis expers non fuit. Igitur diuino nutu factum est, vt in Ecclesia sancti Gereonis, cuius redditus multi sunt & ampli, cellerarius efficeretur: & sicut legitur de sancto Ioseph, cum nil nosset nisi panem, quo vescebatur, nec hoc ad plenum, Dominus, cui accepta est simplicitas, defectum eius suppleuit: & omnia ad quæ manus misisset, benedixit. Die quadam intrans granarium Ecclesiæ, cùm plures cattos in annona discurrere vidisset, vix horam Capituli expectare potuit: prosternens se ante pedes Decani, officij sui petiuit absolutionem, clauibus resignatis. Dicente Decano, & fratrib⁹, bone Dñe Vuerimbolde, quid habetis, cur ista facitis: respondit. Non possum videre damnum Ecclesiæ. Quale, inquiunt, damnum? Et ille. Hodie plures cattos vidi in granario: qui totam annonam vestram deuorabunt. Rogantibus illis & dicentibus, catti annonam non comedunt, sed mundant: vt claues reciperet, vix obtinuerunt. Experimento enim didicerunt: quod benedixerit eis Dominus, propter simplicitatem illius. Vice quadam, cùm diuersæ monetæ ex diuersis censibus pecuniam haberet: quidam ex seruis ex eis partem furtiuè tulit, & aufugit. Quo cognito, cum grauiter lamentaretur: consolantibus se respondit. Ego non defleo damnum, sed periculum. Denarij non sunt datiui: miser capietur, & si pro eis damnatur: ego reus ero mortis illius. *No.* Tales viri temporibus istis non eligerentur in Cellerarios. *Mo.* Sicut mutata sunt tempora: sic & homines. Nam vsque hodie frequenter contingit, vt sub Prælatis & Officialibus simplicibus domus Religiosæ in exterioribus proficiant: & sub astutis atque in schola mũdi exercitatis deficiant. Sequitur.

Iob 12. Gre. lib. 10. Mor. c. 16. Genes. 39.

Caput VIII.

De Simplicitate Christiani Cellerarij in Brumvuilre.

APVD monasterium sancti Nicolai, in villa Brumwilre, monachus quidã fuit simplicissimus, nomine Christianus: huic Abbas Cellerarij officium injunxit. Deus verò, qui amator est rectæ simplicitatis, omnia opera ejus dirigebat: ita vt tempore provisionis ejus plus abundaret dom⁹ in omnibus necessarijs, quam antea, vel post. Sæpiùs ei serui & mercennarij annonam, vinum, & alia quæque furati sunt, vxoribus & liberis suis ea deferentes: & cùm sciret, & quandoque videret, ex multa cordis pietate se videre dissimulauit: dicens intra se. Isti pauperes sunt, & indigent: fratribus non deerunt necessaria. Simplex quandoque mimo vel joculatori comparatur: sicut illius verba vel opera in eorũ ore vel manibus, qui joculator non est, sæpè displicent, & pœna sunt apud homines, quæ tamen ab eis dicta vel facta placẽt, ita est de simplicib⁹: vt sic dicam, joculares Dei sunt simplices, sanctorumque Angelorum. Quorum opera si ij

Simplex mimo vel ioculatori in quo similis.

qui simplices non sunt, quandoque facerent: haud dubium, quin Deum offenderent, qui in eis, dum per simplices fiunt, delectatur.

Caput IX. De Monacho de Porceto.

Simplicitas monachi eũ sola hic excusat.

IN Porceto monachus quidam fuit tantæ simplicitatis: vt penè singulis dieb⁹ in balneis, quæ ibi ãte ostium monasterij naturaliter calent, inter pauperes sederet, & pauperum dorsa fricaret, ablueret capita, mundaret vestimenta. Pro qua re cum tam ab Abbate, quàm à fratribus crebriùs & acriùs argueretur, non propter hoc dimisit: sed his verbis valde simpliciter respondit. Si ego modò desisterem: quis pauperibus ista exhiberet? Quòd si alius, quẽ simplicitas excusare non posset, talia præsumpsisset: haud dubium, quin Deum grauiter offẽdisset. *Eccle. 4.* *Melior est* enim *obedientia, quàm stultorum victimæ.* Quòd autem prædicti simplicis opera Deo placuerunt, sequens miraculum declarabit. Tempore quodam, cum orationis causa isset Coloniam: in domo cujusdam Abrahæ hospitatus est. Nocte eadem cum signum Matutinarum pulsaretur in Ecclesia beati Petri, surrexit: illucque festinans, cum solarij fenestram, in quo dormiebat, vidisset apertã, ostium esse putans, per eam exiuit: sicque mirabiliter depositus ad Ecclesiam peruenit. Finitis Matutinis rediens, cùm ad januam domus pulsaret, & interrogaretur ab intromittentibus, vnde veniret, vel vbi exiuisset: ex ejus responsione, quòd non per ostium, sed per fenestram egressus fuerit, cognouerunt: ipse sibi tamen ejusdem miraculi conscius non fuit. Et cùm eadem fenestra bene mihi nota, satis alta sit: haud dubium, quin à sanctis Angelis depositus sit, vt impleretur in eo quod de capite scriptum est. *Quoniam Angelis suis* *Psalm. 90.* *mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Quàm fidus custos simplicium sit Dominus: sequens ostendet relatio.

Caput X.

Vita Engelberti cæci.

HOMO quidam simplex, Engelbertus nomine, de prouincia Tulpeti nat⁹, ante paucos annos defunctus est. Iste cùm esset cæcus natus, propter varia dona, quibus hominem ejus interiorem illuminauerat gratia diuina, in diuersis prouincijs noscebatur: & à multis magnisque personis sexus vtriusque venerabatur. In cappa simplici & tunica lanea, tam æstate quam hyeme incedebat: & puero se regente sic limina Sanctorum satis remota sæpius visitabat. Carnibus numquam vescebatur, non lectisternijs: sed modico tantum straminis vel fœni vtebatur. Ego multa de illo vidi: & ipse multos tam verbo quam exemplo ædificauit. Hic tempore adolescentiæ suæ cùm nocte quadam in domo materterę suæ, matronæ diuitis, inter alios ejus seruos se cubitum locasset: in ipso cõticinio duo fures parietem suffodientes ingressi sunt. Qui igne discooperto & lumine incenso, cistis apertis, intrepidè colloquebantur. Quos, vt prædictus Engelbertus audiuit, & fures esse non dubitauit, cùm seruos ex vtroque latere dormientes excitare non posset: subselliũ cultello suo perforatũ collo injecit: & claua manum armauit. Et quia illos quasi cæcus videre non potuit: duce auditu ad illos peruenit, & clauam vtraque manu vibrans ex omni parte, quidquid tãgere potuit, quasi furiosus furens de domo illos ejecit. Quos vsque ad foramen secutus, dum aditum scala obstrueret, & illi stantes extra domum neminẽ præter ipsum solum vigilare, sensissent: de tali expulsione confusi: habito consilio denuo nisi sunt intrare. Quod vt ille ex motu scalæ sensisset, vnam partem arcę magnæ, in qua continebantur grana, & erat foramini contigua, supposuit: alteramque vtraque manu seruauit. Intrantibus illis vsque ad vmbilicum Engel-

Cæcus fures claua fugat.

bertus dorsa eorum, quia proni jacebant, per scalam fortiter pressit, & intantū depressit: vt non solū eis ꝑgressum, imo etiam regressum prorsus adimeret. Qui quasi sub torculari positi, dum mane capi timerent, veniam postulauerunt. Datis verò terribilibus juramentis, quod numq̄ ejus personam lęderent, vel domum illam intrarent, dimissi sunt. Mane cùm prodente Engelberto, à vicinis nulla arte dormientes possent excitari, & quærerentur circa domū maleficia, quorum virtute hæc nouerant fieri: supra foramen de tecto procedens quasi spinā humani cadaueris repererūt: qua amota, omnes excitati sunt. *No.* Magna sunt ista, ab homine cæco & simplice gesta. *Mo.* Majus est quod sequitur, quia ad salutem pertinet animarum. Nam multis annis elapsis, ijdem fures fama & virtutib⁹ jam dicti Engelberti excitati, ejusque, vt opinor, precibus cōpuncti, eum adierunt: & quia ipsi essent confessi, deinceps vitam duxerunt religiosam. Hoc factum mirabile & alia quædā, de quibus in sequentibus dicetur, ab alijs mihi relata, & vtrūnam vera essent, à me interrogatus, ita gesta fuisse simpliciter testat⁹ est. Et quia cum simplicibus sermocinatio Dn̄i est, dedit ei etiam spiritū prophetiæ: vt damnum luminis exterioris claritate oculorum interiorū compensaretur. Tempore quodam inuitatus à Ducissa Saxoniæ, vxore Henrici Ducis, matrona valde religiosa: inter alia multa, quia vnus ex filijs ejus Imperator esset futurus, prædixit. Quod postea impletum vidimus in Ottone, qui Henrico successit in Imperio. Hic cùm post electionē in maximis fuisset tribulationibus, & penè ab omnibus desperatus, ab eodē cæco confortatus est: asserente, quia omnimodis forent implenda, quæ à Deo fuerant præordinata: Ante illa tempora, cùm Helswindis de Bieminich vidua religiosa, ob discordiam duorū Comitum terræ nostræ, timeret filijs suis Arnoldo & fratribus ejus, ipsumq; rogaret, vt pro eorum incolumitate Deo supplicaret: respondit. Ne solicita sis pro ista discordia: bene sopietur. Nā alia multò major in januis est: pro qua non solùm filii tui, sed & tota terra concutietur. Hoc impletū est sub jam dicto Ottone, & Philippo eius in regno aduersario. Die quadam eunte eo in quadam strata Coloniæ, occurrerunt ei plures honestæ matronæ eiusdem ciuitatis, euntes ad Ecclesiam. Quæ dum confabularentur, ait. State, vos dominæ. Stantibus eis, adiecit. Loquatur illa, quæ iam loquebatur. Cùm ventum fuisset ad Astradam, quæ hodie monialis est in monte Sanctæ Walburgis, voce eius audita, Engelbertus cunctis audientibus, prophetice respondit. Hæc cùm omni domo sua conuertetur ad Christum. Quod non multò pòst impletū est. Nam cum marito, filio, & filia, quæ hodie abbatizat in jam dicto cœnobio, seruo & ancilla, in Ordinem nostrum venit. Vides, quàm celeriter in apertione oris præfatæ feminę Deus reuelauerit auriculā ejus. De statu animarum plura dicere consueuit: nonnumquam, vt ajunt, spiritus erroris siue hnmanus eū fefellit. Nec mirum. Non semper Prophetę loquebantur spiritu prophetiæ: sicut Nathan, qui Dauid ad hoc spiritu suo hortabatur, quod Spiritus sanctus mox per eum fieri prohibuit. In quadam solemnitate Dominę nostrę, cùm matertera ejus prædicta vespere iret ad proximam villam propter matutinas, & diceret illi, Engelberte, cras mane venias ad me: in ipsa nocte ante lucem audiuit vocem cujusdam ad ostium pulsantis, atque dicentis. Engelberte, veni, eamus ad Natutinas. Quam vocem cùm minimè agnosceret, surrexit tamen, & secutus est illum: ductusque est in Ecclesiam quamdam: in qua audiuit Matutinas, Primam, Tertiam, Sextam, & Nonam. Deinde dum solus reuerteretur, & vbinam fuisset, interrogatus fuisset, respondit.

Maleficia sopiti serui.

Engelbertus spiritu Prophetia donatus.

2. Reg. 7.

Numquam audiui tam pulchrũ cantum, tam suauẽ melodiam, Missam tam gloriosam, sicut audiui hodie. Et hoc sequenti anno iterum contigit. Nondũ enim susceperat habitum Religiosum. Nocte quadam de lecto suo raptus, transposit⁹ est juxta castrum Moldac, in solitudine satis horrẽda. In eodẽ loco egressa anima ejus de corpore, vniuersos angulos & situs ejusdẽ solitudinis lustrauit & considerauit, ita vt postea eo recitante multi mirarentur. Regressa anima diabol⁹ erranti occurrit dicens. Corpus tuum meũ est. Illo se signante, & sanctam Dei Genitricem inuocante, adjecit. Media pars capitis tui mea est: eoq; pulsata vespera Sabbati fuerit lota. Et statim misit massam picis in illam. Quæ postea cũ maximo labore multorum deposita est. Cùm verò moritur⁹ esset, mater ejus flens ait. O fili dulcissime, modò recedens à me, dimittis me in maxima infirmitate. Respondit ille. Sancta Maria liberabit te, mater. Eoq; expirante, eadem hora sanata est illa ab infirmitate durissima, qua nouem annis laborauerat. Legi in libro visionum beatæ Azelinæ, quòd in cælesti mansione sedẽ viderit vacuam miræ pulchritudinis & gloriæ: & dictũ est ei, quòd esset cujusdam cæci de Alemania: & statim intellexi de fratre isto Engelberto. *N*. Vt audio, multum Deo cara est simplicitas. M. Non solũ Deo, imò & hominibus placet: & quandoq; majoris in auribus eorũ efficaciæ, quàm prudentia sæcularis.

Anima à corpore egressa, & post regressa.

Liber visionum beatæ Azelinæ.

Caput XI.

Quantũ valuerit simplicitas D. Petri Abbatis Claræuallis apud aduersarios ejus

DOminus Petrus Abbas Claræuallis, monoculus ex infirmitate, vir sanctus nomine & re, Petri Apostoli imitator, & filius colũbæ: eoquòd magnæ & puræ fuerit simplicitatis. Cum ipso & fratribus ejus miles quidã pro quibusdam bonis contendebat. Præfixus est dies, in quo vel miles cum Abbate componeret: vel coram Iudice litem intraret. Venit ad diem miles cum amicis suis: venit & Abbas, solo monacho quodã simplice secum assumpto. Non tamen in equis, sed pedites venerunt. Et cùm esset Abbas venerabilis pacis & paupertatis amator, rerũque transeuntium contemptor, coram omnibus dicebat militi. Homo Christianus es. Si dixeris in verbo veritatis, quòd bona ista, pro quibus contentio est, tua sint, & tua esse debeant: bene sufficiet mihi testimonium tuum. Ille magis curãs de bonis obtinendis, quàm de verbo veritatis, respondit. In veritate dico, quòd mea sint hæc bona. Ad quod Abbas. Sint ergo tua tibi: ego de cætero non repetam illa. Sicq; reuersus est ad Clarãuallem. Miles etiã ad vxorẽ suam quasi victor rediens, cùm ei per ordinem recitasset, quid Abbas dixisset, vel quid ipse egisset: illa territa ad verba tam pura & tam simplicia, respondit. Dolosè egisti cõtra Abbatem sanctũ: vltio diuina nos puniet. Nisi monasterio bona sua restituas, consortio meo carebis. Territ⁹ ille ad Claramvallẽ venit, bonis vltro renuntiauit, de indebita vexatione S. Abbatis veniã postulauit. Vir iste beatus temporibus seniorum nostrorũ visitauit in Claustro. Erat autẽ secundùm carnem nobilis, & consanguineus Philippi Regis Franciæ, qui præcipu⁹ amator erat sanctæ simplicitatis.

Pura & simplicia verba S. Abbatis.

Caput XII.

De simplicitate Abbatis S. Victoris, ob quam Rex aduersarios ejus compescuit.

RETVLIT mihi Constantin⁹ monachus noster, quòd eo tẽpore, quo Parisius in studio fuit, Ioannes Abbas S. Victoris, qui natione Theutonic⁹ est, cum quibusdã nobilibus & magnis viris, pro magno allodio corã Rege Philippo placitauerit. Qui cùm secum adduxisset quosdã ex fratribus viros litteratos & jurisperitos; haberentq; aduersarij aduocatos in causis exercitatos: partibus hinc inde respondentibus, Abbas simpliciter sedens, nec vnum verbum ad allegata respondit: ita vt magis videretur vacare orationi, quàm allegationi.

Hoc cùm Rex considerasset, ait Abbati. Domine Abba, quare vos non loquimini? Respondente Abbate multùm leniter ac simpliciter, domine, nescio quid loqui, ædificatus Rex & cōpunctus, subjecit. Reuertimini vos in claustrum vestrū: & ego loquar pro vobis. Post quorum discessum Rex iram simulans dixit militibus. Ego præcipio vobis sub interminatione gratiæ meæ, ne de cætero sanctum Abbatē istum inquietetis. Sicque factū est, vt bona, quæ fratres obtinere non poterant per multas querimonias, sola apud Regē obtineret Abbatis simplicitas. Et impletū est in eo illud Moysi. *Alius pugnabit pro vobis, & vos tacebitis*. Alijs tibi adhuc ostendam exēplis, qualem locum venerationis in corde ejusdem Regis virtus obtinuit simplicitatis. *Exod. 14.*

Caput XIII.

De eodem Rege, qui Clericos Laudunenses laudauit ob simplicitatē.

TEmpore quodam Clerici Laudunenses, episcopo suo defuncto, quemdam ex suis fratribus canonicum simplicem in Episcopū eligentes: sub ijs verbis prædicto Regi præsentauerunt. Dñe nos præsentamus vobis Dñm Emelricū electum nostrum: hoc ei nomen erat. Rege tacente & formam præsentationis illius considerante: tandem respondit. Quem præsentatis mihi? Responderūt. Dominum Emelricum. Et Rex: vultis aliquid plus dicere? Illis timentibus, ne fortè aliquid Regi displiceret in persona vel in verbis præsentationis: responderunt. Nihil Domine. Tunc Rex ait. Rarò audiui talem præsentationē. Quando mihi aliquis præsentatur electus: nomen dignitatis ejus exprimitur ab electorib⁹ in hunc modū. Domine, nos præsentam⁹ vobis dominū N. Archidiaconū, Præpositum, Decanum, vel Scholasticū nostrum. Fateor vobis, mihi placet tam simplex simplicis Canonici præsentatio: & ideo spero, quòd à Deo facta sit ipsa electio. Nostis, qualiter in jam dictis dignitatibus electiones celebrentur? Si Scholasticus est, causas canonicorum suorū fouendo, tum ꝓpter literaturā, tum propter comparatā amicitiam, ab ipsis in Episcopum eligitur Si Decanus est, hypocrisi sua fratrum excessus dissimulando, cognatos & amicos introducit, à quibus sublimatur. Si Archidiaconus vel Præpositus est, vtpote vir nobilis: parentū potentia magis intruditur, quàm eligitur. Ecce, hæc est causa, quare capita Ecclesiæ sint infirma. Deinde conversus ad electum, ait. Domine Emelrice, quia electio vestra videtur mihi esse simplex, rationabilis, & canonica: non vobis deero, vbicūque mei indigueritis. Lambertus monachus noster, qui mihi hæc retulit, eodē tempore dicit se fuisse Parisius. Qualis verò ac quantus fuerit hujus Regis circa simplices affectus, sequentis operis declarabit effectus. *Huc vsque verba Regis sunt.*

Caput XIV.

De eodem, qui simplicē monachum in Abbatem S. Dionysij promouit, ambitiosis amotis.

ANte hoc triennium defuncto Abbate S. Dionysii gentis Francorū Apostoli, cùm ditissima illa Abbatia vacaret, & ad eam plures aspirarent: venit ad Regē sæpe dictū is, qui in congregatione videbatur esse potior, Præposit⁹ videlicet, pro Abbatia supplicans. & dicens. Domine, ecce quingentas offero vobis libras: vt ꝓpitius mihi sitis in hac Abbatia. Cui Rex nihil promittens, sed Simoniacum muneris receptione in arce spei ponēs, respondit. Date pecuniā camerario meo secretè. Recedente igitur Præposito, & quasi de regio fauore certificato, Cellerarius de his nihil sciens, eūdem Regē adijt: & Præposito similia petens, similē pecuniæ quantitatē obtulit, à quo simile responsum accepit. Nouissimè venit thesaurorū infid⁹ custos, & ipse pro Abbatia Regi quingētas libras offerens: cui sicut superiorib⁹ responsū est. Et licet Rex sicut homo prudens dissimularet, plur imū tamē ei displicebat trium illorum monachorū ābitio & proprietatis vitium, imò tam execrabile furtum: sciens oblatam pecuniam monasterio fuisse subtractam. *Simoniaci & fures.*

Præfixit tamen Conventui diem, in qua Abbatem eis constitueret: eo quòd Abbatia in man⁹ ejus devoluta fuisset. Sedente Rege in Capitulo, verbis ad hoc idoneis præmissis, cùm diligenter circũspiceret, & personas consideraret: tres prædicti monachi, Præpositus videlicet, Cellerarius, & Sacrista, in summa expectatione erant positi: singuli per momenta singula Abbatiã sibi sperantes esse porrigendam. Et licet spes sancta non confundat: omnes tamen in sua expectatione sunt confusi. Nam Rex videns monachũ quemdam simplicẽ in angulo Capituli residentem, & nihil minùs quàm de abbatia sperantem: inspiratione diuina, vt surgeret, præcepit. Stante illo cum verecundia coram Principe, dictum est ei ab eodẽ Rege. Domine, en committo vobis Abbatiam sancti Dionysij. Quo audito homo ille simplex cùm Regi non assentiret, imò fortiter reclamaret: asserens se personã esse humilem & despectam, atque ad tantam dignitatem indignam, nimisq; insufficientem, se vituperando apud Regem, cõmendauit. Et coëgit eũ. Postea subjecit. Domine, Ecclesia ista plurimis debitis est obligata: nec est, vnde solvatur. Cui Rex subridendo respondit. En in instanti mille quingentas libras vobis dabo: & cùm necesse fuerit, vobis accõmodabo pecuniam: insuper & consiliũ impendam. Præcepitque camerario, supradictam pecuniã ei afferri. Adhuc, puto, viuit: & fortè per eum domus illa meliùs regitur, quàm per illos esset regenda, qui ad ejus regimen aspirauerunt. Occurrit mihi & simile huic in hoc exẽplo.

Simoniaci delusi.

Simoniacæ pecunia reddita à Rege.

Caput XV.

De simplici monacho, cui Fredericus Imperator Abbatiam contulit occasione acus.

ANte hæc tẽpora, cùm sub Imperatore Frederico, hujus Frederici avo, vna ex Imperialibus Abbatijs vacaret, duoq; electi essent, nec concordare possent: vnus illorum magnã summam argenti, quam in monasterio congregauerat, eidẽ Frederico obtulit, quatinus sibi assisteret. Et ꝓmisit ei pecunia recepta. Posteà intelligens, adversarium ejus virũ esse bonum, simplicem, & ordinatum: cœpit cum suis habere consiliũ, qualiter indignum amoveret, & ob virtutes suas electum confirmaret. Et dixit ei quidam. Dñe, sicut audiui, monachi omnes ex Regula tenentur acus portare. Sedente vobis in Capitulo, dicite illi inordinato, vt ad punctionem digitorum vestrorum acum suam vobis accõmodet: & cùm non habuerit, inuenietis contra eum occasionem, quasi de irregularitate. Quod cùm factum fuisset, & ille non haberet, dixit alteri. Domine, præstate mihi vos acum vestram. Quam cùm ille mox extraheret, fortè præmonitus: respondit Imperator. Vos estis monach⁹ in Ordine justus: & ideo tanto honore dignus. Ego decreueră honorare adversarium vestrũ: sed ille irregularitate sua se reddidit indignum. Bene apparet in his minimis, quàm negligens & dissolutus sit in maximis. Talique sophismate monachum astutũ Imperator amovit: & simplicem in Abbatem promovit. *No.* Ignoraui hactenus, tantam fuisse virtutẽ in acu. M. Virtus non est in acu, sed acus est signum virtutis, id est humilitatis in monacho. Ad resarciendum vestimenta sua dissoluta portat illam.

Caput XVI.

Item de Abbate, quem commendauit Otto Imperator propter acum.

OTTO, antecessor in Imperio junioris Frederici, qui nunc imperat, cùm die quadam tres Abbates Ordinis nostri illi loquerentur: volens eos probare, vni illorum dicebat. Domine Abbas, concedite mihi acum vestram. Respondente eo, non habeo, domine: rogauit secundum, qui etiam non habuit. Terti⁹ verò requisitus, cùm haberet acum, respondit ei Imperator. Vos estis verus monachus. Ecce hoc est, quod jam dixi, acũ in monacho signũ esse virtutis.

Caput XVII. *De monacho super quem morientem diabolus acum ignitã projecit eo, quod nimis acum portare contemneret.*

RETVLIT mihi vir quidam Religiosus de quodam monacho Ordinis nostri rem satis terribilem: quæ huic loco satis congruit pro exemplo. Cùm secundùm consuetudinem monachorum, acum sanus portare non curaret, vel fortè contemneret: posito eo in agonia diabolus adfuit, & acum ignitam ad humani corporis longitudinem manu ferens, jecit super illum, dicens. Quia acum noluisti portare sanus: feras hanc acum moriturus. Qui visum astantibus referens, terruit omnes. *Nou.* Si hæc ita se habent: de cætero sine acu non ero. *Mo.* Nisi necessitas excludat, sine plenitudine Ordinis esse non debet. *Nou.* Recordor monachorum supradictorum: qui pro Abbatijs adipiscendis pecuniam obtulerunt. Possuntne monachi Ordinis nostri, qui pecuniam non habent, in talibus Simoniam facere? *Mona.* Possunt vtique: quia sicut Simonia est corporalis, ita & mentalis. Hæc facit, vt monachus ad dignitates aspiret, & qualiter id impleri possit, diligenter excogitat: vel qua fiat, ingeniosè procurat. De hoc tibi referam exemplum: quod nobis retulit domnus Karolus Abbas Villariensis, tunc recenter gestum. *Caput* XVIII.

Suprà c. 14. & 15.

De Abbate, quẽ inclusa simoniacè intrasse dicebat: eo quod electionẽ suã astutè procurasset.

ABBAS quidam ad quandam veniens inclusam, quam nouerat feminã esse sanctam, & diuinis reuelationibus assuefactam, ait illi. Peto, soror, vt Deum roges pro me: quatinus tibi ostendere dignetur, si ei placet, & mihi expedit, manere in officio hujus Abbatiæ. Mox illa surgens, abijt & orauit: celeriusque reuersa, quæ sibi fuerant reuelata, Abbati manifestauit. Non est, inquit, voluntas Dei, neque expedit tibi, vt in hac Abbatia maneas: neque saluare poteris in ea animam tuam. Quare? Quia simoniacè intrasti. Abbate stupente super hoc verbo, & dicente. Quid est, quod loqueris, soror: non enim mihi alicujus Simoniæ in electione mea conscius sum. Respondit illa. Ego tibi ostendã simoniacè te intrasse. Mortuo antecessore tuo, tu ad Abbatiam aspirans, non simpliciter ambulasti: sed fratres tuos simplices tali modò nimis astutè circũvenisti. Non est necesse, aiebas, vt aliquam personam extra domum nostrã, quæ valde honesta est, eligamus, ne nos ipsos confundere videamur. Tibi enim cõstabat, quia si electio fieret in domo, non aliam, nisi tuam, esse eligendã. Ecce, sic factus es Abbas. Quod ille audiens, confessus est, & non negauit: statimq; patrem Abbatem adiens, donec absolueretur, petere non cessauit. *Nouitius.* Si Abbas iste ad abbatiam aspirando tam grauiter peccauit: quid est, quod Apostolus dicit, *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat? Monachus.* Apostolus non reprehendit Episcopatum, sed desiderium: quia in illo attendit laborem, in isto ambitionem. Vnde mox subjunxit. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse: sobrium, pudicum, ornatum, hospitalem, doctorem,* & cætera. Idem beatus Benedictus diffinit de Abbate in Regula. *Licet nemo sibi assumere debeat honorem,* sicut, heu! hodie multi faciunt: sed *qui electus fuerit à Deo, sicut Aaron*: videtur tamen, quod aliquis possit desiderare sine periculo hujusmodi dignitates, ad hoc tantũ, vt prosit, non vt præsit: teste Saluatore. *Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Nouitius.* De hoc audire delectat exemplum.

Simonia impropria, mala tamẽ.

1. Timo. 3.

Regul. c. 2.

Hebr. 5.

Matth. 6.

Caput XIX.

De Mauritio Parisiensium Episcopo, qui seipsum simpliciter elegit. Mona.

CVM nostris temporibus Parisius vacaret Episcopatus, & electores inter se cõcordare non possent: tribus sua vota commiserunt. Qui tres cùm in vnã

conuenire nequirent personam: magistro Mauritio, qui vnus trium erat, duo dederunt auctoritatem: vt quemcumque ipse nominaret, Episcopus esset. Et quia idem Mauritius magis cupiebat, vt rei exitus probauit, prodesse, quam præesse: seipsum nominauit, dicens. Aliorum consciẽtias & propositum ignoro: Episcopatum hunc, gratia Dei me adjuvante, irreprehensibiliter regere propono. Quod fecit: sanctæ enim vitæ fuit: tam verbo quam exemplo plurimis profuit, dies suos in eodem Episcopatu clausit. Hoc etiam noueris, quod sæpè ambitiosi à desiderio suo nutu Dei fraudentur: & si promoti fuerint ejus permissione, vix euadunt, quin in ipsis dignitatibus periculosè tribulentur: vel cũ confusione deponantur. Audi de his exempla fortè aliquibus necessaria.

Exemplum rarum & singulare.

Caput XX.

De astuto Priore, qui personam ob infamiam ejectam elegit, ne sua pars infirmaretur.

PRIOR quidam Ordinis nostri defũcto Abbate suo ad Abbatiam aspirans: cùm tẽpore electionis à visitatore sicut cæteri seniores de persona idonea interrogaretur: non corde colũbino monachum quemdam de domo eadem ob infamiam ejectum nominauit. Sciebat enim Prioris auctoritatem non esse modicam: & si aliquam de conuentu personã nominaret per hoc suam electionem posse infirmari: & se in suo desiderio impediri. Factum est nutu Dei, vt creditur, vt cæteri ejusdem exemplo eandem personam eligerent: dicentes intra se. Prior noster oculus noster est: nec talem personam nominasset, si de illius innocentia ei non constaret. Fortè si idem Prior simpliciter ambulasset: factus esset Abbas. Et satis puto, sicut ex verbis cujusdã Abbatis cõijcio, qui mihi hæc retulit, quòd tantum fuerit in ejusdem monachi promotione cruciat⁹: quantum ille tribulat⁹ extiterat in sua ejectione. Ecce astutos sic & dolosos punit etiam in præsenti Deus. De tribulatione, confusione, & dejectione Prælatorum Ecclesiæ, hodie magis quàm ante nostra tempora, abundant exempla: & hoc fortè ideo, quia Dei voluntas in illorum promotione non fuit. *Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui.* Verba sunt Dei per os Ieremiæ Prophetæ. *Nou.* Cùm Deus in virtute simplicitatis, sicut probatum est exẽplis, plurimum delectetur: puto, quòd in vitio ei contrario, idest astutia, plurimum exacerbetur. *Mona.* Vitium simplicitati contrarium duplicitas est: cui sodalis est astutia. *No.* Vnde dicitur duplicitas? *Mona.* A duplici plica: quia simplicitas, quasi sine plica. Simplex enim quod dicit, hoc intendit, hoc agit: duplex autem aliud habet in corde, & aliud in ore: aliud agit, & aliud intendit. De quo per Apostolum Iacobum dicitur. *Vir duplex animo, inconstans est in omnibus vijs suis.* Bonũ enim simulat: vt simplices efficaciùs decipiat. Vnde per Ecclesiasticum dicitur. *Væ peccatori, terram duabus vijs ingredienti.* Tales sunt illi, de quibus Dñs dicit. *Attendite à falsis Prophetis, qui veniũt ad vos in vestimentis ouium: intrinsecùs autẽ sunt lupi rapaces.* Tales sunt multi ex ijs barbatis, qui in habitu & consura Religionis terras circumeunt: & plurimos decipiunt: ex quibus nostris temporibus multi sunt propter sua malefitia interfecti. Et licet quidam ex hujusmodi viatoribus viri sunt sancti, & sine felle: propter malos tamen despiciuntur. Hinc est, quòd anno præterito Dominus Engelbertus Coloniensis Archiepiscopus in Synodo sua præcepit, ne aliquis eorum in sua Diœcesi susciperetur.

Osea 8. *Iac. 1.* *Eccli. 2.* *Matth. 7.*

Caput XXI.

De Homine, qui sub typo Religionis multos Bunnæ decepit.

NON sunt multi anni elapsi, quod sub typo Religionis Bunnam quidam venit: & simplicitatem simulans, orando, vigilando, atque jejunando,

plurimos decepit. Quem cùm canonici ejusdem pagi talem esse putassent, qualem se simulaverat: hospitale pauperum illi commiserunt. Cui etiam plures secularium pecuniam dederunt reseruandam. Paruo post tempore cœpit ille de-ceptorà simulato rigore discedere: bibere vinum, carnes comedere, orare rariùs, dormire diutiùs. Quod cùm objectum ei fuisset: respondit. Ego ad tempus à Sacerdote hujusmodi obseruantias accepi. Quid plura? Tandem clamculo discedens, pecuniam commẽdatam detulit: & quàm damnosum vitium duplicitatis esset, operibus ostendit. Quo audito Christianus Decanus tale verbum respondit. Eia fratres, certẽ animam meam pro nullius anima dabo. De hujusmodi truphatoribus plurima deceptionum genera temporibus nostris gesta tibi dicere possem: sed non sunt ædificatoria. Vis nunc audire, quali pœna sæpè Deus puniat in præsenti vitium duplicitatis & astutiæ? *Nou.* Volo & desidero.

Caput XXII.

De Iuvene, qui per serpentem punitus est in collo, quia dolosè egerat in matrem. Mon.

IVVENIS quidam sęcularis de Mosella natus, si bene memini, Henricus nomine: matrem simplicem verbis quidem mellitis, sed intentione venenata, tali modo circumvenit. Mater, inquit, peto, vt omnibus tuis bonis, feodis scilicet & allodijs solemniter renunciatis, me illa suscipere sinas: vt sic eorũ gratia vxorem ducere valeam honestiorem. Omnia mea tua sunt: & ego tibi honestissimè prouidebo. Mater in filio serpentis astutias non observans: petitionib⁹ ejus annuit: omnium suorum vsufructuario resignato, immemor dicti sapientis, *Melius est, vt rogent te filij tui, quam te respicere in manus illorum.* Quid plura? Spōsa introducitur: & mater expellitur. Quæ cùm egeret, & plangeret quotidie, ille aures obturauit, ne gemitus matris audiret. Die quadam cùm vxore in mensa sedens, & matris ad ostium pulsantis vocem intelligens, ait. Ecce diabolus clamat ibi. Dixitque puero. Vade, pone pullum istum in cistam, donec recedat. Quod cùm factum fuisset, & illa intromissa, dum filio supplicasset, vt sui misereretur: cum multo verborum turbine expulsa est. Tunc ille ad puerum. Refer, inquit, nobis pullum. Puer verò vt cistam aperuit, non in scutella pullũ, sed serpentem complicatum conspexit. Qui territus rediens: quid viderit, dño renuntiauit. Post quem missa ancilla, dixit se similia vidisse. Ille sibi putans illudi: ait cum indignatione. Etiamsi diabolus fuerit: ego eum tollam. Et surgens de mensa, mox vt se in cistam ad leuandam scutellam inclinauit: serpens collo ejus insiliens, vt vitium duplicitatis congruẽ puniret, circa guttur ejus se colligando duplicauit. Cùm comedente comedit: & quoties ei subtrahebantur cibaria, vel adhibebantur aliqua, quibus deponi deberet, instrumenta, ita collũ hominis strinxit: vt intumescente facie oculi de sedibus suis mouerentur. *Noui.* Meritò autem, vt videtur mihi, punitus est per serpentem: quia sicut diabolus per serpentem Euam decepit: ita per istum mulierem simplicem circumvenit. *Mona.* Rectè sentis. Nam tredecim anni sunt elapsi plus minus: ex quo ista cōtigerunt. Nam ductus est iste Henricus ad diuersa sanctorum limina in carruca per prouinciam nostram, & viderunt eum multi: quem mater prædicta pœnæ ejus compatiens, sequebatur. Circa eadem tempora vitium duplicitatis & astutiæ à Rege supradicto Franciæ Philippo tali ordine deprehensum, terribiliter est punitum.

Eccli. 33.

Pullus in serpentem conversus.

Genes. 3.

Caput XXIII.

De Præposito Parisiensi, quem Rex Philippus vivum infodi jussit, ob ejus dolum.

HABEBAT idem Rex in ciuitate Parisiensi Præpositum: qui cujusdam sui conciuis concupiscens vineam, vt sibi venderet illam, importunè nimis

institit. Respondente ciue, sicut Naboth respondisse legitur, Achab Regi
3. Reg. 21. Israël, *Viuit Dominus, quia non vendam tibi patrum meorum hereditatem*, eo quòd nulla me ad hoc cópellat necessitas, Præpositus minas intulit, sed non profecit. Contigit, vt interim moreretur. Quo cognito Præpositus factus hilarior: hujusmodi dolos, vt pote homo astutus nimis, ad sui perniciem excogitauit. Duos siquidem scabinos, vt sibi testimonium falsitatis ferrét, pecunia corrupit. Cum quibus, sicut códictũ fuerat, mox intempesta noctè defuncti sepulchrum adijt: terraque ejecta in fossam descendit: & sacculum pecuniæ, quam viuo pro vinca obtulerat, in manu ponens mortui, ait. Testes estis, vos Domini, quod tantã pecuniam homini isti pro vinea sua tali dederim: quam ipse quidem vt vos videtis, manu recepit sua, nec aliquid contradicit. Dicentibus illis, testes sumus: mox recepit pecuniam, & rejecit terram. Mane eisdem testibus adhibitis: vineam sibi vendicauit. Quod cùm relicta defuncti didicisset, stupens accurrit, & contradixit; asserens, neque maritum, neq; se, Præposito vineam vendidisse: neque vmquam pecuniæ aliquid pro ea recepisse. Cui ille respondit. Ego tanto vineam cóparaui: pecuniam sub testimonio horum scabinorum in manu viri tui posui, nec contradixit. Quæ nil se videns proficere, ad Regem cucurrit: de violentia Præpositi illi cóquerens. Illo sub prædictorum testimonio contradicente: Rex quia audientiæ vacare non potuit, quibusdam causam commisit. Qui testimonio scabinorum decepti, in partem Præpositi declinantes, pro eo contra viduam dedere sententiã. Tunc illa ampliùs turbata, cùm Regi clamosis fletibus nimis esset importuna, Rex testes vocari jussit: & quia vir prudés est, prudenter illos examinauit. Accito priùs vno, & solus loquens cum solo: ait. Nosti dominicam orationem? Respondente illo, noui Domine: subjunxit Rex. Dic ergo illam, me audiente. Quod cum fecisset: nil aliud ei loquens, præcepit, vt in vicinam cameram parum secederet. Et aduocans alium: seueriùs cum allocutus est, dicens. Socius tuus de vinea illa tam meram mihi retulit veritatem: sicut sanctum *Pater noster*, quo nil est verius. Quod si ab illo discordaveris: punieris. Æstimans ille, quia Regi omnia dixisset: timens ac tremens ad pedes ejus corruit, dicens. Miseremini nostri, Domine: quia sic & sic fecimus, à Præposito vestro inducti. Iratus Rex valde vineam viduæ restituit: & Præpositum vivum sepeliri fecit. *Nouitius.* Iustè actum est: vt is sine misericordia infoderetur viuus, à quo inhumanè mortvus fuerat effossus. *Monachus.* Pœna peccati à Deo est: & fit sepissimè, vt secundum modum culpæ formetur modus pœnæ. De quo tibi subjungam exempla.

Dolus insignis.

Detegitur dolus.

Caput XXIV.

De fure à patibulo liberato, & denuo suspenso, dum suum liberatorem iniquè impeteret.

CANONICVS quidam sancti Andreæ in Colonia, sicut mihi retulit magister Reinerus ejus cócanonicus, ad colligendam cujusdam Ecclesiæ suæ decimam, singulis annis mittere servum consueuit: qui ante quoddam patibulum transiens, & hominem in eo appensum adhuc palpitare cernens, misericordia motus, gladio laqueum incidit: atque allata aqua refocillauit. Qui resumptis viribus mala pro bonis retribuens, ad proximam villam liberatoré suum secutus, in equi ejus frænum manum misit: & quia eundem sibi abstulisset, vociferatus est. Mox homines circumquaque accurrentes, & de rapina frementes: sine audientia juvenem ad id em patibulũ, de quo fuerat fur depositus, duxerunt. Nódum homines alterius villæ qui ad suspendium jamdicti furis confluxerant, plenè reuersi fuerant: & ecce, concursum ad patibulum, quod comune erat vtriq;

villæ

villæ, videntes, nutu Dei reversi sunt: causam interrogantes. Data est homini copia loquendi. Ego, inquit, hominem istum de patibulo liberaui: & ecce tam iniquũ beneficium rependit mihi. Quem illi considerantes & cognoscentes, secundo eum plenè suspenderunt: & liberatus est sanguis innoxius.

Caput XXV.

De falso peregrino suspenso, dum vero peregrino crimen furti impingeret.

NON est diu, quòd peregrinis quibusdam de Alemania ad limina sancti Iacobi tendentibus, falsus eis frater nocte quadã se sociauit. Mane exeuntibus de hospitio, vsque ad portam ciuitatis illos secutus, vni illorum manus injecit: clamans, sibi equũ eumdem ab eo ablatum. Et compulsi sunt à Iudice in hospitium redire. Testificantibus peregrinis omnibus, quòd is quem ille impetebat, esset vir simplex & bonus: Iudex prudenter agens, fure absente omniũ equorum sellas & fræna deponi, sicque eos in stabulum duci præcepit. Quo facto, dixit ad furem. Intra, & educ equum tuum. Intrauit ille, & adduxit equum foras: sed nõ illum, quem in porta sibi dixerat fuisse ablatũ. Non enim plenè tũc eum cõsiderauerat. Tunc omnibus ridentibus, & cujus equus esset extractus, Iudici exponentibus, dolosus ille patibulo appensus est. Vides nunc, qualiter Deus in simplicitate ambulantes protegat: & malè astutos puniat? *No*. Recordor, te superiùs dixisse, pœnã peccati esse à Deo. *Mo*. Quòd à Deo sit omnis pœna peccati, testis est Amos Propheta dicens. *Si erit malum in ciuitate, quòd Dominus non fecerit*. Et Isaias. *Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras: faciens pacẽ, & creans malum*. Malũ dicit pœnam & tribulationem, quæ patientibus videntur mala: licet in se sint bona, vtpote Dei creatura. Quòd autẽ à Deo sit peccati pœna, tibi exẽplificabo. *Amos 3. Isai. 45.*

Caput XXVI.

De Palatino, cui diuinitus præceptum est, vt hominẽ primò sibi obuiantem suspenderet.

BErtolphus Palatinus de Wittillibach, Iudex erat seuerissimus: ita vt furibus etiam pro dãno vnius oboli vitam auferret. Et sicut à quodam Abbate audiui, quoties exiuit, laqueos cingulo suo appendit; ne reorũ pœna caperet dilationem. Die quadã mane surgens, & laqueum cingulo suo solitò subnectens, hujusmodi vocẽ in aëre audiuit. Bertolphe, quicumq; tibi egresso de castro tuo prim^9 occurrerit, hoc laqueo eum suspendas. Qui vocem pro omine accipiens, mox vt egressus est, occurrit ei quidã scultetus suus primò. Quo viso cùm satis doleret, eo quòd hominẽ diligeret: dicebat illi. Doleo de occursu tuo. Cui ille respõdit. Quare? Cui ille. Quia suspenderis. Et ille. Quare suspendar? Respondente illi Palatino, nescio, sed præpara te ad confessionẽ, & ordina de rebus tuis: quia voci diuinæ resistere non debeo. Ille videns, aliter esse non posse, ait. Iustus est Dominus. Ego plures in domũ meam declinantes insequens occidi, multis multa rapui: nec tibi dño meo vnquã fidelis extiti, neque pauperibus peperci. Et mirati sunt omnes audientes ejus confessionem: & cognouerunt in ejus morte, peccati pœnam esse à Deo. Et quia idẽ Palatinus sine misericordia judicauit: cùm in vltionẽ Philippi Regis, quem occiderat, ab Henrico Mareschalo ej^9 interficeretur, misericordiã quæsiuit, nec inuenit. Non est æquũ judicium, nec à Deo præceptũ, vt minor & major culpa simili pœna plectantur. N. Iam satis ex his didici, q Deus peccatũ puniat, secundũ modum & qualitatẽ culpæ. M. Hoc pleniùs scies in sequentibus capitulis: in quib^9 nostris temporib^9 euidẽtissimè punire voluit vitiũ duplicitatis. *Palatinus immisericors misericordiã non invenit.*

Caput XXVII. *Punitio duplicitatis Theoderici de Erinportze*

TEmpore schismatis, q erat inter Philippum & Ottonẽ Reges Romanorũ, cùm Colonienses, tum ꝓpter obedientiã sedis Apostolicæ, tum ꝓpter jus-

Otto & Philippus de Imperio contendentes.

jurandū eidem Ottoni factum, fideliter assisterent, & multis dánis atq; periculis subjaceret: quidam ex eis à fautorib' Philippi, vt dicebatur, corrupti sunt occultè: inter quos potior videbatur Theodericus de Erimportze. Per cujus astutiá tantū laboratum est, vt deserto Ottone Philippus in ciuitatem reciperetur. Ore quidē fuerat cum illo: sed corde cum isto. Die quadam cùm idé Philippus patronos ciuitatis, qui circūferebantur, sequeretur, idem Theodericus ducebat eū, ad matronas respiciens, & dicens. Ecce, dominæ, iste est Rex meus, qué semper optaui. Mira dispensatio Dei: anno revoluto die eadé per eamdem plateá mortuus efferebatur. Et cùm in monasterio Sanctimonialium, quod Piscina dicitur, esset sepeliendus, literis priorum, quos nimis turbauerat, est prohibitus.

Caput XXVII. *De eo, cuius Præbendá obtinuit is, qui eius consilio intrusus fuerat.*

ANte hos paucos annos, cùm Petrus Cardinalis de Saxonia esset Coloniæ, Henricus, cognométo Ratio, Ecclesiæ S. Mariç ad gradus canonicus, & causarum aduocatus peritissimus, ad hoc eundé Cardinalem induxerat, vt ejusdé ecclesiæ canonicis prçciperet, quatenus cujusdam ciuis filiū nullo stipendio vacante in fratrem & concanonicū eligerent. Quod cùm illis visum fuisset absurdum nimis, nec acquiescerent: suspensi sunt à diuinis. Iudicantes verò eádem suspensionem frivolam, vnanimiter Præpositum elegerunt. Henricus autem, vt turbatos ampliùs turbaret, solus alium Prępositum elegit: cum quo & pro quo fratrum pacem litibus & damnis non modicùm turbauit. Iusto Dei judicio eodem anno primus omnium defunctus est, & aperto ore sepultus: obtinuitque præbendam illi' adolescens consilio ejus intrusus. Audiui, veraciter nulla arte potuisse os ejus claudi: vt omnibus patesceret, quanta culpa esset, in causis védere linguam. *No.* Rogo, vt vitio duplicitatis postposito, ad simplicitatem sermo redeat: quæ in causis, vt prædictum est, etiam linguas disertas enervat. *Mo.* Hoc pleniùs sequentis capituli declarabit oratio.

Os dolosum hians post mortem.

Caput XXIX.

De Sacerdote, qui simplicitate sermonis coram Papa beneficium suum efficaciter defendit.

Innocent. 3.

DOminus Innocentius Papa vir literatissimus, & sermonis diserti: sicut mihi retulit Cæsarius monachus noster, Abbas quandoq; Prumiensis, ita in cujusdam Sacerdotis simplici sermone cōpunctus est: vt Ecclesiam, quam propter illiteraturam perdere meritò debuerat, per eam obtineret. Cui cùm quidam clericus Ecclesiam suá nescio quo pacto abstulisset, & ille appellatus ab eo coram jam dicto Innocentio comparuisset, verbisque compositis, & sententijs ponderosis pro se allegasset: simplex ille Sacerdos sermoné ejus interrumpens ait. Sácte Pater, ipse non dicit verum: magnam enim mihi fecit iniuriam. Considerans illum Dominus Papa simplicem hominem, respondit. Enarra mihi causam tuam. Et ille. Ego nescio latinè loqui. Loquere, inquit, vt nosti: bene te intelligam. Tunc ille satis timidè, satisque corruptè, his verbis vsus est. Sancte Pater, iste clericus multas habet ecclesias, & ego tantùm habui vnam, & eamdem mihi rapuit: modò habet vnam cum alijs. Hoc tibi conqueror. Cui Papa compassus, ait ejus adversario. Quid ad hoc loqueris, frater? Tua auaritia non sinebat te pluribus esse contentum Ecclesijs: quin isti pauperi etiam suam auferres. Tam simplicis naturæ est, vt si causam habuisset injustam: numquam venisset ad Curiam Romanam. Iustitia audaciam contulit illi. Præcipio tibi, ne eum in Ecclesia sua de cætero inquietes: & ego de Ecclesiis tuis dispensabo. Quo audito timens cessit: quia simplicitas pro ejus adversario pugnauit. *Nouitius.* Cùm simplicium verba & opera sæculi principes tantum venerentur, puto, quòd

in illorum oratione Deus plurimũ jucundetur. *Mo.* Hoc tibi simplex Paulus ostendit: sed ego recentioribus tibi pandam exẽplis. *Paulus simplex S. Antonij discipulus.*

Caput XXX. *De simplici oratione cujusdam conversi.*

IN Claustro quidam conversus simplex satis grauiter tentabatur. Qui stans in oratione: his verbis vsus est. Verè, Domine, si non liberaueris me ab hac tẽtatione: ego de te cõquerar matri tuæ. Pius Dominus, magister humilitatis, & amator simplicitatis, ac si timeret apud matrem accusari: conversi querimoniã prævenit, tentationẽ ejus mitigans. Alius quidam conversus post tergum ejus stans, cum hanc orationẽ audisset, subrisit; alijsq; ad ædificationẽ recitauit. *No.* Quem non ædificet Christi tanta humilitas? *Mo.* Dicam tibi alias simplicium orationes: in quibus adhuc ampliùs jocunderis.

Caput XXXI. *De inclusa, quæ Christum quæsiuit in foramine, & invenit.*

MAgister quidã Ioannes Decanus Aquensis, cum tempore quodam inclusam sibi familiarẽ in Saxonia visitaret, & illa fleret: ait. Quid habes mulier? Quare lacrymaris? Respondente illa, ego perdidi Dñm meum, deuotionis fervorem notans: Magister sciens illã feminã esse sanctam, jculariter subjunxit. Circui angulos cellulæ tuæ, & dic, Domine, vbi es, responde mihi: forsitan in aliquo foramine muri reperies eum. Quæ verba simplicia simpliciter intelligens, post discessum ejus parietes cellulæ suæ circuiens, & sicut edocta fuerat dilectũ invocans: quem quæsivit inuenit, & quod perdiderat recepit. Sæpè Deus gratiam suã subtrahit, vt auidiùs quæratur: & inventa diligentiùs custodiatur. Post annos paucos cùm idem Ioannes iterũ eam visitaret, & de statu ejus inquireret: illa hilariter respondit, optime, gratias vobis ago: quia sicut me docuistis, ita Dominũ meũ inveni. Qui cùm non intelligeret verbũ, & illa, sicut prædictũ est, ad memoriã cuncta revocaret: subrisit, Christum glorificans: qui simplicibus se conformat.

Caput XXXII.

De simplici sorore in Kumede, cui in oratione Christus respondit, quod esset in saccello.

IN Kumede Monasterio Sanctimonialiũ Ordinis nostri simplex quædam puella fuit, ligneã habens imaginem crucifixi: quam cùm frequenter adoraret & deoscularetur, saccello impositã sub stramentis lectuli sui abscondit. Oblita, vbi illã posuisset, omnes angulos Monasterij tristis circuiuit, quæsiuit, sed non inuenit. Die quadã ante quoddam altare prostrata, cùm pro eiusdẽ imaginis restitutione Christum cum multis lacrymis interpellaret, desiderio puellulæ condelectãs Dei Filius, respondit. Noli flere, filia, quia in saccello sub stramentis lectuli tui jaceo. Putabam mihi relatũ fuisse à Priore loci illius, ꝙ in somno vocẽ percepisset: sicut posuisse me recolo in homelijs Moralib⁹ De *Infantia Saluatoris.* Mox puella surgens stramenta sua revolvit: & sicut audierat, sic invenit. Ecce, hoc est, ꝙ dictum est superiùs, quòd quandoq; Dñs suam subtrahat gratiam, vt auidiùs quæratur, & quærendo ampliùs mereatur. *No.* Cùm De⁹ in simpliciũ oratione tantùm delectetur, puto, quòd in conspectu ejus valde pretiosa sit mors illorum. *Mo.* Veraciter pretiosa: quia virtus simplicitatis etiam martyrij palmam & miraculorũ gloriam meretur. Tria de hoc subnectam exempla. *Homil. Cæsarij de Infant. Salua.*

Caput XXXIII. *De passione simplicis Marcadelli.*

ANte paucos annos in Ferraria ciuitate Lombardiæ erat homo quidã, Marcadellus nomine, miræ simplicitatis, & erga Sanctorũ loca maximæ deuotionis. Qui cùm ob nimiã simplicitatem à multis pro fatuo haberetur, & in oculis Dei esset prudẽtissimus: quidquid de suis laborib⁹ vltra necessitates naturæ reseruare poterat, illud in visitando limina B. Iacobi in Cõpostella, aut SS. Petri & Pauli,

fideliter expendebat; tempore quo potuit, hominum pecora pauit. Et cùm præ nimia senectute ad hoc minùs sufficeret: ostiatim mendicando eleemosynis fidelium victitabat. Non recedebat de Ecclesia, dum diuina in ea agerentur: vnde ab omnibus amabatur. Qui cùm frequéter conversaretur in quadam villa dictæ diœcesis, & in Ecclesia ejusdem villę thuribulum argenteum negligentiùs pendere conspiceret: tam damno Ecclesiæ, quàm suæ conscientiæ timens: ait Sacerdoti. Non securè hic pendet talę thuribulum. Dicente illo, quia multis annis sine periculo illic pependisset: respondit Marcadellus. Hoc sępe vna die euenit, quod in mille annis non contigit. Quid plura? Instinctu diaboli thuribulum subtrahitur: non tamen Marcadello furtum imponitur. Quod cùm fur, Dño prohibente, & seruo suo occasionem martyrij pręparante, vendere non posset, nec auderet: sciens Marcadellum hominem esse simplicem, & Ecclesię illius notissimum, eum secretè adijt: & quia ipse idem rapuisset vas, priùs tamen pręstito sibi sacramento, ne se proderet, confessus est. Cui ille respondit. Da mihi thuribulum, & ego illud nullo sciente bene restituam: & si necesse fuerit, etiam animam meam pro te ponam. His auditis fur thuribulum ei tradidit: quod ille fœno involutum sacculo suo immisit. Qui cùm plus solito Ecclesiam præfatam frequentaret, vt cautè thuribulum, & sine nota in locum suum ponere posset: die quadam nimia tempestatum violentia à foribus Ecclesiæ, quæ tunc erat clausa, depulsus, vicinæ domus solatium expetere cogebatur, sacceli sui oblitus. Quem quidá pertransiens levabat: & cujus esset, non ignorans, vxori suæ servandum commisit: vt Marcadello quærenti illum restitueret. Quæ sacci ponderositatem sentiens: marito respondit. Non potest tanti ponderis esse panis: puto, quod ex nimia simplicitate illum impleverit lapidibus; apertoque sacco cùm thuribulú in eo reperisset, & subito clamore vicinis inventum prodidisset, accurrit tandem & ipse Marcadellus. Requisitus de sacco, cujus esset: cùm métiri nollet, respondit. Saccus meus est: sed quod in eo est, vestrú est. Ego thuribulum furatus non sum: non tamen furem prodam. Et recitauit eis per ordiné, qualiter ad se peruenerit: & quid furi promiserit. Dicentibus eis, lex Lombardiæ est, *vel furem prodas, vel furis pœnam subeas*: respondit. In manibus vestris sú: quod justum est facite de me. Illi prospicere sibi volentes, hominem Ferrariam ducentes, potestati obtulerunt, casum exposuerunt: innocentiæ ejus ac simplicitati testimonium bonum perhibentes. Quem cú Iudex inducere non posset, vt furem publicaret: capitali sententia super eum data, ante fores majoris Ecclesiæ tamquam sacrilegij reus decollatus est. Cujus corpus à quibusdam in eodem loco sepultum est. Nocte sequenti, cùm quædam matronæ ciuitatis Religiosæ ad Ecclesiam propter matutinarum solemnia irent, venissentque ad tumulum ejus: cantus angelicos illic audierunt; cereos ardentes viderunt: insuper & suavissimi odoris fragrantiá senserunt. Quod cùm secunda & tertia nocte pleniùs compperissent: quæcumque audierant, viderant, vel senserant, Episcopo ciuitatis retulerunt. Qui cùm esset vir Religiosus, aliquibus secum assumptis, cùm nocte quarta ita esse, vt mulieres dixerant, experimento didicisset: super tumulú hominis Dei Basilicam fabricari fecit: & fiunt ibi miracula vsque in hodiernú diem, ad laudem nominis Christi.

Lombardiæ lex.

Marchadelli sanctitas post mortem declaratur.

Caput XXXIIII.

De passione Margaretæ Virginis de Louanio.

CIRCA eadem tempora, ciuis quidam Louaniensis cum vxore sua rebus ordinatis: ad Villarium domú Ordinis nostri se transferre disposuerat. Erant

autem ambo Religiosi: & Religiosorum susceptores devoti; habebantq; secum puellam cognatam suam: quæ loco ancillæ tam ipsis, quam hospitibus, sicut testes sunt Conversi nostri, satis simpliciter ac diligenter ministrabat. Scientes homines quidam maligni pecuniam illos habere collectam, eadem nocte qua de mane erant profecturi, circa octo domum illorum serò ingressi sunt, quasi cũ eis hospitaturi: dictamque puellam pro vino miserunt. Interim Dominum & dominam totamque familiam ibidem repertam occiderũt: & sublatis omnibus puellam cum vino reversam secum educentes, domum quamdam à ciuitate remotam satis simul ingressi sunt. Quæ cùm tristis sederet, & ij qui in domo erãt, æstimarent quod vi rapta esset: duxerunt illam ad fluvium. Cui cùm quidam ex latronibus compateretur, & diceret, sinite eam viuere, & ego illam ducam in vxorem, non consenserunt, timentes per eam prodi: addentes autem portioni vnius decem marcas, vt eam occideret, ille agnam simplicem suscipiens, tamq̃ crudelis carnifex priùs desecto ejus gutture cultrum lateri moribundæ infixit: sicque hostiam Deo viuentem in flumen projecit. Hospita verò domus quam intraverant, latenter egressos secuta: quæ facta sunt vidit. Mane tam execrabili facinore cognito, turbata est ciuitas: quæsiti sunt latrones: sed non inventi. Consideratis occisorum corporibus: quæstio habita est de puella. Cujus corpus cùm piscatores post aliquot dies invenissent, nec tamẽ prodere præsumpsissent: timentes sibi crimen impingi, in littore sepelierunt. Circa cujus sepulchrum alij tempore nocturno luminaria videntes, effossam tulerunt in Louanium, capellulam super eam fabricantes: & fiunt vsque hodie diuersa meritis ejus exigentib⁹ miracula in loco translationis ejus. Supradictus Dominus ejus, Amandus nomine, cum vxoré, monacho cuidam Villariensi post mortem apparens: cùm de statu suo interrogaretur: respondit. Nondum plenam habemus gloriam. Requisitus de virgine: subjunxit. Quidquid nobis impensum est gratiæ, ex meritis habemus Margaretæ: nec audemus aspicere ad gloriam, in qua illa est. Cernis nunc, quantum operetur ad martyrium simplicitas & innocentia vitæ. Omnes quidem occisi sunt: sed non omnes miraculis clarescunt. Vnde patet, quod nõ pœna faciat martyrem: sed causa. *Nouitius.* Quænam extitit causa martyrij in puella ista? *Monachus.* Vt jam fatus sum, simplicitas & vita innocua. Diversę sunt species martyrij, innocentia videlicet, vt in Abel: justitia, vt in Prophetis, & Ioanne Baptista: amor Legis, vt in Machabæis: confessio fidei, vt in Apostolis. Ob hujusmodi causas, agnus, idest Christus, occisus dicitur ab origine mũdi. *Nouitius.* Quidam ex nimia simplicitate seipsos occidunt. *Monachus.* Tales à martyrij gloria prorsus immunes existunt: nisi per causam impellentem excusentur. Ecce exemplum

Puella à furibus occisa miraculis fulget.

Genes. 4. Marc. 6. 2. Mac. 6.

Caput XXXV.

De simplici concubina Sacerdotis, quæ seipsam in fornace extinxit.

SACERDOS quidam, sicut mihi retulit quidam Religiosus, cùm die quadã multis præsẽtibus sermonem haberet de peccatis & pœnis gehennæ: mulier quædam verba ejus interrũpens, eo quod territa esset, & cõpuncta, ait. O Domine, quid fiet de concubinis Sacerdotum? Ille sciens feminam valde simplicis naturæ esse: in joco respondit. Numquam poterunt salvari: nisi clibanum ardẽtem ingrediantur. Erat autem & ipsa Sacerdotis cujusdã concubina. Quæ verbum Sacerdotis non in joco, sed in multo suscipiens serio, dum die quadam clibanus coquendis panibus succenderetur & ipsa adesset: casu omnibus egressis ostium clausit, & vt flammas evaderet æternas, seipsam in caminum ardentem

præcipitans, flammis excepta spiritum exhalauit. In ipsa hora ij qui circa domũ fuerant, contemplati sunt columbam candidissimam de ore fornacis exire: & cum multa claritate cœli secreta penetrare. Stupefacti autem de visione, effractis foribus ingressi sunt: & feminam semiustam atque extinctam extrahentes: ad verbum prædicti Sacerdotis tamquam proprij corporis interfectricem in cãpo sepelierunt. Vt autem Deus ostenderet, mortem tam simpliciter illatam non fuisse ex malitia, sed ex obedientia: noctibus candelis ardentibus multis videntibus tumulũ ejus illustrauit. *Nouitius*. Non me scandalizat hoc factum: quia legitur in Vita Patrum quidam Abbas cuidam volenti converti, vt fornacem ardentem intraret, præcepisse: obediuit ille, & reputatum est ei ad justitiam. Hoc etiam scire delectat: quid columba egressa significet. *Monachus*. Animam simplicis feminæ: nam in specie ejusdem aviculæ sanct⁹ Benedictus, sicut in ejus vita legitur, animam sororis suæ Scholasticæ vidit cœlos penetrare. *Grego. 2. Dial. c. 34.*

Caput XXXVI.

De morte Ludovici simplicis monachi.

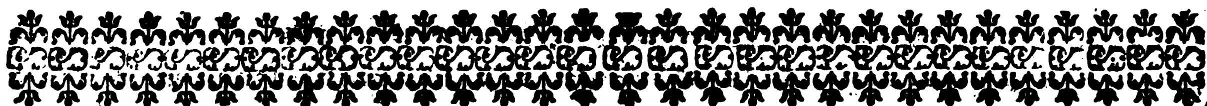
COLVMBA hæc ad mentem mihi revocat monachum quẽdam simplicem, Ludovicum nomine: qui ante hoc biennium apud nos defunctus est. Hic cùm tẽpore meridiano agonizaret, & conventus dormiret: monachus interim in somnis vidit columbam candidam in tecto cellulæ, in qua moriens jacebat, residentem: cui cattus niger insidiabatur. Et cùm esset ei nimis importunus, columba ab eo deprehendi timens, ad Ecclesiam volitando fugiens, super crucẽ ascendit: ibi residens secura. Eadem hora visum est alteri cuidam monacho, quod fratribus circulariter hinc inde stantib⁹, leo circuiens stationem eandem irrũpere nisus est, & intrare: sed à singulis prohibebatur, & calcib⁹ eorum impuls⁹ fugabatur. Interim percussa est tabula, & conuentus accurrit: morientem circũstetit, dictaque letania Sacerdos defunctus lotus & vestitus, cum solemni cantu deportatus est in Oratorium: & spero, quod catti leonisque evaserit insidias. Diabolus catto & leoni, qui satis tam in forma quam in natura concordãt, propter rapacitatem assimilatur: & moriẽtibus animabus maxime insidiatur. Quam fortiter impellatur, & repellatur orationibus justorum in hora illa terribili: satis audies in Distinctione vndecima, De morientibus. Idem Ludovicus licet natura simplex fuerit: satis tamen carnaliter ante conversionem vixerat: vsque ad ætatem decrepitam. Quantum verò simplicitas Deo, qui naturę simplicis est, placeat: cujusdam sanctimonialis mors pretiosa declarat. *Morientibus vt insidietur dæmon.*

Caput XXXVII.

De morte simplicis monialis, quæ capram putabat esse feminam sæcularem.

IN diœcesi Treverensi monasterium quoddam sanctimonialium situm est: Lottere vocabulo. In hoc ex quadam antiqua consuetudine nulla recipitur puella: nisi septennis sit, vel infrà. Ad conseruationem simplicitatis, quæ totũ corpus lucidum facit: hujusmodi institutio, siue consuetudo, inolevit. Erat enim in eodem cænobio recentiori tempore virgo quædam adulta, sed in rebus mundanis tam infantula: vt vix discernere posset inter pecus & hominem sæcularem: eo quòd hujusmodi formarum ante conversionem nullam habuisset notitiam. Die quadam murum pomerij capra ascendit: quam illa videns, & quid esset, prorsus ignorans: ait cuidam sorori juxta astanti. Quid est hoc? Illa cognoscens ejus simplicitatem: miranti jolulariter respõdit. Mulier est sæcularis. Et adjecit. Quando sæculares mulieres senescunt: cornua & barbas emittũr. Illa sic esse putans, aliquid se didicisse gratulabatur. Cumque per hujusmodi *Matth. 6.*

simplicitatis exempla sæpius sororũ maturitaté temperasset: gravissimã incurrit infirmitaté. Quæ cũ sic jaceret, vt vix loqui posset: visitanti infirmariæ primò verbo, deinde signo, vt ocyùs recederet, indicavit. Illa neutrũ intelligente, dũ stupida staret: ægrota panniculum capitis sui cõplicans, contra pectus stantis leniter jecit: quæ mox, ac si lapide percussa fuisset, in terram corruit. In qua dum sine sensu aliquamdiu jacuisset, erecta per fenestram lecto infirmantis contiguã prospexit: & ecce in cœmeterio multitudo stabat dextrariorum, sellas deauratas frænaque aurea habentium. Cumque in ipsa hora agonizaret prædicta virgo: sororibus propiùs accedentibus, clara voce clamare cœpit. Date locum, date locum: sinite dominos accedere. Viderat enim cellulam repletá personis miri decoris atque splendoris: quorum vestimenta deaurata videbantur: sicque obdormivit in Domino. *Novitius*. Puto cælestem fuisse exercitum: qui animam illius simplicis feminæ in cælestem deducebat thalamum. *Monachus*. Bene sentis, vnum tamen notare debes, videlicet quòd infirmaria equos vidit in cœmeterio: moriens verò ascẽsores in domo. Testis hujus visionis Henricus est, Prior Prædicatorũ in Colonia: qui se eá à pdicti loci Præposito audivisse cõmemorat.

DISTINCTIO SEPTIMA

DE SANCTA MARIA.

PROLOGVS AVCTORIS.

PRÆMISSIS sex Distinctionibus, videlicet de Conversione, de Contritione, de Confessione, de Tentatione, de Dæmonibus, & Virtute simplicitatis: inter sex adhuc superstites primã Distinctioné sibi védicat beata Dei genitrix Virgo Maria: eo quòd ipsa sit dignissimũ Ecclesiæ membrũ. Et hoc non incongruè fieri in septimo loco videtur: quia secundũ Philosophos septenarius numerus est virginitatis, eo quòd infra primum limitem denarium, nullum ex se generet numerum. Quod Virgo genuit: supra naturam fuit. Ipsa enim virga est, de radice Iesse exorta: quæ florem nobis protulit, super qué spiritus septiformis gratiæ requievit. Cujus virtutem, vt digna scribere & scribéda possim perficere: suppliciter imploro. *Septenarij mysterium.* *Isai. 11.*

CAPVT PRIMVM.

De ijs, quæ beatam virginem Mariam mistice designant. *Apocal. 12.*

IOANNES in Apocalypsi vidit mulierem amictam sole, & lunam sub pedibus ejus: & coronam duodecim stellarum in capite ej⁹. Mulier hæc virgo est Maria: sole lucidior fulgore charitatis: luna superior, idest mundo, contemptu gloriæ sæcularis: omnium virtutum stellis tamquam diademate gémato coronata, & quod his dignius est, diuino partu fœcundata. Hanc designant per exemplum mons, castellum, aula, templum, thalamus, & ciuitas: palma, cedrus, vitis, rosa, & cum istis numerosa nominum nobilitas. Miror in ejus designatione virgam floridam, & rubum inter flammas virentem: vellus madidum Gedeonis: thronum Salomonis eburneum ac deauratum: *Num. 17.* *Exod. 3.* *Iudic. 6.* *3. Reg. 10*

fontem signatum, hortum conclusum, & alia quam plurima quæ brevitatis causa sunt omittenda. Sicut enim in creaturis vniuersis matre Creatoris nil est sanctius, nil dignius, nil excellentius: ita ejus visione nulla sanctorum visio dignior, nulla jucundior, nulla eminentior. Cujus preces, vt ait quidam, vitia: cujus nomen tristia, cujus odor lilia, & cujus vincunt labia favum in dulcedine: supernucem sapida, & super nivem candida, super rosam roscida, super lunam lucida veri solis lumine. *Nouitius*. Beati verò, & ter beati, qui tantæ virginis visione digni habiti fuerint lætificari, & sermone jucundari: oratione consolari, benedictione confirmari. *Monachus*. Hoc nosces plenius per exempla. Audisti jam ex parte figuras & ænigmata: vis nunc scire, qualia & quanta mundus per ipsam consequatur beneficia? *Nouitius*. Nihil plus sitio. *Monachus*. Ipsa est orbis conservatrix, & cósolatrix tribulatorum: fida sibi famulantium defensatrix. Per ipsam peccatores illuminantur: desperati ad confessionem reparantur. Apostatæ à Deo per ipsam Deo mirabiliter reconciliantur: justi revelationibus consolantur. Nomen ejus & memoriale ejus sanat morbos: dæmones fugat, vincula soluit, timores pellit: tentationes compescit. Per ipsam pusillanimes confortantur, torpentes excitantur: ejecti misericorditer revocantur. Diligentes se diligit, imò diligendo præuenit & honorat: contemnentes se, quia justa est, punit & humiliat. Apud ipsam electuaria sunt confortatiua: vnguenta sanatiua. Nomen ejus super mel dulce: & hereditas ejus super mel & favum. Morientibus assistit: morientium animas ad vitam perducit æternam. *Nou*. Licet omnia hæc credã de illa: vellem tamen eadem mihi exemplis dilucidari. *Mona*. Quæ à viris Religiosis audiui, tibi referam: ipsius, vt spero, oratione adiutus. Quòd verò mũdus ejus meritis precibusque conservetur: binis tibi pandam exemplis.

B. Virgo orbis conservatrix. &c.

Caput II.

De imagine ejus, quæ sudauit timore diuinæ sententiæ.

Suprà Dist. 4. c. 21.

ANTE hos annos, quando validi illi fuere venti atque tonitrua, quorũ mẽtionem feci in Distinctione quarta, cum in quadam Ecclesia prouinciæ nostræ populus staret, & diuina Sacerdos celebraret, imago Dei Genitricis tam vehementer sudare cœpit, vt astantes notarent & mirarentur: atque ipsæ sudorũ guttæ peplis matronarum extergerentur. Nutu Dei obsessus eadem hora affuit: requisitus de hoc, respondit. Quid statis admirantes? Filius Marię manum extenderat ad feriendum: quam si non ipsa tenuisset, mundus jam minimè subsisteret. Ecce hęc est causa sudoris. Et territi sunt omnes, audientes verba tã stupenda. Hęc mihi relata sunt à quodam Abbate Religioso Ordinis nostri: tunc temporis recenter gesta.

Caput III.

De plaga Frisiæ ob injuriam dominici corporis.

Mare terminos suos egressum Frisiam grauiter affligit.

PARVO post hęc emerso tempore, anno videlicet gratię millesimo ducentesimo octauo decimo, mare in partibus Frisię terminos suos egrediens, multarum prouinciarum terras occupauit, villas deleuit, Ecclesias lapideas dejecit: tantam extinguens hominum multitudinem, vt summa centum millia transcenderet. Ita exaltati sunt fluctus ejus, vt turrium altitudines operire viderẽtur: & procella impellens generale diluvium terris minaretur. Et sicut dictum fuit Abbati nostro, cùm eodem anno visitationis gratia Frisiam intrasset, fluctus furentes etiam vsque Coloniam pervenissent: si non is qui eos excitaverat, genitricis suæ, vt postea dicetur, precibus cõpescuisset. *No*. Nosti causam tantæ plagæ? *Mo*. Noui. Friso quidam, arte pugil, in eadem provincia extitit, qui quo-

tiens

ties de taberna ebrius rediit: toties vxorem verberibus & plagis satis tribulauit. Tempore quodam timore mariti infirmitatẽ simulans, ne simulatio eadem posset notari, corpus Domini sibi dari postulauit. Venienti Sacerdoti pugil cum scypho ceruisiæ ebrius occurrens, bibere monuit. Et cùm ille responderet, corpus Domini porto, non modò bibam: iratus Friso cum scypho pyxidem percussit, & omnes hostias de illa excussit, ita vt per pauimentũ dispergerentur. Matronæ vero, quæ consolationis gratia convenerant, super singulas hostias tamquam stellas radiantes viderunt. Quas Sacerdos gemens ac dolens in pyxidem recollegit, & abiit. Friso verò à Decano prouinciæ citatus, excõmunicatus est: sed non curauit. Qui tandem ad hoc compulsus est, vt cruce pro tanto sacrilegio signatus, cũ prędicto Sacerdote etiam cruce signato veniret Romam. Cui Dominus Honorius Papa culpam confitenti pro pœnitentia injunxit, vt mare transiret, ibique tribus annis in armis Christo seruiret. Quid plura? Mare transierunt ãbo: & ante Damiatam mortui sunt ambo. Quibus defunctis, cùm anno eodem Dominus prouinciã terribiliter, vt suprà dictum est, plagasset, & causa plagæ populum lateret: matronæ cuidam valde religiosę, Domino in jejuniis, orationibus, vigiliis, & eleemosynis servienti, materteræ videlicet domni Winiboldi Abbatis sancti Bernardi, beata Dei Genitrix lacrymis ejus mota, populique miserta, apparens, sic ait. Propter injuriam filij mei in sacramentũ corporis ejus factam, submersa est Frisia: & adhuc ampliùs plagabitur, si condigna pœnitentia non fuerit subsecuta. Ex quibus verbis colligitur, quòd non solùm pugilis, sed cõmunibus populi peccatis exigentibus, hoc euenerit. Moxque adjecit mater misericordiæ. Leua oculos tuos contra mare. Quod cùm fecisset, contẽplata est pyxidem à pugile percussam in summitate fluctuum natantem. Quæ cùm in tantũ appropinquasset, vt posset agnosci, ait. Ecce corpus filij mei. In loco enim vbi dispersum est, ędificanda est Ecclesia: & debet ei tanta exhiberi reuerentia, quomodo sepulcro Dominico. Hoc etiam noueris, quòd ambo mortui sunt, pugil scilicet & Sacerdos: sed pugil, eò quòd sine contritione obierit, sepultus est in inferno: Sacerdos verò tenetur adhuc in purgatorio. Retulit tamẽ nobis Theodericus Prior de Iesse, eũdem pugilem, quantùm ad signa exteriora, cùm proficisceretur, satis magnam habuisse contritionem: sed credendũ est beatę Dei Genitrici. Hac visione cognita, dominus Theobaldus Episcop⁹ Munsteriensis, ad cujus diœcesin maxima pars Frisiæ pertinet, missis literis suis per Ididã sancti Bernardi Cellerarium, sicut ipse nobis retulit: solẽnem prouincialibus pœnitentiam injunxit. Quòd autem insufficiens fuerit, ex hoc probatur: quòd anno pręterito denuò punita est Frisia, multis millibus per aquarum inundationes submersis. Matrona quædam prędiues ex prędicti pugilis domo ecclesiã ædificauit. Ex ijs quæ dicta sunt, cõsiderare potes, quã solicita sit circa hominũ salutẽ beata virgo Maria: cui tãta cura extitit de pœnitentia. Quod verò tibulatorũ sit cõsolatrix, sequẽtia declarabũt.

Ebrius hostias de pyxide excutit in pauimentum.

Iniuria Eucharistiæ illata seuerissimè punitur.

Caput IIII.

De Sacerdote idiota, quem S. Thomas Cantuar. amotum ab officio, per B. Virginem restituit.

RETVLIT mihi quidam Abbas de Ordine nostro, de sancto Thoma Cantuariensi, qui nostris temporibus martyrizatus est, quiddã satis delectabile: quod nec in ejus passione legitur, nec in libris miraculorum ejus reperitur. Cùm esset in ejus diœcesi Sacerdos quidam idiota, nullam sciens Missam, nisi de Dña nostra, & illam quotidie celebraret, atque apud eum de hoc accusaretur: prohibitus est ob honorẽ sacramenti à beato Episcopo, de cætero dicere Missas. Qui cùm esset in tribulatione, & egeret, beatãq; Virginem jugiter inuocaret: illa ei apparens ait. Vade ad Episcopum, & dic ei ex parte mea: quatenus tibi restituat officium tuũ. Respondit Sacerdos. Dña, ego pauper sum, & persona despecta: non me audiet, neque mihi patebit accessus ad eum. Beata virgo subjunxit. Vade & ego tibi viam præparabo. Et ille. Domina, non credet verbis meis. Respondit ei. Dices ei pro signo, quòd cùm tali hora, & in tali loco, cilicium suum dissutum resarciret: ego illud ex parte vna tenebam, adjuvans eum: statimque credet tibi. Mane Sacerdos sine impedimento intrans ad Episcopum, & beatæ Dei Genitricis referens nuntium:

cùm ille diceret, vnde credam, te ab ea missum: prædictum signum de cilicio subjunxit. Quo audito beatus Pontifex stupens simul ac pavens respondit. Ecce reddo tibi officiū tuum: & præcipio tibi, vt tantùm missam de Domina nostra cantes ac frequentes, oresque pro me. *Apol.* Satis miror pietatem Dominæ nostræ: vt idiotam depositione dignum sic defenderet, & ministerio tanto dignū judicaret. *Cæsa.* Hoc actum est ex ineffabili ejus misericordia: sicut in sequenti capitulo ampliùs mirari poteris.

Caput V.

De Sacerdote idiota, cui S. Maria Ecclesiam restitui præcepit.

CAnonicus quidam sancti Gereonis in Colonia, Harderardus nomine, vir nobilis oriundus de Merenberch, Pastor erat cujusdam Ecclesiæ, super fluuium Logociam sitæ, vocabulo Derlar. Cùm esset liberalis, & multa consumeret, nec annui ei redditus sufficerēt: putans jam dictæ Ecclesię suæ vicarium multam habere pecuniam, cogitare cœpit, qualiter aliquid extorqueret ab illo. Sciēs hominem prorsus illiteratū, assumpto secum Decano Limburgensi, in ipsa Dominica infra Epiphaniæ octauam, cujus officium difficillimū est, cùm se Sacerdos pręparasset, Ecclesiam tāquam Missam auditurus intrauit. Expauit ille visis tantis personis: facta tamen cōfessione, eò quòd officium diei ignoraret, Introitum de S. Maria, scilicet *Vultum tuum deprecabuntur*, inchoauit. Quem Harderardus cōfundere volens, auctoritate curæ pastoralis officium diei incœpit, id est *In excelso throno.* Cui cùm Sacerdos resisteret, cessit ille, confusum se simulans. Finita Missa cùm illum durè satis argueret, diceretque, qualē Missam dixisti hodie: & ille responderet, de Domina nostra: nonne bona fuit? adjecit Harderardus. Videte, ne vmquam de cętero Missam dicatis in Ecclesia mea. Sicque recessit, alio Sacerdote substituto. Et cùm egeret pauper ille amotus, cōpassa est ei mater misericordiæ; & nocte quadam Harderardo, dictis Matutinis, in Ecclesia sancti Gereonis soli apparens, duriùs allocuta est, dicens. Vt quid repulisti capellanum meum: auaritia tua ad hoc te instigante? Si non celeriùs eum restitueris: linguæ officio à me priuaberis. Ille ad pedes ejus corruens, & veniam postulans, omnē satisfactionem promisit. Mox mane directo nuntio amotum restituit: mandans, sicut suprà dictum est de sancto Thoma, vt Missam de sancta Maria, quocūq; die vellet, celebraret, ipsamque pro peccatis suis interpellaret. Adhuc enim idem Sacerdos viuit, & præest cuidam monasterio Sanctimonialiū: cujus ipse initiator extitit. *Apol.* Bonum est tali seruire dominę: quæ sic sibi seruientib⁹ subuenit. *Cæsar.* Nō solùm eos, à quibus affliguntur, monet & corripit: imò etiā quæ illorum sunt, potenter defendit.

Cap. præc.

Caput VI.

De sancto Innocentio Papa, quem sancta Maria corripuit per Renerum, cùm in Ordinem Cisterciensium exactiones facere conaretur.

TEmpore illo, quo Baldevinus Comes Flandriæ cum cruce signatis Constantinopolim expugnauit, Dominus Papa Innocentius Ordini literis suis mandauerat, vt quadragesimam partem omnium rerum suarum mobiliū in succursum terræ sanctæ transmitteret. Ordo verò Priuilegijs sibi ab ejus prædecessore indultis innitens, ne libertatem concessam vertere videretur in servitutem: tā grandi exactioni subjacere non acquieuit. Vnde Innocentius furens, intantum Ordini indignabatur: vt dignitatibus sæcularibus indulgeret, quaten⁹ possessiones Ordinis sibi vsurparēt. In proximo verò generali Capitulo Abbates qui cōfluxerāt, spē suam in B. Dei genitrice, quæ Ordinis patrona est & advocata, ponentes, scientes sententiā malè conceptā ejus precib⁹ facilè posse reuocari,

Hoc mādatum an. 1200. anno sequente reuocatum est.

speciales pro eadem necessitate, vsque ad proximum Capitulum, orationes iniunxerunt: hoc etiam adiicientes, vt à capite Quadragesimę nudis pedibus de Capitulo exeuntes, septem Psalmos cum Letania cantarent. Quod & fecimus. Interim beata Dei genitrix virgo Maria cuidam Religioso, nomine Reinero, iam dicti Innocentii confessori apparēs, in hęc verba eidem mandauit. Tu Ordinem Cisterciensem, cuius aduocata sum, destruere conaris: sed non pręualebis. Et nisi citiùs de tuo malo proposito resipiscas: ego te & omnē potestatem tuam conteram. Huiusmodi nuntio Dominus Innocentius audito, sciens Reinerū virum esse sanctum ac veracē, timuit: intantùm de concepto peccato pœnitens, vt Ordinis priuilegia roboraret: hoc adjiciēs, vt primò omniū negotia Ordinis in Curia expedirentur. Quam indulgentiā cùm tam sua bulla, quàm omnium Cardinaliū subscriptionibus confirmaret, & vnus tantùm nigri Ordinis Cardinalis contradiceret: ita in illum exarsit, vt statim eum amouere minaretur. Cumque proximo Capitulo patribus nostris hæc innotuissent: Christū ejusq; Genitricem de tā inopinata immutatione glorificantes, orationes injunctas cum gratiarum actione dimiserunt. *Apol.* Non miror, si advocatiā suā tam potēs Regina defendit. *Cæsar.* Verū dicis: licet enim sit mater misericordię, non tamen obliuiscitur, circa immisericordes, vindictę. *Ope Deigenitricis Papa Ordini infensus mitigatur.*

Caput VII.

De vindicta hostium Loci S. Mariæ.

CVm nobilis femina domina Aleidis de Molsberg, cum consensu mariti sui Everardi Burgravij, quędā allodia sua per inspirationē diuinam ad novam Abbatiam Ordinis nostri construendam, in manus Dōni Henrici Abbatis nostri liberè & sine omni contradictione tradidisset, & ante ipsius mortem domus, quæ vocatur Locus-sanctæ-Mariæ, constructa fuisset: viri quidam nobiles ex ejus cognatis, post ejus mortem contra jusjurandū venientes, eamdem novellam plantationem querimoniis, minis, rapinis, multisque aliis incōmodis molestare cœperunt. Sancta verò Dei genitrix virgo Maria, ejusdem cœnobij domina & advocata, sicut à multis dicebatur, hoc apud filium egit, vt Henricus de Molsberg, qui præcipuus videbatur, obsideretur: vt supra vires damnificatus, de proprio castro eliminaretur. De Zegembergh vir nobilis, à quo multùm domus prędicta vexabatur, à seruo suo satis miserabiliter occisus est. Alius quidam ad ejus deprędationem properans, in via crepuit medius. Quam vindictā cùm audisset alius quidam nobilis, vnus de coheredibus, venit ad Locum, timore correptus, dicens. Domina mea sancta Maria, sint tua tibi: parti ego meæ renuntio. Vuillelmus miles de Helpestein, ab vxore instigatus, quæ se heredem possessionū collatarum dicebat, curtem meliorem inuadens, fratres multis expensis grauabat. Interim Sacerdos quidā religios⁹ confessor ejus, nocte quadam in Loco S. Marię se per visum raptū vidit: & cùm quidā ex Sacerdotib⁹ celebraturus esset Missam, & à supradicto Vuillelmo impediretur, vir quidam nigerrim⁹ fuste illū percussit & occidit. Quem visum cùm ei recitasset, asserens eum in brevi moriturū, nisi à vexatione monachorū cessaret: ille stimulis quotidianis vxoris suæ se vrgeri conquerens, non acquievit consulenti. Citatus literis Papalibus, cum esset in violenta possessione, & judices cum aduocatis jā negotium diutius pertractassent, tandem partibus duos dies præfixerunt, unum amicabilem ad cōponendū, alterū ad litigandū. Qui cùm cōponere non possent, diesque tres adhuc superessent ad litigandum, Ioannes de Horicheim in veteri monte conversus, proxima nocte vidit se in somnis esse in Loco S. Mariæ, audiens ipsā virginē gloriosā clara voce dicētē. Oportet me recedere à loco isto. Dicēte Cōverso quo ibis dña: respōdit, *Puniuntur singulatim Loci sanctæ Mariæ inimici.*

Aa ij

Ad filium meum, cóqueri de Willelmo de Helpestein: qui me non sinit quiescere in loco isto. Mane verò visionem referens Cellerario jam memorati Willelmi: subjunxit. Sciatis pro certo, quòd adversarius noster citò morietur: propter conventum Loci sanctæ Mariæ. Cui ille subridendo respondit. Non curetis, cùm jam vellemus absoluti esse ab eo. Qui post paucos dies pede truncatus, pœnam soluit irrisionis. Eadem verò die cùm Willelmus circa nemus spatiaretur, nisum portans super pugnum: à duobus servis comitis Seinensis, qui hominem sui juris captivum ducebant, quem ipse excutere nisus est, lancea transfossus animam protinus exhalauit. Eadem hora obsessa quædam in villa, quæ Turris dicitur, à castro Helpestein satis remota, ita cœpit saltare, manibusq; cum cachinno complodere: vt vix à duodecim posset teneri. Interrogata quid haberet, respondit. Modò in hac hora magister meus acquisiuit animas tres. Noueritis Willelmum de Helpestein jam occisum. *Apollo.* Quæ fuerunt illę tres animæ? *Cæsa.* Occisi & occidentium, sicut conijcio: quòd animam mortui habuerit in re, alias duas in spe. Non multò pòst interrogatus diabolus in Briseke de anima ejusdé Willelmi: per os alterius feminæ respondit. Magister meus habet eam: & propter monachos, quos spoliauerat, pice & sulphure illam infudit, vsque ad summum replens. Vxor verò quæ ad tantum malum instigauerat eum: post breue tempus à priuigno de castro cum liberis ejecta est. Nam cùm sit inexpugnabile, cùm scalis nocte intrans, illam turpiter ejecit: injuriam beatæ Dei genitricis vindicans. Ab illo die vsque hodie monasterium curtim eádem quietè possidet: meritis gloriosæ virginis adjutum. *Apollon.* Satis mihi jam probatum est, quòd totius sit orbis ipsa conseruatrix, tribulatorum consolatrix: fida sibi famulantium defensatrix. Quòd autem peccatores per ipsam illuminantur, quod ijs omnibus salubrius judico: aliquo mihi ostendi precor exemplo. *Cæsarius.* Cùm homo homini sæpè primam obtineat gratiam: multò ampliùs credendum est hoc de matre Domini.

Letatur demon de animæ perditione.

Caput VIII.

De Henrico Canonico S. Kuniberti, qui per intercessionem S. Mariæ conversus est.

CANONICVS quidam sancti Kuniberti in Colonia, Henricus nomine, vita sæcularis, cùm die quadam solus equitaret, nubecula lucida viam ipsam eo intuente transuolauit: vocemque clarissimam de ipsa nube audiuit; *fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra.* Eratque eadem vox tantæ dulcedinis: vt quotiés ejus recordaretur, lacrymis infunderetur. Cumque vocem cælitus demissam minùs attenderet, vel potiùs non intelligeret: nocte quadam per visum se stare vidit in capella domus suæ ante altare coram imagine beatæ Dei genitricis: quam cum verbis angelicis solito salutaret, respondit illa. Vt quid me salutas? Homo perditus es: & nisi vitam tuam emendaveris, ocyùs peribis. Ego enim & Benedictus, intercessimus pro te. Qui cùm secundam admonitionem dulcedine vitæ sæcularis abstractus negligeret: circa tempus sex hebdomadarum tam graui infirmitate correptus est, vt inungeretur: nec vlla esset spes vitæ ejus. Tunc demũ ad cor reversus, & quid audierit, quidve viderit, recordatus, fratribus quibusdam Burgensibus Ordinis Cisterciẽsis ad se vocatis se reddidit: qui in proximo Pascha monachus factus, meritis & precibus beatæ Virginis se illuminatũ vsq; hodie gloriatur. *Apollo.* Cujus fuit vox illa facta de nube: & quis sensus ejus? *Cæsa.* Quantũ ex jãdictis colligitur, beatæ Mariæ & S. Benedicti; orabant enim Christum, vt sicut voluntas ejus est in cœlo, idest in justo: ita & ejus voluntas, quæ semper bona est, fieret in terra: hoc est in illo juvene tunc peccatore. Nec mirari debes, si peccatores per illam illuminantur: quia secundum nomen ejus,

ita & laus ejus in fines terræ. Maria enim interpretatur stella maris: siue illuminatrix. Quòd verò desperati, & contra omnem gratiam indurati, per ipsam ad cõfessionem & veniam reparentur: præsto sunt exempla.

Caput IX.

De monacho infirmato apud Trappã: cui sancta Maria confitendi gratiam obtinuit.

IN prouincia Pertica domus Ordinis Cisterciensis sita est, quæ Trappa vocatur. In hac, sicut mihi retulit Domnus Henric⁹ Abbas de Simenim, asserens sibi recitatũ ab Abbate prædictæ domus, contigit, quod dicturus sum, tunc tẽporis recenter gestum. Infirmatus est ibi monachus vsque ad mortem. Deputati sunt ei duo monachi ad serviendũ. Qui cùm exiissent, & æger solus jaceret, ingressi sũt duo tetri spiritus, in angulo domus stantes. Cõplosis autem manibus cachinnantes dicebant ad invicẽ. Cras hora tertia deducemus cum magno gaudio animam hujus ad infernum. Mox infirmus tremere cœpit atq; pallescere: maximè propter remorsũ conscientiæ. Cõmiserat enim ante conuersionem peccata quędam grauia: quæ vetante erubescentia, confiteri non potuit, neq; clericus in sęculo, neque nouitius, neque monachus in monasterio. Pavens verò & circũspiciens, contẽplatus est in angulo opposito matronam pulcherrimam, in hæc verba dæmonibus cachinnantibus respondentem. Nolite nimis gaudere: ego illi dabo consiliũ, qualiter dentes vestros evadat. Post q̃ verbum visio omnis disparuit. Consilium autẽ intelligens confessionem, matronam verò sanctam Dei Genitricem, quam in tanto periculo, vt opinor, invocauerat: Priorem vocari fecit, cui omnia sua peccata, meritis beatæ Virginis adjutus, plenè ac devotè confitens, & vt eadem Abbati, qui tunc pręsens non erat, reuelaret, supplicans, oleo sacro inunctus, & dominici corporis sacramento munitus: hora à dæmonibus prædicta sub spe veniæ spiritũ exhalauit. *In Normãnia situm est hoc cœnobiũ*

Caput X.

Item de duobus mendicis ægrotantibus, quos de confessione monuit.

SImile beneficium consecuti sunt duo pauperes Parisijs à beata Virgine: sicut mihi retulit Lambert⁹ monachus, qui eodẽ tempore ibidem dicit se studuisse. Cùm collecti fuissent in hospitali, quod situm est ante ejus oratoriũ in Parisio, viro cuidam religioso ejusdẽ hospitalis ministro ipsa Virgo benignissima, cui cura est de omnibus, apparere dignata est, dicens. Bone, vide, vt diligẽtia ac custodia adhibeatur illis duobus: quia in periculoso statu sunt, & dęmones cum multa solicitudine circũeunt, qũo eis noceant. Quod cùm indicasset Sacerdoti, & ille eos ad emundationem consciẽtiæ hortaretur semel ac secundò, nec proficeret: tandem subjunxit. Miseri, ego noui, vos esse in peccatis grauissimis: & nisi confessi fueritis, intrabitis gehennã, pœnis æternalibus cruciandi. Illi verò territi, & quod credibilius est, precibus beatæ Dei Genitricis illuminati, peccata sua confessi sunt: moreque Christiano decedentes, dęmonibus luctũ, & sanctis Angelis gaudium fecerunt in cælo. *Apollonius.* Valde lætificant ista. *Cæsarius.* Non solùm peccatores fidem sine operibus habentes, per ipsam, vt probatum est, illuminantur: imò etiã apostatæ à fide, quod signũ est majoris misericordię, per eam Christo reconciliantur. De hoc habes manifestè exemplum in Distinct. 2. cap. 42. de juuene, qui juxta Floreffiam Christũ abnegans, & diabolo se reddens, ejus precibus ad indulgentiã peruenit. *Apol.* Simile legitur de Theophilo Alexandrino. Quia jam sermo satis protractus est de beneficijs ejus circa peccatores: precor, vt exemplis mihi ostendas, quantis & qualibus per eam justi revelationib⁹ consolentur. *Cæsar.* Quàm mirificè justos sibi seruientes sancta Dei Genitrix consoletur: ex paucis quæ subjiciam, cognoscere poteris exemplis. *B. Virgini cura est de omnibus.* *Floreffia cœnobiũ Ord. Præmõstratensis.*

Caput XI.

De Petro Abbate Claræ-vallis, cui in Ecclesia Spirensi S. Maria benedictionem dedit.

CAVSA extitit, vt quidam ex Abbatibus Ordinis nostri pro negotio Ordinis ad Henricum Imperatorem filium Frederici mitterentur: inter quos præcipuus videbatur, tam sanctitate quam dignitate, domnus Petrus monoculus, Abbas Claræ-vallis: cujus mentio habita est in Distinctione sexta. Et quia Dñs Cisterciensis in propria persona venire non potuit: Priorem suum pro se misit. Venientibus eis Spiream, cùm in Ecclesia beatæ Dei Genitricis, cujus structura stupendæ magnitudinis est, orassent: cunctis ocyùs ab oratione surgentibus, & ejusdem Ecclesię ædificia circumlustrando considerantibus, jam dictus Petrus, cuius cogitat⁹ & delectatio non fuit in ædificijs corruptibilibus, sed in structura Ierusalem cœlestis: in oratione perseuerauit. Tandem omnibus egressis, cùm in porticu Ecclesiæ à Canonicis honorificè fuissent salutati, & cũ instantia multa ad prandium invitati: requisitum est à quodam Abbate, in cuius honore Ecclesia esset consecrata. Respõdentibus clericis, in honore Dominæ nostrę: Abbas Clarę-vallis inconsideratè subiunxit. Et ego sciebam. Quòd verbum Prior Cistercij considerans, tunc quidem tacuit: sed mox vt egressi sunt ciuitaté, eiusdem verbi recordatus, ait Abbati. Domine Abbas, dicite mihi: vnde sciebatis Spirense monasterium in honore Dominę nostrę fuisse consecratum? Ille de verbo prolato dolens, respondit. Visum est mihi, bene dicere: vt tam mirificę structurę patrona foret mater Dei & cœlorum Regina. Prior bene cognoscens eius sanctitatem: & quia aliquid sibi in Ecclesia reuelatũ fuisset, ex responsione conijciens, adiecit. Ego in hac via vicem gero Domini Abbatis Cisterciensis: in cuius autoritate vobis pręcipio, vt non mihi dicatis, nisi veritatem. Tunc ille obedientia arctatus: cum verecundia respondit. Quando prostratus coram altari pro peccatis meis & meis negligentijs attentiùs oraui: ipsa beata Virgo Maria mihi apparens, benedictionem, quam Ordo noster super redeuntes de via dicere consuevit, super me dedit in hæc verba. *Omnipotens sempiterne Deus, miserere huic famulo tuo: & quidquid ei in via subripuit visus aut auditus malæ rei aut otiosi sermonis: totum ineffabili pietate propitiatus indulge, per Christum Dominum nostrum.* Hæc mihi relata sunt à quodã Abbate Religioso Ordinis nostri: in cujus domo idem Petrus sæpius visitavit. Ex benedictione intellexit, eam ibidem fuisse patronam. *Apollonius.* Felix oratio, per quam tantæ virginis meretur benedictio. *Cæsarius.* Non solùm orantes, sed & psallentes, sua benedictione consolari consueuit.

B. Virgo Petro monoculo dat benedictionem.

Caput XII.

De Monachis atque conversis in Hemmenrode: quibus ad vigilias beata Maria benedixit, Henrico Converso inspiciente.

HENRICVS conversus in Hemmenrode, cujus memini in Distinctione quinta, loquens de dæmonibus: sæpius, in solemnitatibus maximè, gloriosam Virginem inter psallentes videre consueuit. Quæ cùm nocte quadam, ipso intuente, de choro monachorum veniens, Dei filium ex se natum in brachijs gestans, in chorum ingressa esset cõversorum, ex more Abbatis fratres excitando circuiens, ante quosdam, qui in oratione vigiles erant & devoti, gradũ fixit, filium eis ostendens, ac benedicens, devotioni eorum congratulando. Tepidos autem & dormientes celeriùs pertransiuit, nil consolationis eis impendés. Singulos verò circuitione visitatos, necnon & neglectos, prædictus conuersus diligenter notauit: singulos domno Hermanno tunc Priori ibidem, nunc Loci sanctæ Mariæ Abbati, nominatim exprimens. Hæc ab ejus ore audiui. *Apollo.*

B. Virgo feruentes visitat, tepidos præterit.

Simile recordor te dixisse in prima Distinctione de Godefrido monacho Villariensi. *Cæsarius*. Tanta charitate beata Virgo sibi deuotè famulantes cóplectitur: vt non solú orantibus, non solú psallétibus, sed & dormientibus benedicat. *Distinct. 1. Caput 35.*

Caput XIII.

De eodem converso, & cæteris conversis infirmis, quos noctu visitans benedixit.

NOCTE quadam, cùm præfatus conversus sedens in lecto suo in infirmitorio, & cæteris dormientib⁹, diceret orationes suas, vidit dominam nostrá eandem cellulam in magna claritate intrantem: monacho quodam, quem nominare nolo, præcedente, matronis duabus subsequentibus. Supra cujus caput cú manum posuisset: lectos infirmorum perlustrans, & dormientibus benedicens, iterum ad eum redijt: manuque super caput ejus secundò posita sic ait. Deus benedicat quidquid hic manet: sicque egressa est. *Apollon.* Si sic dormientes noctibus à speculo totiùs castitatis visitantur, valde decet, vt tam ordinatè & tam cópositè Religiosi in lectis suis jacere studeant: vt virgineus aspectus in eis non offendatur *Cæsar.* Iustè moueris. Referam tibi de hoc exemplum, quod me audisse recolo à magistro meo in probatione.

Caput XIV.

De Monachis, quibus dormientibus benedixit, vno tantú neglecto, quia inordinatè jacebat.

MONACHVS quidam, sicut frequenter contingit, cùm nocte quadá dormire non posset, diceretque orationes suas: contemplatus est in dormitorio feminam miri decoris. Quæ cùm dormientium lectos circuiret, singulis benedixit: vno tantum monacho neglecto, quem non respicere curauit. Hunc vigilans diligentiùs notans, cum visio ei fuisset intimata, mane confessus est, quòd eadem nocte inordinatè jacuisset: aliquid sibi de rigore Ordinis relaxando. Non mihi dicere potuit magister meus, vtrum cingulum deposuerit, vel caligas dimiserit, siue tunicam denodauerit. *Apollo.* Si pro culpa tam modica monachus iste gratia benedictionis priuatus est: puto, eum dignum esse pœna, qui inordinatè & impudicè iacere dormiens consueuit. *Cæsar.* De hoc terribile satis habes exemplum, in Distinctione quinta, de Converso, quem diabolus impudicè dormientem in forma monialis deosculabatur: qui mox infirmatus, infra triduum mortuus est. Dormientes enim & peccare possumus, & mereri. Quæ enim vigilando cogitamus, siue ad quæ movemur, siue bona sint, siue mala: eadem nobis sæpè per somnia occurrunt. Sicut cum catena trahitur & jactatur, pulsus pulsú impellit: ita in dormiente præcedens cogitatio mot⁹ siue consens⁹, opus bonum vel malum ducit. *Apollo.* Placet, quod dicis; procede nunc de cósolationibus justorum. *Distinct. 5. caput 33.* *An. & quo sensu hoc verum sit, dicetur in notis.*

Caput XV.

De eo quod Virgo beata cum S. Elizabeth & Maria Magdalena eidem apparuit. Cæsa.

SVPRADICTVM conversum Henricum, monachus quidam vitæ laudabilis, cujus nomen prodere non licet, obnixiùs rogauit, vt beatam Dei genitricé pro se interpellaret, cùm ab illa visitaretur. Quod cùm promisisset, & die quadam dicto Completorio in oratorio grangiæ, cuius magister erat, pro ipso preces funderet: apparuerunt oranti tres matronæ miræ pulchritudinis. Ad quarú decorem dum stuperet, & quænam essent, vel vnde venirent, intra se miraretur, vna ex eis cogitationibus ejus respondit. Ego sum Maria Magdalena: hæc est vniuersalis Domina, Dei genitrix, virgo Maria: digito eá demonstrans: tertia verò Elizabeth. Et adjunxit. Tu oras pro monacho illo, nomen ejus exprimens: magis indiges, vt ipse oret pro te. Sicque disparuerunt. Supra ejusdem mo-

nachi caput, cùm adhuc esset diaconus, & Evangelium legeret ad Missam, idem conversus columbam vidit descendentem: & vsque ad finem lectionis ibidem manentem.

Caput XVI.

De vita Domni Christiani monachi de Hemmenrode

Claustrum cœnobium Ordinis Cisterc.

IN eodem Claustro monachus quidam fuit, prædicto Henrico converso contemporaneus: nomine & opere Christianus. Istum multis modis Domina nostra consolari cõsuevit: secreta sua illi manifestãs. Huius beati viri vitam, videlicet qualis ante conversionem fuerit, vel post, inquantum scire potui: succinctè tibi pandam. Non alia de illo referam: quàm ea quæ à Religiosis viris, qui eum viderunt & nouerunt, mihi dicta sunt. Cùm adhuc esset scholaris, & scholas vitans, per provincias discurreret: nocte quadam in domo cujusdam mulieris hospitabatur. Cuius filia cùm haberet caput scabiosum, & instaret adolescenti, vt si aliquid contra illum morbum nosceret, sibi diceret, asserens multa experimenta scholares scire, & ipse negaret, illaque neganti non crederet: tãdem importunitate eius victus, vt se ab ea liberaret, respondit. Accipe barbam Iouis, fuliginem, & sal: & fac ex eis vnguentum: de quo cùm filiæ tuæ caput perunxeris, melius habebit. Quæ cùm eidem morbo essent contraria: fecit tamen mater, sicut edocta fuit: & puella citiùs, non propter medicinam, sed propter scholaris simplicitatem, vt opinor, plenè cõvaluit. Alio tempore, cùm in domo quadam sibi ignota dormiret: & propter necessitatem naturæ solis femoralibus indutus surgeret: diabolus in specie nudę mulieris illi accurrens, dorso eius nudo insiliuit. Quam cùm nullo conatu de dorso suo excutere posset: sic vsque ad tempus Matutinarum circumeũdo, magnum tam corporis quàm mentis incurrit defectum. Ordinatus in Sacerdotem, factus est capellanus Comitis Losensis: in castro eius Missam celebrans. Filius verò Comitis sciens illum virum esse simplicem & timidum: vt eum terreret, vrsi pelle se circũdedit: & more bestiæ super manus pedesque incedens ad solum in capella sedentem sic venit, rugitus contra illum emittens. Quo viso Christianus territus, & penè extra mentem factus: arrepto cultello tam validè illum collo iuvenis infixit, vt rueret penè mortuus. Qui cùm modicum respirasset: timens vitæ Sacerdotis, ait. Fugite, Domine Christiane: quia filium Comitis occidistis. Mox ille territus fugit: & cùm venisset ad portam castri, dixit ostiario. Aperi, & fine me fugere: quia filium Comitis occidi. Vides, quanta simplicitas. Statim, vt hæc innotuerunt, parentes & familia planxerunt valde: ad petitionẽ tamen iuvenis Christianus revocatur, culpa ignoscitur: contra spẽ vulneratus citiùs cõvalescit. Hæc mihi retulit beatæ memoriæ Vualterus de Birbach. Tempore quodam, cùm commendationem hominis mortui faceret: mortuus ille surrexit. Fugientibus omnibus qui aderant, fugit & ipse Christianus: venitque ad fluvium, qui non longè aberat. Quem mortuus sequẽs, clamauit post tergum eius dicens. Domine, est mihi domi aries optimus: tollite illum, & orate pro me, sicque ad feretrum de quo exilierat reversus, mortuus est & sepultus. Habebat autem præter prædictam capellam, Ecclesiam legitimam, cuius Pastor erat: ad quam quoties ire debuisset, fluvium quemdam transire habebat. Qui cum minor esset, equo vectore illum transuadabat: cum verò inundasset, navigio transibat. Quodam igitur tempore, cum ad fluvium de more accessisset: maiorem quàm crediderat reperit, propter quod cùm se & equum ei committere non auderet, & navicula deesset, paululumque quid faciendum esset deliberaret: ecce apparens ei beata Maria Magdalena, apprehendit eum de vestimento supra collum, & in vlteriorem ripam deposuit, ita vt erat in equo sedentem. Lætus itaque ad Ecclesiam pervenit, & diuina celebrare exorsus est, nullum habens adiutorem, nisi rusticum Ecclesiæ custodem. Beata verò Maria Magdalena, quæ mirabiliter illuc eum perduxit, Missæ eius interesse non refugit. Nam quotiẽs se vertebat, dicendo *Dominus vobiscum*, vidit matronam reverendissimam in oratorio deambulantẽ: in qua nullum mortalium, nisi prædictum custodem esse sciens, eundem finita Missa cõvenit: interrogans, si aliquid vidisset, ipse autem etiam se eam vidisse asserebat. Quia teste Scriptura, dignum est vt *iustus iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc*: considerans, venerabilis Sacerdos mundi pericula, tentamenta diaboli, carnis incentiua; diuina gratia inspirante mundum deseruit: & Religionis habitum in Hẽmenrode suscepit. Die quadam in solatio probationis in oratione iacens, & de corporis sui imbecillitate, Ordinis districtione, pœnisque purgatorij cogitans, tædere cœpit: & more mirabili quadam virtute animam suam è corpore seperari sensit: vidit & sepulchrum opere mirifico coram se compositum. Et ecce sancta Dei genitrix, in claritate maxima cum multa turba virginum per fenestram eo vidente ingressa est, dictumque est, quòd ipsa esset mulier de Nazareth. Quæ corpus exanime Sacerdotis à capite levans, & Fredericus Imperator, avus huius Frederici, qui hodie imperat, à parte pedum: reverenter illud tumulaverunt. Deinde beata Virgo cum multitudine Angelorum obsequentium ad cœlestia rediens, animam tumulati dæmonũ cateruis sequentibus, & massas igneas post eam exsufflantibus, secum duxit: illæsamq; custodiuit. Ducta tamen ad ignem maximum, & edocta ab Angelis, quòd post mortem illuc esset reditura, & ignem eũdem transitura: repente se corpori restitutã inuenit. De modo illius transitionis & causa, nemini aliquid dicere voluit: testatus est autem animam suam vbique fuisse oculatam, & tantæ scientiæ, quamdiu fuit exuta à corpore: vt post suscitationem cœcitatis suæ caliginem miraretur. Interrogatus de formis Angelorum siue dæmonum, respondit, Angelos se vidisse in specie puellarum pulcherrimarum: dæmones verò in effigie corvorum. Hic recordor dicti cujusdam: cuius anima nuper educta fuit à corpore, & reversa. Anima inquit educta à corpore, quando non est reversura, reliquas animas siue spiritus Angelicos videt sicuti sũt: quando verò est reversura ad corpus, non ei datur animas siue Angelos contẽplari, nisi sub aliqua similitudine & lineamentis, propter viventes. *Apollon.* Satis videtur esse istud probabile, sed quid significat, quod prædictũ Sacerdotẽ Domina nostra cum Imperatore Frederico tumulauit? *Cæsar.* Sicut mihi retulit præfatus Vualterus, qui huius tumulationis solutionem cum maximo labore, & hoc secretissimè, ab eo elicere potuit: quantum beata virgo illum dilexerit, vel quanti meriti apud Deũ fuerit: per eandem ei visionem ostendit. Ac si diceret. Null⁹ in regno terreno Frederico Cæsare, qui nũc imperat,

Apoc. 22.

imperat dignior est, nec ipse tamen prȩstare obsequiũ sepulturæ tuæ dign' est. Ita ipse intellexit. Dæmones verò in diuersis formis sæpissime vidit: hominũ sc. animaliũ, reptiliũ: sicut suprà memini me plenius dixisse. Qui tempore quodam cùm staret inter alios ad horam Sextam, vidit mensam in medio chori stantẽ, decentissimè præparatam. Venientes autem tres viri decoris maximi, indumenta Sacerdotalia apportaverunt: & explicantes ea super mẽsam, ei prȩsentauerunt. Alio itidẽ tempore, cùm initio Laudum psalmus *Deus misereatur nostri* decantaretur, vidit dexteram Dei super medium chori, dantẽ benedictionem super Conuentum. Ob quam causam concessum est fratribus conuersis in minoribus Festis illum psalmũ semper audire. *Apol.* Miror, quibus meritis vir iste ad tantam peruenit gloriam. *Cæs.* Virtutibus animi maximè, charitate videlicet, simplicitate, & his similibus. In his enim consistit regnum Dei: non in sermone vel labore corporali. Prȩdicare autem, seu manibus laborare, ad modicum valet sine virtutibus. Tantæ siquidem fuerat humilitatis, vt si aliquẽ monachorum obvium habuisset, cõplicatis manibus se contraheret, & ne illum veste tangeret, in partem declinaret. Requisitus de hoc respondit. Ego sum peccator: & non sum dignus, vt hos sanctos viros tangã, vel tangar ab eis. Duos siquidem filios ante conuersionem in juuentute genuerat, non tamen legitimè: Henricũ videlicet de Villario, virum sanctum: de quo dictum est in quarta Distin. capitulo 31. & Ioannem monachũ de Claustro, qui adhuc superest. *Apo.* Quid est, quòd majorem in hujusmodi reuelationibus gratiam videmus impendi peccatorib' & lapsis post pœnitentiam? *Cæs.* Vbi abundauit delictum, ibi frequenter superabundat & gratia: & fit hoc ex ineffabili misericordia Dei: ne videlicet lapsi propter peccata commissa desperent, & ne innocentes de sua superbiant innocentia. Sedente me tempore quodam in Conuentu Sanctimonialium Ordinis nostri, cùm de hujusmodi visionibus conferremus: vna ex virginibus dixit ad me. Videte, quòd Deus talibus secreta reuelat, & non nobis: vnam digito demonstrans, quã non virginem ad Ordinem venisse suspicabantur. Cui ego respondi, quod suprà dixi, hoc adiiciens: vos fortè eamdem gratiam ascriberetis virginitati vestræ: & vult Deus magis, vos esse humiles, quàm virgines. Bene intellexeram, non sine superbia eam verba illa protulisse. Quòd talium mentes quandoq; virtus virginitatis extollat: ex verbis cujusdam alterius Sanctimonialis tibi pleniùs referam. Certè, inquit, non ero similis ego, quæ virgo sum, viduis, quæ filios & filias genuerunt. Quantũ tamen Deo humilis virginitas placeat, & quàm mirificè sua illi secreta revelet, sequentia capitula declarabunt. A. Memini, te superiùs dixisse, meritum magis consistere in virtutibus animi, quàm in operibus exterioribus. Vt quid ergo quotidie mortificamur: orando, legẽdo, vigilãdo, jeiunãdo, cantãdo, & manib' laborãdo? C. Hȩc omnia sine merito vitæ ȩternæ fieri possunt: motus autẽ virtutum nũquam. Quidquid sine charitate & cȩteris virtutib' fit, mortuum est. Audi vtilẽ distinctionẽ ex regulis Theologiæ, qua cognoscere poteris, penes quid meritũ consistat. Meritũ consistit penes gratiã efficaciter, penes liberũ arb. occasionaliter, penes virtutes formaliter, penes mot' virtutum essentialiter: penes opa virtutũ, vt est oratio, & reliqua paulo ãte à te enũerata, instrumẽtaliter. Pleni' tibi hanc distinctionẽ exponerem: si non ad eas quæ adhuc supersũt hujus beati viri visiones festinarẽ. Quodam tẽpore cum grauiter infirmaretur, & à ministro vt aliquantisper gustaret, rogaretur, dixit: quod septẽ dies trãsissent, in quibus singulis visitationem Dñi nostri & dulcissimæ matris ejus accepisset: de quorum visitatione tam dulciter esset refectus: ꝙ nullum cibi vel pot' haberet appetitũ. Alio itẽ tempore, cũ ȩgrotaret infirmitate perẽptoria, & filio suo prȩdicto Ioãni quasdã visiones recitaret: cognoscens hoc dõnus Gevard' tunc infirmari' ibidẽ, postea

Psal. 66.

Humilitas magna.

In quo meritum consistat.

Christus & B. Virgo apparent infirmo.

Abbas noster, à quo hæc audivimus, ad Priorem cucurrit: & quia dõnus Chistianus quædam mirifica filio suo recitaret, nuntiauit. Mox Prior ad illum veniens, & corã ipso sedens, si aliquid loqui vellet de confessione, ex industria interrogauit. Cui cùm responderet, confessionem feci, subjunxit. Rogo, vt aliquid mihi dicatis ad ædificationem. Tunc ille. Quid dicam vobis? Iam enim Dña nostra fuit ante me cũ filio suo: quia horas meas præ corporis imbecillitate dicere non potui, ipsi me juuerunt. Quasdã horas speciales dicere consueuerat. Vniuersa hæc audiuit prędict⁹ Gevardus, post tergum Prioris sedens. Interrogatus etiam, qualia haberent vestimenta, respondit. Cucullas, sicut & nos. In tali enim habitu se ei ostendere dignati sunt, qualẽ ille pro eis susceperat. Sicq; beato fine decedens, ab ipsis receptus est, à quib⁹ moriens fuerat visitatus: & in ęternis sedibus cũ gloria locatus.

Christus & beata virgo cucullati apparent.

Caput XVII.

De *Sacrista de Lucka, qui nocte S. Mariam super altare residentem conspexit.*

NVper Monachus quidam Ordinis nostri, Adam nomine, per nos transiẽs, mirifica quædam de Domina nostra nobis recitauit: quæ in suo monasterio veraciter contigisse testabatur; ex quibus duo statim proferã, reliqua locis cõpetentibus reseruabo. Vocatur autem domus ejus Lucka: & est sita in Saxonia. Est ibi custos, vir bonus & religiosus. Qui cũ nocte quadam Oratoriũ intraret ante Matutinas: Dominam nostram tãquam Oratorij patronam, super Altare in multa gloria residere conspexit. De qua visione valde lætificatus est: sperans ministerium suum illi placere. Alio tẽpore cùm ostia Oratorij reseraret, venissetque ad cancellos, vbi hospitibus stare moris est: diabolum super feretrũ in effigie hominis nigerrimi jacere vidit. Qui cùm se signaret, nec ille fugeret: mox vt ꝓpiùs accessit, phantasma euanuit. Tunc ad confusionem diaboli super ipsum feretrũ se composuit, tãdiu in eo jacens, donec septẽ psalmos pœnitentiales decantasset.

Lucka Cœnobium Ord. Cisterc.

Caput XVIII. *De monacho, qui B. Mariam chorum circuire vidit.*

ALius quidam ex Monachis ejusdem loci, vir tanta gratia dignus, nocte quadam Dominam nostrã vidit chorum psallentium circuire, & singulorum monachorum vultus detegere, duobus tantũ neglectis: ex quibus vnus mox apostasiam: de altero quid adhuc futurum sit, ignoratur.

Caput XIX. *De altero monacho, cui* S. Maria *inter sanctos super altare apparuit.*

IN eodem Cœnobio Monach⁹ quidam nocte quadã putans in Oratorio nolam ad Matutinas esse pulsatam, cum multa festinatione surgens, Oratorium intrauit: veniensq; ante Pręsbyteriũ, circulum nimiæ claritatis ad instar iridis formatũ in aëre super altare conspexit: in quo Dei filium Saluatorem nostrum cum matre beatissima cõtemplatus est: & circa ipsos ex omni parte multitudinem Sanctorũ, illorum maximè, quorũ in Ecclesia Reliquiæ continebantur. Nouerat enim illorum nomina: eò ꝙ quandoq; ibidẽ fuisset Sacrista. Nec mihi constat si idem esset, qui suprà. Stante eo in loco prędicto, ait Domina nostra duobus Angelis. Adducite eũ ad me. Quo facto, cùm literas in circuitu coronæ legere juberetur, nec posset, ait illa Angelis. Deponite eum ad terrã, ibique petens veniam dicat Angelicam salutationem, & reducatur. Quod cùm factũ fuisset, & adhuc easdem literas minimè legeret: tertiò eòdẽ modo deposit⁹ & reductus, literas quidem legere & intelligere potuit: sed ne scripturam vlli hominũ ꝓderet, interdictum accepit. Quo ad terrã ab Angelis deposito, disparuit hęc visio. *Apo.* Miror, si sic Dña nostra visitet ꝑfectas feminas, quo viros. *Cæs.* Non est apud ipsam differentia: femina nata est, omniũ virorum caput Christum ex se genuit: vtrũque sexum consolatur & visitat: vtriq; sua secreta reuelat. Hoc verũ esse, magis ostendã exẽplis, quàm verbis.

Monach⁹ tertiò salutationem Angelicam dicere iubetur à S. Maria.

Caput XX.

De visione nobilis virginis de Quidem.

IN Regno Franciæ, villa, quæ Quidé dicitur, virgo quædam fuit nobilis & religiosa, sed paralytica. Huic pater suus, vtpote vir magnus & diues, Sacerdoté, qui ei diuina celebraret, instituit: ministros annuosque reddit[9] sufficienter ordinauit. Quæ cùm orationibus, jejuniis, & diuinæ contéplationi operam daret: ita illarú dulcedine est pasta, vt omnis cibus corporalis ei in nauseam verteretur: nec aliquid ex eo sumere posset, nisi succum modicum vuarum. Hospitalis erat valde: per quam * & spiritú meruit prophetiæ. Ordiné nostrum summo honore reuerebatur: & hoc ei sæpissimè contigisse fertur, vt cùm aliquis Monachorum siue Abbatú ad ejus hospitium diuertere proponeret, illorum aduentú ipsa præsciret: atque in hunc modú hilaris familiæ prędiceret. Tali ac tali die illi & illi Abbates siue monachi ad nos venturi sunt: pręparate necessaria. Quod ita factú est. Visionem quamdam mirificam de Ordine videre meruit, quę in Ordinis amorem illam plurimùm accendit. Tempore quodam Capituli generalis, in ipso Capitulo scalam mirę pulchritudinis vsque ad cœlum vidit erectá, Dominumq; innixú scalę super Capitulum respicienté: cujus latera & grad[9] tanti splendoris erant, vt solares radios superarent. *Apol.* Quid auté tibi significasse videtur hęc visio? *Cæs.* Licet omnia quæ in eodé Capitulo tractabantur ab Abbatibus, qui ex diuersis mundi partibus illuc confluxerant, diuina inspiratione fierent: haud dubium tamen, quin sancti Angeli descendentes & ascendentes, eadem Christo, ob cuj[9] honorem fiebant, renuntiarent. *Apol.* Videtur mihi sancta hæc virgo in visione hac sancto Iacob Patriarchæ ęqualis: quem similé visioné in Bethel vidisse Scriptura cómemorat. *C.* Iudicio humano videtur hęc visio illa superior: eò quòd illa facta sit in somnis: ista vigiládo, in excessu mentis. Sequenti Capitulo cùm relata fuisset hæc visio Abbatibus, exultantes in Spiritu sancto, ajebát. *Verè terribilis est locus iste: non est hic aliud, nisi domus* Dei, *& porta cæli.* Alio tépore cùm die Purificationis Dominæ nostræ, clericis aliisque ministris diuino nutu absentibus, sola iaceret: intra se tristis dicebat. Modò hic sola iaces: nec aliquid obsequij more Ecclesiæ vniuersalis hodie beatæ Dei Genitrici impendis. Dum talia in méte volueret, spiritus ejus mirabili Dei virtute de corpore eductus ab Angelo, in cælesté Ierusalem est deductus: in qua maximam vidit processionem ex diuersis ejusdem beatæ ciuitatis Ordinibus: Patriarchis videlicet, Prophetis, Apostolis, Martyribus, Confessoribus, Virginibus, cęterisq; fidelibus. Ex quibus bini & bini simul incedebant, & candelas in manibus gestabant. Antiphonas siue Responsoria ad diem pertinentia, more Ecclesiæ militantis omnes decantabant, stationes debitas obseruabant. Angelus verò virginis ductor alteri cuidá virgini, quam nouerat esse consimilis meriti, illam sociauit, candelam porrigens ardentem. Tantus erat decor omniú, tanta gloria, in dispari tamen claritate singulorum, vt nulla linguá fari sufficeret. Saluator verò, qui caput est omnium Sanctorum, splendor gloriæ, & sol justitiæ: indutus Pontificalibus, mitrá gestans in capite suo, cum baculo, chirothecis, & annulo, & reliquis Episcopalibus ornamentis, novissimum locú cum matre tenebat: cuj[9] pulchritudinem omnis cęlestis exercitus mirabatur. Qui cùm post tertiá stationem inchoasset Antiphoná *Hodie beata virgo Maria* &c. ingressi sunt in templú ex auro gemmisq; constructum: deinde incept[9] est Missæ Introitus ab omnibus simul decantatus. Interim Christo introeunte ad Altare, postq̄ expletú est *Kirie eleisō* à choris alternatim, post *Gloria in exc.* &c. q̄ ipse inchoauit, beat[9] protomartyr Stephan[9] Epistolá legit de libro Malachiæ Prophetę:

*Adde Virtutem.

Prædicit futura.

Videt Deum super Capitulum Cistere. respicientem.

Gen. 28.

Ibid.

Rapta processioni cælesti interest.

Sanctus verò Ioannes Euangelista dalmatica indutus legit Euangeliũ secundùm
Luc. 2. Lucam, scilicet *Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ*, &c. Quo perlecto, Dominus, secundùm morem Ordinis nostri, ad gradum rediit, & ab offerentibus candelas suscepit. Prędicta autem virgo per spiritum sentiens, se ad corpus reversuram, candelã suam offerre noluit, etiam Angelo suo præcipiente: volens illam secum ad terras portare. Quod Angelus considerans, candelam in manu ejus

Candela cœlitus data, infirmos sanans.

fregit: superiorem partẽ auferens, & inferiorem illi relinquens. Sicq; ad corpus reuersa, partem eãdem manu conclusam se retinuisse inuenit. De hac autem fiebant, & fortè vsque hodie fiunt virtutes. Nam aquã superfusam infirmi bibunt, & convalescunt. Tam manifesta & tam sublimis erat visio, vt modum ejus minimè intelligeret, dicens illud Apostoli, cùm de ea interrogaretur. *Siue in corpore, si-*
2. Cor. 12. *ue extra corpus nescio: Deus noscit.* Domnus Eustachius Abbas de Claustro, visitator noster, audiens hanc visionem, quibusdam Abbatibus referentibus, desiderio veritatis cognoscendæ virginẽ principaliter adiit, & ab ejus ore, quæ dicta sunt, audiuit. *Apol.* Non possum visionem Apostoli huic præferre: qui se vsq; ad tertium cœlum raptũ fuisse testatur. *Cæs.* Nosti, quid sit tertiũ cœlum? *Apoll.* Non.

Tres cœli, & tres visionũ species.

Cæs. Primũ cælum est visio corporalis, secundum visio spiritualis, tertium visio mentalis. Hac vsus est in suo raptu Apostolus: sicut & hæc virgo. Quod viderunt, hoc & intellexerunt. Si autem quæras de loco, primũ cœlum intelligas aëreum: secundum sidereum: tertium empyreum. In hoc corpora electorum erunt post resurrectionẽ gloriosam. Verùm, an ad hoc cœlũ, necne, rapta sit hæc virgo, nescio, Deus scit. Aliam verò Deus illi ostendit visionem, multo hac excellentiorẽ. Cùm tempore quodam cogitaret de abysso æternæ prędestinationis, & ineffabili sacramento, atq; remedio diuinæ Incarnationis: facta in excessu virginem coram se vidit crystallinã, id est admodum crystalli perlucidam: in cujus vtero contemplata est infantem pulcherrimũ regio diademate coronatũ. Habebat autem idem

Visio mirabilis de prædestinatione & reprobatione.

diadema quatuor flores eminentes: qui ea intuente sursum ascendentes, & virginis cerebrum excrescentes, in ramos arboreos profecerũt: & modico spatio temporis emenso quatuor mundi partes impleuerunt. Quorum flores erant pulcherrimi odoris, eximij miriq; saporis. Et ecce sub ramis ejusdem apparuit omne genus humanum à protoplasto Adam vsq; ad vltimũ, qui in fine mundi nasciturus est. Soli verò electi fructus arboris carpebant, eisque vescebantur: reprobi autem nihil ex eis contingere vel vesci potuerunt. In qua visione tantã diuinitus accepit scientiam: vt postea loquens de aliquo, mox intelligeret, vtrùm esset prędestinatus, vel præscitus. Si verò prędestinatus: satis cum illo, quasi cum ciue, loqui delectabatur. Si autem præscitus: mox se ab ejus colloquio liberauit. *Apol.* Mira sunt, quæ dicis. *Cæs.* Si Deus tanta & talia justis ostendit in via: quanta, putas, illis
1. Cor. 2. ostendet in patria? Reuera, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Die quadam, cùm corporale, quod jam lauerat, panno mundissimo substrato, radiis solaribus per fenestram immissis super genua desiccaret: matrona reuerendissimi vultus ad illam ingressa, infantem pulcherrimũ, quem manibus gestabat, eidem corporali supposuit, & abijt. Quem cùm amouere vellet, ignorans, quis esset: ait infantulus. Sine me sedere super linteamen meum: sicq; in oculis ejus disparuit. Et cognouit, quia Christus esset, qui sub specie panis super sanctũ altare eidẽ linteo involvi cõsueuit. Multa alia huic virgini reuelata sunt, quæ mihi non sunt relata: quæ fortè ab alijs sunt conscripta. Non est diu, quòd ab hac luce migrauit: laboris sui ac patientiæ mercedem receptura.

Caput XXI.

De Christina sanctimoniali, quæ sanctam Mariam in sua Assumptione coronam de cælo super Conventum Vallis sancti Petri demittere conspexit.

IN monte sanctæ Walburgis, Cœnobio Ordinis nostri, quod duobus miliarijs distat à Colonia: quædam sanctimonialis virgo ante paucos annos est defuncta, nomine Christina. Huic Dominus & beata Dei genitrix, plurima de secretis suis revelauerunt: ex quibus aliqua non per ordinem, sed sparsim tibi replicabo. Cùm tempore quodam in festiuitate Assumptionis gloriosissimæ Dñę nostræ prædictus Eustatius Pater noster visitaret apud nos, & essent cũ eo plures Abbates: in ipsa sacratissima nocte jam dicta, virgo de loco nostro visionem vidit hujusmodi. Cùm Abbas præfatus ante Euangelium Hymnum *Te Deum laudamus* inchoasset: illa stans in choro suo mentis excessum passa est, viditq; cœlum super congregationem nostram apertum. Et cùm in illo tempore Oratorium nostrum, totum esset ligneum: vtráque ejus frontem auream esse cóspexit: sustollens oculos cùm cœlum intueretur, gloriosam Dei genitricem toti⁹ Ordinis nostri patronam in sede splendidissima vidit residenté, & circa illam sanctorum multitudinem: quorũ ætas circa viginti quinque annos esse videbatur. Cũ verò chorus monachorũ inclinando deuotè cantaret *sanctus sanctus sanctus Dñs Deus sabaoth*: ipsa virgo beatissima deuotioni eorum gratulans, coronam miræ pulchritudinis, quales in Ecclesijs pendere solent, per catenam auream super cõventum demisit: loco autem nodi gemma erat pretiosa nimis ac lucida: in qua scriptum erat, *o clemens, o pia, o dulcis Maria.* De ipsa gemma tria procedebant brachia: quæ coronam dependentem tenebant. Ex nomine verò Maria radij quidam exeuntes, nomina monachorum singulorum eadé hora in choro existentium, quæ per circuitum coronæ scripta videbantur, illuminabant. In eisdem nominibus magna erat inæqualitas tam positione quam claritate: quia secundũ qualitatem meritorum, erat claritas nominum: & quorũdam nomina, qui recentiori tempore venerant, quorumdam nominibus videbantur superiora, qui diu in Ordine laborauerant. Ex quo colligitur, quod merita Domino famulãtium non consistant penes spatium temporis, non in labore corporis: sed magis penes fervorem deuotionis. Cùm ventum esset ad illum locum, *In te Domine speraui, non confundar in æternum*, coronam retraxit in cœlum: clara voce dicens. Sicut hodie sum in gloria mea: ita isti omnes mecum erunt in æternum. Cùm nihil apud nos de hac visione sciretur: Theodericus de Lutcke, monachus noster, mane accedens ad Abbatem nostrum Dominum Henricum, conquestus ei est, quod eadem sanctissima nocte nihil potuisset habere deuotionis, antequam ventum fuisset ad prædictum locum hymni, scilicet: *sanctus sanctus, sanctus, Dominus* Deus *sabaoth*. De quo verbo postea satis mirabatur: cùm ei visio recitata fuisset. Antequam eadem sanctimonialis veniret ad Ordinem, essetque nobilis & adulta, die quadam stans ad Missam in Ecclesia quadam, cùm lecto Evangelio campanarius esset absens, putans se posse redire ante *sanctus, sanctus* &c. & Sacerdos expletis secretis dixisset, *Dominus vobiscũ, sursum corda*, &c. quæ ibi sequuntur: imago Dei Genitricis desuper altare ad singula respondit. Illa nouitatem vocis considerans: vt campanarium abesse deprehendit, defectum illũ gloriosam virginem suppleuisse per os suæ iconæ non dubitavit. Ex quo nobis verecundia incutitur, si ibi desides & negligentes fuerimus: cum circa illud ineffabile sacramentum tanta sint obsequia sanctorũ. Quod autem gloriosi nominis matris Dñi inuocatio erga ægros sal⁹ sit & medicina: subjecta probabũt exépla.

Visio de Religiosis Heisterbach, seu Vallis S. Petri.

B. Virginis icon Sacerdoti sacrum facienti respondet.

Caput XXII.

De Ottone Præposito, qui precibus sanctæ Mariæ à duplici infirmitate curatus est.

NOBILIS vir Otto, quandoque Trajectensis Præpositus, tempore quodã adolescentiæ suæ duplici laborabat infirmitate: febre videlicet acuta, & fistula in locis naturæ secretioribus. Quam infirmitatem ob verecundiam medicis celans, & pro remedio sanitatis Dominam nostram frequenter invocans, febre invalescente desperatus & depositus, candela more scholarium manui ejus impressa, omnibus qui aderant, visus est expirasse. Et ecce beata Virgo, quam inuocaverat, spiritui ejus visa est adesse cum Filio: his verbis cũ pro juvene interpellans. Fili, inquit, da mihi puerum istum. Qui respondit. Tuus sit. Ad quod verbum mox cœpit ægrotus, vel, vt circũstantibus visum est, mortuus, respirare atque confortari: in tantum vt in lectum suum se juberet reponi. De febre per intercessionem beatæ Virginis tunc plenè curatus, cùm adhuc fistula laboraret: tacito morbo per totam civitatem Trajectensem Missarũ sollemnia, maximè de Domina nostra, pro sua incolumitate sibi impendi postulauit. Et quia medicinam spiritualem medicinæ corporali præposuit, antequam Missæ essent percantatæ, sacramenti virtus fistulam dirupit, & sanies erupit, sicque integraliter sanatus, pro gratiarum actione cruce signat⁹ est. Eodem tẽpore veniẽs Vercellis domũ Ordinis nostri, Dñm Walterum quandoque magistrũ suum, & tunc noviter ibidem conversum, modo Abbatem Villariensem, ibidem reperit & salutauit: cui etiam ordinem suæ miraculosæ curationis recitauit, hæc adijciens. Vtinam modò non essetis hic, vt simul mare transire possemus. Quem cùm interrogasset de quibusdam vitijs, quibus illum aliquando subjacere noverat, & si de illis emendasset, & ille respondisset non: subiecit. Certè malas gratias curatori & curatrici vestræ rependitis. Postea verò schisma propter ipsum in Episcopatu Trajectensi ortum est: & extitit causa multorum malorum. Hæc nobis prædictus retulit Abbas Walterus. Quàm medicinale sit nomen Mariæ: quodã jocundissimo pandam miraculo.

Mortuus reuiviscit.

Malas gratias egit sanatus.

Caput XXIII.

De clerico, cui sancta Maria pro lingua ab Albiensibus hæreticis præcisa novam restituit.

ANTE hos annos, cùm Catholici cõtra Albienses hęreticos fuissent signati, & jam non modicùm ab eisdem ijdem essent hęretici exacerbati: duo clerici honesti per terram illorum transeuntes, cùm Ecclesiam vidissent in via desolatam, ait vnus alteri. Sabbatum est: intremus Ecclesiam hanc, & dicamus Missã in honore Dominæ nostræ. Portabant enim secum librum, calicem, & indumenta sacerdotalia: sed antequam esset Missa completa, hæreticis proditi sunt. Qui armata manu intrantes, & Sacerdotem de Ecclesia trahentes: linguam ejus radicitus absciderunt. Quem socius cum multo labore Cluniacũ reducens: monachis commẽdauit. Illi verò sicut Catholici & Religiosi, Sacerdotem catholicũ & notum propter fidem Christi & genitricis ejus honorem tam crudeliter mutilatum suscipientes: omnem ei humanitatem exhibuerunt. In nocte verò Epiphaniæ cùm solemnes decantarẽtur vigiliæ: baculo parietem pulsans, ministros aduocauit. Qui cùm quęrerent, quid vellet: & ille se in oratorium deportari signaret: volentes ei parcere, non acquieuerunt. Tandem ejus importunitate tędiati: in Ecclesia eum ducentes, ante altare quoddã deposuerunt. Qui cùm matrem misericordiæ tota mentis deuotione inuocasset, illa ei apparens, & carnem linguæ formam habentem in manu tenens, respondit oranti. Quia propter fidẽ filij mei, & honorem mihi exhibitum, lingua tua priuatus es: ecce nouam tibi

Cluniaci præcisa lingua Sacerdoti restituitur à B. Virgine.

restituo. Aperi ergo os tuum. Quod cum fecisset, digitis ori ejus immissis, radici linguæ pręcisę eandem carnem conjunxit & vniuit: sicque disparuit. qui mox cum Angelo in vocem laudationis erumpens: clara voce clamauit, *Aue Maria:* vsque in finem. quam salutationem cùm crebriùs repeteret, stupentes accurrere ministri, accurrerunt & de choro monachi: de tam puro & tam iucundo miraculo Deum eiusque genitricem glorificantes. Non immemor collati beneficij sibi clericus: in eodem Cœnobio factus est monachus. Cùm Ioannes Scholasticus Xantensis circa idem tempus esset in provincia Albiensiũ cum exercitu Dñi, audiens de tanto miraculo, in reditu Cluniacum venit, jam dictum monachum sibi ostendi petiuit & obtinuit: linguã vidit, ab ejus ore, quæ dicta sunt, audiẽs. Sicut nobis retulit idem Ioannes, reliqua carne candidior est: in loco pręcisionis servans cicatricem. Hujus miraculi testis est vniuersus cluniacensium Convẽtus vsque hodie. *Testes miraculi.*

Caput XXIV.

De Adam monacho de Lucka, per sanctam Mariam à scabie capitis curato: & de sanitatibus quas operatur in Monte Pessulano, & imagine eius apud Sardanai.

ADAM Sacerdos & monachus in Lucka, cujus supra memini, considerans me in hujusmodi miraculis delectari: ex multa charitate mihi de seipso retulit, quæ dicturus sum. Cùm, inquit, essem puer, ita caput habebam scabiosum, vt præ fœtore putredinis eius mecum sedere vel legere scholares recusarent. Prima oratio quam didici, salutatio erat Angelica: adhuc puerulus satis eam frequentans. Cùm apud monasterium Westfaliæ positus fuissem ad litteras: & eũdo ad scholas, siue ad matutinas, quotidie transirem per quamdam Ecclesiam conventualem: ex necessitate viæ sine intermissione ante oratorium in honore genitricis Dei dedicatum, cum tribus venijs totidem feci salutationes. Nocte quadam putans ad matutinas fuisse pulsatum, surrexi tremens: & cùm venissem ad jamdictùm monasterium, oratoriumque esset clausum, tribus vicibus secundum consuetudinem genua flectendo, Dominam nostram Angelico versiculo salutaui. Surgens verò inueni ostium apertum: & tanta erat in Ecclesia claritas, vt fulgori meridiano assimilaretur. Quam cùm stupidus intrassem: vidi ante maius altare septem matronas pulcherrimas residentes: vnam in medio, quæ cęteris clarior erat, & sex hinc inde, idest tres à dextris, & tres à sinistris. Media verò me vocans, cum propius accessissem, ait. Bone puer, quare non adhibetur cura capiti tuo? Respondente me, Domina, satis circa me laboraverũt amici mei, sed nihil profecerũt: subjunxit illa. Nosti, quæ sum? Cui cùm dicerem, non, Domina: respondit. Ego sum mater Christi, & Domina hujus oratorij. Quia mei memoriam solicitus es habere: ego curam tui habebo. Accipe fructus ligni fusilis, & fac tibi ex eo lauari tribus vicibus caput ante Missam, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: statimque curaberis. Et adjecit. Accede ad me. Ego verò coram ea flexi genua, illa autem manum super caput meum ponens, ait. Ab hac hora vsque ad diem mortis tuæ: non dolebis caput. Mane verò cuidam feminæ, quæ me nutriuit, retuli. Quæ in vallem proximam descendens, & ostensos fructus colligens, prædicto modò caput meum lavit: statimq; cõualui. Dolorem verò capitis numquam ab illa hora passus sum: cum tamen hoc in Ordine sit miraculosum. *Apollonius.* Vt video, medicinâ beatæ virginis nihil efficatius, nihil salubrius est. *Cæsarius.* Nec hoc mireris, ipsa medicum genuit, ipsa medicinam generis humani ex se produxit. Vnde scriptum est. *Germinet terra herbam virentem secundum genus suum*: idest Maria Christum hominem, qui animatũ corpus sumens de virgine nasci dignatus est. Item expresiùs in Ecclesiastico.

Apparet B. Virgo inter alias sex matronas.

Genes. I.

Eccli. 38. *Altissimus de terra creauit medicinam*: idest ex carne Virginis Saluatorem. Iesus interpretatur Salvator, siue salutare. Quia Saluator medic⁹ est: salutare medicina
Isai. 45. est. Quòd Maria terra sit, testis est Isayas qui dicit. *Aperiatur terra & germinet Salvatorem*. Quod de hac terra creatus sit: idem Propheta in persona Patris dicit,
Ibid. Galat. 4. qui dicit. *Ego Dominus creaui illum*. Et Apostolus, dicit eum *factum ex muliere*. quid ergo mirum, si apud ipsam sunt medicamenta sanitatum: quæ hortus est
Cant. 6. aromatum? *Dilectus*, inquit, *meus descendit in hortum*, idest in vterum *meum, ad areolam aromatum*. Considera rupem Amatoris, & alia loca in honoré ipsius
In locis B. Virgini dicatis fiunt miracula. dedicata: non miraberis, si parata fuerit ad medendū, & efficax ad sanandū. Vnde in Monte-Pessulano, vbi fons artis phisicæ est, tantas operatur sanitates in quadā sua Ecclesia: vt medici gratiæ inuidentes, pauperculis infirmantibus, & pro remedio sanitatū ad se confugientibus, dicere soleant, ite ad Ecclesiā sanctæ Mariæ: deferte ei lumen, & recipietis sanitatem. Et cum hoc ironicè dicant, pauperes ab eis passi repulsam, ad ipsam confugiunt & sanantur. Numquid nō vides, quam celerem sanitatem febricitantes consequantur: jeiunium triū sabbatorum vsque post solis occasum ipsi vouentes? *Apollon*. Video. *Cæsar*. Considera iconam ejus in Sardanay: quæ in carnem versa est, oleum sine cessatione
Imago Virginis in Sardanay quid præstet. stillans. Hujus rei testes innumerabiles sunt, qui de eodem loco in instanti venientes, in oculis eorum oleum quod de eadem sacra imagine receptum est, tam nobis quam cæteris Religiosis distribuerunt. In quibusdam verò ampullis, te teste, idem oleum incipit incarnari, Quod virtus nominis Mariæ dæmones fuget, præsto sunt exempla.

Caput XXV.

De Converso, qui per Aue Maria *ab infestatione diaboli liberatus est.*

RETVLIT mihi Walterus de Birbech, monachus de Claustro, diabolum cuidam Converso Ordinis nostri ita fuisse infestum: vt nō per signationé, non per aliquam orationem, ab illo posset liberari. Visibiliter illi apparés, multis modis eum terruit. Suasum est ei à quodam viro Religioso: vt Angelicam salutationem contra occurrétem proferret. Quod cum fecisset: malignus spiritus quasi turbine impulsus, clamauit: diabolus dentes ejus excutiat, qui te hoc docuit: sicque liberatus est.

Caput XXVI.

De Inclusa, quæ eodem beneficio illusiones diabolicas euasit.

INCLVSA quædam, sicut mihi retulit Supprior noster, qui illam nouit: diù à dæmone sub specie Angeli illudebatur. Non ei data fuerat discretio spirituum. Diabolus sæpius quadam falsa circum fulsus claritate illi apparuit: & feminam simplicem familiariùs alloquens, die quadam in hujusmodi verba prorupit. Nunc venio remunerare te. Requisita eodem tempore à confessore suo quomodo se haberet, cùm ei responderet, optimè: Sacerdos sicut vir prudens fiduciam responsionis ejus considerans, causam inquisiuit. Cui cùm confiteretur, quòd ab Angelo Domini crebriùs visitaretur: sciens ille, docente Apostolo
2. Cor. 11. Angelum tenebrarum se transfigurare in Angelum lucis, respondit. Quando Angelus denuo visitabit te, dices. Rogo, Domine mi: vt Dominam meā mihi ostēdas. Quod si fecerit, visa ea genua flectes, & dices *Aue Maria gratia plena* & cætera. Et si tunc substiterit: fictio non est, sin autem, scias tibi à diabolo illudi. Quæ cùm fecisset, sicut fuerat edocta: ait diabolus. Vt quid desideras videre illam? Bene sufficere tibi debet præsentia mea. Illa fortiter instante, opere diabolico virgo miræ pulchritudinis se oculis ejus objecit. Qua visa, mox ad pedes

ejus

ejus inclusa se ꝑuolvit: & contra phantasma Angelicam salutationé proferendo, in turbinem illud resolvit. Quam tamen inimicus evanescens intantū terruit, vt amens facta, vix post annum dimidiū multorum precibus adjuta sensum recipet. Vides nunc, quanti sit ponderis nomen Mariæ. A. Bene video, & non sine admiratione, tam ex pręsenti, quàm ex pręd ictis exéplis, virtutem ejus considero. *Cæs.* Inuocatio hujus nominis non solùm corruptores mentiū, id est dęmones, sed & corruptores corporum, scilicet malos ac libidinosos homines, enervat. *Angelicā salutatio dæmonem fugat.*

Caput XXVII. *De femina, quæ per eandem salutationem liberata est ab adultero.*

MAtrona quædam cujusdam honesti militis vxor instinctu diaboli militem alium admisit. Quæ post tempus aliquod inspiratione diuina ducta, pœnitere de crimine voluit, & adultero prorsus contradixit. Ille verò mariti ejus absentiam observans, domū illius intrauit: & cùm solam reperisset, verbis solitis ad crimen solitum eam invitauit. Quod cùm illa renueret, vi renitenté opprimere nisus est. Et cùm videret se illi non posse resistere, vtpote femina delicata fortissimo militi: ad totius castitatis patronam confugit dicens. Rogo te, Domina, per illud sanctum *Aue Maria,* quatenus in hac hora liberes me. Ad quod verbū virtus omnis in milite defecit & emarcuit: & femina se ab ejus amplexib⁹ excutiens, incorrupta evasit. Postea requisita à milite de causa viriū sibi subtractarum, respondit illi. Non mea virtute, sed gloriosi nominis Dominæ nostræ hoc actū est. Quod cū audisset ille, territ⁹ est: nec ampliùs adulterij verbū ad illam facere pręsūpsit. *Ap.* Benedictū sit nomen Mariæ. C. Quòd vincula solvátur ejus virtute, pexéplū tibi ostendā. *Angelica salutatio adulterum enervat.*

Caput XXVIII. *De milite, per B. Virginem à vinculis soluto.*

EOdem tempore, quo domin⁹ Engelbertus Coloniensis Archiepiscopus ędificauit castrum in Furstinberg, contra nobilé virum Betrardum de Brubach, juuenis quidā miles de ejus exercitu, Theodericus nomine, facere sibi volens nomen, ante idem castrum captus est. Diu ibidem incarceratus, cùm pecuniam pro sua solutione dare spopondisset: extractus de carcere, positus est in domo superiore. Cui addita sunt vincula: & servi ad custodiam deputati. Habebat enim circa pedes annulos ferreos, & circa brachiū ejusdem generis manicam: quæ annexa catena parieti satis cautè erat infixa. Nocte quadam cùm esset dormiens inter sex satellites, tam se quàm reliquos captiuos custodientes, & Dominam nostram necnon & alios sanctos solitò innocasset, obdormiuit. Et ecce in sónis vidit se transpositū in monasterium nostrum: de quo cùm vellet egredi, sedens in equo more femineo necessitate vinculorum, dixerunt ei duo ex monachis nostris, Monegūdus scilicet & Henric⁹, cognati ejus secundùm carné. Nolite egredi, sed revertimini: quia S. Maria de Heisterbach liberabit vos. Hoc etiam nomine vocatur dom⁹ nostra. Ad ꝙ verbum ille evigilans, gauisus est: & de visione cogitans, vtrūnam esset vera, an phantastica, scire volens: mox vt digitos admouit, pedem vnū sine difficultate extraxit. Simili facilitate manū à catena liberauit. Sępius ista tentauerat, sed non ꝑfecerat. Cūque ex motu vinculorum vn⁹ seruorū evigilasset, territus miles circulū reponere voluit, nec potuit. Tunc primū intelligens, tale miraculum Dei genitricis meritis circa se gestū, seruo rursum obdormiente, leuiter surrexit: & vincula adhuc seruans in vno pede per linteamé per fenestram se demisit & fugit Quod dū serv⁹ cóperisset, clamore fugam ejus ꝑdidit: sed man⁹ humana capere nó potuit, ꝙ virtus diuina ꝓtexit. Multi n. tubis & canib⁹ insecuti sunt: & cùm sępius in proximo sub frutetis latitaret, inuenire eū non potuerunt. Qui ad nos veniens, eosdé circulos pro gratiarū actione super altari B. virginis pósuit, & qualiter liberat⁹ sit nobis recitauit. *Ap.* Quia eosdé circulos vidi, amplius eidé credā miraculo C. De hoc etiā, quòd timores pellit nom Mariæ, ré quam nuper audiui tibi referā. *Idem cœnobiū Claustrū & Hemmenrode dicitur.*

Caput XXIX.

De Sacerdote de Peloge, cui S. Maria apparens, timorē tonitrui temperauit.

IN Peloge, villa diœcesis Treuirensis, sacerdos quidam parochiam regit: vir secundùm suam possibilitatē multæ hospitalitatis, atq; laudandæ castitatis. Adhuc enim corpore virgo est. Die quadam quemdam ex Conuersis nostris hospitio recipiens, ait ad illum. Ordinem vestrū plurimùm diligo: quia multum boni mihi contigit per eum. Antiphonā illam gloriosam, scilicet *Salue Regina misericordiæ*, ab illo habeo: & quid mihi ꝓpter illam contigerit, ad ędificationem vobis enarrabo. Ad omnes horas illam dicere consueui. Cùm die quadam campum breuē transirem, quamdā visitare inclusam, juxta Ecclesiā solitariam habitantē: orta sunt tonitrua tam valida, vt ictus ictui succedens, vires ambulandi mihi adimeret. Veniens tamen cum multo labore simul ac timore, ad Ecclesiā, ipsam intraui: & coram altari me prosternens, pro ipsa tempestate Dominam nostrā interpellaui. Et ecce matrona virginei vultus, magnique decoris, de altari ad me venit. Et cum admirarer, quænam esset: illa Prior me allocuta est, dicens. Quia antiphonam *Salue Regina misericordiæ*, libenter ac frequenter decantas: numquā tonitrua neque fulmina, quorum timore sæpius affligeris, te lædent: sicque ad altare rediens, in oculis meis euanuit. Et statim intellexi, quia ipsa esset *clemens*, illa *pia* ac *dulcis Maria*. Ab illa enim hora vsq; hodie, à timore prædicto tempestatum, quo nimis afficiebar: meritis beatæ Virginis liberatus sum. *Apol.* Quātum ex hac visione colligo, videtur quòd in sequentijs, cantilenis, & hymnis, alijsq; cantibus in ejus honore dictatis, plurimùm delectetur. *Cæs.* Hoc certum est, si tamen humiliter & deuotè in eis laudatur.

Antiph. Salue Regina B. Virgini gratissima.

Caput XXX. *B. Virgo apparet orans pro Sanctimonialibus.*

TEMPORE quodam sicut ex relatione Religiosorum didici, cum conuentꝰ sanctimonialium in Sconauia sequentiā *Aue præclara maris stella* in quadam solemnitate Dei Genitricis decantaret deuotissimè: venerabilis virgo Elizabeth tunc ibidem magistra, mentis excessum passa, ad illum versiculum, *Audi nos: nam te filius, nihil negans, honorat:* vidit Dn̄am nostrā flexis genibus pro eodem cōventu pręces fundentē. Ab illa enim die vsq; hodie, ex institutione dictę Elizabeth, idē conventus ad eūdem versiculū, cùm sequentia decantatur, veniā petere cōsueuit.

Hymnus, seu sequentia, eidē grata.

Caput XXXI. *De clerico, cui panem B. Maria in os misit.*

APVD monasteriū sācti Chrisantij scholasticus quidam fuit nomine Daniel, pueros illic instituens. Huic consuetudo fuit, diebus singulis ejusdē Ecclesię cryptā intrare: & coram altari flexis genibus prędictā sequentiā in ejus honore decantare. Hoc cùm per aliquod tempus actitasset, & ad illum versiculum, *Ora Virgo, nos illo pane cœli dignos effici:* semper surgendo veniā peteret: die quadā beata Virgo super altare stans, illi apparuit: & panem parvulū niue candidiorē manu tenens, vt os aperiret, pręcepit. Quem cum ori ejus immisisset, tantā in eo sēsit dulcedinem, vt omne mel & favū superaret. Iuuenem hunc Dn̄s Daniel Abbas Sconauiæ bene nouit: qui mihi & ipsam visionem recitauit. Vis nunc scire, quia nominis ejus inuocatio etiā tentationes cōpescat? *Apollo.* Hoc scire necesse est, quia tentationes frequenter nos molestant. *Cæsar.* Dicam tibi, quod audiui ab Abbate nostro: & hoc se didicisse veraci relatione, testatur.

Versus prædicti hymni.

Caput XXXII. *Militem S. Maria à tentatione osculo liberauit.*

MIles quidam ętate adolescens, cum quodā milite suo domino, à quo beneficiatus erat, habitabat. Et licet ętate floreret: ampliꝰ tamen florebat virginitatis virtute. Inuidia operante diaboli, cœpit ab vxore dn̄i sui grauissimè tētari.

Qui cùm per annū eadem incessanter tentatione laboraret, jamq; ei intolerabilis esset: submota verecundia dominæ suæ quid pateretur, aperuit. A qua repulsam passus, ampliùs affligebatur. Casta enim erat matrona, & viro suo fidelis. Veniens ad quēdam Eremitam, de cujus consilio totus pendebat, passionem suam illi confessus est. Cui vir sanctꝰ fiducialiter respondit. O! nihil aliud nocet tibi? Ego tibi dabo consilium: vt desideriū tuum consequatur effectum. Per annum istum singulis diebus, si fieri potest, in Ecclesia dominā nostram Dei genitricē Mariam cēties, cum totidem venijs, Angelico versiculo salutabis: & quidquid volueris, ꝑ illam impetrabis. Sciebat enim, quòd castitatis amatrix juuenem castū, licet in errore positum, non desereret. Cumq; juuenis in multa simplicitate dominæ nostræ injunctum obsequiū impenderet, die quadam sedēs in mensa domini sui, recordatus est, ꝙ dies eadem esset terminus anni. Et statim surgens ascendit equum suum, vicinamque Ecclesiā intrans, orationes solitas expleuit. Qui cùm exiret de Ecclesia, vidit matronam pulcherrimā omnem decorem humanū transcendentē, equum suum per frenum tenentem. Miranti, quænā esset, illa respondit. Placetne tibi species mea? Dicente milite, nūquam pulchriorem te vidi, illa subjunxit: Sufficeret tibi, si me posses habere vxorem? Qui cùm responderet, cuilibet Regi bene sufficeret species tua, & beatus judicaretur tuo consortio: subjecit illa. Ego ero vxor tua: accede ad me, & da mihi osculum. Et coëgit eum, dixitque. Modò initiatę sunt nuptiæ: & in tali die coram filio meo perficientur. Ex quo verbo cognouit, eam esse matrē Dñi: cujus castitas humanæ congaudet integritati. Ab illa hora tam plenè à tentatione prędicta liberatus est, vt etiā vxor domini sui miraretur. Hæc cùm Eremitæ recitasset per ordinem: ille genitricis Dei pietatem admiratus, respondit. Ego interesse volo diei nuptiarū tuarum: interim de rebꝰ tuis disponas. Quod cùm fecisset, & eremita venisset ad diem præfixum, dixit iuueni. Sentis aliquid doloris? Respondente illo, Non, cùm secundò post horam idipsū ab eo sciscitaretur, respondit. Modò sentio. Qui post paululum agonizans, spiritum exhalauit: & cœlestem thalamū promissas nuptias celebraturus intrauit.

Apparet B. Virgo Clienti suo.

Osculari vult ab eo.

Caput XXXIII.

De *Moniali, quā beata Maria per alapam sanauit.*

QVædam sanctimonialis virgo à quodam clerico verbis luxuriosis stimulata, in tantum flante Behemot, cuius anhelitus etiam prunas ardere facit, succensa est, vt corde & ore petitioni ejus consentiret: promittens, quòd dicto completorio veniret ad locum condictum. Erat enim custos Ecclesiæ. Dicto Completorio cùm Conuentus ascendisset dormitoriū, & illa exire vellet de oratorio: in ipso ostio Christum manibus in cruce expansis stare conspexit. Cui cùm egressus non pateret, ad ostium, quod erat in opposito cucurrit. Ita succensa fuerat in amore clerici, vt penè rationis expers, quid circa se diuinitus ageretur, minùs adverteret. Quid plura? Omnes januas adiit: & Crucifixum in omnibus inuenit. Tunc ad se reuersa, & territa, dixit. Fortè voluntas Dei non est, vt vsquam vadas. Solita fuerat eadem virgo singulis diebus specialem quamdam orationem de Passione Domini dicere: quam Dominus in tanto periculo remunerauit visione tam vtili. Quæ tremens, ante imaginem beatæ Dei Genitricis se prostrauit: de peccato suo veniam postulans. A qua cùm imago faciem auerteret, & illa obnixiùs supplicatura propiùs accederet: imago maxillam ejus manu percussit, dicens. Quò vis ire, fatua? Vade in dormitorium tuum. Tam fortis erat alapa, vt in terram corruens, sic jaceret, vsque ad tempus Matutinale. Cumque signa in dormitorio sonarent, & illa in Oratorio non pulsaret, putan-

Crucifixus moniali obviat, & resistit.

Imago B. Virginis alapam ei impingit.

tes eam esse in oratione, vel pressam sopore, intrantes, & in multo defectu eam reperientes: postquam refocillata loqui potuit, omnia quæ circa se gesta sunt, ad honorem Dei consororibus suis recitauit. Licet dura esset alapa: prorsus tamen à tentatione per illam fuit liberata. Durus morbus duram requirit medicinam. *Apoll.* Valde accendere debet sexû virilem in amorem Dominæ nostræ, quòd in milite tentationem cópescuit, ipsum deosculando: in femina, maxillam ejus feriendo: cùm vtriusque voluntas mala fuerit ac peruersa. *Cæsar.* Per hoc enim ostendit, quòd sexum nostrû non abhorreat: imò æquè vt femineum diligat. Magis etiam decet, vt domina ancillam peccantem castiget, quàm servû. *A.* Placet ꝙ dicis. Pusillanimes etiam per eã confortantur: vt subsequens ostendit exéplum.

B. Virgo alapam impedivit monialis apostasians.

MONITVM

Omitto totum capitulum 35 in meo exemplari: in quo Cæsarius refert, moniale͂ quamdam, nomine Beatricem, beatæ Virgini addictam, seductam à juuene apostatasse & vitam infamem duxisse 15. annos: postea incognitã venisse ad portam monasterij, & dictû ei fuisse quærenti de Beatrice, illam sanctè in monasterio conuersari. tum B. Virginem ei apparuisse, & dixisse se annos 15. ejus personã gessisse: sicque monialem nullo sciente suo loco restitutã. Hæc est fabula, non historia, & B. Virgine indigna: cujus testis nullus profertur, vel auctor.

Caput XXXIV. *De monacho olim à beata Virgine confortato.*

MIles quidam juuenis ac delicatus, in Hémenrode ante paucos annos est cóversus, vocabulo Henricus. Factus monachus, cùm die quadam à quodã cómilitone suo requireretur, quomodo ei Ordo placeret, & qûo haberet, respondit. Optimè mihi placet Ordo, & bene habeo: sed per tempus valde malè habui. Interrogatus de causa: quia hominem dilexit, & ędificare voluit, subjunxit. Quãdo primò conuersus sum, ita graues mihi erant solemnes vigiliæ: vt quotiescûq; oportebat me ire ad Matutinas, timore ac tædio illarum tam corpore quàm corde tabescerem. Nocte quadam defectum passus, cùm stare non possem, à Priore de choro sum eductus, & in sede infirmorû positus: Conuerso ad custodiã mihi deputato. Mox in extasi factus, contéplatus sum dominam clarissimã: quam diuersi Ordinis personæ pręcedebant, per viam quæ erat inter me & chorum incedentem. Habebat in capite coronã diuersorum colorum: & erat more Iudaico velata. Cùm mihi ꝓpinquasset, quasi ex necessitate me tangens, veste percussit: & ecce subitò confortatus, ita omnis illa tentatio quieuit, vt ab illa hora deliciæ mihi sint ire ad Matutinas. Spero, quòd Dña nostra fuerit: quæ pusillanimes cóforttat, ne tentationi succûbant. De his à me requisit⁹ idé Henricus, non negauit. Quòd vero torpentes ad deuotionem excitet, habes exemplû in Distincti. 4. cap. 30. de Christiano monacho nostro: quem in oratione tetigit dicens. Non est hic dormitandum, sed orandum. *Apollon.* Bene recordor hujus capituli. *Cæsar.* Quòd verò pro suis vitijs de Ordine ejecti, beatæ Virginis misericordia revocentur, sequens sermo declarabit. *Caput* XXXV.

Tactus B. Virginis sanatur æger corde & corpore.

De Henrico monacho ejecto, meritis beatæ Virginis recepto.

EOdem tempore, quo Daniel monachus in Hémenrode, vir simplex & rect⁹, vltimã incidit infirmitatem, laborabat in eadem domo hydropisi ali⁹ monachus, Henricus nomine, Ordine Sacerdos: non tamen adhuc lecto decûbens, sed ambulare sufficiens: qui ad lectû infirmantis appropians, hęc verba ab eodé Daniele audiuit. Monachus ille multas habet beatę Virgini referre gratias. Audiens hoc Henricus, miratus est: & inquiri fecit ab eo, quid in ijs verbis notare voluerit. Qui respondit, eum auxilio Dominæ nostræ fuisse receptum. Fuerat namque ob excessus quosdã moresq; reprobos, idem Henricus ejectus de domo.

Vnde nimium dolens, die noctuque lacrymis & orationibus insistebat inuocare beatam Virginem: vt ipsa ei regressum ad propriam domum donaret. Tempore Capituli generalis per Abbatem suum seniores interpellauit: qui vnanimiter ei contradixerunt, eo quod incorrigibilis existeret. Quod vbi comperit, iratus beatæ Virgini: omne seruitium, quod ei impendere consueuit, subtraxit. Tandem de hoc ductus pœnitentia, obsequium neglectum resumpsit: & valedicẽs Portensibus ad Claustrum rediit: misericordiam quęsiuit, sed non inuenit. Suasit ei Abbas, qui solus erat ei propitius: vt Archiepiscopum Treverensem adiret: & ejus auxilio atq; interuentu ingresſũ obtineret. Vtrumq; factum est. Omnia tamen hæc circa illum gesta fuisse per clementiã beatæ Dei genitricis, prædicto Danieli reuelata sunt. Vis nũc nosce, quàm syncero affectu diligẽtes se diligat: quantùm dilectos honoret, & quàm mirificis reuelationibus eosdem glorificet? *Apollon.* Talia audire, cibus mihi est. *Cæs.* Quæ dicturus sum: multorum didici fida relatione.

Caput XXXVI.

De miris visionibus Domini Bertranni monachi de Carixto.

IN Longobardia, quadam domo Ordinis nostri, quæ Carixtus dicitur, ante paucos annos monachus quidam extitit: nomine Bertrannus. Ille tam ferventi motu caritatis Dominã nostram sanctam Dei Genitricem amabat: vt nõ sine magno cordis cruciatu audire posset, si fortè dubitatiuè quis diceret vel legeret de corporali ejus assumptione. Cùm jam fecisset, in Ordine quindecim annos, adhuc juvenis ætate: in vigilia Assumptionis ejusdem gloriosę Virginis rogauit Abbatem, vt sibi liceret ire ad vicinam grangiã, dicens se non posse audire, neque sermonem Hieronymi in choro, neq; sermonem in Capitulo, timẽs quod prædictũ est. Erat enim grangiarius. Abbas sanctitatem illius turbare timens: annuit eius petitioni. Cumq; venisset juxta grangiam, Angelus Domini mirabili quodam modo, illum rapuit: & ad spatium vnius dietæ juxta parvam quandam Ecclesiam, vicinã satis castro fratris sui carnalis viri nobilis, deponens, disparuit. Equus verò cui insederat, & servus, juxta grãgiam dimissi sunt. Erat autem fluvius, qui sine naui transuadari non potuit, inter castrum & capellam. Qui cùm sederet, admirãs vbinam esset, vel qualiter ad illum locum devenisset: juvenis quidam splendidus de Ecclesia exiuit: & quia Domina nostra ipsi ocyùs ingredi Ecclesiam mandaret, voce clara nunciauit. Ingressus in Ecclesiam, vidit sanctam Dei genitricem in corpore glorificato, in sede miri decoris residentem. Sedebant circa illam diuersi ordines sanctorum: Patriarchæ videlicet, Prophetę, Apostoli, Martyres: Confessores, Virgines, viduæ, & conjugati. Erat autem hora nona. Quem virgo beatissima salutans familiariùs: ait. Bertranne: meliores sermones sermonibus Hieronymi hic audies. Dicta nona à circũstantibus, per intervalla dictæ & horæ reliquæ: Vesperæ videlicet, Completorium, Matutinæ, Laudes, Prima, Tertia, Sexta. Eratque psalmorum siue reliquorum cantuum melodia tam suavissima, & vocum tanta concordia: vt sermo nullus exprimere posset. Deinde vultum jocundissimum ei exhibens: voce hilari ac dulci sic ait. Bene scio, Bertranne, qua causa nunc egressus sis de claustro tuo. Noueris pro certo, me in vtraque substantia, id est corpore & anima, glorificatam: & die quadragesimo suscitatam, *Apollonius.* His verbis concordat visio Dominæ Elizabeth de Sconauia: in qua legitur sub eisdem verbis, Dominã nostra ei resurrectionem suam reuelasse. *Cæsarius.* Tantò ampliùs fides adhibenda est huic visioni. Mox vt beata Virgo verba prædicta protulit: conuentus ille cęlestis disparuit: & monach⁹ in loco se suæ sessionis inuenit solum. Nutu diuino german⁹

Rapitur Bertrannus ab Angelo extra fluviũ

Interest cælitum cantibus.

Assumptio Virginis ab ipsa declaratur.

ejus, de quo suprà dictum est, adueniens: cùm solum illum ibidem reperisset, & quid ibi solus sederet, vel vnde veniret, interrogasset: omnia quæ circa se gesta sunt, ne laicum scandalizaret, per ordinem recitauit. Tunc ille. Expectate hic, frater: donec equum vobis adducam. Mira res. Festinante illo ad castrum, Angelus Domini monachum in momento in locum, vnde detulerat, illum reposuit. Reuersus miles cum non inuenisset quem dimiserat: apostatam siue ejectũ illũ æstimans, ad monasteriũ cursitauit. Ad quod dicto Completorio veniens, Abbatem vocauit: & vbinam frater suus esset, requisiuit. Cui cùm Abbas signaret, vt expectaret vsque ad mane, & ille turbatus responderet, scio quia ejecistis eũ, minareturque monasterio: rupto silentio respondit Abbas. Per licentiam meã ad proximam grangiam perrexit: non dubito, quin sit ibi. Ierunt simul: & ad capellam Conuersorum orantem inuenerunt. Et cognouerunt ex testimonio illorum, quia eadem hora, qua miles eum juxta castrum reliquerat: eàdem grãgiam intrauerit. *Apollon.* In ijs quæ dicta sunt, parem hunc judico virum duobus antiquis Prophetis, Ezechieli scilicet, & Habacuc: ex quibus vnus mirabiliter vidit, quæ agebantur in Ierusalem: alter verò de Iudæa subitò traslatus est in Babylonem. *Cæsarius.* Aliquid ampliùs considero in isto. Magis miraculosum videtur, corpus glorificatũ, siue cœlestes ordines oculis corporeis posse videre, quam in spiritu: qualem visionẽ se Ezechiel vidisse testatur. *Apollo.* Consentio. *Cæsar.* Majorem judico visionem, quæ sequitur. Die quadam Angelus Domini ex parte Abbatis signum ei fecit, vt ad portam veniret: secutus est ille præcedentem. Et cùm ad portam non inuenisset Abbatem: eodem signo Angelus eũ traxit ad campum. Qui cùm miraretur, quonam esset iturus, & ille signis ex parte Abbatis sequenti nimis esset importunus: venerunt ad quosdam montes sublimes. Quibus transmissis, locum ingressi sunt amœnissimũ, arboribus & diuersis generibus florum, nimis deliciosum. Erat enim paradisus terrestris. Inter cætera, quæ ibi vidit, duos senes splendidos Enoch videlicet & Eliam conspexit, & agnouit; tenebantque in manibus librum maximum, literis aureis scriptum, vno tantum folio vacuo. Et dixit ei Angelus Domini. Iste est liber prædestinationis: continens omnia nomina electorum, qui ab initio mundi vsque ad diem hanc nati sunt. Cùm autem folium quod vacuum est, perfectum fuerit: mundus consummabitur. Et ostendit ei nomen suum. Quod cùm lætus legisset, adjecit. Numquam delebitur nomen tuum de libro hoc. Iste est liber, de quo Dauid dicit in Psalmo. *Et in libro tuo omnes scribentur.* Et Dominus in Euangelio; *Gaudete & exultate: quia nomina vestra scripta sunt in cælo.* *Apoll.* Si in illo libro soli electi scribuntur, quid est, quod idem Propheta de reprobis dicit, *Deleantur de libro viuentium?* *Cæsar.* Psalmista hic loquitur secundum spem illorum, qui de sua præsumentes justitia, putant se ibi esse scriptos. Quod autem nullus reproborum in eo scribatur, mox ostendit, cum subjungit. *Et cum justis non scribantur.* *Apollon.* Placet quod dicis, sed rogo: vt si aliquid nosti de hoc beato viro, dicere mihi non differas. *Cæsar.* Tempore quodam cum esset in oratione, beatam Dei genitricem ex opposito sui supra cespitem virentem stare conspexit. Et ecce fons aurei coloris è regione cum impetu erumpens, rivulum suum ad pedes ejus dirigebat. Cujus lapilli lapides erant pretiosi, smaragdi videlicet, carbunculi, topazij, sapphiri, hyacinthi. Cumque de visione miraretur, ait illi domina nostra. Nosti Bertranne, quid ista significent? Dicente illo, non, Domina: respõdit. Fons iste aurei coloris Ordo Cisterciensis est: qui, sicut aurum cætera metalla, ita cæteros ordines tam dignitate quam sanctitate præcellit in Ecclesia. Illis jam ex par-

Refertur Bertrannus ab Angelo.

Ezechiel. 8

Dani. 14.

Liber prædestinationis

Psal. 138.

Luc. 10.

Psal. 68.

Ibid.

te fluentibus à me: iste speciali quadam prærogatiua dilectionis non cessat fluere ad me. Lapilli pretiosi, quos vides in rivulo, speciales amici mei sunt in Ordine, & in obsequio meo plus cæteris feruentiores: sicque disparuit visio in oculis ejus. Omnia hæc recitata sunt Abbatibus tempore capituli generalis. Multa alia vir iste beatus vidit & egit, digna relatu: quæ mihi non sunt recitata. *Apollonius.* Miror, si aliquas vir tam sanctus habuerit tentationes. *Cæsar.* In principio suæ cóversionis, vt audiui, de cibis regularibus plurimùm tentabatur: sicut vir nobilis & delicatus. Hoc cùm dixisset Abbati: intelligens ille ex munditia consciétię ejus Spiritum sanctum esse in eo: respondit. Roga Deum quod vis: & non negabit tibi. Orauit ille: & exauditus est. Ab illo tempore intantum delectabatur in cibis regularibus: vt de licentia majoris abstinentiæ Abbati foret importunus. *Apollon.* Beati sunt claustrales: qui ad tantam familiaritaté Dei genitricis admittuntur. *Cæsar.* Non solùm claustrales, imò personas sæculares se diligétes mater pulchræ dilectionis diligit & honorat. Ex quibus occurrit beatæ memoriæ Walterus de Birbach, cujus suprà in diuersis locis memini: quem non solum inferioris ordinis homines, sed Reges & Principes, nobilesque venerabantur: audientes beneficia à matre Domini illi concessa. *Apollon.* Cujus fuit professionis vir iste, ex superioribus noui: sed quis fuerit, vel qualem vitam duxerit ante conuersionem, siue conuersus in Ordine: scire desidero. *Cæsar.* Quidquid de illius actibus memoria dignū noui: fida tibi pādam relatione.

Bertranni tentationes initio conversionis.

Caput XXXVIII.

Vita Domni Walteri de Birbach.

IGITVR Walterus de Birbach villa oriundus extitit: vir diues ac potens, consanguineus Henrici Ducis Lovanij. Qui cùm esset militiæ sæculari, adhuc ætate florens, deditus, & in ea strenuus satis, ac nominatus: Dominam nostrá sanctam Dei genitricem, semperque Virginem Mariam, ab ipsa pueritia cœpit inuocare, & ex intimo cordis affectu diligere: atque jeiunijs, eleemosynis, & Missarum celebrationibus honorare. Licet enim corpore deditus esset, vt dictū est, torneamentis: corde tamen totus erat in obsequio beatæ Virginis. Tempore quodam, cùm præpararet se ad quoddam torneamentum, milites habens in comitatu, venissetque ad Ecclesiam quandam: illos, vt Missam audire vellent, hortabatur. Quod cùm recusarent, moram tantam sibi periculosam prætendentes: illis recedentibus ipse mansit, Missam de sancta Maria sibi cantari fecit, & obtulit: sicque socios insecutus est. Cui cùm aliqui de torneamento occurrerent, & hoc ex responsione illorū cognouisset: subjunxit. Estne adhuc incœptum? Dicentibus illis etiam: respondit. Quis fortiùs ibi facit? Dominus Vualterus, inquiunt, de Birbach, ipse in ore omnium est, omnibus præfertur, & ab omnibus laudatur. Alijs verò occurrentibus, & similia dicentibus: stupens admirabatur, quidnam hoc portenderet. Actum est ineffabili pietate beatæ Virginis, vt militem deuotum in obsequio suo tardantem interim, in torneaméto honoraret: ejusque absentiam mirabili quadam virtute suppleret. Veniens tamen ad locum, armauit se & intrauit: sed nihil magni illic egit. Ludo verò expleto, quidam ex militibus hospitium ejus intrauerunt: & vt secum mitiùs agere dignaretur, deprecabantur. Quibus cùm diceret, quæ est causa petitionis vestræ: responderunt. Hodie cepistis nos: & rogam⁹, vt bene nos tractetis. Vualtero negante & dicente, ego vos non cepi: responderunt. In rei veritate nos hodie dextras vobis dedimus: nos signa vestra militaria ibi vidimus: nos vocem vestram ibi audiuimus. Et cognouit statim, hoc actum fuisse gratia beatæ Vir-

Vualterus B. Virginis pueritia ad dictus.

Absens in torneamento cernitur.

ginis, quam honorauerat in Missa. *Apollon.* Cùm sit mortale peccatum, ire & exercere torneamenta: quomodo placere potuerunt beatæ Virgini oratio & oblatio Walteri? *Cæsar.* Duo ibi committuntur peccata mortalia: superbia scilicet, & inobedientia. Superbia, quia fit intuitu laudis humanæ: inobedientia, quia fit contra prohibitionem Ecclesiæ. Vnde in torneamentis occisi: extra cœmeterium fidelium sepeliuntur. Cùm autem obsequium prædictę Missæ Waltero potuisset esse meritorium vitæ æternæ, si factum fuisset in charitate: nunc trãsiuit in mercedem temporalem. Opera enim bona, idest de genere bonorum: temporaliter remunerantur. Homo etiam per illa, vt quidam ex scripturis probant, habilẽ se reddit ad gratiã suscipiendã. Hoc verũ esse, sequens probat exẽplum. Cùm alio quodam tempore nundinas illas execrabiles quæreret, & inter multos stans Missam audiret: sacerdos, vt in canone calicem leuauit, crucem auream sub ejus pedibus conspexit: cui annexa fuit cartula hæc continens verba. Crucem hanc refer, ex parte mea, Mariæ scilicet matris Christi: amico meo Waltero militi de Birbach. Quam cùm Sacerdos legisset: post completionem Missæ pulpitum ascendit & clamauit. Estne aliquis miles, qui vocetur Vualterus de Birbach? Respondentibus quibusdam, ecce iste est: Sacerdos eum seorsum duxit, crucem porrexit: & vbi illam inuenerit, vel quis miserit, intimauit. Quam lætus suscipiens, in Hemmenrode conversus eam Abbati resignauit. Postea Comitissa Holandiæ missis honestis nuntijs eãdem crucem sibi donari petiuit, & tali modò obtinuit. Cùm conventus nuntijs responderet, non possumus eam dare, nisi sit voluntas fratris Vualteri, sperantes, quòd non annueret: requisitus de hoc, respondit. Ego nihil proprietatis habeo: penes Abbatem est. Sicque dolentes illam miserunt. Cujus aurum tanti fulgoris est, vt omne aurum in ejus comparatione pallescat. Quam Comitissa inter reliquias suas posuit: ea vti non audens. Considerans Vualterus adhuc in seculo posit⁹, tanta circa se beatæ Dei genitricis beneficia, intantum in illius amorem accensus est, vt in quadam paupere Ecclesia, in ejus honore dedicata, conscio Sacerdote fune collo suo injecta, servum glebæ se illi super altare offerret, soluens singulis annis censum de capite suo, qualem serui originarij soluere consueuerunt. Et quia propter honorẽ Reginæ cœlestis se tam validè humiliauit: ipsum suum dilectũ etiam glorificauit. Solitus erat in vigilijs omnium solemnitatum beatæ Virginis jeiunare in pane & aqua: & sæpè etiam in sextis ferijs ob reuerentiam sabbati. Die quadam servus jeiunanti vas parvum fictile cum aqua obtulit: quam in ejus manibus diuina virtus in vinum optimum conuertit. Qui cùm gustasset aquam vinum factum, servum secretè vocauit & arguit: dicens, sibi vinum pro aqua ministratum. Quod cùm ille negasset, asserens se hausisse aquam de situla, vas recepit & effudit: sicq; aqua purissima repleta, vt securius esset, prægustauit & obtulit. De quo cùm gustasset sicut priùs, vinum inuenit: & mox seruo iratus, sic ait. Vt quid mihi illudis en secundo: vinum pro aqua mihi offerendo? Ad quod verbum stupens servus, cùm juramentis maximis negauit. Tunc primùm intelligens ex multa misericordia Dei genitricis hoc miraculum circa se gestum eundem seruum adjurauit: ne illud vmquam alicui hominum quoad uiueret manifestaret. Ex quo colligitur quod non cupidus erat inanis gloriæ. Servus autem tãti particeps miraculi, frater est Arnoldus, qui cum eo venit ad Ordinem, vir sanctus, & multũ ordinatus: & in monte Srrombergh sepultus. Qui antequam moreretur, idem miraculum ad Dei gloriam publicauit: timens de thesauro occultato post mortem reddere rationem. Audiens sæpedictus Vualterus Ordinem Cisterciensem

Peccator per bona opera disponit se ad gratiam.

B. Virgo crucẽ Vualtero mittit.

Vualtero bis aqua in vinũ conuersa.

beatæ

beatæ Virgini dedicatum: omnia quæ sunt hujus mundi, diuitias videlicet, & honores, & amicos, ob illius amorem reliquit: & in Claustro, quod alio nomine Hemmenrode dicitur cujus fama, tunc temporis, sicut & hodie, clarissima fuit, habitum regularem suscepit. In quo cœnobio quàm humiliter sit conversatus, quàm feruens fuerit, & obediens, & in obsequio beatæ Virginis deuotus, testes sunt omnes monachi ejusdem monasterij. Psalterium verò, hymnos, cantica, & alias de Domina nostra plurimas orationes in probatione didicerat: quæ omnia studio frequentauit. Missæ Dominæ nostræ quotidianæ semper interesse voluit: quidquid penè loquebatur, ædificatorium fuit. Quia non solum verbis & aspectu, imò etiam odore famæ ejus multi ædificabantur: magister hospitum creatus est. Tempore quodam ductus est ad monasterium spe curationis quidam obsessus: & in hospitio receptus. Erat enim rusticus, diues satis, ac notus. Qui cùm nullo remedio posset sanari, non reliquijs sanctorum, non orationibus monachorum: sæpè dictus Walterus autoritate officij frequenter eum visitans, orationes & rhythmos, quos habebat de sancta Maria Domina nostra conscriptos, super caput hominis legit, suas picturas ostēdit: per quæ omnia dæmonem, vt exiret, adjurauit. Die quadam cùm psalteriū super caput obsessi posuisset: obsessus clamans & furens, intantum hominem à quo exire cogebatur, turbauit & allisit: vt cadens in terram mortuus diceretur. Post horam ad se reversus surrexit: à diabolo se liberatum clamitans. Conuersus verò, qui curationi huic interfuit, & rusticū furentem seruauit: ista mihi recitauit. Vadens ille sanus in domū suam, post aliquantū temporis redijt, gratias agens beatæ Virgini, ejusque seruo, suo curatori: hoc verbum audiente conuentu adijciens. Si nihil esset ampliùs Reliquiarū in monasterio isto, præter hunc sanctū virum, cujus meritis curatus sum: toti loco sufficere deberet. *Apollon.* Magna sunt, quę dicis. *Cæsar.* Non solùm dæmones, sed & bruta animalia illius sanctitati obediebant. Erat in monasterio poledrus pulcherrim⁹ & tanti valoris, vt tā Episcopus Treverensis, quā Dux Lotharingiæ quadraginta, vt puto, marcas argenti offerret pro illo, spes enim optimi dextrarij erat in eodem poledro. Timens conuentus alterum offendere, si vni venderetur: per Dominum Walterum duobus adhibitis conuersis, eundem equum comiti Hollandiæ gratis trāsmisit. Venientibus eis in quemdā saltum, poledrus equariam, idest gregē equarū delonge pascere conspexit. Qui statim hinniens atq; lasciuiens, ex ducentiū manibus se excussit: & cursu velocissimo ad equariam properauit. Quem cùm conuersi insequerentur: fugiente equaria magis poledr⁹ ab eis elongabatur. Quibus frustrato labore reuersis, ait Vualterus. Procedamus, equus iste perditus est: nisi S. Maria illum nobis redonet. Vix ad duo milliaria processerant: & ecce poledrus velociter recurrens, qui satis domitus nondum fuit, velut ouis mansueta ductorum suorum manibus colla subjecit. Quia notus erat nobilibus terræ, & ab eis tum propter sanguinis nobilitatem, tum propter vitæ sanctitatem venerabatur, sæpè pro monasterij necessitatibus contra voluntatem suam emittebatur. Tempore quodam descendens cum naue domus, quæ vinum portabat, cùm Zelandiam venissent: orta tempestas maxima omnes terruit, & nauem inclinauit. Accessit periculum periculo, prædones ad eos remigantes, nauim deprædari conati sunt. Et ecce justo Dei judicio duo vasa vi ventorum ejecta nauiculam subuerterunt: ipsos prædones in profundum demerserunt. Acta sunt hæc in vigilia sancti Nicolai post mediam noctem: singuli vitæ suæ timentes, Deo supplicabant. Ipse verò vir beatus de gurgustio nauis egrediens, seruo suo seorsum ducto con-

Vualteri exercitia in cœnobio.

Dæmonem ab obsesso pellit.

Pullus equinus ad eum sponte redit.

fessionem fecit, & intrauit. Deinde imagine sanctæ Dei genitricis eburnea, quam sēper penes se habebat, coram se posita, ante illam se prostrauit & orauit: atque in illa oratione leniter obdormiuit, statimque visum est ei, quòd Dominū Arnoldum in Claustro, virum sanctum probatæ vitæ tempore psalmodiæ citharizare audiret: sicque ex ipsa dulcedine vocis expergefactus est. Erat enim tēpus Matutinarū. Intelligens ꝓtinus, quòd vir justus eadē hora pro ipsis oraret, lætus exiuit: omnesq; consolans his verbis ait. Nolite timere: nullū nobis periculum nocere poterit: Dn̄m Arnoldū de sancto Seuerino monachū nostrū audiui citharizantē. Mox virtute diuina, & meritis beatæ Virginis, quā inuocauerat, & jā dicti Arnoldi, tempestas sedata est. Hæc cùm relata fuissent Dn̄o Hermanno Priori, nūc Abbati Loci sanctę Marię statim Dn̄m Arnoldū horū prorsus insciū vocauit: & quid in nocte S. Nicolai infra Matutinas cogitauerit, vel quid ibi egerit, interrogauit. Cui ille respondit. Credite mihi, ego citharizaui ibi. Quali modò, inquit? Et ille. Quando non possum habere deuotionē, sub cuculla digitos ad similitudinē citharizantis moueo: & cordas corde tango: sicq; mentis torporē ad deuotionem excito. Et mirat⁹ est Prior nimis, audiens hæc. Quia vir
4. Reg. 3. litteratus est, puto exēplo Elisæi illū hoc facere: in quo ad vocem psalterij excitat⁹ est spiritus ꝓphetiæ. Vt enim taceam de fratribus, tantæ fuit cōpassionis circa pauperes, vt in via directus petentes pręueniret, & ex nūmis sibi ad expēsas datis illis porrigeret. Cùm die quadā scholaris nudipes illi occurreret, & frig⁹ esset, stare eū fecit, & descendit: calceosq; extractos illi tribuit: & nouos quos in sacco habuit, reinduit: equum ascendit & abijt. Hæc me præsente acta sūt. Discordantes concordabat: inobedientes exorabat, iracundos & impatientes ad cor sæpi⁹ reuocauit: tentatos exemplis plurimis, quæ semper ad manū habebat, alleuiauit. Hinc est, quod tempore quodā cū de quodā verbo conferrem cū illo: in partem me traxit, & ait. Ego magnas carnis meæ patior tentationes. Vt alijs posset mederi, proprias infirmitates ille non erubuit confiteri. Requisit⁹ die quadā à prædicto Priore, sicut ipse mihi retulit, quid in mensa cogitaret, eo ꝙ non intelli-
Lectio mensa ignarij monachi. geret lectionem, respondit. Ego habeo ibi lectionem meā. Quando māducare incipio, cogito qualiter Dei filius ꝓ me sit ab Angelo nuntiat⁹, & in vtero Virginis de Spiritu sancto conceptus, mente retracto: sicq; primū foliū verto. Deinde cogito, qūo Angelis concinentibus sit natus, & vilibus pannis inuolutus, in ꝑsepio reclinatus: & ecce perlectū est folium secundum. In hunc modū transcurro circū cisionē, aduentū Magorū, oblationem ejus in templo, baptismū & jejuniū, passionē & resurectionē: ascensionem, & Spiritus sancti aduentū, extremūq; judiciū. Talis est lectio mea quotidiana: cuius finis, finis est prandij. Quod in tali libro comedens legerit, testabātur lacrymæ, quas in mēsa fudit. Plus enim delectabatur sanctis meditationibus, quam genuflexionib⁹: per quas spiritus contēplantis impeditur. Non enim multas, vt dixi, in oratione venias petiuit: sed stās vel jacens supra genua, erecto vultu cœlos respicere consueuit. Antequā Deus eū vocaret de hoc mūdo: cuidā monacho mirifica quædā visio reuelata est. Existēte eo in Villari quæ domus est Ordinis Cisterciensis, cum Abbate suo dōno Eustatio: cùm dies esset Dominica, totū cōuentū idē Abbas post cœnā cōuocari fecit. Quod cùm factū fuisset, & ipse diceret, suntne fratres nostri modò hic omnes: responsum est ei. Omnes Domine, exceptis juvenibus duobus, qui de Francia hospites huc missi sunt: qui studiosi sunt valde circa silentium, maxime diebus quibus communicant. Secundò verò ex parte eius vocati, cùm venissent, & eis Abbas moram improperaret: humiliter se excusantes, consederunt.

Sequenti die conuentus à labore rediens, & ante portã facto primo signo Nonę secundum expectãs, senior ex eis cùm stans super fossorium suum se reclinaret, & Nonam de Dña nostra diceret: sic stando leuiter obdormiuit. Et ecce ipsam Dei Genitricem diuersorum Ordinum personis stipatam, in mira claritate inter se & portã transire conspexit. A qua cùm minimè, quasi ignot⁹, respiceretur, neq; vocaretur, tristis ait intra se. Hei mihi misero, quare me non vocat? Quæ cùm paululum ꝓcessisset, miserta illius, monachum familiariùs sibi adhærentem remisit dicens. Voca monachum illum. quẽ cùm reuersus vocaret, & diceret, veni, Domina nostra vocat te, præ gaudio expergefactus est. Intrans, & dõnum Vualterum considerans, dicebat intra se. Simillimus est monachus iste monacho, per quem hodie Domina nostra in somnis vocauit me: nisi quòd cuculla illius grisea, hujus autem alba est. Et recitauit visionẽ socio suo. Sequenti die, cùm dõnus Abbas & Vualterus essent recessuri, & ab eis prędicti juuenes ad portã vocati, Vualterusq; in sua cuculla grisea staret, alba, quæ sibi commodata fuerat, deposita: ait monachus socio. Revera iste est monachus, qui vocauit me: vestem cognosco, de persona non dubito. Post dies paucos idem Vualterus cœpit infirmari: qui fide & charitate plenus, contritus atque confessus, beata Dei Genitrice se vocante, de tenebris transiuit ad lucẽ, de labore ad requiem, de merito ad præmium, de mũdo ad patriam: ad quam nos perducat Dei Filius dominus noster Iesus, ex Maria virgine natus: qui est via in exemplo, veritas in promisso, vita in præmio: Amen. Cæsarius verò Villariensis, & ipse vocatus, sicut ei fuerat præostensum, interpositis paucis diebus migrauit ad Dominũ. Hęc mihi relata sunt à prędicto Abbate Eustachio. Vt autẽ ostenderet Dominus, quanti apud ipsum esset meriti matris suæ dilectus: signis ipsum post mortem glorificauit. Eodem tempore Vuinemarus de Aldendorp, miles diues & honestus, lecto totus paralyticus decubuit. Audiens hominem Dei vnicè sibi dilectum ad Dominum migrasse, mox nuntium ad Claustrum misit: per quẽ sibi defuncti cothurnos transmitti supplicauit. Missi sunt ei noui, & mox remissi: eò quòd intellexisset, eos domni Vualteri non fuisse. Mox per eundem nuntium boni viri Dei satis veteres mittuntur: quos infirmus fide ac deuotione suscipiens, statim vt manus præmortuas imposuit, beneficium ex eis sensit. Simile actum est in pedibus. Ab illa enim hora cœpit manus leuare, & pedes erigere: & totius corporis vires, sensim tamen, recipere. Eadem verò calceamenta, ob amorem beati viri, & concessum sibi per illa beneficiũ, intantũ venerabatur: vt in castro suo capellam ędificaret, atque eosdem cothurnos ejus altari ligneo Abbate nostro præsente includeret. Alius quidam miles periculosum habens apostema in pectore, audiens per prædictos calceos tantam in Vinemaro virtutem factam, vnum sibi transmitti petiuit: per quem mox vt vlceris locum tetigit, plenè conualuit. *Apollon.* Satis mihi jam fateor probatum, quod beata Maria diligentes se diligat & honoret. *Cæsar.* Non solùm suos dilectores ac dilectos ad vitam diligit æternã: imò frequenter illos etiam ad honores prouehit temporales.

B. Virgo visa cum Vualtero adhuc viuente.

Vualteri miracula post mortem.

Caput XXXVIII.

De Abbate nostro, cui virgam pastoralem S. Maria porrigere visa est.

POst mortem Abbatis nostri Guevardi hujus prædecessoris, qui hodie Abbatizat, fuit apud nos Sacerdos quidam ætatis decrepitæ, Sifridus nomine: spiritum aliquando, vt nobis videbatur, habens prophetiæ. Hic multis diebus ante celebrationem electionis quibusdã secretè prędixerat, quòd dõnus Henric⁹ tũc Prior, Abbas esset futurus: & in Ecclesia Treuerensi in Abbatẽ consecrandus.

Sifridus monachus Propheta.

quibusdam secretè prędixerat, quòd domnus Henricus tunc Prior, Abbas esset futurus: & in Ecclesia Treuirensi in Abbatem consecrandus. Requisitus, vnde hoc sciret, respondit. Dominam nostrā vidi ante Presbyterium ejusdem Ecclesię, videlicet beati Petri, virgam ei porrigere pastoralem. Modū tamen visionis nemini dicere voluit. Quid plura? Tam concorditer in Abbatē electus est: vt visitator miraretur, dicens, tam vnanimem electionem non posse esse, nisi à Deo. Et quia tunc tēporis Ordines Coloniæ fieri non poterant, propter captiuitatē Episcopi Brunonis, licentiatū est ei à priorib⁹, Ordinationem suā recipere ab Archiepiscopo Treuerensi Ioanne. Divulgatum nobis fuerat, quia Ordines solemnes celebraturus esset apud Confluentiam: sicut & fecit. Assumptis secū elect⁹ noster quibusdam monachis, qui erant ordinandi, ꝓfectus est illuc. Et dixi ego in corde meo. Bonus iste homo ab aliquo spiritu erroris in parte deceptus est. Et quia ea quæ diuinitus ordinata sunt, mutari non possunt: cùm dn̄s Archiepiscop⁹ clericos ordinasset, & valde fatigatus esset, ait Abbati. Domine Abbas, multùm sum lassus: in die Palmarum veniatis ad me Treverim, & libenter ibi vos consecrabo. Quod & fecit. Et miratus sum valde, nihil deinceps dubitans de veritate visionis *A*. Quid si malè se habuerint in prælaturis, sic à B. Virgine promoti? *C*. Sicut ab ea misericorditer exaltantur, ita dictante ej⁹ justitia nonnūquam humiliantur: & hoc fortè ad bonū suum. A. De hoc mihi dicas exēplum. C. Exemplum non longè quęram.

Sifridi Prophetia.

Caput XXXIX.

De Episcopo B. Virginis nutu promoto & deposito.

MOrtuo prędicto Brunone, & post occisionem Philippi Ottone jam in regno cōfirmato, de successore in Ecclesia Coloniēsi satis tractabatur. Hermannus Decanus Bunnensis, qui vir est, vt nosti, valde literatus, cùm Deū, ejusq; Genitricem, sicut ipse mihi retulit, toto cordis affectu deprecaretur, quaten⁹ tantæ Ecclesiæ dignus præficeretur: nocte in visu eadem Virgo beata ei apparens, & librū aureis literis scriptum porrigens, ait. Defer librū istum Episcopo. Nihil aliud in libro continebatur, nisi Angelicæ salutationes, i. AVE MARIA GRATIA PLENA. Per librum enim intellexit Episcopatum. Quem cùm ferre vellet Ioanni Episcopo Cameracensi, eò quòd tam Rex quàm ipse illi fauerent, probitatem illius cognoscentes, revocauit eū beata Virgo dicens. Nō Ioanni, sed Theoderico, sanctorum Apostolorum Prępositó, deferas illum. Quòd si in Episcopatu non se bene habuerit: sicut per me illū adeptus est, ita per me illo priuabitur. Semper in ejus obsequio idem Theodericus deuotus fuerat: & sicut mihi notum est, quotidie Missæ ejus quotidianæ vult interesse, nūmum offerens singulis diebus. Tempore electionis, cùm Rex pro Episcopo Cameracensi intercederet, eique ab electoribus responderetur, quòd idioma terræ ignoraret, cessauit. Hoc ipsum prędixerat pręfatus Hermannus. Tunc electores personis quatuor vota sua cōmiserūt: à quibus in Antistitem electus est. Qui post dies paucos à malis consiliariis intantum deprauatus est, vt modicā haberet differentiam inter personas laicas & Ecclesiasticas, inter rusticos & monachos: æquè ab his vt ab illis telonia recipiens, indebitis exactionibus vtrosque grauans. His aliisque actibus malis Dei Genitrix irritata, egit, sicut ex superiori visione colligitur, vt indignè satis à Maguntino deponeretur Episcopo: æmulo ejus per electionem substituto. *Apollonius*. quàm durus fuerit Ordini nostro in Episcopatu, satis intellexi. *Cæsarius*. Idcirco meritò ab illa dejectus est, quæ Ordinis est advocata. Tanta illi cura est de Ordine: vt etiam eos, qui detrahunt illi, sine correptione non transeat. Verbi gratia.

Liber aureis literis scriptus.

Deprauatur cælitus in Episcopatum assūptus.

Caput XL.

De Scholari Coloniensi, quem S. Maria in somnis corripuit, cùm Ordini malediceret.

COLONIÆ scholaris est penè quatuordecim annorum, cujusdam ciuis filius: & Ecclesiæ sanctæ Mariæ in Capitolio canonicus. Iste miro modò Ordinē nostrum diligebat. Hoc anno cùm naues Ordinis timore prædonum Zelandiā transire non auderent: rumor venit Coloniam, quòd omnes essent deprędatæ. Et dixerunt quidam. Iustè actum est cum eis, monachi auari sunt, mercatores sunt: Deus illorum auaritiam sustinere non potest. Hujus verbis prædictus puer intantum iratus est, vt odio aduersus Ordinem concepto religioni detraheret: nec æquo oculo monachum siue conuersum respicere posset. Nocte quadam in somnis ante imaginem Dei genitricis sibi stare videbatur. Quem cùm illa seueriùs intueretur, & puer tremeret: faciem ab eo auertit, sic dicens. Male puer, optimis amicis meis, quos habeo in toto mundo, maledicis & detrahis. Quod verbum ille bene intelligens, & ex timore euigilans: amorem extinctum gratiā beatæ Dei genitricis in eius corde reaccendit. Quod autem Virgo pijssima spernentes se puniat & humiliet: exemplis duobus tibi ostendam. Alias me dixisse tibi memini superiùs de inuasoribus possessionum sanctæ Mariæ, quos humiliauit: & adhuc humiliare non desinit.

Seculares monachis gratis detrahunt.

Hac distinctio. c. 7.

Caput XLI.

De pœna Sibodonis & sociorum ejus, ob injuriam beatæ Virginis.

ANNO præterito duo milites germani, ministeriales Palatini Comitis Rheni, ex quibus vnus Sibodo, alter Baldemarus vocabatur: multis secum assumptis, armata manu venerunt in villam Cuselle, forum rerum venalium in odium Wallerami Comitis de Luzenborg spoliantes: & multa pecora aliaque diuersi generis spolia secum ducentes. Erat enim in eadem die triplex solemnitas: dies videlicet Dominicus, Natiuitas Dei genitricis, & dedicatio Ecclesiæ ejusdē villæ. Nocte præcedenti cuidam militi ex comitibus Sibodonis visio talis ostensa est. Beatam Virginem Christi pedibus vidit prouolutam: & clara voce dicentem. Conqueror tibi, Domine fili, de Sibodone & complicibus ejus: qui dedicationem Ecclesiæ meæ turbauerunt: hominesq; ad illam confluentes spoliauerunt: nullum diei tuæ, neque meæ natiuitati honorem deferentes. Quod enim eadem die futurum sciebat, jam perfectum reputabat. Miles de visione tremefactus, cùm Sibodoni eam recitasset, & ille paruipendēs recitata, ipsum somniasse diceret: renitentem, vt se sequeretur, coëgit. Dominus verò virtutum, qui de Chaldæa adduxit Nabugodonosor, per quem Iudæorum superbiam humiliauit, Walleramum juniorem, per quem matris suę injuriam vindicaret, aduocauit. Nam eodem die circa Nonam inopinatè cum armatis militibus Cusele intrauit. In dimidio enim anno illuc non venerat. Illi qui bona sua perdiderant quærimoniam de Sibodone facientes, cùm Vualeramus quò isset, vel vbi esset, interrogasset, responderunt. Domine ad quatuor milliaria in tali loco securè quiescit. Tunc ille furorem suum dissimulans, ait. Hodie festum est sanctæ Mariæ: bellare nobis non licet. Iussit tamen dextrarijs dari pabulum: vt modicùm quiescentes, fortiores ad conflictum redderentur. Ante solis occasum cum omnibus suis equis ascensis insecuti sunt hostes: & nocte super securos irruens, alios cepit, alios occidit, vixque aliquis euasit, pręter militem, qui viderat prædictam visionem. His ita gestis, dicebat mulier quædam Vualeramo. Domine, ecce capita prædonum istorum quiescunt in tali loco. Recesserant enim modicū à villa in curtim quamdam, illic dormientes omnes. Mox illuc diuertētes, cùm

Daniel 1. & alibi.

sepes & portam curtis inciderent, signumque militare Vuallerami clamarent, & hoc intimaretur Sibodoni: ille territus, cùm fugere vellet, surgere non potuit, neque pedem mouere de loco. Cui Balderamus cùm diceret, surge frater, fugiamus, respondit ille. Tu fugias, frater, ego enim fugere non valeo: quia super genua mea quasi massam plúbi sentio. Ad quod ille. Nec ego fugiam, tecum volens manere: sicque ambo capti sunt & occisi, soluentes pœnam sacrilegij in Dei genitricé cómissi. *Apollon.* Satis manifesta fuit vindicta hæc: concordans visioni & pœnæ factę in Vuillelmú de Helpestein, sicut dictú est superius. *Cæsar.* Non solùm matris injuriam Christus vindicat in operibus malis: sed etiam in verbis contumeliosis.

Hac distinctio. cap. 7.

Caput XLII.

De pœna lusoris, qui blasphemauit sanctam Mariam.

Exord. Ordin. Cisterc. distin. 5. c. 1.

LEGITVR in libro miraculorum Claræ-vallis de duobus lusoribus terribile quid. Cùm vni malè succederet, fortunæ alterius inuidens: vt furori suo satisfaceret, in Deum euomere cœpit verba contumeliosa. Quem socius, eodem maligno spiritu afflatus, compescens, ait. Sile, tu nescis enim maledicere, statimque Deum nimiùm blasphemans, cùm in matris eius injuriam erumperet: vox desuper audita est. Meam injuriam quocumque modò sustinui: matris autem meæ contumeliam nequaquam potero tolerare. Moxque super ipsam tabulam vulnere visibili inuisibiliter percussus, spumans expirauit. Et quid dicam de verbis contumeliosis: cùm etiam stultiloquia sine felle malitiæ contra sanctæ Dei genitricis imaginem prolata, nouerim in præsenti acriter satis punita?

Caput XLIII.

De pœna cujusdam matronæ de Veldenze, quæ de imagine S. Mariæ stultè loquebatur.

IN capella castri Veldenze quædam vetus imago est beatæ Virginis, in sinu tenens filium: non quidem per opus bene formata, sed multa virtute dotata. Matrona quædam eiusdem castri, quod situm est in diœcesi Treuerensi, die quadam in capella stans, ipsamque iconam respiciens, & sculpturæ indignans, ait. Vt quid hic stat vetus hæc rúbula? Beata verò Maria mater misericordiæ feminá stultiloquam, non, vt arbitror, apud filium accusans: sed pœnam pro culpa futuram alteri cuidam matronæ prędicens, ait. Quia Domina illa, (nomine eam designás), vocauit me rumbulam: semper misera erit, quoad viuet. Post paucos dies ab omnib⁹ suis bonis tá mobilibus quá immobilibus à filio proprio ejecta: miserabiliter satis vsque hodie mendicat, pœnam luens stultiloquij. Ecce sic B. Virgo diligétes se diligit & honorat: & contémnentes se punit & humiliat. *Apollo.* Si sacras imagines contemnentes tantam incurrunt pœnam: puto quòd venerátes illas merentur gratiam. *Cæsarius.* Hoc in sequentibus pleniùs cognosces.

Caput XLIV.

De alia matrona, quæ filiam à lupo raptam per eandem imaginem recepit.

IN prædicto castro matrona quædam habitat honesta ac deuota, nomine Iutta: hæc est illa, cui beata Virgo verba probrosa in suam iconam prolata conquesta est. Et meritò, summo enim honore eandem imaginem veneratur: salutationes, orationes, multasque venias coram illa faciens. Tempore quodam cùm filiam parvulam in villam proximam nutriendam tradidisset: & infantula jam triennis in area luderet: lupus ludentem quibusdam aspicientibus illam per gulam rapuit, raptamque in dorsum suum mittens, siluas vicinas petiuit. Quem aliqui cum clamore insecuti, sine ereptione puellę tristes reuersi sunt. Ex quibus vnus in castrum cucurrit: & matri in mensa sedenti raptum filiæ nuntians, ait.

Imaginum veneratio.

Domina lupus comedit filiam vestram. Cui illa turbata nimis respondit. Certè lupus non comedit, filiam meam. Mox tamen mensa amota surrexit, & in multa cordis amaritudine capellam intrans, imaginẽ Saluatoris de sinu matris evulsit: stansque contra illã cum multis lacrymis in hæc verba prorupit. Domina nũquam rehabebitis puerum vestrũ: nisi mihi incolumẽ restituatis puerum meum. Mira humilitas Reginę cœli. Quasi timeret carere filio suo, si non mulier rehaberet filiam suam: lupo protinus imperauit, & ille puellã dimisit. Insecuti plures de villa lupi vestigia, cum puellæ reliquias ad tumulandum quærerent: juxta fructetum illam deambulantem repererunt. Cui cùm dicerent, vnde venis filia? respondit illa. Mummart momordit me. Vestigia enim dentium lupi in gutture ejus cuti superficietenus incisa apparuerunt: in testimoniũ tanti miraculi ad hæc reseruata. Tunc filiam ad matrem ducentes, mox vt illã sanam vidit, effecta lætissima, cum gratiarũ actione ad imaginem sacram cucurrit: & puerũ sinui eius restituens, ait. quia restituisti mihi filiam meam: en tibi restituo filium tuum. Hæc mihi relata sunt à sæpè dicto Hermanno Abbate Loci sanctæ Mariæ, qui puellã vidit: & à matris ore, quæ dicta sunt, audiuit. Cùm adhuc Prior esset in Hemmenrode, & firmum haberet propositum resignare Prioratus officium: prædicta matrona ab Abbate ejus domno Eustachio, quem hospitio receperat, vt sibi eum transmitteret, petiuit, & obtinuit. Quem ante imaginem Dei genitricis ducens: ne officium suum resignaret, admonuit. Deo, inquit, non placet: si resignaueritis. Cui cùm ille diceret, vnde hoc nostis, respondit illa. Nemo mihi hæc reuelauit, nisi Domina ista, digito imaginem ostendens. Multa siquidem eidem deuotæ feminæ per illam imaginem reuelantur: plurima per illam beneficia consequitur. *Apollon.* Nesciui hacten⁹, tantas esse consolationes in imaginibus sanctorum. *Cæsarius.* Multas sancti in suis, & per suas, imagines virtutes operantur: maximè in illis, locis vbi venerantur. Numquid non recordaris juvenis apostatæ juxta Floreffiam, qui per imaginem beatæ Virginis consecutus est indulgentiã: similiter & sanctimonialis, quæ ab ejus imagine alapa suscepta, periculosam euasit tentationem? *Apollon.* Vtriusque bene memini, primi videlicet, miraculi in Distinctione secunda, & secundi in Distinctione præsenti: & stupor inuadit me, cum lignis audio vocem ad loquendum, manus ad feriendum, corporis incuruationem, sessionem, & reliquos motus vitales. Magis hoc admiror quam loquelam asinæ contra Balaam. Illa enim habebat animam motabilem: in lignis, lapidibus, siue metallis, nullus spiritus est. *Cæsarius.* Diuinus spiritus in omni creatura est per essentiam, & per potentiam: cui nihil impossibile est, nihil miraculosum: quia ad honorem sanctorum suorum hæc & his similia operatur. De imagine verò beatæ Virginis referam tibi quamdam visionem mirificam: quæ ante hoc triennium facta est.

Distinct. 2. cap. 12. *Hac distinctio. c. 33.* *Num. 22.*

Caput XLV.

De imagine beatæ Mariæ in Iesse.

IN introitu Frisiæ juxta ciuitatem Grimigensem, cœnobium quoddam sanctimonialium Ordinis nostri de nouo constructum est, vocabulo Iesse. Quæ dicturus sum, à Priore loci eiusdem audiui: & circa idem tempus imaginem ipsam vidi: & Missam coram ipsa celebraui. Est enim opere Angelico decenter exsculpta: effigiem repræsentans beatæ Virginis filium in gremio tenentis. Die quadã cùm custos candelam, quæ ante illam ardebat, dicta Missa extinxisset: & duo carpentarij oratorium propter opus suum intrantes illã reaccensam reperissent: dixerunt Priori. Domine, nisi moneatis custodẽ, vt cauta sit circa extinctionẽ hujus

candelæ: oratorium perdetis. Omnia enim lignea sunt: altare scilicet, candelabrum, & parietes. Vocata est illa & culpata: negauit, & extinxit. Carpentarij denuo ingressi, cùm prædictam candelam rursum ardere viderent, & mox hoc Priori prodidissent: iratus durè satis inuectus est in illam. Qui certus effectus ex verbis eius de extinctione, jussit, ne deinceps extingueret illã: scire volens quid hoc portenderet. Tota illa die & sequenti nocte, coram imagine prædicta ardebat candela: & in mane vix ad longitudinem dimidij articuli manus fuerat consumpta. In festiuitate beati Andreæ Apostoli, cùm vnus ex præfatis carpentarijs, vir simplex ac deuotus, modò in eodem cœnobio conuersus, ad Missam staret, & Sacerdos Euangeliũ inciperet: imago Saluatoris ipso intuente de sinu matris in quo sedebat, se erigens, coronam de capite ejus tulit, eamque suo capiti imposuit. Dicto verò Euangelio, cum ventum fuisset ad illum locum symboli, *Et homo factus est:* coronã materno capiti restituit & resedit. Hoc cùm simplex homo vidisset, & de nouitate visionis expauisset, ait intra se. Melius est, vt taceas: si dixeris, non credetur tibi. Cumque in festo sancti Nicolai eandem visionem eodem modò quo priùs, vidisset: timens diuinam offensam incurrere, si taceret: Priori visa per ordinem recitauit. Et quia repositionis locum exprimere non poterat, vtpote laicus: interrogatus de hoc respondit, quando nominata fuit Maria. Mox Priori occurrit, quod in festo Confessorũ Ecclesia *Credo in vnum Deũ*, dicere non consueuit. Vocásque socium suum, ait. Dixistis vos Missam in conventu in die sancti Nicolai? Ipse tunc domi non fuerat: respondente illo, etiam: subjunxit. Dixistis *Credo in vnum Deum?* Dixi, inquit. Et Prior. Non rectè fecistis: non enim est Apostolus. Ad quod verbum ille respondit. Certè ego sanctũ Nicolaum equalem habeo multis Apostolis: sicque Prior de visione certificatus est. *Apollon.* Mysterium visionis hujus nosse desidero. *Cæsarius.* Diadema regium videtur hoc loco signare carnem Virginis gloriosam: quã de semine traxit regio, Christus verò maternam coronam capiti proprio imposuit: cùm per Sacramentum Incarnationis carnem de Virgine sumptam suæ diuinitati vniuit. Vnde ad considerationem tanti mysterij, Spiritus sanctus nos inuitans: dicit in Canticis Canticorũ. *Egredimini, filiæ Sion, & videte Regem Salomonem,* idest Christum verum pacificum: *in diademate,* idest in carne humana, *quo coronauit eum mater sua* virgo Maria, *in die desponsationis ejus,* quando Angelo nunciante in ejus vtero cœlestes celebratæ sunt nuptiæ, inter naturam diuinã & humanam. Per hoc autem quod ad illa verba, *Et homo factus est,* coronam materno capiti reposuit: dicere videbatur. Mater, sicut ego per te particeps sum humanæ substantiæ: sic tu per me particeps facta es diuinæ naturæ. Christus enim, qui Deus est & homo: corpus suum & membra accepit de beata Virgine. Hæc de perfectorum consolatione sunt dicta, per sacram ejus imaginẽ. Audi nunc aliud genus consolationis, de hoc, quod in exordio hujus distinctionis dictũ est, apud ipsam esse electuaria confortatiua.

Candela diuinitus accensa, diu ardens vix diminuta.

Cant. 3.

Desponsatio Christi quando facta.

Caput XLVI.

De monacho medico, cui sancta Maria in choro electuarium suum primò negauit & postea emendato donauit.

FVIT in Ordine nostro quidam Physicus, magis habitu quam actu monachus, occasione medicinæ per prouincias discurrens: & vix vmquam, nisi in præcipius festiuitatibus, ad monasterium reuertens. In quadam sanctæ Dei genitricis solemnitate cùm nocte staret ad psallendum, ipsa Virgo beatissima multa claritate circumfusa chorũ ipso vidente intrauit: psallentes circuiuit: & de pixide

quam

quam in manu portabat, electuarium per cochlear hauriens, singulis in os mittebat. Ad ipsum verò veniens, cùm pertransiret & diceret, tu de meo electuario nō indiges, quia medicus es, & plurimas tibi impendis consolationes: ille tristis trāseuntē oculis sequebatur, culpā recognoscens. Ab illo enim tempore, non nisi per obedientiam coactus, de monasterio egredi consensit: omnes corporales cōsolationes sibi temperauit. In proxima sua solemnitate domina nostra prædicto modo famulos suos visitans, postquam ad medicum venit, gradum fixit, & ait: Quia te emendasti, tuis medicamentis mea pręferens: ecce de meo electuario sicut cæteris tibi impertior. De quo vt gustauit, mox tantū dulcedinis ac deuotionis concepit, vt deinceps stabilis in congregatione maneret: & omnia carnis cōmoda tamquam stercora reputaret. Electuarium istud gratia deuotionis intelligitur: cujus virtute psallentes confortantur: cujus dulcedine labor Vigiliarum vertitur in delicias. Hujus species aromaticæ sunt, memoria cōpunctiua Dominicæ conceptionis, natiuitatis, & reliquorum sacramentorum Christi: quæ omnia melliflua spe futuræ retributionis condiuntur, & meritis beatæ Virginis psallentibus infunduntur. *Apoll.* Placet quod dicis. *Cæs.* Quòd apud beatam genitricem Dei vnguenta sint sanatiua, testatur Sponsus in Canticis, dicens. *Meliora sunt vbera tua vino: odor vnguentorum tuorum super omnia aromata.* Et in alio loco in persona illius. *Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans, odorem dedi,* &c. Quantæ virtutis & gratiæ eadem sint vnguenta, sequens declarabit exemplum.

Cant. 4.
Eccli. 24.

Caput XLVII.

De Sanctimoniali, cujus tibiam læsam S. Maria in visione vnxit & sanauit.

CONtigit ante annos paucos in quodam Cœnobio Sanctimonialiū Ordinis nostri satis mihi noto, res valde delectabilis. Est ibi quędam soror, & ipsa mihi nota: vitę probabilis, multumque fervens in obsequio beatę Virginis. Hęc cùm in genuflexione nimio impellente fervore, tempore quodā genu vel tibiam vulnerasset, atque meridie in infirmatorio dormiret: visa est in somnis ei astare beata virgo Maria, pyxidem vnguenti portans in manu sua: immissisq; digitis de eodem vnguento perunxit vulneratam tibiam virginis. Statim tanta fragrantia affuit, vt sorores in proximo dormientes odore illius excitatę surgerent: & ad lectum ejus venientes, eo quod major ibi sentiretur virtus odoris, dormientem excitarent. Cui cùm signassent, quis vel vnde esset odor tantus: illa causę non ignara, imò per eadē signa jam de veritate visionis certior effecta, nihil illis dicere vel resignare voluit: tantùm innuens, vt irent dormitum. Quæ cùm rursus obdormiuisset, iterū affuit Mater Domini: secum illam per visionem ducens in pomeriū. Cui manum sub mento ponens, dixit. Modò dimitte te super genua tua. Quod cùm fecisset, Dña nostra subjunxit. De cætero sic modestè & disciplinatè debes petere veniā, instruens illam. Et adjecit. Singulis diebus Sequentiam, *Aue Dei genitrix*, mihi ad honorem dicere debes, & ad singulos versus veniam petere: multū n. in ea delector. Sanctimonialis verò evigilans, vt experiretur, si esset aliquis in visione effectus, tibiā conspexit: quam non sine admiratione sanatā inuenit. *Ap.* Quantū ex hac visione conjicio, minus placet B. virgini in oratione feruor indiscretus, & in genuflexionibus motus indisciplinatus. C. Non cōtradico: vt enī de psona Dei genitricis taceā, nomen eius non tam sententiis q̄ viuis exēplis dulce sup mel ostendā. *Cap.* XLVIII. *De Incluso, qui per* Aue Maria *miram sensit dulcedinē.*

Feruor indiscretus cauendus.

IVxta Ecclesiam sancti Severini in Colonia inclusus quidam habitabat, Marsilius nomine, in Thuscia ad S. Sebastianum quandoq; Episcopus: & tempore schismatis, quod fuit inter Alexandrū & Paschalem ab ipso Alexandro depositus.

Ee

Hunc cùm matronæ ciuitatis frequentarent, & vna ei confessa fuisset, quòd dominæ nostræ nomen dicere non posset sine quadam mira dulcedine: de causa tātæ gratiæ requisita, respondit. Singulis diebus in honore ejus quinquaginta AVE MARIA cum totidem veniis dicere consueui: per quæ tantam dulcedinem merui, vt omnis oris mei saliua orationis tempore in mel videatur conuersa. Quod cùm audisset jam dictus inclusus, exemplo devotæ feminæ vix per sex hebdomadas Angelicam salutationem præfato modo & numero cōpleuerat: & ecce tātam dulcedinem sentire cœpit in illius dulcissimæ salutationis prolatione, in ore & gutture, vt mellis dulcedinē longè transcenderet ipsa dulcedo. Eamdem dulcedinem meruit de Ordine nostro quidam monachus, exēplo illius prouocatus. Hęc mihi relata sunt ab eodem incluso. Ecce his tribus exemplis satis ostensum est, nomen ejus esse super mel dulce: & quòd hereditas ejus sit super mel & favum. A. Vt quid
Eccli. 24. appositū est, *Super mel & fauum hereditas* ejus? C. Repetitio confirmatio est. Quod hereditamus, hoc frequentamus. In fauo cera est & mel. Cera quia tenax est, pertinet ad memoriā mel exprimit dulcedinem. Non nisi per jugem memoriam nominis Genitricis Dei, præmissa dulcedo poterit adipisci. Cera enim illumi-
Eccli. 49. nat: mel cibat & inebriat. Nomen Mariæ *in compositionem odoris factū opus pigmentarij. In omni ore quasi mel indulcabitur: & vt musica in conuiuio vini.* Vtrumque enim, illuminationē & refectionem, sancti huius inuocatio nominis operatur: sicut in supradictis ostensum est exemplis. *Apol.* Ex quo tanta bona pnomen beatæ Virginis conferuntur peccatoribus & justis: de cætero memoriæ meę tenaciùs inhęrebit. *Cæs.* Hoc si feceris: in fine tuo consolationem eius expieris. Quòd verò morientib' assistat, eisq; suam mellifluam pręsentiā ostendat, pręsto sunt exempla.

Caput XLIX.

De Monacho, quem beata virgo deosculata est ante mortem.

IN quadam domo Hispaniæ Ordinis nostri, quæ Pumeratre vocatur, duo adolescentes sunt conuersi, & tam laudabiliter conuersati, vt esset vita illorū aliis in exemplum. Ex quib' vnus in obsequio beatæ Virginis ita fervens extitit ac deuotus, ita in horis ejus decantandis morosus & intentus: vt non solùm in singulis versibus, sed etiam in singulis verbis memoriam ipsius haberet: sicq; horam horę cum maximis laboribus penè continuaret. Qui cùm annos decem & septem fecisset in Ordine, graviter infirmatus est: & ministrauit ei socius suus, ex licentia Prioris. Sciens eum virum sanctū, & in servitio Dei Genitricis deuotissimum, vt aliquid sibi diceret ad ædificationem, intuitu mutuæ charitatis, flagitauit. Cui ille cùm nihil negare posset nec vellet, respondit. Heri Domina nostra visitauit me: & quia die septimo ad Dominum sim migraturus, prædixit, & adjecit: quia præ cunctis mortalibus mihi intentiùs seruiuisti, & ego tibi faciam, quod nondū alicui feci: collumque meum stringens, dedit mihi osculum. *Apol.* Hic legentibus oriri potest scrupulus: quia superiùs dictum est, quòd militi tentato osculum dederit. *Cæsar.* Visio ista illam tempore pręcessit. Cùm autem agonizaret die & hora prædicta vir beatus: Prior dormiens, cellam in qua jacebat, turbam candidatorum introire vidit: qui se propter animam illius deducendam advenisse, dicebant: statimque ad percussionem tabulę excitatus, surrexit & accurrit: & quia cælestis esset exercitus, à quibus deuotus Genitricis Dei famulus foret deducendus, minimè dubitauit. Hoc Dominus Arnoldus Abbas Cisterciensis, Treueri positus multis recitauit: dicens, veraciter in domo, in qua priùs Abbas fuerat, gestum.

Caput L.

De Conuerso, cui beata Maria finem prædixit.

IN domo, quæ vulgari nomine Hémenrode dicitur, Conuersus quidam fuit, vocabulo Hermannus, nemorali aratro cujusdam grãgiæ deputatus. Erat autem sincerissimæ vitæ, & multas à Deo consolationes secretò percipiebat: ex quibus perpaucæ ad nostrã peruenerunt notitiam. Is in officio suo habebat inter alios boues juvencum ferocem ac superbum: quem ad opus vix aut nullatenus sine labore adducebat. Hunc ergo cùm vice quadã jugo vellet colligare, & modis omnibus recalcitrantem nequiret cõpescere: commotus animo in silvam divertit, & fustem ad rebellem taurũ feriendum incidit. Cui minaciter cum vecte venienti, nescio quo spiritu duct⁹ taurus occurrit, pedibusq; ejus prostratus, licet non verbis, gestu tamen humiliati corporis veniam flagitauit. Quo viso vir Dei placatus, ait. Misericordiam quæris, misericordiã tibi non denegabo. Surge, & caue, ne me de cętero inquietes. Ab illa autem die taurus idem omnẽ deposuit feritatem, adeò vt in gratia mansuetudinis nullo conjugalium suorũ inueniretur inferior. Idem frater alio tempore, cùm diurnis laboribus fatigatus, post Cõpletorium pausaturus, in suo stratu se collocasset: subitò recordatus est, quòd ipso die vnam horam, quam decantare solebat in honore beatæ Virginis, pro instantia occupationis distulerat, & dilatam obliuione intercedente neglexerat. Exiliit ergo de stratu suo, vt quod neglexerat, vel tunc suppleret. Sed ejus miserata labores domina mundi, repente astitit ei: imperans, vt quiesceret, & ipsa pro eo horã neglectam supplere deberet. Quando autem Dominus Deus justam laborib⁹ ejus remunerationem reddere decreuit, immisit ei infirmitatem corporis: sed animi gaudiũ & consolationem non subtraxit. Igitur cùm per aliquot dies ęgrotasset, venit Abbas Gisilbertus, tam eum quàm cæteros infirmos visitare. Cui cùm diceret, non erubescis, frater Hermanne, quòd frater Godefridus erit prior tuus in regno cælorum? demonstrato quodam conuerso ibidẽ infirmo, qui triennium vix perfecerat in Ordine. Respondit. Non, domine: sed quidquid boni ei Deus facere voluerit, bene cupio ei. Dixit ei Abbas. O! tu semper rides. Facies enim ejus quasi naturaliter ad ridendum disposita erat. Habe licentiam eundi ad chorũ, & ad opus tuum. Respondit. Ego ibo, quò Deus voluerit. Et quò, inquit, ibis? Respondit. Ad cęlorũ regnum. Quando ergo, ait, morieris? At ille: post biduũ. Nam & tertia post hanc die, incipiente Missa hic ero, & incipiente Euangelio hic adhuc ero: sed antequam finiatur, in regno cælorum ero. Et videtur mihi hoc triduum prolixi⁹ esse, & ampliùs me grauat, quàm totum tempus vitæ meæ, quod feci super terram. Vnde, inquit, ista nosti? Respondit ille. Beata Virgo domina nostra hic fuit, & consolata est me. Sed & ego raptus sum in cælum: vbi etiam videre merui beatitudinẽ, quam Deo largiente habiturus sum. Ab illo ergo die frequentissimè eum Abbas visitauit. Iam aduenerat dies tertia: & instante hora Missæ accessit ad eum felicis memoriæ frater Theodericus de Cellario minister ejus, & dixit. Frater Hermãne, Poterone ego ire ad Missam? Erant enim dies Quadragesimæ. Qui ait. Non. Sinite alios ire, vos autem manete mecum: & præparate aquã calidam, vnde lauari debeam. Et post paululum. Sternite mattã, & advocate duos fratres, qui vos adjuuent: tempus est migrandi. Pulsata igitur tabula circa principiũ Euangelij, cõventus occurrit, & ipse Abbas inter primos: sicq; sancta illa anima, sicut prædixerat, ante finem Euangelij soluta est. *Apoll.* Non miror, si justus desiderauit mortẽ: quẽ auctrix vitę consolata est ante mortẽ. *Cæs.* Non solũ pręsentia ej⁹ infirmis dat fiduciã moriendi: sed etiã morientib⁹ risum excitat, qui est signũ magnæ lętitiæ.

Caput LI. De Converso, qui in fine B. Mariam vidit.

COnuersus quidam, adolescens ætate, Friso natione, in Luka, cujus suprà memini, grauiter infirmabatur. Deductus ad extrema: in ipsa agonia, sicut mihi retulit monach⁹, qui vidit, & præsens fuit: ridere cœpit. Cui cùm diceret vn⁹ ex circũstantibus: Pauo, (hoc ei nomen erat,) cur modò rides: respondit. Cur non rideam? Ecce Domina nostra præsens est: & iam animam meam suscipiet. Videtur mihi in isto versiculus Poëtæ impletus. *Incipe, parue puer, risu cognoscere matrem.* Puer erat virtute idẽ conuersus: quia simplex & purus, parvus, humilis, & mansuetus. Haud dubiũ, quin ostenderit beata Virgo moriẽti maternos gestus: quia non risum, sed timorem vultus excitat seuerus.

Ridet frater in agonia.

Virgil.

Caput LII. De sanctimoniali, cui morienti B. Maria apparuit.

SImile contigit Coloniæ, in Ecclesia sancti Mauricij. Cùm quædam sanctimonialis bonæ vitæ in extremis ibidem laboraret, & sorores morientẽ circũstarent: illa serenata facie subridẽdo, cunctis audientibus in hæc verba prorupit. Bene veniat dulcissima Domina mea, bene veniat: sicq; repressis labijs expirauit. Multum enim illam diligebat. Vnde & in illa hora terribili dilectã meruit videre, visam salutare: atq; per eam & cũ ea celestem thalamum intrare. *Apollon.* Spero, quòd dæmones, qui etiam viris sanctissimis in exitu nimis sunt importuni, in præsentia tantæ majestatis subsistere non possunt. *Cæs.* Hoc tibi ostendere volo per exemplum.

Monialis moriendo subridet

Caput LIII.

De Vuarnero monacho, cui in extremis B. Maria subuenit, cùm à dæmonibus terreretur.

CIrca hoc triennium monachus quidã, Warnerus nomine, in Eberbaco defunctus est: ætate quidẽ adolescens & imberbis, sed mente canus. Hic cùm ante horã exitus sui, sicut ab ejus Abbate didici, dæmones circa se videret: illorum importunitate valde turbatus, clamare cœpit, sancta Maria libera me ab istis vilissimis: crebriùs hæc repetens. Hujus clamorem audientes ij qui circa eũ erant, satis mirabantur: scientes eum taciturnum esse, & vix ad interrogata respondere. Post modum respirans & inclinans: ait. Bene veniat carissima Domina mea: bene veniat. Moxq; manũ contra dæmones leuans, & eis insultans, subjunxit: Modò jacete vos ibi, modò jacete ibi: sicque post modicũ placido vultu expirauit: Angelis gaudium faciens in cœlo, sed non modicũ dolorem fratribus in monasterio. Fuerat enim adolescens bonus & disciplinatus: virgo corpore & mente. Nec dubitandum est, quin in aduentu Reginæ cœli omnis illa turba spirituum malignorum impulsa sit & dejecta: sicut in ortu solis nebula dispergitur matutina. *Apollo* Si Domina nostra clementissima in morte peccatorũ, sicut supradictum est, sua sola misericordia dæmonũ cachinnos compescuit: non miror, si in obitu hujus iusti, terrores illorum indebitos repressit. *Cæsar.* Bene sentis. Dignum erat, vt mater totius castitatis: etiam ante mortem in suo famulo tam jocunda visitatione remuneraret virtutem castitatis. Nec hoc miror de perfecto monacho: cum ob eandem virtutem nouerim præsentiam suam cuidam sæculari clerico morienti, Dei genitricem exhibuisse.

Cap. 9.

Caput LIV.

De canonico Coloniensi, cui in fine sancta Maria se ostendit.

QVidam canonicus majoris Ecclesiæ in Colonia, cùm in extremis ageret: beatam Mariam præsentem vidit, & agnouit. Quam visionem cùm circunstantibus recitasset: alapam sensibilem inuisibiliter recepit. *Apollonius.* Quæ fuit ibi culpa? *Cæsarius.* Puto, quod inanis gloria: quæ mox per alapam eandem est sanata. Vocabatur enim Albertus: & licet corpore fuerit castus,

satis tamen extitit sæcularis, & delicatus, atque in vestibus curiosus. Ne autem causari possis, quod vniuersalis Domina tantum claustralibus, virginibus, vel continentibus, decedétibus suam præsentiam visibiliter impendat, eosque ad vitam æternam perducat: personam laicam & vxoratam tibi proponam.

Caput LV.

De Simone crucesignato, quem sancta Maria morientem consolata est.

CIVIS quidam de Tulpeto, vir honestus, Cono nomine, in hac extrema expeditione signatus, cũ alijs peregrinis ad mare vsque peruenit. Ibi graviter infirmatus, cùm moritur⁹ esset, cœpit mirabiliter jocundari. Requirẽtibus socijs de causa lætitiæ, respondit. Quare non gaudeam? Ecce Domina nostra sancta Maria hic præsens est: & hæc mihi dixit. Cono, quia reliquisti vxorem & filios tuos, & omnia, propter honorem filij mei, periculis te exponens: ego bene & plenè tibi retribuam. Qui statim exclamauit. En video cœlum apertum, & in eo sedem mihi paratam: ad quam celeriùs sum ascensurus. Moxque sacro oleo postulãs se inungi: & viatico Dominici corporis muniri, hominem peregre deposuit: & sicut verus peregrin⁹ in cœlesti patria laboris sui pręmium suscepit. *Moribundus aduentu B. Mariæ lætatur.* *Apollon.* Non miror, si homo iste justus, vel potiùs per crucis signationem justificatus, tam mirifica vidit & promeruit: sed si nosti, dic vnde mirer. *Cæsarius.* Duo tibi dicam exempla diuinę pietatis, ejusque genitricis: quæ te non solum in admirationem, imò etiam in stuporem meritò conuertant.

Caput LVI.

De Milite decollato, qui per eam euasit gehennam.

MILES quidam nobilis, sed criminosus, tempore quodam ab inimicis suis captus est. Et quia mortales erant inter eos inimicitiæ; visum est eis expedire, vt in instanti occideretur. Cernens vir nobilis sibi mortem imminere: & nullũ adesse remediũ vitæ: supplici voce dixit ad illos. Rogo vos intuitu Dei, vt mortem meam differre dignemini: quatinus alicui Sacerdotum peccata mea possim confiteri. Respõderunt illi. Non est nobis hæc dilatio tuta. Contingere posset, vt cognati & amici tui venientes eriperẽt te de manibus nostris: & esset error nouissimus peior priore. Qui cùm præcepissent, vt se prosterneret ad decollandum: dixit hoc verbum. Deus tu scis voluntatem meam. Et subiunxit. Animam meam cõmendo Virginis filio, sicque decollatus est. Et tunc temporis obsessus quidam in vicinia erat: cui cùm diceret quidam, audita morte tanti tyranni, modò magnum habetis gaudium, propter animam illius militis facinorosi: lugubri voce respondit. Nequaquam. Vnum enim verbum protulit: propter quod saluatus est. Haud dubium, quin ope B. Virginis, cujus filio animam occidendus commisit, pœnis gehennæ sit subtractus: & cum latrone confitente paradisi gaudijs addictus. Aliud tibi referam, vnde ampliùs mireris: quod mihi quidam Abbas Ordinis nostri retulit: circa hoc quinquennium dicens illud contigisse.

Caput LVII.

De latrone decollato, quem sancta Maria sepeliri iussit in Ecclesia.

IN vicinia ciuitatis Tridentinæ, sicut mihi retulit quidam Abbas, latro nominatus versabatur, à quo multi deprædabantur: & qui se defendere voluerunt nec potuerunt, occidebantur. Hic cum die quadam quemdam monachum Ordinis nostri obuium haberet: sperans quod pecuniã portaret, ait. Nisi voluntariè sequaris me, occidam te. Quem cùm monachus sequeretur, & quæreret in via quis esset, vel quid operis haberet: respondit ille. Ego sum latro ille famosus: nomen suum exprimens. Cui cùm monachus diceret, iam incipitis canescere, & non timetis vitæ vestræ: respondit ille. Non plusquam pecus. Et tacuit monachus. Veniens autem in spelũcam illius: ait intra se. Si posses hominem hunc conuertere: magnum Deo præstares obsequium. Dixitque ad latronem. Si licet mihi aliquid vos interrogare? Respõdente illo, licet: monachus subiunxit. Qualis extitit vita vestra à principio? Respondit ille. Pessima. Quando puer eram, cum omnibus meis coætaneis contendebam: factus adolescens, furtis operam dedi: deinde in virum proficiẽs, latrocinia exercui. In quibus adeo profeci: vt hodie caput & magister sim omnium latronum huius prouinciæ. Ad quod monachus. Numquid non timetis pœnas æternas huiusmodi operibus præparatas? Dicente illo, de anima nulla mihi quæstio est, eo quòd perdita sit. Monach⁹ respõdit. Quid si possem vobis ostẽdere viam salutis: velletis mihi acquiescere, nec ne? Ait latro. Etiam vobis consentirem. Et ille. Ieiunate, inquit, vnum diem in hebdomada in honore sanctæ Mariæ genitricis Dei: & nullum in illa lædatis. Et sciatis pro certo, quia gratiam apud filium suum vobis obtinebit. Respondit latro. Hæc reuera faciam, & iam voueo: nihil eo die comedam, nullum deprędabor: nullum lædam. Elegitque diem sabbati: nihil in illo mali operans, imò plurimos à sociorum manibus deprædandos siue occidendos, ob honorem beatæ Virginis eripiens. Eodem tempore, Tridentum ab hostibus per circuitum infestabatur: & exeuntes satellites ciuitatis, cùm hostes die sabbati insequerentur, iamdictum latronem inermẽ propter sabbatum cum cæteris ceperunt. Et cùm esset fortissimus, non se defendebat, cũ caperetur: non se excusabat, nec loqui voluit interrogatus, cùm duceretur. Veniens in ciuitatem: mox

vt cognitus est, patibulo adiudicatus est. Nutu tamen, vt creditur, beatæ Virginis, super pulchritudinem corporis eius iudices moti, in hoc cōvenerunt, vt prouincia abiurata viueret. Quod cùm ille abnueret, & diceret, non faciam: melius est enim, vt hic peccata mea luam, quàm in futuro, responderunt. Visne tu, vt decolleris. Non curo, inquit, qualis sit pœna: dummodo occidar. Et illi. Vis vt vocetur tibi Sacerdos? Respondit. Non est necesse, omnes enim Christiani estis: omnibus vobis omnia peccata mea confiteor. Quod cùm fecisset, cum multa contritione nihil se boni vmquam fecisse testabatur: prçter illud ieiuniū, quod à monacho didicerat, sicque extra ciuitatem decollatus est, & in eodem loco sepultus. Nocte eadē, vigiles portatū circa eius tumulū luminaria viderunt. Quinq; enim matronæ corpus effodientes, & caput corpori adaptantes, posuerunt in feretro: miræ texturæ purpura superiecta. Ex quibus quatuor singulas candelas ardentes in manibus habentes per quatuor partes feretrum tollentes: quinta, quæ clarissima omnium erat cum candela sequente, ad portam vsque peruenerunt, ibi corpus deponentes. Custodes ista videntes timuerunt: putantes esse phantasma. Quibus illa dicebat. Dicite Episcopo vestro, vt capellanū meum à vobis decollatum in tali loco Ecclesiæ honorificè sepeliat: minas addens, si negligeret. Et nominauit se. Mane cùm Episcopo hæc nunciata fuissent, cum clero & populo exiens purpuram deposuit: caput præcisum corpori vnitum videns expauit: texturamque purpuræ humanū artificium excedente admiratus, relatis credidit: hominemq; cum timore & honore maximo, non vt latronem, sed vt Christi martyrem, in loco designato sepeliuit. Ab illo tempore vsque hodie vix aliquis adultus in illa prouincia invenitur: qui eius exemplo diē sabbati in honore Dominæ nostræ non ieiunet. *Apollon.* Cùm opera bona extra charitatem facta mortua sint: quomodo jeiunium, siue aliud opus, secundum genus bonorum, tempore latrocinij gestum, Dei genitrici placere potuit? *Cæsar.* Per obsequium, quod beatæ Virgini impēdit, habilem se reddidit gratiæ: per finalem contritionem factus est filius gloriæ: per pœnam temporalem, quam libenter ac patienter sustinuit, purgatorij pœnas euasit. *Non enim punit Deus bis in idipsum*: nisi medicina contemnatur. Non audeo aliter diffinire. Legimus enim in Vitis Patrum, cuidam latroni conuerso pietatis opera, quæ in latrocinio egit, enumeranti: sanctum respondisse Paphnutium, numquā aliquid tale egi, idest tam magnum in vita mea. *Apollon.* Historia hæc tam mirabilis valde accendere debet peccatores in amorem sanctæ Dei genitricis. *Cæsar.* Adhuc vnum superest capitulum, quod omnes Ordinis nostri professores magis omnibus quæ audisti in illius amorem acendat: propter quod præsenti distinctioni pro conclusione illud inseram: quia quod nouissimo loco dicitur, memoriæ fortiùs imprimitur

Naum 1. secundùm Septuaginta.

Caput LVIII.

De monacho, qui Ordinem Cesterciensem sub ejus pallio vidit in Regno cœlorum.

MONACHVS quidam Ordinis nostri Dominam nostram plurimùm diligens, ante paucos annos mente excedens, ad contemplationem gloriæ cœlestis deductus est. Vbi dum diuersos Ecclesiæ triumphantis Ordines videret, Angelorum videlicet, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum: & eosdem certis characteribus distinctos: idest in Canonicos regulares, Præmonstratenses, siue Cluniacenses: de suo Ordine solicitus, cùm staret & circumspiceret, nec aliquā de illo personam in illa gloria reperiret: ad beatam Dei Genitricem cum gemitu respiciens, ait. Quid est, sanctissima Domina, quod de Ordine Cisterciensi meminem hic video? Quare famuli tui tibi tam deuotè famulantes, à consortio tantæ beatitudinis excluduntur? Vidés eum turbatum Regina cœli: respondit. Ita mihi dilecti ac familiares sunt ij, qui de Ordine Cisterciensi sunt: vt eos etiam sub vlnis meis foueam. Aperiensq; pallium suum, quo amicta videbatur, quod miræ erat latitudinis, innumerabilē multitudinem Monachorum, Conuersorum, Sanctimonialium, illi ostendit. Qui nimis exultans, & gratias referens, ad corpus redijt: & quid viderit, quidve audierit, Abbati suo narrauit. Ille verò in sequenti Capitulo hæc referens Abbatibus, omnes lætificauit: ad ampliorem sanctæ Dei genitricis amorem illos accendens. Igitur quia Virginem beatam, imò speculum virginitatis, cujus merita & gloria omnem sanctorum altitudinem transcendunt, laudare non sufficio: quasi imperitus orator, illam laudando deficio. Ipsam igitur, ejus adiutus orationibus deprecor, vt defectum meum suppleat ipsa: & quæ scripta, vel quæ scribenda sunt, fructuosa faciat. FINIS DISTINCTIONIS SEPTIMÆ.

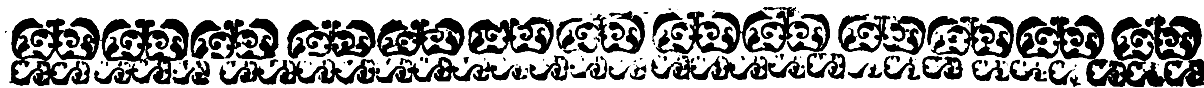
Ordines beatorum.

Ordines Religiosorum illius tēporis.

Caput sequens deerat exemplari, quo vsi sumus, ideo omissum fuit: postea autem in altero Codice repertum visū fuit illud huc referre. Hic autem est eius titulus in prædicto Codice. Caput XXII. *De fratre in Arnsber, quem beata Virgo per seipsam visitare dignata est.*

IN Arnsburg, domo Ordinis Cisterciensis, fuit quidam frater deuotissimus erga beatam Virginem Dei Genitricem Mariam. Hic dum aliquantum temporis in ejus domo seruitium peregisset, æstu cordis incredibili cœpit anxiari: aliquam sibi specialem visitationem à matre misericordiæ cupiens impartiri. Igi-

tur intempestæ quadam noctis hora, dum in stratum se ad requiescendum collocasset, oculis somnum non capientibus, toto cordis affectu fiducialiter inuitare cœpit beatam Virginem de alta sede polorum descendere ad se inuisendum. Cùm repente è lecto prosilit, & pomerium quoddam dormitorio contiguum ingreditur. In quo aliquantum resedit, oculis cordis & corporis sursum arrectis, cùm ecce virgo pulcherrima ingreditur, his eum verbis alloquens. Nunquid non desideratis audire cantum meum? Quo respondente, desidero, tam dulciter modulata est, vt vix aures humanæ sufferre possent. Melodia autem illa terminata inclinauit se virgo, & abijt. Et post pusillum, vidit aliam virginē ingredientem, ad instar prioris, nimio fulgore micantem. Quæ etiam dulce melos cecinit, & recessit. Quas intellexit fuisse beatam Catherinam, & Agnetem. Et post paruum interuallum, ecce gloriosissima mater misericordiæ, Maria, per semetipsam visitare dignata est deuotum sibi famulum: quæ etiam omnes sibi in veritate seruientes, neque hic neque in futuro sua gratia destituet. Venit ergo circumvallata agminibus Angelorum, omnem terræ noctis horrorem vultus claritate ac splendore lampadum fugans: propiusque accedens, blanda voce eū compellare cœpit. O frater charissime, si placuerit, qualitercumque recompensabo devotissimum famulatum tuum dulci melodia. Beata itaque Virgine melos præcinente, frater ille quasi in extasi factus, in faciem corruit, & omnis illa visio disparuit. Interim fratres ex more ad matutinalem surgunt synaxim, prædicti fratris absentiam vehementer admirantes: quia nunquam diuinis officijs se subtrahere solitus erat, nisi graui infirmitate depressus, vel quolibet vtili negocio occupatus. Quapropter, quia reuerendus omnibus habebatur, officinas totius monasterij perlustrantes, tandem in prædicto pomerio repererunt, vultus habentem in terram demissos. Quem eleuantes, & in lectum deponentes, omnem diligentiam adhibuerunt. Qui sospitati redditus, per præceptum Abbatis sui coactus est omnem rei ordinem pandere. Postea non ingratus beneficijs sibi collatis, reliquum tempus vitæ feruentius in Dei seruitio, atque eius pijssimæ genitricis perfecit: tandemque fine beato quieuit. Hæc mihi relata sunt à Religiosa vidua, sorore eiusdem fratris: quæ omnia testata est se veraciter intellexisse.

DISTINCTIO OCTAVA,

De diuersis Visionibus.

CAPVT PRIMVM.

Quare in octaua Distinctione de diuersis visionibus tractetur.

MIRARI poteris, quare distinctionem diuersarum visionū ad octavum distulerim locum. Non absque ratione & causa sacramenti noueris hoc factum. Sicut enim Christus scalam in Euangelio composuit ex octo beatitudinibus, per quam cœlos conscendere possit omnis Christian⁹: ita in hac distinctione scala erigenda est ex totidem Ordinibus, per quam humanæ visioni descendat cœlestis exercitus. Duo latera hujus scalæ sunt duo genera visionum, spiritualis scilicet & corporalis: ita tamen, vt per spirituale, omnis visio intelligatur, in qua solus spiritus operatur. *Apol.* Quæ est visio corporalis? *Cæsa.* Cùm aliqua Dei dono corporaliter videntur, & per illa aliquid significatur: vt sicut Elizæus vidit currus igneos in raptu Eliæ, & Rex Balthassar articulos manus scribentis in pariete. Hanc visionem sæpe Angeli, necnon & animæ sanctorum in subjectis corporibus à mortalibus oculis corporeis contemplantur: vt postea dicetur sub exemplis. *Apollon.* Quæ est visio spiritualis? *Cæsar.* Quæ fit per imagines sine corporibus: vt fieri solet in extasi, & in somnis. Sub hac comprehendamus & visionem intellectualem, licet multum differat ab ea: quam quidam dicunt esse triplicem, scilicet ænigmaticam, quam habent viatores: presentariam, qua vtuntur ciues: & mediastinam, quam habuerunt Adam & Eua in paradiso. *Apollon.* Quid est visio intellectualis? *Cæsar.* Visio intellectualis siue mentalis, est, quando nec corpora nec imagines rerum videntur: sed incorporeis substātijs intuitus mentis mira Dei figitur potentia. In summo gradu hujus scalæ locemus Christum, qui Deus est & homo: caput & origo omnium sanctorū. In secūdo gradu descendendo, Ordinem Angelorum: in tertio gradu Ordinem Patriar-

Scala ex diuersis Ordinibus cōposita.

Duo genera visionum.

4. Reg. 2. Daniel. 5.

charum atque Prophetarum, in quarto gradu Ordinē Apostolorum, in quinto gradu Ordinem Martyrum. In sexto gradu Ordinē Confessorum. In septimo gradu Ordinē Virginum, viduarum & continentium. In octauo gradu visionē quarumlibet rerum miraculosè apparentium. *Apollon.* Quali modo siue in quibuslibet formis, cœlestes spiritus, vtrum sint Angeli, siue humani, mortalibus se exhibeant, magis exemplis quàm sentētijs scire desidero: præmissa tamen priùs visione Dei ac Saluatoris nostri Iesu Christi. *Cæsar.* Inuoca mecum Spiritū sanctum, qui ab eo procedit, de cujus etiam apparitione mirabili aliquid dicere propono: vt hoc quod postulas, dignè valeam adimplere. Licet indiuisa sint opera sanctæ Trinitatis, & Patri Filius, atque vtriq; Spiritus sanctus credatur consubstātialis: numquam tamen in subjecta creatura Pater mortalibus apparuisse reperitur: quod de Filio & Spiritu sancto dici non potest. Duas siquidem in Christi persona naturas confitemur, diuinam & humanam: secundum illam *lucem habitat inaccessibilem*, in qua *nemo eam vidit vmquam*: secundum istam, humanam scilicet, *in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.* Visus est enim ante legem, & sub lege à Patribus, sed in aliqua subjecta creatura: visus est tempore gratiæ in humana natura. Et licet semel ex virgine sit natus, nutritus, ac lactatus, semel à magis adoratus, in tēplo præsentatus, passus, & à mortuis suscitatus, ascenderitque in cœlum: tamen vsque ad diem judicij eadem sacramēta mirabiliter quodā modo renouare non desinit, secundum prædicta visionum genera: suis dilectis & electis nunc in infantia & pueritia, nunc in adolescentia & juventute, suam præsentiam exhibens, sicut sequentia declarabunt exempla.

1. Timo. 6.
Baruch 3.

Caput II.

De Sacerdote, cui natiuitas Christi in somnis reuelata est.

SACERDOS quidam de domo nostra, dū de sacramēto Incarnationis Christi plurima cogitaret: nocte quadam per visum in natiuitatis ejus diuersoriū raptus est: in quo dum audiret, quòd virgo paritura esset, respondit. Christus semel natus est: denuo nasci non poterit. Si virgo hæc paritura est: aliquis Propheta magnus de ea nascetur, non Christus. Vix verba finierat: & ecce illa sine omni dolore peperit filium: pannisque involutum monacho porrigebat. quem ille inter brachia sua colligens ac deosculans, mysterium intellexit: & motu dulcedinis illius euigilans, præmissas cogitationes tam jocunda visione remuneratas minimè dubitauit. Ecce visio hæc spiritualis fuit: sed in somnis facta est. Aliā huic subjungam visionem: quam discernere non possum, vtrum in somnis, siue per mentis excessum contigerit: propter diuersorum relationem.

Caput III.

De sorore Christina, & eadem natiuitate.

DOMINVS venerabilem virginem Christinā, cujus in præcedentibus memoria habita est, in Vergis sanctimonialē, visione suæ natiuitatis lętificare volens: tempore quodam ei cùm matre & Ioseph apparuit, pannis inuolutus, & in præsepio reclinatus. Erant ijdem panniculi lanei & albi: à pannis sororum nihil differentes, fascia verò, qua membra ejus ligata erant: grisei coloris videbatur. Vides, quanta humilitas, quanta pietas in Dei filio: pannos suos pannis Ordinis conformare dignatus est, vt ampliùs illa beata de suscepto habitu gratularetur. Simile habes in superiori distinctione: vbi Domino Christiano de Claustro morienti in cuculla cū matre apparuit. *Apollon.* Quod genus visionis videtur tibi pcellere, illud scilicet, quod fit in sōnis, siue qđ fit in excessu mētis? *Cæsar.* Vt pleniùs de hac quęstione te expedire valeā: diuersas somniorū causas tibi perstringā.

Dist. 7. c. 16

Caput 4.

Caput IV. *De diuersitate somniorum, & visione spirituali.*

SOmnium quandoque fit ex reliquiis cogitationum & curis: quandoque ex crapula: quandoq; ex inanitione ventris: quandoq; ex illusione & phantastica imaginatione inimici, sine præcedenti cogitatione: quandoque ex præmissa cogitatione, illusione secuta: quandoque per reuelationem Spiritus sancti, quæ multis modis fit: & est hoc genus somnij dignissimum. Nec tamen minùs, imò magis meritoriũ est: si cogitatio sancta præcesserit. Igitur quocũque modo visio fiat nocturna, meo judicio, illa quæ fit per mentis excessum, antefertur: quia certior, quia rarior, quia jucundior. Prior visio, quando de cęlestibus est, propriè dicitur reuelatio, secunda contẽplatio. In vtraque homo moritur exterior, & viget interior. Illa est infra rationẽ, & ideo habet meritum: ista supra rationem, vnde magis pertinere videtur ad pręmium. Quando mens per contẽplationẽ in Deum vadit, sensus rationis deficit. Hinc est, quòd in ortu Benjamin Rachel moritur. Rachel quæ interpretatur visum principiũ, designat rationem: Benjamin, cujus interpretatio est filius dexteræ, contemplationem. Rachel verò in natiuitate Benjamin moritur, cùm de ratione cælestiũ contemplatio nascitur. Quantæ sit infirmitatis sensus rationis, mens intra se experitur. Quod si verum non esset, Apostolus excessum suum manifestans non diceret. *Siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit. Apollo.* Licet visio spiritualis dignior sit corporali: magis tamen me delectat audire exempla de ista: quia cælestes spiritus, siue, quod majus est, ipsum Creatorem spirituũ oculis corporeis posse videre, omnib⁹ visionibus antepono. C. Visionem nunc tibi referã, de qua judicare debes, vtrùm spiritualis, an corporalis sit: est enim de natiuitate Christi. *Caput* v.

Vnde causentur somnia.

Genes. 35.

2. Cor 12.

De monacho, qui Christũ quasi recenter natum vidit cum Maria & Ioseph.

IN Claustro monach⁹ quidam in magna erat deuotione: & videbatur bonam Dei manũ super se habere. Erat quippe in opere manuum strenuus, in oratione & psalmodia deuotus: potens ad vigilandum, & fervens ad quodlibet injunctũ. Cumque tam bonum circa festũ Omnium Sanctorum habuisset spiritum, ejusq; nullũ aut modicum per plures dies sensisset detrimẽtum: cœpit non tam audacter quàm reuerenter à Dño precibus exigere, vt eum in festo suæ sanctissimæ Natiuitatis qualicũque cõsolaretur visitatione. Aderat jam vigilia Natiuitatis Dominicæ, & ille necdum tepuerat à deuotione: nec à supradicta defecerat intentione, prȩsumens & præsagiens aliquid de diuina dignatione. De nocte autem, vbi surrectũ est ad matutinas, tantus torpor invasit corp⁹ ejus & animã eius: vt etiam tæderet eũ viuere. Intrauit tamen chorũ cum alijs, nil psallere vel valens aut volẽs: dulcissimã illam solemnitatẽ ex toto, vt sibi videbatur, amissurus à desiderio suo frustratus. Accessit verò ad eũ alius monachus, innuens, vt ꝑ ipso Respõsoriũ decimũ cantare debuisset. At ille non infirmitate præpeditus, sed desidia deuictus, signũ refutabat. Sic ergo felices illas vigilias & solemne gaudiũ infelici torpore trãsigebat: quippe quẽ nec psallere, nec ad respõsoria surgere libebat. In decima tamen lectione sedebat sibi, vigilãs tamen, sed clausis oculis: & cogitabat molestias suas in amaritudine animi sui, dicebatq; sibi secũ ratiocinãdo. Ecce sic & sic habuisti, & hęc & hæc petisti: vbi nũc est illa deuotio, vbi spes illa, & pia de diuina pietate præsumptio? Quid nunc agitur tecum? Et addidit. Petieras, vt aliqua tibi reuelatio fieret, & si modò fieret, quid potissimũ videre eligeres? Vtiq; Dñm Christũ, vel dulcissimã eius matrẽ: aut certè ambos simul. Cũq; his & huiusmodi cogitationib⁹ occupat⁹ sederet, vigilãs, vt supradictũ est, sed clausis oculis: lector dixit *Tu autẽ*, & cãtor surgẽs subiũxit respõsoriũ *Benedictus qui venit in nomine* Dñi,

Et ecce astitit ante illum torpentem monachũ matrona quędam reverẽdi vultus, & incõparabilis pulchritudinis: habens in brachio infantulum adeò parvulum, quasi recenter natũ, involutum fasciolis vilibus valde & abjectis, intantũ, vt etiam super vilitate earum ille cõpassionem conciperet. Stabat autem quasi retro eã senex amictus pallio, indutus tunica, & pileus non acuminatus super caput ejus: quæ omnia videbantur esse de lana alba & munda: vultũ tamen senis videre non potuit, situ pilei impediente. Vidit etiam fusum cum licio pendere à latere matronæ: sed colum vidisse se non meminit. Vidit: & quia clariùs videre voluit, quàm vidit, nihil vidit. Aperuit enim carnales oculos & gloriosam illam visionem perdidit. Et intellexit quod B. Virgo fuisset illa matrona, infans Christus, & senex Ioseph. Et recepit in illa hora spiritum suũ bonum, & reliquũ sanctę solemnitatis transegit in gaudio magno. Anno gratiæ M. cc. XIII. facta est visio hæc. *Apollon.* Quia genus hujus visionis discernere non valeo: ad tuum illud examen trãsmitto. *Cæsar.* Expertorũ esset talia definire. Quòd si dixero, visionem istam fuisse spiritualem: objicitur, ꝙ non sit in somnis facta, quia monachus tunc vigilauit: neq; in extasi, quia sensuũ exteriorum eo tempore bene cõpos fuit. Item si judicauero illam corporalem: respondes, quòd oculis corporalibus clausis, corporaliter videre non potuit. Quid ergo? Audi de hoc meam opinionem, non assertionem. Quantũ ex aliis visionibus colligo, corporalem illam judico: quia lucidum Christi aspectum, ciuiumq; cælestium, tam subtilis palpebrarũ prohibere non potest paries. Hinc est, quòd inclusa quædam, cùm à Satana sub specie Angeli illuderetur frequentiùs, & hoc cuidã Sacerdoti literato confessa fuisset, dolos illius non intelligens, respondit ille. Cùm denuo tibi apparuerit, oculos claude. Si Angelus fuerit Domini bonus, non minùs eum videbis: si verò malus, illum ita videre nõ poteris. Quod verum esse, didicit experimento.

Nascentis Christi visio.

An hæc visio spiritualis, fuerit an corporalis.

Caput VI.

De Priore, qui vidit stellam in nocte dominicæ Natiuitatis super cantantes.

ALteri cuidam Sacerdoti supradictæ domus, tunc Priore existente, Dominus sub alio typo natiuitatis suæ mysterium ostendit. Cùm in quarta Dominica Aduentus Cantor Responsorium *Intuemini, quantus sit iste, qui ingreditur ad salvandas gentes*, inciperet: & pars Conuentus ad librũ stans incœptũ perdiceret, in choro Abbatis super formam, cui cantantes innitebantur, circulum lucidũ vidit, & in circulo stellam clarissimam radiantem. Et mox intellexit, sicut intelligere debuit, quòd stella eadem significaret Christum: circulus verò lucidus orbẽ terrarum illius aduentu illuminatum. Se stellã esse, testatur in Apocalypsi, dicens. *Ego sum radix & genus David: & splendida stella, & matutina.* Et in sancto Euangelio se appellat lucem mundi. Hæc de Christi natiuitate tibi dicta sufficiãt: sciasque me hanc visionem ab eius ore audiuisse, qui eam videre meruit. Porrò quàm gloriosa visio, cuidã Sacerdotum nostrorum in christi natiuitate de ipso sit ostẽsa: audies in distinctione sequenti. *Apollo* Precor, vt gradatim ascendas de festiuitate ad festiuitatem: & de Infantia ad juventutem nostri Salvatoris. C. sic faciam: visiones quas in illis factas noui, tibi recitando.

Heb. 7.

Apocal. 22.
Ioann. 8.

Dist. 9. c. 2.

Caput VII.

De Richmũde, quæ Christum in Epiphania vidit, & vocem Patris audiuit

VIrgo quædam circa hoc triennium defuncta est, Richmundis nomine: habitu sęcularis, sed vita religiosa valde ac spiritualis. Iejuniis & obsecrationibus semper vacabat, mente sæpissime excedens: ita vt cæli secretis interesset, & cęli Regẽ cum cęli ciuibus frequentiùs videret. In quadã solẽnitate Epiphaniarum

cùm in monte S. Walburgis interesset Matutinis, & Abbatissa inchoasset duodecimũ responsorium, scilicet *In columbæ specie*, illa vigilans & orãs in excessu facta, Christum infanté pannis involutum, & in præsepio positũ coram se vidit: & circa eum quasi thronum aëreum ad similitudiné iris. Erantq; ex vtraque parte ejus multitudo Angelorũ manibus expansis ante eum adorantes: & oculorũ suorum acies in illum indeclinabiliter defigentes. Nec mirum, ipse est speciosus ille forma prę filiis hominũ: in quem teste Apostolo, Angeli concupiscunt prospicere. Cũque ventum fuisset ad illum locum *Paterna vox audita est*, non conventum illa beata, in qua tunc temporis sensus exteriores defecerant, sed Patrem audiuit dicentem, *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Erat enim idé Dei filius & hominis tanti decoris, & vox tanti dulcoris: vt exprimere non posset mihi. Requisita etiam à me, quales essent effigies Angelorum, respondit. Staturas habent humanas: facies virginibus simillimas: genas ad instar rosarũ rubentes: & in reliquis mébris intectis niue candidiores. Alias adhuc mihi retulit visiones: quas locis cópetentibus replicabo. De festo verò Purificationis habes in Distinct. superiori visioné mirificam virginis de Guidem. *Apo.* Puto hujusmodi reuelationes quandoque ex affectu orationis obtineri. *C.* Hoc certissimum est. *Matth. 4* *Dist. 7. c. 20.*

Cap. VIII. *De virgine, cui Christus apparuit in ætate triennali.*

IN Francia virgo quędã Christum in ętate trium annorum, quando jam loqui per naturã poterat, videre desiderans: hoc vt fieret, precibus instabat. Erat tã perfectæ vitæ, vt non immeritò talia prę sumeret, & se exaudiri speraret. Die quadam cùm dicta Missa, ipsa omni populo egresso, sola in Ecclesia morã faceret, & oraret: infantem quasi triennem circa Altare deambulanté conspexit, putans illũ ibidem à matre neglectum. Erat autem speciosissimus, & tantę gratiæ vult⁹ illius, vt in illius aspectu delectata ad se vocaret, & manibus demulceret, dicens. Dic mihi, bone puerule, vbi est mater tua? Qui dum nihil ei responderet, ęstimans illa eum, vtpote infanté, nondum posse fari, subjunxit. Nosti dicere tuũ *Pater noster*? Ad quod dum non responderet, vt priùs, adjecit. Dic post me *Aue Maria, gratia ple. Dom. tecũ.* Et dixit post eam infantulus eadé verba tam hilariter, & tam distinctè, vt illa miraretur. Similiter factũ est de clausula secunda, scilicet *Benedicta tu in mulier.* cùm verò ei prędiceret, *Et benedictus fruc. ven. tui*, totius humilitatis magister sciens sua inspiratione scriptũ, *Non te laudet os tuum, sed alienum*: eãdem clausulam dicere noluit: sed mox illa intuente per ostensam formã cælos penetrauit. Tunc primùm virgo venerabilis se exauditam intelligens, gratias egit Christo: qui tam celeriter impleuit desideriũ suum ex semetipso. Ipse reuera Dominus Iesus est fructus ille benedictus, de quo Isaias cecinit. *Et erit fructus terræ sublimis.* Fructus terræ, filius Mariæ. *Benedixisti*, inquit Psalmista, *Domine, terram tuam.* Non poterit gignere terra benedicta, nisi fructũ benedictum. *Ap.* Dignum mihi nota videtur, q Dominus orationem ꝓprio ore editam recitare renuit: & in verba, quibus matré beatificare videbatur, mox erupit. *C.* Exéplum dedit nobis, vt & ita faciamus. Sermonem jam in longũ protraximus, tam in præsenti Distinct. quàm in præcedentibus, de apparitione infantię Salvatoris. Vis nunc aliquas audire ex illis visionibus, quibus se ostendere dignatur suis amicis in ætate perfecta? *A.* Volo & desidero: & maximè tamen de illi⁹ passione. *C.* Bene moueris. Passio enim Dñica proxima est sólénitas post Purificationem. Ipsa est festum propitiationis. Per ipsam tartarus est destructus, paradisus apertus, captiuitas captiuata, mors euacuata. Passio Domini omniũ tribulationum humanarũ est antidotum. Contritionem excitat, lacrymas producit, tentationes compescit. *Prou. 27.* *Isai. 4.* *Psalm. 84.*

Caput IX. *De prædicta Richmunde, quæ Christũ vidit inter persecutores.*

Prædicta Richmundis tempore quodam, vt puto, Dominicæ passionis, cùm de ipsa meditando valde contereretur, mente excedens: mox per spiritum in domũ quamdam amplam & hiemalẽ rapta est: in qua Saluatorem stantem vidit, nudipedẽ, & quasi captiuum, & circa illum multitudinem Iudæorũ. Stabat enim demisso vultu, sola tunica indutus, atque discinctus, manibus etiam demissis. Tunica ejus flavũ videbatur habere colorem. Et sicut ipsa mihi retulit, in diuersis angulis domus deni ac duodeni ad instar ciconiarũ congregati susurrabant, de morte ejus tractantes. Erat enim domus summi Pontificis, in qua acta sunt secũdùm historiam, quæ huic ancillæ Dei ostensa sunt spiritualiter. Quantùm hujusmodi visiones mentes religiosas cõpungant, visio sequens ostendit, quæ corporalis est.

Visus Christus, qualis olim in domo pontificis.

Caput X.

De virgine, cui frequenter vigilanti Christus apparet in cruce.

NVper virgo quædam religiosa, licet adhuc in habitu sęculari posita, Supriori nostro Gerlaco cum multis lacrymis retulit, quòd Salvatorẽ in cruce pendentem cruentis vulneribus videre soleat. Nec minùs, ait, illum video, si passione & dolore vrgente oculos clausero. Ecce hic habes euidens argumentum, q̃ visio illa, de qua dictũ est superiùs cap. 5. fuerit corporalis. Femina verò jam dicta ex eisdem visionib⁹ tantũ profecit, vt de Domini passione neque cogitare, neque loqui possit, sine lacrymis & contritione. Quod autẽ de eadem beatissima passione quasi de fonte torrentes lacrymarũ deriuentur, sermo sequẽs declarat. Lacryma quia cito siccatur, torrenti cõparatur. Caput XI.

De Daniele monacho, cui Christus in cruce apparens gratiam Lacrymarum contulit.

IN Claustro Sacerdos quidam ante annos paucos defunctus est, homo simplex & illiteratus, Daniel nomine, vitæ satis duræ. Orationibus & jejuniis infatigabiliter operã dabat: omnes pitantias sibi appositas recusabat. Hic cùm vice quadã piscem sibi ab Abbate missum refutasset: sequenti nocte in choro diabolũ ꝓpe se vidit assistere, & piscem quẽ ipse despexerat manducare. Pro qua inobedientia corporaliter quidem satisfecit: sed nõ plenè ab obstinatione recessit. Positus verò in agone, sensibusque jam vniuersis præmortuis, sola in oratione labia mouebat, & vox penitus non audiebatur: & sic vltimum psallendo spiritum reddidit. Iste Daniel multas reuelationes habuit: multa vidit, sed pauca innotuit. Confess⁹ est tamen, tribus vicibus sibi Dominum apparuisse. Prima vice in cruce ante gradũ Pręsbyterij: secunda in candidis vestibus ante majus altare: tertia in ignea forma desuper altare. Cui cùm Salvator diceret, vt puto, in prima apparitione, Daniel, pete quod vis, & fiet tibi: ille, sicut mihi retulit quidã seniorum domus illius, respõdit. Dñe, sufficit mihi gratia tua: nil aliud à te peto, nisi tantũ, vt lacrymas habere possim, quoties passionis tuæ fuero recordatus. Et Dñs: habeas tibi hanc gratiã. Ab illa enim hora, sicut audiui, quãdo passionẽ Christi cogitare aut loqui cœpit, mox lacrymæ eruperunt. Nec mirũ. Christus Iesus ipse est silex ille limpidissimus, qui aquas indeficientes filiis Israël ministrauit in deserto. *Bibebant omnes de spirituali consequenti eos petra: petra autem erat Christus.* A. Quomodo est intelligendũ hoc, quod in Psalmo legitur, *Percussit petrã, & fluxerunt aquæ: abierũt in sicco flumina?* C. Nota est de hoc historia: allegoria satis vsitata. Idcirco tibi dicere volo, quod præsenti visioni congruat, & mentẽ tuam moraliter ædificet.

Ter visus Christus Danieli monacho.

1. Cor. 10.

Psalm. 104.

Caput XII. *Quomodo intelligendum sit.* Percussit petram &c.

SEcundùm tropologicũ, i. moralem intellectũ, Moyses est homo claustralis: quẽ Regis filia, i. gratia diuina, misericorditer tulit de flumine vitæ sęcularis.

Interpretatur enim Moyses, vt legitur, sumpt⁹ ex aqua, Petra cordis est duritia: virga crux Dominica, percussio passionis Christi recordatio: petræ scissio cordis cōpunctio est. Bis, vt legitur, Moyses percussit silicem: & tunc primum profudit aquam. Primus ictus pertinet ad passionis Christi memoriam: secundus ad passi compassionem. Iudæus silicem semel percutit: quia Christum passum quandoque cogitat, sed non compatitur: & ideo cor ejus scindi non potest ad lacrymas, quibus abluat sua peccata. Tu verò si cogitationi compassionem addideris, petram bis percutis: & vix esse poterit, quin cor tuum scindatur ad compunctionem, & flumina lacrymarum inde erumpentium per oculos exeant, atq; per maxillas decurrant: & quasi in sicco flumina etiam impetu suo terram infundant. *Apollon.* Placet quod dicis. *Cæsar.* Quod Christi passio medicina sit cōtra tentationes, dicam tibi exempla. *Sensus moralis loci psalmi 104.*

Caput XIII.

De Petro monacho de Claustro.

FVERAT in prædicto Claustro, quod alio nomine Hemmenrode dicitur, juvenis quidam bonæ indolis, & laudabilis ad modū conversationis, Petrus nomine, de Confluentia oriundus: cui creberrimas Dominus Deus fecit consolationes. Quædam de ijs quæ dicturus sum, superiùs tibi recitaui: quæ idcirco replicare dignum duxi, quia postea eadem pleniùs & veriùs à quodam ejus fratre familiarissimo cognoui. Nam audiuit aliquoties voces psallentium in sublimi. Quadam etiam vice, cùm ministraturus domno Karolo Abbati quondam Villariensi, confessionem dixisset, & absolutionem de more deuotus acciperet: audiuit vocē de cœlo dicentē sibi. Dimissa sunt omnia peccata tua. Alio etiam tempore, cùm sacristæ missam celebraturo ipse astaret, & lampas extincta fuisset: lumen aliūde afferre volens, sed angustia temporis præoccupatus non valens, flatu lampadem reaccendit. Sanè huic iuueni studium erat, semel in die ad minus recitare sibi sanctissima & dulcissima Christi passionis improperia, gratiarum spiritualium efficacissima incitamenta. In quo studio tantam per dimidium circiter annum difficultatem passus est: vt quasi non sibi valere per hujusmodi tentationes arbitrari debuisset. Tandem cùm perstitisset pulsans, & illatas sibi injurias & difficultates indefessus effregisset, secreta illa Christi violenter intrauit: ac deinceps sine difficultate, & quasi ad manum paratis quotidie epulis, meditationibus illis suauissimis cū magna jocunditate vsus est. In canone quoque non magnopere curabat orare: sed de passione Christi meditabatur. Habebat idem in desiderio, & tam humiliter quàm vehementer optabat, sibi reuelari diuinitus aliqua imagine vultum Saluatoris: vt cùm meditari debuisset, ad eundem vultum quasi conspectum & bene cognitum faciliùs intuitum mentis imaginariè dirigere posset. Et Dominus qui hoc ei inspirauit desiderium: non fraudauit eum à desiderio suo. Laborabat ergo mirabili ac multiplici luxuriantis carnis molestia: diabolo interitum, sed Domino profectum de tentationibus ordinante. Vnde cùm quodam tempore in angulo chori conversorum diutiùs & deuotiùs orationi incubuisset, diuinum implorans auxilium, ne sineretur labi in peccatum, post horā surrexit & recessit: siquidem in memoriam ei venit quod aliud quid agere habebat ex præcepto. Ascendens igitur per stalla transitum habuit per ante altare infirmorum conuersorum. Vbi cùm peruenisset, veniā celeriter accepturus coram altari, & abscessurus, sub lampade se humiliauit: & ecce ibi Dominus Iesus stans ante eum, vel potius quasi pendens in cruce. Qui pijssima brachia sua abstrahens à cruce, servum suum amplexatus est: & tamquam præcordialem sibi in *Passionis Christi recordatio vtilissima.* *Christus crucifixus amplexatus monachum.*

signum mutuæ familiaritatis eum ad pectus suum attrahendo strinxit: tentationesque illius validissimas stringendo compescuit. Sanè cum terræ procumberet, optimè sui compos erat: sed felici illa visione ita à sensu suo abstractus, & ita dulciter affectus est: vt non plenè scire potuerit, vtrum corporeis oculis, an solo spiritu reuelationem illam recepisset. Attamen cùm multas tam ante quàm postea consolationes receperit: hic tamen fatetur, quod ista supergressa est vniuersas. Tantam siquidem acceperat gratiam lacrymarum à Domino: vt infra matutinas vix aliqua hora oculi ejus siccarentur. Hujus rei testis sum ego: qui juxta eũ in psalmodia stabam aliquanto tempore. Ita enim feruebat in Christi passione, vt spe martyrij Theodericum Episcopum Liuoniæ sequeretur: sine Abbatis sui permissione. Acceperat ille à Domino Papa Innocentio authoritatẽ secum ducere, omnes qui ire vellent, ad propagandam vineam Domini sabaoth in populo barbaro. Adhuc, vt dicunt, viuit, & ex præcepto Abbatis sui parochiã in Liuonia regit: vbi prædicat & baptizat, multosque tam verbo quam exemplo ædificat, & in fide confirmat.

Caput XIIII.

De monacho ejusdem cœnobij, tentato, in cujus conspectu crucifixi vulnera peruncta sunt.

IN supradicto Claustro alius quidam frater magnam longamque tentationẽ habuerat: dicentibus sibi cogitationibus suis, vt eremita fieret. Adeò hac tẽtatione deuictus fuit: vt aliqua etiam loca perlustrauerit, explorans aptum sibi habitaculum. Tandem conuersus ad beatam Virginem, ei se totum commisit: ipsam sibijpsi pro se fidejussorem constituens: quod quidquid ipsa suggessisset, hoc ille sine cunctatione aggrederetur. Cumque ad beatam Virginem sub hac conditione sæpius recurreret: quadam vice ei oranti coram altari vox insonuit dicens. Fidejussorem me constituisti: ego me absoluere volo. Ille verò erigens se, vidit virum venerandi habitus ante altare assistere: crucẽ in manu tenere, crucifixi sancta quinque vulnera digito superinducere: & sic euidenter dicere. Sic omnis, qui Ordinem istum, quem professus es, seruauerit, Dominum nostrum perungit, sicut me vides facere: & sic ille à tentatione sua liberatus est.

Monachus fidejussorem B. Virginẽ constituit.

Caput XV. *De Christina, quæ vidit perungi vulnera Christi.*

BEATÆ memoriæ Christinæ, de Volmunsteine, cujus suprà memini, etiam crucifixus apparuit, & homo senex juxta eum: qui ex pyxide, quam in manu habebat, perũgebat vulnera illius: gen⁹ tamen visionis discernere non valeo.

Caput XVI.

De sanctimoniali tentata, quam Christus amplexus est.

ALTERI cuidam sanctimoniali Ordinis nostri, quam nominare nolo, tempore quodã, cùm esset grauissimè tentata: Dominus Iesus Christus totius Ecclesiæ sponsus, visibiliter apparens, amplexatus est eam: & omnem illius turbationem in magnam convertit tranquillitatem. Ecce omnibus his exemplis habes, quòd visio Dominicæ passionis, necnon & meditatio atque compassio: maximum contra tentationes sit antidotum: sunt & in illa multiplices consolationes, sicut subjecta declarabunt testimonia.

Christus monialẽ amplexus, tentationes sedauit.

Caput XVII.

De duobus conuersis Claustri, qui viderunt Christum in aëre pendentem in cruce.

DVO conuersi de Hemmenrode, in quadam grangia ejusdem domus quodã tempore manebant. Stabant autem vice quadam simul: & hora Completorij Deo suæ seruitutis pensum soluebant. Dicto Completorio respiciens vn⁹ ad cœlum, vidit in sublimi crucem splendidã: & in eadem Dominum crucifixũ.

Erat autem crux illa adeò splendida: vt ab ipso splendore sese inuicem contuerentur. Nam aliàs tenebræ erant super faciem terræ. Erat enim hiemis tempus: & quia loqui non licebat, signum fecit alteri, quasi interrogans, si quid videret. At ille nihil se videre signauit: tunc ipse signum illi fecit, vt genua flecteret & oraret. Quod cum fecissent ambo simul: erectus post pusillū, tantæ visionis factꝰ est socius & testis. Ambo adhuc, vt puto, viuunt: nec licet prodere nomina illorum. *Apollon.* Quæ tibi videtur causa fuisse tantæ visionis, conuersorum eorumdem meritum, an culpa? *Cæsar.* Si propter eos visio eadem facta est: alterum videtur fuisse, bona videlicet vita, vel culpa aliqua, siue vtrumque: hoc verum esse, vel posse esse verum, visio subsequens declarabit.

Cap. XVIII.

De converso de Lucka, qui vidit Christum cum quindecim Religiosis in aëre crucifixum

IN Lucka domo Ordinis nostri, cujꝰ in superiori Distinctione memini, Conversus quidam est, sicut ab Adam ejusdem domus monacho didici, vir bonus & disciplinatus, Rudolphus nomine, cui diuinitus multa reuelantur. Hic cum nocte quadam dictis matutinis ante lucem sub diuo staret, & orationes aliquas diceret, Christum in aëre cruci affixum pendere vidit: & circa eum quindecim homines singulos in singulis crucibus. Ex quibus decē erant monachi, & quinque conversi: omnes ei noti, vt pote congregationis suæ professi. Ita aër erat illuminatus ex Christi præsentia: vt singulos penè discerneret. Cumque stupefactus staret, ob tam mirabilem visionem: Dominus de cruce clamauit. Nosti Rudolphe, qui sunt ij, quos circa me crucifixos vides? Respondente cōverso, noui Domine, qui sunt: sed quid sit quod video, prorsus non intelligo. Subjunxit Dominus. Hi soli ex omni congregatione mecum crucifixi sunt. *Apollon.* In quò se illi conformauerant? *Cæsar.* Vtique in obedientia, in patientia, in humilitate: in abrenunciatione propriȩ voluntatis & proprietatis. Hæc & his similia monachos martyres faciunt. In quorum persona per psalmistam dicitur. *Quoniam propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis.* Ecce crux, de qua in Evangelio dicit ipse crucifixus. *Qui non tollit crucem suam quotidie & sequitur me: non est me dignus.* Non dicit semel, sicut Petrus: sed quotidie, sicut Antonius. Sicut didici nuper à prædicto monacho, omnes illi quindecim adhuc viuunt: excepto vno, qui jam in Domino obdormiuit. *Apolon.* Nemo claustralium visionem hanc ignorare deberet. *Cæsar.* Verum dicis: quia multi putant se esse monachos, & non sunt: ore & non vita dicentes cum Apostolo. *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est & ego mundo.* *Apollon.* Dic, quæso, quomodo intelligendum est, quod ibidē Apostolus dicit. *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & cōcupiscentijs?* *Cæsar.* Secundùm præcedentia, videtur sic intelligendum.

Qua monachos martyres faciant. *Psalm. 43.* *Luc. 9.* *Galat. 6.* *Ibidem.*

Caput XIX.

De crucifixione Religiosorum.

APOSTOLVS enumeratis operibus carnis: cùm exposuit fructꝰ spiritus, subjunxit. *Qui autem sunt Christi,* &c. Duplex est religiosorum crucifixio: hominis interioris per alienam compassionem: & hominis exterioris, per propriā carnis mortificationem. Crux à cruciatu dicitur. Crux monachorum rigor Ordinis est: tum propter vigilias & orationes: tum propter jejunia & castigationes: tum propter silentium & opera manuum: tum propter carnis continentiam, & vestimentorum stratique duritiam. Qui autem sunt Christi, qui cum Apostolo dicere possunt, *Christo confixi sumus cruci,* carnem suam crucifixerūt, *Galat. 2.*

id est, cruci confixerunt: cum vitijs operum & concupiscentijs desideriorum pugnantes. Nec ponuntur genitiui plurales instrumentaliter, sed passiuè: eo quod per virtutes in carnis maceratione mortificentur. Tres claui, quibus corpus monachi debet esse affixum: tres virtutes sunt, per quas teste Hieronymo martyrés efficiuntur: scilicet obedientia, patientia, & humilitas. Manum monachi dexteram configit obedientia sine murmuratione: sinistram patientia sine simulatione. Clavum patientiæ timor pœnæ gehennalis, clavum obedientiæ impellat amor supernæ libertatis. Pedes illius, humilitas vera configat: vt non solũ prælatis, sed & fratribus se propter Christũ subijciat: vt dicere possit cum psalmista: *Humiliatus sum vsquequaque Domine.* Et in alio loco. *Imposuisti homines super capita nostra.* Duo pedes duplex est superbia: mentis scilicet & corporis. Et licet superbia caput sit omnium vitiorum: non tamen incõgruè per pedes qui infimæ sunt partes corporis, quandoque designantur. Quod enim valde odimus, & despicimus: hoc pedibus cõculcamus. Vnde Iosue filijs Israël vt colla regum calcarent, præcepit. *Apollon.* Satis mihi placet quod dicis: nunc residuas Dominicæ passionis visiones explana. *Cæsar.* Quod Dominus suam passionem, nunc ad consolationem, nunc ad correptionem, justis ostendat: præsto est exemplum.

Claui, queis monachi cõfigendi.

Psal. 118. & 65.

Iosue 19.

Caput XX.

De Conrardo converso, qui in extasi factus Christum vidit in cruce.

CONVERSVS quidam apud nos ante annos aliquot defunctus est: vir bonus ac timoratus, nomine Conrardus. Ipse est, qui vidit in dorso fratris Willelmi serpenrem, cùm in choro dormiret: sicut dictũ est in Distinctione quarta. Hic tempore quodam cum in domo nostra Dollendorp, cui præerat, solus esset, & magnum cordis defectum sentiret: ait intra se. O miser! debes sic mori sine homine? Vix verba finierat: & ecce in extasim ruens, Salvatorem corá se in cruce pendentem vidit. Qui ait. Conrarde: vides, quanta propter te sustinuerim? Moxque post verba consolationis, adjunxit. Omnia opera tua bene placent mihi: vno tantum excepto. Quibus visis conversus ex visione tam salutifera confortatus ad se redijt: & cùm oculos aperiret, vt eum quem spiritu viderat cerneret, visio disparuit. Requisitus à fratre Richardo converso religioso, cùm ei recitasset visionem, si Dominum interrogasset de eodem opere: respondit. Non jam dicam, prætendens necessitatem. *Apollon.* Quid est, quod Saluator in viro isto sancto opus reprehendit: quod tamen ei innotescere noluit? *Cæsar.* Puto, quia illum de omnibus suis operibus voluit esse sollicitum: vt dum vnum nesciret, de singulis timeret. Idem ante mortem suam confessus est Abbati nostro, quod voces Angelorum nocte quadam audierit in cœlo. Obijt autem in ipsa dulcissima festiuitate Assumptionis, Dominæ nostræ ipsius, vt spero, precibus, cui deuotè seruierat, die tali de terris assumptus est in cœlum. Non solum consolatio est in Christi passione, imò etiam in sacris imaginibus, quæ eandem beatam passionem repræsentant. Nam honorantes illas Christus honorat, & remunerat: punit indeuotos & negligentes.

Naui etiam in perfectis.

Caput XXI.

De milite, cui crux inclinauit, quia inimico suo pepercerat ob illius amorem.

TEMPORIBVS nostris in prouincia nostra, sicut audiui, miles quidam alterius cujusdam militis patrem occiderat. Casu accidit: vt occisi filius occisoré caperet. Quem cùm in vltionem patris extracto gladio trucidare vellet: ille pedibus ejus prostratus ait. Rogo vos, Domine, per honorem sanctissimę crucis, in qua Deus pendens misertus est mundo: vt mei misereamini. Quibus verbis ille

compunctus,

compunctus, cùm staret, & quid facere vellet, deliberaret: invalescéte misericordia hominem levauit, & ait. Ecce ꝓpter honorem sanctæ crucis, vt mihi qui in ea passus est peccata mea indulgeat, non solùm culpã tibi remitto, sed & amicus ero. Deditq; ei osculũ pacis. Non multò pòst idem miles cruce signat⁹ mare transiens, cùm Ecclesiam Dñici sepulchri, alijs peregrinis viris honestis de sua prouincia cõmixtus, intraret, & ante Altare proximum transiret: imago Dominici corporis illi satis profundè inclinauit de cruce. Hoc cùm aliqui ex eis considerassent, nec tamen scirent, cui tantũ honorem exhibuisset: ex consilio sigillatim reversi sunt, nec tamen eorum alicui inclinatum est, nisi cui priùs. Tunc causam sciscitantes: cùm ille diceret, se indignum esse tanto honore, quæ suprà dicta sunt, memoriæ occurrerunt. quę cùm fratribus retulisset, mirati sunt de tanta Dei humilitate: scientes, imaginis ipsius inclinationem factam fuisse pro gratiarum actione. *Ecclesia S. Sepulchri.*

Caput XXII. *De sanctimoniali, cui crucifixus tenebras temperauit.*

SOror quædam Ordinis nostri capellã oratorij ingressa, cùm ante altare corã crucifixo psalmos legeret, & tamen tardè esset: custos illam ibi esse nesciens, ostium forinsecùs clausit, & recessit. Quod cùm illa intrinsecùs audiret, nec pulsare præsumeret: ibidé pernoctauit. Et sicut ab ejus ore audiui, radius quidã ad instar stellę de brachio exiens crucifixi, tantũ illi luminis pręstitit, vt in tenebris, illi⁹ beneficio psalmos suos legeret. Est super idem altare imago beatæ Virginis lignea filiũ tenens in manibus. Cumque eadé Sanctimonialis tempore quodam coram illa psalterium lectitaret, puerulus inopinatè aduenit: & quasi scire vellet, quid illa legeret, in librum respexit, & redijt. Est auté eadem venerabilis femina laica, & vidua, multũque circa Ordinem fervens & deuota: plurimas habens à Deo consolationes. *Lumẽ noctũ de crucifixo exit.*

Caput XXIII.

De Nouitio, cujus fronti crux impressa est, cùm inclinaret ad Gloria Patri.

NOVITIVS quidam in Hémenrode, cum vice quadã in choro ad versiculũ S. Trinitatis deuotè inclinaret, crucé fronti ejus imprimi sensit: & puto, ꝙ eadem hora cogitauerit de passione Dñi. Vocatur auté Hermannus, & adhuc viuit. *Apol.* Puto, quod scriptores & pictores sacrarũ imaginum: aliquod spirituale præmium ex hoc percipiant. *Cæsar.* De hoc dubitare non debes: si tamen magis sit deuotio, quàm auaritia mercedis in causa.

Caput XXIV.

De Monacho pictore, qui in Parasceue mortuus est.

MOnachus quidam nigri Ordinis, de Episcopatu Maguntinensi, ante annos paucos defunctus est. Erat autem pictor bonus, & Ordini nostro tam deuotus, vt gratis, expensis tantùm receptis, in diuersis domibus ad diuersa Altaria miri decoris crucifixos depingeret. Nam nostros crucifixos ipse penè omnes fecit: nullas à nobis requirens expensas. Volens suo effigiatori ostendere summ⁹ ille Crucifixus, ad cujus imaginé omnes facti sumus, quantùm sibi labor ille sanctissimus placeret: in Parasceue, die scilicet in qua Passio specialiter repręsentatur, illum, non sine multorũ admiratione, de hoc mundo assumere dignatus est. Quasi diceret Dominus. Quia circa meam passionem mente & corpore deuotè semper laborasti, de illa cogitando, illamq; per picturas aliis exhibendo: ecce in die meę passionis te de labore ad requiem assumo: in qua non jam métaliter, vel per picturas figuraliter: sed pręsentialiter, id est facie ad faciem me contépleris. Hęc dicta sunt de eo, ꝙ Dominus eos qui imagines suę passionis honorant, rehonoret & remuneret: nunc tibi ostendã, quòd negligentes, earũque contemptores puniat & confundat. *Honorat Christus honorantes se.*

Caput XXV. *De crucifixo sancti Georgij in Colonia, qui campanarium trusit*

COLONIÆ in Ecclesia sancti Georgij martyris crux metallina est, effigiem habens Saluatoris: per quam multa miracula facta sunt ac sanitates. Vnde multa luminaria matronæ ciuitatis coram illa accendere cõsueuerunt. Maxima tamen causa illarum virtutum, fuisse creditur portio Dominici ligni, quæ inclusa habebatur: quæ nunc extracta, gemmis, & auro circũdata est. Campanarius verò ejusdem Ecclesiæ cùm nullam ei reuerentiam exhiberet, sed vadens cubitum frequenter luminaria inde subtrahens, in vsus suos conuerteret: nocte quadam dum se in lectulo suo inclinasset, & adhuc vigilaret, crux eadem ad eum venit, & cum voce increpationis tam validè tutudit: vt infirmatus multis dieb⁹ sãguinẽ vomeret. Huj⁹ miraculi ego bene recordor, & erat celeberrimũ in tota ciuitate: ita vt ab illo tẽpore in majori veneratione habita sit eadem crux.

Crux in qua Christus passus est, miraculis fulget.

Caput XXVI. *De vindicta in milites, qui hostes suos in Ecclesia occiderunt.*

IN comitatu de Monte, ante non multos annos inter duas cognationes militum tam graues inimicitiæ ortæ sunt: vt se inuicem caperent, & occiderent. Die quadam cùm plures vnius partis conuenissent in Ecclesia villæ quæ Westupe dicitur: aduersæ parti per vetulam proditi sunt. Dederat enim signum dicens. Quoties intrauerint: nolam totiens traham. Quod cum fecisset, Ecclesiam cum multitudine ingressi: armati super inermes irruerunt. Quo viso illi arreptis sacris imaginibus, gladijs opposuerunt, sperantes sibi beneficio illarum parci debere. Percussores verò nullum loco exhibentes honorem, nullam imaginibus reuerẽtiam, ita hostium cruorem sitiebant, vt imagines oppositas mutilarent: ipsique crucifixo brachia præscinderent: & circiter octo milites in Ecclesia trucidarent. Quod sacrilegium durè satis vindicatum est. Nam infra tempus breue ab occisorum consanguineis occidentium numerosa multitudo sic gladio deleta est: vt vix duo superessent. Vetula verò, quæ illos prodiderat: tempore messis nimio calore suffocata est. Et quid dicam de malis Christianis: cum apud Damiatam Saraceni Christum ignorantes, ob injurias imaginis ejus grauiter sint puniti?

Cap. XXVII. *De vindicta Dei in Damiatanos, qui fune crucifixũ traxerunt.*

CVM in Damiatæ obsidione maxima pars exercitus Domini Saracenis occurrisset, nescio quo Dei judicio infideles fidelibus superiores effecti, eos in fugam verterunt: multos ex eis occidentes, & plurimos captiuos abducentes. Quod vt cognouerunt in ciuitate obsessi, in tantam lætitiam resoluti sunt, vt in confusionem fidei nostræ, laqueũ collo crucifixi injicerent, sicquẽ sacram imaginem alijs additis injurijs, per omnes plateas ciuitatis traherẽt: cum multa vociferatione & plausu manuum victoriam Deo suo ascribentes. Christ⁹ verò, qui mortuus, & quasi nullius valoris videbatur: in tã execrabili culpa post breue tempus valde terribiliter reuiuiscere cœpit in vindicta. Nam Damiatanos, vt pœna concordaret illatæ injuriæ, vlceribus percussit in gutture: sic vt etiam cibaria non possent deglutire. Paulo post ciuitatem ipsam inexpugnabilem eis abstulit sua virtute: ita vt nec vnus in ejus vastatione caderet Christian⁹. Alia adhuc plura miracula de sacris imaginibus tibi dicere possem: sed vsq; ad decimam Distinctionẽ illa seruo. Hoc etiamscias, ꝙ vsq; hodie Christ⁹ in suis mẽbris crucifigitur: nunc à Iudęis, nũc à Sarracenis, nũc à falsis Christianis. Vnde per Malachiã conqueritur dicens, *si homo configit Deum, quia vos cõfigitis me.* Item *Et vos me configitis gens tota die.* Christianos nostris tẽporibus à Iudæis esse crucifixos, audiui: à Christianis aliquem ad litteram esse crucifixum, nondum audiui. Quosdam à Sarracenis nuper esse crucifixos, intellexi.

Christus suis in membris crucifigitur. Malac. 3.

Caput XXVIII.

Item de conciuibus, quos crucifixerunt fugientes ad Christianos.

SVpradicta Damiata, cùm per obsidionẽ multum esset arctata: quidam ex paganis occultè exeuntes de ciuitate, tũ vt christiani fierent, tum vt mortẽ euaderent, ad nostros confugere cœperũt. Quos Saraceni insequentes & cõprehendentes reduxerunt: singulisque crucibus singulos appendẽtes, ad confusionem christianorum supra muros omnes suspenderunt. A. Quid sentiendũ est de istis? C. Si fidem sitiebant, & in fide timore pœnarum non nutabant: haud dubiũ quin martyres sint. Non solũ ab infidelibus christus martyrizatur: sed etiam à malis christianis, per pauperum injurias quotidie configitur & flagellatur.

Caput XXIX. *Christus conquestus est, se in paupere fuisse percussum.*

NOn diu est: quòd quidam pauper, nescio qua impellente necessitate, loqui volens Henrico Duci Louanij, qui adhuc superest, præsentiam illius adire tentauit. Cui cùm vnus camerariorũ indignatus, scapulis eum impelleret, & passim baculo cæderet sine misericordia: Conversus quidam Ordinis nostri hoc vidit & ingemuit, cõpassus illi, etiam vsque ad lacrymas. Subsequente nocte Salvator ei in somnis apparens super altare in gloria magna, ait. Gratias tibi, quòd heri tantũ mihi compassus es, quando Camerarius Ducis tam immisericorditer sine causa fustigauit me. Ad quã vocẽ Conuers⁹ evigilãs, intellexit, quòd Christus adhuc in suis mẽbris pateretur. A. Dic, quæso, estne adhuc aliqua alia forma despecta: in qua Christus mortalib⁹ dignetur apparere? C. Etiam tanta est humilitas in Christo: vt aliquando sub figuris infirmorũ, aliquando (quod est amplius,) species leprosorum assumens, nobis appareat. Si primum verum non esset: nequaq̃ diceret in Euangelio. *Infirmus fui: & visitastis me.* De secundo dicit Isaias. *Verè languores nostros ipse tulit, & peccata nostra ipse portauit: & nos putauimus eũ quasi leprosum, & percussum à Deo*, &c. Licet in dialogo sancti Gregorij & in aliis locis de his plura occurrant exẽpla: non tamen, (quia ita promissum est,) tibi dicere licet, nisi noua, id est nostris temporibus gesta. *Matth. 25.* *Isai. 53.*

Caput XXX.

De monacho, super cujus pectore visus est Christus quiescere.

HEnricus Contractus Claræuallis monachus, cujus memini in Distinctionẽ prima cap. 16. qui ante paucos annos defunctus est, in eadem domo quandoque infirmarius fuit. Hic cùm tempore quodam haberet magnum infirmum jam morti proximũ, & nocte surgens ad signum matutinarum: cùm eũdem considerasset, sperans illum posse durare, chorum ex hoc securior intrauit. In quo dũ sedendo modicum quid dormitasset: ecce Salvator in specie infirmi affuit, & super pectus ejus se reclinans requieuit. Henricus verò de hoc territus cùm surgere vellet, Dominus eum cõpescuit, dicens. Bone, sine me quiescere. Ad quod verbũ expergefactus, mox recordatus est infirmi sui: & surgans, atq; in infirmitorium festinans, illum agonizantem reperit. Quem cùm ad terrã deponere vellet, super pectus ejus, in modum visionis expirauit. Quòd autẽ Dominus quandoq; species leprosorum assumat, sequentia declarant exempla.

Caput XXXI. *De Comite, qui Christi in figura leprosi pedes lauit.*

NObilissimus Princeps Theobaldus, Comes Campaniæ, de cujus operibus misericordiæ in vita S. Bernardi Claræ-vallis Abbatis mira leguntur, tantæ humilitatis erat, vt etiam præsentialiter tuguria leprosorum visitaret. Adhuc viuunt, qui illum in carne viderunt. Habebat autem ante quoddam suum castrũ leprosum quẽdam manentem: ante cuj⁹ domunculã quoties contigit eũ transire, de equo descendit, & ad illũ intrãs, postq̃ pedes ejus lauit, eleemosynã dedit & abiit. *Lib. 1. vita S. Bernar.*

Post breve tẽpus idem leprosus Comite ignorante defunctus est & sepultus. Die quadam Comes iterum via illa transiens, mox vt ante tuguriũ sibi notum venit, descendit dicens. Oportet me visitare patrem meum. Intransque, non leprosum, sed in leprosi forma & habitu contemplatus est Dñum. Cui cùm consueta opera misericordiæ impendisset, & tantò deuotiùs, quantò inspirabatur à visitato fortiùs, hilaris exiuit. Cumque suis dixisset, gaudeo me vidisse leprosum meũ: responderunt ei quidam. Domine, sciatis eum pro certo dudũ esse defunctum, & in tali loco sepultum. Quod vbi cõperit princeps piissimus, exultauit in spiritu: eò quòd videre, eiq; ministrare meruerit pręsentialiter, quem multo tẽpore in suis membris veneratus est. Vt autem Dominus Iesus tantã humilitatem tanti principis, etiam in præsenti remuneraret, & vt verba sua vera ostenderet, quæ dixit, *Quidquid fecistis vni ex minimis meis, mihi fecistis*: se illi exhibere dignatus est. Audi aliam visionem ista adhuc excellentiorem. *Caput* XXXII.

Christus in figura leprosi.

Matth. 25.

De Episcopo, qui leprosi nares lingens, gemmam decidentem suscepit.

EOdem tempore, quo hęresis Albiensium pullulare cœpit, contigisse dicitur quod narro. Erat in regno Francorũ Episcopus quidam, ætate juuenis, sed magnæ religionis. Nominis ejus, siue diœcesis ejus, non memini. Hic tantæ fuit pietatis, misericordiæ, ac humilitatis, vt equitans in via, neminem leprosorũ sibi occurrentium sine eleemosyna præteriret. Sæpe etiam de equo descendit, & petentes præueniens, nũmis manibus eorum tamquam Christi gazophylacio immissis, atque deosculatis, iterum ascendit & processit. Die quadam dum per stratam publicã incederet, leprosus quidam secus viam stans in agro, voce raucissima vt sui misereretur, clamauit. Erat enim aspect9 ejus tam horridus, & quasi à lepra tam corrosus, vt oculus humanus non sine cruciatu illum inspicere posset. Quem vt sanctus Episcopus vidit, misericordia motus mox de equo ruit: & ante illum currens, obtulit eleemosynam. Ad quẽ leprosus. Non sunt mihi necessarij nũmi tui. Cui cùm Episcopus responderet, quid ergo vis vt faciam tibi: ille subjunxit. Vt putredinem hujus infirmitatis meæ abstergas: digito ostendens carniculam de naribus pendentem magni horroris atque fœtoris. Quam cùm vir beatus Christi amore succensus manu tergeret: clamauit ille, dicens. Cessa, cessa: asperitatem digitorum tuorum tolerare non valeo. Cumque adhiberet partem camisiæ suæ, quæ de panno fuerat satis subtili: simili clamore prohibitus est. Tunc Episcopus. Si pati non potes manum, si pãnum delicatum, vnde vis, vt abstergatur? Respondit leprosus. Nihil aliud patiar, nisi linctionem linguæ tuæ. Mox ad illud verbum lucta non modica oriri cœpit in corde Pontificis, inter gratiam & naturam: ista vt fieret volente, ista contradicente: sed gratia Dei cooperante, & naturæ vim faciente, linguam apposuit: & promuscidem elephantinã linxit. Mira res. Mox de naribus ejus, qui leprosus videbatur, gemma pretiosissima lapsa est in os Episcopi, & vt ostenderet se esse Christum, qui ad probandam Episcopi virtutem se finxerat leprosum, in oculis ejus gloriosè cœlos ascendit: & quia ejusdem gloriæ particeps futurus esset Episcopus, ascendens repromisit. Domnus Gevardus Abbas noster rediens de capitulo generali, hęc nobis retulit: asserens tunc recenter fuisse gesta. *Apolonius.* Quid est gratia cooperans? *Cæsarius* Duplex est gratia Dei: operans, per quã Episcopus tantum bonum voluit: cooperans, per quam illud perfecit. Poterat Antistes iste venerabilis meritò dicere cum sancto Iacob Patriarcha. *Vidi Dominũ facie ad faciem: & salua facta est anima mea. Apollon.* Magna sunt quæ dicis. *Cæsar.* Vt autem non solum in ore duorum, sed & trium testium stet omne verbum, addam tertiam visionem.

Iterũ Christus in specie leprosi apparet.

Genes. 32

Caput XXXIII.

De Episcopo Salburgense, qui leprosum communicans vomitum ejus sumpsit, cum sacramentum ejecisset.

IN Salburgensi Ecclesia jam à multo tempore Religiosi extiterunt Episcopi: ex quibus vnus, nescio verùm hujus qui nunc est, siue ejus qui ante eum fuit, prædecessor esset, infirmorum sæpè leprosorum lares studiosè etiam quandoq; per semetipsum visitauit. Die quadam tuguriolum quoddam intrans, & leprosũ, vt ei visum est, hominem, in eius lecto decubantem ac gementem reperiens, si aliquid vellet, requisiuit. Cui cùm ille responderet, corpus Christi desidero, Episcopus festinans abijt, & attulit: orique leprosi, qui valde horridus videbatur, cũ cautela qua potuit, immisit. Ille verò ad comprobandam Antistitis fidem, antequam masticasset Eucharistiam, nauseam simulauit: & cùm fœtidissimo vomitu quod sumpserat rejecit. Episcopus verò territus mento manibus ejus subpositis ejectas recepit immunditias: quas statim in os mittens sumpsit, ob honorem sacramenti. Postea cum eundem leprosum visitare vellet, & non inueniret: dictũ est eià circũmanentibus, quòd multo tempore in eadem domuncula nullus habitasset leprosus. Et cognouit vir Deo plenus, tum ex testimonio referentium, tum ex gratia ex prædicta sumptione percepta, quod Christus esset, qui multis modis electorum suorum constantiam probare consueuit. Hæc dicta sunt de Christi persona. Porrò de illius Resurectione atque Ascensione, nullas intellexi visiones relatu dignas, nisi solam: si tamen visio dici potest.

Tertio Christus in figura leprosi cernitur.

Caput XXXIV. *De odore aromatico in Pascha.*

SACERDOS quidam de domo nostra, sicut ipse mihi retulit, cùm anno præterito in sacratissima nocte Paschæ staret ad matutinas, finito duodecimo Responsorio, & Hymno, *Te Deum laudamus* incepto, tantam circa se sensit fragrãtiam aromatum, & per tantam moram: vt miraretur, quid esset, vel vnde esset. Cui cogitationes dicebant. Non est aliunde odor iste aromaticus, nisi ex præsẽtia sanctarum mulierum, de quibus nocte tota cantatum est: quia *venerunt cum aromatibus, vt vngerent Iesum.* Marc. 16.

Caput XXXV.

De Passione Domini. Apollon.

CVM resurectio passione dignior sit: quid est, quod tantæ reuelationes habentur de illa, & tam paucæ de ista? *Cæsarius.* Primò hoc ascribendũ est humilitati Christi, ne videatur jactanter manifestare ea, quæ egit gloriosè: & supprimere ea, quæ pertulit ignominiosè. Deinde, quod nullum est sacramẽtorum, quod tam efficax sit diuini amoris incentiuũ: quomodo obprobria passionis. Apostolus dicit se *nihil scire nisi Christum Iesum: & hunc crucifixum.* Ergo Christi passio: ejus fuit lectio. O quantum legere desiderabat Iob in libro passionis Christi, quando dicebat. *Quis mihi tribuat auditorem vt desiderium meum omnipotẽs audiat, & librũ scribat ipse qui judicat: vt in humero meo portẽ, & circundem illum quasi coronam mihi?* Liber vitæ Christus est, secundum Ioãnem, septem signaculis signatus: in quo, vt ait Paulus, est salus, vita, & resurectio nostra: quẽ Apostoli cum multa gloria miraculorum quasi coronam portauerunt per vniuersum mundum. Quem cum primò obtulissent scienti litteras, idest Iudæo, & respuisset illum, tamquam signatum: obtulerunt illum nescienti litteras, scilicet gentili: & cùm intelligere non posset, exposuerunt ei, sicut Philippus Eunucho. Librum Christus Iesus ipse scripsit: quia propria voluntate passus est. In pelle siquidem corporis ejus scriptæ erant literæ minores & nigræ per liuidas plagas flagellorum: literæ etiam capitales per infixiones clauorum: puncta etiam & vir-

1. Corin. 2. Iob 31. Apoca. 5. Christus liber vitæ est. Isai. 29. Act. 8.

gulæ per punctiones spinarum. Vnde pellis eadem prius fuerat multiplici persecutione pumicata, colaphis & sputis cretata, arũdine lineata. *Apollon.* Gaudeo me cum fructu didicisse, quod ignoraui. *Cæsar.* Dicam tibi nunc aliquas visiones sancti Spiritus. *Apollon.* Peto, ut prius expedias me de Spiritu sancto: & si sit differentia inter ipsum, & Spiritum, quem Christus in cruce emisit. *Cæsar.* Hoc faciam, ipso adjuuante: & hoc quantò compendiosius potero.

Caput XXXVI. *De Spiritu sancto.*

SPIRITVS sanctus Deus est: tertia in Trinitate persona, à Patre Filioque procedens æternaliter, ipsis consubstantialis, ejusdem sapientiæ atque potentiæ.
Psalm. 32. Vnde in psalmo. *Verbo Domini cœli firmati sunt: & spiritu oris ejus omnis virtus eo-*
Mat. 10. *rum.* Quod Spiritus sanctus à Patre procedat: dicit Filius. *Non enim vos estis qui loquimini: sed spiritus Patris vestri.* Item quod à Filio procedat: testis est Apostolus dicens. *Misit Deus spiritũ filij sui in corda nostra.* Ipse etiã Spiritus sanctus *vbi vult spirat: sanctus multiplex, vnicus, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suauis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens, humanus, benignus, stabilis, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, & quia capiat spiritus intelligibiles omnes, mundus, subtilis.* Cujus varia dona cùm Apostolus enumerasset: sic conclusit. *Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus: diuidens singulis prout vult.* Inter hunc spiritum scilicet, & eum quem Christus in manus patris moriẽs commendauit, tanta est differentia: quanta inter creaturam & creatorem. Nam spiritus ille anima Christi intelligitur, quæ à corpore ejus separata est per mortẽ: quod de Spiritu sancto dicere nefas est. *Apol.* Sub quibus formis Spiritus sanctus solet præsentiam suam mortalibus manifestare? *Cæsar.* Duas tantum spẽs reperio manifestiores: sub quibus in nouo testamento visus est. In columba visus est super Christum: in linguis igneis super Apostolos. Nec hoc sine causa: septem enim naturales virtutes habet columba, quę auis est simplicissima: per quas dona Spiritus sancti misticè designantur. In igne calor & splendor est: & Spiritus sanctus ignit per amorem, illuminat per scientiæ operationem. *Apollo.* Petitioni meæ satisfactum fateor: nunc precor, vt si aliqua nosti, exempla subjungas. *Cæsar.* Quod nostris temporibus in columba & igne visus sit: verissimis tibi pãdam exemplis.

Galat. 4. *Ioan. 3.* *Sap. 7.* *1. Cor. 12.* *Spir. sa. visus est solùm in forma ignis & columba.*

Caput XXXVII.

De Henrico Converso, & columba quam vidit super caput Hermanni Abbatis.

CVM Dominus Hermannus Abbas esset in Claustro, & in solemnitatibus interim dum chorus *Te Deum laudamus* decantaret, circuiret ad fratres cõmonendos: atque secundum consuetudinem in chorum Conversorum diuerteret: Henricus Conuersus, cujus memini in Distinctione quinta, vidit columbã candidam de cruce, quæ erat super altare Conuersorum, in verticem ipsius descẽdentem: vbi multum quietè sedebat, donec circuitis conversis vniuersis de choro exiret: tunc volans reuersa est super crucem. Hymno verò expleto, cum inciperet lectionem Euangelicam, eadem auis sanctissima volauit super quandam columnam analogio proximam: illic sedens & auscultans, sacręque lectioni aurẽ diligentius adhibens. Qua perlecta rursum redijt ad crucem. Et testatus est idẽ conversus: sæpius in festiuitatibus eandem se visionem vidisse. Quotiens, inquit, chorum conversorum intrauit, & coram altare profundè, vt moris est, inclinauit: mox columba prædicta crucem deserens, capiti eius insedit. In quo statim tantum creauit strepitum percussione alarum, tantum splendorem nitore earum, vt ab omnibus potuisset audiri, & ab vniuersis videri: si illis datum fuisset,

audire vel videri. Puto, Conversum hunc eundem fuisse, qui vidit super caput nouitij: cum in monachum benediceretur, columbam: sicut dictum est in Distinctione quinta.

Caput XXXVIII.

De monacho, in cujus capite visa est columba cum legeret Evangelium.

CVM in eadem domo monachus quidam juvenis Euangelium legeret in Conventu: prædictus Henricus colũbam candidissimam super caput ejus descendere vidit: illic quietè residentem vsque in finem Euangelij. Fuerat enim idem monachus ibi hospes tam bonæ vitæ: vt tanta gratia dign⁹ haberetur. Processu temporis cum factus fuisset Sacerdos: cuidam monacho ex fratribus ejus Sacerdos quidam sæcularis dicebat. Ego frequenter video colũbam super caput illius monachi, quando Missas celebrat. Non puto tamen eum aliquãdo Missę eius interfuisse corpore, sed spiritu. Est enim vir Religiosus, multas habens reuelationes à Deo. *Apollon.* Quid sentiendũ est de hujusmodi colũbis? *Cæsar.* De hac quæstione, quantum potui, expediui te in Distinctione secunda: loquẽs de Sacerdote fornicatore, cui columba sacramentum tulit, & post pœnitentiam restituit. Signum est aduentus Spiritus sancti columba. Si nihil fuisset diuini in prædictis columbis: etiã eas alij vidissent. *Apollon.* Hoc satis credibile est. *Cæsar.* Quòd autem Spiritus sanctus etiam in igne quandoque præsentiam suam manifestet: audies in Distinctione nona. Quia jam plures visiones tibi retuli de Christo, quasdam etiam de Spiritu sãcto: vnam tibi adhuc dicam de sancta Trinitate. *Dist. 2. c. 5.*

Caput XXXIX.

De sanctimoniali, cui mentaliter ostensum est sacramentum Sanctæ Trinitatis.

NOn est diu, quòd quędam Sanctimonialis Ordinis nostri dum in quadam Dñica ad primã staret, & chorus psalleret fidem Athanasij, illa de mysterio summæ Trinitatis cogitans, mente excessit. In quo excessu tanta ei sunt reuelata, de illa summa & æterna Trinitate: vt suo Confessori illa modũ ejusdem visionis explicare non posset. Ecce sic copiosè Domin⁹ visioni nostræ condescendit. Ipse est, quem Iacob in somnis vidit innixum scalæ, Angeli verò ascendentes siue descendentes, vt dictum est, sunt cæteri Ordines ciuium cœlestium descendentes nobis apparendo: & ascendentes se nostris visibus subtrahendo. Ipsi enim sunt corpus Christi & membra. *Apol.* Qua similitudine? *Cæsar.* Similitudinem tibi dicam satis manifestam. *Symbolum Athanasij.* *Genes. 28.*

Caput XL.

Qua similitudine electi dicantur membra Christi.

CAPVT Christi Deus, caput Ecclesiæ christus. Oculi Christi sunt Angeli: sẽper faciem Patris videntes. Aures eius Patriarchæ: legẽ Dei audientes. Nares Christi sunt Prophetæ: quæ futura erant procul odorantes. Os eius Apostoli: quæ ab ipso viderunt populo prædicantes. Barba eius sunt martyres: fortitudinẽ mentis, quam barba signat, in suis tormentis ostendentes. Vbera Christi sunt confessores, verbo & exemplo nutrientes infirmos. Venter eius virgines & cõtinentes: fructui carnis amorem castitatis anteponentes. De his Sponsa dicit in Canticis canticorũ, dilecto, *Venter tuus eburneus, distinctus sapphiris.* Ebur, quod frigidissimum est, designat virginitatẽ: hiacynthus qui aërei coloris est, perfectionem vidualem. *Apol.* His non inutiliter præmissis: precor, vt de singulis ordinibus, si quas nosti, visiones subjungas. C. Hoc libens faciam: & primò de Angelis. *Cant. 5.*

Caput XLI. *De Angelis.*

Apollonius.

QVot sunt Ordines Angelorum? C. Nouem: Angeli, Archangeli, Virtutes, Potestates, Principatus, Dominationes, Throni, cherubim, & Seraphim.

Dicuntur Angeli, id est nuntij: quia diuinam voluntatem suggerendo nobis nũtiant. Quilibet homo habet Angelum sibi à Deo deputatum ad custodiam, ab hora natiuitatis vsque ad diem mortis: quorum ministerium quantum hominibus necessarium sit, quibusdam tibi pandam exemplis.

Angeli custodis assertio.

Caput XLII.

De Virgine, quæ per Angelum liberata est à stimulo carnis.

IN Francia virginem quamdam religiosam & inclusam Satanas grauissimè per stimulum carnis colaphizauit. Illa nesciens virtutem in infirmitate perfici, jugiter cum multis lacrymis Deum rogauit, quatenus ejus pietate à tam immunda tentatione mereretur liberari. Cui cùm die quadam oranti Angelus Domini apparuisset visibiliter, dixissetque, vis ab hac tentatione liberari: & respõdisset illa, volo Domine, volo: celestis nuntius subjunxit. Dic versiculum istum psalmi, *Confige timore tuo carnes meas: à judicijs enim tuis timui:* & liberaberis. Angelo verò recedente, vel potiùs disparente, versiculum cecinit: & mox tentatio cessauit. Mira res. Fugato spiritu fornicationis, statim accessit spiritus blasphemiæ: à quo tantò fortiùs, quanto periculosiùs tentabatur. Cœpit enim dubitare de Deo & de fide Christiana. Tunc magis quàm priùs misericordiam diuinam inuocans: se à tam nephanda tentatione liberari cum lacrymis orauit. Tunc Angelus Domini secundò ei apparens: ait. Quomodo habes modo, soror? Respondit illa. Nũquam peiùs, Domine. Et Angelus. Putas te viuere posse sine tentatione? Necesse est, vt alteram istarum habeas, elige quam volueris. Ad quod virgo respõdit. Domine, si sic necesse est: eligo primam tentationem. Licet enim fuerit immunda: humana erat tamen. Ista verò quam nunc patior: prorsus diabolica est. Cui Angelus. Dic versiculum istum, *Feci judicium & justitiam: non tradas me calumniantibus me:* & liberaberis. Quod cum fecisset, post Angeli discessum blasphemiæ spiritus eam deseruit: & stimulum carnis recepit. *Apollon.* Quis tibi videtur Angelus iste fuisse? *Cæsar.* Ejus, vt puto, proprius: qui illam maluit in carne tribulari, quàm non mereri. Tentatio enim custos est humilitatis: & materia exercendæ virtutis. Virginibus, & eis, qui non peccauerunt: inanis gloria atque superbia importuniores esse consueuerunt. Quàm sollicitè sancti Angeli sibi commissorum opera bona considerent, vt Deo illa repræsentent: subsequẽs sermo declarabit.

Psalm. 118.

Ibidem.

Tentatio custos humilitatis.

Caput XLIII.

De Converso, qui Angelum frequenter vidit, & dicendo gratiam perdidit.

CONVERSVS quidam de Hemmenrode, cujusdam ejusdem domus grangiæ magister erat, vir bonus ac disciplinatus. Iuxta hunc, cùm exiret ad opera manuum, siue ad alia negotia domus suæ: alius quidam simplex Conversus Angelum Domini frequenter vidit. Quod cum retulisset domno Hermanno Abbati suo: referenti respondit. Quia visionem retulisti: numquam Angelum de cætero videbis. Quod ita factum est. *Apollon.* Non videtur mihi frater iste deliquisse: si sibi diuinitus reuelata Abbati proprio reuelauit. *Cæsar.* Satis puto, quod non absque aliqua cordis jactantia, Conversus visionem eamdem recitauerit: & quia Abbas hoc considerauit, quod futurum æstimabat prædixit. Erat enim vir prudens & litteratus, ante conversionem sanctorum Apostolorum in Colonia Decanus. *Apollon.* Cùm quilibet homo duos habeat Angelos, vt dicis, sibi deputatos, bonũ ad suggerendũ bonũ, malum ad suggerendũ malũ: quid est, quod hominis voluntas tã facilè Angelo malo consentit ad peccatum? Estne bono in consilijs efficacior: & ad vim inferendam valentior? *Cæsarius.*

Faciliùs Angelo malo consentimus, quàm bono.

Caput XLIV.

Quid operetur Angelus, siue bonus siue malus, circa hominem.

LIcet homo habeat Angelum bonum ad custodiam, & malū propter exercitium: neuter tamen illorū voluntati humanę vim inferre valet, vt propter illius consilium violenter inclinetur ad bonū: siue ob hujus suggestionem trahatur ad malum. Contulit Deus homini liberum arbitrium. A. Quid est liberū arbitrium? C. Facultas voluntatis & rationis: qua eligitur bonū assistente gratia, malum verò desistente gratia. Liberum dicitur, propter voluntatem, quæ libera est, & sine necessitate: arbitrium propter rationē, quæ ea quæ voluntas appetit, arbitratur & discernit. Et licet ratio sępe voluntatem sequatur ad peccati consensū: numquam tamen approbat malū. Quòd verò voluntas tam prona est ad peccandum, causa subest. Habet enim diabolus duos satellites etiam se crudeliores, quibus illa impellitur, fomitem scilicet carnis, quē Scriptura vocat tyrannum: & mūdum. Caro concupiscit, diabolus concupita incendit: mundus incensa ne extinguantur, se objicit. Ex peccati fomite multa oriuntur vitia: diabolus multa sibi assumit subsidia: mundus innumerabilia offert oblectamenta. Ecce currus & equites Regis Syriæ, id est diaboli: missi ad capiendū Elisęum, id est justum. Quib⁹ visis, id est in circuitu tuo consideratis, si clamaueris cū ministro Elisæi, *Heu, heu, heu, Domine mi, quid faciemus?* voce prophetica tibi respondeo. *Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis.* Aperi oculos, & vide. Habes intra te rationem, contra carnis fomitē: circa te Angelos contra diabolum: turbam contra turbam. *Et ecce*, inquit, *mons plenus equorum & curruum igneorum*: id est custodia non vnius, sed multorū Angelorum, in circuitu Elisæi, id est hominis electi. Contra carnis incentiua oppone virtutes naturales. Habes super hæc omnia gratiam diuinam: quæ mox vt menti tuæ, si in peccatis fueris, infunditur, carnis incentiua restringit, diabolum retundit, mundi gloriā tibi in odium vertit. Hoc etiam scias, quòd quædam facimus sine instinctu vtriusq; Angeli. Quæ si bona fuerint, ampliùs in eis meremur: si mala, plus demeremur. A. Satis de his expeditus sum: nunc quod residuum de visionibus Angelicis nosti, mihi manifestes. C. Quòd animas sibi commissorum Deo repræsentent, ex hoc quod sequitur, poteris probare.

Quid sit liberum arbitrium.

4. Reg. 6.

Ibidem.

Caput XLV.

De Sanctimoniali, quæ vidit præsentatorem animarum.

SOror Christina de Volmunsteine, Sanctimonialis in Burgis, cujus in superioribus memini, tantæ fuerat perfectionis: vt pręsens vita ei esset in tædio, & mors in desiderio. Tempore quodā Quadragesimali, cùm se in proximo Pascha putaret esse moriturā: mente excedens, rapta est in locū amœnissimū, haud dubium quin in paradisum. In quo vidit altare miri decoris, & ante altare multæ reuerentiæ personam, cujus pulchritudo inæstimabilis erat nimis. Quam cùm interrogasset, quæ esset, vel cujus officij, respondit. Ego sum Archangelus, qui pręsento animas ante Dominū. Et illa. Numquid domine, & animas de Ordine nostro præsentas? Etiā, inquit: omnium in Ordine tuo bene viuentium animas, monachorū videlicet, conversorum, & sanctimonialiū, ego pręsento ante Deum. Et adjecit: non modò morieris, sed in pximo Pascha. Quod ita factū est. Nam cùm per aliquot dies ęgrotaret, & penè quotidie cōmunicaret, in agonia posita viaticū sibi dari petijt, quo nondum plenè masticato spiritum reddidit cęlo. Cùm esset adhuc in prędicto mītis excessu venerabilis verè beata virgo Christina, vidit sup altare mitrā magni decoris pendentē: & cū requireret ab angelo, quid futurū esset de anima cujusdā sacerdotis, quē spēaliter diligebat, cuj⁹ tūc recordabatur, ait

Cùm obierit, mitra hac capiti ejus imposita, ante Dominũ illum repręsentabo. A. Quem putas Angelum istum fuisse? C. Sanctũ Michaëlem, qui, vt dicit auctoritas, pręposítus est paradisi. Cęteris enim Angelis diligentior est circa genus humanum. Vnde in Daniele legitur fuisse princeps filiorum Israël. Hinc est, quòd suã memoriam in terris haberi voluit: vt ab hominibus, de quorum salute solicitus est, agnosceretur, diligeretur, & obsequiis veneraretur. A. Quid si in aliquo loco sibi deputato minùs veneratur? C. Ibi & minora eius beneficia experiuntur: ita vt aliquádo etiam præsentialiter inde recedere videatur, secundùm testimoniũ subsequentis visionis.

Daniel. 10. & 12.

Caput XLVI.

Reliquiæ montis Grunisberg in Stromberg transmigrare visæ.

EO tempore, quo dominus Theodericus Coloniensis Archiepiscopus, qui adhuc superest, castrum in Gudinsberg ædificauit, Sacerdos quidam religiosus à Colonia rediens, cùm monti iam dicti nominis ꝓpinquasset: S. Michaëlé Archangelum in specie bene nota de eo in vicinum montem, qui Stromberg dicitur, in quo memoria est Petri principis Apostolorum, alis extensis volare conspexit. Eodé tempore homo quidam, Theodericꝰ nomine, de villa proxima cũ vxore ad Ecclesiam properans, de prædictꝗ monte capsellam cum reliquiis, quã sæpe viderat, super Stromberg per aërem duci vidit. Ambo illã viderunt, & vsq; hodie ambo testes sunt tantæ visionis. Si minùs credis, interroga domnum Willelmum Sacerdotem in Stromberg, qui se ab ore illorum, qui hæc viderunt, audiuisse testatur, & dicet tibi. Habebat enim & adhuc sanctus Archangelus in Gudinsberg, vel vt alij dicunt, in Wudinsberg, Ecclesiam nomini suo consecratam. Et cùm esset idem mons fortis satis, & ad munimen ꝓuinciæ bene situs, nullꝰ tamen in eo castrũ ædificare præsumpsit: quia hoc non posse fieri, ob pręnictã memoriam, ab incolis referebatur. Pręnictus verò Theodericus hujusmodi verba nó attendens, & castrum in eo ædificans, antequam muros ejus perfecisset, depositus est. Nec miror, si ab eodé castro Angelica recesserunt subsidia: cujus omnia ędificia penè ex vsuris cuiusdam Iudæi, quem præfatus Episcopꝰ ceperat, sunt cóstructa. Quàm potenter sanctus Michael electorum animas in exitu ab inimicis defendat, audies in Distincti. 12. cap. 5. Non solùm beatus Michael cum cæteris cęlestis militiæ exercitibus fideles protegit, cùm moriuntur: sed etiam in pręsenti ab hostibus visibilibus.

Caput XLVII.

De Paganis cæsis ab Angelis, dum milites Templi orarent.

NOn est diu, quòd sex milites Templi in vicinia Saracenorũ horam quamdam Canonicam prostrati dicebant. Ex inopinato Paganis supervenientibus, cùm illi surgere vellent & fugere, magister eis innuit, vt jacerent. Mira res! Vt Rex cęlestis ostenderet, quantũ ei magistri fides & discipulorum obedientia placeret, Angelos suos misit, à quibus Infidelium turba turbata est: quidã capti, & plures occisi. Cumq; eos quos Angeli vinxerant, Templarij cóprehendissent, & illi dicerent, vbi est exercitus, quem dudum vidimus: à quo capti sumus & occisi, responderunt. Quando necesse habemus, veniunt nobis in auxilium: quando non indigemus, revertũtur in tabernacula sua. Intellexerant enim S. Angelos illos fuisse, quos ipsi videre nón potuerunt: qui laudantibus Deũ semper adsunt, ipsosq; custodiunt. Ipsi reuera sunt castra Dei, qui Iacob cũ timore reuertenti in terrã suam venerunt in auxiliũ. *Fuerũt ei* ait Scriptura, *obuiã Angeli Dei: quos cùm vidisset, ait. Castra Dei sunt hæc.* Hoc miraculũ cùm recitatũ fuisset regi Philippo in castris, cũ rediret de obsidione Coloniæ, respódit. Certè si *Legem pone* habuissem in ore, ego psalmũ reliquissem & fugissem *. De visionibus Patriarcharum atq;

Genes. 32.
* Hæc dicta sint de visionibus Angelorum.

phetarū pauca dicere habeo: quia rariùs sanctis noui testamenti apparent. *Apol.* Quę sit causa illius raritatis, qui etiam fuerint Patriarchę, qui Prophetę, & quare sic dicti, p̄cor, vt edisseras: deinde si quas nosti visiones, de illis subjungas. *Cæsar.* Quantò breuiùs potero, de requisitis te expediam.

Caput XLVIII. *De Patriarchis & Prophetis.*

PAtriarchæ sunt viri justi & gloriosi, cum quibus locutus est Deus: Abrahā scilicet, Isaac & Iacob, & alij quamplures, qui illos tēpore & pręcedebant, & sequebantur. Dicuntur autem Patriarchæ, quasi patrum principes: eò ꝙ aliis facti sint via rectè credendi, & norma bene viuendi. Horum successores extiterunt Prophetæ, & ipsi viri magni & inclyti: qui Christi sacramenta & Ecclesiæ, & si qua alia futura erant, tam perspicuè pręuiderunt & pręduxerunt: ac si oculis eorum corporeis fuissent obiecta Vnde quidā illorum dicebat. *Non faciet Dominus verbum super terram, quod non priùs reuelet seruis suis Prophetis.* Prophetæ fuerunt Isaias, Ieremias, Ezechiel, Daniel, & duodecim Prophetæ: qui etiā ea quæ præuiderunt vel prędixerunt, scripto perpetuauerunt. Vnde Prophtæ dicti sunt videntes: vel significantiùs Prophetæ dicuntur quasi pręfatores, vel quasi porrò fantes, id est à longè. Quare autem rariùs Apostolis siue Martyribus nobis appareant, causa esse videtur, quòd respectu jam dictorum Ordinū, modica, & penè nulla est eorum memoria apud Ecclesiam Latinorum. Gręci verò natalitia illorum solemnizant: & ideo fortè sępius illis apparent. De S. Ioanne Baptista, cuius memoria celebris est per vniuersam Ecclesiam, aliquas visiones subjungā. Ipse enim est nouissimus Prophetarū, & plusq̄ Propheta. Nam *lex & Prophetæ,* teste Domino, *vsque ad Ioannem.*

Qui sint Patriarchæ.

Qui Prophetæ.

Rarò Prophetæ apparent.

Luc. 16.

Caput XLIX.

De monacho S. Ioannis Baptistæ dilectore.

IN Claravalle monachus quidam juuenis est ętate, Ioannes nomine, mirus dilector sancti Ioannis Baptistæ. In die siquidem natiuitatis ejus est natus, & ob hoc à parentibus Ioannes vocatus. Supra reliquos sanctos illum diligit: & quoties aliquid ad ipsum pertinens psallitur, vt est Canticū patris ejus Zachariæ, ibi voci penitus non parcit. Nocte quadā cùm idem Canticum in choro cantaretur, & ventū fuisset ad illum versiculum, *Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis,* &c. sacerdos quidam stans in choro opposito flammā de capite ejus surgere vidit. Vocatur enim Willelmus, estque sacerdos religiosus, cui multa diuinitus reuelantur. Qui dictis matutinis dn̄um Sigerum Priorē adiit: & quid de fratre Ioanne viderit, exposuit. Quem statim vocauit prior dicens. Dic mihi, bone frater Ioannes, quid cogitasti in laudibus, quando inchoatum est canticum, *Benedictus Dominus deus Israel?* Cui ille respondit. Credite mihi, domine, ego cogitaui, si esses in cęlis, vox tua nūquā raucesceret, & semper Deū laudares cum Angelis. Et prior: quid habuisti in corde infra istum versiculū, *Et tu puer pro altis. vocaberis?* Ad quod iterū respondit. Ita accensum est cor meum in illa hora ad memoriā S. Ioannis Baptistæ, quem diligo, vt vix me capere possem pre gaudio. Et cognouit Prior, ꝙ flāma eadem signū fuisset vehemētissimi amoris de corde adolescentis in cęlū ascendētis. Anno pręterito visio hæc à prædicto Priore Clarevallis Priori de claustro recitata est: à quo ego illam didici.

Luc. 1.

Flamma de capite monachi erumpere visa.

Ibidem.

Caput L. *De sanctimoniali, ejusdem Præcursoris dilectrice.*

REtulit mihi dn̄a Irmigardis Magistra de Insula sancti Nicolai anno præterito cujusdam Sanctimonialis bene sibi notæ miram dilectionem erga prędictū Domini Præcursorem. Plus omnib⁹ sanctis illū dilexit. Nec suffecit ei de illo cogitare, illū obsequijs & orationibus honorare, consororibus illius prerogatiuas

prædicare, quin etiam ad perpetuandam ejus memoriam versificaretur de ejus annuntiatione, natiuitate, & gaudio parentum. Literata siquidem erat: & ideo versibus ꝓsequi studuit, quidquid de illius sanctitate legerat. Omnes etiã personas sæculares, cum quibus loquebatur, monuit & rogauit, vt liberos suos Ioannem vel Zachariã nominarent: feminas verò Elizabeth. Cumq; moritura esset, Ioannes monachus de Claustro eam visitauit: sciensq; ejus affectũ circa sanctum Ioanné, ait. Matertera, cùm fueritis defuncta, qualem Missam vultis vt primùm cantem pro anima vestra: pro defunctis, an de sancto Ioanne Baptista? Ad quod illa sine omni deliberatione respondit, de S. Ioanne. Cumque ad extrema peruenisset, compassa sorori sibi seruienti, ait. Vade soror, super solarium, & quiesce modicũ. Quod cùm fecisset, & leui sopore quiesceret, hujusmodi vocem per sõnum audiuit. Quid hic jaces? Sanctꝰ Ioannes Baptista inferiùs est cum sorore Hildegunde, hoc illi nomen erat. Ad quam vocé sanctimonialis expergefacta, neglectis vestibus in camisia descendit: & jam illam expirasse inuenit. Circa quam tam suauissimus odor erat: vt non dubitaret illic adesse pręsentiã S. Ioannis, qui animam suæ dilectricis choris sociaret Angelicis. Narrauit mihi & aliam visioné ista adhuc jucundiorem: quam sibi à Magistra domus, in qua visa est, dicebat esse recitatam.

Caput LI.

De duabus monialibus, contendentibus pro SS. Ioanne Baptista & Ioa. Euangelista.

DVæ Sanctimoniales fuere, & adhuc sunt, vt puto, in Luttere monasterio diœcesis Treverensis: ex quibus vna specialiter diligebat Sanctum Ioannem Baptistam, altera verò Sanctum Ioannem Euangelistam. Quæ quoties conueniebant, inter se de illorũ majoritate contendebant: ita vt Magistra quandoque vix posset eas cõpescere. Illa omnia dilecti sui priuilegia in medium proponebat: cui ista sui dilecti pręrogatiuis validè satis obviabat. Nocte quadam ante Matutinas S. Ioannes Baptista suæ dilectrici in somnis apparens, sic ait. Soror, noueris, sanctum Ioannem Evangelistam mihi æqualem esse. Numquã homo fuit castior illo, mente simul & corpore virgo. Ipsum Christus ad Apostolatum elegit, ipsum cęteris Apostolis plus dilexit, ipsi gloriam suę transfigurationis ostendit: ipse beatissimus in pectore Iesu in cœna recubuit: ipse morienti astitit: ipsi virgini christus virgo matrem virginé commendauit. Ipse cęteris Euangelistis altiùs volans, & oculos mentis in rotam diuinitatis pleniùs defigens, Euangelium suum sic exorsus est, *In principio erat Verbum*, &c. Scripsit & Apocalypsin, qua nihil in cęlestibus figuris obscurius est. Plurima etiam pro Christo passus est tormenta: flagella, fervens oleum, exilia. Ecce propter ista, & alia multa sua priuilegia, æqualis mihi est. Mane ergo voces sororem tuam ante Magistram: & procidens ante pedes illius, pete, vt ignoscat tibi, quòd toties eam exacerbasti mei causa. Quæ ad signa matutinalia expergefacta, de tam clara visione cogitare cœpit. Dictis verò matutinis, cùm se altera sopori dedisset, sanctus Ioannes Evangelista per visũ adfuit: & sub sensu verborum horum suam allocutus est dilectricem. Soror, scias, beatum Ioannem Baptistam longè majorem esse me. Inter natos mulierum, teste christo, non surrexit major illo. Ipse Propheta, & plusquam Propheta. Ab Angelo est annuntiatus: à sterili matre contra naturã conceptus: in vtero supra naturam sanctificatus: in eremo sine omni peccato conuersatus. Quod de me dici non pòtest: qui lucris inhians, inter sęculares sęculariter vixi. Saluatorem quem in vtero cognouit, inter turbas ad se venientem digito demonstrauit, & in Iordane sacris manibus baptizauit Ipse cęlos vidit apertos: Patrem audiens in voce, Filium videns in homine, & Spiritum Sanctum in specie columbæ.

Ioa. 1. Mat. 11. Mat. 3.

Tandem pro justitia martiryzatus est. Vnde vocare debes sororé tuam ante magistram tuam: & prosternere te pedibus illius, sicque eam rogare, vt tibi ignoscat, quod totiens illam exacerbasti: me contentiosè Præcursori Domini præferendo. Mane sigillatim ad magistram veniunt: quid viderint exponunt, tunc simul se prosternentes, & ab inuicem, vt jussum fuerat eis, veniam postulantes, mediante matre spirituali conciliatæ sunt: monente illa, ne de cætero de meritis sanctorum contenderent, quæ soli Deo nota sunt. *Apollon.* Satis me ædificat tanta in supernis ciuibus humilitas. *Cæsar.* Nulla, quantum ex præsenti visione colligere poteris, in Regno cœlorum de majoritate præmiorum est contentio: quia illic teste Apostolo, omnis euacuatur prælatio. Hoc tamé scias, quod sicut ciues superni visitant cum multa consolatione se diligentes: ita quandoque cum inuectione & plagis se contemnentes. *1. Cor. 15.*

Caput LII.

De Canonico Bunnensi, quem sanctus Ioannes Baptista trusit.

CANONICVS quidam erat in Ecclesia Bunnensi: qui frequéter cum sodalibus suis moniales in Dichkirgem solebat visitare. Nec erat in eadem visitatione aliquid Religiositatis: sed leuitatis, & periculú animarú. Quoties enim eum oportebat intrare claustrú, per monasteriú quod in honore beati Petri, & Ioannis Baptistæ, dedicatú est, trásibat erecto collo: nec vna quidé vice corá altaribus inclinans caput. Nocte quadam venerabilis Baptista in somnis illi apparens, & toruo vultu in eum respiciens: sic ait. Et tu inique, toties per oratorium meum transiens, numquam aliquid mihi exhibuisti honoris, vt salté vel vna vice flecteres ceruicem coram altari meo? Levansque pedem, tam validè trusit eum in vétrem: vt tam ex terrore increpationis, quam ex dolore túsionis, euigilaret. Ab illa enim hora cœpit infirmari, & paulatim intumescente ventre hydropicus fieri: sicque vadens, donec inualescente morbo moreretur. Et si vis scire, Ioannes est nomen ejus: fortè ex hoc ipso sanctus ampliùs turbabatur, quod ipsa nominis ejus æquiuocatio nil memoriæ, nil reuerentiæ, cordi ejus impresserat circa ipsum. *Apollon.* Cùm major sit perfectio patriæ quá viæ: quid est, quod sancti tam durè suas injurias vindicant? *Cæsar.* Voluntas comprehensorum sic diuinæ voluntati vnita est: vt non possint aliud velle, nisi quod illum nouerint velle. Viatores verò pro inimicis tenentur orare: illique diuinæ justitiæ cósentire. Mercurius martyr Iulianum jam cum Christo regnás occidit: qui in vita fortè pro inimicis suis Christú exorauit. *Apollon.* Placet quod dicis. Sed quid est, quæso, quod sanctus Ioannes Baptista, quo nullus major est inter natos mulierú, tanta ludibria passus est in morte: vt consilio adulteræ, ad petitionem saltatricis, occideretur? *Cæsar.* Vt nullius justi mors abhorreretur. Adhuc enim idem maximus Prophetarum in suis reliquijs ludibria experitur.

S. Mercurius Iulianú apostatá occidit.

Mar. 6.

Caput LIII.

De mercatore, cui meretrix vendidit brachium sancti Ioannis Baptistæ.

NON est diu, quod mercator quidam terræ nostræ mare transiens, cùm brachium sancti Ioannis Baptistæ in eius hospitali vidisset, & desiderasset, intelligens custodem reliquiarum, quamdam procari feminam, sciensq; nihil esse, quod mulieres hujusmodi à viris nequeant extorquere: accersiens illam, ait. Si feceris me habere reliquias sancti Ioannis Baptistæ, quæ penes custodiam amasij tui sunt: centum quadraginta marcas argenti tibi tradam. Illa oblatam pecuniá sitiens, hospitalario consensum præbere recusauit: donec sacrum brachium obtineret. Quod statim negotiatori tradidit: & prædictú pondus argenti recepit.

Cernis, quantum ludibrium? Sicut enim caput sancti Ioannis ab Herode pro mercede saltationis traditum est lasciuæ puellæ, & ab illa datum matri adulteræ: ita hoc tempore brachium ejusdem datum est pro munere fornicationis ab hospitalario non minùs Herode malo turpi feminæ: & ab illa venditum mercatori. Quod ille non terræ sicut Herodias, sed purpura inuoluens, ad vltimum penè terræ fugit: & ad ciuitatem Groningem, quæ sita est in introitu Frisiæ, peruenit, domum in ea comparauit, & in quadam ejus columna brachium occultans, valde ditescere cœpit. Die quadam sedente in taberna, cum ei quidam diceret, ecce ciuitas côcrematur, & jam incendium apropinquat domui tuæ: ille respôdit. Domui meæ non timeo: bonum ibi reliqui custodem: surrexit tamen & domum intrauit, in qua dum columnam immotam côsiderasset, ad tabernam redijt, mirantibus cunctis, quænam esset causa tantæ securitatis. Interrogatus de custode domus suæ, cùm per ambages respondisset, & hoc ipsũ ciues notare intellexisset: timens ne fortè sibi vim inferrent, brachium extrahens cuidam inclusæ custodiẽdum commisit: quæ secretum celare nesciens, depositũ cuidam prodidit, & ille ciuibus. Qui statim reliquias tollentes, & ad Ecclesiam deportantes: depositori cum lacrymis sua repetenti duriùs responderunt. Quem cùm interrogassent, cujus sancti essent reliquiæ, se nomen nescire dixit: nolens eis eas prodere. Ex dolore tamen ciuitatem deserens, & pauperiem incurrens: non multò pòst infirmatus est grauissimè. Qui cùm mori timeret, cujus essent reliquiæ, & quomodo eas obtinuisset: confessori suo patefecit. Quod vbi côpertum est ciuibus: thecam argenti deauratam, gemmisque pretiosis ornatam ad similitudinem brachij fecerunt: in ea reliquias reponentes. Ego ante hoc biennium idem brachium vidi: & est pelle & carne vestitũ. Vidi ibi & crucem parvam auream reliquijs refertam Frederici Imperatoris: quę prædicto homini cum brachio data fuerat.

Domus reliquijs S. Ioa. Baptistæ seruata.

Apollon. Cùm sancto Ioanne sanctorũ nemo credatur esse major: quid est, quòd nullum signum legitur in vita sua fecisse? *Cæsar.* Vt Dominus ostenderet sanctitatem non consistere in signis: sed in bona vita. Post mortem enim signis claruit innumerabilibus & magnis. Prædicti verò ciues reliquijs sancti Ioannis timentes, retro altare fecerunt domunculam ex tabulis satis firmam, in cujus cacumine noctibus Sacerdotem dormire fecerunt, sub quo prima nocte sic domus côquassata est, vt non parvum horrorem ei incuteret: secunda verò nocte dormientem excussit, in pauimento illum proijciens. Cumque vnus ex potentibus in ciuitate infirmaretur, & Theodericus Ecclesiæ illius Sacerdos ab illo rogatus, brachiũ in domum ejus detulisset, ac denudasset: tam brachium quàm purpuram, cui fuerat inuolutum, reperit recenti sanguine infectum. Hec mihi ore suo retulit. Sacerdos ab eodem brachio modicum carnis pręcidens, cum illam in manu deferret, tantum sensit ardorem ex eo: ac si ignitum carbonem portaret. Multa siquidem signa ac sanitates per easdem reliquias in illa fiunt ciuitate: meritis sancti Ioannis Baptistæ.

S. Ioannes Baptista claruit miraculis post mortem, non ante.

Caput LIV.

De dente ejusdem, qui apud nos est, & virtutibus per eum factis.

EST apud nos dens molaris & magnus ejusdem præcursoris Domini, tria habens cornua: qui qualiter apud nos deuenerit, & quid per illum apud nos operatus sit Dominus, tibi recitabo. Cumque vastata fuisset ciuitas Constantinopolitana à cruce signatis, & diuersi diuersa diripuissent, Henric⁹ miles de Oliuę inter reliquias pretiosissimas etiam dictum dentem sancti Ioannis tulit de Ecclesia sanctæ Sophiæ. Quem repatrians intantum dilexit, vt in castro suo oratoriũ

ædificaret: ibi eum condere volens in altari. Quem ei germana ejus magistra in Insula sancti Nicolai, propter affectum quem habuit & habet erga domum nostram dissuasit, eumque dari nobis suasit: sed tunc persuadere non pot[illegible] Qui post breue tempus à Warnero de Boulant captus: spe orationum nostr[illegible] jussit eum nobis transmitti. Interim cuidam sororum prædicti Cœnobij [illegible]lum est: quàm citò dens veniret ad locum nostrum, Henricum fore liberand[illegible] quod ita factum intelleximus. Nam Prior noster, per quem transmissus est, in flumine Rheni illius beneficio maximum euasit periculum. Henricus Comes Seynésis habens militem honestum, sed mente captum, cum eo ad nos venit: sperans illũ tum virtute reliquiarum, tum beneficio orationum nostrarum, posse sanari. Qui dente sacratissimo signatus & tactus, tam celerem virtutis ejus sensit effectum: vt vix ad jactum balistæ de monasterio progrediens, se sanatum gratularetur. Est enim magnus, vt supra dixi, & fortis, & tanto magis ad curandas infirmitates validus: quantò minùs in masticandis cibis delicatis est vsitatus. Hec dicta sint de Prophetis. De Apostolis verò, qui ordinem Prophetarum sequuntur tempore: aliquas subjungam visiones tibi. *Apollon.* Priùs mihi volo exponi, quare à Christo Apostoli sub duodenario numero sũt electi: & quare Apostoli vocati? *Cæsar.* Vtrumque non absque magno sacramento factum est.

Dens S. Ioannis sanitates efficit.

Caput LV. *De Apostolis.*

SICVT dicunt Euangelia, Christus ascendens in monté, vocauit ad se, quos voluit: quos & Apostolos nominauit. Apostolus interpretatur missus, teste Christo, qui ait. *Non est Apostolus major eo, qui misit illum.* Bene autem duodecim sunt vocati, qui alijs fidei mysteria prædicarent: quia duodenarius numerus cõstat ex quater tribus, vel ex ter quatuor. Ad hoc ergo duodecim sunt electi, vt per quatuor partes mundi missi, fidé S. Trinitatis omnibus nuntiarent: & credentes ad vnam gloriam ęternæ beatitudinis conuocarent. Duodecim Apostoli duodecim sunt signa cæli, duodecim méses anni, 12. horæ diei, 12. stellæ in corona spõsæ. Christus verò cœlum est, annus æternitatis est: lux est, & corona sanctorum. Apostoli 12. sunt filij Iacob, idest Christi, 12. fontes deserti: 12. lapides in veste pontificali, 12. panes propositionis: 12. lapides altaris, 12. lapides de Iordane sublati: 12. boues sub æneo mari, 12. fundamenta cœlestis Ierusalem. *Apol.* His vtiliter præmissis: nunc secundum ordinem subnectas visiones. *Cæsar.* Licet S. Apostoli per visionem multis appareant, & multa per eos miracula fiant quotidie: de non paucis pauca tamen tibi referam, sed quantum ad exemplum sufficientia.

Luc. 6. Ioan. 13. Ioan. 11. Apocal. 12. Exo. 15. 39. Exo. 25. & Leuit. 21. 3. Reg. 18. Iosue 4. 3. Reg. 7. Apoc. 21.

Caput LVI.

De femina sortilega, quæ sanctum Andream repudiauit.

CONSVETVDO est, maximè prouinciæ nostræ matronis: vt tali sorte specialé sibi Apostolum eligant. In 12. candelis, 12. Apostolorum nomina singula in singulis scribuntur. Quæ à Sacerdote benedictæ, in altari simul ponuntur. Accedens femina, cujus nomen per candelam extrahit: illi plus cæteris honoris & obsequij impendit. In hunc modum cùm quędam matrona sanctum Andream extraxisset, & non ei placuisset: deposita candela aliam habere voluit: sed idem iterum occurrit. Quid plura? Tandem traxit sibi placentem, Cui cùm multum exhibuisset obsequij per omnes dies vitæ, & ad extrema perueniens esset moritura: non illum, sed beatum Andream sibi assistere vidit. En inquit, ego sum ille despectus Andreas. Ex quo colligitur: quod nonnumquam sancti se ingerũt humanæ deuotioni. Quantum beatus iste Apostolus se inuocantibus succurrere valeat: sequens narratio declarat.

Caput LVII.

De pelle vrsina sancto Andreæ empta, per quam mare furens sedatum est.

ERANT duo juuenes juxta Ecclesiam sancti Andreæ habitantes: qui pro suis mercationibus remotas prouincias petere solebant. Tempore quodã cùm profecturi essent in Norvuegiam, frater Reynerus monachus noster, tũc sancti Andreæ in Colonia canonicus, sicut ipse mihi retulit, quinque solidos illis dedit: petens, vt ex eis compararent pellem vrsinam albam, quales regio illa gignit, ad substratorium coram altari sancti Andreæ. Quodcùm fecissent & reuerterentur, tanta orta est in mari tẽpestas: vt omnes mitteret in desperationem. Hoc ideo factum reor: vt Dominus Apostoli sui virtutem ostenderet. Recordati verò prædicti juvenes pellis sancti Andreæ, contra procellas intumescentes ventosq; frementes illam cum fide leuauerunt. Et ecce Dominus meritis Apostoli sui quẽ de mari vocauit, suffragantibus, imperauit mari & ventis: & facta est in ipsa hora tranquillitas tam magna, vt omnes qui in mari erant, mirarentur. Reuertentes verò Coloniam, denarios reddiderunt, pellem beato Andreæ gratis offerentes: collati non immemores beneficij.

Caput LVIII.

De homine per sanctum Iacobum à suspendio liberato.

CIVIS quidam de Trajecto inferiori: cum filio ad sanctum Iacobum profect⁹ est. Accidit, si bene memini, vt in quodam loco hospes ejus nescio quid perderet: & suspicionẽ de eo habens, furtum illi coram judice ciuitatis imponeret. Quo negante & dicente, Deus nouit, & sanctus Iacobus testis est, me numquam fuisse furem, neque furis socium: judex verbis non credidit, sed suspẽdij sententia innocentem damnavit. Videns filius patrem damnatũ, nec aliquid ei prodesse fratrum testimonia: flens & eiulans dixit ad judicem. Rogo vos, Dñe, quatinus intuitu Dei & sancti Iacobi, me suspendatis, patre meo dimisso: ego enim noui innocentiam ejus. Cuius fletibus & instantia tandem judex victus, patrem absoluit: ipsum suspendit. Pater verò tristis nimis cum socijs procedens, & limina S. Iacobi visitans, ipsique pro anima filij supplicans: postquam ad locũ suspensionis redijt, ait fratribus. Fratres, ecce filius meus, precor vos, vt paululũ sufistatis: donec illum deponam & sepeliam. Audita voce patris filius respõdit. Bene venias pater: adhuc enim viuo. Depositus ab eo, & interrogatus, quænã esset causa tanti miraculi: ait. Sanctus Iacobus Apostolus ab ea hora, qua huic patibulo suspensus sum, vsque nunc, manibus suis sustentauit me. Non esuriui, non sitiui, nihil doloris sensi: nec vmquam mihi melius fuit, omnibus diebus vitæ meæ. Statimque pariter ad beatum properantes Apostolum, filius vt votũ suum solueret: pater suus, vt gratias rependeret: incolumes reuersi sunt in ciuitatem suam Trajectensem, & idem miraculum est in ciuitate eadem valde celebre, sicut nobis retulit Willelmus monachus noster ibidem canonicus. *Apollon.* Stupenda sunt, quæ dicis. *Cæsar.* Referam tibi aliud miraculum de sancto Thoma, meo judicio maius isto.

Iudicis iniusti exẽpl.

Caput LIX.

De Girardo milite, quem diabolus de Ecclesia sancti Thomæ in India in momento transtulit in terram suam.

IN villa quæ dicitur Hanebach, miles quidã habitauit nomine Girardus. Huj⁹ nepotes adhuc viuunt, & vix aliquis in eadem villa reperitur, quem lateat miraculum, quod de illo dicturus sum. Hic sanctum Thomã tam ardenter diligebat, tam specialiter honorabat: vt nulli pauperi in ejus nomine petenti eleemo-

synam

synam negaret. Multa pręterea priuata seruitia, vt sunt orationes, jejunia, & Missarum celebrationes, illi impendere consueuit. Die quadā Deo permittente omnium bonorū inimicus diabolus, ante ostium militis pulsans, sub forma & habitu peregrini in nomine S. Thomæ hospitium petijt. Quo sub omni festinatione intromisso, cùm esset frigus, & ille algere se simularet: Gerardus cappam suā furratam bonam satis, qua se tegeret, iens cubitū transmisit. Mane verò cùm is qui peregrinus videbatur non appareret, & cappa quæsita non fuisset inuenta: vxor marito irata, ait. Sępe ab hujusmodi trutannis illusus estis: & adhuc à superstitionibus vestris non cessatis. Cui ille tranquillo animo respondit. Noli turbari: benè restituet nobis hoc damnū sanct⁹ Thomas. Hęc egit diabolus, vt militem per damnum cappæ ad impatientiam prouocaret, & Apostoli dilectionē in ejus corde extingueret. Sed militi cessit ad gloriam, quod diabolus pręparauerat ad ruinam: & inde ille ampliùs est accensus, vnde iste confusus est, ac cōpunctus. Nam paruo emenso tempore Gerardus limina beati Thomæ adire volens, cùm esset in ꝓcinctu positus, circulū aureum in oculis vxoris in duas partes diuidens, easq; coram illa conjungens: vnā illi dedit, & alteram sibi reseruauit, dicens. Huic signo credere debes. Rogo etiam, vt quinque annis reditum meū expectes: quib⁹ expletis, nubes cui volueris. Et promisit ei. Qui via vadens longissima, tandē cum magnis expensis maximisq; laboribus peruenit ad ciuitatem S. Thomæ Apostoli. In qua à ciuibus officiosissimè est salutatus, & cum tanta charitate susceptus, ac si vnus illorum esset, eisque notissimus. Gratiam eādem ascribens beato Apostolo, oratorium ejus intrauit, & orauit: vxorem & omnia ad se pertinentia illi commendans. Post hæc termini sui reminiscens, & in eodem die quinquennium cōpletum considerans, ingemuit & ait. Heu modò vxor mea alteri nubet. Impedierat Deus iter ejus, propter hoc, quod sequitur. Qui cùm tristis circumspiceret, vidit prædictum dæmonem in cappa sua deambulantem. Et ait dæmon. Cognoscis me, Gerarde? Non, inquit, te cognosco, sed cappam. Respondit ille. Ego sum, qui in nomine Apostoli hospitium à te petiui, & cappam tibi tuli: pro qua & valde punitus sum. Et adjecit. Ego sum diabolus: & pręceptū est mihi, vt antequam homines cubitum vadant, in domum tuam te transferā: eo quòd vxor tua alteri viro nupserit, & jam in nuptijs cum illo sedeat. Tollens eum in parte diei ab India in Theutoniā, ab ortu solis in ejus occasum transvexit: & circa crepusculum in curia propria illum sine læsione deposuit. Qui domum suam sicut barbarus intrans, cùm vxorem propriam cum sponso suo vidisset comedentem, propiùs accessit, eaque aspiciente partem circuli in scyphum mittens, abscessit. Quod vbi illa vidit, mox extraxit & partem sibi dimissam, & adjungens eam, cognouit eum suum esse maritum. Statimque exiliens, in amplexus ejus ruit: virum suum Gerardum illum esse proclamans, sponso valedicens. Quem tamen Gerardus illa nocte pro honestate secum retinuit. Ecce, tam in hoc, quàm in prędicto miraculo, satis perpenditur, quantùm beati Apostoli diligentes se diligāt, atque glorificent. *Apollonius.* Non miror, si diligentes se diligunt: cùm suprà dictum sit de sancto Andrea, quòd etiam se contemnenti feminæ ad diligendum ingesserit. *Cæsarius.* Sicut suprà ostensum est de Sancto Ioanne Baptista, sicut Apostoli diligentibus se præmium impendunt: ita suos contemptores quandoque puniunt. *Apollonius.* Da exemplum. *Cæsarius.* Priùs de Sancto Bartholomæo præmittam vnum miraculum: deinde quod petis, subjungam exemplum.

Dæmon peregrini specie hospitio excipitur.

Supra c. 56.

Cap. 50.

Caput LX. *Exit sanguis de dente S. Bartholomæi.*

IN monte sancti Salvatoris juxta Aquasgrani nuper inclusa quędam defuncta est: quæ inter suas Reliquias, etiam dentem habuit S. Bartholomæi Apostoli. Hoc cùm scisset Sacerdos, qui ei Missas celebrabat, eumq; postulasset, & illa non annuisset: recessum minabatur, nisi saltem mediam ei partem donaret. Illa verò dentem multùm diligens, & sacerdote carere nolens: vt diuideretur consensit, licet inuitissimè. Mira res. Mox enim vt sacerdos cultellũ denti supposuit, ac si denuo sanctꝰ pateretur, guttatim de illo sanguis erupit. Quo viso sacerdos territꝰ est: dentemq; inclusæ dimisit integrũ. Ego verò eũdem dentem anno prętérito vidi apud sanctimoniales in Porceto. Quòd quandoq; Apostoli contẽnentes se puniãt, ecce exẽplum. *Caput LXI.*

De femina, quæ sanctum Iudam contempsit.

MAtrona quędam specialem Apostolum habere volens, cùm eo modo, quo suprà dictum est de S. Andręa, per candelam beatũ Iudam, vt puto, extraxisset: irata, retro cistam candelam cum nomine jactauit. Volebat enim habere vnũ de nominatis Apostolis: vt est S. Ioannes Euangelista, siue beatus Iacobus. Cui nocte in somnis apparens, durè satis corripuit, conquerens, se ab ea contemptum, & post cistam indignè ꝓjectũ. Nec sic quieuit, donec verbis additæ sunt plagæ. Integro enim anno lecto paralytica decubuit. *Apo.* Licet sic per sortes Apostolos eligere? *Cæs.* Sorte Matthias Apostolus legitur electus. Nõ tamen ideo est electus, vt aliis anteponeretur: sed vt per eum duodenarius per Iudam diminutꝰ suppleretur. Puto tamen ab eadem electione hujusmodi sortes descendisse. Audiui Coloniæ quẽdam literatum Sacerdotem palam in Ecclesia reprobare tales electiones. Omnes, inquit, Apostoli ęquè sunt sancti: & idcirco omnes à nobis æquè honorandi. Quòd si alicui illorum specialis honor est exhibendꝰ, beato Petro, per quẽ regio nostra conuersa est ad fidem, judico esse impendendum. Ipsum specialem Apostolum nobis Christus destinauit. Beatus verò Heribertus & successor ejus Peregrinus Colonienses Archiepiscopi in ciuitate Colonia õnibus Apostolis vnã Ecclesiã conuentualem condiderunt: in qua omnibꝰ simul ęqualis honor idemq; seruitiũ exhibetur. Quantũ enim mereantur in Ecclesia eadẽ Christo ejusq; Apostolis dignè seruientes, ex modico ꝙ sequitur poteris perpendere.

Caput LXII. *De domo feminæ ab incendio seruata.*

DVm incendium illud maximũ, quod erat sub Adolpho Archiepiscopo, magnam partem ciuitatis Coloniensis cõsumpsisset, mulier quædam, quæ Ecclesiæ SS. Apostolorum pro sua mercede braxare consueuerat, domũ ligneam ꝓpe positam habebat. Cui cùm incendiũ ex vicinis domibus ꝓpinquasset: filia ejus vasa & supellectilem efferre cœpit. Quod vbi mater cõperit, restitit dicens. Noli filia, noli: sed omnia refer in domũ. Sicq; clausa domo mater spem habens in sanctis Apostolis, Ecclesiã eorum adijt, sicque orauit. Sancti Apostoli, si vmq̃ vobis fideliter digneque seruiui, custodite domum vestram & vasa vestra. Mira fides feminæ, mira & uirtus Apostolorũ. Qui ꝓpriã Ecclesiam ex parte concremari permiserunt: braxatricis suæ domum in medijs flãmis positam non sine admiratione multorũ illęsam seruare curauerunt. *A.* Valde honorãdi sunt Apostoli, per quos mundus judicabitur. C. Hoc mihi reuocat ad memoriã ciuis cujusdam dictũ siue factum relatione dignũ. *Caput LXIII.* *Coloniensis ciuis nouum factum.*

IN Colonia burgensis quidã erat homo diues & potens, Carolus nomine, pater D. Caroli Abbatis quãdoq; Villariensis. Hic cùm audisset, ꝙ Apostoli judicaturi essẽt, cogitauit intra se dicẽs. Peccatũ graue est, & lapides anchorei valde põderosi

Emam ergo lapides tales ad fabricam sanctorum Apostolorū: & cùm in die Iudicij opera mea bona necnon & mala posita fuerint in statera: Apostoli, qui Iudices erunt, istos lanci opera mea bona continenti immittent, & mox preponderabit. Emit ergo nauim plenā lapidibus: quos per currus portari, & juxta Ecclesiam Apostolorum deponi fecit. Quem cùm Canonici interrogassent, quid sibi vellet per lapides illos, respondit. Aliqua dierū renouanda est Ecclesia ista: & tūc erunt vobis necessarij. Non multò pòst cùm extenderetur Ecclesia, occasione, vt puto, eorumdem lapidum, in fundamento positi sunt. Hęc de Apostolorū visionibus dicta sunt. Nunc aliqua tibi dicam de martyribus. *A.* Quid faciat martyres, quare martyres dicantur, vel quot sint genera martyrij, priùs mihi edicas. *C.* Facilis horum solutio est.

Caput LXIV. *De Martyribus.*

CAusa, non pœna, facit martyres. Duo enim latrones Christo affixi sūt hinc inde. Vnus martyr effectus est propter virtutem confessionis: alteri pœna sua initium fuit æternæ dānationis. Martyres enim Grecè, testes dicuntur Latinè, eo quòd pro testimonio fidei occisi sunt. Sunt autem quatuor genera martyrij. Quidam occisi sunt ꝓpter solam innocentiam, vt Abel: alij propter justitiam, vt Prophetæ & Ioannes Baptista: alij ꝓpter zelū legis, vt septem fratres Machabęi: alij propter fidē Christi, vt Apostoli, eorumq; successores: & hi antonomasticè dicuntur martyres, id est testes: quia sanguinis sui effusione fidei Christi subscripserunt. *Apo.* Attendunt sancti, cùm à nobis venerantur? C. Etiam. Adhuc enim per diversas visiones suas manifestant mortalibus reliquias: vt venerantibus illas debitores fiant.

Genes. 4. Marc. 6. 2. Marc. 7.

Qui antonomasticè martyres.

Caput LXV.

De reuelatione Martyris nostri.

QVando renouata est Ecclesia Bunnensis, quorūdam martyrum corpora ex sacra legione Thebęorum illic reperta sunt. Ex quibus cùm vnum corpus integrum, & præterea pars alterius Martyris nobis data fuisset: cuidam adolescenti talis de eis visio ostensa est. Videbatur sibi in somnis stare juxta scriniū earumdem reliquiarum. Cui cùm quidam diceret, Nosti, quid in isto scrinio contineatur: & monachus responderet, Etiam, corpus martyris nostri: ille subjunxit. Falleris: nam vir vnus & dimidius in eo jacent. Quod vsque ad illud tempus omnes nos latuit. Tantæ enim virtutis sunt eadem sacra ossa, vt aqua superfusa variis infirmitatibus sit medela. Quòd verò fidelib⁹ in periculis succurrant, visio subsequens declarat.

Caput LXVI.

De Sanctis in aere visis: per quos Christiani adepti sunt victoriam.

ANno gratiæ 1217 cruce signati ex tota Alemania ac Frisia, cum trecentis ferè nauibus, circa Idus Iulij intrauerunt portum Vlixis-bonæ. In quo dum per aliquot dies morarentur, plures naues expectantes: ad petitionē Seueri Episcopi jam dictæ ciuitatis, & Episcopi Ebroicensis, necnon & Templariorum atque Hospitaliorū, castrum Saracenorum, nomine Alkazer, id est omnium carcer, obsederunt. Sexta verò feria post Natiuitatē beatæ Dei genitricis Mariæ congregati sunt contra eos quatuor Saracenorū Reges, habentes in exercitu suo ad centum millia pugnatorū. quib⁹ christiani nūo minores, sed fide majores, S. Iacobū, beatumq; Vincentium regionis illi⁹ patronum, & alios, si quos poterāt, sanctos invocantes, hostibus occurrerūt. In primo verò congressu vnus Regum cecidit, interfectorū non erat numerus, plurimi captiuati sunt. Qui cùm per exercitū ducerentur à christianis, quęrebant signa victorū: asserentes, candidissimā aciē, cruces rubeas in pectore gerentes, suorū multitudinē in fugam conuertisse. Insuꝑ galeæ quas per mare cōtra christianos cōduxerāt, cęlestis illi⁹ visionis terrore sūt fugarę

Quod peregrini audientes, gratias egerunt Christo: qui martyrum suorũ auxilia eis destinare dignatus est de cęlo. Hæc mihi relata sunt ab ijs qui certamini interfuerunt, & ex ore Saracenorum quæ dicta sunt audierunt. A. Estne peccatũ, cum martyrum reliquijs ire ad requisita naturæ? C. Peccatum est, si gestantes illas nõ excusauerit necessitas. Sancti non abhorrent fœtorem naturę, sed culpæ.

Caput LXVII. *De Reliquijs, quæ bajuli sui tutuderunt latus, cùm ad illicita moueretur.*

BErnardus monachus noster tempore quodam ante conuersionẽ, nescio quò iturus, reliquias beatorum martyrũ Ioannis & Pauli in capsula ad latus portabat. Quem cùm carnis incentiua ad delectationem moverent, sancti martyres quia motus illicitos restringere non conaretur, per capsellam latus ejus durè satis tundere cœperunt. quod cùm ille non adverteret, & motib⁹ libidinosis quiescẽtibus etiam tunsiones cessarent per horas aliquas: cùm iterũ titillationes surgerent, renouatę sunt & punctiones: acsi sancti suũ baiulum voce ꝓphetica increparent, dicentes. *Mundare, qui fers vasa Domini.* Vasa Domini sunt corpora sanctorum. Hinc est, quòd Achimelech Sacerdoti, cùm hæsitaret pueris Dauid dare panem sanctũ, Dauid respondit. *Et quidem si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri & nudiustertius, quando egrediebamur: & fuerunt vasa* i. corpora, *puerorũ sancta,* id est munda à concubitu. Et sicut retulit prędict⁹ Bernardus, mox vt notare cœpit pœnam, in quantũ potuit compescuit culpam: ex hoc discens, quòd sanctis placet non solùm munditia mentis, sed & corporis. A. Quid sentis de prędicatoribus illis, qui tantùm propter quæstũ sanctorum reliquias circũferunt, multosq; decipiunt? C. Quòd Sancti ad talium truphas indignentur, dicam tibi, ꝙ monachus quidã de Bruvilre mihi recitauit.

Isai. 52. *1. Reg. 21.*

Caput LXVIII.

De dente Sancti Nicolai in Bruvilre.

QVando Ecclesiam suam monachi jam dicti Cœnobij ampliare disposuerũt: per quosdam Sacerdotes sæculares in lingua potentes, & ad emungendum pecunias efficaces, dentem patroni sui beati Pontificis Nicolai ad diuersas transmiserunt prouincias: erat enim crystallo inclusus. Die quadã cùm prædicatores conductitij inhonestè se gerendo vas tantarum reliquiarũ circumferrent: crystallus crepuit, ac si illorum blasphemias Pontifex reuerendissim⁹ sustinere non posset. Quo miraculo viso monachi dentẽ retulerunt: neque ad tale opus vltra eum de monasterio efferri passi sunt. Ego rupturam crystalli ejus vidi. *Ap.* Quid est, ꝙ quidam martyres alijs majora signa faciunt post mortem? Estne hoc ex aliqua eminentia sanctitatis? C. Sicut superiùs dixi, miracula non sunt de substantia meriti, sed signa sanctitatis. Quidã sancti in vita sua multa signa faciunt, & post mortẽ quiescunt: alij è converso quia nulla sanctitatis suæ indicia in mundo dederunt, post mortem miraculis clarescunt.

Caput LIX.

Quare B. Thomas Cantuariensis præ cæteris Martyribus miraculis coruscet.

BEatus verò Thomas Episcopus Cantuariensis, qui nostris tẽporibus pro Ecclesiæ libertate vsque ad mortem dimicauit, nullis miraculis in suis persecutionibus coruscauit: satisq; de illo post occisionem disputatũ est. Quidam dixerunt eum dãnatum, vt regni proditorem: alij martyrem, vt Ecclesiæ defensorem. Eadem quæstio Parisius inter Magistros ventilata est. Magister Rogerus jurauit, illum dignum fuisse morte, etsi non tali: beati viri constantiam judicans contumaciam. Econtrà Magister Petrus Cantor jurauit, esse Martyrem Deo dignũ, vtpote pro libertate Ecclesiæ trucidatũ. Quorum quæstionẽ Christus soluit, cùm multis & magnis illũ signis glorificauit. Non ideo tamen Apostolis, siue magnis martyribus in meritis præferendus est: qui tanta & tam crebra miracula post mortem

Variæ olim de S. Thoma Cantuariẽsi sententiæ.

fecisse non leguntur. Simile habes de S. Annone Coloniensi Archiepiscopo: cui cùm post mortem multi detraherent, dicentes, eum Ecclesiarũ fuisse dimembratorem, & ciuium suorum excæcatorem: Dñs in translatione illius quantæ sanctitatis esset, signis plurimis ostẽdit. *A.* Probabile est quod dicis: sed aliud est, quod me mouet. Sæpe contingit, vt pro reliquiis sanctorum aliæ res habeantur, & pro veris falsa venerentur. Videntur tibi hujusmodi veneratores peccare, an mereri? *Cæsar.* Meo judicio ignorantia in talibus excusat culpam, pietas meretur gratiã. Hoc verum esse, certum est: quia quandoque Domin⁹ per falsas reliquias ad honorem sanctorum, quibus ascribuntur, & fide honorantibus illos, miracula operatur: verbi gratia. *Ignorantia sæpe excusat à peccato.*

Caput LXX.

De fræno, quod putabatur esse Martyris, per quod fiebant miracula.

MIles quidam prędictum martyrem B. Thomam Cantuariensem ardẽtissimè diligens, si aliquid de illius posset habere reliquijs circũquaq; inuestigauit. Hoc cùm audisset quidam dolosus Sacerdos, in cujus domo hospitabatur, ait illi. Ego frenum, quo diu vsus est beatus Thomas, penes me habeo: & sæpe virtutes ejus expertus sum. Quod miles audiens, & ita esse putans, Sacerdoti pecuniam postulatã lætus obtulit, & frænum cum multa deuotione recepit. Deus verò cui nihil est impossibile, fidẽ militis remunerare volens, ad honorem sui martyris multa per idem frenum facere dignatus est miracula. Quod miles considerans, in honore martyris ecclesiam condidit: loco reliquiarũ frænum Sacerdotis pessimi in ea reponens. Hic sit finis de visionibus martyrum: quia cõpendio vti volens, ad ordinẽ festino Confessorum. *Apollon.* Qui sint confessores, & quare sic dicti, mihi edicito: postea visiones subjungas. *Cæsarius.*

Caput LXXI. *De Confessoribus.*

AD Ordinem Confessorum pertinent Pontifices, Abbates, clerici, monachi, necnon & laici religiosi, Christum vita & ore confitentes: & sine effusione sanguinis sui, ad eum quem confessi sunt, migrantes. Tẽpore persecutionis omnes Christiani Confessores dicti sunt: Christum in suis tribulationibus corde & ore confitẽtes, maximè ij, qui pro ipso passi sunt: qui postea antonomasticè martyres dicti sunt: & nomen confessorũ specificatum est maximè ad Sacerdotes Domini, peccatorum confessiones recipientes: quibus data est à Dño potestas ligãdi atq; solvendi. *Apol.* Qui tibi videntur majores, martyres, an confessores? *Cæsar.* quæstio hęc solvenda est secũdùm excessus & excedentia. Licet ordo martyrum ordinem confessorũ pręcellat dignitate: quidam tamen confessores quibusdam martyribus longè sunt superiores. Vnde habes in hymno. *Plus currit in certamine, Confessor iste sustinens, quàm Martyr ictum sufferens, mucrone fundens sanguinem.* Ecce exemplum. certũ est, ordinem episcoporum digniorem esse ordine Abbatum: at tamen quidam Abbates Regales quibusdam episcopis gloria & honore majores sunt. *Apol.* consentio. C. quanta sit in visionibus beatorum confessorum consolatio, paucis tibi explicabo. *In hymno Confessorũ.*

Caput LXXII.

De Conuerso, cui sanctus Nicolaus apparuit in choro.

EST quidam apud nos conuersus, cujus nomen prodere non licet, vir bonæ conversationis, & sanctum Nicolaum specialiter diligens. Iste, sicut ab ore ejus audiui, in quadã solemnitate, infra matutinas, jam dictum Confessorem põtificalibus indutũ in choro stare conspexit. De cuj⁹ visione, quę magnę fuit reuerentiæ, tantũ gaudij cor ejus concepit: vt sibi altitudine duorum pedum à terra suspensus videretur. Non solùm beatissim⁹ hic Pontifex perfectorum visitator, sed & miserorum in summis necessitatibus esse dignoscitur.

Caput LXXIII. *De fure, quem idem Confessor à patibulo liberauit.*

NOndum duo anni sunt elapsi, quòd in villa quadã juxta Coloniam, sicut nuper illic audiui, cùm præterirē, loco furis quidam deprehensus est. Vtrū esset reus vel innocens, mihi dici non potuit. Quem cùm morti adjudicatum, & laqueo collo ejus injecto, in patibulo appendissent: ille nullum dolorē sustinens, cùm jam mortuus æstimaretur, clara voce clamauit: In vanum laboratis, non poteritis me strangulare: sanctus Episcopus dominus meus Nicolaus mihi assistit. En video illum. Quod multi audientes, & ita esse experimēto cognoscentes, putantes eum innocentem, ob honorem S. Nicolai depositum abire permiserunt. Qui Bruvilre ad memoriā sui liberatoris currens, gratias egit: seà suspendio illius meritis absolutū proclamans. *Apo.* Audiui ab infantia, quòd S. Nicolaus omnes Episcopos misericordia præcellat. *Cæsar.* Tantæ pietatis est & misericordiæ, vt & malos à morte, sicut dictum est, sæpe liberet, & bonos mori desideret: illos, vt emendentur: istos, vt æterna beatitudine fruantur. Reuera *dissolui & esse cū Christo, multò melius est.* Et, *Beati sunt mortui, qui in Domino moriuntur.*

S. Nicolaus magnæ pietatis est.

Philip. 1.

Apocal. 14.

Caput LXXIV. *De monacho, quem SS. Nicolaus & Patermianus sanarunt.*

ADam monachus de Lucka, cujus in superioribus memini, in quadam conventuali Ecclesia Saxoniæ, quæ Buca dicitur, scholas frequentauit. Cumq; in cœmeterio multi lateres essent repositi ad fabricā oratorij, ipse sicut puer vnū ex eis tulit, & in eo sculpere cœpit. Quod cùm magister ejus vidisset, terruit eum, dicens. Depone laterem, quia excōmunicatus es. Ad quod verbum puer territus mox cœpit infirmari. Cumq; invalescente morbo ad extrema devenisset, & jam morituro data candela fuisset in manu: duos Pontifices, beatum scilicet Nicolaū & S. Paternianum præfatæ Ecclesiæ patronum, coram se stare vidit & cognouit. Stabant autem in habitu Pontificali, & in claritate magna: dixitque ad sanctum Paternianum beatus Nicolaus. Vis vt tollamus puerū nobiscum? Respondit ille, non, quia in alio Ordine morietur. Sicque disparuerunt. Eadem hora puer convalescens surrexit: & magistro ejus, qui præsens fuerat, tunc tēporis miraculum divulgante, in Ecclesia est compulsatum, & ad honorem tantorum Pontificum *Te Deum laudamus* decantatum. Hæc mihi ab eodem Adam nuper relata sunt.

Caput LXXV.

De puero opilione, cui S. Nicolaus mortem suam prædixit.

IN villa, quæ Leiglinge vocatur, & circa duo milliaria distat à Colonia, ante hoc septennium contigit, quod dicturus sum. Puer quidā simplex cujusdam matronæ illic pecora pauit. Hic B. Nicolaum intantū diligebat, vt singulis diebus medietatem panis sui in honore illius pauperibus erogaret. Orationibus etiam assiduis misericordiam ejus interpellabat. Cujus deuotis obsequiis beat⁹ Pontifex delectatus, die quadam ei in agro apparens in forma & habitu venerandi senis, ait. Puer bone, mina gregem domū. Cui cùm ille responderet, dñe adhuc nimis est mane, si hoc facerem domina mea increparet me: subiunxit sanctus. Fac quod dixi: quia hodie ante solis occubitum morieris. Ad quod puer territ⁹ cùm interrogaret eum, domine, quis es: respondit ille. Ego sum Nicolaus Episcopus, quē semper exoras, & cui prandiola tua diuidere consueuisti: modò veni remunerare te. Vade ergo ad hospitiū tuum: & accipe corpus Domini, & præpara te: quia hodie, vt dixi, morieris. Sicque disparuit. Cumq; puer cum ouibus reuersus fuisset, & domina ejus interrogasset, quare tam mane venisset, respondit. Necessitas cōpulit me: quia ante noctem moriturus sum. Et illa. Deliras: reduc ergo gregem ad pastum, quia non morieris. Qui statim in lecto se reclinans, cùm Sa-

cerdotem petiuisset, & ille venisset, ait ei matrona. Timeo, puerum istum aliquid phantasiæ vidisse: investigate ab eo diligenter, quid viderit, quid habeat, vel quare talia loquatur. Quod cùm fecisset sacerdos, puer ei visionem per ordinẽ recitauit. De cujus manu cùm cõmunicasset, hora prędicta expirauit. Ecce in his duobus pueris cognoscere poteris pietatem S. Nicolai Pontificis. Scholarem consilio S. Paterniani distulit spe vitæ melioris: pastorem hunc fidelem secũ duxit ad pascua ęternæ viriditatis. *Apo* Quia S. Nicolaus crebriùs aliis Pontificibus in Ecclesiis tam in Scripturis quàm picturis repræsentatur: vellem, si esse posset, aliquã videre imaginem faciei illius simillimã: per quam memoria ejus menti meæ tenaciùs imprimeretur. *Cæs.* Ostendam tibi quãdam mirifici operis iconã: quæ ab eo, qui S. Nicolaum in carne vidit, fertur formata, & ad illius similitudinẽ depicta.

Caput LXXVI. *De tabula S. Nicolai apud Porcetum.*

IN Porceto monasterio, quod juxta Aquasgrani situm est, tabula cubitalis est, imaginem beati Pontificis Nicolai ab vmbilico & sursum repręsentans, quam beatus Gregorius Regis Gręciæ filius, & cœnobij ejusdem primus Abbas atque fundator illuc advexit. Dicitur eadẽ fuisse icon, quam barbarus, sicut in miraculis sancti Nicolai legitur, tulit, & ad custodiã sui telonei posuit: cujus occasione ad fidem conversus est, cùm sua perdidisset, & cæsa imagine eadẽ recepisset. Plurimæ per eam virtutes factæ sunt, maximè in prægnantibus. Tempore quodam, cùm ad domũ cujusdam honestæ matronæ in partu laborantis fuisset deportata, & contra eam ad parietẽ suspensa: ea hora qua partum edidit, ne parientem quasi attenderet, cunctis qui aderant intuentibus, tabula se vertit. Est autem ejusdem imaginis facies oblonga & obesa, multæ grauitatis & reuerentiæ, in fronte caluities capilli tam capitis quàm barbę candidæ canitiei. Nuper verò monachis cedẽtibus sanctimoniales Ordinis nostri cum tabula locum receperunt. *Apo.* Satis me ędificat humilitas beati hujus Confessoris: qui se superiùs cibatũ gloriatur in pane pauperis pastoris. *C.* Quis major christo, qui in judicio dicturus est, *Esuriui, & dedistis mihi manducare?* Quantũ verò christo ejusq; beatis confessoribus eleemosyna placeat: vel quã valenter ijs qui faciunt illã in periculis succurrat, ex sequenti visione demonstrabitur.

Effigies S. Nicolai ex Græcia allata.

Matth. 25.

Caput LXXVII.

De infirmo, cui sancti Martinus & Godehardus succurrerunt.

MAgister Ioannes Decanus Aquensis, cùm scholaris esset, tam grauiter aliquando infirmatus est: vt confessus & inunctus, nihil ei nisi mors superesse videretur. Cui cùm materia rapta esset in cerebrũ, solus jacens in excessum venit: viditque homines sibi ignotos intrare, qui lances, quas manibus portabant, cum lignis breuibus ante ipsum ponebant. Stantibus eis ex vna parte lectuli, contemplatus est introire tres inclytos Confessores: sãctum videlicet Martinum Turonensem, & sanctum Godehardum Episcopum Hildinsmensem, beatumq; Hervuardum: qui eum ex parte altera circumstetere. In quorum aspectu puer Ioannes vni imponitur lanci: & ligna loco ponderis alteri. Cumque eleuata statera inuentus esset æger minùs habens: prædicti Confessores puerũ parvulum & mẽdicum sinui ejus imposuerunt. Qui simul lancem aduersam suspendẽtes, lignis grauiores apparuerunt: statimque Ioannes, qui mihi visionem hanc retulit, in sudorem erumpens, crisim fecit: & de eadem infirmitate citiùs convaluit. *Apollo.* Quid scholaris ægrotantis ponderatio, vel quid pueri paupis significet adjectio: penitus ignoro. *Cæsar.* Puer idem valde pauper erat, & despectus: cujus intantũ misertus est Ioannes, vt ei & panem frequenter daret, & matri commendaret. Homines barbaros qui eum in lance appendebant, dæmones fuisse suspicor, qui

semper morientibus se ingerunt: ligna, pueri peccata. Quæ quia meritis ej⁹ graviora videbantur, sancti confessores, quos sępiùs interpellauerat, eleemosynariũ eius lanci immiserunt, cujus beneficio adjutus est. Quòd verò vita humana quãdoq; ꝓpter eleemosynas morti subtrahatur, habes exẽplum in vita S. Ioannis Eleimon de Petro Teloniario, penè in cõsimili casu & visione. Hinc est, ꝙ Nabu-
Daniel. 4. chodonosor Regi, cùm se in visiõe vidisset sub figura arboris ad Angelo esse pręcidendũ, Daniel consuluit, vt peccata eleemosynis redimeret. Quòd verò ob peccata etiã ante tempus quandoq; vita hominis præcidatur, idem Daniel testis est. Cùm enim Balthassar prędicti Regis filius, cum vxoribus & concubinis in vasis templi Dñi conuiuando Deum irritaret, vidit contra se articulos manus scribẽtis
Ibidem c. 5. in pariete, *Mane, Thekel, Phares.* Quam Scripturã sic Daniel Regi interpretat⁹ est. Mane, id est ante tempus Deus numerauit regnũ tuũ, & compleuit illud. Thekel i. appensum est in statera, & inuentũ est minus habens, scilicet de justitia. Et quia peccata pręponderauerunt: eadẽ nocte occisus est: & diuisum est regnum ejus Medis & Persis. *Apollo.* Placet quod dicis. *Cæs.* Tres præfati Pontifices aliorũ trium Episcoporum visionem mihi ad memoriam reuocant, relatione dignam.

Caput LXXVIII.

De Gerardo Claræuallis Abbate, cui S. Eucharius cum sociis apparuit.

Claustrum illud est Hemmenrode. BOnæ memoriæ dõnus Gerardus Abbas Claręvallis, qui nostris temporibus fuit, cùm tẽpore quodam visitandi gratia pergeret ad Claustrũ, & apud religiosos fratres sancti Matthiæ hospitaretur: eadem nocte dictis matutinis, Ecclesiæ cryptã solus intrauit: & ad sepulchra sanctorũ Eucharij, Valerij, atq; Materni, qui Treverorum primi erant Episcopi, & nostrarũ regionum Apostoli, deuotè orauit: maximè tamen petiuit sibi diuinitus revelari, vtrùm magis expediret in officio Abbatiæ manere, vel illam resignare. Cui gloriosi illi tres Pręsules in multo splendore simul apparentes, dixerunt. Frater, nequaq̃ officium tuum resignes: quia in brevi cum palma martyrij ad nos peruenies. Sicque disparuerunt. Mane cùm esset profecturus, Præpositus sancti Simeonis eum, vt secũ in reditu hospitari dignaretur, rogauit: quod & promisit. Cùmque cõpleta visitatione rediret Treuerim, de promissione satis eũ pœnituit: volens iterum orare vbi priùs, quędam neglecta in prima visitatione sperans sibi denuo esse revelanda. *A.* Quæ fuerunt illa? *C.* Vbi anima sancti Materni fuisset infra illos quadraginta dies, quibus sepultus fuerat. Quid plura? Promissi sui memor in domo prępositi se recepit: & sicut ipse ꝓcurauerat, in ipsa nocte solito maturiùs surgens, & matutinas decantans, monachis relictis & conuerso assumpto, ad Ecclesiã S. Eucharij perrexit, cryptã intrauit: vbi sub forma prioris visionis pręfatos Pontifices videre meruit. Ad quẽ S. Eucharius. Noui, ad quid veneris: ecce Maternus, interroga eum.
Fabulosa est hæc pars, vt in notis ostendemus. Quod cùm fecisset, respõdit ille. Anima mea per illos quadraginta dies fuit in paradiso: & quia sciebat se ad corpus esse reuersurã, mercede sibi in cælestibus præparata frui non potuit. Mane ergo in officio tuo: quia per palmam martyrij citò nobis sociaberis. Quod ita factũ est. Nam à quodam misero ꝓpter zelum Ordinis latenter interfectus est. Deinde beat⁹ Pontifex adjunxit. Existente me in paradiso, nil actum est in mundo, ꝙ non viderim. Vides, quanta sit potentia electæ animæ à corpore exutæ. Si tanta vidit in terrestri paradiso: quanta, putas, videt, quãdo fruitur Deo? *Apo.* Non ambigo, quin omnia tunc sciat & videat. Si S. Bene-
Greg. 2. Dialo. c. 35. dictus adhuc existens corruptibilis, ex beneficio vnius animæ cęlos penetrãtis, totum mundũ vidit sub vno radio solis ante oculos suos collectum: non mirũ, si anima Deo vnita cõtemplatur omnia. C. Bene sentis: & hic de Cõfessorib⁹ sit finis.

De visio-

De visionib⁹ quarūdam virginum aliqua tibi referam: priùs tamen de ipso ordine virginali te expediam. *Caput* LXXIX

De Virginibus.

TAnta est gloria virginalis, vt Angelis comparetur: quia *qui non nubent, neque nubentur, erunt sicut Angeli Dei.* Hinc est, quòd in tabernaculo fœderis tertio operimento, quod erat de pellibus rubricatis, quartum fuerat suppositū de pellibus hyacinthinis. Per pelles rubricatas designatur martyrium, quod est consūmatio omniū virtutum: per hyacinthinas, quæ aërei sunt coloris, virginitas: quæ, vt quidā dicunt, super omnem virtutem est, & Angelicam redolet conuersationem. Virgines sequuntur Agnum, quocūque ierit, vtroque pede, id est integritate mētis & corporis. A. Ergo virgines cōtinentibus & conjugatis majores sunt. C. Majores sunt, si cōpares statum ad statum: quia dignior est ordo virginum, quàm ordo conjugatorū. Attamen in ordine conjugatorum vel viduarū multi sunt multis virginibus in merito multò majores: quia penes carnis integritatem, quæ virtus non est, quā etiam infideles habent, meritum non consistit, sed penes charitatem. Quis ergo audeat aliquas virgines etiam sanctissimas, Patriarchis, Prophetis & Apostolis, qui conjugati erant penè omnes, anteferre? A. Quid ergo est, quòd sancti intantū commendant virginitatem? C. Vt ostendant, quantùm Deo placeat castitas. Hęc in virginibus vocatur virginitas, siue continentia virginalis, in conjugibus pudicitia conjugalis, in viduis continentia vidualis. Vnde de eodem semine, quod de manu seminantis cecidit in bonā terram, aliud fecit fructū tricesimum, aliud sexagesimū, aliud centesimum. Primus debetur conjugatis, secund⁹ viduis & continentibus, tertius virginibus. Et est sępe in primo tricesimus major centesimo: & hoc ꝓpter intensionē charitatis. Hinc est, quòd beatam Mariam Magdalenā Ecclesia in Letanijs anteposuit virginibus: ne illis propter ruinam inferior videatur. Noueris tamen, melius esse continere, quàm nubere: quia Christus, qui sapientissimus est, virginitatem elegit: & studiū seruandę virginitatis pro Christo, charitatis virtutem plurimùm incendit. Quàm sint jucundæ, quàm salutiferæ visiones SS. virginū, sequentia declarabunt. *Caput* LXXX.

Mat. 22. *Exo. 26.* *Apoc. 14.* *Laus castitatis.* *Mat. 13.*

S. Maria Magdalena, & S. Margareta monialibus consecrandis visæ adesse.

VEnerabilis Theodericus Episcopus de Liuonia, cui⁹ suprà memini, cùm tēpore quodam Sanctimoniales cōsecraret, S. Mariam Magdalenam viduis astare, vnus monachorū vidit: beatam verò Margaretam virginibus. Inter stantes deambulabant: vocatas pręsentabant: coronas & velamina componebant. Erat enim tali visione dignus: vtpote vir bonus & religiosus.

Caput LXXXV. *De Monacho, quem S. Maria Magdalena tactu sanauit.*

IN Villario domo Ordinis nostri, diœcesis Leodiēsis, monachus quidā est, Arnold⁹ nomine, vitæ laudabilis, & magnū habens zelum erga Ordinis disciplinam. Hic cùm ex nimia abstinētia intantū stomachum suū infrigidasset, vt vix aliquos cibos reciperet, imò receptos mox ejiceret, ad tantū deuenerat defectum, vt lecto decūbens mortē minaretur. Cui B. Maria Magdalena apparens, visibiliter pectore discooperto, contra locū stomachi manū misit, ac deliniuit. Qui ex sacræ manus attactu adeò confortatus est: vt mane surgens sanus, non absq; magna fratrum admiratione chorū intraret. *Caput* LXXXII.

De Abbatissa, cujus oculos sancta Linthildis curauit.

REcordor nunc dnæ Gertrudis Abbatissę de Houene, quę satis mirabiliter per visionē cujusdā sacrę virginis, sicut ipsa mihi retulit, sanata est. Hęc cùm penè per dimidiū annum vehementi dolore oculorū cruciaretur, S. Linthildē virginē*

**cui⁹ memoria in eodem cœnobio celebris est.*

studuit inuocare: meritis ejus sperans adjuuari. Quodā mane in lecto suo penè cęca jacens & vigilans, jam dictā virginem in veste candida coram se stare cōspexit. Cujus oculos cùm tam veste quàm manu tersisset, continuò clarè vidit: & omnis dolor illa recedente recessit. *Caput* LXXXIII.

De Imagine sanctæ Catherinæ ibidem.

IN ejusdem sacrę virginis altari, scilicet Linthildis, pro ornatu imago gloriosę martyris & virginis Katerinę lignea & sculpta, decenter stare consueuit. Die quadā matrona honesta, Aleidis nomine, vxor Wirici militis de Grezve, corā illa cū pedisse qua sua ad orationem stetit. Erat autem imago per negligentiam, ut puto, sic posita, vt penè vultū totaliter haberet ad parietem. Quę dum se multum morosè in oculis jam dictarum feminarum uerteret, clamauit famula. Videte domina, uidete, qualiter imago hęc regyret se. Respondit illa. Et ego video. Viderunt hoc ipsum & alię mulieres illic stantes. Vix annus expletꝰ est, ex quo contigit hęc uisio miraculosa. *A.* Quia hujus sacratissimę virginis Katerinę ossa oleū stillare non cessant: certum est, illam multum esse suauem & misericordem. *Cæs.* Virtutum earumdem indicium emanans ex ossibus ejus est oleum.

Imago vertit se.

Caput LXXXIV. *De osse S. Katherinæ, quod oleum stillauit.*

REtulit nobis dōnus Henricus Abbas de Stimenu, quòd de osse ejus, dum nobis de eodem particulā frangeret, oleum erupit: quam, ne super terram caderet, vix retinuit. Sed quid dicam de gutta: cùm ejus sacra tūba, sicut ij qui in instanti de Sina venerunt, testantur, oleo sit repleta? Viderunt enim caput ejus cū capillis & ossibus natare in oleo. De quo cùm à monachis loci diuersa vascula sacri liquoris reciperent: tam nobis quàm cęteris religiosis reuertentes eadem pro benedictione diuiserunt. *A.* Vellē nunc aliquas de nostris virginibus, scilicet vndecim millibus, audire visiones: quæ nos ad ampliorem earū incitarent venerationem. *Cæs.* Referam tibi quædam, quæ habentibus earū Reliquias terrori sint, si circa illas fuerint negligentes: consolationi autem, si habitas venerentur.

S Catherinæ corpus oleū stillat in Sina.

Caput LXXXV.

De sanctarum Virginum corporibus Coloniam diuinitus relatis, cùm in Folcodesrode negligerentur.

IN Folcodesrode domo Ordinis Cisterciensis, quę in Thuringia sita est, Abbas quidam ante annos paucos defunctus est: qui circa Sanctorū reliquias satis extiterat deuotus: vnde & Dominus huiusmodi ei visionē ostendere dignatus est. Nocte quadam in somnis Coloniam in Ecclesiā sanctarum Vndecim milliū virginum se transpositum vidit: vbi extra ejus septa juxta quēdam murum tria virginū corpora sepulta intellexit: quarum nomina sunt Theumata, Eleumata, Cristātia. Mox Coloniam pergens, & locum reuelatū ex cunctis indicijs cognoscens, Abbatissam adijt, visum exposuit: & vt sibi quærere liceret, quas viderat, petiuit, & obtinuit. Ostensus est ei quidam, nomine Vlricus, cui consuetudo erat, earūdem sacratum Martyrum corpora effodere. Conductꝰ verò ab Abbate, cùm in loco denominato duos reperisset sarcophagos, & vno aperto inter ossa sacra pectinem pulcherrimū vidisset, concupiuit, & tulit: eumq; chirothecæ suę immissum in sinum projecit. A quo cùm impediretur in fodiendo, eū extraxit: super fossam illum ponens in loco eminenti. Superueniens quædam ex sororibus, tam curiositate q̄ sanctitate pectinis delectata, secretè tulit, & abijt. Corporibꝰ verò effossis & in scrinio decenter cōpositis, cùm mane Abbas cum eis ꝓficisci ꝓposuisset, eadē nocte in forma & habitu virginali ei in sōnis apparentes dixerūt. Tecū ire nō possumꝰ. Quibꝰ cùm respōdisset, quare, dilectissimæ dn̄æ? subjūxit vna. Quia pectinē

meum perdidi, quem mihi mater mea dedit, cùm de patria mea egrederer. Et ille. Quis habet illũ, domina mea? Respondit. Quando Vlricus sepulchrũ meum aperuit, & vidit illum, chirothecæ suæ imposuit, cum qua abscondit illũ in sinu suo: quem cùm extractum super marginem fossæ posuisset, superveniens quædã sanctimonialis, Friderindis nomine, furata est illum. Mane ad Abbatissam veniens, ait. Quod est nomen hominis, qui virgines has effodit? Respondit: Vlricus. Et adjecit. Est hic aliqua domina, quæ vocetur Friderindis? Respondente ea, etiam: subjecit. Peto, vt vterq; vocetur. Quod cùm factũ esset, ait Vlrico. Quando corpora sacra effodisti, pectinem ibi invenisti: cętera quæ supradicta sunt, adjungẽs. Respondente illo, domine, verum est: conuersus ad Friderindem, dixit. Et vos, domina, tulistis eum. Qua confitente, subintulit. Rogo, vt restituatis pectinem: sine illo mecũ ire renuunt. Quem cùm celeriùs retulisset, & ab Abbate in scrinio positus fuisset, ad monasteriũ suum illas devexit: in quo cum multa gloria sunt susceptæ, & in loco honesto locatæ. In magna fuerũt veneratione: sed hoc quãdiu vixit Abbas, cui se reuelauerant. Tempore schismatis, quod erat inter Philippum & Ottonẽ Reges Romanorum, cùm diuersa bella occuparent Thuringiam: timore illorum eadẽ sacra corpora cum cęteris reliquijs & ornamentis deportata sunt super quãdam testudinem, locum secretum satis. Pace terræ reddita, cùm singula locis suis restituerentur, scriniũ cum virginibus neglectum est in prędicta testudine. Vnde indignantes, duabus vicib⁹ thecam suam terribiliter concusserunt: ita vt ab omnibus posset audiri. Bis etiam Sacristæ in somnis apparuerunt: dicentes, quòd recedere vellent de loco, in quo ita haberentur contẽptui. Quæ cùm nõ proficerent, neque concussionibus, neque revelationibus: in quadam nocte solẽni, infra Matutinas ante gradum presbyterij stantes, & in habitu decentissimo omnibus apparentes, primùm inclinauerunt versus altare: deinde more eorum, qui in via sunt dirigendi, se vertentes, Abbati & omnibus inclinantes, per quoddam ostiũ, ꝙ penè semper clausum erat, exierũt. Quas licet omnes vidissent, ęstimabant tamen singuli, se illas singulariter vidisse. Dictis Matutinis vn⁹ monachorum ducto seorsum Abbate, confessus est, se ante gradũ, hora & modo prędicto, tres speciosissimas virgines vidisse. Cui cùm respondisset, & ego vidi, venerunt alij, & responsum est eis simile. Cumq; deprehendisset, quòd ab omnibus visæ fuissent, cœpit cum omnib⁹ quæstionari, quænã essent, vel quæ causa foret illi⁹ visionis. Cui cùm diuersi diuersa responderent: ait vnus, diuinitus, vt puto, inspiratus. Puto, eas fuisse sacras illas virgines, quæ de Colonia à nobis ablatæ, tanto tẽpore sup testudinem talem à nobis neglectæ sunt. Statim accedentes ad scriniũ, cùm nil in eo reperissent: territi Abbatẽ miserunt Coloniam, vt eas reduceret. Veniens verò Coloniã, cùm Abbatissę & conuentui rem per ordinem recitasset: atq; easdẽ virgines in locis, vnde sublatæ fuerant reperissent: Abbati vt sibi redderentur supplicanti totus cõuentus respondit. Bene veniant nobis dilectissimę domicellæ nostræ, bene veniant. Certè ex quo vobiscũ esse noluerunt: non eas illuc remittemus. Datũq; est ei caput cujusdã alterius virginis, cum quo tristis repedauit. Adhuc puto eãdem Friderindem viuere: & vix aliqua soror est in eadem Ecclesia, quã tam jucunda lateat historia.

Virgo non vult corpus suum sine pectine transferri.

Corpora sacra diuinit⁹ reuelata, vnde allata fuerãt.

Caput LXXXVI.

De duabus virginibus, quæ per reuelationẽ sunt inuentæ, & nobis donatæ.

SVnt apud nos de eodem sacro collegio duæ sacrę virgines, etiã per reuelationem inuentæ. Dña Eufemia Abbatissa, quę ante paucos annos defuncta est, cùm adhuc puella esset in scholis, duæ ei virgines in somnis apparuerũt: quæ sub extrema parte dormitorij, quod cellario continuum erat, se indignè jacere conquestę sunt. Illa sicut puella visum vt visũ reputãs, tacuit. Postea cũ esset adulta,

secūdò ei in loco eodem sub forma & habitu speciosissimarum virginū cingulotenus apparuerunt. Quasi dicerent. Exire de loco isto non possumus, nisi per te. Tunc memor primæ visionis, eam quæ potior videbatur, interrogauit, dicens: q̄ est nomen tuum? Respondit illa: Anastasia. A billo tépore Euphemia importunè conuentui cœpit suggerere: quaten⁹ cellariū vsq; ad finem domitorij extenderét, dicens, sine ambiguitate duas ibi virgines esse reperiendas. Pollicebatur etiam, q̄ tres solidos cómunibus expensis superadderet. Acquieuit tandem conuentus: & sicut mihi retulit Rembodo conversus noster, cui idem opus fuerat commissum, cùm terra tota fuisset ejecta, in præsentia prædictæ sanctimonialis sub fundamēto muri sacra illa duo corpora sunt repta. Quæ illa, priusquā Abbatissa fieret, nobis transmisit: & celebrata est de eis eodé die missa solemniter in conuentu. *Apo.* Nō putabam hactenus, tam efficaces esse visiones nocturnas. *Cæs.* Sępe per ardentia luminaria corpora earū ostenduntur: nec tamen eadem luminaria, vt ajunt, quis videre potest, nisi sit corpore virgo. Multa de hujusmodi visionibus Conradus Prior Loci-S. Mariæ dicere consueuit: quæ causa breuitatis omitto. *A.* Placetne sacris illis virginibus, quòd sic earum corpora per diuersas ꝓuincias diuiduntur? *C.* Ad hoc se ostendere dignantur, vt in multis locis earum memoria habeatur.

Nomen vnius ex vndecies mille Virginibus.

Virginum prærogatiua

Caput LXXXVII. *De viatore, qui Reliquias miraculosè obtinuit.*

HOmo quidam religiosus de ordine viatorū, cùm apud quādam matronam Tuitiensem hospitaretur: conquest⁹ est illi, quòd decem annis laborasset ꝑ Reliquiis Sanctarum vndecim milliū Virginum, nec aliquid tamen ex eis posset obtinere. Cujus ad hoc cùm auxilium implorasset, illa homini cópassa, Ecclesiam earum adijt, Sororibus pro eo preces porrigere volens. Cumq; ad tumbam vnius virginis oraret, genu lapidi superposito, qui maximus erat, apponens, tentauit, quod tamen fieri posse non speravit. Mira pietas sacrarū martyrum. Mox vt imbecillis femina lapidem pressit, modicùm ille cessit: adeo vt ea quæ intus erant videret. Quæ dum nullū adesse conspiceret, manu immissa quantum voluit de ossibus tulit, dans ea viatori. Statimque lapide, qui vix à sex viris absq; instrumentis moueri poterat, eadem qua priùs facilitate reuoluto, gratias agens sacris virginibus, læta redijt ad sua. Sanctorum animæ, licet vultum contemplentur diuinum habent respectum ad corpora sua: & cùm viderint nos deuotos circa illa, multū in hoc delectantur.

Lapis sepulchri cedit leui conatui feminæ.

Caput LXXXVIII.

De Conuerso, quem sacra virgo in somnis osculabatur.

COnuersus quidam de Ordine nostro, cùm ex eadé societate quædam virginum capita ad monasterium suum deferret: ex deuotione ea cum vino lauit, lota deosculans. Eadem nocte puella valde speciosa in somnis eidem apparuit cóuerso: eumq; complexans ait. Heri quando caput meum lauisti, tam amicabiliter me deosculatus es: ego tibi modò vicem rependam. Ille professioné suam considerans, vt osculum puellæ vitaret, caput retraxit: sicque ex eodem euigilauit. Qui statim intellexit visionem. *Apo.* Cùm in stratis & hortis civitatis Coloniæ beatarum virginū vndecim millium passim ossa reperiantur: videtur mihi vix fieri posse, quin sępe aliena eis ossa admisceantur. *Cæs.* Retulit mihi monachus quidā de Veteri-monte, in quo ampli⁹ quàm mille dicuntur esse corpora, quòd nullas falsas inter se patiantur Reliquias.

Caput LXXXIX.

De osse equino, extra sacras Reliquias diuinitus projecto.

TEmpore quodam cùm plurima illic allata fuissent corpora, monachi lauerūt illa. Cūque eadem posuissent super sedes capituli, pannis mundis substratis. & siccarentur: fœtor intolerabilis, quasi ex eis exhalans, omnium nares infecit.

Timens dōnus Gosvinus Abbas fœtorē eumdem ex aliquo diaboli ludibrio fuisse creatum, vt per eum deuotionem fratrū erga reliquias martyrum extingueret: assumptis secum Sacerdotib⁹ vestes sacras induit: cum quibus circa ostiū Capituli stans, sic ait. Adjuro te, immunde spiritus, per eum, qui venturus est judicare viuos & mortuos, & sęculum per ignem: vt si aliquid tui operis est in hoc fœtore, manifestetur & annihiletur: desque honorem Deo & sanctis his. Mira res. Vix verba cōpleuerat: & ecce os grande equinū cunctis videntib⁹ de medio Reliquiarum exiliens, extra capitulū quasi turbine impulsum projectum est. Cum quo & omnis fœtor extractus est, adveniťq; odor suauissimus. Tunc omnes Deo gratias egerunt: qui & diabolum in suo opere confudit, & sanctos suos glorificauit. Hęc te de virginibus audisse sufficiat. Referā tibi adhuc vnam visionē mirificam à virgine visam: quæ supradictis Ordinib⁹ ęqualiter conuenit, & virginū visiones concludet. *Caput* XC. *Adiuratur dæmon.*

De puella, quæ chorum psallentiū in cælum transferri vidit ad hymnū Te Deum laud.

NArrauit mihi nuper Sacerdos de Saxonia, in quodā monasterio, cujus nomen mihi exprimere non potuit, puellam fuisse parvulā, quæ tantùm festiuis noctibus vigilijs solēnibus interesse permittebatur, & eisdem nondū expletis ire dormitum cōpellebatur. In quadam festiuitate cùm magistra, in tertio, vt puto, Nocturno, virginem scapulis ad exeundū impelleret, & illa reniteretur, nec ꝓficeret, tristis quidem exivit, sed juxta chorū remanens, residua peraudire voluit. Cumq; inceptus fuisset hymnus *Te Deum laudamus*, cęlos vidit aperiri, & in ipsos chorum cum cantantibus subleuari. Quando ventū est ad locum illum T*ibi ōnes Angeli*, &c. vidit vniversos ordines Angelorū, & singulorum ordinū Angelos singulos, demissis capitibus, flexisque genibus, manibus extensis, Deum adorare, simul omnib⁹ ꝓclamantibus, *Sanctus, sanctus, sanctus, Dn̄s Deus sabaoth*: qui Trinitatem personarū in vnitate essentiæ confitebantur. Simile fecerūt Apostoli ad illum locū *Te gloriosus Apostolorum chorus*. Et cùm chorus incepisset *Te Prophetarum laudabilis numerus*, omnes Patriarchæ & Prophetæ prędicto modo adorabāt. Venerūt & Martyres in suis distinctionibus: & in ꝓximo versiculo, scilicet, *Te Martyrū candidatus laudat exercitus*, in laudē erumpentes, majestati procidebant. Idem de Confessoribus vidit & Virginibus. Cumque extrem⁹ hymni versiculus, id est *In te Dn̄e speraui: non conf. in æt.* decantaretur, chorus ad terrā descendit, & cęlum se clausit. Puella omnia hæc videns, & suspirans se tanto bono defraudatā, oculis ꝓprijs conquesta est. Cumq; vbertim fleret, & mane sororibus causam sciscitantibus visum dicere nollet, magistra eam aggressa est. Cui respondit. Deus vobis ignoscat, quòd tantā mihi gratiam hac nocte subtraxistis. Et recitauit ei visionem Cui illa: noli flere, bona filia, nūquam de cętero exire te compellam. *A.* Mirifica sunt, quæ recitas. C. Vis nunc audire octauo loco aliqua ex ijs, quæ visu, auditu, & gustu percepta sunt: nec tamen prędictis ordinibus propter distantiam inseri potuerunt? *A.* Volo ac desidero. C. Sicut in capite hujus Distincti. pręmissum est, scalam erexi, per quam humanæ visioni sancti condescenderent: cujus duo latera duo dixi genera visionū, corporale & spirituale. Octo etiā inserui scandilia: supremū attribuens Christo, reliqua sex sex ordinibus sanctorum, de quibus sufficienter dictū est. In octauo autem gradu diuersarū rerum visiones locabo: primò tamen eam, quæ visa est de loco nostro. *Caput* XCI.

Omnes ordines sanctorum in hymno Te Deū, &c. Deum adorare visi.

De ijs, quæ Hermannus Abbas vidit de loco nostro.

DIu anteq̄ conuentus noster de Claustro emissus fuisset: dōnus Hermannus nūc Abbas Loci-sanctę Mariæ, tunc simplex monachus in Claustro, nocte

quadã per visum ante gradũ Presbyterij sibi stare videbatur: & datus est ei in manus Crucifixus, vt fieri solet in emissione alicujus conuentus. Stabant & circa eum viri candidati. Vidit etiam in choro fluuiũ limpidissimum, qui per vtrũque chorũ fluebat, & in eo nauim. Quam conscendens, cùm tam rapidus esset cursus ejus, vt nauis in vnam columnarũ impegisset, nisi per temonem ejus industria fuisset auersa: non stetit, donec venirent ad locm quẽdam infirmitorio nostro proximũ. Venerunt & cum eo supradicti viri candidati. Tunc ossa arida humana cum capitibus ex omni parte mirabili quadam virtute à deforis vltra murũ cadebant. Erãt enim, vt Ezechielis visionis recorder, multa valde. Stante Conuentu inter montem Ströberg, & jam dictum locum, Salvator, qui inter eos stare visus est, vnum ex monachis durè satis retraxit: aliũ modestiùs amouens statuit. Ecce talis fuit visio. A. Quæ est illius interpretatio? C. Deus illi præostendit, quæ futura erant de loco nostro, tunc quidem obscura, modò plana valde. Dominus Philippus Coloniensis Archiepiscopus sciens ordinem vigere in Hẽmenrode, & de illo limpidissimo fluento ariditatem suæ diœcesis irrigare desiderans: de eadem domo cõuentum sibi dari petiuit & obtinuit. Electi sunt ex monachis duodecim, & prædictus Hermannus in Abbatẽ eis ordinatus est. Qui ante gradũ presbyterij, vt lõgè antè prȩuiderat, crucem suscipiens, cum eis per nauigiũ venit in montẽ Ströberg: in quo tribus annis cõmorati, descenderũt in vallem, quæ nunc dicitur Vallis-sancti-Petri: illic muro, de quo suprà dictum est, se claudentes. Ossa illa arida designant homines sȩculares, spiritualis gratiæ immunes, qui in valle cõuersi sũt ad vitam religiosam. Fluuius qui per Oratoriũ cum impetu fluebat, significat domus ejus religionem: quæ clara est per puritatem traditionum, & impetuosa per feruorẽ obseruationum. Quòd nauim à colũna auertit, sine causa non fuit. Nam cùm Conuentus super prȩfatum venisset montem, & multa necessaria deessent, quidã reminiscentes ædificiorum & aliorum multorum, quæ dimiserant, & murmurantes vellent redire: dõnus Hermannus Abbas, cùm semel ac secundò de perseuerantia eos monuisset, nec ꝓfecisset, quasi per temonem nauem à colũna submouens, ait. Cessate, state, nullus nostrum reuertetur. Ego enim temonẽ abjeci. Is autem, quem durè retraxit Christus, cum alijs quidem scriptus fuerat, & nominatus: sed subsequentis importuna petitione submotus. Ipse est Ioannes Sacerdos, quẽ Dñs modestè extrahens seorsum stare fecit. Cum conuentu emissus, cũ conuentu non stetit: quia per licentiam extortam remissus est. Hæc est visionis interpretatio, secundùm ꝙ didici ab ipso Abbate Hermanno. *Apo.* Nihil hic, vt video, actũ est sine nutu diuino. *Cæs.* Nauigantibus eis in Rheno, sicut õnes, qui ex eis adhuc vivunt, testes sunt, viderunt supra se in cȩlo circulũ lucidum, & septẽ in eo soles. *A.* Quid per circulũ, vel quid per septem soles videtur tibi intelligendum? *C.* Per circulum eumdem æternitatẽ Sancti Spiritus, per septem soles septẽ ejus dona, quib⁹ bono exemplo ejusdem congregationis ꝓuincia erat illuminata

Ezechiel. 37.

Vallis S. Petri, aliàs Heisterbach

Caput XCII.

De Conuerso, qui illotis manibus timuit tangere aspersorium.

QVidam Conuersus, qui cum eodẽ conuentu missus est, Rudolphus nomine, vir bonus ac religiosus, cùm die quadam de priuata veniens, illotis manibus Oratoriũ nostrum intraret, & ex Ordine se aspergere teneretur: intra suas cogitationes dicere cœpit. Aqua hæc sancta est & benedicta: nec decet, vt manibus immundis te illa aspergas. Cui mox in aëre vox clara respondit. Quod ego mundaui, tu non potes polluere. Et cognouit ibi, magis Deo displicere immunditias cordis, quàm corporis. In animæ puritate Deus delectatur.

Caput XCIII. *De monacho, qui in excessu mentis propriā animam vidit.*

MOnacho cuidam Deus ostendere volens animæ suæ puritaté, in excessum mentis illum abduxit. In quo excessu puerū pulcherrimum intra sua viscera cōtemplatus est. Ad se autem reversus intellexit eum fuisse animam suā ab omni labe criminum mundatam. Puer enim à puritate dictus est. A. Puto, ꝙ non sit tutum, si homo multis consolationes suas manifestet. C. Per multos labores & tētationes, & hoc secretè, diuinæ consolationes adipiscuntur, & facillimè manifestatæ subtrahuntur. Vtrumque verum esse, singulis tibi ostendam exemplis. *Anima instar pueri visa.*

Caput XCIV. *De moniali mirificè consolata ob defectum cibi.*

DVm nuper, hoc anno scilicet, in quadam domo Sanctimonialium Ordinis nostri à celleraria per totum conventū pitantia, i. oua frixa diuiderentur, nescio quo casu vna ex eis neglecta est. Non tamen arbitror actum casu, sed diuino nutu: vt Dei gloria manifestaretur in illa. Patientissimè auté defectum illum sustinens, imò neglectam se gratulans, cùm Deo gratias referret, summus ille Abbas invisibilem ei pitantiam misit: cujus inenarrabili dulcedine sic repletū est os ejus, fauces, viscera, & venter, vt nūquam tale aliquid in vita sua sensisset. Dulcedo hęc corporalis erat. Porrò in mente & in anima dulcedine spirituali Deus tam copiosè visitauit eam: vt diceret Abbati nostro, ꝙ omnibus diebus vitę suæ pitantijs omnibus carere vellet, dūmodo in consimili dulcedine, & hoc tantùm vna vice sibi liceret deliciari. Pro qua idem Abbas noster ad ej⁹ petitioné pro gratiarum actione, hymnum *Te Deum laud* singulis nobis injunxit. A. Si Deus sic excellēter tantillū remunerat in pręsenti vita: non ambigo, quin magnas tribulationes mirificè remuneret in futuro. C. Quòd facilè hujusmodi consolationes in præsenti ꝑdantur: ecce exemplum.

Caput XCV.

De Conuerso, qui gratiam sibi concessam manifestando perdidit.

COnuersus quidam in Hémenrode cùm in orationib⁹ suis mellifluam diuinitus accepisset dulcedinem, & ob hoc sępe labores suos negligeret, magister suus crebrò eum arguit, dicens. Frater, certis téporibus est orandum: & certis temporibus laborandū. Ille sicut homo simplex, vt increpantem placaret, respōdit. O magister, si sciretis causam: non mihi imputaretis. Rogo, vt detis mihi osculū. Putabat enim, quòd impressione labiorum eamdem sentire posset dulcedinem. Cui mox vt osculum dedit ille, gratiam irrecuperabiliter, vt puto, perdidit iste. Simile penè habes capitulo 42. de conuerso, qui Angelum sæpe vidit, & dicendo gratiam perdidit. Causas verò subtractionis gratiæ in præsenti plures esse, alibi tibi assignaui. Quidam tamen, licet alijs sibi diuinitus ostensa referant, non ob hoc gratiā perdunt: sicut suprà dictū est de Henrico conuerso in Hémenrode.

Caput XCVI.

De viatore prophetici spiritus, qui apparuit cuidam Conuerso.

HEnricus idem, cùm grangiæ, quæ Hart dicitur, pręesset, & die quadā in Majo segetes curtis, orationes suas ruminando, solitarius circuiret, hominem quēdam sub arbore pyro, quæ illic in agro singulariter sita est, contra se stare cōspexit. Erat enim decentis staturæ, capillis canus, barba prolixa, tunicam habens talarem & clausam, scapulare verò latum, vltra genua longum: eratq; vultus ejus Angelicus. Quem cùm ꝓpiùs accedens salutasset, dicens, benedicite frater, respōdit ille, Dominus. Et adjūxit. Quomodo placet tibi Ordo tuus, frater? Conuerso respondente, bene: iterum adjecit. Bene tibi placere deberet: quia nulla vita tantæ perfectionis est in Ecclesia Dei. Cujus aspectus cùm multam conuerso incuteret reuerentiam, volens Conuersus aliquā ei dare occasioné petendi aliquid, *Ordinis Cisterciensis perfectio.*

ait. Cur sic nudis inceditis pedibus? Respondēte illo, talis est consuetudo nostra; subjunxit. Peto, vt mihi liceat vobis dare calceos, & nobiscum hodie prandeatis. Et recusauit vtrumque, dicens. Modicus cibus sufficit mihi, & socijs meis. Cumque aliqua secretiùs tractassent, is qui viator videbatur, Conuerso aliū diem ad eūdem locum præfixit. A quo modicùm discedens in plano loco, nusquam comparuit. Quo viso Henricus expauit: festinansque ad Claustrum, Priori suo Hermanno, nunc Abbati in Loco-sanctę-Mariæ, quæ dicta sunt vel gesta, per ordinem recitauit. Cui ille. Cautus esto, frater: quia non omne verū est, quod verum apparet. Mox vt eum videris ex remoto, signabis te: & cùm propinquaueris ei, iterum eo vidente signabis te, dicesq; , benedicite. Quod cùm fecisset, subrisit ille, dicens. Iustè facis signando te: quia non omne verū est, ꝙ verum apparet. Neque hoc ipsum habes à te: sed Prior tuus te docuit. Ego, inquit, illū diligo: eò quòd religiosus sit, & amator disciplinæ, & quia quotidie orat pro omni Ecclesia & Ordine. Quod & verum est. Mentionē etiam habuit dōni Eustatij Abbatis Claustri, & domni Henrici Abbatis nostri: in illo aliqua corripiens, & in isto plura cōmendans. Et recitauit ei omnia more Elisæi, quæ in conclaui cum Priore sine alijs fuerat locutus. Postea cùm idem conuers⁹ die quadā dicto Completorio aliquid obtinere niteretur à Deo venijs & lacrymis, & non ꝑfecisset: ille curia clausa ostioque oratorij firmato diligenter, ad eum intrauit, increpās eum & dicens. Stolide, putas, quòd vi possis aliquid extorquere à Deo? Si non esset modò tibi parcitum ꝑpter Priorē tuum, fortè amentiam incurrisses. Nocte quadam cùm idem Henricus, defuncto aliquo in Ecclesiā deportato, sedisset ante altare infirmorum, viator, de quo dicere non possum, vtrùm Angelus fuerit, an homo, ei apparens, signauit, vbi Prior esset. Cui cū ille resignasset, in infirmitorio est: signo respondit. Ego noui hęc, bene est ibi. Inclinansq; coram eodem altari recedens, & ante alia tria altaria quæ sunt in abside simile faciens, chorū monachorum intrauit, & non cōparuit. Sępe illum se vidisse testabatur in choro, circūeuntem in multa claritate. cui cùm ex parte Prioris conuersus tunicā obtulisset & cingulum, tunicam recusauit, cingulo suscepto. Ego, inquit, illud dabo bono cuidā monacho Eberbacensi: & magis ei ꝓderit, quàm si ego vterer illo. Remisit ei & cingulum laneum, pretio quidem vilissimū, sed virtute pretiosum: per quod & sanitates factæ sunt, & plurimùm valet contra stimulum carnis. Quem cùm etiam rogaret, vt se Priori ostendere dignaretur, respondit. Domin⁹ noster nos frequenter mittit in Ierusalem, & alia æquè remota loca: & si videret me Prior, posset per ejus interrogationes legatio mea impediri. Et adjecit. Dic Priori, vt solicit⁹ sit circa excitādos fratres, ne dormiant, cùm pro defunctis cantant: quia sicut milites cōgregantur ad torneamēta, ita animæ confluunt ad officiū defunctorū. A. Puto, ꝙ mortui viuis in hoc officio solicitis, dū indigent, vicē charitatis rependāt. C. Hoc tibi vno ostendā exēplo.

4. Reg. 6.

Animæ confluunt ad officium defunctorum.

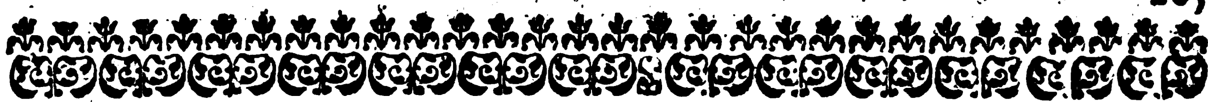
Caput XCVII. *De Canonico, cui viri candidati preces decātauerunt.*

EST quidam canonicus in Aldensele, Rudolphus nomine, homo grandęvus, & circa officia diuina valde solicitus. Nūquam aliquam horā in choro negligit, dūmodo incedere possit: sicut testis est Alardus noster nouitius, quandoq; illius concanonicus. quodā tempore cùm defectū naturæ paterętur, ita vt incedere nō valēs lecto decūberet,* cùm horas suas dicere nō posset: quosdā viros cādidos in suppellicijs & tonsura clericorū certis horis adesse vidit, qui ei oēs horas decātabant: quibus dictis dicebant ad invicē. Modò exeamus, & sinamus eū quiescere. Quos cū frequēter cōtemplaretur, & filiā sororis, quę ei ministrabat, nō posse eos videre dep̄hēdisset: intellexit, ꝙ aīę cōcanonicorū essent, quib⁹ bn̄ficia impēderat.

** nec tamen aliquid doloris sentiret.*

Quia ad sacramēta corporis & sanguinis Christi festino: diuersis hic visionibus finem impono.

Distinct. 9.

DISTINCTIO NONA

DE SACRAMENTO CORPORIS ET SANGVINIS DOMINI.

PROLOGVS.

LOCVTVRVS tecum de SACRAMENTO Corporis & Sanguinis Christi, cum timore illud attento: quia vbi sola fides operatur, & rationis judicium excluditur, non sine periculo discurritur. Vnde nihil noui siue inusitati inde dicere præsumo: sed quæ Sancti siue Doctores eximij de illo senserunt, summatim replicabo. Adjiciam & exempla plurima, quæ mihi à personis probatis memini recitata. In quibus si aliqua fuerint quæstione digna, vt scrupulus remoueatur, tua discutiantur interrogatione.

CAPVT PRIMVM

Quid sit Sacramentum, quæ res sacramenti, quæ causa institutionis, quæ forma, quis modus conuersionis, vel sumptionis.

VNIVERSA Ecclesiæ Sacramenta Corporis & Sanguinis Christi Sacramentum præcellit. In ipso via, veritas, & vita. Via, quia dignè accedentes ducit ad Deum: vnde & viaticū dicitur. Veritas, quia edentes Christo incorporat: vnde & sacra cōmunio vocatur. Vita, quia Christo incorporatos in anima mori nō sinit: vnde & Eucharistia dicitur, id est bona gratia. De primo Salvator dicit. *Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi.* Ecce via. *Qui descendit ipse est, & qui ascendit:* secum ducens omnia sua mēbra, alia in re, alia verò in spe. De secūdo item dicit. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Ecce veritas. Ait & de tertio. *Qui manducat hunc panem: viuet in æternum.* Ecce vita. Simile intelligas de calice. Nec absque mysterio de corpore & sanguine Christi in nona Distinct. tractandū suspicor: quia numerū nouenarium Philosophus exterminatori omnium, id est morti assignauit: & Christus, qui est vita omnium, nona hora diei in cruce expirauit. Sacramentum hoc fit in commemorationem Dominicæ mortis. Vnde Apostolus in prima epistola Corinthijs scribit dicens. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicē bibetis, mortem Dōmini annūtiabitis*, id est, repræsentabitis, *donec veniat*, ad judicium scilicet. Ita Glossa exponit. *Apparente eo in gloria, cessabit figura.* Omnia quæ in superioribus Distinctionibus dicta sunt, scilicet de Conuersione, de Contritione, Confessione, Satisfactione, & Simplicitate, quædam sunt præparamenta ad hoc Sacramentum. Nullæ etiā visiones magis fidem roborant, quàm cùm eum, quem sub specie panis & vini latere credimus, oculis corporeis intuemur. *Apoll.* Antequam mihi visiones edisseras, peto, vt breuiter me expedias, quid sit Sacramentum, quæ res sacramenti, quæ causa institutionis, quæ forma, quis modus cōuersionis, quis mod⁹ sumptionis. *Cæs.* De sacramēto Eucharistiæ tractandū est cū timore ac reuerētia: quia magis in illo operatur fides q̄ ratio hūa. Audi breuiter, quæ majores nostri de illo senserūt. Tria

Ioann. 14. *Ioann. 6.* *Ibidem.* *1. Corin. 11.*

Quid sit sacramentum, & res sacramenti. sunt in Sacramento hoc consideranda. Vnum, quod tantùm est sacramentũ: alterum quod est sacramentum, & est res: tertium, quod est res, & nõ sacramentũ. *Apoll* Quid est Sacramentum tantùm? C.. Species visibilis panis & vini. A. Quid est sacramentũ & res? C. Caro Christi propria, & sanguis. A. Quid est res & nõ sacramentum? C. Mystica Christi caro, Ecclesiæ scilicet vnitas. A. Quare dicitur sacramentum? C. Quia sacræ rei est signum. Aliud ibi videtur, & aliud ibi creditur. *Eucher. ho. 5. de Pascha* A. Quæ fuit causa institutionis? C. Quia Dominus, vt dicit Eusebius Emissenus, *corpus assumptum ablaturus erat ab oculis nostris, & sideribus illaturus: necesse erat, vt* in die cœnæ *sacramentum* veri *corporis & sanguinis consecraret: vt coleretur jugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium.* A. Quæ est vtilitas in hac institutione? C. Duplex est in eo vtilitas: quia in illius perceptione augetur virtus, id est charitas, & est medicina quotidianæ infirmitatis. Vnde Augustinus. *Consecratur quotidie hæc oblatio, licet Christus semel oblatus sit: quia quotidie peccamus peccatis, sine quibus mortalis infirmitas viuere non potest. Et quia quotidie labimur, quotidie Christus pro nobis mysticè immolatur. A.* quæ est forma hujus sacramenti? C. Forma attenditur in verbis & in rebus. In verbis, quia cùm hæc verba proferuntur, *Hoc est enim corpus meum*, & pòst, *Hic est sanguis meus*, conversio fit panis & vini in corpus & sanguinem Christi. *Amb 4. de sacram. c. 4.* Vnde Ambrosius. *Sermone Christi hoc conficitur sacramentum: quia sermo Christi creaturam mutat: & sic ex pane fit corpus Christi, & vinum cum aqua in calicem missum fit sanguis, consecratione verbi cœlestis. A.* quis est modus conuersionis? C. Modus est ineffabilis. Panis, vt dictum est, cùm hæc verba proferuntur, *Hoc est corpus meum*, Dei virtute per ministeriũ sacerdotis transit in corpus Christi: simile intelligas de vino: manentibus tamen accidentibus, colore scilicet, pondere & sapore. *A.* Potest de aliquo grano, nisi de frumento, hoc sacramẽtum confici? C. Sicut sanguis non conficitur nisi de vino, & hoc expresso: ita nec corp⁹ Christi nisi de frumento, & hoc in panem redacto: quia Dominus grano frumenti se *Materia Eucharistiæ.* comparauit, necnõ & pani. *Apollonius.* quis est modus sumptionis? *Cæsarius.* Dupliciter sumitur, spiritualiter & sacramentaliter. Bonus vtroque modo manducat: malus verò sacramentaliter tantũ. Sic non manducans manducat, & èconuerso. *Apollonius.* quare sumitur sub duplici specie, cùm sub vtraque Christus sit totus? *Cæsarius.* Vt ostenderetur totam naturam humanã suscepisse, vt totam redimeret. Panis enim ad corpus, sanguis ad animam refertur. Hæc tibi breuiter dicta sufficiant: quia in sententijs de his pleniùs tractatur. *Apollonius.* Cùm omnia quæ dicta sunt, credam, quatuor tamen mihi probari desidero, nõ sententijs sed exemplis. Primũ est, quòd sub specie panis sit verum corpus Chrsti, natũ ex Virgine. Secundum, quòd sub specie vini sit verus ejus sanguis. Tertium, quòd dignè conficiẽtes, siue communicantes, mereantur gratiam: indignè autem, pœnam. C. Dicam tibi plura de singulis exẽpla fidei nostræ satis necessaria: quæ mihi à personis probatis sunt relata.

Caput II.

De Godeschalco de Volmunsteine, qui Christum in manibus suis sub specie infantis vidit.

FVit apud nos monachus quidam, Godeschalc⁹ nomine, de castro Volmunsteine oriundus, & in majori Ecclesia Coloniæ Canonicus. Ante conuersionem satis extiterat lubricus, sed bene morigeratus. Modica ei scientia literarũ inerat: sed spiritus scientiæ & pietatis ad magnã vitæ perfectionem illũ prouexerat. Hic cùm ante hos sex annos in die Natalis Domini ad priuatum quoddam altare Missam cum multa deuotione & lacrymis, vt ei moris erat, inchoasset, scilicet, *Puer natus est nobis*: facta transsubstantiatione, non jam in manibus suis speciem

panis, sed infantem pulcherrimũ, imò speciosissimum illum forma præ filijs hominum, in quem & Angeli ꝓspicere desiderant, tenuit & vidit. Cujus charitate succensus, & mira pulchritudine delectatus, cõplexus est eum, & deosculatus. Timens tamen moram, ꝓpter circũstantes, super corporale dilectum posuit: & ille vt Missa perfici posset, formã sacramentalem resumpsit. Quãdiu beatus ille vidit speciem infantis, nullam ibi vidit speciẽ panis, & è conuerso. Qui cùm nescio cui visionem reuelasset, tacita persona sua, & ille alijs: quodã die de auctore tantæ visionis interrogatus, me audiente respondit. Certissimè illa die Christus hic visus est: & nihil plus dicere voluit. Postea duobus Sacerdotibus, Theoderico de Lureke & Constantino, visionem revelauit. Quod intelligens Vuinand⁹ infirmarius noster, posito eo in infirmitorio, ait. Bone frater Godeschalce, vidistis in Missa Salvatorem? Respõdente illo simpliciter, etjam: adjecit. In quali forma? In forma, inquit, infantis. Et ille. Quid fecistis ei? Respondit. Osculatus sum eum ante os suũ. Ad quod Vuinandus. Et quid postea actum est? Ego, ait, super Altare eũ posui: & reuerso eo in formam priorem, sumpsi eum. Eadem die moriens confessus est Abbati nostro dõno Henrico. A. Gloriosa sunt, quæ dicis. Sed miror, si talia aliquando reuelãtur etiã malis Sacerdotibus. C. Sicut bonis ad bonitatis remuneratione: ita nonnũquam Domin⁹ malis Sacerdotibus se ostendere dignatur ad correctionem. Verbi causa.

Caput III. *De Sacerdote, qui in hostia vidit Christum in diuersis formis.*

DVm dominus Abbas prędicta visionem, visitandi gratia pergens in Frisiam, cuidam militi recitasset: ille Adolpho Sacerdoti de Dieferne recitata replicauit. Quod vbi ille audiuit, suspirans, ait. Ad quid Domin⁹ Deus viris sanctis, & in fide perfectis, talia ostendit? Mihi peccatori, meiq; similibus, qui sępe de hoc sacramento dubitamus, hujusmodi visiones deberent reuelari. Die quadam cùm idẽ Adolphus Missam celebraret, & ante *Agnus Dei* hostiam levasset ad frangendũ, in ipsa hostia virginem in sede residere, infantemq; in sinu seruare contẽplat⁹ est. Nosse volens, quid esset ex altera parte, mox vt hostiam vertit, agnũ in ea conspexit. Quam rursum regyrans, vidit in ea, quasi per vitrũ Christum in cruce pendentem, capite inclinato. Videns hoc Sacerdos extimuit, diu stans & deliberans, vtrùm ibi subsistere, vel sacramentũ perficere deberet. Cujus fletib⁹ Dominus placatus, sacramento formam priorẽ reddidit, & ille Missam perfecit. Cumq; populus de tãta mora miraretur, ipse ambonem ascendens, cũ lacrymis populo visionẽ retulit, & signati sunt eadẽ hora ab eo homines quinquaginta. Erat enim octaua Apostolorũ Petri & Pauli. Nec miror, si perspicuè & tam jucundè, sicut Godeschalcus eum videre non potuit: quem quotidie sibi ad judiciũ immolauit & sũpsit. Habebat enim concubinam. Nuper tamen audiui, ꝙ vitam suam occasione, vt spero, ejusdem visionis, emendare incipiat: & feminã in monasterio sanctimonialium in Runengen locare ꝓponat. Hęc mihi à Bernardo monacho nostro recitata sunt: ipsique ab eodem Adolpho. Salvator corporis sui veritatẽ hoc sacramento, vt pręfatus sum, bonis sacerdotibus ostendere dignatur, vt consolentur: in fide nutantibus vt erigantur, malè viuentibus, vt terreantur. Ecce exempla.

Caput IV. *De Episcopo Liuoniæ, qui Christum vidit in altari.*

VEnerabilis Episcopus Livoniæ, & magister Lambert⁹ Decanus sanctorum Apostolorũ in Colonia, cùm ante annos paucos simul ad curiam pergeret Imperialẽ, & in via de Scripturis sermocinarentur: etiã mentio habita est de corpore Christi. Decano in hoc sacramento efferente fidem christianam, Episcopus respondit. Ego noui sacerdotẽ, qui nup oculis corporalib⁹ christũ in altari vidit.

A quo cùm Decan⁹ personam tanta visione dignam extorquere tunc non potuisset: vltima die quando separandi erant ab inuicē, Episcopus ei confessus est, quia ipse esset. Hęc idem Decanus retulit Præposito Pleisensi, & ipse mihi. Quòd verò Deus dubitantibus de hoc sacramento etiam suam carnē ostendat, subsequens sermo declarat.

Caput v.

De Sacerdote, qui in Canone dubitans vidit crudam carnem.

NOndum puto duos annos esse elapsos, quòd Saderdos quidā de sacramento corporis Christi dubitans, in castro, cui nomen Wickindisburg, celebrauit. Qui cùm in canone de tam mirabili conuersione panis in corpus Christi hæsitaret, Dominus ei in hostia carnem crudam ostendit. Hanc cùm vidisset etiā vir nobilis Widechinus, stans post tergum ejus: dicta Missa Sacerdotem in partē traxit, & quid infra canonem egerit vel cogitauerit, diligenter inquisiuit. Ille verò tam de visione quàm interrogatione territus, confessus est, & non negauit, se eadem hora de sacramento dubitasse. Et retulit vterque alteri, se crudam carnem in hostia vidisse. Ipse Widekinus filiam habet Sifridi Rimkel in conjugio, filiā sororis Abbatissæ de Rindorp: quæ mihi anno pręterito eamdem visionem recitauit. Vis etiam nosse, quòd malæ vitæ Sacerdotibus ostendat, quòd ab eis crucifigatur? *Apollonius*. Volo. *Cæsarius*. Audi visionem terribilem.

Caput vi.

De *Sacerdote, qui hostiam ad maleficia in ore seruans, de Ecclesia exire non potuit.*

SAcerdos quidam luxuriosus feminam procabatur: & cū illius non posset habere consensum, dicta Missa corpus Dn̄i mundissimum in ore tenuit, sperans si sic illam deoscularetur, quòd vi sacramenti voluntas ejus ad suos libitus inclinaretur. Sed Dominus, qui per Zachariam Prophetam conqueritur de hujusmodi Sacerdotibus, dicens, *Et me crucifigitis gens tota die*: tali ordine maleficia ejus impediuit. Cùm exire vellet de ostio Ecclesię, sic sibi videbatur crescere, vt laquear oratorij vertice pulsaret. Territus miser, hostiam de ore suo extraxit: & quia mentis inops erat, in angulo Ecclesiæ eam sepeliuit. Timens verò vltionem diuinam super se ocyùs venturā, Sacerdoti cuidam sibi familiari confessus est sacrilegium. Qui simul ad locū accedentes, rejecto pulvere non repererunt speciem panis, sed formam licet modicam hominis in cruce pendentis. Erat anim carnea & cruenta. Quid postea de ea factū sit, vel quid Sacerdos egerit, non recordor: quia diu est, ex quo hęc mihi ab Hermanno cantore nostro, cui historia satis nota erat, recitata sunt. A. Deterior fuit iste crucifixoribus Christi. C. Verum est: quia *si illi cognouissent, nūquam Dominum gloriæ crucifixissent*: iste cognitum contempsit, & contēnendo crucifixit. Iam tibi satis ꝓbatum arbitror, quòd sub specie panis sit verum corpus Christi: & tam à malis quàm à bonis sacerdotibus conficiatur. A. Si Sacerdotes omnes talia audirent, auditisq; crederent: putò, ꝙ plus quàm modò deifica sacramenta honorarent. C. Satis mirabile est, quòd nos homines, pro quorū salute hoc sacramentum institutum est, tam tepidi simus: cùm bruta animalia, vermes, & reptilia, in illo creatorem suum agnoscant.

Malac. 3.

In Eucharistia apparet homo crucifixus.

1. Corin. 2.

Caput vii. *De corpore Domini de Ecclesia ablato, à bobus prodito.*

IN villa, quæ Comele dicitur, nocte fures Ecclesiam infringentes: inter cętera etiam scrinium cum corpore Dn̄i inde tulerunt. Qui cùm nihil aliud in eo pręter Reliquias & pyxidem cū sacramento reperissent: nil prorsus de eis curantes, eamdem pyxidē super sulcum agri villæ ꝓximi ponentes, confusi recesserunt. Mane cùm rusticus cū aratro & bob⁹ in eodem agro araret, venissentq; animalia juxta pyxidē, stupentia steterunt. Quos cùm arator stimularet, nec procederent, nūc

recalcitrando, nunc exorbitando, iratus ait. Quis diabolus est in bobus istis? Non enim clarè videre poterat: quia in ortu diei arabat. Diligentiùs tamen circũspiciens, deprehendit ante pedes boum pyxidem, & scrinium Ecclesię suæ juxta illam. Tunc causam rebellionis non ignorans, omnibus in agro dimissis in villam recucurrit: tam Sacerdoti quàm cæteris, quæ acta sunt, referens. Tunc omnes simul in agrum descendentes, cum cruce, thuribulo, & cereis, corpus Dominicũ in Ecclesiam reportauerunt. Huic processioni interfuit Godefridus Prior de Hovene, qui mihi ista recitauit. Similem ei honoré asini exhibuerunt, de platea in lutũ descendendo. : sicut me dixisse recolo Distin. 4. cap. 98. Audi nunc de vermiculis.

Caput VIII.

De apibus, quæ Basilicam corpori Christi fabricauerunt.

MVlier quædam cùm apes multas nutriret, & illæ non proficerent, imò passim morerentur, cùm contra hoc remediũ circumquaq; quæreret, dictum est ei, quia si corpus Domini inter illas locaret, mox lues ipsa cessaret. Quæ Ecclesiam adiens, & se cõmunicare velle simulans, corpus Domini sumpsit: quod statim à Sacerdote recedens extraxit, & in vno ex alveolis locauit. Mira Dei potentia. Vermiculi Creatoré agnoscentes de fauis suis dulcissimis hospiti dulcissimo capellulam miræ structurę fecerunt: in qua altare ejusdem materiæ erigentes, sacratissimum corpus super illud posuerunt. Et benedixit Domin⁹ operibus eorum. Processu temporis cùm femina vasculum aperuisset, & dictũ mysterium apparuisset, expauit: currensq; ad Sacerdotem, confessa est ei omnia & quæ egit, & quæ vidit. Túc ille assumptis parochianis suis, ad vasculum venerunt: apes circumvolantes, & in laudem Creatoris bombizantes abegerunt: capellulę parietes, fenestras, tectum, campanile, ostium, & altare admirantes, corpus Dñi cum laude & gloria retulerunt. Licet autem mirabilis sit Deus in sanctis suis: mirabilior tamen in his minimis prædicatur. Ne ergo aliquis de cętero tale aliquid præsumat: referam tibi ré terribilem, quam mihi anno pręterito magistra de Insula S. Nicolai recitauit.

Caput IX.

De pœna mulieris, quæ corpus Christi super caules suos seminauerat.

FVit in eadem Insula puella quædam obsessa, laica tamen: quam ego ibidem vidi. Requisitus diabol⁹ à quodá sacerdote, cur tanto tempore tam crudeliter Hardifa de Cogeme torqretur: per os puellæ respondit. Quare? Bene & optimè meruit. Ipsa Altissimũ super olera sua seminauit. Qui cùm verbum min⁹ intelligeret, nec ille exponere vellet: sacerdos feminá adijt, quid de ea diabolus dixerit, exposuit: monens, ne negaret, si intelligeret. Quæ statim culpam confessa est dicens. Verbũ bene intelligo: quod numq̃ tamen homini per me publicatum est. Quádo juuécula eram, & hortum excolendũ suscepissem, nocte quadam mulierem vagam hospitio recepi. Cui cùm dána horti mei exposuissem, asserens omnia olera mea ab erucis devorari: respondit illa. Bonam te instruam medicinam. Accipe corpus Domini, cóminue illud, sicque super olera spargas, & statim lues cessabit. Ego misera, cui major cura erat de horto, quàm de sacramento, cùm in Pascha corpus Domini suscepissem, & extracto fecissem sicut edocta fueram, quod oleribus in remedium, mihi teste diabolo factum est in tormtum. *Apo* Crudelior erat mulier hęc ministris Pilati: qui Iesu mortuo pepcerunt, ne ossa ejus comminuerent. *Cæsar.* Idcirco vsque hodie luit peccatum id maximum: & sunt cruciatus ejus inauditi. Attendant hanc pœnam, etsi non culpam: qui Deifica sacramenta ad temporalia, vel quod execrabilius est, ad maleficia conuertunt. Etiam vermes, si reverentiá circa hoc sacramentũ negligant, aliquádo pœna mulctátur

Dæmon feminę crimẽ prodit.

Ioann. 19.

Caput X.

De musca, quæ circa corpus Christi volitans mortis pœnam luit.

ANno præterito cùm quidam ex sacerdotibus nostris coram Episcopo Theoderico Missam quotidianam de Dña nostra celebraret, in ipsa hora fractionis musca grandis circa & supra calicem volitare cœpit ita importunè, vt quasi vi velle intrare videretur. Sacerdos timens ac tremens, cùm manus haberet occupatas, & muscã exsufflaret, nec pficeret: Henricum Diaconum, qui hora eadem Episcopo pacem porrigebat, tussiendo crebriùs aduocauit. Tunc illa alacri volatu altiùs labens, præsumptionis culpam ibi luit: quia post morulam, completa sumptione atque ablutione, intuente Sacerdote quẽ turbauerat, quasi lapill° inter corporale & calicem extincta ruit. Quam Diaconus de altari projecit. *Apo* Satis me delectat horum oratio. *Cæsar.* Etiam Dominus in simplici pane tanto sacramento assignato quandoque miracula operatur.

Caput XI. *De muribus, qui hostias non consecratas rodentes, literas non attigerunt*

NOndum annus, vt puto, transijt, q̃ hostiæ plures à ministris propter fissuras siue pustulas reprobatæ in Eberbaco, in fenestra altari contigua projectæ sunt. Accedentes verò mures, omnia quæ erant extra circulos deuorabant, literas & quæ intus erant, in nullo penitus lædebant. Sacrista ista considerans, reputauit pro miraculo A. Quid est, quæso, quod mures vel vermes in sacramento altaris comedũt? C. Species tantùm. In illa Christus videtur & tangitur, & ab indignis injuriatur. Corpus ejus verũ, quod sub illa latet, glorificatum est: & quia immortale est, non potest corrumpi: quia splendidũ est, non potest à nobis videri: quia subtile est, non potest à nobis palpari. A Sacerdote quidẽ tenetur: sed non tangitur, nisi mediãte specie. Species ipsa videtur, tangitur, frangitur, masticatur, satiar, corrũpitur, & injuriatur. Quando aliquid horũ attribuitur corpori Christi, de specie debes intelligere. Tanta est gloria hujus sacramẽti, vt non solùm bruta, in quibus anima motabilis est, sed & insensibilia elementa virtutẽ ejus sentiant: verbi causa.

Species est, quæ roditur, tãgitur, &c. in sacramẽto.

Caput XII.

De corpore Domini, quod in flumen projectum hæreticos demersit.

TEmpore illo, quando manifestari cœperunt hęreses Albienses, quidã maligni virtute diabolica suffulti, quædam signa atque portenta ostenderunt: quibus & easdem hęreses roborauerunt, & multos fidelium in fide subverterunt. Super aquas ambulauerunt, & non sunt submersi. Cernens hoc sacerdos quidam fide Catholicus, & vita religiosus, sciens vera signa cũ falsa doctrina esse nõ posse: corpus Dñi cum pyxide ad flumen, vbi illi populis suas ostensuri erant virtutes, deportauit: dixitq; in audientia omnium. Adjvro te, diabole, per eum, quẽ in manibus porto: ne in hoc flumine ad hujus populi subversionem, per hos homines tantas exerceas phantasias. Poc hęc verba illis super vndas fluminis ambulãtibus, vt priùs, sacerdos turbatus, corpus Dominicũ in flumen jactauit. Mira Dei potẽtia! Mox enim vt sacramentũ tetigit elementum, phãtasia cessit veritati: & pseudi illi facti quasi plumbũ descendentes in profundum sunt submersi. Pyxis verò cum sacamento statim ab Angelis sublata est. Videns Sacerdos hęc omnia, de miraculo quidẽ exultauit: sed de jactura sacramenti doluit. Totã verò noctem in lacrymis & gemitu transiens, mane pyxidẽ cum sacramẽto reperit super altare. Hęc nobis eodem tempore relata sunt. Aliud in mari de corpore Domini cõtigit miraculũ.

Corpus Christi ab Angelis exceptum, & ad altare reportatum.

Caput XIII. *De Eucharistia, quæ naue cõfracta ad aliam natauit.*

QVando in ista magna expeditione naues ex omni parte Alemaniæ congregatæ mare intrauerunt, ob causas diuersas præceptum est Sacerdotibus, ne

in aliqua naui corpus Dominicum seruaretur. Quæ cùm omnes jussis obtemperarent: vna sola nauis Frisonũ obedire noluit, quæ citiùs inobedientiæ pœnã soluit. Dei siquidem judicio cõfracta est: & pyxis seruans corpus Domini cum cæteris quæ erant in naui, ejecta. Homines verò alijs nauibus subvenientibus liberati sunt. Et ecce vident eminus pyxidem in pelago natantem: quæ tã celeri motu ad naues festinabat, vt velificare videretur. Quæ cùm in nauim vnam recepta fuisset, aliud visum est in ea miraculũ. Cùm operculũ ejus esset patulum, nec zona circa nodum firmatum, inter vndas illas procellosas ne vna quidem guttula intrauit. Hermannus Decanus S. Gereonis in Colonia, qui præsens fuit, & hæc vidit, pro magno miraculo ea solet recitare. Terra etiam in hoc sacramento suum recognoscit auctorem. *Caput* XIV. *Inobedientiæ pœna.*

De corpore Domini, quod in terram lapsum lapidi impressum est.

PLebanus S. Columbæ in Colonia, cùm in quadam solemnitate Paschali populum cõmunicaret, hostia de manibus ejus lapsa cecidit super pauimentũ lateribus stratum. Vt autem Dñs se ostenderet dominũ terræ, sicut & maris, tã ox vt hostia, quantum ad speciem modici ponderis, lapidem tetigit, lateris illi duritia cessit, ita vt circul⁹ & literæ in illo apparerent: quéadmodum fieri solet, cùm molli ceræ sigillũ imprimitur. Sacerdos territus mox hostiam leuauit, & laterem eruit. In quo cùm tam ipsé q̃ multi alij tantum miraculũ vidissent & expauissent: consilij inops Sacerdos locum tam mirabiliter hostia signatũ rasit, puluerem ponens inter Reliquias. Huic miraculo Arnoldus monach⁹ noster dicit se interfuisse. Vt etiam Dominus ostenderet in aëre potentiam suam, tale quid fieri permisit.

Caput XV. *De hostijs in Anrode clericorum insania excussis.*

IN villa, cui Anrode vocabulũ est, Sacerdos quidam est, nomine Euerardus. Hic ante annos paucos ad Ecclesię ejusdẽ festiuitatẽ vicinos sacerdotes cõuocauit. Solemnizantibus eis in vesperis circa altare, & insanientibus, vnus ex eis pyxidem quæ super altare cũ corpore Domini pendebat, casu euertit, & quinque ex ea hostias excussit. Quod vbi compererunt cęteri, mox organa sua suspenderunt. Quęrentibus eis hostias, & non inuenientibus: populo ejecto, & forib⁹ obseratis, dũ omnes angulos perscrutarentur, nec cõperirent: vnus eorum diuino nutu ambitum, qui erat circa murũ, ascendit: vbi easdem hostias in modum crucis dispositas attendit. Erat enim idem circuitus pyxide multò altior. Obsequens aër suo domino corpus ejus de pyxide lapsum excepit, ne super terram laberetur: vbi ab Angelis susceptũ, in locum illum sublimem deportatum est. Hæc mihi à Methilde magistra de Vsennich relata. Cognouit & ignis sacramenti hujus virtutem.

Caput XVI. *De corpore Domini, Ecclesia exusta, illæso.*

NOn est diu, ꝙ quędam Ecclesia in ꝓuincia nostra exusta est. Cumq; omnia quæ cremari poterant, in cinerẽ fuissent redacta: flammis sopitis homines intrantes, solã pyxidem cũ corpore Christi illęsam super altare repererunt. Quod pro miraculo magno, sicut reuera fuit, Conrado Priori Loci S. Mariæ, & alijs quãpluribus referentes, Deum glorificauerunt, plurimùm per hoc in fide confortati. Ecce habes ex ijs quæ dicta sunt, evidentissima argumenta, quòd omni creaturæ rationabili, vt homini: irrationabili, vt animalib⁹: insensibili, aquæ scilicet, terræ, aëri, & igni, manifestata sit virtus hujus diuini sacramenti. A. Satis mihi ꝓbatum est, ꝙ sub specie panis sit verũ corpus Christi. Nunc verum ejus sanguinem esse sub specie vini, similibus mihi exemplis ostendas. C. Noueris, consimiles esse causas subsequentiũ visionum, quas & pręcedentiũ. Quibusdam, vt justis, forma sãguinis ostenditur ad deuotionis suæ remunerationẽ, de sacramento dubitantibus ad confortationẽ, malè viuentibus ad correptionem. Ecce exempla. *In omni creatura manifestata virt⁹ Eucharistiæ.*

Caput XVII. De Abbate, qui formã humani sanguinis in calice vidit.

BOnæ memoriæ Daniel Abbas Sconauiæ, quandoq; Prior noster, cùm in die quadã Missam celebraret, formam humani sanguinis in calice vidit. Et quia tunc temporis non fuit sibi conscius alicuj⁹ mortalis, eamdem visionem nequaq̃ sibi ad judicium, sed ad consolationẽ concessam sperauit. Hujus visionis testis est monachus nŏster, aliquãdo concanonicus ej⁹ in Ecclesia majori Coloniæ. Comparetur igitur visio hęc visioni Godeschalci, qui Dominũ vidit sub specie panis in forma infantis, sicut dictũ est c. 2. Porrò, ꝙ aliquando forma sanguinis quibusdã de sacramento dubitãtibus ostendatur ad cõfortationẽ, sermo seques declarat.

Caput XVIII. Alius formam humani cruoris vidit in calice

HEylardus Sacerdos Wnnildorp cùm die quadam in Ecclesia dictæ villæ missã diceret, & de sacramẽto ex immissione diaboli periculosè dubitaret: quãdo ventum est ad orationẽ Dñicam, vbi calix discoopertus deponi solet, humani cruoris speciem in illo vidit & expauit. Ac si ei diceret Dominus. Si non credis sacramento, veritatem discas experimento. Et cùm fides via sit ad speciem: species hæc sanguinea te reducat ad fidem. Durauit autẽ forma illa vsq; ad sumptionem. Interfuit eidem Missæ Hildeboldus Comes de Limberg, vir fide & opere parum catholicus. Heylardus verò sibi timens, magistro Ioanni Decano Aquensi visionem retulit: à quo ego illã didici. Quòd autem hujusmodi visiones quandoque fiant non solũ ex culpa sacerdotis, imò etiam ex perfidia circũstantium, subsequẽs probat exemplum.

Caput XIX.

Quidam dubitans vidit calicem sanguine Domini redundantem.

REtulit mihi jam dictus magister Ioãnes aliã de sanguine Dñi visionem, satis terribilem. Cùm in Ecclesia sanctę Walburgis in Hildensheim, vnde ipse oriundus est, Sacerdos Missam celebraret, nomine Albertus: ciuis quidã post tergum ejus stans, cùm ea quæ ibi tractabantur minùs crederet: liquorem ita in calice exundare vidit, vt ad instar ollæ feruentis supfluens totã altaris superficiẽ operiret. Qua visione satis est territus: & spero, quòd per illã ad fidem sacramenti sit reductus. Habebat autẽ liquor exuberans formam sanguinis humani. Ac si voce Christi ei diceretur. Ego in ara crucis ꝓpter te sicut aqua effus⁹ sum: & tu de medicina tua dubitas?

Caput XX.

De scholari, qui vidit formam sanguinis in calice.

IOannes pãstor de Rasene, frater carnalis monachi nostri Bernardi, Missã quãdam die celebrauit: & ministrauit ei scholaris quidam adultus, nomine Hartuuicus. Qui cùm post perceptionem corporis & sanguinis Christi vinũ calici infunderet, visibilis cruoris formam in eo vidit. Sacerdos verò videre nõ potuit, & ideo fortè, quia ipse in culpa non fuit. Idem adolescens clericatũ deserens, factus est miles: & vsq; hodie se Christi sanguinẽ fundere ostendit, quia multos deprędatur & affligit. Referã tibi aliam visionem: de qua non constat, vtrùm propter Sacerdotis aliquod meritum siue culpam, vel circumstantium, ostensa sit.

Caput XXI. De Sacerdote, qui cum duobus militibus vidit sanguinem in calice.

HIldebrandvs Sacerdos de Mescede juxta Covardiam, cùm die quadã Missam celebraret, facta transsubstantiatione sanguinẽ sacramentalẽ sępedicto modo transformatũ vidit in calice. Volens tanti miraculi habere testes, duos milites ex parochianis suis, qui Missæ intererãt, advocauit. Qui cùm nõ vini sed cruoris speciem cũ sacerdote vidissent, expauerunt valde, multùm tamen confortati sunt in fide. A. Satis expedit⁹ sum de sacerdote & circũstãtibus: sed miror, si aliquãdo hęc miracula contingũt ꝓpter eos, qui pręsentes sunt. C. Etiã frequẽter.

Caput 22.

Caput XXII. *De corporali Sacramento infuso, quod ablui non potuit.*

SAcerdos quidam in diœcesi Coloniensi quadam die Missam celebrans, justo Dei judicio calicem cum sanguine in canone fudit super corporale. Quod statim humani cruoris cepit formā. Cumque dicta Missa sacerdos nimis in ceres super calicem illud crebriùs lauisset, rubeum colorem abluere non potuit. Tunc ampliùs territus, orationes omnibus suis parochianis instituit, corporale lauit, sed non profecit. Quo viso tollens secum sacrū linteum, Rodolphum scholasticum Coloniensem virū magni nominis accersiuit, casum exposuit, corporale ostendit: & quòd nullo liquore color ille sanguineus ablui, nullaque arte siue oratione potest deleri, contestatus est. Cui ille sicut vir prudēs respondit. Estne aliquis in parochia vestra, qui de hoc sacramento dubitet? Respondit sacerdos. Est quædam inclusa, quę frequenter inde dubitat. At ille. Ostendite illi: fortè ideo Deus vestigia sanguinis in hoc corporali deleri non sinit, quatenus eis visis in fide roboretur. Quod cùm factum fuisset, expauit mulier & credidit: & Deus pristinū colorem in linteo reformauit. *Femina dubia confirmatur miraculo*

Caput XXIII.

Item de corporali infuso, in quo humanus sanguis apparuit.

SImilis casus contigit apud nos: fine tamen dissimili. Cùm sacerdos quidam in Ecclesia, cujus nomen excidit, sicut & sacerdotis, Missam festinanter & negligenter diceret, calicem fudit. Timens verò pro tanta negligentia, si ad aures Prælatorum deuenitet, diutius ab altaris officio suspendi, casum suppressit: dictaque Missa corporale complicauit & abijt: ęstimabat enim, quòd nemo vidisset. Erat enim sacerdos ille, & fortè adhuc est, malæ vitæ, vagus & negligens valde. Campanarius verò, quē negligentia minimè latuerat, post discessum sacerdotis corporale revolvit: & ecce sanguis rubens ac madens in ōnibus partibus, perquas liquor calicis defluxerat, apparuit. Territus homo de tam mirabili visione, statim Coloniam cucurrit: Conradum, nunc Præpositū majorem, tunc Decanum, cæterosque Priores convenit: & quid prędicto sacerdoti contigerit, quidve viderit, per ordinem recitauit. Cui præceptum est, vt tali die allatò secū corporali Coloniam rediret: vt & veritatem pleniùs agnoscerent, & qualiter de tanta negligentia satisfaciendum esset, pleniùs deliberarent. Ego eodē tempore veni Coloniam: & recitata sunt mihi omnia hęc à Bernardo majoris Ecclesię canonico. Quid verò post hæc actum sit, non intellexi. Est-ne tibi adhuc satisfactum tot & tantis exemplis: an adhuc plura requiris? *Apollonius.* Sic mihi satisfecit oratio tua: vt jam non dico, credam; sed, quòd amplius est, sciam, post consecrationem sub specie vini verum esse sanguinem Christi. Cùm enim Apostolus dicat, fidem esse substantiam rerum sperandarum, argumentū non apparentium: quæ visu tam manifestè, vt dictum est, percipiuntur, jam non creduntur, sed sciuntur. Quod sub tam multiplici testimonio visum est, me vidisse reputo. *Cæsar.* Adhuc subjungam duo exempla, per quæ cognosces, quòd etiam quandoque Dominus in simplici liquore operetur miracula ad honorem tanti sacramenti. *Hebr. 11.*

Caput XXIV. *De infirmo, cui ablutio conuersa est in sanguinem.*

SAcerdos quidam, sicut mihi alius quidā religiosus sacerdos retulit, infirmum aliquē visitauit. Erat idem infirm⁹ laicus, admodum religiosus. Qui ait sacerdoti. Dñe mi, hodie celebrastis? Respondente illo, Etiam, ęgrotus subjūxit. Peto, vt manus, quib⁹ tractastis sacrū Christi corp⁹ & sanguinē, coram me abluatis: eritque meæ infirmitati eadem ablutio antidotum. Quod cùm fecisset, aqua in cratera mūda recepta est. De qua cùm bibisset infirmus, residuam in cistā poni jussit, & diligenter operiri. Postea cùm eādem aquam requireret, puer ad cistā ac-

cedens, non aquam in cratera, sed purum sanguinem reperit. Quo illato, pro sacerdote missum est: à quo in Ecclesiam deportatus, inter Reliquias positus est. *Apoll.* Quid sentis de sanguine isto? *Cæsar.* Non credo fuisse Christi sanguinem: quia aqua in illũ minimè vertitur: nec vinum quidem, absq; debita sacerdotis benedictione. Deus verò ob devotionẽ hominis elementum mutauit: vt ostẽderet, quòd eumdem sanguinem, quem sacerdos continuè sumit in Ecclesia sacramentaliter: fidelis quisque in omni loco possit sumere spiritualiter.

Caput XXV.

De nobili femina, cui vltima ablutio per panem suscepta conversa est in sanguinem.

QVædam nobilis femina de Entenich, sicut à quodam edocta fuerat, tertiam ablutionẽ ex digitis sacerdotis in pane recepit: credens, si eamdem per quatuor partes agri sui reconderet, quòd nulla aëris intemperies vel grando segetes læderet: panem interim in scrinio suo reponens, dum tempore oportuno accederet, quatenus eum per agrum suum diuideret: in sanguinem coagulum vidit eũ conversum. Territa nimis, marito eum ostendit, atque sacerdoti. Pro qua re omnes à Prioribus Coloniensibus citati, sacerdos satis punitus est: illis vix se excusantibus, quòd nullum foret in causa maleficium. Non enim placet Deo, si ad aliquos vsus tẽporales sacramenta illa convertãtur. *Apollonius.* Placet quod dicis: nunc peto, vt exempla proferas de dignè conficientibus. *Cæsarius.* Priùs tibi ostẽdere volo, qualis esse debeat vita sacerdotum dignè conficientium.

Caput XXVI.

Qualis debeat esse vita Sacerdotum.

GLoria vitæ sacerdotalis in duobus præcipuè consistit: castimonia videlicet, & scientia. Debet enim castus esse & literatus. Exemplvm castitatis habes in Zacharia patre Ioannis, de quo Lucas sic ait. *Et factum est, vt impleti sunt dies officij ejus, abijt in domum suam.* (*Luc. 1.*) Vicis suæ tempore Pontifices templi tantùm officijs mancipati, non solùm à cõplexu vxoris, sed etiam à domorũ ingressu abstinebãt. Nostris autem sacerdotibus, à quibus non carnalis successio, sed spiritualis perfectio quæritur, qui quotidie præsto esse debent altari, perpetua castitas indicitur. Quòd vero literatus esse debeat, testis est Malachias, qui dicit. *Angelus scientiarum est: & legem ex ore ejus requirent.* (*Malac. 2.*) Hinc est, quod Heli sedebat ante fores tabernaculi: vt responderet omni quærenti. (*1. Reg. 1.*) Audi, quid illiterato sacerdoti per Osee dicitur. *Quia tu scientiam repulisti: repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi* (*Ose. 4.*) *Apol.* Numquid sacerdotes illiterati repellendi sunt à Domino? *Cæsar.* Non: sed quibus deest vsus scientiæ exterioris, habeant, vt prędictum est, lumbos præcinctos, & lucernas ardentes in manibus, id est opera bona. Quòd si sibi cõmissos illuminare non valent verbo prædicationis, ad diuinum amorem illos accendere studeant exemplo bonæ conuersationis. Introiens sacerdos ad altare, lauare debet faciẽ, os, & manus: id est maculas cogitationis, locutionis, & operum, in labro æneo, quod fecit Moyses ex speculis mulierum. (*Exod. 38.*) Aqua est contritio, manutergium confessio. Quod illa abluit, ista abstergit. Specula mulierum sunt exempla sanctarum animarum: (*Specula sũt Sanctorum exempla.*) fides scilicet Abrahæ, obedientia Isaac, lenitas Iacob, mãsuetudo Moysis, humilitas Dauid, zelus Eliæ, pietas Iosiæ, castitas Danielis. In his si sacerdos se considerauerit: facilè cognoscet suam imperfectionem. *Apollonius.* Qualis esse debeat conficiens, satis ostendisti: nunc me expedias, in quibus consistat potentia conficiendi. *Cæsarius.* Quæ de his legi, vel audiui, paucis tibi explicabo.

TRIA exiguntur in Sacerdote, vt possit conficere: Ordo, verba, intentio. Quartū est substantia panis & vini. A. Quid, si in calice post benedictionē panis, vinum non esset in calice? C. Ex consuetudine Ordinis nostri cogimur credere, ibi esse corpus Christi: quia benedictionē panis non repetimus, sed calicis tantùm. Simile sentio, si post prolationem verborum illorū *Hoc est corpus meū* subsisteret, neq; calicis benedictionem perficere posset. Magister Petrus Cantor & sequaces ejus hoc non concedunt: dicentes, non posse fieri transsubstantiationē panis in corpus Christi, donec prolata sint hæc verba *hic est sanguis*, &c. Quibus multi Doctorū contradicere videntur in suis scriptis: similiter & verba Euangelica. Priùs Dominus panem benedixit, porrigens illum discipulis ad manducandum, jam non panem, sed corpus suum: posteaquàm cœnatū est, aliquo interuallo interjecto benedixit calicē. Quis dicere audeat, ibi non fuisse corp⁹ Christi, nisi calice priùs cōsecrato? Nullus omnino. *Apoll.* Estne in tali casu sanguis Christi? *Cæsar.* Etiam, non in calice, sed in corpore. Non enim corpus Christi est sine sanguine. Nec tamen inest per conuersionem: quia ante prolationem horū verborum *hic est sanguis*, vinum non est conversum in sanguinem. *Apoll.* Da mihi exēplum, quod sub specie panis sit corpus Christi, antequam calix benedicatur. *Cæs.* Superiùs capitulo secundo habes exemplū in visione Godeschalci: qui mox prolatis his verbis *hoc est corpus meum*, vidit Christum in forma humana. *Apo.* Si statim Christus est ibi totus, superfluè videtur mihi calix consecrari. C. Sub duabus speciebus celebrat hoc sacramentū Ecclesia: vt animæ & corporis susceptio in christo, & vtriusque liberatio in nobis significetur. Nec plus sub vtraque, nec minùs sub altera tantùm sumitur hoc sacramentum. Eadem enim ratio est, vt ait Hilarius, in corpore Christi, quæ in manna, præcessit. De quo qui plus colligebat, nō amplius habebat: nec qui minus parauerat, minus inueniebat. A. Satis de his expeditus sum. C. Non inutiliter his præmissis, videamus, quantū gratiæ & gloriæ mereantur sacerdotes dignè conficientes. Caput XXVIII.

Tria necessaria ad consecrandum.

Opinio falsa

Exod. 16.

De Sacerdote Claustri, in cujus manibus Christus infra Canonem visus est.

IN Hemmenrode sacerdos quidā senex, Henricus nomine, ante paucos menses defunctus est: vir sanctus & justus, qui annis plurimis in eodem cœnobio fuerat sacrista. Hic cùm die quadam in choro Conuersorum ad altare S. Ioannis Baptistæ celebraret, quidam ex Conuersis circumstantibus Salvatorem in effigie hominis in manibus ejus contemplatus est. Ipse tamen sacerdos non vidit. Hæc mihi retulit quidam ex senioribus domus illius

Caput XXIX.

De Hermanno Abbate, in cujus manibus visus est Christus in Missa.

CVm in eodem Claustro, & ad idem, vt puto, altare, domnus Hermannus die quadam Missam diceret, Henricus Conuersus de Hart, cujus suprà sæpe memini, in Canone columbam miri candoris juxta calicem vidit residentem. Vidit & ante sumptionem infantem pulcherrimum: qui ex manibus ejus vsque ad summitatē crucis ascendere visus est. Qui mox descēdens sub specie panis à sacerdote sumptus est. Ex qua visione colligitur, quòd sub specie panis sit veritas corporis Dominici: & quòd illa ineffabilis transsubstantiatio authoritate fiat Spiritus sancti. Hermannus verò visionem non vidit. *Apollonius.* De malis sacerdotibus quæstio mihi nulla est: quare autem boni sacerdotes eum quem in altari esse credunt, non videant, satis admiror. *Cæsarius.* Vt non videndo, sed credendo, ampliùs mereantur. Fides, vt ait Gregorius, non habet meritum: cui humana ratio præbet experimentum. Cùm idem Hermannus, tunc Prior existens

Dist. 8. c. 96

Greg. ho. 26 in Euang.

in Hemmenrode, nocte quadam infra matutinas Deū orasset, vt sibi dignaretur reuelare aliquid de statu suo: mox vt residens oculos clausit, quidam ei assistens, forrum, in quo scyphi argentei à conviuantibus portari solent, ostēdit. Ipse verò sicut mihi retulit, orationis præmissæ reminiscens, cùm intra se diceret, quò pertinet ad statum tuum visio forri hujus: ille statim superiorem thecam, cujus cacumen in nodū desinebat, manu suspendit: & ecce vidit pyxidem Dñici corporis catena aurea ex eodem nodo dependentē: sicque visio disparuit. Et cognouit Prior corpus fuisse Dominicum, quod jugiter in theca sui cordis per memoriam circūferre consueuit: sperans ex hoc suum statum in oculis Domini minùs esse despectū. Quantùm in sacerdotibus dignè celebrantibus gratia ascendat, & merita crescant, visiones subnixæ declarant. *Caput* XXX.

De Sacerdote, qui infra Canonem à terra suspenditur.

NOui quemdam sacerdotem Ordinis nostri, qui hanc gratiā accepit à Dño, vt quoties cum deuotione Missam celebrat, per totū canonem vsque ad sacramenti perceptionem, in aëre ad mensuram pedis vnius se stare sentiat. Nec mirū; deuotio enim ignea est, & semper nititur sursum: nec magnipēdo, si quādoque sibi attrahat suū exterius domicilium. Interior verò ejus causa siue domicilium, mens est: in qua majorem habet potestatem, quia illud in cælum subleuat. Cumque tantam gratiā ab alio quodam Sacerdote ejus amicissimo cōperissem: scire volens veritatem, non absque timore ab ipso cœpi sciscitari, quæ audieram. Qui statim rubore perfusus, cùm me confundere nollet, ita esse cōfessus est. quādo festinanter & sine deuotione celebrat, vel quando strepitu circūstantium impeditur, prędicta ei gratia subtrahitur. *Apoll.* Quantum ex his colligo, summum silentium sacerdotis deuotio in Missę silentio requirit. *Cesar.* Verū dicis. Si sacerdos Legalis oraturus pro salute populi, solus intrauit in Sancta Sanctorū, & omnis populus, sicut de Zacharia legitur, erat foris expectans hora incensi, ne orantem impediret: quantomagis Sacerdos gratiæ, qui non jam corruptibile pro vna gente sacrificium, sed pro totius mundi salute Patri offert Filium, summam in altari pacem requirit & silentium. Vnde & beatus Ambrosius post Euangeliū monere solebat populū, vt à tussi & omni inquietudine se temperarent tempore canonis. Quòd verò devotio ignea sit, & sursum nitatur, vt præfatus sum, sequens visio demonstrat. *Caput* XXXI.

Luc. 1.

Ambrosij monitum de reuerentia in Missa.

De Vlrico monacho Villariensi.

IN Villario Brabantiæ ante hoc biennium monachus quidā defunctus est, nomine Vlricus, juuenis disciplinatus, & valde gratiosus: tam corpore quàm mēte virgo. Hic cùm in Namurco die quinto decimo ante mortē suam Missam celebraret, sicut mihi retulit loci prędicti Prior, venerabilis inclusa, Vda nomine, cui Deus multa reuelare consueuit, globū igneum super caput ejus conspexit. Erat enim tunc temporis grangiarius. Qui cùm infirmus in extremis ageret, & Abbas deesset, dixit ei quidam ex circūstantibus Velletis domnum Abbatē modò videre? Etiam, inquit, valde illū videre desidero: vt præsens congaudere posset mihi eunti ad nuptias. Et adjecit. Cras habebitis ꝓpter me festum, scilicet duas Missas. Quod ita factum est. Nam altera die dicta Missa in Conuentu post primā, erant enim kalendæ Octobris, animam virgineam efflauit: quæ à cælestibꝰ paranymphis suscepta in æthereum thalamū ad nuptias agni, & ad amplexus sponsi deducta est. Post tertiam verò celebrata Missa solēniter in Conventu, secundùm ꝙ ipse prædixerat, terræ cōmendatus est. Et sicut mihi dixit domnus Willelmus, nunc Abbas Villariensis, tunc Prior ibidem, ne vnum quidem peccatū mortale depre-

hendere potuit in ejus extrema & generali confessione. Fuerat siquidē magnæ spei juuenis, vultum habens Angelicum : moribus bonis adornatus, natione Coloniensis. Prędicti verò sacerdotis personā mihi prodere non licet. Est enim vir tantæ perfectionis, vt tanta gratia dignus sit: & verbis ejus non credere, si tibi ꝑpalaretur, sacrilegium judicares. *Apoll.* Vlricum, quantū ad prędictam visionem, similem judico S. Martino: de cujus capite, cùm altare benediceret, etiam glob⁹ igneus emicuit. *Cæsar.* In vtroque signum fuit magnæ deuotionis, cujus author Spiritus sanctus est: qui in igne super Apostolos apparuit. Vnde non immeritò à Sacerdote ante canonem sursum corda habere monemur.

Caput XXXII. *De alterius Sacerdotis insigni feruore, dum ad altare accedit.*

ALium itidem noui Sacerdotem, cui accedenti ad altare tantā Domin⁹ sæpe contulit deuotionem, vt esset venter ejus, sicut scriptū est in Iob, *quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas disrumpit.* Et sicut ipse mihi confessus est, adhuc enim viuit, tam vehementes motus in corde ejus deuotio excitauit, vt ejus pectus disrumpi videretur. Oportebat eū motus eosdem ꝓpter circūstantes reprimere. Quæ peccatorū vincula hujusmodi impulsus non disrumperent? Huic congruit illud Dauidicum. *Dirupisti vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis.* *Apo.* Puto, quòd valde mundis manibus sacrificent, qui tam flāmeum pectus habent. C. Quòd hujusmodi Sacerdotes non solū mundas, sed lucidas tempore sacrificij man⁹ habeant, exempla sequentia declarant. Caput XXXIII.

Iob 32.

Psalm. 115.

De virgine quæ hostiam vidit ad instar crystalli perlucidam.

DVm die quadam sacerdos quidam in Monte sanctæ Walburgis Missam celebraret, religiosa virgo Richmundis, cujus memini in Distinct. 8. cap. 7. post tergum ejus stans, hostiam in elevatione tam lucidā vidit, & tam perspicuam, ac si fuisset crystallina, & radio solari perlustrata. Nec impediebant pollices sacerdotis, quibus hostiam tenebat, in aliqua parte hostię claritatē: quia eadem gratia pollices dotabantur. Necdū tamen factam ibi fuisse puto trāssubstātiationē. Vocabatur autē sacerdos ille Vuillelmus: ætate quidem juuenis, sed vitæ regularis in Capella juxta Nussiam professus. Visionē hanc Richmundis ipsa Suppriori nostro Gerlaco retulit, & ipse mihi. A. Si tanta claritas fuit in pane, vt opinaris, benedicto: puto, magnū esse fulgorē in ipso corpore Dñico. C. Hoc sequēs visio ꝓdit.

Caput XXXIV. *De deuotione & visione ejusdem virginis.*

DVm eadem Richmundis, sicut ab ejus ore audiui, in prædicta Ecclesia ad Missam matutinalē staret, infra canonem circa sacramentum maximā contemplata est claritatem. Putans primò, ꝙ radius solis per fenestram demissus altare illustraret, propiùs accessit: & ecce claritas eadē sensim se oculis ejus subtraxit. Et intellexit statim, quia lux eadem fuisset ex claritate corporis Christi, non ex sole naturali: cujus ortum eadem hora longè præcesserat. De ipsa verò Richmunde & de ejus deuotione circa illud sacramentū mira dicturus sum. Quando gratia cōmunicandi accedebat ad altare, aliquando ante perceptionē, aliquando post, labebatur, tenebatur, trahebatur: nunc mentis excessum, nunc corporis defectū incurrens, ita vt dicere posset cum Ieremia. *Factus est quasi ignis flāmigerans in ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens.* Videntes hęc sacerdotes sępe turbabantur: & circumstantes admirati sunt. Hęc de sacerdotibus dignè celebrantib⁹ dicta sufficiāt. Vis nunc audire aliqua, de ijs qui dignè accedunt, & tamen sacerdotes non sunt? *Apoll.* Volo & desidero valde. *Cesar.* Quantū apud Deum mereantur gloriæ & dulcedinis, quantū gratiæ & fortitudinis, quantū salutis & honoris, dignè communicantes, aut cōmunicare desiderantes: varijs tibi pandam exemplis.

Ierem. 20.

Caput XXXV.

De femina religiosa, quam Christus proprijs manibus communicauit.

Feruens desiderium cõmunicandi non repellendũ ab altari

NOndum duo anni sunt elapsi, quòd quædam religiosa femina in Brabantia, Vda nomine, de villa, quæ Thorimbais dicitur, ardenter nimis cõmunicare desiderans, gratiam eádem sibi à sacerdote suo impertiri humiliter & instãter postulauit. A quo repulsam passa, dicente, nõn debere feminas laicas pro libitu suo communicare, sed certo tẽpore: fleuit & ingemuit. Cujus ardorem summ⁹ Sacerdos attendens, non diu passus est eam fraudari à desiderio suo. Eadem enim nocte cùm in stratu suo jacens vigilaret, & orationibus vacaret, Salvator cũ multo splendore cubiculum ejus ingressus, pyxidem, in qua corp⁹ ejus in Ecclesia solebat poni, propriis manibus portabat. Erat quoq; circa eũ fragrantia miri odoris: & multitudo Angelorum in circuitu ejus, qui concorditer cantabant Antiphonã *Speciosus forma præ filijs hominum*, &c. Cumq; illa beata ad tantam gloriam stuperet, stans coram ea Dominus ait. Quia sacerdos ille corpus meũ tibi negauit, nec te cõmunicare voluit, ego manib⁹ meis te cõmunicabo. Quod & fecit, hostiam vnam tollens: sicq; recessit. Erat autem alia femina religiosa ejus socia in eodem cubiculo jacens, & ipsa vigilans: quæ omnia quæ dicta sunt vidit. Quod cũ ignoraret altera, æstimans eam sopore fuisse depressam, mane sciscitata est ab ea, vtrũnam aliquid vidisset. Quæ respondit: etiam, hęc & hęc de te vidi. Tunc certior de visione effecta, mox Ecclesiam intrauit, altare adijt, sacerdotẽ per quasdã verborum ambages, quid de corpore Domini facere, vel vbi illud ponere soleret, interrogauit. Cui cùm locum ostendisset, subjecit. O si mihi semper hic liceret versari, & respicere ad locum hunc sanctum. Petiuit etiã thecam sibi reserari. Quod cùm factũ fuisset, ait sacerdoti. Nostis, domine, quot hic reposueritis particulas? Sic enim hostias vocare solent. Respondente sacerdote, etiã, optimè: subjunxit mulier. Rogo, vt numeretis illas. Quod cùm ille fecisset, & vna minùs reperisset: ex nimio terrore penè amens effectus, corruit & fleuit. Cũcta siquidem firmacula tam scrinij quàm pyxidis salua inuenerat. Tunc cum femina cõsolata, quid viderit, vel quid de hostia actum sit, exposuit: monens, ne de cętero à tanta gratia tam vehemens desiderium repelleret. Hęc nobis relata sunt à Ioanne monacho nostro: qui eodẽ tempore de prędicta villa veniens, veraciter ea ibidẽ contigisse cognouit. *Apoll.* Benedicta sit gloria Domini de loco sancto suo. *Cæs.* Non minoris gloriæ est, quod sequitur: etsi non tam manifestum.

Psa. 44.

Caput XXXVI.

De Hildegunde vidua, quam Christus per seipsam communicauit.

Luc. 2.

IN villa Bulbelare, quæ duobus miliaribus distat à Colonia, vidua quædam honesta & Religiosa erat, Hildegundis nomine: amica domni Henrici Abbatis nostri. Hæc more illius viduæ Evangelicæ, penè numquam recedebat de templo: jeiunijs & obsecrationibus serviens Deo. Habebat autem filium militẽ juvenem nomine Vuillelmum: à quo modicum ei impendebatur honoris, amoris, consolationis. Et cùm abundaret, immemor natu æ sinebat illã egere: multis modis eam exasperans. Non est recordatus scripturæ dicentis; *Maledictus à Deo, qui exasperat matrem.* Similia perpessa est à nuru, vxore filij. Quæ cùm infirmata ad extrema deuenisset: dixit ancillæ. Fac me habere Sacerdotem, vt communicem. Illa verba ejus detulit ad nurum, dicens. Domina mea petit Sacerdotem. Cui illa substomachando respondit. In hebdomada ista accepit corpus Domini: & tamen videtur mihi, quod adhuc viuat. Et adjecit indignando. Vade, voca illum. Qui cùm venisset cum corpore Domini: ait ei firma. Quare venistis, Domine? Respondente Sacerdote, vt communicem vos: Respondit. Dominus meus, cujus corpus petiui, jam hic fuit præsentialiter: & suis manibus me communicauit. Ex hoc numquam suscipiam illud ab homine. Post aliquot verò dies defuncta est. Et quia scriptum est, *qui non honorat patrem & matrem, non letabitur in filijs:* Dominus eadem hebdomada Vuillelmi primogenitum extinxit; reliqui verò ejus liberi cùm ferme essent duodecim: secundum ordinem infra breve tempus omnes defuncti sunt.

Eccli. 3.

Caput XXXVII. *Conuersus cõmunicare desiderans, hostiam reperit in ore suo.*

REtulit nobis domin⁹ Bernardus de Lippa Abbas, Liuoniæ nunc Episcopus, ibidem rem satis gloriosam. Cùm quidã, si bene memini, conuersus, qui nu-

per fidem susceperat, cómunicare vidisset, & sibi hoc minimè licere cognouisset: stans contra altare cómunicandi desiderio suspirauit. Et ecce pius Dominus sine sacerdotis ministerio de altari per sacramentum dignatus est descédere in os ejus. Qui mox hostiá aperto ore ostendens, & causam tantæ gratiæ manifestans, cunctos qui aderant in stuporem convertit. Eádem enim hostiam defuisse repererunt in altari. Simile huic contigit ante hoc bienniú: q tantò erat mirabilius, quantò sensui humano profundius. *Caput* XXXVIII.

De Arkembaldo de Burde, cui idem contigit.

ARkembaldus de Burde vir nobilis erat & potens: tantus amator justitiæ, vt nullam in judicijs respiceret personá. Hic cùm grauiter infirmaretur, lectoque decumberet: in pxima camera tumultú clamoresq; femineos audiuit. Qui cú de causa sciscitaretur, nullus ei circumstantium veritatem dicere præsumpsit. Túc mittens vnum ex pueris suis, ait. Pręcipio tibi sub interminatione oculorum tuorum, vt dicas mihi meram veritatem. Cui ille pauens respondit. Dñe, domicellus meus filius sororis vestrę feminam vi opprimere voluit, & hęc fuit causa clamoris. Ad quod verbum valde cómotus, dixit militibus. Ite, & suspendite illum. Milites obedientiá simulantes, postq̃ egressi sunt, dixerunt ad inuicem. Si occiderimus juuenem hunc nobilé, & dominus noster, sicut opinabile est, mortuus fuerit: vel morte mulctabimur, vel erimus extorres. Omnia tamen juueni intimantes, & vt pręsentiæ avunculi se subtraheret, cómonentes, post horas aliquas ad dominú suum ingressi, se ejus implesse mandatú affirmauerunt. Quinto verò die juuenis ęstimás avunculum de culpa esse placatum, vel immemoré, aperto ostio introspexit. Quem vt infirmus conspexit, verbis bládis juxta se sedere pręcepit. Vno verò brachio collum ejus stringens, & manu altera cultellú suum clam extrahens, gutturi ejus infixit & occidit. Qui cum planctu & dolore multorú elatus, toti prouinciæ incussit horrorem. Sed & Archébaldo addit⁹ est dolor dolori, adeò vt invalescente infirmitate pro Episcopo mitteret, petens sacrum sibi corpus deferri. qui cùm venisset, ille cú multis lacrymis & contritione cordis omnia peccata sua confessus est. Super quo Episcop⁹ iratus respondit. quare subticetis parricidium, quod cómisistis in cognatum vestrú? Dicente illo, fuitne hoc peccatum: subjecit Episcopus. Etiam, crudele nimis. Et ille: ego neque peccatú judico, neq; à Deo mihi remitti deposco. Respódente Episcopo, ego vobis corpus Christi non tradam, nisi parricidium idé confiteamini, subjunxit vir nobilis. Sciatis, domine, me illú non occidisse ex aliquo rancore, sine motu iræ: sed solúmodo ex Dei timore, zeloque justitiæ. Núquam aliquis filium sororis plus diligere potuit, quàm ego illú dilexi. Si mihi corpus Domini mei negaueritis: ego illi corpus & animá meam cómitto. Hæc enim dixit & egit pter exéplum: ne justitiæ & judicio derogare videretur. Vix enim Pontifex limen domus egressus fuerat, & ecce ægrotus eum reuocauit, dicens. Revertimini, domine Episcope, reuertimini: videte, si in pyxide habeatis corpus Christi. quod cùm fecisset, nec aliquid in ea reperisset, subjunxit ille. Ecce quem mihi negastis, ipse se mihi non negauit, apparuitq; hostia in ore ejus: & impletum est in eo, quod per Sapienté dicitur. *Diligite justitiam, qui judicatis terram. Sentite de Dño in bonitate: & in simplicitate cordis quærite illum. quoniá inuenitur ab ijs, qui non tentant illú: apparet autem eis, qui fidem habent in illum.* Episcopus verò paves tantú miraculum vbique divulgavit: per quem etiam quibusdam Abbatib⁹ Ordinis nostri innotuit: qui anno pręterito illud in Capitulo generali recitauerunt, cunctis Deum glorificantibus, qui facit mirabilia magna solus. *Apollo.* Valde me lætificat horum relatio. C. Adverte nunc, quanta sit in corpore Christi dulcedo.

Exemplum zeli iustitiæ

Sap. 1.

Caput XXXIX. *De dulcedine, quam percipit quadã monialis in cõmunione.*

NOui quamdam sanctimonialem Ordinis nostri, quæ illam à Dño accepit gratiam: vt quando cõmunicat, tantam ex ipso sacro corpore dulcedinem sentiat, ac si mel reciperet. Non saporem panis, sed mellis, vt dixi, in masticatione sentit tota illa die: maximè ante perceptionẽ cibi corporalis saliuã habens mel-
Exo. 16. lifluam. Nec mirum: legitur enim de manna, ꝙ gustus ejus fuerit quasi similæ cũ melle. Est autem eadem sanctimonialis virgo vitæ venerabilis: cujus personam supprimo, eo quòd adhuc viuat, & se prodi non permittat.

Caput XL. *Item de dulcedine Aleidis Abbatissæ ex sacra cõmunione.*

GRatiam similem, & fortè majorem, audiui collatã fuisse dñæ Aleidi, primæ Abbatissæ monasterij ciuitatis Westfaliæ. Hęc quotiescũque corp⁹ Domini à sacerdote suscepit, non panis soliditatem inter dentes, neq; panis saporem intra fauces sensit: sed ipsum sacramentũ quasi favus mellis sine masticatione per guttur ejus in ventrem defluxit sic, vt mira suauitate omnia ej⁹ interiora replerentur. Quando defuncta est, dõnus Florentius Abbas de Campo S. Mariæ, qui pater ej⁹ fuerat spiritualis, atq; confessor, post sepulturã ejus, omnibus qui confluxerant,
Iudic. 14. eãdem gratiam prædicauit. *A.* Si de cadauere leonis, vt legitur in Iudicũ, egressa est dulcedo: non miror, si de corpore Christi, qui est leo de tribu Iuda, dulcedo egreditur. C. Iustè moueris. Videtur huic beatæ congruisse illud Sponsi in Cãti-
Cant. 4. cis Canticorũ, *Fauus distillans labia tua Sponsa:* subaudis, est tibi corpus meum. A. Quæ tibi videtur fuisse causa illius dulcedinis in sacramẽto, atque liquefactionis? C. Ardor perfectæ charitatis, quo ęstuabat. Nã cùm esset naturaliter, vel potiùs ex abstinentia & laboribus semper pallida atq; macilenta: quoties eam cõmunicare contigit, ita inflãmabatur, vt facies ejus igneo colore resplenderet. Legitur in Ex-
Exo. 16. odo, quòd incalescente sole liquefiebat manna. Manna sua dulcedine atq; albe-
Ioa. 6. dine significat Christum, qui ait. *Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi* De quo &
Psal. 77. in Psalmo scriptum est. *Panẽ Angelorum manducauit homo.* Sol quia calet & illuminat, perfecta charitas est. Si enim manna liquefiebat incalescente sole: non mirũ, si ejus significatum dulcescit & liquescit inardescẽte charitate. Et licet in sacra cõmunione hujusmodi dulcedo corporalis, siue liquefactio, sit rarior: non tamen ea dulcedine seu liquefactione quæ in anima fit spiritualiter, est salubrior. Bene
Psal. 24. Christi dulcedinẽ senserat, qui ait. *Dulcis & rectus Dominus.* Et in alio loco. *Quàm*
& 118. *dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo.* De liquefactione Spõsa dicit in cã-
Cant. 5. ticis. *Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est.* *A.* Placet quod dicis. C. Corpus Dominicũ manna est absconditum, omne delectamentum in se habens, & omnis saporis suauitatẽ. A. Si tanta gratia est in sacramẽto Altaris: quid est, quòd alij alijs rariùs cõmunicant? C. Quidam se subtrahunt ex humilitate, indignos se judicãtes. Alij minùs curant: vel ꝓpter morsum conscientiæ accedere non audent. Priores spiritualiter cõmunicant: sequentes magna gratia se priuant. Quidam sunt,
Cõmunicare an præstet. qui & libenter cõmunicant, & tanta gratia se dignos exhibent: hi beati sunt. Ponatur, duos ęquales esse in charitate, & vnus simpliciter ad Christi corpus accedat, alter verò simpliciter dimittat: in cõmunicante, sicut credo, intenditur charitas, & fit in eis mox meriti inęqualitas. *A.* Vnde hoc probas? C. Manna non descendit sine rore: neque Christi corpus à bonis sumitur sine augmento gratiæ. Quòd bonũ sit bonis cõmunicare, duobus tibi exemplis pandam sequentibus.

Caput XLI. *Conuersus cõmunicaturus videt Christum sanguinem suum in calice stillantẽ.*

IN Claustro, cujus sæpè memini, sicut mihi scripsit quidã ex sacerdotibus do-
Cap. 18. & 29. & alibi. mus ejusdem, in quadam solẽnitate Natiuitatis Domini fratres ad sacram cõ-

munionem

munionem se pręparabant. Cūque pacem jam accepturi, post *Agnus Dei* terræ, vt moris est, procūberent: vidit frater quidam puerū Iesum, nō tamen quasi recēter natum, sed in cruce quasi passum: cujus omnia vulnera cruorē stillabant, quē tamen calix subter positus recipiebat. Vnde frater ille tantis sumendis sacramentis se indignū reputans, ad superiora stalla diuertit: aliisq; innuentib⁹ vt procūberet, se non ꝓcessurū signauit. Prima autem cantata, aliis ad Capitulū exeuntibus, ipse ad orationē faciendam, vt quidam facere solent, diuertit: veniensq; ad altare sanctæ Crucis orationi intendit: & videbatur ei tēpus breve præ deuotionis magnitudine. Cūque orationem protraheret, & abire tempus non sentiret, apparuit ei beata Dei Genitrix, & alloqui eū dignata est. Cur, inquit, hodie sacrosanctū corpus & sanguinem dilecti filij mei non sumpsisti? At ille non ore, sed corde, se indignū clamabat. Ad quod beata Virgo respondit. Tu te indignū cogitas: & quis putas tanta re dignus esse potest? Hanc igitur offensam tibi cōdonabo: sed vide, ne de cętero similem feceris. Igitur cùm orationi intentus, & confabulatione beatæ Virginis delectatus, quasi in extasi raptus esset, tandē ad se redijt, & ad capitulū post alios occurrere festinabat. Ibat, & ecce occurrebant illi aliquanti fratres sacra altaria circūeuntes, Capitulum verò finitum erat. Ipse autem nesciens, & tēpestiuè occurrere existimans, adhuc orabat: sed subsequēs monachus signū tertię pulsauit. Tunc demū intelligens quæ erga se gerebantur, se ab hac noxa illi absoluendum cōmisit, qui eum sic absentauerat.

B. Virgo ad cōmunionē adhortatur.

Caput XLII.

Vidit Conuersus in os alterius pulcherrimum puerum intrare, cùm communicaret.

IBat post hęc in Cœna Domini quidam frater ad sacram communionem. Fuit planè in maximo torpore & diffidentia: ita vt, si fieri posset, vellet, se sacræ cōmunioni non interesse. Procedebat igitur ad altare, vel potiùs cūdo se quasi subtrahebat à Deo: vt sequentibus esset molestus, ipsumque propellerent. Cumque ventum esset ad gradum Pręsbyterij, cōuersus vidit alium fratrem, de quo supradictum est, sequentem. Venitque ei in memoriam visio quædam, quam ab illo didicerat: ac subitò mutatus in virum alterum, ibat spirans & anhelans, spiritu judicij & ardoris accensus quasi furnus & inflāmatus, ita vt se capere vix posset. In tali ergo spiritu cùm esset, & jam alacriter ad altare festinaret, vidit ille subsequens, & ex signis apparentibus interioris illius hominis statum conjecit. Humiliante itaque se illo, vidit iste posterior speciosissimum puerum manibus Sacerdotis accipi, & in os illius fratris deponi. Et cùm videret, terræ procumbens, ipsum, quem viderat, adorauit Moti sunt autem super hac venia ejus quidam: eo quòd inordinatè fecisse videretur. Et conuenit eum vnus in audientia plurium: minans, se eum proclamaturum. At ille causam ei, qui sciebat, commisit: vt ab hac eum verecundia tueretur. Qui immisit ei spiritum silentij & quietis: & non mouit illum. Porrò ille, qui puerum Iesum susceperat, & portabat, ibat & reuertebatur in similitudinem fulguris coruscantis. Incedebat, vel potiùs ferebatur in jubilo cordis, in ardore spiritus vehementis: & in tantam ebrietatem spiritus deuenerat, vt quasi à sensu alienatus, propemodum se non sentiret, & vix ad stallum suum sine titubatione rediret. Super hoc ab illo alio sæpe multumque conventus, omnimodis occultabat: donec ille tandem ei, qui de statu ejus conjecerat, aperire compulsus est: & sic demū mutua sibi collatione ꝙ viderant & senserant, innotuerunt. A. Si se à sacra cōmunione subtrahentes à beata Dei Genitrice sic corripiūtur: si ipse

Dei Filius sub eodem sacramento tam veraciter & tam gloriosè percipitur, & ea ipsa perceptione charitas intenditur: amodo libenti⁹ cōmunicabo. C. In sacra eucharistia quàm multiplex sit gratia, quàm multiplex virtus & medicina, subjecta declarabunt exempla. *Caput* XLIII.

Mauritius Episcopus Parisiensis per sacram cōmunionem sensum recepit.

MAgister Mauritius Parisiensis Episcopus ante mortē suam tam grauiter infirmatus est, vt materia rapta in cerebrum sensum ei subtraxerit. In tali defectu positus, cùm corpus Dñi cum instantia postulasset, & hi qui circa eū erant, ꝓpter sensus inopiam illud ei dare non auderent, procurauerunt cum sacerdote, vt hostiā non benedictam apportaret. Qui cum venisset cum multa reuerentia, qualiter decebat Episcopum cōmunicare: mox vt limen domus sacerdos attigit, Episcopus clara voce clamauit. Tolle, tolle, non est Dominus Devs. Reuelauerat Deus auriculā ejus, vt intelligeret, quid circa se ageretur. Stupente sacerdote necnon & alijs qui aderant, reuersus est, verum Christi corpus deferens. Quod cū verbis catholicis valde, atque compunctus adorans, deuotè suscepit: cum quo & sensum ad Dei gloriam subtractum perfectè recepit: sicq; in bona confessione, plenus fide & charitate migrauit ad Dominum. *Caput* XLIV.

Agnouit Episcopus hostiā non esse consecratā.

De puerulo, qui hostiam non benedictam non esse corpus Domini deprehendit.

SImile contigit cuidā infantulo, sicut fratres ejus carnales Ludolphus & Henricus monachi nostri mihi narrauerunt. Qui cùm infirmaretur, Spiritusancto afflatus, corpus Christi sibi dari petiuit. Cumq; eum parentes cōpescerent, ille fortiter clamauit. Date mihi corpus Domini. Delatū est verbum ad sacerdotem. Qui cùm diceret, non est securum, tali puero, qui non intelligit, quid sit, dare corpus Domini, hostiam ei detulit non benedictam. Quam cùm ei porrigere vellet, & diceret, ecce hic est corpus Domini, vt Deus ex ore infantis perficeret laudem, & destrueret perfidiā multorum, qui de eodem sacramento malè sentiunt, inspirauit puero, vt responderet. Quare me vultis decipere? Non est corpus Domini, quod mihi offertis. Ad quod verbū sacerdos admirans, & puero aliquid diuinitus reuelatū arbitrans, sacram ei cōmunionem attulit: quam ille devotè satis suscepit. Apo. Sicut considero, per desideriū Eucharistiæ vterq; istorum meruit donū ꝓphetiæ. C. Tantæ virtutis est illius desiderium, vt per ipsum quidā etiam reuelationib⁹ illustrentur: verbi causa. *Caput* XLV.

De Conuerso, qui per desiderium cōmunicandi spiritum meruit prophetiæ.

COnuersus quidam de Campo sanctæ Mariæ cùm in quadam solēnitate peteret à magistro suo licentiā eundi ad monasterium gratia communicandi, & ille non concederet, cęteris euntibus ipse tristis remansit: habebat enim maximum desideriū communicandi. Eadem nocte & sequenti die omnia quæ intra monasterium spiritualiter agebantur, diuinitus ei sunt reuelata. Et licet absens esset corpore, spiritu tamen præsens fuit: cōmunicans spiritualiter, etsi non sacramentaliter. Reuersis fratribus, ipse eis per ordinē indicauit, quis Missam majorē celebrasset, quis legisset Epistolā, quis Evangelium. Similiter ad vigilias, qui monachi Lectiones vel Responsoria cantassent, cunctis mirantibus exposuit. A. Quātum ex hoc loco conijcio, non bene faciunt, qui tam salubre desideriū impediūt. C. Hoc verum esse, sequens narratio declarabit. *Caput* XLVI.

De femina, quæ negatæ sibi communionis dulcedinem sensit.

QVædam religiosa virgo, sæcularis tamen, cùm à Sacerdote suo corpus Domini peteret: ille iratus, cum indignatione respondit. Vos mulieres, semper vultis communicare secundùm libitum vestrum: & non dedit ei.

Illa verò per totam Missam & postea diu in ore & in gutture suo tantā sensit dulcedinem, vt non dubitaret, adesse totius dulcedinis auctorem. Eadem virgo cùm die quadā ex remoto deferri videret corpus Dñi, miri odoris sensit ex eo fragrātiam. Quam tantò pleniùs percepit, quantò sacramento plus approximauit. Gerlacus Supprior noster hęc mihi retulit: dicens, se ab ore prædictæ virginis ea audiuisse. *Apo.* Cùm corpus Domini tantæ sit dulcedinis, tantiq; odoris: miror, quare solo ejus esu corpora nō sustententur. *Cæs.* Corpus Dñi licet ore percipiatur, magis tamen cibus animæ, quàm corporis est: nec nobis incorporatur, sed Christo nos incorporat. Attamen, ꝙ corpus cōmunicantis quandoq; illo sustenteтur, duplici tibi pandam exemplo. *Corpus Christi cibus est animæ corporis.*

Caput XLVII.

De femina, quæ de solo corpore Christi vixit.

FEmina quædam, sicut monachus noster Reinerus, quandoque Scholasticus sancti Andreæ in Colonia, mihi recitauit, ex multa devotione sępe solita erat cōmunicare. Quæ quantò plus cibū cælestem cœpit appetere, tantò ampliùs corporalem cœpit fastidire. Quod vbi sensit, ex permissione sui sacerdotis singulis diebus Dominicis cōmunicauit. Cui cib⁹ ille vitalis tantā contulit fortitudinem: vt sine omni esurie corporali ꝓximam expectaret Dominicam. Hoc multo tempore actitans, gratiā sibi collatam prædicto sacerdoti confessa est. Ille verò cùm Episcopo loci rem tam mirabilem recitasset: timens Episcopus aliquid fallaciæ esse in causa, sicut vir sapiens respondit. Cùm denuo venerit ad te, loco Dominici corporis hostiam ei porrigas non benedictā, per quam citiùs hujus rei experieris veritatem. Quod cùm fecisset sacerdos, femina tentatā se ignorās, mox vt domū redijt, tam vehementer esurire cœpit: vt morituram se crederet, si non ocy⁹ māducaret. Currens tamē priùs ad sacerdotem, & eādem famem peccatis suis imputans, pedibus ejus se prostrauit: & gratiam diuinitus collatam sibi subtractam, lacrymabiliter exposuit. Quod vbi ille audiuit, gauisus valde gratias egit Deo, qui facit mirabilia magna solus: & dedit ei verum Christi corpus; cujus virtuti mox omnis esuries cessit, & gratia subtracta accessit. Episcopus verò hæc audiens à sacerdote, & ipse Deū glorificauit. A. Rem recitas valde miraculosam. C. Si Elias Propheta in fortitudine panis hordeacei ambulauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus vsq; ad montē Dei Horeb: quid miraris, si femina hęc incolumis potuit viuere pasta pane vitæ? Multiplex ex illo fortitudo est, non solùm animæ, sed & corporis. Aliud habes suprà exemplū de virgine de Quido, quæ pręter Christi corpus nihil comedit: excepta vna, quā sugebat. In distinct. 7. cap. 20 hoc reperies. Audi nunc rem satis gloriosam. *3. Reg. 19.*

Caput XLVIII.

De milite, qui virtute sanctæ cōmunionis de hoste triumphauit.

LVdovicus Comes Locensis, pater hujus, qui adhuc superest, etiā Comitiam tenebat de Renheke. Cui propter licentiam miles quidam ministerialis bene natus multas inferebat injurias, sua sibi vsurpando, & homines ad Comitiam pertinētes deprędando. quod cùm omnibus amicis suis Comes cōquereretur, & die quadam diceret cuidā nobili viro, qui ab eo bona tenebat, quare mihi non capitis illū prędonem: respōdit. Bene eū caperem, si essem securus, quòd à vobis in corpore non lęderetur. Quē cùm accepta fide cepisset, Comes sophisma faciens protinus sepulchrū fieri jussit: in quo militem mollibus inuolutū sine petra poni fecit: sicq; terra coopertū extinxit. Cujus cognati mox furētes coram Imperatore Friderico auo hujus qui nūc imperat, cōtra pręfatū virū nobilē cum multa vociferatione q̄rimoniē deposuerūt: dicētes, ꝙ accepta pecunia illū cōiti tradiderit.

Cumque Imperator fremeret, innocentem dānare volens: miles quidam honest' ascenso scamno licentiā loquendi petiuit & obtinuit. Domine, inquiens, medietatem vix verborū audiuistis. Si miles præsens esset: fortè bene se excusaret. Respondente Imperatore, licentiā habeas adducendi eum, miles militem adduxit. Qui cùm per advocatum plenè se excusasset: instigantibus aduersarijs Imperator respondit. Verba sunt: non sic pœnā evadet. Resistente ei milite, qui illum adduxerat, & dicente: domine, si eum lęseritis, nūquam de cętero verbis vestris credetur, placatus Imperator adjecit. Modò libet abscedat: & si à me vel à meis postea captus fuerit, traditionis pœnam exolvet. Cūq; vir nobilis venisset ad limen palatij, sciens longas Regibus esse manus: stans & apud se deliberans, redijt ad judicium, dicens. Domine, non possum effugere manus vestras: tantùm pręsumo de mea innocentia, & Dei misericordia, vt in instanti paratus sim me defendere, secundùm ꝙ justitia dictauerit: cùm sim nobilis, jvre meo cedo. Respōdit Imperator. Modò loqueris sicut ꝓbus vir. Quęsitus est in parte aduersaria miles fortissimus, qui eum singulari duello impeteret. Die verò altera vir nobilis pręmissa cōfessione corpus dominicū suscepit: sicque cum aduersario suo, spem habens in eodem sacramento, circulum pugnaturus intrauit. Quem cùm ille, sicut vir validissimus, impelleret & ꝓpelleret, & venissent sic ante Imperatorem: audiente tam Imperatore, q̄ circumstantibus Principibus, pugil clara voce ait ad militem. Dic mihi, comedisti aliquid hodie? Respondente illo, etiam, corp' Domini mei comedi: miser ille subjunxit. Etiāsi diabolum comedisses, hodie te prosternam. Vt autem pius Dominus sacramenti virtutem ostenderet, mox post verba blasphemiæ vires blasphemo subtraxit: & suū militem adeò roborauit, vt illum corā se minaret vt puerum, nec stare posset. Qui tandem se reddidit. Sicque per esum dominici corporis miles fidelis victoriam adeptus, cum multa gloria ad sua liber repedauit. Hæc nobis retulit Theodericus monachus noster, quandoq; Comes in Wieda, qui duello interfuit, & hęc quæ dicta sunt, vidit & audiuit. Igitur sacra cōmunio salus est animæ & corporis. *Caput* XLIX.

Purgatio criminis impia per duellum.

Blasphemia verba.

De milite, qui suspensus mori non potuit, donec Christi corpus percepit.

MIles quidam nobilis, terrā habens & castrum, apud Fredericū Imperatorem à multis accusatus est, quòd ꝓuinciam spoliaret. Quem cùm sæpi' citasset, & non cōparuisset, tandem proscripsit: mandans suis, vt illum caperent. qui cùm lateret, non tamen minùs rapinas exerceret: casu à quodam ex officio captus, patibulo, secundùm ꝙ Imperator pręceperat, appensus est. Tertia die miles quidam pręteriēs, cùm vidisset illū, ait seruo suo. Deus, quàm pulcher homo iste erat! Respondente puero, vir ille nobilis est consanguineus vester, accesserunt propiùs, vt depositū sepelirent. Ad quos ille de patibulo clamauit. Deponite me: adhuc enī viuo. Æstimantibus illis, quia phantasma esset, subjunxit. Nolite timere: quia homo Christianus sum. Depositus verò, sic ait. Modicum obsequij ego peccator Deo impendi: propter quod misertus est mei. Singulis diebus tres orationes Dominicas cum totidem venijs Sanctæ Trinitati dicere consueui, Angelica salutatione præmissa: quinque verò orationes cum quinque venijs & *Aue Maria*, quinq; vulneribus Christi. Simili modo vnam orationē, id est, *Pater noster*, Angelo, cui commissus sum. Item eodē modo vnam corpori Christi, quod singulis dieb' cōficitur per vniuersum mundum: quatenus in fine vitæ meæ tanto muniri viatico mererer. Quod & Dn̄s mihi pręstabit sua misericordia: vnde rogo, vt vocetis sacerdotē, à quo illud suscipiam. Qui cùm venisset, confessione præmissa cōmunicauit: moxq; spiritum emittens, ad eū cui incorporatus fuerat, feliciter migrauit

Preces militis salutares.

Quem in cœmeterio sepelientes, tam grande miraculū divulgauerunt vbique. A. Bene jam ex hoc considero, quòd sacra cōmunio salus sit mentis & corporis. *Cas.* Quòd salus sit mentis, habes exemplum in distinct. 2. cap. 16. de milite Remēli. qui ejus esu cōpunctus est ad pœnitentiam. Quòd verò salus sit corporis, nō solùm exemplū est nobis pręsens miles, qui ejus virtute cōseruat⁹ est, ne moreretur: sed & subjecto pleniùs cognosces exēplo. *Caput* L.

De ancilla sacerdotis, quæ gratia dominici corporis sensum recepit.

ANno præterito in Wide ciuitate Vestfaliæ cùm ancilla sacerdotis de domo sero exiret, & diabolum in forma cujusdā, à quo amabatur, conspiceret, aspectu illius horrens se signauit, & monstrum mox disparuit. Cui diabolus iterum apparens ait. Si non fecisses hoc signum, domū viua non intrasses. Quam cùm vocaret, & illa exire renueret, subjunxit. Tolle vestē istam. Erat enim stragulata. quę tam in voce q̃ in horrore diabolum intelligens, retrorsum cecidit, & sensum penitus amisit. Sacerdos verò hostiam quasi pro remedio mittens in os ej⁹ non benedictā, cùm nihil ei prodesset, digito saliua madefacto corpus Dn̄i tetigit. Quem cùm in os misisset mulieris, mox illa sensū recepit, locuta est, & sana surrexit. Hæc apud nos canonicus quidam Pręmonstratensis recitauit: asserens, se eodem tempore fuisse in prædicta ciuitate. Prædictū miraculum audiui à quodam religioso Abbate nigri Ordinis. Aduerte nunc, quantū consequantur honoris Christi corpus honorantes. *Caput* LI. *Signum crucis dæmonē fugat.*

De milite, qui corpus Christi in luto adorans, luto non fuit inquinatus.

TEmpore schismatis inter Philippum & Ottonē, dominus Vuido Cardinalis, aliquando Abbas Cisterciensis, cùm missus fuisset Coloniam, ad confirmandā electionem Ottonis, bonam illic consuetudinē instituit. Præcepit enim, vt ad elevationem hostiæ omnis populus in Ecclesia ad sonitū nolæ veniam peteret: sicque vsq; ad calicis benedictionem prostratus jaceret. Pręcepit etiā, vt quoties deferendum esset ad infirmum, scholaris siue campanarius sacerdotem præcedens, per nolam illud proderet: sicque omnis populus tam in stratis quàm in domibus Christum adoraret. Retulit eis eodē tempore casum satis miraculosum. Miles quidā in Francia fuit tantæ deuotionis, vt quotiescumq; Christi corp⁹ eleuari siue deferri videret, prostratus illud adoraret. Contigit, vt die quadam vestibus suis pretiosis indutus intraret ciuitatem. Cūque platea in qua equitabat nimis esset lutosa, ex improuiso obviū habuit corpus Domini. Quo viso modicùm intra se deliberans, ait. Quid facies modò? Si in tanta profunditate te prostraueris, perdita sunt vestimēta tua hæc delicata. Si verò non descenderis, saluberrimæ consuetudinis transgressorem te semper accusabit conscientia. Quid plura? Præualescēte deuotione de equo prosiliens in lutū se misit: in quo flexis genibus, eleuatis manibus, Christum adorauit. Et quia dulcissimus Dominus honorantes se non solū in futuro remunerat, imo etiam in pręsenti nonnūquam rehonorat: hoc egit sua potentia, vt totius luti nec vna quidem guttula vestimentis ejus adhęreret. Tunc equū cum multa admiratione reascendit: & ampli⁹ in fide confortatus Deū glorificauit. Simile contigit religiosę feminę in prouincia nostra. A. Satis delector in istis miraculis. C. Hoc etiam noueris, quia sicut Dn̄s sua sacramēta, vt prædictum est, honorantibus rependit honorem: sic blasphemantibus illa nonnūquam in pręsenti pœnalē inducit confusionem. *Caput* LII. *Christus honorat honorantes se.*

De Hæreticis, qui furati sunt in Ecclesia corpus Domini.

NOn est diu, quòd quidam sub schemate religionis venientes in diœcesin Coloniensem, in diuersis Ecclesijs corpus Domini furati sunt. De reliquis ve-

rò ornamentis, calicibus scilicet, libris, siue indumentis sacerdotalibus, nulla eis cura fuit. Ex quibus vnus in prouincia nostra deprehensus, & vbinā jecisset corp⁹ Domini requisitus, respondit. In lutum jactaui illud. Propter quod miser suspēsus, projectus est in cloacam inferni. In proxima verò Synodo à domino Engelberto Episcopo pręceptū est, vt in omnibus Ecclesijs diœcesis suę corpus domini sub clausura seruaretur. At Quid est, quòd hæretici hoc sacramentū tam vehemēter persequuntur? C. Quia fideles illud ante omnia venerantur. Multa in distin. 5. cap. 22. de errore hæreticorū dixisse me recolo, & fortè nimis: timeo enim aliquos inde posse scandalizari. Sed quidquid ibi dictum est, sicut mihi testis est Dominus, dixi ad gloriam Christi, atq; Catholicorū: & ad confusionem hęreticorū. A. Satisfactum mihi fateor, quantùm gratiæ mereantur dignè communicantes: nunc ad indignè conficientes sermo procedat. C. Priùs tibi ex Scripturis ostendā, quàm periculosè & quàm grauiter peccent sacerdotes indignè conficientes.

Cur hæretici sacramentū hoc persequantur.

Caput LIII. *De sacerdotibus indignè conficientibus.*

2. Reg. 6.

SIcut legitur in Regum, Oza sacerdos bobus recalcitrantibus, ad arcā, ne declinaret, manū extendit, & mox super temeritatem illum occidit. Dicitur eadem nocte fuisse cum vxore sua. Si sacerdos accedens ad arcam figuralem sublevandam, ob jam dictam causam morte mulctatus est: quid putas pœnæ merentur sacerdotes adulteri & fornicarij, manibus verum corpus Christi tangentes? Si Ioannes, vt ait Augustinus, à pueritia in eremo conuersatus, in vtero matris sanctificatus, ausus non fuit illum tremendum & reuerendum Angelis verticem tangere: quō tu peccator & pollutus, non dico verticē, sed totum Christum Deum & hominem, non solùm tangere, sed in ergastulo polluti corporis, quasi includere & incarcerare pręsumis? Multa alia contra malos sacerdotes proferre possem testimonia: sed magis te ædificant exempla. Caput LIV.

De sacerdote, qui visus est carbones masticare in perceptione sacramenti.

IN Hademare villa diœcesis Treuerēsis cùm quidā sacerdos, qui adhuc viuit, Missam celebraret, Theodericus monachus Eberbacensis in hora sumptionis carbones nigerrimos illū vidit masticantem. Est enim sacerdos simplex & rectus: & multa ei diuinitus reuelantur. Existente me anno præterito cum Abbate meo in eadem villa, (habet enim dom⁹ de Eberbaco grangiam in eadē villa, & ad eam spectat diuina illic procurare,) retulit nobis magister grangiæ, dicens. Tantum pecuniæ oportet me dare sacerdoti pręd icto, ne Ecclesia diuinis careat. Est enim homo vitæ peruersæ, ac luxuriosus: tres Missas frequenter in die celebrans. Cui Abbas respondit. Priùs ei darem pecuniā, ne celebraret. Qui enim manducat & bibit indignè, judiciū sibi manducat & bibit. A. Quid signat, quòd carbones vis⁹ est manducare? Sumunt ne mali corpus Domini? C. Sumūt sicut & boni, sed tantùm sacramētaliter. Carbonē ignis creat, & est carbo extinctus ignis nutrimentū. Qui enim indignè Christi corpus tractat & manducat, gehennam sibi præparat: & nisi de tanta culpa pœniteat, erit in combustionem, & cibus ignis æterni.

1. Corin. 11.

Caput LV.

De Sacerdote Frisone, qui calcauit corpus Domini.

REtulit mihi anno pręterito Pręlatus quidam religiosus de partibus Frisiæ, rē nimis horrendam de quodam sacerdote in eisdem partibus. Habet enī man⁹ tam tremulas, vt corpus Domini nonnisi per fistulā possit sumere. Die quadam cùm ex ejus manib⁹ sacramentū super terram cecidisset: timens, ne ab aliquo posset videri, qui culpam ꝓderet: timens etiam Ecclesiæ suæ plusquàm animæ, pede illud dicitur calcasse. A. In omnibus Christi passionibus non legi talē contemptū.

C. Idcirco dicit Augustinus super illũ locum, *Dederunt in escam meam fel*, de crucifixoribus ejus: quibus similes sunt, inquit, indignè sumentes & conficientes. *Gravius peccant contemnentes Christum regnantẽ in cælis, quàm qui crucifixerunt ambulantẽ in terris*. Quòd verò ab eis conculcetur, alibi dicit. Conculcat Christum, qui liberè peccat, & qui eo indignè participat. Ob hujusmodi excessus his tẽpotibus gravissimè plagata est Frisia, sicut dixisse me memini in distin. 7. cap. 3. de pugile, qui corpus Dñi sacerdoti de manu excussit. A. Si mali sacerdotes Christi corpus in altari, vt mihi videtur, crederent, nũquam talia præsumerent. C. Quidam credunt, quidã non credunt. Vt n. taceã de malis: de bonis sacerdotib⁹ tibi referã exemplũ. *Psalm. 68.* *Aug. in eũdem Psalmũ*

Caput LVI. *De Sacerdote nesciente corpus Christi esse in altari.*

COloniæ in Ecclesia sancti Andreę canonic⁹ quidã extitit, Ordine sacerdos, arte medicus, Petrus nomine. Cùm die quadam quidã ex ejus concanonicis infirmus eo pręsẽte esset cõmunicaturus, & ei sacerdos diceret, credis hoc esse verũ corpus Domini, ꝙ natum est de Virgine, & pro te passum in cruce? illeque responderet, credo: pręfatus Petrus vtrorũq; verba notans, expauit. Postea solus conueniens Euerardum Scholasticum Ecclesiæ, qui & ipse cõmunioni interetat, ait. Interrogauit sacerdos infirmũ illum bene? Etiã, inquit, qui aliter credit, hæreticus est. Tunc Petrus ejulans, pectusq; tundens, exclamauit dicens. Væ mihi misero sacerdoti: qũo hactenus Missas celebraui! Nam vsq; ad hanc horam putabam speciem panis & vini post consecrationem tantùm esse sacramentũ, id est signum & repręsentationem Dominici corporis & sanguinis. Postea verò ad deletionẽ ejusdem ignorantiæ, quæ nimis crassa erat, in honore B. Mariæ Magdalenæ in Scolgingaze & capellã & hospitale, in quibus nunc habitant Prędicatores, ędificauit. Si verò sacerdos literatus & bonæ vitæ sic errare potuit: quid dicam de idiotis & malis? *A*. Si Christus in altari tam à malis quàm à bonis tractatur & sumitur: puto, quòd malos valde indignè respiciat. C. Respect⁹ Christi non potest esse sine misericordia: secundùm subsequens exẽplum, quod periculosius est, faciem avertit ab eis. *Ignorantia crassa circa hoc sacramentum.*

Caput LVII.

De malo sacerdote, à quo Christus in Missa faciem auertit.

SAcerdos quidã cùm Missam diceret, & Christi corpus in manib⁹ haberet, quidam ex circũstantibus in manib⁹ ejus puerum vidit facie ab eo auersa. Quod vbi agnouit, auersionem eãdem meritò peccatis suis imputans, turbatus est: ita vt dicere posset cũ Psalmista. *Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus*. Spero, ꝙ postea vitam suã emendauerit. Quibusdam etiã sacerdotibus indignè conficientibus, pius Dominus sacramentum subtrahit: ne sibi ad judicium sumant. *Psalm. 29.*

Caput LVIII. *De Ervuino sacerdote, qui corpus Domini in Missa perdidit.*

QVidam Sacerdos, Ervuin⁹ nomine, Coloniæ in Ecclesia B. Petri Apostoli ad altare sanctæ crucis Missas celebrare consueuit. Hic cùm die quadam post trãssubstantiationẽ hostiam deponeret, de altari rotabatur. Quam cùm vbiq; circa altare quęreret, & populus cum eo: non est inventa. Haud dubium, quin per manus sanctorũ Angelorum perlata sit in sublime altare Dei, ne sacerdos luxuriosus eam sumeret ad suam damnationẽ. Habebat enĩ concubinam suã manifestè. Simile habes in dist. 2. c. 5. de sacerdote, cui colũba ob fornicationẽ sacramentũ tulit. Alij sunt sacerdotes circa sacramentũ altaris tam negligẽtes & tã indeuoti: vt ex cõsuetudine cõficiendi corpus Christi ab aliis cibis nõ discernant.

Caput LIX. *De Daniele Abbate, qui in calice reperit crudam carnem.*

ABbas Daniel de Sconauia, cùm Prior esset apud nos, sicut ipse nobis retulit, celebrandi gratia Capellam Sancti Reinoldi, quæ sita est juxta Ecclesiam

sanctorum Apostolorum in Colonia intrauit. Qui cùm sacerdotalibus fuisset indutus, & populus ad audiendam Missam per nolam convocatus, cùm calicem præpararet: particulam crudæ carnis illi intrinsecus reperit adherentem. Territus valde, cùm deliberaret, vtrum sibi esset celebrandum, vel cessandum: populum timens scandalizare, si vestes exueret, panem calici imposuit, vinum & aquam infudit: sicque celebrans totum simul sumpsit. Dicta Missa, requisiuit ab inclusa, cui calix cómissus fuerat: quis novissimè in codé calice celebrasset. Quæ respondit. Dominus talis: nomine eum designans. Erat enim dictæ Ecclesiæ sanctorum Apostolorum Canonicus Sacerdos, secularis nimis: modicum vel nihil habens religiositatis, deuotionis, siue diui'ni timoris. Ego puto, me eidem Missæ interfuisse. Confessus est nobis præfatus Daniel, & si tunc non mihi: numquam se in aliqua Missa tantum habuisse consolationis, antea vel postea, quantum in illa. Postea cum idem Bertolphus hospitaretur apud nos, Abbas noster negligétiam ei recitauit: sed nescio qualiter Deo satisfecerit. *Apollon.* Melius esset tam miseræ vitæ sacerdotibus, de quibus supradictum est, tacitis verbis & remota inténtione tantum simulatoriè celebrare: quàm corpus Domini conficere & sumere sibi ad judicium. *Cæsar.* Plus istos dicit quædam authoritas peccare: quia nihil simulatoriè, nihil præstigiosè, vel aliter quam institutum est in Ecclesia, in hoc sacramento fieri debet. Idem sentiendum est de ijs, qui sine ordinibus celebrant: & more simiarum alios imitantur. *Apollon.* Vnde hoc probas? *Cæsar.* Ozias
2. Para. 26. Rex Iuda cũ ex nimio fervore deuotionis officium Sacerdotale sibi vsurparet: à Domino lepra percussus est. Non puto, quin multi essent sub eo mali Sacerdotes indignè offerentes: qui tamen puniti non sunt. Ex pœna cognoscitur culpa. Audi de hoc recens exemplum. *Caput* LX.

De Sacerdote sine Ordinibus celebrante, cujus manus sacer ignis deuorauit.

SIcut mihi narrauit prędictus Daniel, clericus quidã, quando Parisius studuit, horrendum satis spectaculũ in Ecclesia sanctæ Mariæ Dei genitricis populo prębuit. Nam sacer ignis penè manus ejus deuorauerat. Qué secretiùs cùm cápanarius interrogasset, cujus esset Ordinis, & ille respondisset, Sacerdotij, subjũxit:
Chrisma Ordinationis. Nũquam sacro chrismate manus istę perunctæ sunt. Sentiens ille spiritu ꝓphetico se deprehensum, confessus est culpã. Quantum Christo tanta præsumptio displiceat, sequens exemplum manifestat. *Caput* LXI.

Item de alio, qui sine Ordinibus celebrans Crucifixum vidit lacrymantem.

DIaconus quidam Stenveldensis, de Ordine Pręmonstratensi, Gerardus nomine, apostatans circa quatuor tépora, se Ordinem Sacerdotalem suscepisse finxit: & Coloniæ in Basilica S. Michaëlis, quæ in porta Martis posita est, quasi primã Missam, instruente eum sacerdote, miserrimus celebrauit. Ego eidé Missę tunc scholaris interfui, & multas recepit oblationes. Confessus est postea sacerdoti, qui ei astitit, à quo ego audiui: quòd quoties se vertit ad populũ, Crucifixũ contra se stantem viderit lacrymantem. Est n. imago eadé antiqua & sculpta ma-
Luc. 19. gna satis. Nam pius Dñs qui olim fleuit super malitia ruiturę ciuitatis Ierusalé, de pręsumptione tanta lacrymari dignat⁹ est. Ex lacrymis verò imaginis diuinæ cósiderans magnitudinem culpæ, pœnitentia ductus sedem Apostolicã petijt, & in eadem via vitã finiuit. Hęc dicta sufficiant de Sacerdotibus indignè conficientibus. De indignè sumentibus aliqua tibi dicam exempla.

Caput LXII. *Quomodo sacra Eucharistia sumi debeat.*

Exod. 12. IN Exodo præcepit Dominus Agnum Paschalem comedi assum igni, & cum lactucis agrestibus, renibusque succinctis. Si de Agno figurali per significatio-
nem

nem hęc pręcepta sunt: quō aliquis audebit accedere ad esum veri agni, sine igne charitatis, sine amaritudine cordis, & castitate corporis? Nicodemus attulit myrrhæ & aloës quasi libras centum, & involvit Dominū in sindone munda, & post sepeliuit in monumento nouo, in quo nondum quisquam positus fuerat: & tu, quisquis in peccatis es, sine myrrha & aloë, id est sine amaritudine pœnitētiæ, cordisque contritione Iesum in sepulchro fœtido reponis. Agnus Paschalis decima die mensis tollebatur, & quartadecima die immolabatur. Per quod ostenditur, quod non debet accedere ad Eucharistiā, nisi qui impleuerit præcepta decalogi, & præcepta quatuor Euangeliorū. Audi nunc, quid mereantur indignè cōmunicantes. Ioann. 19. Eucharistia non sine pœnitentia sumenda. Exod. 12.

Caput LXIII.

De conuerso, qui carbones visus est sumere loco Sacramenti.

IN Hemerode Conuersus quidam erat, nomine Vuiricus. Hic ante conuersionem malè vixerat: & in Ordine modicùm se emendauerat. Die quadam cùm iret ad sacram cōmunionem cum cęteris fratrib⁹: in hora illa, qua ei sacerdos corpus Domini porrigebat, alius quidam Conuersus religiosus vidit in os ejus mitti, non sacramentum, sed carbonem nigerrimum. Rationem suprà dictam capitulo quinquagesimo quarto, hic assigna, de Sacerdote de Hademmare. Quosdam etiam Dominus corpus suum sumere non sinit, vt culpā eorum manifestet.

Caput LXIV.

De Conuerso proprietario, qui corpus Christi sumere non potuit.

VIx duo anni sunt elapsi, quod Conuersus quidam de Ordine nostro infirmatus est grauiter in Pictauia: in domo, quę dicitur Fumor-ingens. Cujus confessionem cū Abbas audiuisset, eumque satis diligenter de emendatione cōscientiæ monuisset, allatum est ei corpus Domini. Quodquidem aperto ore suscepit: sed os ad masticandum claudere non potuit. Mirantibus cunctis qui aderant, Sacerdos sacramentum extrahens, alteri dedit infirmo: quod ille devotè satis sine omni suscepit impedimento. Non multò post Conuersus idem mortuus est: & causa salutem ejus impediens declarata est. Nam quinque solidi, non argentei, sed æreì, cùm esset abluendus, circa eum inventi sunt. Non enim ei licuit habere pecuniam. Et glorificauerunt Deum videntes hæc. Ad mandatum verò Abbatis in campo sepultus est: & super eum ijdem solidi projecti, dicentibus omnibus qui aderant, Pecunia tua, quam clam nobis contra professionem tuam possedisti, tecum sit in æternam perditionem. Hæc cùm idem Abbas recitasset in proximo Capitulo generali, subiunxit. Et vt sciatis, nullam fuisse infirmitatem in causa, quare corpus Domini sumere non posset: eadem die gallinā, vitæ gratia, comedit. Æstimo, tibi iam satisfactum, quòd sub specie panis sit verum corpus Christi, & sub specie vini post consecrationem ver⁹ sanguis Christi: & quòd dignè conficientes atque sumentes mereantur gratiam, indignè verò, culpam. *Apollon.* Etiamsi de his errassem: amodo dubitare non possem. *Cæsar.* Dicam tibi in fine nunc huius Distinctionis, quantum Deo placeat, si mundè & solicitè fiant, quæ tanto sacramento fuerint necessaria. Proprietarius conuersus damnatur.

Caput LXV.

De hostia, quæ ab Altari resilijt, ob vermiculum in ea decoctum.

CIrca hoc biennium juxta Coloniam, in villa, quæ Belle vocatur, gestum est, quod dico. Die quadam cùm sacerdos Missam celebraret, & dicto Euangelio, ut sęcularib⁹ mos est, ministrāte scholari, hostiā patenę superpositā super corporale locasset, illa mox resilijt. Putans hoc sacerdos casu accidisse, neq; hostiam bene locatā, denuo eamdē superposuit: quæ remotiùs eo intuente resiliit, q̃ prius,

Cumque tertiò idem tentasset, quasi turbine impulsa projecta est de altari. Quo viso territus est valde: & se tanto ministerio indignū reputans, præcepit scholari, vt eadem hostia reseruata, aliam superponeret, quam & consecrauit. Dicta verò Missa, tollens secum hostiam prædictam, Coloniā properauit: inveniensq; Priores apud sanctos Apostolos, hostiam eis ostendit: quid de ea actum sit, recitauit. Cunctis causam mirantibus, vnus Clericorum hostiam contra lucem levans, maculam in ea contéplatus est. Quā cùm in aspectu multorum fregisset: cimex, qui vulgò pedicul⁹ parietinus dicitur, apparuit in ea decoctus. Et glorificauerūt Dn̄m omnes qui aderant. Haud dubiū, quin à sanctis Angelis rejecta sit: qui non sunt passi, vt panis tam fœtido vermiculo corruptus, per ministeriū Sacerdotis transiret in corpus domini sui. Hellevicus Prior Montis sanctæ Walburgis, testatur, se eádem hostiam vidisse. Sacerdos adhuc viuit: qui mihi minùs credit, interroget illum. Vides, quanta sit negligentia Sacerdotū nostrorum? Olim Sacerdotes legales ad panes propositionis agros ipsi excolebant, seminabant, triturabant, molebant, pinsebant, panes formabant & coquebant: erantq; de simila mundissima. Attamen illis panibus sola erat figura. Heu! modò panes, sub quibus est veritas, id est corpus Christi post consecrationé, modò pinsunt, formant, & coquunt, negligentes vxores campanariorū: & ideo tales eveniunt negligentiæ. Vnde cùm Abbas noster die quadam celebratur⁹ esset Missam in quadā Ecclesia, & essent hostię nigerrimæ, ait campanario. De quo grano sunt hostiæ istæ? Respondente illo, de avena, noluit celebrare: valde arguens illū, dixit, quòd ibi nihil fieret. *Apo.* Quid sentiendū est de spelta? *Cæsar.* Requisitus de hoc Dominus Papa Honorius, per literas cujusdam Abbatis Ordinis nostri, respondit, speltam magis pertinere ad hordeum, quàm ad triticum. De Corporali verò tibi etiam referam exemplum.

Sacerdotum negligentia circa materiā Eucharistia.

Spelta an materia Eucharistia.

Caput LXVI.

De Corporali, quod ob contactum sanctimonialis impregnatæ maculam contraxit

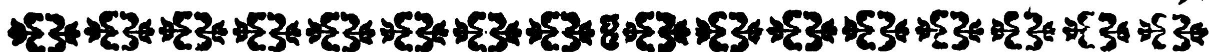
IN domo quadam Sanctimonialium, cùm custos Cœnobij ejusdem femina religiosa die quadam Corporale lauisset: juuencula quædā, quæ ei ad solatium fuerat deputata, cum ea lotum extendebat ad siccandum. Ad cujus tactum mox macula sanguinis apparuit. Qua visa custos iterum Corporale lauit, & maculam abluit: sed mox vt juuencula manū apposuit, eadem apparuit. Delatum est miraculū ad Magistram: injunctæ sunt orationes: reuelata est causa. Fuerat enim imprægnata occultè: & ideo tactu corporalis indigna. Quantùm Deo mundæ manus placeant ad idem ministerium: sequens declarat exemplum.

Caput LXVII.

Item de Corporali, quod in exsiccatione ruptum Diuina virtus reparauit.

GOdeschalcus de Wolmunsteine, cujus supra memini, cùm die quadam corporale cum Sacrista nostro extendisset ad poliendum, illudq; per medium rupisset: custos illud cōplicans, in theca reposuit. Postea autem illud explicans, cùm integrum reperisset, miratus est valde: sanctitati prędicti Sacerdotis illud adscribens. Quantū gratiæ in exsiccatione vni⁹ Corporalis meruerit virgo de Quiden, habes suprà in Distinct. 7. capitulo 20. Igitur Pascha nostrū immolatus est Christus. Ipse enim verus est Agnus: qui abstulit peccata mundi. Sine esu hujus Agni securi non egrediemur de Ægypto, id est de hoc mundo. Differentia & modus comestionis ventilata sunt. Sic illum comedere studeamus: vt ejus virtute de deserto nostræ religionis peruenire valeamus in terram veræ promissionis, in qua per ipsum, & cum ipso, vltimū & æternum Pascha celebrare mereamur, AMEN.

1. Cor. 5.

DISTINCTIO DECIMA.

DE MIRACVLIS.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit miraculum, à quo vel à quibus fiant, seu in quibus, quæ sit causa miraculorum.

NON sine ratione, post Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi, tractandum suspicor de miraculis: quia qui digne illud conficiunt, vel eo participant, nonnumquam gloria miraculorum illustrantur. Licet enim omnia quæ in superioribus Distinctionibus dicta sunt, satis sint miraculosa: attamen in præsenti Distinctione aliqua de rebus miraculosis dicere proposui. Et bene hoc fieri arbitror in Distinctione decima: eo quod Ægyptus decem plagis valde miraculosè percussa est. *Apollonius.* Quid est miraculum? *Cæs.* Miraculum dicimus, quidquid fit contra solitum cursum naturæ, vnde miramur. Secundùm causas superiores miraculum nihil est. A. A quo, vel à quibus fiunt miracula? C Miracula fiunt Deo auctore, secundùm quod in Psalmo dicitur *Tu es Deus, qui facis mirabilia.* Fiunt etiam miracula, tam per bonos, quàm per malos. De bonis quęstio nō est. De malis verò Saluator dicit in Euangelio. *Multi dicent mihi in illa die. Dñe, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus: & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* &c. *Et confitebor illis quia nūquam noui vos.* A. Vellem mihi expediri, ô Cæsari, quæ sit causa miraculorū. *Cæsar.* Causa multiplex est, mihique pręsertim inexplicabilis. Aliquando Deus miracula operatur in elementis: vt mortalibus ostendat potentiā suam. Aliquando genera dat linguarum, siue spiritum prophetiæ: vt manifestet suam sapientiam. Aliquando gratiam dat sanitatū: vt suam magnam nobis reuelet misericordiam. A. Satis ex dictis tuis intelligo, Deum esse causam miraculorum principalé: licet finalis causa varietur. Superest ergo, vt quam breviter expedias, in quibus fiant miracula. C. In hominib⁹, in elementis, igne scilicet, & aëre, aqua & terra: in avibus, piscibus, animalibus, & reptilibus: quę vt magis tibi fiant nota, aliqua de singulis tibi tradam exēpla. De Sanctis, qui nostris fuerunt tēporibus, miracula plurima tibi dicere possem: sed scripta aliorum silentium imponunt mihi. Aliqua tamen tibi referam: vnde satis miraberis. Nostris enim contigit temporibus, quod sequitur exemplum.

Miraculi notio.

Psalm. 76.

Matth. 7.

Causa miraculorum.

Caput II.

De Vuinando, qui vnius horæ spatio vectus est ab Ierusalem in diœcesin Leodiensem

IN diœcesi Leodiensi, villa, quæ Elselo dicitur, laicus quidam habitabat religiosus, nomine Winandus: matris monachi nostri Winandi, à quo nomē traxit, avunculus. Hic tempore quodā peregrinationis gratia cum quibusdam prouinciæ suæ hominibus Ierosolymam profectus est. In die Paschæ cùm post solēnia Missarum se ad reditū illi prępararent, eisque prædictus Winandus vt homo deuotus suaderet, dicens: conueniens est, fratres, vt in hac sacratissima die quiescentes, omnes ejus horas peraudiamus: persuadere non potuit, Festinantibus eis ad portū, ipse remansit: omniaq; diei illi⁹ officia peraudiens, solus post eos die sequenti iter arripuit. Cui persona magnæ reuerentiæ illi in equo occurrens, atque salutans, ait. Cur sic, bone homo, solus incedis, vel vnde venis? Respondente eo, ab Ierosolymis venio, & sic atq; sic mihi contigit: ille protinus subjunxit. Ascende,

Peregrinatio ad terrā sanctam.

sede post tergũ meum: bene sequemur socios tuos. Quod cùm fecisset, eadem die
juxta prædictã villam eum deposuit, dicens. Cognoscis, vbi sis? Dicente illo, pro-
uinciam quidẽ cognosco, sed quid circa me agatur, ignoro: eques adjecit. Quia
Christum honorasti, idcirco missus sum, vt te reducerem. Ecce domus tua: vade,
& enarra mirabilia ejus, quæ circa te gesta sunt. Quem cùm noti eius vidissent, di
xissentq;, vbi sunt socij tui: respondit. Hodie fui in Ierusalem, & reliquerunt me
Peregrinatio ad S. Iacobi corpus. ibidem, præcedentes me. Et non crediderunt ei dicentes. Senex iste delirat. Qui
statim conciuiũ subsannationes declinãs, cum pecunia quæ ei supererat ex gratia
cęlestis convectoris, limina beati Iacobi Apostoli petiuit: & anteq̃ socij ejus re-
dirent, ipse redijt. Duplici ergo testimonio glorificatus; peregrinorum videlicet,
quòd in Pascha in Ierusalem sit relictus; & conciuium, quòd die sequenti in El-
selo sit visus: ab vtrisque magnificatus est Dominus, tanta miracula vbiq; divul-
gantibus. *Apo.* Si Gerardus de Hollẽbach, sicut dictũ est in distin. 8. cap. 58. trãs-
4. Reg. 2. latus est in ictu temporis, ab India in prouinciã nostram, ministerio diaboli, Dei
tamen pręcepto: non hoc miror de cęlesti nuntio. Antiqua nostris temporibus re-
nouantur miracula. Elias Thesbites per currus & equos raptus est in paradisum:
hic verò non minùs miraculosè per equũ & equitem in morula tẽporis transuectus
est per multa spatia maris atque terrarum. C. Ego tecũ sentio. Audi nunc aliqua
de personis Ordinis nostri miracula.

Caput III.

De Monacho idiota, qui in somnis accepit scientiam prædicandi.

RELATIONE quorumdam Abbatum Ordinis nostri didici, quod dicturus sum. Monachus quidam per visionem nocturnam in cœleste templum se transpositum vidit: in quo alba & stola indutus coram Domino Evangelium legit: erat enim diaconus & idiota. Qui cùm legendi benedictionem postulasset à Domino: hujusmodi responsum accepit. Ab hac hora habeas scientiam & virtutem prædicandi verbum Dei: quotiescumque tibi injunctum fuerit. Lecto verò Evangelio euigilans: intellexit quod somnium esset. Miratus tamen de tam manifesta visione, dicebat in tra se. Hodie lecturus es Evangeliũ ad Missam: si ejusdem coloris inueneris stolam, qualem in cælo vidisti, vera est visio. Nutu verò Dei factum est, vt à sacrista stola cõsimilis exponeretur. Mox de visione quasi certificatus, quid viderit, Abbati exposuit. A quo jussus loqui verbũ Dei, vsque hodie impræmeditatè tam excellenter, & tam efficaciter illud proponit, vt omnes auditores suos convertat in stuporem. Alijs siquidẽ temporibus nullius est literaturæ. *Apo.* Mira-
3. Reg. 3. culũ Salomonis, qui in somnis scientiam accepit, in isto resultat. *C.* Deus enim est scientiarũ dominus: alijs scientiam miraculosè, vt dictũ est, conferendo: aliis non minori miraculo habitam subtrahendo.

Caput IV. *De clerico, qui pe minutionem scientiam amisit & recuperauit.*

ABbas de Lapide sancti Michaëlis tẽpore Capituli generalis per Hẽmẽrode
transiens, casum mirabilem nimis ibidem recitauit. Fuit apud nos, inquit,
clericus bonæ admodũ literaturæ. Hic cùm die quadã in vena sanguinem minu-
eret, sic omnem scripturarũ scientiam perdidit, vt eam per sanguinem effudisse vi-
deretur. Literã ab illa hora non cognouit: latini sermonis nec vnum quidem ver-
bum intelligere vel proferre potuit. Et vt noueritis, priuationẽ sensus non fuisse
in causa, sed Diuinam potentiam: omnium rerum priùs habitarũ plenè retinuit
scientiam. Qui cùm tam mirabilem literaturæ suæ jacturã cum dolore multis ex-
posuisset: quidam ei suasit, dicens. Anno reuoluto, eadem die & eadem hora ite-
rum minuas: fortè subtracta recipies. Quod cùm fecisset, scientiã pristinam rece-
Psalm. 117. pit. A Dño factum est istud, sicut & pręcedentia: & est mirabile in oculis nostris.
Alijs etiam per alios Dominus tribuit gratiam sanitatum.

Caput V.

De Conuerso Eberbacensi, cujus tactu infirmi sanabantur.

IN Eberbaco Conuersus quidã extitit, homo simplex & bonus, ætatis decre-
pitæ. Huic Dominus tantam contulerat gratiam, vt tactu manus ejus diuersæ
infirmitates fugarentur. Quod vbi sęcularibus cõpertum est: ex vtroq; sexu tam
diuites q̃ pauperes, gratia sanitatum ad monasteriũ confluentes, virtutem bene-

dictionis ejus senserunt. Ex quorum concursu videns Abbas fratrũ quietem turbari, & domum in expensis non modicùm grauari: eidẽ Conuerso, ne de cętero alicui sęculari manus imponeret, præcepit. Ex illa hora cessauit in eo virtus miraculorum. Hæc mihi ante biennium, cùm essem in Eberbaco, à monachis recitata sunt. Ego verò virũ sanctum adij: & cùm rogassem eum, vt pro me oraret, simpliciter respondit. Quotidie oro pro te, & pro toto mundo. *Apollon.* Quibus operibus meretur tanta gratia? *Cæsar.* Exemplo non verbis respondebo tibi.

Caput VI.

De Monacho, contemptore temporalium, cujus tactu vestimentorum infirmi sanabantur.

RETVLIT nobis nuper Abbas quidam ordinis nostri de quodam monacho, cui tanta à Domino concessa est gratia: vt virtute vestimentorum ejus multi sanarentur. Sæpè, si tamen adhuc viuit, dum fratres vestes ejus induũt, vel cingulo se cingunt, sanantur. Quod cùm tempore quodam ejus Abbas cõsiderasset, nec aliquid specialitatis in illo vidisset: his verbis eum allocutus est. Dic mihi, fili: quæ est causa tantorum miraculorum? Respõdit ille. Nescio Domine. Non plus cæteris fratribus oro, non plus jeiuno, non plus vigilo, non plus laboro: sed vnũ scio, quod me non potest extollere prosperitas, neque frangere aduersitas: siue de persona mea sit, siue de aliorũ. Cui cùm dixisset Abbas, non te turbauit, quod miles talis nuper grangiam nostram incendit? Respondit. Non. Totum enim cõmisi Deo. Si modicum habeo, cum gratiarum actione recipio: si multũ, iterũ gratias ago. Et cognouit Abbas, quod causa tantæ virtutis esset amor Dei: & contempt⁹ rerum terrenarum. Sanctæ virtutes, fides videlicet, spes, charitas, justitia, humilitas, zelus disciplinæ atque compassio, sæpè gloria miraculorum remunerantur: sicut sequentibus exemplis declaratur. *Virtutum merces a[illegible] glori[illegible] culorum.*

Caput VII.

De rustico fornaci in Hermesbach incluso, & per sanctũ Iacobum liberato.

IVXTA Coloniam duæ generationes rusticorum inter se inimicitias exercebãt. Ex quibus vna infirmior: in castrum vicinum Hermesbach se trãstulit. De quo partem adversam satis damnificans: cùm die quadam vnum ex eis cepissent, volẽtes tres ex eis pecuniæ aliquid ab illo extorquere: dicebant. Si non dederis nobis pecuniam, puniemus te. Quibus ille respondit. Tres obolos habeo: emite ex eis olera & comedite: quia nihil amplius habebitis, fidemque habens in Domino & in sancto Iacobo, subjecit. Quinque marcas domi habeo in cista mea, & calceamenta noua, quibus limina sancti Iacobi petam: non vobis dabo illam pecuniá. In die sancti Stephani profecturus sum: & ante ortũ diei à vobis recessurus. Mirantibus eis verborum ejus constantiam, duos illi compedes imposuerunt: & in fornacem illum mittentes, octo viros nocte illa ad custodiam ei deputauerunt. Quem semel ac secundò interrogantes, vtrum adhuc ibi esset, & ille tot vicibus respondisset, etiam adhuc sum: ijs tertiò eadem sciscitantibus nihil respondit: quia virtus fidei jam illum clausa fornace eduxerat. De spe, in superioribus multa dicta sunt: virtutem verò charitatis sequentia declarabunt. *Fiduc[illegible] [illegible] successu.*

Caput VIII. *De Abbate, qui in charitate à monacho suo admonitus carnes comedit.*

ABBAS quidam ordinis nostri monacho suo infirmo præcepit carnes mãducare. Ille mox obediens licet inuitus: Abbati respondit, dicens. Ego vos rogo in charitate eadem: vt mecum illas comedatis. Qui statim deprecanti consentiẽs resedit: morsellum de scutella monachi tulit, & comedit. Sequẽti die, si bene memini, in Ecclesiam, vbi homo quidam à dæmonio vexabatur, aduenit: rogatus à circunstantibus, vt dæmonẽ adjuraret, in hæc verba prorupit. Adjuro

te, immunde spiritus, in hac charitate, qua pridie propter monachū meum carnes comedi, vt exeas ab hoc homine. Qui mox ad idem uerbū exijt & fugit: acsi charitatis incendiū non posset sufferre. Quantū charitas Deo placeat, ex inobediētia pleniùs ostenditur.

Caput IX.

De pœna monachi inobedientis circa esum carnium.

ALius quidam Abbas cùm haberet monachū infirmum: vt ad recuperationē virium, carnes comederet præcepit. Sed ille pertinax nimis præcipienti non acquieuit. Vt autem Deus ostenderet, meliorem esse obedientiam, quàm stultorum victimas, inobediens monachus mox in rabiem versus in agrū cucurrit: vbi canem mortuum inveniens, carnes ejus fœtentes auidissimè comedere cœpit. Et quia in carnibus peccauit: in carnibus punitus est. Quid de eo postea factum sit, ignoro. Hæc duo miracula mihi narrauit magister Ioannes Decanus Aquensis: asserens, sibi veraciter recitata. Audiant hęc monachi & obediant: neq; inconditam abstinentiā charitati præponant. Aliud adhuc referam exemplum: per quod cognosces, quàm bona sit virtus charitatis, & q̄ periculosum vitiū inobedientiæ.

Eccle 4.

Caput X. *De femina à dæmone liberata, post ab eodē ob inobedientiam confracta.*

NObilem quamdā feminam in Saxonia diabolus obsidens, durissimè vexauit. Quam dum pro remedio sanitatis ad diuersa Sanctorū limina ministeriales ejus duxissent: die quadam sacerdos quidam superveniens, forma quidem despectus, sed gratia Dei præditus, vexationi illius compassus est. Ex multa enim charitate Dominū exorans, dęmonium ejecit, feminam sanitati restituens. Cui dedit in mandatis, vt per triginta dies in eodem loco manens, quotidie cōmunicaret, & singulas horas canonicas prædictorum dierū peraudiret. Quod cùm fecisset nouem diebus, nihil mali sui deinceps suspicantes, abduxerunt eā. In via maximo turbine impulsa atque dejecta, sic totaliter cōfracta est à diabolo, vt omnia ejus membra humanis visceribus similia apparerent. *Apollon.* Quæ fuit causa pœnæ tam crudelis? *Cæsar.* Inobedientia. Simile habes in dialogo S. Gregorij de quodam clerico obsesso, & à S. Benedicto liberato: cui cùm præcepisset, ne vmquam ad sacros Ordines accederet, & ille post multos annos transgressor existeret: mox eum diabolus pervasit, tamdiu vexans, donec spiritum exhalaret.

Gregor. 2. dial. c. 16.

Caput XI. *De dæmone à milite jo cula riter ejecto.*

ABbas de Nuimburg, quæ est Abbatia ditissima nigri Ordinis in Saxonia, nuper per nos transiens, retulit nobis miraculū de curatione cujusdam obsessæ jucundissimum. Est, inquit, apud nos miles quidam religiosus, Albert⁹ nomine, cognomento Scothart. Hic ante conversionem in armis tam strenuus, in militia tam nominatus erat, vt penè omnes nobiles terræ nostræ certatim ei sua munuscula, dextrarios videlicet, & vestimenta pretiosa dirigerent: quatenus illū sibi associarent. Die quadā dum quædam puella duodecim annorum, cujusdam militis filia, in quadam sedens Ecclesia, à religiosis exorcizaretur, in risum soluta clamauit. Ecce amicus meus venit, ecce amicus meus venit. Requirentibus illis, de quo diceret, respondit illa. Bene videbitis eum. Dicebat enim de prædicto milite, qui eadem hora satis remotus fuerat ab Ecclesia. Qui quantò plus ꝓpinquauit, tantò plus illa exultauit. Qui cùm Ecclesiā intraret, illa ei assurgens, & manib⁹ plaudens, salutauit eum dicens. Ecce iste est amicus meus: cedite, cedite, sinite illū appropinquare. Erat enim indutus vestibus purpureis atq; cultellatis. Qui cùm accessisset ad eam, & dixisset, Sum ego amicus tuus? respondit per os puellæ diabolus. Etiam, amicus meus optimus: omnē enim voluntatem meam facis. De quo verbo miles satis turbatus est, licet dissimularet. Subridens tamen, sic ait. Tu dæmon

Amicus dæmonis quis dicatur.

ſtultus es & fatuus. Si prudens eſſes, nobiſcum ad torneamenta pergeres, in quib⁹ homines capiuntur & occiduntur. Vt quid ſine cauſa vexas puellā hanc innocuam, quæ non peccauit? Dicente diabolo, Si vis, vt tecum pergam: ſine, vt intrem in corpus tuū; reſpondit miles. Certè non intrabis in me. Et diabolus. Concede, vt ſedeam in ſella tua. Quod cùm negaſſet, petiuit locū in aliqua parte equi vel freni: quæ omnia negata ſunt ei. Ad quem rurſum diabolus. Non poſſum pedes currere. Si vis, vt tecū vadam, aliquem mihi ſaltem locum concedas circa te. Miles verò puellæ compaſſus, ait dæmoni. Si illam volueris deſerere, concedam tibi vnā ligulam pallij mei: tali conditione, vt in nullo me lædas, & tādiu mihi adhæreas, quamdiu torneamenta quæro. Quando tibi præcepero, bona tua voluntate, ſine contradictione recedes. Et jurauit ei diabol⁹ dicens. Non te lædā, ſed ꝓmouebo. Exienſque de puella, ligulæ pallij ejus inſilijt, mirabili motu ſe prodens. Ab illa hora tantū gloriæ in torneamentis militi acceſſit: vt quos lancea deijcere vellet, deijceret: quos capere, caperet. Cum eunte ibat, & cum loquente loquebatur. Quando prolixiùs in Eccleſia orabat, dicebat. Modò murmuras nimis. Quando aqua benedicta ſe aſperſit, iterū ajebat. Vide, ne me tangas. Cui miles. Si vna gutta te tetigerit, non mihi placebit. Tempore illo, quo crux prędicabatur, cùm miles intraret Eccleſiā gratia ſignationis, diabolus eum retrahere niſus eſt, dicens. Quid hic agis? Reſpondit miles. Deo ꝓpono ſeruire, & tibi renuntiare. Recede ergo à me. Hæc dicente milite, reſpondit Satan. Quid tibi in me diſplicuit? Nūquam te læſi, ſed ditaui: per me glorioſus fact⁹ es nimis. Attamen tecū manere, niſi conſentias, non potero: quia hoc tibi ꝓmiſi, & juraui, dum puellam relinquerē, quia te in nullo læderē, ſed ſemper promouerem. Tunc dixit ei miles. Ecce crucē jam ſuſcipio: & vt illico nūquam reuerſurus recedas à me, in nomine crucifixi te adjuro. Et reliquit eum diabolus. qui mox cruce ſignatus, mare tranſijt: vbi duobus annis Chriſto militans, reuerſus hoſpitale magnum atque ditiſſimū peregrinis & pauperibus ędificauit. Habebat enim annuatim pluſquā tecentas libras argenti in redditibus, teſte pręfato Abbate. In quo hoſpitali vſq; hodie cum vxore ſua in habitu religioſo mēbris Chriſti ſeruit: religioſorum omnium, maximè Ordinis noſtri ſuſceptor deuotus: quib⁹ in joco dicere ſolet. Vos domini Abbates, & vos monachi, non eſtis ſancti. Nos milites torneamentis operā dantes, ſancti ſumus: quia dæmones nobis obediunt, & abſque læſione nos ſequūtur, illoſq; ab hominibus ejicimus. *Apollon.* Neſciui, dæmones ſic jocalariter ejici poſſe. *Cæſar.* Non jocus, ſed virtus cōpaſſionis illum ejecit. Quantum apud Deum poſſit charitas atque fraterna compaſſio, ſubjecto declaratur exemplo, ſiue miraculo.

Aquam benedictam timet diabolus.

Compaſſionis virtus dæmonem ejecit.

Caput XII. *De milite, qui fluxu ſanguinis laborans Saracenos fugauit.*

FRater Valterus monachus in Hēmerode, referre ſolet miraculū mirabile, cui ſe interfuiſſe memorat. Cùm peregrini in prima expeditione obſiderent ciuitatē Acon, cōtigit quodam die, vt egreſſi Saraceni manu violenta propellerēt Chriſtianos in caſtra ſua. Erat autē tunc ibi miles quidam juuenis, Theodericus nomine, frater domini Cunonis de Rulant, qui adhuc viuit. Is fluxu ſanguinis adeò laborabat, & infirmabatur, quòd in lecto ſuo nō per ſe, ſed in linteamine vertebatur. Hic audito ſtrepitu & clamore fugientium, interrogauit, quid hoc eſſet. Et cùm audiſſet rem, juſſit ſibi afferri arma ſua, & ſe armari, in lecto ſedēdo. Tandem ſtrato dextrario ſuo, & accinctus enſe, juſſit ſe leuari ſuper equum ſuum: & fluebat ſanguis etiam per ſellam. Acceptaque lancea exivit, dicēs. Deus adjuua me, & ſanctum ſepulchrū. Qui tanta vehemētia ꝓrupit in Saracenos, tranſiens & circumgyrans, percutiens & propellens: quòd omnes Chriſtiani animati & confor-

rati sunt p eũ solũ: adeoq; ejecerunt hostes à castris suis. Quo facto redijt ad lectũ ĩfirmitatis suę, & tertia die mortuꝰ est. Audi nũc de justitia miraculũ satis gloriosũ.

Caput XIII. *De vinea miraculosè vuis repleta, ob decimam solutam.*

MIles quidam in dandis suis decimis tantæ erat deuotionis ac justitiæ: vt ei summum esset studium, illas solvere sine mora, sine dolo, sine vexatione. Habebat autem vineam quãdam: quæ circa decem carratas annuatim facere solebat. Tempore quodam, vt post patuit, magis ex Dei dispensatione, quàm ex aëris intemperie, postquàm collectum est vinũ, expressumque, vna tantùm inuenta est carrata. Quo audito miles servo suo verbum memoria dignum respondit, Quod meum erat, inquit, Dominus tulit: ego illi portionem suam non auferam. Vade, & da Sacerdoti carratam hanc pro decima. Quod & factum est. Eodẽ tempore militis germanus sacerdos quidam juxta prædictam vineã transiens, eam vuis refertã vidit, moxq; ad fratrem intrans, de negligentia illum arguit, dicens. Quare non cũ collecta est vinea vestra? Respondẽte illo, diu collecta est, Sacerdos subjvnxit. Nequaquam. Iam illam plenam vidi. Quæsitum est, & inventum: nec vnquã aliquo anno vberiores fructus fecit, quàm in illo. Hęc nobis eodem tẽpore recitata sunt: & satis doleo, ꝙ nomen militis siue loci non retinui. Aliud tibi referam de humilitate miraculum satis magnum.

Caput XIV. *De Conuerso, cujus oratione olla confracta reparata est.*

FVit in Hémerode Conuersus quidam bonus, Everardꝰ nomine, custos mediæ portæ. Is aliquando egressus cum fratribus carpentarijs tempore hiemis in silvam, eorum vtensilia custodiebat, & cibaria præparabat. Vna dierũ cùm solito tardiùs surrexissent ad vigilias, egressis fratribus ad laborem, ipse orationes suas accelerabat: vt illis pulmentaria tempestiuiꝰ præparare posset. Inter orandũ apposuit ollam æream foco, sed aquam oblitus est infundere. Post horã olera impositurus inuenit ollam candentem: subitoq; turbatus, & factus sine consilio, vt subveniret ollæ, aquam frigidam infudit.. At illa, vt suæ naturæ est, statim dissiliendo confracta est. Aliam verò ollam, in qua laborantes ꝓcuraret, non habens, genua ad orationem flexit: & cum lacrymis Deũ suppliciter imploravit, vt misericordiam & consiliũ sibi daret: quatenus pro nomine suo laborantes expectato non fraudarentur edulio. Pius Dominus humilitatem ministerij ejus attendens, orationem ejus exaudiuit. Qui surgens ab oratione, ollam eãdem juxta se integram conspexit stantem. Gratias igitur agens Deo, ollam arripuit, aquam infudit, ignibus admouit, olera imposuit, & ea quàm velocius potuit, coxit. Quibus sufficienter decoctis, horam tertiã significauit: & fratres oratione cõpleta ad reficiendum consederunt. Post refectionẽ autem ꝓfessi sunt, quia toto illo tempore, quo ibidem demorati fuerant, tam bona olera non comedissent: simul & mirati sunt, quòd citiùs solitò tertiã significasset: cùm ille ex diuerso ipsos indignantes putasset, quòd tardiùs solito eam pulsasset. Nimirum in decoctione illa horã sibi plurimam pręterijsse crediderat: quia diuinæ cooperationis inæstimabilem dispensationem non plenè sentiebat. De obedientia verò subjungam miraculum jam dicto excellentius.

Multa simul miracula.

Caput XV.

De Conuerso, ob cujus obedientiam pisa in agro siccans miraculosè versa est.

IN pręfata domo conuersi pisam messuerant: quæ dum ad siccandũ sparsa jaceret in agro, venerunt ijdẽ Conuersi ad Priorem dicẽtes. Nisi totus conventꝰ ocyùs exeat, necnõ & infirmi, pisamq; vertant, tota peribit. Timebant enim pluuiam imminentem. Et pręcepit Prior omnibꝰ qui ire possent, vt se præpararent. Mox ex infirmitorio Conuersorũ frater quidam simplex exiẽs, ex multo feruore obedientiæ ante omnes festinabat: & cùm agro in quo pisa jacebat ꝓpinquasset, illa mirũ in modum in oculis ejus per diuersa loca se vertebat. Quod vbi vidit, gratias agens Deo redijt. Cui Prior occurrẽs ait. Cur reuerteris, frater? Respõdit ille. Dñe, nõ est necesse, vt ꝓcedatis: quia ipsa totaliter versa est. Quis, inquit, vertit illã? Respõdẽte humiliter cõuerso, ille, qui bene facere potuit: Prior vt ita esse cõperit, non absq: multa admiratione cũ conuentu reversus est. A. Iam non ambigo, quin magna sit virtus obedientiæ, quæ tanto miraculo remuneratur. C. Sicut Deus obedientiam in subjectis, ita zelũ disciplinæ diligit in Prelatis.

Caput XVI. *De Sophia Abbatissa, cui ceruisia versa est in vinum.*

IN Houene domo sãctimonialiũ Ordinis nostri, quę Abbati nostro cõmissa est, anno præterito quædã Abbatissa defuncta est, nomine Sophia. Hęc tam feruẽs & ita rigida fuit circa disciplinam, vt sorores sæpe turbatæ, ꝙ erat virtutis, vitium judicauerint. Huic aliquãdo tenuis ceruisia est in vinũ conuersa. Quã etiam Angel⁹ Dñi quadã nocte, cùm de matutinis exiret, cũ lucerna antecedebat. Hęc duo miracula in extremis confessa est Abbati nostro dõno Henrico. Hic cùm canonicus esset in Ecclesia Bunnẽsi, & ipsa sanctimonialis in Ditkirgen, quæ est domus nigri Ordinis: Deo inspirante, ille relictis omnibus conuersionis gratia ad domũ nostram venit: & ipsa pro ejus perseuerantia quantò intentiùs potuit, Deo supplicauit. Paucis diebus elapsis cùm à fratribus suis carnalibus vi fuisset educt⁹, ante habitus susceptionẽ, ipsa desperãs dimisit orationem. Quam ipse mox in sõnis ob hoc arguens, & vt omissas orationes reinciperet, admonens, adjecit. Primã Missam meam audies in Ordine Cisterciensi. Quod ita Dei nutu factũ est. Nam ipse ad nos redijt, & ipsa habitũ mutauit: sicq; in Monte sanctæ Valburgis, vbi tunc Priorissa fuit, primam ejus Missam audiuit. A. Non miror, si Deus huic religiosæ feminæ prędicti potus mutauit saporẽ: cũ mihi nouitio, vt de pfectis taceã, amara quęque conuerterit in dulcorẽ. Melioris siquidẽ saporis nũc mihi videntur nostra incõdita pulmentaria, quam ante cõuersionem fercula carniũ delicatissima. C. Elisęi farinula, i. gratia Christi fecit hoc. Iordanus verò de Hẽmerode, aliquot annis, quod magis fuit miraculosũ, studio abstinentiæ ab omni potu abstinuit: tẽpore tamen messionis in multo caumate cũ aliis laborans. Vt ad prędicta redeamus, sicut Deus bonis, & amara quæque cum gratiarũ actione gustãtibus conuertit in dulcedinem: ita aliquando ingratis dulcia in amaritudinem. *Caput* XVII. 4. *Reg.* 4.

De pistrice, cujus pasta versa est in fimum.

DVm post confirmationẽ Ottonis in regno tanta esset abundantia annonę, vt in Epãtu Coloniensi maldrũ quinq; vel sex denarijs multo tẽpore venderetur: cõtigit in quadã ejusdẽ diœcesis villa, cujus nomen excidit, miraculũ dignũ memoria. Pistrix quędam panes ad coquendũ formauerat. Et quia tempore abũdantiæ pistores modicũ lucrantur, illa cõmota clamauit ad puerum suum. Mitte hunc fimũ in clibanum. Iusto Dei judicio factum est ei secundùm verbũ suum: & pasta pulcherrima per decoctionẽ conuersa est in fimum. Extrahens verò panes, cùm reperisset formã, non substantiam, extimuit: & fimũ fimo miscens, tantũ miraculũ celare non potuit. Marcinãnus monachus noster, tunc Cellerarius, partem vni⁹ panis nobis attulit: quẽ curiosiùs considerantes, nil in eo vidimus, nisi fimum cõglutinatum. Valde enim celebre factũ est hoc miraculũ tempore eodem. Sępe enim Deus homines in ea re qua peccant, punit: verbi gratia. *Caput* XVIII.

De punitione Ottonis de Scõberg.

NObilis vir Otto de Strõburg, patre suo existente ex alia parte maris in seruitio Dñi, ipse iniquè egit cõtra Deũ & aduersus seruũ ejus parentem ꝓprium Nã sicut ipse cum suis cõdixerat, ciues oppidi, ꝙ iam dicto castro attinet, dolosè, quasi aliquid cũ eis tractaturus, capere, & exactionẽ in eos facere, ꝓponebat. Qui cùm præmuniti fugissent, vxores eorũ & liberos spoliauit. Et quia tã iniquè egit cõtra suos, Deus plaga insanabili illũ percussit. Addita est pœna mirabilis. Nam in pręterita quadragesima tantũ habuit appetitum carnes cõedendi, vt non solùm eis carere nõ vellet, imò etiã cocum suum ad cõedendum illas secum vi cõpelleret. Quas cùm pertinaciùs manducasset per totã quadragesimam, ventũque fuisset ad feriam sextã ante Pascha, dixerunt ei quidã. Domine, hodie dies dominicę passionis est, dies Christianæ afflictionis: hodie carnes cõedere oĩno non licet. Quibus respondit. Ego cõedam hodie, sicut hactenus cõedi. Mira res. In ipso sanctissimo die Paschæ, quo carnes benedicũtur, & fidelib⁹ per sacrã cõmunionẽ illas cõedere licẽtiatur, ipse illis ob prædictam transgressionẽ justo Dei judicio vesci nõ potuit: piscib⁹ deinceps vtens vsq; in diẽ mortis suæ. A. Iust⁹ Domin⁹. C. Ad honorẽ Saluatoris, de ejus sacra imagine aliqua subnectã miracula: deinde veniã ad elementa:

Caput XIX. *De Crucifixo vulnerato, de quo sanguis exiuit.*

TEmpore discordiæ inter Ottonem & Philippũ, in oratorium sancti Goari Confessoris, q̃ situm est in territorio Treuirensi, & est firmissimũ, tum ꝓpter situm loci, tum propter structuram, prouinciales se suaq; transtulerunt. Quo cognito Vernerus de Boulant vir potens & dives, cùm ad expugnandũ illud arietes machinasq; applicuisset, nec tamen profecisset: imaginẽ Crucifixi ligneam hi qui deintus erant contra hostes in quadam fenestra posuerãt: sperantes, quòd ob illius venerationem loco parcerent. Quidam verò de balistarijs de cruce non curans, imò locanti illam indignans, telũ misit, & sacram iconem in brachio ꝓfundè satis vulnerauit. Mox mirũ in modum antiqua renouantur miracula: & ad instar venę humanæ sanguis de loco vulneris cœpit stillare. Timore tanti miraculi postea prędictus Vernerus cruce signatus est. Audiẽs tanta mirabilia Dõnus Philippus Abbas Otirburgẽsis, locũ adiit, de rei veritate inquisiuit. Cui cùm ab omnibus hoc quod prędictũ est diceretur: Iudæus, qui tunc casu affuit, Abbatẽ in partem traxit, dicens. Verè, domine, verissimum est, quod audistis. Et sicut ipse mihi retulit, multò ampliùs delectabatur in testimonio inimici. Adhuc telũ ibi reseruatur: adhuc vulnus & sanguinis stigmata illic ostenduntur. Vtraq: Abbas noster se vidisse testatur.

Iniuria in imaginẽ sacram.

Caput XX.

De cruce lanceata, cui simile contigit.

CIrca idem tempus Otto contra Philippũ ascendens, cum exercitu vsque in Wizimburg peruenit: vbi satellitib⁹ ejus Ecclesiam quãdam intrantibus, vnus exeis Crucifixũ in eminenti loco positum, tunica linea, & cum multo studio consuta, tectum vidit, & cõcupiuit. Quã cùm manu non potuisset attingere, lancea nisus est extrahere. Et quia firmiter imagini connexa fuit, in diuersis locis illã pupugit. Dominus verò, vt sibi factũ ostenderet, quidquid ejus imagini injuriæ vel contemptus irrogatur: egit sua potentia, vt de singulis punctionibus sanguis vbertim emanaret. Semel adhuc mortalis confixus atqve lanceatus est in terris: & tamen quotidie sedens ad dexterã Patris, se configi, per Prophetam conqueritur, dicens. *Et me configitis, gens, tota die.* Quanta verò pœna tales sequatur, sequẽs miraculũ declarat.

Malac. 3.

Caput XXI. *De furibus crucis Trajecti suspensis.*

APud inferius Trajectũ hoc anno sacrariũ in Ecclesia S. Martini fures effringentes, quosdã thesauros vna cum cruce pretiosissima gẽmis & auro decora asportauerunt. Qui cùm essent plures, duob⁹ crucem cõmittentes, ipsi cũ thesauris abierunt. Mane cùm tantũ sacrilegium ad notitiam Episcopi atq; canonicorum peruenisset, dolentes valde, maximè de cruce, ob portionem ligni Dñici, milites per diuersas vias miserũt, qui fugientes insequerentur. Ij verò qui crucem portabant, per stratã publicam apertè incedebant. Ad quos cùm peruenissent milites, nihil de eis mali suspicantes, pertransierunt. Christus verò in quem peccauerunt, fures à sensu alienauit, gressum fixit: ita vt à strata declinantes, paludem intrarent: nec tamen motis pedib⁹ ꝓcedere possent. Altera verò die prędicti milites reuersi, cùm eos penè in eodẽ loco, & maximè lutũ calcando vidissent, mirati dixerũt. Isti sunt, quos heri dimisimus. Ad quos cùm vnus clamasset, Boni homines, malè incediti: quare non ascenditis stratam tritam? responderunt illi. Bene incedimus: non vos solicitet iter nostrũ. Tunc vnus ex militib⁹ Deo inspirãte dixit ad socios. Aliquid istud portendit: forsitan rei sunt, teneam⁹ illos. Ad quos cùm descenderent, crucẽ paludi immerserunt. Interrogati verò de furto, respõderunt. Nos crucem tulimus, vbi sit scimus: sed nisi certi de vita simus, nũquam illam vobis ostẽdemus. Quid plura? Ducuntur ad Episcopum, gratia crucis ꝓmittitur impunitas:

Fures manẽt immoti.

crux ostensa reportatur, extra prouinciam ducuntur. Et quia justus Iudex nullũ peccatum relinquit inultum, & sępe peccato punit peccatum: permisit, vt sequẽti die iterũ Ecclesiam effringerent: in qua capti sunt & suspensi. A. Satis euidens fuit hoc miraculum. C. Tanta est virtus crucis, vt & suis contemptoribus, vt dictũ est, inferat pœnam, & venerantibus illam restituat sanitatem. *Peccatum pœna peccati.*

Caput XXII. *De matrona feliciter enixa, postquam consensit in mariti signationem.*

CVm Scholasticus Coloniensis Oliuerus crucem prędicaret in Flãdria, sicut ipse nobis retulit, inter reliquos signat⁹ est ibi miles diues & honest⁹. Quod vbi vxor ejus comperit, afflicta est vsque ad mortem. Erat enim vicina partui. Ad quam Oliuerus consilio mariti ingressus, inter verba cõsolationis addidit & hæc. Si consilio meo adquieueris, & virum tuũ Christo militare permiseris: ab imminenti periculo sine dolore liberaberis. Cumq; illa verbis ej⁹ placata fuisset, scholasticus subjecit. Tempore partus veste mariti tui signata te cõtegas: & crucis virtutem senties. Solebat enim cũ maximis cruciatibus parere. Mira Christi clementia. Instante hora pariendi, illa non immemor consilij, pallio viri sui se cõtexit: & penè sine omni dolore partum effudit. Alia de cruce ęquè miraculosa in sequentibus tibi recitabo: quia ad elementorũ miracula festino. A. Quot sunt elementa? C. Quatuor, ignis videlicet, aër, aqua, terra: in quibus videtur nostris temporibus impleri hoc, quod per Saluatorẽ in Euangelio dicitur. *Erũt signa in sole, & luna, & stellis: & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum: arescẽtibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi*: & cętera, quæ ibi sequuntur. Alibi prędicit bella & terræmotus per loca: pestilentias & famẽ, terroresq; de cęlo, & signa magna. Licet hæc omnia ante Iudicij diẽ pleniùs sint implenda: ex parte tamen ea vidimus impleta, secundùm q̃ subjecta declarabunt exempla. Vidimus enim signa stellarũ, & pressuras gentium: audiuimus sonitus maris & fluctuũ: audiuim⁹ etiam, quòd filius hominis in nubibus visus sit, terroresq; de cælo & signa magna. De igne, elementoq; superiori, ad quod stellæ pertinet, primo loco dicendum est: postea de cęteris per ordinem. *Luc. 21.* *Matt. 24.*

Caput XXIII. *De diuisione solis in tres partes.*

ANno Dñi millesimo ducentesimo septimo, Philippo Rege celebrante curiã solemnem cum Principib⁹, signũ magnum apparuit in sole. In tres siquidẽ partes diuisus est: ita vt essent interualla inter partẽ & partem, ad instar lilij tres flores habentis. Quod vbi notari cœpit, multi concurrerũt, super tanto miraculo disputantes. Hermãnus verò Lantgrauius interpretatus est, q̃ vnus de Principibus Imperij eodem anno moritur⁹ esset: nec erat idonea ejus interpretatio. Post multam horã coïerunt partes, & redintegratũ est corpus solare. Abbas Carolus Villariensis, necnon & monach⁹ ejus Vigerus, eidẽ curiæ interfuerunt: quæ dicta sunt viderũt: nobis eodem tempore visa referentes. Facta est hęc visio tertio kal. Februarij. A. Quid tibi significare videtur tripertita hæc solis diuisio? C. Deus statũ Imperij Principibus congregatis ostendere voluit. Sol videtur hoc loco designare Romanũ Imperium. Sicut sol magnitudine & splendore pręcellit vniuersa sidera: sic idem Imperium augustiùs fulget cęteris regnis mundi. Apud Romanũ Imperium quandoq; fuit monarchia: vt sicut stellæ lumen habent à sole, ita Reges vt regnare possent, haberẽt ab Imperatore. Triplex solis diuisio designabat schisma Imperij in tres partes diuisi: qui omnes nomen Romani Regis sibi vsurpabant. Primus fuit Fredericus: qui adhuc viuente patre fuerat in Regem à Principibus electus. Secundus Philippus. Tertius Otto fuit: à Coloniẽsi Archiepiscopo, suisque auxiliarijs substitutus. Hi ambo Aquisgrani coronati fuerant in Regem. *Romanũ Imperium sole designatur.* *Tres Imperatores eodẽ tempore.*

Horum vno occiso, & altero deposito atq; defuncto, Fredericus ejectus, qui hodie imperat, solus regnare cœpit: & quasi ad suã plenitudinem sol diuisus rediit. In quibusdam prouincijs eodem die visæ sunt quinque partes. Per tres partes, supradictos tres Reges intelligo: per duas reliquas, Bernardum Ducem Saxoniæ, & Bartolphũ Ducem Thuringię, qui satis pro imperio ambo laborabant, accipio.

Caput XXIV. *Item de eclipsi solis, & morte Philippi Regis.*

MEnse sequenti, scilicet Kalendis Martij, aliud signũ apparuit in sole. Non dico miraculũ, quia naturale, sed magnæ rei prognosticũ. Facta quippe est eclipsis solis tam magna tẽpore meridiano, vt vix aliquid superesset splẽdoris. Multi videntes extimuerunt, dicentes aliquid magni fore futurum. *Apollo.* Quid tibi videtur eadẽ eclipsis figurasse? *Cæs.* Non sum Daniel, & ideo non asserẽdo, sed opinando interpretor. Videtur mihi defectus ille solaris pręsignasse mortem Philippi: qui sequẽti anno occisus est, & defecit. Particula illa luminosa, quæ recrescere cœpit, & augmentari, Otto fuit: qui post Philippi mortẽ factus est magnꝰ atq; gloriosus. Videtur eisdem temporibus adimpletũ, quod Dominus in Euangelio dicit. *Nam virtutes cælorum mouebuntur.* Cęlũ quandoque designat præsentem Ecclesiã & vniuersalẽ: cæli verò Ecclesias particulares. Virtutes ergo cęlorum sunt Prælati Ecclesiarum: Episcopi videlicet, Abbates, Prępositi. In prędicto enim schismate non solùm Principes sæculares, sed etiã spirituales moti sunt: quia tum propter pecuniam, tum propter amorem siue timorem instabiles facti, nunc vni, nunc alteri, juraverunt. Nam ipse princeps Episcoporũ, scilicet Papa Innocenius, primò Ottonem fouit, & coronauit: postea ob causam multis notam illum deponens, Fredericũ ejꝰ aduersarium suscitauit. In luna verò signa non defuerunt, duas eclipses magnas solito crebriùs passa. Quòd si in stellis signa quęris, quod vidi referam.

Luc. 21.

Caput XXV. *De stella Coloniæ visa post meridiem.*

POst mortem Henrici Imperatoris, cùm de susceptione Coloniæ in palatio tractaretur, post meridiem visa est stella lucidissima. Tunc currentibus nobis in curiã Episcopi, omnes illam vidimus: sed quid portenderet visio tam insolita, scire non potuimus.

Caput XXVI. *De stella maxima.*

SImiliter hoc anno per duas hebdomadas visa est post solis occasum stella tantæ magnitudinis, vt ad instar ignis splendorem de se emitteret. Iudęi asserũt, eam fuisse signũ aduentꝰ sui Messiæ. Hęc dicta sint de signis stellarum. Porro de igne æthereo, fulmine scilicet atq; tonitruo, quæ ex collisione nubiũ gignuntur, aliqua proferã exempla: vt noueris, secundùm verba Saluatoris, terrores de cælo, & signa, etiã his temporibus contigisse.

Luc. 21.

Caput XXVII.

De tonitruo & fulmine in vigilia Sancti Matthiæ.

IN vigilia Sancti Matthiæ Apostoli erit bienniũ, quod in Colonia contigit res satis miraculosa: & ideo miraculosa, quia insolita. In crepusculo ejusdẽ noctis ignis cadẽs de cælo turrim sancti Andreæ incendit: similiter & sepẽ circa curiam cujusdam canonici: quæ per multos ciuiũ labores extincta sunt. Eadem autem nocte glacies fuerat congelata. Vnde & miraculum reputabatur, quòd tonitrua audiri, & fulmina videri poterant. Aliud tibi referam exemplum, terribile satis.

Caput XXVIII.

De theatro in Saxonia fulminato.

SAcerdos quidã de Saxonia, nuper miraculum mihi retulit stupendum. Hoc, inquit, anno, in terra nostra in quodam theatro fulminati sunt viginti homines, solo sacerdote euadente: fugit enim, cùm alios videret ardere. Decebat enim, vt ignis, quo nihil levius est, levitatis amatores puniret. *Apoll.* Miror, quòd sacer-

dos non est punitus: cùm ipse plus cæteris credatur peccasse. *Cæsar.* Sępe Deus sacerdotibus parcit, propter Ordinem: sicut legitur de Aaron, quem non percussit lepra, sed sororem: cùm tamen nō legatur sorore minùs peccasse. Vel fortè in eo aliquid boni Deus præuidit, propter ꝙ illi pepcit. Quòd verò aliquando ob ejusmodi leuitates Deus sacerdotes puniat, præsto est exemplum. *Num. 12.*

Caput XXIX. *De sacerdote, propter peccata sua à fulmine consumpto.*

EST villa in Episcopatu Treuirensi, Elilacia vocata: in qua anno pręterito feria quarta ante Natiuitatem S. Ioannis contigit hoc grande & terribile miraculū. Sacerdos loci, Henricus nomine, dum sederet in taberna, facta est intęperies aëris maxima. Quo festinante cum campanario suo in Ecclesiam, cùm campanas pulsarent, creuit tēpestas, & nebula, & inenarrabilis strepitus aëris in Ecclesia: veniensq; repente ictus turbinis prostrauit vtrūque, Clericum scilicet & campanarium: ita quòd cāpanarius sub clerico jacebat. Campanari⁹ verò in nullo lęsus est, clerico extincto: cujus genitalia exusta sunt, reliquo corpore intacto. Quæ filius ejus accurrens calcando extinxit & avulsit. Ex quo patet, fornicatorē eum fuisse. Vestimenta verò ejus ita sunt lacerata, vt nulla particula cohęreret solidæ parti, nec solida essent: excepta illa particula, in qua dependere solebat manipulus in sinistro brachio. Sed & stiualia sua, quæ noua erant, ita sunt dilacerata, ac si fuscinulis dissipata essent: soleæ verò sic sunt factæ, ac si in aqua feruida fuissent decoctæ. Cāpanarius autē in maximo timore ac stupore jacens, vidit dæmones insultū facientes in Ecclesia: sed & capsula, quæ erat post altare, prosilijt super altare: & apertura facta est in ea, quæ adhuc ita remanet. Sancti verò, quorum reliquiæ ibi sunt, egressi fortiter resistebant dęmonibus: & factū est inter sanctos & dęmones vehementissimum certamen. Tandem devicti dæmones, cùm corpus asportare non possent, partem tecti secū abstraxerunt. Refert idem cāpanarius, quòd corpus sacerdotis vsque ad tectū turris, sub qua simul pulsantes steterant, & sub qua prostrati jacebant, violentia dęmonum aliquoties sit raptum, sed beneficio sanctorū relapsum. Ajunt, clericum eūdem tunc de nouo acquisisse coronā chorizando: quam quasi victor juxta domum suspendit, vt ibi stulti homines luderēt, ducerentq; choreas. A. Sicut in hoc sacerdote considero, in dilaceratione vestium atq; calceamentorū Deus puniuit superbiam: sicut in exustione genitalium, luxuriam. C. Bene sentis: quia pœna respondet culpæ. Hoc etiam te scire volo, & probare exemplo, quòd sicut Deus, vt dictum est, malos per fulmina atque tonitrua de cælo punit: ita per eadem aliquando bonis succurrit. *Reliquiæ sanctorum.* *Superbia & Luxuria in Sacerdote puniuntur.*

Caput XXX. *De Monacho, per tonitruum à prædone liberato.*

RIchvuinus Cellerarius noster, cùm die quadam tēpore discordiæ inter sępedictos Reges de Colonia exiret, non procul ab vrbe plures armatos ex latere stratæ publicæ in suis dextrarijs sedere conspexit. Quibus visis cùm satis timeret, vnus ex eis cursu rapidissimo ad eū veniens, equum ejus per fręnum tenuit; quem superbè allocutus est, dicens. Domine monache, descendite: oportet me habere equū istum. Vix verba finierat, & ecce Dn̄s non verbo, sed tonitruo, prędoni pro seruo respondit suo. Nam cùm tota illa die nulla fuissent audita tonitrua, tam valid⁹ ictus inopinatè personuit, vt equus satellitis genib⁹ terram peteret, & ipse nutantis tergo vix inhæreret. Moxque manum à fræno monachi retrahens, ait satis humiliter. Ite in pace: bonus enim vir estis. Cui ille regratians, lætus ꝓcessit, diuinitus se liberatum recognoscens. Hęc mihi idem Richvuinus ore suo confessus est. *Apollon.* Valde timendus est, cui sic æther famulatur. *Cæsar.* Non solùm ignis æthereus, sed & terrenus, qui lignis nutritur, & ab hominibus succenditur, deser-

uit ei: nunc ad Creatoris nutum vim mirabilem cohibēdo, nunc in re frigidâ non minùs miraculosè eamdem exercendo.

Caput XXXI. *De vidua, quæ miraculosè domum suam ab incendio seruauit.*

IN Episcopatu Coloniensi, oppido Imperiali, quod Dousbourg dicitur, viduà quædam cervisiam braxare ac vendere solebat. Die quadam cùm ciuitas casu fuisset incensa, ipsumq; incendiū domui ejus appropinquasset: illa jam non habens spem in auxilio humano, ad diuinum confugit. Nam omnia sua vasa, quibus ceruisiam emptoribus mensurare solebat, ad ostium domus contra flammas ponens, in multa cordis sui simplicitate sic orauit dicens. Domine Deus justus & misericors, si vmquam aliquem hominum his mensuris decepi: volo vt domus hæc comburatur. Si autem feci quod rectum est in oculis tuis: precor iustitiam tuam, vt in hac hora misericorditer respicias necessitatem meam, & mihi meæque supellectili parcere digneris. Mira fides feminæ, mira Dei humilitas. Is, qui dicit, *Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis*, ac si ei oratione fidelis viduæ conclusum fuisset, flammas omnia in circuitu devorantes à domo eius compescuit: cunctis stupentibus, quòd ignis furens materiam cremabilem lamberet, nec incenderet. Audi nunc alia æquè miraculosa.

Matt. 7.

Caput XXXII. *De ciue Susatiensi, cujus vestis combusta est, cruce seruata.*

APud Susatiam ciuitatem Diœcesis Coloniensis, ciuis quidam in hac vltima expeditione cruce signatus fuit. Eodem tempore vt militem suum Deus tentaret, sicut legitur de sancto Iob: permisit, vt domus ejus incendio periret. Flammis verò sopitis, cùm omnia quæ incendi poterāt in cinerem fuissent redacta, particula vestis ejus, quam crux occupauerat, integra inter fauillas est reperta. Et mirati sunt omnes tantam sanctæ crucis virtutem vbique dilatantes. Simile miraculum in alio loco contigit: sicut audiui à magistro Ioanne Decano Aquensi.

Iob. 1.

Caput XXXIII.

Item de pomo combusto, zona crucis ei circumligata illæsa.

REtulit mihi & aliud de virtute sanctæ crucis miraculum. Matrona, inquit, quædam crucem susceptam pomo circumligauit: sicque super asserē iuxta Piroperum in quo ardebat ignis, vtrumque simul ponens abscessit. Casu, imò quod verius est, nutu pomum cum cruce in carbones lapsum est. Post modicū femina reuersa cùm repositum quæreret nec inueniret, tristis de cruce ignem perscrutata est. Et ecce pomum vidit in carbonem redactū: zonam verò leuauit intactam. Quod pro magno miraculo reputans, prædicto Ioanni recitauit *Apol.* Satis est mirabile, quod idem elementum eodem momento sic in re diuersa naturam suam mutat. *Cæsar.* Hoc fieri pro diuersitate meritorum quibusdam tibi pandam exemplis.

Caput XXXIV.

De clerico, qui à meretrice infamatus incendium non sensit.

GErungus scholasticus Bunnensis nuper veniens de studio Parisiensi, historiam retulit satis mirabilem; recentiori tempore illam asserens gestam. Familiam, inquit, cujusdam viri nobilis atque potentis de Francia meretrix quædā speciosa sequebatur. Cum qua cùm multi indifferenter peccarent, clericus quidam Religiosus ejusdem nobilis Capellanus, de subuersione familiæ dolens, his verbis dominum allocutus est, dicens. Omnis penè familia vestra meretricis hujus contubernio corrumpitur, quorùm peccata omnia Deus de manu vestra requiret. Et hoc sciat nobilitas vestra quod meo seruitio carebitis, si non fuerit amota. Mox illa vocatur, verba ei Sacerdotis intimantur. Ad quæ sic respondit. Domine, ex inuidia loquitur hæc. Quia voluptati ejus consentire nolui: id-

circo me persequitur. Illo respondente, Mentiris, vir enim castus est: illa mox subiunxit. Ego celeriùs faciam vos experiri veritatem. Statim accedens ad clericũ sub forma pœnitentis, lacrymis perfusa, post fictam confessionem, adjecit. Domine, tam vehementer de persona vestra tentata sum: nisi mihi consentiendo ignem à vobis succensum extinguatis, viuere non potero. Ad quod verbũ cùm se vir just⁹ signasset, eamq; illa hora verbis quibus poterat submouisset: sequenti die iterum venit, verba jam dicta repetiuit, hoc etiã adijciens. Si non feceritis ꝙ postulo, ecce meipsam interficio. Quo audito cùm plurimùm timeret, nec tamẽ aliquo modo libidini consentire ꝓponeret: respondit, Ecce, tali die tali in loco, si volueris, tecũ dormiam: dũmodo te non interfeceris. Sic illa lęto animo recedens, dominũ suum mox adijt: & quia capellanus suus talia ac talia ꝓmisisset, procacib⁹ verbis indicauit. Interim clericus scholari suo præcepit, vt in designato loco lectũ ex lignis planis cõponeret: ligna arida cũ stramine subijceret: deinde linteamen decenter superextenderet. Quod & factũ est. Die verò statuto venit clericus, venit & mulier: sed clericus stipula priùs succensa lectum ascendit: illam, vt simul ascenderet, vocauit. Quæ flammas ex omni parte cernens exurgere, retrocessit: crebriusq; vocata, ad tam horrendos amplexus venire recusauit. Clericus verò Dei adjutus gratia, non aliter sensit ignem, quam ventum roris flantem: nec est adustus capillus ejus, neque vestimenta ejus in aliquo sunt læsa. Quod vt misera illa vidit, territa, ad horã de tam grandi miraculo compuncta: tam Domino suo, quàm cæteris publicè confessa est: quòd sanctum virum sine causa ex solo rãcore & invidia, ob vindictam pręmissę accusationis infamasset. Ipse verò vir venerabilis nõ ingratus Deo: ad Ordinem se transtulit Prædicatorum.

Caput XXXV. *De fornicatore, ab igne nil læso, pòst ab aqua vsto.*

REFERRE solet Dominus Bernardus de Lippa quandoque Abbas, nunc Episcopus in Liuonia, quoddam miraculum jamdicto miraculo prorsus contrarium. Noui, inquit, piscatorem in Episcopatu Trajectẽsi: qui cum quadam femina multo tempore fuerat fornicatus. Et quia eius peccatum nimis erat notorium: tempore quodã in synodo imminenti accusari timens, dicebat intra se. Quid nunc facies, miser? Si in hac synodo de fornicatione fueris accusatus, & cõfessus: illam in matrimonio mox ducere cogeris. Si autem negaueris: candenti ferro conuictus, amplius confunderis. Statimque ad Sacerdotem veniens, magis, vt pòst patuit, timore pœnæ quàm amore justitiæ, confessus est peccatum: consilium quæsiuit, & inuenit. Si habes, inquit Sacerdos, firmum propositum numquam peccandi cum illa, candens ferrum securè poteris portare, ipsumque peccatum negare: spero autem quòd virtus confessionis liberabit te. Quod ita factum est: cunctis stupentibus, quibus fornicatio innotuerat. Ecce ignis hic, Dei potentia, sicut in superioribus exemplis, cõtra naturam vim suam restrinxit: & sicut in sequentibus audies, mirabiliùs contra naturam incanduit. Quid plura? Absoluitur homo. Post dies plurimos cum alio quodam piscatore officij sui nauigans, cùm prædictæ mulieris domum vidissent: ait alter alteri. Valde miror, & multi mecum, quare te in synodo non inusserit ferrum: cum tam manifestum fuisset tuum peccatum. Ille de gratia sibi collata indignè glorians, eo quòd jam voluntatem fornicandi cum illa concepisset: manu aquam fluminis percussit, & ait. Ecce tantum nocuit mihi ille ignis. Mira Dei justitia. Qui misericorditer pœnitentem custodiuit: iustè & miraculosè nimis puniuit recidiuantẽ. Mox vt aquã tetigit: candens ei ferrum aqua fuit. Quam statim cũ clamore valido retrahens, pellem dimisit in aqua: omnia circa se gesta socio referens sera ductus est pœni-

Fornicator confessus ferrum candens illæsus tangit.

Idem recidiuans vritur ab aqua.

tentia. Non discordat ab hoc miraculo: quod monachus noster Lambertus recitare solitus est. Caput XXXVI.

De viatore incendiario, quem frigidum ferrum inussit.

RVSTICVS quidam contra alium habens inimicitias, cuidam maligno de ordine viatorum, quales multi sunt, pecuniam dedit: vt domum illius incenderet. Quam sub specie Religionis intrauit, & tempore conuenienti succendit. Immemor miserrimus hospitalitatis: postquam fuisset reædificata, accepto pretio renouauit incendium. Turbatus homo repente omnes de quibus suspicioné habuit accusauit: qui omnes per candens ferrum se expurgauerunt. Denuo domus incensa reædificata est: & ferrum idem in angulum eius projectum. Quid plura? Venit rursum pseudoviator ille, antiqua corruptus auaritia: humanè satis susceptus est. Cùm ferrum jamdictum vidisset: & quis eius vsus esset, interrogasset: respondit ille. Nescio quis domum hanc, en altera vice succendit: & cũ de quibusdam habuissem suspicionem, candens illud portauerunt, sed non sunt exusti. Tunc ille. Ad alios aliquos vsus posset conuerti. Quod cùm Dei nutu leuasset: sic in manu adustus est, vt cum clamore illud jactaret. Quod vbi pater familias vidit: incendiarium per vestem tenens, exclamauit. Verè tu es reus. Mox ad Iudicem ductus, culpam nollet vellet est confessus: sicque pœna rotali damnatus. Multa etiam hujusmodi miracula inuenies in Distinctione Confessionis. Vnde ijs omissis, videamus, quid Deus miraculorum operatus est in aëre. Quòd verò ipse Dei filius Iesus visus sit in nubibus cœli, non tamen in maiestate, sed in humilitate: exemplis veris tibi potero demonstrare.

Caput XXXVII.

De crucibus, quæ apparuerunt in Frisia in aëre, tempore prædicationis crucis.

CVM Oliuerus scholasticus, cujus verbis hic vtor, crucem prædicaret in Frisia, diœcesi Monasteriensi, villa Bedina, mense Majo, feria sexta ante Pentecosten, sicut alibi me tibi dixisse memini, triplex forma crucis apparuit in aëre. Vna candida versus aquilonem, alia versus meridiem, eiusdem coloris & schematis: tertia medio colore colorata, habens crucis patibulum, & figuram hominis in ea suspensi, eleuatis brachijs & extensis cum infixione in manibus & pedibus, & capite inclinato. Hæc media fuit inter alias duas: in quibus non erat effigies humani corporis. Caput XXXVIII. *De cruce, quæ apparuit in Ditthusen juxta solē*

ALIA vice in alio loco in villa Frisiæ Ditthusen, tempore prædictæ prædicationis crucis, apparuit juxta solem vna crux cerulei coloris.

Caput XXXIX. *De alia cruce, quæ visa est in villa Docue in provincio Frisiæ.*

TERTIA fuit apparitio in diœcesi Trajectensi in villa Docue, vbi sanctus Bonefacius coronatus fuit martyrio. Vbi in die martyrij ejusdem cùm multa millia accessissent ad indictam stationem, apparuit crux alba & magna, ac si trabs ex adverso trabis artificialiter fuisset composita. Hoc signum vidimus omnes. Verba sunt prædicti Oliueri. Mouebatur autem paulatim ab Aquilone ad Meridiem. Huic visioni interfuerunt Dominus Henricus Abbas noster, & Winandus monachus ejus: qui & ipsi viderunt. Caput XL.

De crucibus, quæ visa sunt eodem tempore juxta Coloniam, villa Hellendorp.

RETVLIT mihi quædam femina religiosa hoc anno, quod modico tempore ante crucis prædicationem, in villa, quæ Hellendorp dicitur, non multùm distans à Colonia, post solis occasum duas cruces viderit in aëre: majorem vnam, & alterá minorem, quæ paulatim ab Occidente mouebantur ad Orientem. Volens habere testes tanti miraculi, quosdam aduocauit: qui & ipsi viderũt. Similes

visiones

visiones memini me dixisse superiùs in distinct. 8. cap. 17. & 18. primò de duob⁹ conuersis, qui Dominũ viderunt in aëre pendentem in cruce: deinde de Rudolpho conuerso de Lucka: qui Christum vidit crucifixũ in aëre, & quindecim cũ eo. Audi adhuc miraculum de aëre factum, terribile valde. *Caput* XLI.

De nube, quæ in Saxonia cadens multos submersit.

HOc anno in Saxonia nubes integra de aëre cadens inter duo montana, multis tam in corporibus quàm in rebus fuit damnosa. Tantis enim aquis abũdabat, vt monasteriũ in valle ꝓxima sitũ peruaderet: & omnem in eo animã viuẽtẽ, ab homine vsq; ad pec⁹, extingueret. Officinas euertit, supellectilẽ devexit: sepes destruxit. Quinque tantùm monachi in turrim fugiẽtes, ex omnibus salvati sunt. Vocatur autẽ idem monasteriũ Winendenburx; & est de ordine nigrorum. Deinde idẽ torrens intolerabilis impetu suo ciuitatem vicinã inuadens, cuj⁹ vocabulũ est Isleue, similia ibi operat⁹ est mala: omnes Ecclesias, necnõ & omnia ciuitatis habitacula, violenter intravit: homines atque jumenta submersit. Et quia Deo nõ est cura de bobus, sed de hominibus: magnũ & memoria dignũ in suffocatis ostendere dignatus est miraculũ. Nã omnes illi, qui transacto diluvio in Ecclesijs siue domibus repti sunt: niueo candore nitebant. Qui autẽ in theatris siue in tabernis extincti erant: carbonibus nigriores apparebãt. Tali enim charactere Deus bonos distinguebat à malis. *A.* Sicut in hac plaga cõsidero: nõ casu, sed Dei judicio justo flagellamur. *C.* Hoc pleniùs notare poteris in diluvio Frisię, in quo ampliùs quã centũ millia sunt submersi. Tẽpus & causã ejusdem plagę satis exꝑssi in Distinctione septima. *A.* Videntur mihi diluvia hæc particularia celerẽ Iudicis adventũ ꝓnũciare. *C.* Verum est: quia eodem tempore impletũ est ꝑ parte, quod ipse ꝓmisit dicens. *Erit in terris pressura gentiũ, præ cõfusione sonitus maris & fluctuũ: arescentibus hominibus præ timore.* Nam sicut mihi retulit Abbas sancti Bernardi, timor tant⁹ erat in Frisia, vt singuli singulis momentis mortem expectarent, & quasi arescerent præ expectatione. In qua tanta facta est pressura populorũ: vt multi Frisonũ prouincias peterent alienas. A. Ego ista tunc temporis intellexi. C. Ex quo loqui cœpi de aquis, ostendere volo, quanta Deus nostris tẽporib⁹ operatus est in illis. *Caput* XLII. *De puero baptizato, in cujus latere caro pendebat.*

Distinctio mortuorum notabilis.

Dist. 7. c. 3.

Luc. 21.

GOdefridus magister nouitiorũ nostrorũ, ante conversionem parochiã quãdam regebat. Hic cũ die quadã puerum baptizaret, de cujus latere pendebat caro miri horroris: mox vt infantem in nomine S. Trinitatis tribus vicibus immersũ extraxit, monstruosum illud apostema nusquã cõparuit. Quo viso, ij qui aderant, glorificauerunt Deum: baptismi virtutem vbique prędicantes.

Caput XLIII. *De pagano apud Babilonem baptizato & sanato.*

CVM peccatis nostris exigentibus, in obsidione Damiatæ Christianus exercitus ex parte datus est in manus Saracenorum: Episcopus Belvacensis ductus est in Babilonem captivus, & cũ eo multi. Cũque satis humanè à soldano tractarentur: femina quædã pagana civis Babilonica filiũ sic habebat infirmum, vt nulla spes vitæ esset in illo. Nocte quadã ostensum est ei in somnis, vt si prædict⁹ Episcopus eum baptizaret, mox omnem corporis sospitatem recuperaret. Illa solicita de filio, mane cũ familia ac parentibus ad Episcopum venit, quid viderit exposuit: baptizari illũ petijt & obtinuit. Sicut retulit Henricus miles de Olmene, qui pręsens erat, baptisteriũ pagani circũsteterunt & riserunt: quorum risus versus est in admirationem: nã adolescens, qui desperat⁹ intrauit, baptizatus sanissimus exiuit. Spero, ꝙ hodie in fide Christi perseueret, & fortè alij ejus exempo crediderũt. Sed quid baptismi virtutẽ in alijs cõmendo: quam mirabiliter satis expertus sum in meipso?

Caput XLIV.

Author hujus Dialogi tactu aquæ baptismalis ab infirmitate magna conualuit.

CVm adhuc scholaris parvulus tempore quodam laborarem in acutis, & secundò post crisim recidiuassem: contigit, vt puella quædam pagana, quam matertera mea pecunia comparauerat, baptizaretur. Habebat enim circa decē annos ætatis. Suasum est matri meę, vt eodem linteamine, quo illa de baptismo exierat, adhuc madido me involveret: & sciret, gratiā sanitatis celeriùs secuturam. quod cùm factum fuisset, attactu illius aquæ sacratissimæ mox in sudorem erupi, & conualui. Licet enim baptismus medicina sit animæ: multi tamen illius virtute sanitatem corporū consecuti sunt: sicut legitur de Tranquillino & Chromatio vrbis Præfecto. A. Vellem aliquod audire miraculū in aquis simplicibus factum: quib⁹ nec consecratio, nec sacri chrismatis infusio tribuit virtutē. C. Priùs tibi adhuc vnū referam de baptismo: cujus virtutē ampli⁹ etiā in re adversa cognosces.

TEmpore quodam quidam scholares Sacerdotū morem imitantes, in quodam flumine canem sub invocatione trini nominis baptizauerunt. Canis verò virtutem tanti nominis sustinere non valens, mox illis videntibus versus est in rabiem. Pueris verò, eo quòd genus illud insanissimum sit, pepercit: sciens, nō malitia, sed ex stultitia sacramento factam injuriam. De aquis verò simplicib⁹ habes exemplum superiùs capitulo tricesimo quinto, de piscatore, quem aqua excussit. Habes etiam exemplū aliud in Distinct. tertia, de homine peccatore, ob cujus vitia mare intumuit, & post confessionem tranquillū factum est. Simile tibi nunc recitabo: de quo satis miraberis.

Caput XLVI.

De Richardo Rege Angliae, & periculo ejus in mari.

IN prima expeditione Ierosolymitana Richardus Rex Anglorum cum multitudine peregrinorū, copijsque magnis, transfretauit. Die quadam circa crepusculum orta est in mari tempestas validissima: ita vt naues procellis concussæ, & vi ventorum impulsæ, mortē omnibus intentarent. Rex verò, sicut & cæteri, mortem ante oculos habens, tota illa nocte clamauit. O! quando erit tempus, in quo grisei monachi surgere solent ad laudandum Deum? Tanta enim bona illis feci: vt non dubitem, quin mox vt cœperint pro me orare, Dominus nos respicere debeat. Mira fides Regis. Dominus verò, qui dicit, *Si habueritis fidem sicut granū*
Matth. 17. *sinapis, dicetis huic monti, transi hinc, & transiet:* euidenti miraculo fidē jam dicti Regis remunerauit. Nam circa octauam horam noctis, tempore matutinali monachorū surgentium, Dominus orationibus excitatus, & ipse per potentiam cōsurgens, imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna, ita vt omnes de tā subita immutatione mirarentur. Reuersus verò idem Rex, gratia ejusdē miraculi ampliùs Ordinem honorauit, quasdā domos eleemosynis ditādo: de nouo alias extruendo. Hęc de miraculis aquarū dicta sufficiāt: quia ad miracula terræ festino.

Caput XLVII.

De pressuris, quæ factae sunt nostris temporibus.

VIdetur nostris temporibus impletum, ꝙ Dominus in Evangelio dicit. *Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum: & terræmotus magni erunt per*
Matth. 24. *loca & pestilentiae & fames, terroresq; de cœlo.* Licet de his aliqua dixerim exēpla, superaddā nunc plura. Nostris temporibus gens Saracenorū, duce Saladino Rege Syriæ, surrexit cōtra gentē Christianorū: à quo capta est Ierusalē cum terra sancta Cōtra quā gentem ꝑfidam tres vidim⁹ expeditiones maximas fideliū. Prima fuit sub Friderico Imperatore: 2. sub Hērico filio ej⁹: 3. sub Friderico hodie imperante.

Nostris inquam téporibus gens Latinorū surrexit contra Græcos, illorum perfidiâ provocata: cepitque Constantinopolim, & magnam partē Græciæ. Circa eadem tépora manifestari cœperunt hæreses Albiensium. Vnde zelo fidei conturbatæ sunt gentes Catholicorū: & inclinata sunt regna Frāciæ & Hispaniæ ad illius destructionem: sed nondum est finis. Vt enim taceā de regnis gentium infideliū, quāta fuerūt bella inter regna fidelia, vti regna Francorū adversus regnū Anglorum: inter regnū Alemaniæ contra Gallorum regnum; nouimus omnes. Quædam etiā gens anno preterito intrauit regna Ruthenorum: & totam ibidem gentē vnam deleuit. De qua nobis non constat, quæ sit, vnde veniat, vel quò tendat. De pestilētijs & fame, legimus satis, nō in libris, sed in pressuris nostris. Post mortem prędicti Henrici Imperatoris tanta fames erat: vt maldrū siliginis in Alemania marca Coloniensium, & in quibusdā prouincijs decem & octo solidis vēderetur: & ex magnitudine famis populus innumerabilis extingueretur. De terræmotibus per loca, noua & magna tibi referā miracula.

Bella inter Fideles nimis frequentia.

Caput XLVIII.

De terræmotu in Cypro.

IN anno pręsenti, qui est M. CC. XXII. ab Incarnatione Domini, sicut narrant quidam de eisdem partibus venientes, duæ ciuitates in Cypro à terræmotu corruerunt. In vna verò illarū, dum Episcopus in altari staret, Missamque celebraret, Ecclesia tremefacta cecidit: & tam ipsum quàm reliquum populum extinxit.

Caput XLIX.

De terræmotu in Brixia.

IN Aduentu Domini hęretici Mediolanenses hęreticis qui erant in Brixia multa plaustra cum victualibus transmiserunt. In ipsa verò die Natiuitatis Domini, dum conviuarent, Domin⁹ terram concussit: & plusq̄ duodecim millia hominū extinxit. Alij fugientes in campum, cùm audirent clamores morientium, non fuerunt ausi redire in ciuitatē ad illorum succursum. Mediolanenses verò ciuitatem suam deserentes, plusquam per octo dies in tentorijs habitabant, timore ejusdem terræmot⁹. In Pergamo, in Cumis, in Venetia, in Cypro, in Papho, & in alijs multis prouincijs atque ciuitatibus eodem tēpore multos terruerunt terręmotus. Nec mirum. Tot turres, tot ædificia corruerunt: vt nil aliud, nisi finis mundi videretur instare. Quod à sæculo est inauditum, vt in Capite jejunij magister Oliuerus prędicauit Coloniæ, duo montes in Papho habentes inter se stagnum, coierunt, ita vt efficerentur mons vnus. Dominus verò terræ, dum per montē aquæ viam prępararet, cum tanto vi erupit, vt obviantia quęque deleret.

Caput L.

De terræmotu in Colonia.

PAruo interuallo post jam dictum terręmotum, id est, tertio idus Ianuarij, factus est Colonię & circà novus terręmotus tam validus: vt parietes ædificiorum concussi ruinam minarentur. Eadem hora Abbas noster in monte sanctę Valburgis, erat enim ante ortum solis, Missam celebrans sic concussus est: vt ex eodem motu Ecclesiam lapsuram, & altare cui astabat à terra deglutiendum esse formidaret. Deinde circa tempus duarum hebdomadarum: Aquenses alium terræmotum senserunt. Venti etiam tam validissimi ijs temporibus, vt nosti, fuerunt: vt non modicùm nobis timorem incuterent. In hoc eodem anno de quo nunc loquimur, contigerunt duo supradicta miracula; scilicet conflagratio theatri, & casus nubis: vt habes capitulo vicesimo octauo, & capitulo quadragesimo secundo.

Caput LI. *De igne, qui visus est è cælo.*

IN hac septimana vigiles cujusdam castri Comitis de Monte, sicut veraciter audiui, contra cælum respiciétes, viderunt cælú aperiri, ignemque de ipso exire. Qui ad aërem inferiorem descendens, ad diuersa loca terribiliter satis ac mirabiliter mouebatur: alicujus magnę rei se portentú ostendens. A. Satis me terret horum oratio. C. Adhuc habeo, quod tibi dicam de miraculis terræ.

Caput LII. *De homine annum totum fodina obruto, & non mortuo.*

IN diœcesi Treuirensi, villa, cujus nomé est Wanebach, juxta Ecclesiam ejusdé villæ, duo homines in argenti fodina laborabant: vnus inferiùs, alter superiùs in margine fossæ. Interim lateribus fossæ collapsis, homo qui in fundo erat, molibus terrę atque petrarú obruitur: superior verò cum illis cadens sic contritus est, vt tertia die moreretur. Vxor autem obruti, putans eum defunctú, missam pro ejus anima celebrari fecit. Et quia paupercula erat, nec sufficere potuit ad celebrationes Missarum singulis diebus in Ecclesia: coram altari pro remedio animæ ejus thus incendit, tribus tantùm diebus neglectis. Quod cùm fecisset per annum integrum, homines lucri gratia purgare cœperunt fodinam. Cumque instrumentis suis obruto ppinquassent, clamauit ille. Parcite, parcite: massam sic cópetentius rejicite, vt non obruatis me. Illi primùm putantes phantasma esse, cùm vocé ejus cognouissent, fecerunt, vt postulauerat. Nudatus autem, cùm interrogatus fuisset, quomodo in tanto tempore viuere potuisset, respondit. Singulis diebus tali hora diei quodá odore aromatico ita sufficienter refectus sum: vt tota illa die vsq; ad eamdem horam neque manducare neq; bibere delectarer. In hoc toto anno per tres tantùm dies eodé carui: & tunc penè mortuus fui. Non tamen exprimere potuit virtutem vel causam ejusdem odoris. Vxor ejus de hoc requisita, mox intellexit: quid pro anima eius fecerit, omnibus, vt dictum est, exposuit. A. Si spiritualia animabus impensa sic prosunt corporibus: puto, quòd illis in pœnis positis multú possunt pdesse. C. De hoc satis audies in sequentibus. Quantùm enim prodest humilibus in sacramentis Ecclesiæ fides & deuotio, tantú stultis ac superbis eorúdem sacramentorum obest irrisio.

Missæ & preces pro defunctis.

Deuotio vxoris virum seruat obrutu.

Caput LIII.

De homine, qui sacramentum cinerum irridens, puluere suffocatus est.

RElulit mihi Theodericus noster monachus, quondam Comes in Wieda, rem satis mirabilem. Noui, inquit, in Confluentia carnificem quemdam, hominem in officio suo probum satis, nomen illius exprimens. Hic cùm tépore quodam tertia feria ante Cineres totam penè noctem in comessationibus expédisset: mane quasi ad abluendas carnes, cum suo quodá collega tabernam intrauit. Cúque ad officium Missæ pulsaretur, & fideles ad Ecclesiam confluerent, necnon ex eadem taberna, iamque soli hi duo potarent: ait alter carnifici. Certè modò diu nimis expectamus: eamus ergo ad Ecclesiam propter sacros cineres. Cui ille, mysterium cinerum irridendo, respondit. Sede: ego tibi dabo cineres, & tu mihi. Tollensq; cineres de lare, jactauit super caput ejus. Et ecce mox pœna irrisionis subsecuta est. Nam statim circa caput & faciem tantum sensit puluerem, ac si follibus ei insufflaretur. Cumque territus exclamaret, tantú ore cineris hausit, vt penè suffocatus fuisset. Accurrerunt multi, plagam tam mirabilé videntes. Ductus est in primam insulá, in qua non puluis, sed gramen erat: sed nihil ei pfuit. In Rheno, in pomœrio, in solario, neque in aliquo loco, à turbine cinerú se defendere potuit: à quibus tandem suffocatus, pœnam irrisionis soluit. Ecce homo, de quo suprà dictum est, devotionis gratia etiam sub terra viuere potuit: húc in aëre jam dicta culpa suffocauit. Duo nunc subijciá miracula: primú meruit virtus humili-

tatis, sequens virtus castitatis. *Caput* LIV.

De Converso, cujus meritis arbor scissa est.

LIfardus, cujus memini in Distin. 4. cap. 4. Conuersus fuit in Hémerode. Hic cùm esset homo bene natus, vt per humilitatem ampliùs mereretur, porcos monasterij pascere non despexit: imò precibus idem officiũ obtinuit. Die quadam cùm juxta nemus gregem porcorum pasceret, vidit ibi duas arbores, quæ de vno trunco processerant. Cui cùm vna placuisset, dixisserque in corde suo, Deus, quàm idonea esset hęc arbor ad aluеos porcorum: mox cecidit, ac si securi succisa fuisset. Ecce, non oranti, sed cogitãti, lignũ obediuit. Hęc de humilitate: audi aliud miraculum de castitate. *Caput* LV. *Humilitas Lifardi.*

De puella, & silice in signum stabilitatis scisso.

ALardus nouitius noster, sicut ipse mihi retulit, habet materterã, nomine Iuttam: quæ ante cõuersionẽ licet corpore fuisset casta, gestibus tamen nimis ostendebatur leuis ac lasciua: erat enim nobilis. Hæc cùm die quadam cũ sororibus luderet: germanus ejus magnæ grauitatis clericus affuit. Qui dolens de sororis leuitate, silicem solidissimũ de flumine tulit, & ait. Priùs scindetur lapis iste in manu mea, quàm soror mea Iutta stabilis fiat, ac monialis. Deus verò, vt ostenderet, hominẽ non esse judicandum secundùm faciem, mox silicem in manu ejus scidit. Quod vbi illa cõperit, tum verbo fratris, tum miraculo compuncta, nuptijs ac sęculo valedixit, & in claustro sanctimonialium, cui vocabulũ est Bethducre, Religionis habitum suscepit: quem lapidem vsque hodie in testimonium castitatis atque conversionis suæ reseruans. Hæc dicta sint de elementis. Placet nũc, audire aliquid miraculosi, de ijs, quæ in illis mouentur: auibus scilicet, piscibus, animalibus, ac reptilibus? A. Placet. C. Quod dicturus sum, vtrùm scriptũ sit, an nõ, ignoro: ego n. non didici illud ex lectione, sed ex cujusdã viri religiosi relatione.

Caput LVI. *De anicula, meritis S. Thomæ Cantuariensis à milvo liberata.*

MAtrona quædam beatum Thomam Cantuariensem plurimùm diligens, assiduis infirmitatibus laborabat; & cùm doloribus vrgeretur, eumdem martyrẽ his verbis invocabat. Sancte, inquit, Thoma, adiuua me. Habebat autem nescio cujus generis auiculam: quæ ex assiduitate audiendi, eãdem absolutè satis proferre didicerat orationem. Die quadam milvus extra domunculam eam videns, rapuit & auolauit. In ipso raptu dum vnguibus illius avis premeretur, cunctis qui aderant audientibus, clamauit de aëre. Sancte Thoma, adjuua me. Vt autem mirabilis Deus Martyris sui merita gloriosa demõstraret: milvo vt aviculã dimitteret, præcepit. Quæ statim cum multa alacritate redijt ad dominam: & ille rapinæ suę pœnã luens, mortuus cecidit in terram. A. Quid est, quòd sanctus succurrit periclitanti aviculæ, & nõ ægrotanti famulæ? C. Quia illa aliam vitã non habebat, quam ista expectabat. Voluit etiam ei ostendere, q dilatio curationis ejus nõ foret ex impotentia, sed ex prouidentia: quia virt⁹ in infirmitate perficitur. Audi aliud miraculum.

Caput LVII. *De columbis, quibus miles dedit licentiam auolandi.*

MIles quidã, Anselmus nomine, de villa Lisere, colũbas plurimas nutrire solebat. Dictum est ei, quia graviter, nutriendo illas, peccaret: eo quòd sata & granaria lęderent proximorum. Die quadam eis ad comedendũ annonam projiciens, cùm omnes essent in vnum corã eo congregatæ, clara voce cunctis qui aderant audientibus dicebat. Vos columbæ, si Dei voluntas est, vt penes me habitetis, manete: sin autẽ, pręcipio vobis in ejus nomine, vt statim recedatis. Ad quod verbum mox omnes colũbæ simul se levantes, simul avolauerunt: neque vltra reuersæ sunt ad illa domicilia. A. Quomodo ibi manere potuerunt contra voluntatẽ diuinã? C. Non fuit Dei voluntas, vt miles easdem colũbas nutriret: non tamen contra Dei voluntatem ibi esse poterant. Voluntas Dei potentia ejus est. Vnde in Psalmo. *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cælo & in terra,* &c. Putas, Deo placere, cùm nisi, accipitres, grues, & cæteræ hujusmodi aues ad leuitatem nutriuntur? Absit. Possunt tamen aliquæ, vt puta ciconiæ, ad necessitates, à religiosis nutriri, siue hospitari. De quibus, propter occasionẽ, tibi miraculũ recitabo.

Aues proximis nociuæ nõ retinendæ *Psal. 134.*

Caput LVIII.

De ciconijs, quibus Cistercienfis benedictionem dedit.

APud Cistercium, vbi caput est Ordinis nostri, plurimæ nidificant ciconiæ. Quod ideo à fratribus religiosis permittitur: quia per illas non solùm monasteriũ, sed omnia in circuitu loca ab immundis vermibus mundantur. Hieme appropinquante recedunt, & tẽpore certo redeunt. Die quadam cùm acies suas ordinassent ad peregrinandum, ne hospitalitatis concessæ immemores esse viderentur, Conuentũ, qui eadem hora in agro laborabat, petentes, eumque crebriùs grucillando circũvolantes, omnes in admirationem verterunt: ignorantes, quid peterent. Ad quos Prior. Puto, quod licentiã petant recedendi. Elevansque manum, benedixit eis. Mox mirũ in modum cum multa alacritate simul avolantes, monachis exeũtibus in viam, qui benedictionẽ regularem accipere siue expectare parvipendunt, magnam verecundiã incusserunt. A. Quid dicturi sunt homines rationales Dei dono ingrati: cùm audierint colũbas obedire, ciconias regratiari? C. Hoc est, quod Dominus per Ieremiam Prophetã populo suo Israël improperat
Ierem. 8. *Turtur & hirundo & ciconia custodierunt tẽpus aduentus sui: populus meus non cognouit judiciũ* Domini *Dei sui*. A. Vbi habitant istę aues hieme? C. In locis vtique calidis.

Caput LIX.

Quod hirundines semper solita repetant habitacula.

SIcut mihi retulit quidam Sacerdos, pater aliquis familias plurimos habens nidos hirundinum in domo sua, & hoc ipsum de quo tu quæris, discere desiderans: vnam ex eis cepit, cartulamq; verba hæc continentem: ô hirundo, vbi habitas in hyeme: pedi ejus alligans, abire permisit. Sciebat enim experimento, quia semper loca necnon habitacula solita repeteret. Illa cum cæteris in Asiam veniens; in domo cujusdam Petri nidificauit. In cujus pede, cùm propter ingressus & exitus quotidianos prædictam cartulam contemplaretur: scire volens quid esset, auem cępit, cartulam legit, & amovit: alteramque annęctens, tali modo interrogationi respondit. In Asia in domo Petri. Quod cùm supradictus pater familias in reuersione hirundinis suæ didicisset, historiam hanc pro miraculo multis recitauit. De ciconijs verò multa admiratione digna tibi recitare possem: si non ad vtiliora festinarem. Masculi feminas suas valde zelant: adulteria grauissimè vindicant: habent tamen feminæ remedium vnum satis miraculosum. Si ante adventum sui comparis in aquis se immergere potuerint, culpam adulterij ille minimè cognoscit: & sic pœnam mortis euadit

Caput LX.

De ciconia propter adulterium occisa.

IN curia cujusdam militis, sicut à quodam viro Religioso veraciter audiui, nidus erat ciconiarum, maris scilicet & feminæ. Illa absente masculo adulterum admittens: frequenter paludi, quæ domui proxima erat, se immersit. Quod cùm miles notasset: causam scire volens, fossam sepibus operiri præcepit. Quid plura? Cùm illa admisso scelere solitam aquam peteret, nec ei ingressus pateret: interim mas venit, crimẽ agnovit, adulteram rostro impetiuit. Ad cujus interfectionem cùm solus non sufficeret: cum furore auolans, & post horam rediens, multis ciconijs sibi associatis, in oculis omnium qui in curia aderãt, miseram interfecit. *Apollonius*. Puto, istam zelotypiam aliquid in se continere sacramenti. *Cæsarius*. Bene putas: sæpè enim in Scripturis Deus auibus se comparat: cuius sponsa anima fidelis est. Adulterium verò est omne peccatum mortale; quod ab illo separat & diabolo conjungit. Aqua baptismus est, vel pœnitentia: quæ semper reiteratur, & culpam abluit: ne Deus illam videat, vel cognoscat ad vindictam. His dictis pro exemplo: de piscibus etiam, qui de eodem elemento, idest aqua, facti sunt, vnde aues, aliquid tibi miraculosè recitabo.

Caput LXI. *De annulo præpositi Conradi in Esote reperto.*

COnradvs præpositus sancti Severini in Colonia; etiam præpositus erat Xantensis. Hic cum tẽpore quodam ad idem oppidum nauigaret, & manus extra navim in flumine lauaret: annulus aureus bonus valde ex ejus digito labens, cecidit in Rhenum. Anno verò sequenti, cùm ad jamdictum oppidum iterum iret navigio, circa eũdem locum in quo annulum perdiderat, piscatores obvios habuit: à quibus si aliquos haberent captos pisces, inquiri præcepit. Respõderunt illi. Habemus Esotem vnum, qui præposito Xantensi debetur: quem vendere non audemus. Quibus cùm dicerent, ecce præpositus præsens est: piscem ei obtulerunt. Quem cùm coquus exenterasset: annulus præfatus in ejus visceribus est repertus. Quem cum celare non posset, nec vellet: præposito eum ostendit. Quem ille mox agnouit: & non absque miraculo recepit.

Caput LXII. *De aquis in sanguinem versis.*

SAcerdos quidam & monachus de Ordine nigrorũ, anno præterito retulit mihi de aquis & piscib⁹ rẽ valde miraculosam. In prouincia, inquit, nostra, sicut hodie multi sunt testes, tempore quodam omnes paludes & fluenta in sanguinẽ versa sunt. Quorũ amaritudinem cùm pisces sustinere non possent: relictis aquis aridam petiuerunt. Anguillæ verò sepes ascendentes, illisque inhærentes, sic repertæ sunt. Multitudo autem pisciũ in aquis mortua est, ad instar vnius plagæ Ægypti. Aliquid nunc subjiciã de animalib⁹ & bestijs, quę in terris gradiũtur, ꝙ miraculosũ sit.

Caput LXIII. *De bubalis, qui custodem interfecerunt.*

CVm Vuillelmus nouiti⁹ noster in prima expeditione Ierosolymitana rediret Romam, causam ibi tunc recentem audivit, vnde multi mirabãtur. Bubulcus quidam bubalos juxta vrbem pauerat viginti annis, & ampliùs. Die quadam cùm non ꝓcul ab pascentibus in agro dormiret, quatuor ex eis convenientes, frontes quasi ad colloquiũ conjungebant: & post horam ad suum custodem currentes, tũ pedib⁹ calcando, tũ cornibus ventilando, eum in frusta diuidentes interfecerunt.

Caput LXIV. *De lupa, quæ scholarem interfecit in Carpania.*

REtulit nobis Abbas Daniel de lupa rem satis mirabilem. In Carpania, inquit, vbi scholasticus erã, scholaribus die quadam licentiatum fuerat ire ad silvas. Qui in nemore lupæ antrũ reperientes, catulos omnes ejecerunt. Quorum pedes vnus bipenni sua amputauit. Quibus recedentibus lupa rediit: & vt catulorũ pedes pręcisos vidit, recedentes insecuta, solũmodo eum qui hoc egerat nimium furens impetiuit. Ille verò timens, arborem ascendit. Quẽ cùm insequi non posset, cœpit vnguibus circa radices fodere. Et cùm sic non ꝓficeret, alios lupos aduocauit. Interim nuntiantibus scholaribus homines de villa cũ gladijs cuspidib⁹ & baculis ei in auxiliũ venientes, lupos abegerunt: in medio sui illum ducentes. Lupis inuitatis ad horã sequentibus & redeuntibus illa sola perseverauit, vindicare se tẽtans multis conatibus. Et cùm essent proximi villæ, lupa se periculo dans, in vltionem catulorũ, armatorum custodias irrupit: & scholaris gulæ insiliens protinus extinxit. Quæ statim occisa est. A. Satis miror, quòd scholarem illũ præ cęteris cognoscere potuit. C. Multa hujusmodi fiũt judicio Dei: ex quib⁹ est illud ꝙ sequitur.

Caput LXV. *De homine, cujus liberos omnes lupi suffocauerunt.*

HOmo quidam juxta Aquasgrani tres habuit liberos. Eo verò tempore, quõ Philippus ibidem coronatus est, multi in prouincia lupi videbãtur. Ex quibus vnus jam dicti hominis infantem extra domũ reperiens, rapuit: quẽ collo suo iniiciens, silvas petiuit. Miles quidã casu per viam equitans, misertus infantis, post lupum cursitauit: eumq; viuũ & incolumem ex dentibus ejus excussit. Non multò pòst idem puer, nescio quo Dei judicio, à lupo rapitur, pręfocatur, & cõeditur. Habebat idem infans sororem majorem se: quæ cùm die quadam missa fuisset in agrũ, ad hauriendam aquam de fonte, lupus multis videntibus ad illam cucurrit: & anteq̃ homines subvenire possent, puellam extinxerat, intestina deuorans. Sic homo ille duobus liberis priuatus, cùm tẽpore quodam guerrę vxorem cũ supellectili sua in ciuitatem transtulisset: tertium puerũ ad custodiam domus suæ, quoadvsque reuerteretur, dimisit. Quem reuersus non inuenit, nec postea vidit: & verisimile est, quòd à lupo, sicut cęteri, fuerit raptus atque suffocatus. Ex quo loquimur de lupis, referam tibi de lupo, quod nuper audiui: vnde satis mirabar.

Caput LXVI. *De lupo, qui puellã traxit in nemus, vt os de gutture alterius extraheret.*

IVxta villam, cujus nomen excidit, lupus puellam adultã invasit: dentibus brachium illius tenens. Quam cùm secũ traheret, quoties illa clamare cœpit, clamã

tem duriùs pressit, & tacenti pepercit. Quid plura? Ducta est ab eo in siluam ad alium lupũ, cujus gutturi os fuerat infixũ. Qui cùm nimis torqueretur, per os alterius lupi manus puellæ in gutture hiantis mittitur: à qua os quod inhęserat extrahitur. Sanatus verò mox cum suo collega puellã ad villam ꝓpriam reduxit. A. Ego quendam juuenem vidi, qui in infantia à lupis fuerat raptus, & vſq; ad adolescentiam educatus: ita vt more luporũ supra manus & pedes currere sciret, atque vlulare. C. Hęc de bestijs dicta sint: nunc de vermibus aliqua subjungam, sicq; distinctionem concludam. Caput LXVII.

De bufone, qui persecutus est Theodericum, cognomento Canterum.

IN Carpania, villa diœcesis Coloniensis, cujus superiùs memini, homo quidam erat, de quo mihi nõ constat, vtrùm adhuc viuat, religiosus, sed cæcus, Theodericus, cognomĩto Canter. Hic tempore quodã juuentutis suæ dum in agro tribulos aridos leuasset: bufonem sub eis magnũ offendit. Qui cùm se contra eũ in pedes suos posteriores quasi ad pugnam erexisset: ille iratus, arrepto ligno vermem occidit. Mirabilẽ Deum. Cùm Theodericus nihil minùs suspicaretur, vidit bufonem extinctũ sua insequi vestigia. Quem cũ denuo transfodisset, & multoties cõcremando incinerasset: non tamen profecit. Non fuit locus adeo mundus, adeo remotus, qui ei ad dormiendum esset tutus. Noctibus per clypeũ timore illius ad trabem suspendebatur. Cùm tempore quodã equitaret cũ quodam venatore socio suo, eiq; tanta mirabilia conquerendo recitaret: ecce vermem eũdem ille vidit caudæ equi ejus inhęrentẽ, celeriusque ad eũ scandentem. Qui mox exclamauit. Caue, caue: en diabolus equum tuũ ascẽdit. Mox ille desiliens, occidit illum. Alio itidem tempore sedente eo cũ socijs suis, conspicatur sæpe dictũ vermem in poste proximi parietis. Ecce, inquit, ibi diabolus ille. Nũquam ab illo liberabor, nisi se vindicauerit. Moxque nudata coxa sinebat vermẽ accedere. Quem cùm momordisset, mordentem manu jactauit, ipsumque morsũ celeriùs rasorio ad hoc præparato abscidens, longiùs projecit. Mox mirum in modũ ipsa pręcisura ob infectionem veneni ad instar pugni intumuit & crepuit. Sicque liberatus est à verme illo immundissimo. Postea idẽ Theodericus à quodam milite exoculatus, tantæ effectus est religiositatis, vt semper nudipes incederet: & sic limina beatorũ Apostolorũ Petri & Pauli, necnon & sancti Iacobi apud Cõpostellam, multis vicibus frequentaret. A. Nũquam audiui talia. C. Sępe per hujusmodi monstra Deꝰ peccatores punit: vt nouerint, quanta in futuro, vbi vermis non moritur, & ignis non extinguitur, vanis, gulosis, luxuriosis, atq; immundis, pœna est pręparata. De vanis, vt sunt venatores, jam dictum est. De luxuriosis exẽplum habes in vita S. Malachię: vbi homo luxuriosus per bufonem fugatus est à femina religiosa. De gulosis memini me dixisse in distinct. 4. cap. 86. vbi intestina gallinæ versa sunt in bufonem. Referam tibi etiam de hoc recens exemplum. Caput LXVIII.

De bufone in phiala bibuli Sacerdotis reperta.

IN Berghe diœcesis Coloniẽsis Sacerdos quidã celebrat, homo satis mirabilis, & gulæ totus deditus. Nolo eũ nominare: sperans, ꝙ adhuc vitã suam debeat emendare. Huic consuetudo est, tẽpore ęstiuo ꝓpter incitamenta gulę, tantùm in phialis bibere, i. in scyphis vitreis. Die quadã phialam suam vino repletam tollẽs, cùm nescio cui ad potandũ porrigeret, bufo magnꝰ fundo insedit. De qua visione valde territi mirabantur, quõ corpus tam grande intrare potuisset: cùm ei dẽ vasi, quod inferiùs diffundebatur, esset collum longũ & exile nimis. Cumq; Sacerdos non posset vermem eiicere, sicque vas vellet frangere, in locum vnde illũ tulerat, reposuit: & post horam reuersus, nihil in ea reperit. Nimirum liquor ille mira-

culosè

conuers⁹ fuerat in vermem horridũ: vt ejus exẽplo sacerdos abhorreret ebrietatẽ.

Caput LXIX. *De bufone, qui repertus est super altari Iudæorum.*

NON est diu, quòd per hujusmodi vermẽ Deus Iudęos, qui corpore & cultu omnino ĩmundi sunt, miraculosè satis confudit. In villa ꝓxima, quæ Wintere nominatur, tẽpore quodam Iudæi illic cõmorantes, in domo cujusdã militis quam cõduxerant, quasdam solemnitates celebrabant. Cũque altare pannis multis ac mundis operuissent, tempore sacrificij vespertini simul intrãtes, sacerdos ad altare accedens, postquam pannos revolvit, sub eis circa mediũ altaris maximum bufonẽ inuenit. Qui cùm ex nimio horrore clamasset, accurrere Iudęi, accurrerũt & Christiani, nec potuit latere visio tam monstruosa. Plures enim milites & eorũ vxores, ad spectaculum confluxerant, qui in risum resoluti, Iudæorum confusionem augmentauerunt. Per quos etiam recitatum est tunc tẽporis Domino Gerardo Abbati nostro, à quo ego audiui. A. Satis delector in hujusmodi miraculis, quæ sunt destructiva erroris atque vitiorũ: & quædam incentiua fidei atq; virtutũ. C. Noueris etiam, vermes venenatos aliquas habere virtutes naturales.

Caput LXX. *De serpente, qui vulnus satellitis suxit & sanauit.*

REtulit nobis Henricus de Forelto, miles honest⁹ & verax, rem de serpente satis mirabilẽ. Satelles, inquit, quidam juxta nos anno pręterito vulnerat⁹ in latere, & malè sanatus, erũpente sanie torquebatur. Die quadam cùm nudato latere super truncũ succisæ arboris se reclinasset, vt sanies efflueret, obdormiuit. Interim serpens advenit, & vulnus suxit. Expergefact⁹ ille serpentem excussit. Et licet territus fuisset ꝓpter venenũ: magnum tamẽ mox sensit remedium. Suasum est ei, vt denuo in eodẽ loco pręd icto modo colubro copiam sugendi daret: fortè sanitatem omnino reciperet: ꝙ ita factũ est. Sanissimus verò effectus, ita à serpente cœpit diligi, vt in aliquo loco dormire non posset, quin ad ejus lectum veniret. Cuj⁹ consortiũ homo abhorrens, prouinciam mutat, interimq; per annũ ferè dimidium illũ non vidit. Reuersum denuo serpens sequitur, & cùm non posset intrare, vbi ille cubabat, mane ante ostiũ repertus est. Suasum est ei, vt mõstrum occideret. Respondente illo, curatorẽ meum non occidam: tandem importunitate serpentis exasperatus, occidit illũ, sicq; ab eo liberat⁹ ẽst. A. Melior erat serpẽs iste illo serpente, de quo dictũ est in dist. 6. c. 22. C. Ille peccatum maximũ puniuit: ad hoc enim creat⁹ fuerat. Quantũ serpẽtes hominib⁹ parcãt, duob⁹ pandã miraculis.

Caput LXXI. *De femina, quæ serpentem bibit, & in partu effudit.*

MAtrona quędã in Flãdria, sicut nuper audiui à Vigero monacho Villariẽsi, cùm infantem peperisset, circa illius corpus serpens maximus se cõplicauerat. De quo cùm disputatũ fuisset, qũo foret sine periculo infantis abstrahendus, consilio cujusdã gladius super eum positus est. Ad cujus frigiditatem coluber territus se erexit, & ab infante cecidit. Qui baptizatus, paucos supervixit dies.

Caput LXXII. *De muliere, cui dormienti serpens per os ingressus est, & per partum egressus.*

SIMILE penè contigit in diœcesi Trajectensi in villa Dolre. Nutrix Alardi nouitij nostri, sicut ipse mihi retulit, quadam die cùm iuxta alveola apum dormiret, ingens serpens per os in ventrem eius intravit. Adveniente ejus marito, vt dormientẽ excitaret: vidit caudam ad mensuram digiti ejusdem serpentis adhuc superesse. Quem cũ extrahere non posset: illa euigilauit, dicens. Valde incõmodè soporata sum. Et noluit ei maritus indicare, quod acciderat: ne ex ipso timore moreretur; erat enim vicina partui. Cui à matre consilio mariti lac & dulcia quæque ministrabantur: vt serpens eisdẽ potãtus quiesceret. In hora verò partus: mulier cũ infante serpentem effudit. Quem vir extracto gladio cũ expectasset & ille sicut est naturaliter prudens ad feminam rediret, præoccupatis ejus itineribus occisus est. Adhuc eadẽ mulier viuit. Si omnia recitare vellẽ, quæ meis temporibus miraculosè idest contra solitũ vsum naturæ facta sunt: ante me tẽpus deficeret quàm copia dicẽdorum. Interim ista teneas, in ijs delecteris: quia ad ea quæ ma-
gis vtiliora sunt festino: quia scriptum est de Deo, *mementote mirabilium ejus quæ fecit*. Horum quæ dic- *1. Mac 4.*
ta sunt, recordemur: dicentes cũ Propheta. *Tu es Deus, qui facis mirabilia solus. Non nobis Domine non* *Psalm. 85.*
nobis: sed nomini tuo da gloriam. Nomen Patris Christus est, per quem facta sunt omnia: cui cum eodem *Psalm. 113.*
Patre & Spiritu sancto honor sit & imperium per omnia sæcula sæculorum Amen.

DISTINCTIO VNDECIMA.

DE MORIENTIBVS.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit mors, & vnde dicatur, & de quatuor generibus morientium.

VNDECIMA hora diei solem trahit ad occasum. Hæc est ętas decrepita, quæ morti vicina est. Non sine mysterio in Distinctione vndecima de morientibus tractandū suspicor: quia vndenari⁹, eo quòd denarium, in quo præcepta legis diuinæ cōsistunt, primus transgreditur, transgressioné designat. Per trāsgressioné enim protoplastorū nostrorum mors introiuit in orbem terrarū. Vnde mors à morsu nomen accepit. Mox vt homo pomū vetitæ arboris momordit, mortem incurrit: & tam se quàm totá suam posteritaté necessitati illi⁹ subjecit. Dicitur etiá mors ab amaritudine: quia, vt dicitur, nulla pœna in hac vita amarior est separatione corporis & animę. Sunt autem tria genera mortis, vt dicit Isidorus: acerba, immatura, naturalis. Acerba infantū, immatura juuenum, naturalis, id est matura, senum. Et quia de morientib⁹ loqui ꝓponimus: noueris, quatuor esse genera hominum morientium. Quidam bene viuunt, & bene moriuntur: alij & malè vivunt, & malè moriuntur. Alij malè quidé vixerunt, sed Dei gratia bene moriuntur. Et sunt, qui quidē bene vixerunt: sed justo Dei judicio malè moriuntur. Hanc diuersitatem per Ezechielem Dominus expressit satis. De bene autem viuentibus & bene morientibus dicit. *Vir si fuerit justus, & fecerit judicium & justitiam*: post enumerationem multorū operum bonorum, ita concludit. *Hic justus est, vita viuet*, scilicet ęterna, *ait Dominus Deus.* De malè vivente & malè moriente mox subjunxit dicens. *Quòd si genuerit latronem effundentem sanguinem*, enumeratis multis operibus injustitiæ, in fine sic dicit. *Nūquam viuet. Non viuet, cùm vniuersa hæc detestanda fecerit. Morte morietur*, scilicet æterna: *sanguis ejus in ipso erit.* De eo autem, qui malè vixit, & finaliter pœnitet, sic ait. *Si autem impius egerit pœnitentiā ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit vniuersa præcepta mea, & fecerit judiciū & iustitiam: vita viuet, & non morietur. Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor. In iustitia sua, quam operatus est, viuet.* A. Magna consolatio. C. Non minùs terribile est, quod sequitur. *Si autē auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundùm omnes abominationes, quas operari solet impius: numquam viuet. Omnes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabūtur. In peccato suo quod peccauit, morietur.* Petrus bene vixit, & bene finiuit. Simon magus è contrario malè vixit, & malè finiuit. Latro in cruce malè quidem vixerat: sed bene consummauit. Nicolaus aduena creditur priùs bene vixisse: sed non bono fine conclusit. A. Quare boni bene, & mali malè moriantur, quęstio mihi nulla est: quare autē diu bene viuentes non perseuerent, & diu malè viuentes bono fine decedant, nosse vellem. C. Non sū Chusai consiliarius Dauid. *Quis enim nouit sensum Dñi: aut quis consiliarius ejus fuit?* A. Quæ est mors bona: & quæ est mors mala? C. Qui in charitate decedit, per lumen ejus videbit lumen ęternū. Hinc est, ꝙ foris morientes, lumen ardens tenent in manib⁹. Qui verò sine charitate moritur, mittetur in tenebras exteriores. Vna enim sententia ōnis hęc diuersitas concluditur. Qualem, inquit, te inuenero, talé te judicabo. A. Satisfactum mihi fateor per sentētias: nunc precor, vt exempla subjungas. C. Faciam, quod hortaris: & hoc secundùm ordiné

Ezech. 18.

Ibidem.

Rom. 11.

prędictum. Quàm pretiosa sit in conspectu Dñi mors sanctorũ eius,& mors peccatorum pessima, subiecta declarabunt exempla-

Caput 11. *De morte Meineri sacerdotis de Claustro.*

ILlo tempore, quo beatissimus Dauid monachus Claustrensis ab hac luce migrauit, facta est in eadem domo, quæ alio nomine Hemmérode vocatur, mortalitas magna, Domino eligente sibi eos, quos vita cómendabat sanctior: ad similitudinem colũbæ, quę melioribꝰ granis pascitur. Erat ibi sacerdos, nomine Meinerus, quãdoq; Ecclesiæ S. Simeonis in Treueri canonicus., & salutari admonitione S. Bernardi Abbatis ad Ordinem cõuersus. Ampliùs quàm triginta annos in Ordine fecerat: & per plurimos labores ad sublime sanctitatis culmen peruenerat. Cumq; in eadẽ domo ob suã probitatę ad diuersa electus fuisset officia, Prioratus scilicet, Cellerariæ, Grãgiariæ, magisterij nouitiorum: gradatim tamen omnibus irreprehensibiliter administratis grauiter est infirmatꝰ, mortẽ adesse dolor vehemens indicauit. Cujus labores Abbas cõsiderans, in domũ secretiorem eũ poni fecit: quatuor ad ministeriũ eius deputatis. Ille verò licet gauderet de solitudine, tristabatur tamen de exhibito honore, dicens Abbati. Fratres isti vigilando atq; laborando sunt lassi, neq; mihi sunt necessarij. Grata est mihi solitudo: neq; magis solus ero cũ solus ero: nõ est enim solus, cui Præsul & custos Dñs adest. Si careo hominũ cõsortio: credo quod nõ deerit pśidiũ de cælo. Abbatẽ recedente & ad sermones eius minꝰ attendente: ipse fratres abire cõpulit, lucernãque extinguere. Media nocte Priore iubente in eandẽ domũ ad dicendas horas minuti cõueniunt: & ignis accensus est, quia hyems erat. Dictis matutinis visitauit eũ Prior, fratribus lectũ eius circũstantibus. Quibus ait. Tota nocte solẽnizabam. Si centũ linguas haberẽ: internę iocũditatis gaudiũ explicare non possem. Vidi deificũ lumen, audiui cęlestem harmoniã: interfui choris psallentiũ in cœlo. Ah quã ordinatè, quàm distinctè, quàm reverenter psallebãt. Voces quidem erant multæ & diuersę: sed quẽadmodũ in cithara varietas cordarũ vniformem reddit concentũ: ita cõcors illa diuersitas in vnã cõueniebat melodiã, supra humanũ sensum delectabilem. Grauibus succinentibus puellares voces ascendebãt: facientes diapazon. Cujus organi suauitatem humana infirmitas æstimare non potest. Admiranti mihi super his: astitit quidã in habitu venerabili dicens. Quid miraris? Hæc est laus Verbi Dei. Et cũ hoc dixisset, psallentibus conjunctus est: & tota virtute psallebat. Interea gratũ occurrit spectaculũ. Videbam stratã speciosam super me directam, iter è terris in cœlũ pbentem: vnus ex nobis subitò de medio factꝰ hanc ingressus superna regna petebat, lætabũdus & laudans, Angelorũ vallatus copijs, nullũque omnino passus discrimen, cœlo receptus est! Verũtamen frater ille nõ est mihi designatus ex nomine. Quidam autẽ calũniabantur fratres nostros, duo objicientes: scilicet ꝙ defũctis fratribus debitam pensionem negligenter solverent, & veteres tunicas nõ statim cũ nouas reciperent, redderent. In altero me reprehensibilem doleo: propter vrgentes enim causas Missas nondũ persolui, quas debeo: sed quàm plura psalteria dixi. Deo enim gratias ago: labia meo nũꝗ ociosa fuerunt à laude Dei. Hæc prosecutus est: & cõsequenter ab hac luce subtractus fidem fecit dictis. Aiunt de eo: ꝙ in exterioribus agens sæpè per diem duo psalteria dicere solitus esset. Perspicuũ est: quod frater ille qui subitò de medio factus cum honore cælesti deduci visus est, ipsum Meynerum satis eleganter expressit: euidenti declarans indicio, quòd velociùs morte subveniente sine omni discrimine transiturus esset de pressuris ad gloriã, de morte ad vitam, de mundo ad Christum: cui est honor & imperium in sæcula sæculorum, Amen.

Claustrum & Hemmérode idem est Cænobium.

Audit Meinerus cælestẽ harmoniã.

Caput III. De morte Isembardi sacristæ ejusdem Cœnobij.

AEgrotabat in eodem cœnobio sacerdos, Isembardus nomine, custos Ecclesiæ, plusquàm tricesimum annum agens in ordine, & ad extrema perductus est. Media nocte cùm super eum ministrorum vigilaret diligentia, audierunt eum leui susurro verba sonare. Timentesq; ne morti proximus aliena loqueretur: ori loquentis aure adhibita, intellexerunt verba sublimia, ędificationis plena, de gloria cęlestiū, & inenarrabili lętitia sanctorum. Dignum ergo judicantes testem ijs idoneum adhiberi, nuntiauerunt hęc Abbati: qui & ipse graui laborabat infirmitate. Vocatus Abbas adfuit. Interim cecidit horologium: & occasione sumpta, sic fari cœpit. Ah, quàm suauem noctem exegi! quàm delectabili horologio tēperando operá dedi! quàm dulces & quàm suaues concentus audiui! choris psallentium interfui: ah, quàm cōcorditer, quàm delectabiliter psallebant! In nostro cantu solet esse dissonantia, tædium, lassitudo: ibi longè aliter est. In vná omnes conveniunt melodiam, super omne quod delectat dulciorem. Infatigabiles laudare nōn cessant: & quantò plus laudant, tantò plus crescit amor laudādi: & mirabili atq; ineffabili modo hoc prouenit in vsum gratissimæ quietis, quòd nūquā vacant à laude Creatoris. Ibi vidi homines nostri Ordinis super homines alios eminere claritate, & dignitate & gratia præcellere. Qui enim magis hic humiliati sunt, mediocribus pro Christo contenti, gloriosiùs ibi exultant, abundantiorem accipientes consolationem: facie splendidissimi, statura celsi, veste gloriosi. Cum his familiariter conuersatus sum, & amico refectus colloquio. Apparuerunt etiam mihi fratres nostri, dómus Vernerus Prior, & d. M. & d. A. & dónus cuno, & dómnus Dauid honore celsior, candidissimis induti cucullis: quorū nitor oculis meis tam erat impenetrabilis, quàm radius fulguris coruscantis. Tanta gloria vestium delectatus, solicitè quęrebam, si talem ego habiturus essem. Et dixerunt. Qui vixit irreprehensibiliter, talem vestem sperare potest. Si verò vitiū latuerit in conuersatione, macula apparebit in veste. Culpa enim vitæ, maculā facit in veste. Immaculatam ergo merebitur habere vestem, qui se à maculis seruat immunem. Et dixi. Quæ sunt maculæ? Et ille. Murmuratio, detractio, inuidia, negligentia: & quidquid sinceritaté cordis maculat & confundit. Qui talia agūt, in gloria vestis maculam ponunt. Tu verò pro multis laboribus & vitæ honestate, similem sortieris vestem. His dictis, faucib⁹ arefactis, viribusq; exhaustis, defecit loquēs. Post modicū, instillata refocillatus aqua, resumptoque spiritu, ad loquendū se parans, spem fecit auditoribus, & ait. Vtinam differret me Dominus, vsque dum cōpleto opere Dei, dominis nostris loqui possem. Ah quàm læti nuntij bajulus essem: quā læta, quàm stupenda narrarem! quæ vidi, quæ audiui & sensi: quæ parata sunt diligentibus Deum, & in laude ejus vigilantibus. Et Abbas. Frater, qūo hæc vidisti? Et ille. Quater hac nocte raptus sum ante Deum. Pectus meū apertum est, & anima mea educta est: & statim fui inter choros Angelorum, & vidi Dn̄am nostram in immensa claritate, cum suis sacris virginibus, quæ se mihi ꝓmisit in necessitate affuturam: & S. Michaëlem cum multo exercitu Angelorū, pręparatum in auxilium mihi: (nam altari & memoriæ suæ honorem solebam semper impendere:) & innumerabilē multitudinem sanctorū: & quos antea non videram, statim agnoui. Rursum spiritu & virib⁹ deficiens, loqui cessauit. Cōpulsus itaque, de sorbicula pauxillum accepit, & gustans, ait. O quàm dulcis est Dominus gustantibus. O quanta est suauitatis ejus abundantia: quàm larga, quàm indeficiens, & omnium deliciarū copijs affluens, qua me hac nocte reficere dignatus est. O dulcedo illa, dulcedo gratissima, optabilis, & prēstantissima. O quā singularis, quàm excellens

Quæ sint maculæ mentis.

Moribundus videt B. Virgini & sanctos

& ineffabilis. Intus eam in corde vtcúque teneo: verbis autem explicare non valeo. Quá sentire potui, non possum effari, rei nimietate victus. Tam felici refectione pastus, hanc superaddere superfluú duco. Hæc breve & modicum nutriméntum præstat: illa in perpetuum reficit & saginat. O quàm beati sunt, qui illa sine fine fruituri sunt. Iubente Abbate vocati sunt quidam nouitij, viri quódam in sęculo clari, virtute militari insignes: quos ita cósolatus est. Verè felices estis, & terque quaterq; beati: qui de vana vestra conuersatione atq; mundana vanitate per diuiná misericordiam uocati estis: partem in cælis cum justis habituri. Constat enim de salute vestra: si tamen perseueraueritis. Nam dónus Dauid indesinenter pro vobis preces ad Deum fundit: quatenus q̃ salubriter inchoastis, feliciter cópleatis. Vnú autem eorum nomine exprimens, de eo dicebat, nisi portas claustri ingressus fuisset, mortis ęternæ pœnas non euasisset. Aderant & hospites, conuertendi gratia de sedibus suis euocati: sed nimio adhuc rerum téporalium amore detenti, rem arduam aggredi dubitabant. Qui fiducialiter accedentes ad virú Dei, mentisq; fluctuationem confessi, quòd videlicet velle adjaceret eis, perficere auté bonum non inuenirent: supplicabant, vt orationibus ejus adjuti, mererentur in bono stabiliri. Et ille. Quádiu mente adhęretis sęculo, non potestis perfectè placere Deo: nec firmari in bono, habentes voluntatem fixam in malo. Quápropter recedite omnino ab ijs, quæ inutiliter amatis: & non deerit vobis gratia Salvatoris. Si vidissetis, quæ ego vidi, omné gloriam mundi vilem reputaretis. Deinde multa quęrebant, ille de patre, ille de fratre: ille de suo statu futuro, ille de pręséti. Sed vir Dei ita singulis responsum téperauit: vt secretorum reuelator, & conscientiarú inspector esse probaretur. Mox vocante Dño sancta illa anima carne soluta est, ad dolores corporis vltra non reditura: sed, vt credimus, immortalitatis luce vestienda, & perenni gaudiorú suauitate reficienda. Duo hæc capitula, sicut quinque reliqua, quæ sequuntur, à quodá reperi notata: qui se ea, quæ dicta sunt, vidisse & audiuisse cómemorat: quæ perire non sum passus. Habét pręterea plures testes, qui adhuc supersunt. A. Prosequere, obsecro, residua: quæ tantò sunt audientibus gratiora, quátò tuo testimonio recenter gesta scripto sunt mandata.

Sæculo qui adhæret, Deo non placet.

Caput IV.

De morte Sigeri monachi.

FVit in eadem domo monachus sacerdos, nomine Sigerus, ętate juuenis, amator Ordinis, sui corporis seuerus castigator: qui inter cętera virtutum opera, sanctam Dei Genitricem ardenter diligebat: & quibus poterat modis, alios ad amoré ejus accendebat. Cùm autem accersionis suæ hora immineret, eo quòd infirmaretur, & languor esset fortissimus: quidá conuersus magna Dei gratia pręditus, quem Dominus secretis visitationibus suis frequenter cósolari dignatur, hujusmodi visioné vidit. Visa est ei tabula defunctorum pulsari, & ire cœpit ad muniendú fratris exitum: & fortè transitum habens per palatiú operis mirifici, inuenit residenté in eo matronam reverendæ dignitatis: cujus facies Angelicá præferebat gratiam, & niueum indumenta candoré. Hęrebat igitur, defixis in eam luminibus: cert⁹ tam desiderabili personæ diuinú numen inesse. Deniq; tantæ majestatis præsentia ausú prębente ꝓpiùs accedit, non metuens offensæ periculú: & familiariter verba conserit, dicens. Amantissima dña, quid causæ habes ingredi ad nos? Et illa. Speciali, inquit, jure fungor in domo ista: & venio visitare familiares & domesticos meos. Et ille piá pro fratribus gerens solicitudiné, ait. Ecce fratres nostri viritim decedunt, juuenes & senes & mediocres, & non est personarú acceptio. Quid inde nobis faciendú est? Et illa. Debetis cantare *Te Deú laudamus*.

Conuersio visa B. Virgo.

Cùm plura respóderet, hæc tantùm verba retinuit vir simplex & sine literis. Interim verò pulsata est tabula, & cessauit visio figuratiua. Credim⁹, piá Dei genitricé, vtpote matré misericordię, fideli suo in morte nõ defuisse, & tale indicium aduẽtus sui dedisse.

Caput V.

De morte adolescentis laici, cum quo Angeli, cùm moreretur, loquebantur.

EA tempestate venit ad conuersionem adolescens laicus, mundi corruptelam incorruptus evadens, carnis integritate seruata: quod est magnũ diuinæ miserationis beneficium. Hic cùm se Capitulo pręsentasset, consequenter languore correptus inunctus est. Quo inuncto alius defunct⁹ est. Cujus exequijs cùm vniuersi interessent, infirmis interim sine custode relictis, audiuit adolescens ille choros Angelorũ obsequia funeris agentium, & suauitate psallentium magnificè delectatus est. Insuper quidam ex ipsis pręsentialiter astiterũt ei, & allocuti sunt, dicẽtes. Amice tu, quid dicis? Placetne tibi hac vice venire ad nos? Et ille. Vehementer cupio dissolui, & esse cum Christo. Et Angeli. Esto paratus: expletis præsentibus exequijs statim nobiscũ ibis. Ille ꝓmissi haud dubi⁹ superni, futurorum gaudiorũ primitias jam corde pręsentiens, lætus & hilaris redeũti infirmario rem pãdit per ordinem, & adjecit. Sternite mattam, & pulsate tabulá: & quæ pręparanda sunt parate celeriùs: jam enim iturus sum ad Dominũ. Quod ita factũ est. Porrò quidam infirmus proximus jacebat ei, & quasi cõtiguus, tenui tantùm pariete diuisus ab ipso: qui audivit Angelos cum eo loquentes, qui adhuc superest, testis fidelis: cujus testmonio fidem facit vita laudabilis.

Angeli exequijs iustorũ adsunt.

Caput VI. *De Oberto Conuerso, qui moriens cælestem audiuit harmoniam.*

ERat in eadem domo, Claustro scilicet, laicus conversus, nomine Obertus, vir moribus ornatus, & actione circumspectus: à primis adolescentiæ suæ annis deserviens in Ordine: ad omne jubentis imperium hilaris & promptus. Hic annis triginta circiter cùm fratribus infirmis tam devotum quàm sedulum exhibuisset obsequium: ipse quoque diversa corporis inæqualitate correptus est: & in magnis laboribus annis quasi viginti longum trahebat suspirium. Verumtamen licet corpore invalidus, animi providentia non deerat fratrum necessitatibus: prudenter disponens omnia. Tandem obortæ mortalitatis vrgente procella, & languore inualescente: diem suum functus vita simul & doloribus ereptus est. Nocte beati Stephani quæ proxima est Natali Domini, pulsata est tabula defunctorum pro eo: & surgentes festinanter advenerunt fratres, orationibus munientes exitum fratris. Iacebat autem, vt moris est, positus super mattam, vltimũ trahens spiritum. Dicta letania cùm adhuc aliquid spiramenti superesse videretur: incepti sunt septem psalmi. Inter dicendum tãquam de leui somno excitatus revixit, circũferens oculos: & jubente Abbate repositus est in lectum suum, & reversi sumus. Quidam autem rei nouitate perculsi, permanserunt circa eum, expectãtes donec convalesceret spiritus ejus: cupientes audire ab eo, quid hoc esset miraculi. Postquam autem sibi redditus est: ita exorsus est. Hic ego quid facio? Certè hic esse nolo. Modo eram inter Angelos: cœlestis harmoniæ suauitate demulcebar: deputatus eram beato protomartyri, gloriæ ipsius consors & collega futurus. Hic quid ego facio? Certè redire volo. Post modicum iterum pulsata est tabula: & feliciter obdormiens in Domino, vt credimus, non est fraudatus à desiderio suo, partem habiturus in sorte sanctorum. Quod autem præostensa sibi gloria reuersurus ad horam caruit, in hoc pusillanimitati nostre consultum esse non ambigimus: videlicet, quod minùs sollicitos deuotos faceret, & proficientes studijs melioribus, animaret.

Caput VII.

De Converso cæco, qui audiuit Angelos officia exequiarum complere.

IN eadem domo cæcus quidam conuersus fuit, cui Deus interioris hominis lumen contulit: damna corporis cælesti munere commutans. Dedit enim ei diuinas videre visiones, aliquando gloriam sanctorum, frequenter pœnam malorum: assiduè ipsum dæmonem flammiuomos ignium globos eructuantē. Mira sunt hæc, & munera Dei. Frequenter autem patitur dæmonum incursus & congressus: ita vt ipsi impingant in eum, & ipse vel pugno vel jaculo affligat eos. Hos assultus pati solet in quolibet loco, maximè in Ecclesia: magis tamen, cùm pro defunctis orat. Ea tempestate cœpit iste in exequijs sanctorũ defunctorum audire choros angelorũ psallentium: modò cum monachis, modo diuisim. Cùm autem efferebantur corpora præcedente conventu: manebant Angeli in choro exequiarum officia complentes. Inter *Sanctus* autem & *Pater noster* ineffabiles solebat audire jubilos: & supra humanā æstimationem dulces. Hæc cælestis modulatio, post depositionem Domini David, dulcior & magis intelligibilis audiebatur. Contigit aliquãdo Dominum Abbatem ædificationis causa venire ad hũc cæcum: qui inter cetera acceptæ gratiæ beneficia confessus est & hæc. Diligenter autem præmonitus est ab Abbate, vt diuinæ gratiæ gratus existens, omnem humanam gloriam excluderet: diuinum apud se munus occultans, nec sanctum daret canibus. Et respondit, se tantùm hoc vnico fratri suo carnali dixisse. Et intellexit ab eis lapsum hominis. Post dies aliquot reverso Abbate humiliatus coram eo cælesti se carere beneficio lacrimose confessus est. Et inflicta ei graui pœnitentia, quæ superbienti subtracta fuit, pœnitenti restituta est gratia. *Cæcus priuatur gratia collatā, ob vanitatē.*

Caput VIII.

De morte fratris Hildebrandi, cuius animam in specie pueri speciosi Conventus candidatorum deferebat.

CVM in extremis ageret frater Hildebrandus: tabula pulsata conventus accurrit. Quo morientem circunstante, & exequias ex more celebrante: stetit frater inter alios, cui talem visionem Deus dignatus est demonstrare. Vidit, & ecce conventus supervenit hominum albatorum: qui in loco vbi moriens jacebat, speciosum valde puerum accipiens, cum gaudio magno & canticis abijt. Itaque gemina hujus felicis fratris substantia à gemino conuentu delata atque deducta est: anima scilicet à conventu albatorum ad beatam requiem: corpus verò à conventu albatorum ad Ecclesiam: vtroque sane pro eo quod deferebant, in Dei laudes, quamquam differenter, cōcrepante. *Apollon.* Quid est, quod in quorumdam justorum morte tam mirifica videntur: & in aliorum, qui eis in merito pares sunt, vel fortè majores, nulla ostenduntur? *Cæsar.* Vna est causa, vti latens sanctitas moriētium viuentibus manifestetur: alia, vt eorum virtutes, quibus hoc meruerunt, imitentur: tertia est, vt iustorum innocentia, si malè fuerint, vt sæpe, infamati, demonstretur. *Duo conventus exequias defuncti celebrant.*

Caput IX.

De Converso mortuo, circa cuius corpus frater Uuarnerus candelas stare vidit.

IN eodem cœnobio, quodā fratre fautore, nomine Warnero, conversum aliquem quidam ex fratribus calumniati sunt sine causa: ita vt abijceretur ab illis, Contigit post hæc, vt frater idem moreretur: & jamdictus Warnerus interesset commendationi ejus. Moris autem tunc erat, vt aliquo super mattam posito, fratres sicut sine professione occurrerunt, ita sine ordine circa morientem starēt, vbi cuique prior occursus aut deuotio locum dedit: laicis fratribus hinc inde circa monachos stantibus. Corpore igitur mortui loto & allato: vidit idem Vuar-

nerus multas candelas in circuitu feretri statutas, & omnes ardentes. In parte autem qua ipse stabat: omnes candelæ pariter extinctæ sunt. Vnde miratus simul & territus, cùm corpus in Ecclesiam delatum fuisset, ipsum Dominum Sifridum traxit in partem, & confessionem fecit: extinctionem candelarum suis peccatis reputans, & innocentiæ fratris manifestandæ. Reuersus in Ecclesiam, easdem candelas invenit: & omnes ex omni parte ardentes vidit.

Caput x. *De morte Hervuici Prioris.*

ANNO præterito defunctus est ibidem Dominus Hervuicus Prior, vir quidem grandævus, & circa disciplinam ferventissimus. Qui cùm serò putaretur moriturus esse: multis qui conuenerant clara voce dicebat. Non moriar modo: sed crastina die hora nona ero ante summum Iudicem, de omnibus meis operibus ibidem redditurus rationem. Eadem siquidem hora expirauit. In cujus transitu quidam confessi sunt se Angelos audiuisse. Simile habes de Olrico monacho Villariensi: in Distinctione nona. A. Quid est, quæso, quod ille prędixit, se iturum esse ad nuptias: ille ad judicium? C. Ille, vt pote in adolescentia cõversus, præsumebat de custodita innocentia: istum terruerunt peccata multo tempore cõmissa; senex enim venerat ad conversionem. A. Beati mortui qui sic in Domino moriuntur. C. Quanta sit in Domino morientium beatitudo: subjecta declarabunt exempla.

Caput xi.

De morte Mengor conversi, qui ad mandatum Gisilberti Abbatis revixit.

IN sæpè dicto Claustro conuersus quidam fuit, nomine Mengor, vir simplex & Religiosus: in coquina conventus seruiens. Accidit, vt die quadam cum juvene quodam monacho hebdomadario coquinæ lignum incideret. Quod cũ minùs cautè pedem ad scindendum seruaret: monachus eumdem pedem diuisit. Deportatus in infirmitorium, cum nimis torqueretur: inunctus est. Instante tẽpore eundi ad Capitulum generale: dixit ei bone memoriæ Gisilbertus Abbas. Frater Mengor, non debes mori: sed expectabis me. Respondente illo, si in me fuerit, faciam: subjunxit Abbas. Ego præcipio tibi. Iuit ergo ad Capitulum & moratus est diutius. Reverso eo & veniente ad portam: pulsata est tabula & cãpana. Interrogavit Abbas cui pulsaretur. Dicente portario, quia frater Mengor jacet præmortuus, respondit Abbas. Ego deberem ei adhuc loqui. Festinansque ad orationem, cum venisset in infirmitorium: ille expirauerat. Et cum se inclinasset ad mortuum: alta voce dicebat. Frater Mengor. Et non erat ibi vox, neque spiritus. Cumque secundo idem nomen repetisset: respondit Prior. Nolite vos fatigare: expirauit enim. Tunc Abbas ad illius aurem se magis inclinans, clamauit dicens. Ego præcepi tibi: ne morereris, donec venirem, ego iterum præcipio tibi, vt respondeas mihi. Ad quod verbum ille quasi de graui somno excitatus, oculos aperuit, & ingemuit. O Pater, inquit, quid fecisti? Bene eram: vt quid me reuocasti? Vbi inquit, eras? Respondit conuersus. In paradiso; posita erat mihi sedes aurea secus pedes Dominæ nostræ: & cum me revocares aduenit Dominus Isembrandus sacrista noster, trahensque de sede eadem, dicebat. Non hic sedebis, inobedienter huc venisti, reuertere ad Abbatem tuum, sicque reuersus sum. Verumtamen promissum est mihi: quod eadem sedes mihi foret reservata. Vidi eumdem Isembrandum in multa gloria, in cujus pede apparuit macula, eo quod nobiscum existens, inuitus iret ad labores. A. Cum sancti sint sine macula ante thronum Dei: quid est quod in gloria ciuis cælestis visa est macula? C. Propter viuentes. Visio eadem ostensa est, vt gloria monachis viuentibus esset ad consolationẽ: macula verò negligentibus ad correptionem. Licet enim

invitus

inuitus iret cum fratribus ad laborem manuū: valde tamen solicitus fuerat circa diuinum servitium, libenter maturè matutinas pulsabat, libenter altè cantabat. A. Placet ꝙ dicis. C. Testatus est idem Mengosus, se dõnum Dauid ibidé vidisse, & alios multos, qui nuper fuerant defuncti. Dicebat etiā, infra triginta dies aliquos è Purgatorio esse liberandos. Cūq; hęc & his similia recitare cœpisset, advocati sūt nouitij, viri in sęculo nominati: Gerard⁹ videlicet Marcinanus, & Carolus, postea Abbas: de cujus etiam manu comedit, in signū veræ resuscitationis. Post hęc cùm postulasset licentiam redeundi, respondit Abbas: modò vadas in pace: & benedixit ei. Ad quod verbū mox oculos clausit, & expirauit. Hęc mihi recitata sunt à senioribus nostris, & à jam dicto Marcinano, qui tanto miraculo interfuerat. Cūq; præfatus Isembardus esset moriturus, & Gerardus, cognométo Vashart, ad pedes ejus resideret: ꝓphetico spiritu ad stabilitatem eū hortatus est, dicens. O Gerarde, vide, ne exeas Ordinem: qnia multa millia dæmonū ante portam expectant te. Quid postea de eodem Gerardo actum sit, nouimus omnes. *Mengosus seu Mégoz.*

Caput XII. *De Gosberto Conuerso, qui rediuiuus visa recitauit.*

SImile miraculum contigit in eadé domo. Cùm esset ibidem nouitius Dõnus Hermannus, nunc Abbas Loci sanctæ Mariæ: sicut ipse mihi retulit, venit ad eum die quadam aliquis de senioribus, dicens. Venite mecū: ego faciam vos audire incontinenti, quæ libenter audietis. Et duxit eū ad quemdā conuersum, Gosbertum nomine: qui mortuus fuerat, & reuixit. Quem conuersi nescio quot sunt secuti: sperantes, quòd noui aliquid essent audituri. Ad quos ille. Vos domini, numeratis annos conuersionis vestræ: alius quadraginta, alius triginta, ali⁹ decē. Ego vobis dico, ꝙ beatus est monach⁹ ille, siue conuersus: qui bene vno anno vel mense, vel, quod minus est, vna hebdomada in Ordine conuersatus est. Quibus cùm amplius dicere nollet, recesserunt. Ad quē nouitius. Rogo vos, bone frater, vt aliquid mihi referatis, quod me ędificet. Respondit ille. Ego eùm nuper infirmarer, essemq; in doloribus maximis, venit ad lectū meum nescio quid. Cumque primò tetigisset pedes meos, gradatim ascendendo tetigit ventré meum, ac deinde pectus: nec tamen ex eodem tactu aliquid mali sensi. Tacto verò capite meo, mox expiraui. Ductusq; sum in locū amœnissimum, & nimis deliciosum: in quo diuersi generis arbores, ac multi coloris flores aspexi. Occurrerunt mihi & juuenes speciosissimi, à quibus officiosissimè sum salutatus, & ante Dñam nostrā cęli Reginā cum multa alacritate deductus. Posita est mihi sedes secus pedes ejus: in qua cùm sederem cum multa cordis mei jucunditate, jussus sum redire ad corpus. De quo cùm plurimùm dolerē: consolati sunt dicétes. Ne tristeris: quia tibi sedes hęc reservabitur: & post dies paucos redibis ad eā. Quos cùm itur⁹ interrogassé de statu futuro nostrę domus, respóderūt. Bon⁹ est status ej⁹ pręsens sub Abbate Gisilberto nec plus ab eis obtinere potui. Circa tertiū verò dié rursus expirauit idé Gosbertus.

Apo. Cùm in primo cap. hujus distinct. dictū sit, nullā pœnā in hac vita morte esse amarioré: quid est, ꝙ neuter istorum conversorū de illius amaritudine cōqueritur? *Cæsar.* Puto tantū de illis esse intelligendū: quorū anima separatur à corpore, nō reuersura nisi ad dié judicij. Lego Lazarū, cum adolescente ac puella suscitatos: Tabitham etiā & Maternū, necnō & multos alios: quorū nullus de hac re cōqueritur aliquid. Quosdam etiam tam placidè videmus mori, acsi in somnum resoluantur. Vnde de hac re diffinire non possum. *Apollonius.* Si qua sunt residua de morientibus prædictæ domus: precor, vt mihi edisseras. *Cæsarius.* Hoc vt fiat, oportet me ordinem mutare propositum: vt interim scalari modo loquar, nunc de bene viuentibus & bene morientibus: nunc de malè viuentibus & bene morientibus: nunc reuertédo ad illos. *Apollonius.* Dūmodo loquaris ædificatoria: de ordine modica cura mihi est. *Cæsarius.* Audi ergo, quanta sit misericordia Dei. *Ioan. 11. Luc. 7. Mat. 9. Act. 9*

Caput XIII. *De finali contritione cujusdam monachi.*

ANTE aliquot annos in Claustro Sacerdos quidam defunctus est: cujus vita talis erat. In Ordine quidé nigro factus fuerat monach⁹ & sacerdos: in quo

tantũ profecerat, vt Prioratus officium adipisceretur. Sed faciente invidia diaboli & ꝓpria temeritate, desertis castitatis & innocentiæ castris, in regionẽ abijt dissimilitudinis, pactũ facere cum delectationibus suis. Aliquando autem pœnitentia ductus, Præmonstratensis Ordinis regularis effectus est. Rursumq; circũuentus à Satana, in pristinos cecidit errores: dehinc ad nostrũ Ordinem se contulit: iterũque factus apostata, voluptatibus fręna laxauit, non erubescens domésticã vxoris cohabitationem. Nouissimè diebus istis respectus à patre luminum, sęculum cum concupiscentijs deseruit: veniensque Hémenrode, ingressum petiuit & obtinuit. Mox ad arma pœnitentię cõuolans, confessionibus assiduis, lacrymis, oratione, & jejunijs, omnib⁹ verè pœnitendi formã præbuit: & decurso brevi tẽpore, anno scilicet necdũ dimidiato, tactus molestia carnis, lecto decubuit: non tamen indulgentiùs se agens, cœptũ viriliter consummabat agonem: modò psallens, modò orans, modò sanctã Dei genitricem salutans. Habebat autẽ quasdã ipsius salutationes, sine quibus nec vigilans, nec dormiens inueniri poterat: quas ante horã exitus sui collo suo ipse circũligauerat, in testimoniũ fiduciæ & bonæ spei suæ. Rogabat autem dñm Abbatem sibi assistere cũ paucis fratribus: quibus sic prolocut⁹ est. Reuerende pater & dñi, peccator ego & pœnitens testes vos mihi apud Deum esse cupio, sinceræ confessionis & veræ pœnitentiæ. Paratus enim sum ad omnẽ satisfactionem, quælibet tormẽta, quoslibet labores subire, si Deus vitã mihi donauerit. Nihil durũ, nihil difficile, nihil impossibile amanti, & verè pœnitenti. Sic verè cõpunctus & verè pœnitens, benedictiones & gratiarũ actiones adhuc in ore habens, Deo felicem reddidit spiritum. In cujus transitu cuidam monacho talis visio revelata est. Videbat Angelos in infirmatorio epulis & gaudijs multis lętãtes: mediũ autem sedere Salomonem, tam solemnis lętitiæ participem, (dicebatur enim Salomon.) Supervenerunt & alij Angeli, secum adducentes sex de fratribus nostris, qui eo tẽpore decesserant: sacerdotes in albis pretiosis luce clariùs fulgẽtes: qui & dixerunt. His sex dimissa sunt peccata sua, & huic septimo, digito demõstrantes Salomonẽ. Interim pulsante tabula, frater qui hæc viderat, evigilauit: & veniens inuenit eum in eodem loco exultantem spiritu, quo viderat cũ participasse convivijs Angelorum. A. Puto, quod ij qui sũt in fruitione, sępe pro suis fratribus adhuc peregrinantibus Deum exorent. C. Hoc sermo sequens declarabit.

Caput XIV. *De Rudingero monacho, cui B. Dauid finem suum prædixit.*

FVIT in eodẽ Claustro monachus quidam, Rudingerus nomine: secundũ nomen suum rudis satis in conuersatione. In Ordine siquidem minùs ordinatè vixerat: & ꝙ deterius erat, sępi⁹ apostatando tẽpus pœnitentiæ sibi concessæ inutiliter consumpserat. Circa finem vitæ suę reuersus & receptus, hydropisis morbo percussus est. Qui cùm die quadã ante lectum suũ sederet, & orationes aliquas diceret, beatus Dauid ante annos decẽ defunctus in effigie nota ingrediens, cum duobus ęquè defunctis, ait. Frater Rudingere, quid agis, aut quõ habes? Respõdit ille: sicut homo pauper & infirmus. Corpus per tumorẽ distenditur: & quod me plus angit, multorũ criminum mole conscientia grauatur. Quem sanctus cõsolans, dixit. Diu quidem malè vixisti: sed hodie scias, te moriturum. Ego dominam nostrã sanctam Dei genitricẽ, & reliquos sanctos pro te rogaui, & duros eos inueni: & vbi exaudit⁹ fuero, totũ cęlestẽ exercitũ ꝓ te mouebo: sicq; disparuit. Quod cùm ille dõno Hermanno Abbati, quandoque sanctorum Apostolorum Decano, & tunc in Claustro Priori, recitasset, respõdit ille. Bone domine Rudingere, vos estis vir provectæ ętatis & infirmus, & citò moriemini: nolite dicere, nisi veritatem. Bene nouerat vitã eius. Respõdit infirmus. Si non fuero mortu⁹ ho-

die hora nona diei, falsa sunt quæ dixi. Quid plura? Hora prędicta monachus h. obitur, & de visione Prior certificatur. A. Puto, dæmones multùm fremere, cùm tales eis subtrahuntur. C. sicut sancti Angeli morientium animas deducere nituntur in cælum: sic Angeli mali eas detrudere conantur in infernum. *Angeli boni & mali fini hominis prę sentes sunt.*

Caput XV. *De morte Gerhungi conuersi.*

MOrtuus est in eadem domo quidā Conuersus, noīe Gerhungus. Iste ante conuersionē, quorūdam Episcoporum Treuerensiū, successiuè tamen, fuerat dispensator, & durus pauperum exactor. Tandem quorūdam admonitione persuasus, Hemmenrode venit: vbi in habitu sęculari aliquantò de proprio vixit. Tactus graui infirmitate, magis timore gehennæ, quàm amore patriæ, habitū induens, in infirmitorium Conuersorū deportatus est. Qui cùm ad extrema deuenisset, & in lecto suo solus jaceret, aspiciente quodam conuerso, nomine Ludone vultures aduolantes in pertica lecti ejus resederunt: cū quibus homines tetri magni atque deformes intrantes, eumdem circūsteterunt. Iam dictus Ludo de visione primùm admirans, & post paululū, quòd dęmones essent, qui morientium animas quasi escam pręstolantur, recogitās, alta voce clamauit. Quid statis ibi, vos domini? Egredimini. Qui cùm minimè obedirent, secundò clamauit. Ego vobis præcipio in nomine Dn̄i, vt exeatis. Ad quod verbū mox viri egredientes, & vultures auolantes, nusq̄ comparuerunt. Iacebat autem idē Ludo infirmus in lecto opposito, vir senex & religiosus, corpore virgo. Visio hęc, sicut & subsequentes, relata mihi est à domino Hermanno Abbate, tunc ibidem Priore. Quantùm verò agonizantibus fratrum præsentium oratio ꝓsit, eadem visione declarabitur.

Caput XVI. *De morte Conuersi, super quē corui sedebant, à columba expulsi.*

CIrca idem tēpus alius quidam conuersus illic moriebatur: homo quidem ponderosus & tardus, & ideo cęteris despectus. Qui cùm positus fuisset super mattā, finisq; ejus adesset, duo corui advolantes inopinatè, gyrauerunt circa illum: tandem in trabe, quæ capiti ejus imminebat, residentes. Quos vt vidit frater Henricus, cujus sæpe in superiorib⁹ mētio facta est, dęmones illos esse suspicās, quidnam facturi essent, expectauit. Interim pulsata est tabula, & accurrit conuentus. Cūque crux introferretur, colūba niuea illam pręcedens ostium infirmatorij prior intrauit, & super jam dictā trabem volitans, inter eosdem coruos media resedit. Cūque cum illis decertaret, hincinde alis eos verberans, tandē adepta victoria, & de domo eliminatis, ipsa in loco coruorū tamdiu erat residens, donec conuersus expirasset, & donec lotus, & feretro impositus, eodē loco restitutus fuisset. Quē cùm in oratoriū fratres deportarent, columba eadem avolans crucem pręcedebat: sicque nusq̄ comparuit. A. Quid videtur tibi fuisse colūba illa? C. Angelicā aliq̄ personā, quæ fratrū orationib⁹ adjuta, ꝓ anima morientis cum dæmonibus dimicauit atque triumphauit. Quantus illic sit dæmonum concursus, vbi ij moriuntur, qui eis seruierunt, sermo sequens ostendit.

Caput XVII. *De morte Cunonis monachi in Claustro.*

CVNO magnus dominus castri de Malbur, vir potēs & diues in sęculo, tam valens in militia, ne dicam in malitia, quàm vigens in prudentia sæculari, ante finē vitæ in pręfato Claustro habitū suscepit Regularē. Et quia tēporis lōginquitate non poterat, morū ꝓbitate dies suos dimidiare satagebat. Vbi adeò profecit, ꝙ consūmatus in brevi, expleuit tempora multa: placita enim erat Deo anima illius. Vnde & qui vocaverat eum ad suum servitiū, non solū pręstitit veniam delictorum, sed & tali ordine præcognitum ei fecit finem suum. Habebat Conuentus protolatiū pulcherrimū, quem equaritiæ suæ ꝓpter foetū nobilem deputauerat. *Sap. 4.*

Quem cùm vir nobilis Henricus de Isemburg concupisceret, neque pretio habere posset: hoc actum est, vt absconsè subtractus ei transmitteretur. Quē cùm minimè redderet: missus est prędictus Cuno, qui eidem Henrico fuerat in sæculo amicissimus. Et cùm nihil proficeret, videns hominem obstinatū, irruente in se, vt post patuit, spiritu Dei, ad Diuinum eum Iudicium appellauit, diem ei præfigens. Quid plura? Henricus appellationem contēpsit: & Cuno domū rediens, omnib⁹ modis quib⁹ potuit, ad eumdem diem se pręparauit. Dicebat igitur Abbati. Dñe, sexta feria crucem accepi, sexta feria transfretaui, feria sexta in capella mea me vobis tradidi, sexta feria habitū indui Regularem: Deus sexta feria laborum meorū mihi restituet mercedem. Expletis verò jam tribus annis in sancta conuersatione febre correptus est. Visitatus ab amicis, se dixit tertia die moriturū. Illi autem recedere volebant: eo quòd leuis esset ejus infirmitas, & nulla adhuc signa mortis apparerent: sed ipse rogabat, ne solemnitati suæ deessent. Et factum est, vt moreretur die tertio, hoc est in vigilia S. Iacobi, sicut ipse prædixerat. Eo sane tempore erat mulier obsessa in villa Meine, quæ hora mortis ejusdē Cunonis liberata est, & venit ad sacerdotem suum, dicens, dæmonem exisse. Post paululū verò rediens diabolus, grauiùs vexare miserā cœpit. Adducta est igitur ad sacerdotem: qui quasi concionando cum diabolo, cœpit interrogare eum, & dicere. Miser, tu exieras. Ita est, inquit. Et vbi, ait, fuisti, infelix? Ad quod diabolus. Cuno ibi super mattam jacebat, & debebat mori. Ad cujus transitū festinantes penè quindecim millia sociorum meorum cum maximo tripudio hic transibant. Et videbar mihi nūquam gaudium aliquod habiturus, nisi iuissem cum eis. Sciens autem vas illud mihi traditum me amittere non posse, reliqui illud ad tempus, & ivi cum eis. Dixitq; ei sacerdos. Quid actū est ibi? Respōdit diabolus. Superuenerunt maledicti tonsurati illi, & circūstātes cadauer ita validè populare cœperunt, q̄ nullus nostrum ꝓpiùs accedere ausus fuit. Dixit iterū Sacerdos. Et vbi deuenit anima? Respōdit diabolus. Ad pedes Altissimi. Et videte, boni homines, quanta nobis injuria sit illata. Homo iste nobis servierat plusq̄ quadraginta annis, ad omnē voluntatem nostrā nocte ac die paratissimus: & modò tribus annis tantùm alteri servivit domino, & ille nobis abstulit eum. Cùm igitur nobis anima auferretur, furore cōmoti, in inuicem tota debacchatione grassati sumus. Et ego modò nō habeo, vbi me vindicem, nisi in hoc vasculo, quod mihi traditum est. Transactis autem paucis diebus postq̄ res pręmissa cōperta est in Claustro, Hervicus quidam monach⁹ per partes illas transitū habebat: qui sciens, quia diabolus mendax est, & pater mendacij, experiri voluit hujus rei veritatem. Divertens igitur ad obsessam mulierem, intersignum, quo credi posset, quæsiuit à dæmone. At ille primò noluit confiteri: sed à monacho juramentis constrictus dixit, quia Abbatulus tu⁹ manum morientis in manu sua tenuit. Cujus rei monachus ille conscius, alijs ejus verbis credi posse cōsensit. Henricus verò de Isemburg audiens, eum prefixo die defunctum, pelli suę valde timuit: & cū multa festinatione ad Claustrum veniens, dextrarium superbè retentum nudis pedibus manu ꝓpria ad defuncti sepulchrū adduxit: pœnitentiā agens apud illud. Hæc mihi de obitu monachorū Claustrensium cōperta sunt. A. Si dęmones electis in morte sic sunt importuni: quid fit de reꝓbis, quorū peccata SS. Angelorū impediūt pręsidia? C. De hoc dictur⁹ sū in sequētib⁹. Mors Cunonis aliorū militum obit⁹ ad mēoriā reuocat, qui malè vixerūt, sed felici fine decesserūt.

Appellatio ad iudicium Dei.

Caput XVIII. *De morte Ludolfi monachi de Porta.*

ERAT quidam miles in Saxonia, Ludolfus nomine: sed tyrannus actione. Hic cùm die quadam vestibus nouis atq; scarlaticis indutus, in via equitaret,

rusticum cum curru obvium habuit. Cujus cùm vestimenta ex rotarum impulsu luto aspergerentur: ipse vtpote miles superbus valde, extracto gladio homini pedem amputauit. Qui postea Deo miserante de peccatis suis dolens, in domo Ordinis nostri, quæ vocatur Porta, factus est monachus. Non multò pôst in grauem infirmitatem incidens, cùm quotidie à se malè commissa deplangeret, & maximè abscisionem jamdicti pedis, infirmario se consolanti respondit. Non potero consolari: nisi videro signa Iob in corpore meo. Et post dies paucos cicatricem ad instar fili coccinei contemplatus est circa talum suum: in eodem pede & in eodem loco, vbi rustico pedem trūcaverat. Qui paulatim cœpit computrescere: ita vt vermes de eo scaturirent. Tunc repletus gaudio, ait. Modò de venia spero: quia signa Iob video in corpore meo. Sicque in multa cordis contritione atque gratiarum actione, invalescente morbo, spiritum reddidit. Hæc mihi relata sunt ab Abbate Liuoniæ: qui est filius domus supradictæ.

Caput XIX.

De morte Alardi monachi de Lucka, cui Christus cū matre & sanctis morienti apparuit.

ALTERIUS cujusdam militis mortem valde pretiosam retulit mihi Adam monachus de Lucka: cujus in superioribus memini. Erat, inquit, in Saxonia miles quidam, Alardus nomine: qui vir fuerat tantæ probitatis, vt in primo torneamento, in quo miles factus est; manu propria quatuordecim dextrarios acquireret. Qui sicut vir prudens eundem honorem temporalem non suis viribus ascribens, sed Deo, omnia restituit: & sodalibus cum sæculo valedicens in Lucka monasterio Religionis nostræ habitum suscepit. Et quia electos suos probat Dominus, tanta illum infirmitate flagellauit: vt vermes de ejus corpore indesinenter scaturirent. Quorum fœtorem simul & horrorem cùm ministri sustinere non possent: ait Abbas prædicto Adæ. Quid faciemus, frater, cum homine isto? Respondit ille. Dentur mihi quatuor linteamina: & ego pro Christi nomine curam illius suscipiam. Quod cum factum fuisset: assidua pannorum mutatione fœtorem tēperauit, tam sibi quam ægroto. Cumque dies adesset remunerationis tantæ patientiæ: ait Adæ. Sternite mihi mattam, & pulsate tabulam: quia Dominus vocat me. Et fecit sic. Veniente Conventu post dictam litaniam cum omnes penè ad lacrymas verbis compunctivis mouisset: subjunxit. Modo ite Domini mei dulcissimi, & dicite Missas vestras: quia saluator mundi & gloriosa ejus genitrix cum angelis & multitudine sanctorum illuc venturi sunt, postea revertimini cum eis, quia animam meam suscipient. Interim dum Missas dicerent, sicut mihi retulit sæpedictus Adam: Alardus Prophetico spiritu omnia quę in oratorio agebantur indicauit, dicens. Tales Missæ à talibus Sacerdotibus ad talia altaria celebrantur. Et miratus est valde de homine laico. Revertente Conventu, ille vultu jocundō sic ait. Ecce Christus cum matre & suis sanctis præsens est, habentes manus sub mento meo, & jam suscipient animam meam: nec mihi credatis, si in instanti mortuus non fuero. Ad quod verbum mox expirauit: morte verba confirmans. De cujus corpore statim tantus odor exiuit: vt omnes illius suauitate reficerentur circumstantes. *Apollonius.* Valde me recreat horum oratio. *Cæsar.* Ex quo sermo est de militibus, referā vnde amplius ædificaberis: iterumque reuertar ad personas Religiosas.

Caput XXI.

De milite occiso, qui ad invocationem divini nominis salvatus est.

MILES quidam sceleratissimus ab inimicis captus & occisus est. Qui cum moreretur: hæc ei verba vltima fuerunt. Domine miserere mei. In cujus morte quidam obsessus liberatus est. Quem cū post dies paucos atrocius vexaret, sicut supradictum est de Gungone, interrogatus de hoc respondit. Multi congregati fuimus in morte illius militis: sed quia nihil ibi obtinuim⁹, amplius me in hoc vasculo meo

vindicabo. Requisitus de causa: subjecit. Tria tantum heu! verba moriens protulit: propter quæ potestatem nostram euasit. Ecce huic prædoni ob inuocationem trini nominis: sicut latroni in cruce, tormentum versum est in martyrium. *A.* In hoc exemplo satis considero: quod pœnitentia vera nũquam sit sera. *C.* Duo subjungã exempla: per quæ cognosces, quod extrema cõtritio sit ex multa misericordia Dei.

Caput XXI. *De Frisone sine sacramentis mortuo, satis tamen præmonito.*

IN Frisia nuper homo quidã diues infirmatus est: habebat autem filium monachũ & sacerdotem in Clarocampo, domo Ordinis nostri: pro quo cùm misisset, quasi pro salute animæ suæ; nescio quo Dei judicio, sine confessione, sine viatico, & sine inunctione mortuus est.

Caput XXII.

De alio ad mortem cæso, qui omnia sacramenta percepit.

CIrca idem tempus in eadẽ prouincia alius quidã Friso hostibus suis occurrens vulneratus est ad mortem: & occisi sunt duo filij eius. Cumq; patrem occisores æstimarent mortuũ, abierunt. Comperto tanto scelere magister grangiæ in Bethvuerde adducto plaustro occisos superposuit: & cùm patrẽ adhuc spirare vidisset, clamauit. Viuitis adhuc, domine? Cumq; ille minimè responderet, timens hostes: subjecit conuersus. Ego sum, ne timeatis. Tunc ille. Adhuc enim viuo. Mox levatus in vehiculo, deportatus ad grangiam, peccata sua confessus est; cõmunicavit: inunctus est; sicque spiritum reddidit. Ecce prior, cùm tempus haberet pœnitendi, & filius eum quotidie de salute moneret, omnia neglexit: moriens impœnitens. Alter verò semimortuus, oleo misericordiæ & vino pœnitentiæ veri Samaritani confotus: de stabulo transiuit ad palatium. Et est in his
Rom. 9. impletum, quod scriptura dicit. *Cui vult miseretur*, gratiam infundẽdo: *& quem vult indurat*, gratiam non apponendo.

Caput XXIII. *De Vuigero milite, qui à Saracenis occisus est.*

IN diœcesi Trajectensi miles quidam extitit, nomine Wigerus: in actibus militiæ nominatissimus. In prima expeditione Dei munere compunctus, cruce signatus, mare transiuit: tam fortiter & tam instanter Saracenos impugnans, vt tam Regi Ierosolymitano, quam cæteris Christianis dilect⁹ esset, & acceptus: & inimicis Christi nimis odiosus. Qui cùm per annum integrum Saluatori ibidem strenuè, vt dictum est, militasset, & repatriare cogitasset, die quadam in oculis ejus in conflictu servus ejus occisus est: cujus animam in specie columbæ cœlos videns penetrare, compũctus de visione, dicebat intra se. Quid agere proponis, ô miser? Si reuersus fueris, vitia repetes dimissa: & erunt nouissima tua peiora prioribus. Ex tunc fortiùs agens solito: die quadam conflictum intrauit, & occubuit. Cujus caput Saraceni præcidentes, cũ multa gloria circũtulerunt: Christiani verò corpus rapiẽtes atq; sepelientes, Ecclesiam supra ipsum fabricaverunt.

Caput XXIV.

De Theoderico de Rulant, qui orans ad sepulchrum Dñi, vt moreretur, precibus obtinuit.

CIRCA illa tempora, Theodericus de Rulant vir potens & diues: devotionis gratia profectus est Ierosolymam. Qui prostratus ante sepulchrum Dominicum: hujusmodi fudit orationẽ. Domine Iesu Christe, qui omnia nosti, si non habeo me emendare à vitijs pristinis, non me permittas redire ad terram meam: sed vt hic mori liceat, concede. Audiuit hanc orationem alius miles compater ejus: & ait. Orastisne hodie bene compater? Etiam, inquit. Dicente illo, & cui vultis dimittere vxorem, & filios vestros: respõdit Theodericus. Melius est, vt illos deseram: quàm animam meam perdam. Quid plura? Exaudita est oratio Religiosi militis: & post paucos dies defunctus conjũctus est ciuibus
Psal. 144. Ierusalem cœlestis. Quàm prope sit Dominus omnibus invocantibus eum in veritate: mors cujusdam alterius demonstrat.

Caput XXV.

De morte monachi, qui viuere recusauit, inordinato in Abbatem electo.

IN Osburg monasterio Trajectensis diœcesis monachus quidã fuit, tenax iustitiæ, zelum habens disciplinæ. Cumque mortuo illius tẽporis Abbate, is qui hoc anno defunctus est, ei per electionem substitueretur: ille sciens eum virũ sæcularem atque incontinentem, ingemuit, dicens, Heu! modò disciplina domus hujus peribit. Est enim de Ordine nigro, monasteriũ aliquando diues satis: & ait. Dñe Iesu Christe, peto, ne sinas me diutius viuere: ne videam desolationem hujus monasterij. Cumque induci non posset, vt eumdem eligeret, siue professioné faceret: ait ad eum mente tranquilla. Deus nouit, quòd diligã vos: sed scio, quòd Religio domus hujus destruetur per vos. Mane dicta Missa ab eodem Abbate se inungi petiuit: & vix obtinuit, contradicente Abbate, eo quòd sanissimus videretur. Respondit. Hodie oportet me mori. Deinde strata matta se in ea reposuit: & per tabulam conventum aduocari fecit. Perdictis orationibus cùm minimè moreretur, surrexit: stolamque, in qua Missas dicere consueuerat, collo imponens, coram altari more agonizantium se reposuit: hanc orationem fundens. Domina sancta Maria virgo, si vmquam per hanc stolam Missam celebravi tibi placentem: suscipe animam meam in hac hora. Exauditus est justus, & expirauit: & secundum prophetiam ejus, domus illa tam in spiritualibus quàm in temporalibus valde defecit. Hæc mihi relata sunt à quodam Abbate Ordinis nostri: necnó ab Everardo monacho & Sacerdote ejusdem cœnobij. *Apollon.* Non miror, si Deus quandoq; justos tollit, ne peccata dimissa repetant: vel ne mala imminentia videant, vt Iosiam: sed hoc me terret, quòd justi aliquando subitò rapiũtur, vel quod horribilius est, igne, aquis, vel præcipitio pereunt. *Cæsar.* Iusti quacumque morte præoccupati fuerint: in refrigerio erunt. Multis enim causis omissis, quæ assignari possent: vna est, vt virtutes eorũ occultæ patefiant.

Caput XXVI. *De Abbate flammis suffocato, postea miraculis claro.*

ANNTE hoc quinquennium, qui nunc est Dux Bajoariæ, vnũ ex Abbatibus Ordinis nostri ad se vocauit, nescio quid cum eo tractaturus. Nocte pręparatꝰ est ei lectus in horreo. Qui cùm dicto Cõpletorio isset cubitum, lumen quod à Conuerso posti fuerat infixum, in stramen cecidit, & in flãmas ꝓfecit. A quibus Abbas excitatus, cùm ostium exire non posset: in modũ crucis se in terram prosternens, exitum suum Dño commendauit. Cõperto incendio dux cum militibus & omnibus qui aderant, accurrit: rejectisque lignis ac stipulis Abbatem semiustũ atque extinctum extraxerunt. Et ecce circa pectus ejus apparuit capsella cum Reliquijs: ventrem verò ejus catena ferrea stringebat. Quibus visis Dux cõpunctus dicebat. Videte, quòd sancto isti viro vestimentorũ asperitas sufficere non potuit, nisi etiam catenã superadderet. Sepultusque est Ratisponæ in Ecclesia majori. Post dies paucos, cùm duo milites in eodem loco Missã audirent, vnus sepulchrũ ejus ascendit. Vt autẽ Deus ostenderet, qualis esset meriti illic tumulatus, miles tã vehementer in pedibꝰ ardere cœpit, vt desiliens clamaret. Quo comperto alter respondit. Sepulchrũ est illius combusti Abbatis. Ex illa die habitus est in eadẽ Ecclesia in magna veneratione. Caput XXVII.

De morte Inclusi de Sancto Maximino in Colonia.

IN Ecclesia Sancti Maximini in Colonia tẽporibus meis quidam fuit inclusus, cœnobij ejusdem initiator. Est enim illic congregatio sanctimonialiũ. Hic ante conuersionem concubinã habuerat. Et quia simul peccauerant, similem susceperunt pœnitentiã, adeò duram, vt vterque circulo ferreo ventrem suum ligaret.

Ipse verò in prędicto loco se includens, Missas suas celebrando Dño vacabat: cui illa foris in habitu religioso ministrabat necessaria. Advenieṫe tẽpore vocationis ejus, dominum Enfridum Decanũ sancti Andreæ, cujus vitã in Distinct. 6. cap. 5, descripsi, vocauit, confessionem fecit, vitam revelauit. Cui ille in virtute sanctę obedientiæ pręcepit, vt circulũ sineret deponi: quod & fecit. Sicque eo defuncto, mulier post paucos dies infirmari cœpit: & quia timuit quod sacerdoti acciderat, secretũ suum ꝓdere noluit. Cujus virtutẽ Deus non sinebat esse occultam. In hora verò qua expirauit, vinculũ ejus disrupit. Cũque fines ligaturæ illius ferreæ tunicã in qua moriebatur ex vtroque latere suspenderent: multæ matronæ feminæ sanctæ exitũ pręstolantes, postq̃ rem cognouerunt, de tanto miraculo Deũ glorificauerunt. Hęc mihi relata sunt à filia sororis prædicti sacerdotis. Vincula ista ad memoriam mihi reuocant mortem cujusdam sanctimonialis pretiosam.

Confessio in fine vitæ.

Caput XXVIII. *De morte Clementiæ sanctimonialis Nivellensis.*

IN Brabantia apud Nivellam monasterio S. Gertrudis virginis, puella quædã extitit: nomine Clementia. Hæc cùm suadente diabolo lapsum carnis incurrisset: tunicam innocentiæ quam polluerat, quotidianis lacrymis mundare satagebat. Sic dedita erat operibus misericordiæ: vt omnes redditus suos pauperibus erogando, nihil penè sibi retineret. Tempore quodam circa hyemis principium, cùm ferè nuda esset, nimisque egeret: sedens juxta altare sanctæ Gertrudis, sic orauit. O dulcissima Domina, quomodo seruiam tibi in hac hyeme, cùm nihil habeam? Eadem hora superveniens quidam peregrinus, cùm ad memoriam jãdictæ virginis orasset: in sinum Clementiæ quinque solidos jactauit, & abijt. Hoc quasi pro miraculo ipsa Wigero monacho Villariensi retulit: & ipse mihi. Cùm autẽ moreretur: inventi sunt circa corpus ejus nouem circuli ferrei. *Apollo.* Mirabilia operatur Deus in sexu fragili. *Cæsar.* Licet propositi mei sit, in hac distinctione tantum tractare de moriẽtibus: referam tamen tibi per occasionem hujus sanctimonialis, fortem pœnitentiam alterius cujusdam mulieris.

Caput XXIX. *De Osilia Leodiensi, quæ circulis ferreis se ligauerat.*

NON est diu, quòd virgo quædam Leodiensis, Osilia nomine: ciui cuidam nupserat Metensi. Quo mortuo, quia pulchra erat valde, canonicus quidam Leodiensis illam duxit: intantum eam amans, vt per clausuram ab humanis aspectibus illam remoueret. Post cujus mortem illa de peccatis suis dolẽs, juxta Ecclesiam sancti Seuerini se reclusit: vbi ex nimia cõtritione sæpè lacrymas sanguineas profudit; insuper & ferreis circulis se ligari fecit. Cum quibus cùm stetisset in oratione: omnia dirupta sunt. Timens verò eadem vincula Deo non esse accepta, secundò ligata est. Quod cum confessa fuisset Abbati Vallis sancti Lamberti, dolentem consolans, ait. Qui dixit Mariæ Magdalenæ Dimissa, sunt tibi peccata tua: ipse vincula tua dirupit, sicque consolata est. *Apollon.* Si qua adhuc residua sunt de morte justorum, vt explicentur, exoro. *Cæsar.* Quædam tibi adhuc de ijs referam: in quibus consoleris simul & terrearis.

Luc. 7.

Caput XXX. *De morte Gerbrandi Abbatis Clari-campi.*

ANte hoc quadrienniũ Gerbrandus Abbas Clari-campi in Frisia, cum Abbate nostro de Capitulo rediens generali, in via infirmari cœpit, ita vt cum maximo labore Foniacum perueniret: ibique diẽ clausit extremum. In ipsa die mortis ejus sanctimonialis quædam de Sion, quæ domus est Ordinis nostri, pertinens ad Clarũ-campum, facta in mentis excessu, vidit animam ejus ab Angelis in cęlum deferri. Expressit etiam domũ & locum sepulturæ ejus, necnõ & habitum, in quo sepultus est. Vidit insuper successori ejus Iuoni duos dari baculos, scilicet virgas

Monialis Prophetes.

pastorales:

pastorales: ex quibus primã abjecit, alterã retinuit. Idem Ivo Prior fuerat in Clarocãpo, de quo assumptus est in Abbatem S. Bernardi. Deinde post breue tẽpus mortuo prædicto Gerbrãdo, qui vir fuerat grandęvus & iustus, & disciplinatus, idem Ivo, Abbate præsente, nec non & me, factus est Abbas Claricãpi. Sicq; secundũ quod de illo præostensum fuit, primũ baculũ abjecit: alterũ adhuc retinẽs.

Caput XXXI.

De Sanctimoniali quæ vidit nuntium Dei stare contra ostium.

IN monte sanctæ Walburgis sancti monialis quædam fuit, Vdewolt nomine, femina bona & satisferuens in religione. Hæc cum jã agonizaret, sicut audiui à sororibus, quæ præsentes erant, manũ extendit contra ostiũ, dicens. Ecce nũcius Dei stat, expectans animã meã. Sicq; post modicũ reddidit spiritũ: ab eodẽ Angelo deducẽda in paradiso. Hoc etiã scias, ꝙ sępe à mortuis viui vocãtur. Verbi causa.

Caput XXXII. *De morte Conradi Cellerarij nostri.*

ANte paucos annos Heidericus Sacerdos & Cellerarius noster major, in somnis apparens successori suo Conrado, tunicam ꝓpriam ei tradidit induendã. Quam cùm ille induisset, infirmitate pręuentus, post dies paucos defunctus est.

Caput XXXIII. *De morte monachi nostri, quem Richvuinus vocauit.*

NONDVM annus elapsus est, quòd Lambertus monachus noster nocte dñica in choro obdormiens, Richwinũ nostrũ cellerariũ ante aliquot ãnos defunctũ chorũ intrantẽ conspexit. Et cùm annueret ei manu dicẽs, frater Lãberte, veni, simul ibimus ad Rhenũ, ille sciens eũ mortuũ, renuit, & ait. Credite mihi, nõ ibo vobiscũ. A quo cùm repulsam pateretur, ad oppositũ chorũ se vertens, quendã senẽ monachũ Conradũ nomine, qui circa quinquaginta annos militaverat in Ordine, simili signo ac verbo vocauit. Quẽ ille mox secutus est, caputio capiti imposito. Eadẽ die post cœnã cùm Prior quosdã ex nobis vocasset, & idẽ Cõrad' præsens esset, ait ei me audiẽte iam dictus Lambertus, vere dñe Conrade, vos cito moriemini. In hac enim cuculla vidi vos hac nocte Richwinũ sequentẽ, referens ei visionẽ per ordinẽ. Cui ille respondit. Nõ curo, modò vellẽ esse mortuus. Sequẽti enĩ die, si bene memini, infirmari cœpit, & post breue tẽpus defunctus, in eadem cuculla sepultus est. *Moriturus à mortuo accersitur.*

Caput XXXIV. *De morte Gregorij Armeni, quem mater defuncta vocauit.*

FEmina quædam religiosa de Armenia cum filio & filia veniens Coloniam, in Ecclesia majore jeiunijs & orationibus Deo seruiebant. Vocabatur autẽ fili' Gregorius, homo simplex & sacerdos, nomen autem sororis Maria. Anno autem præterito matre defuncta, infra tricenariũ etiam Gregorius ad extrema deductus est. Cumq; soror coram illo sedens lacrymaretur valde, cõsolans eam, ait. Noli flere: quia mater nostra vocat me. Et illa: vbi est? Respondit. Ecce coram me stat. Sicque anima illa sancta carne soluta est. Corpus verò eius cũ multo honore inter canonicos eiusdem Ecclesiæ sepultũ est. *Apol.* Valde mihi videntur esse perfecti, quorũ animæ carne resolutę mox ascendunt ad requiem *Cæs.* Verum dicis. Neque hoc te lateat, quòd valde parua sunt iudicio hominum, quæ perfectos, maximè claustrales, ab introitu gloriæ quandoque retardant. *Parua perfectos à gloria retardãt.*

Caput XXXV. *De converso de Cinna, qui propter obolum reversus est ad corpus.*

COnvers' quidã de Cinna, quæ dom' est Ordinis nostri, cùm die quadã missus ab Abbate suo nauigio transiret per fluviũ Albiam, qui fluit ꝑ Saxoniam: nauta ab eo naulũ requisiuit. Qui cùm diceret, nihil se ad manũ habere pecuniæ: respõdit ille. Date mihi pro pignore cingulũ vel cultellũ vestrũ, non possũ, inquit, carere ijs. Et adjecit. Ego promitto vobis cũ Ordine meo, dimidiũ denariũ vobis

remittam. Et dimisit eum nauta. Recedens ab eo conuersus, eo quod res modica videretur, promissum parvipendit, nihil remittens. Non multò pòst infirmatus, cùm omnibus qui aderant mortu⁹ videretur, anima egressa cùm ad requiē ascendere vellet: prædictū dimidium denarium, cuius in confessione nō meminit, ante oculos habebat: qui adeò crevit, vt mundo maior videretur. Cumq; sursum nitenti sēper obsisteret, neque aliud esset, ꝙ impediret: ad Angelorum petitionem permissa est redire ad corpus. Mirantibus cunctis visionem retulit: & missus est ab Abbate nautæ integer denarius sub omni celeritate. quem vt ille recepit, eadē hora secūdū considerationē conuersus expirauit. Hęc mihi narrauit Abbas Liuoniç: asserens, sibi recitata à prędicto Abbate. Vnde religiosi quātò sęcularib⁹ maj⁹ prçmiū sperant, tātò esse debēt soliciti, ne morientes aliquid pulveris secū trahant.

Caput XXXVI. *De monacho, qui prohibitus est intrare paradisum.*

ANTE annos paucos in regno Francorum, quadam domo Ordinis nostri, monachus quidam bonæ vitæ laborabat in acutis. Qui dum duplici incommodo torqueretur, infirmitatis scilicet & aëris: rogauit infirmarium, quatinus sibi liceret cucullam exuere, & induere scapulare. Quod ille concessit: compassus infirmo. Qui cùm abiret, reuersus infirmum reperit expirasse. Non modicum ex hoc turbatus, domum clausit, scapulare extraxit, reinduit ei cucullam: sicque in matta illum ponens, tabulam pulsauit. Deportatus in oratorium proxima nocte cùm monachi secundum consuetudinem circa corpus psalmos legerent: ille in feretro se erigens, & circūspiciens, monachos aduocauit. Qui cùm territi fugerent omnes in dormitorium, excepto Supriore, qui constantior erat: ait illi. Nolite timere: ego sum ille frater vester, qui mortuus fui, & revixi. Vocate mihi Abbatem. Interim signantibus monachis qui fugerant, quia surrexisset mortuus: factus est in dormitorio magnus motus atque concursus. Accedente Abbate ad feretrum: ait ille. Domine confiteor vobis, quòd sic atque sic mortuus sum Ductus verò ab Angelis in paradisum, cùm putarem me liberè posse intrare: accessit ad ostium sanctus Benedictus, & ait. Quis enim es tu? Respondente me, ego sum monachus Ordinis Cisterciensis: subjecit sanctus. Nequaquam. Si monachus es, vbi est habitus tuus? Iste locus est quietis: & tu vis intrare cum habitu laboris? Qui cùm circūgyrassem muros ejusdem felicissimæ mansionis, & per fenestras seniores quosdam magnæ reuerentiæ illic conspexissem: vni eorum, qui cæteris benignior videbatur, vt pro me intercederet, supplicaui. Cujus interuētu permissus sum ad corpus redire, vt sic habitu à te recepto merear ad promissam beatitudinem introire. Quo audito Abbas cucullam, in qua jacebat, ei extraxit: cucullam quam ei in infirmitate exuerat, reinduens; sicque acceptā benedictione, rursum expirauit. Vocatur autem domus in qua hæc contigerūt, Sere. Abbas de Relatissen per nos transiens, nobis retulit hoc miraculū: dicens, audiuisse à Priore & cōventu prædictæ domus. *Cap. 37. De cive Strabargensi, cujus anima ad corpus rediit.*

SIMILE ex parte contigit hoc anno apud Strasburg. Cùm quidā ciuis ibi defūctus fuisset, & in feretro positus, anima ad corpus reuersa est. Et cùm clamaret, quomodo veni huc, qūo veni huc: vocata est vxor ejus: ad quam ille. Dei misericordia reductus sum: & hoc tibi dico. Nisi omnia quæ habem⁹ relinquamus, non poterimus salvari. Sicque omnibus, prout poterat, salubriter dispositis, infra triduum mortuus est. Fuerat eorū substantia de malo acquisita. A. Quid est, ꝙ maximè morientib⁹ possit subvenire? C. Cōfessio pura atq; cōtritio. Ecce exemplum

Caput XXXVIII. *De Magistro Thoma Theologo, qui diabolum vidit in morte.*

MAgister Thomas Theologus, cū in pręsenti expeditione in castro peregrinorū in camera quadā lecto decūbens, esset moriturus, vidit diabolū in angulo stantē. Quem cùm agnouisset, voce Martini allocut⁹ est eū, dicēs. Quid hic astas, cruenta bestia? Dic mihi, quid est, ꝙ maximè vobis noceat? Cūq; ille nil respōderet, scholasticus subjūxit. Adjuro te per Deū viuum, qui judicatur⁹ est viuos & mort. & sęc. per ignem: vt dicas mihi hujus interrogationis veritatē. Ad quod dęmon respōdit. Nihil est in Ecclesia, quod tantū nobis noceat, quod sic virtutes nostras enervet, qūo frequens cōfessio. Quando n. homo in peccatis est, peccatis dico mortalibus, omnia ejus mēbra ligatā sunt, & nō potest se mouere. Cùm verò peccata eadem confitetur statim liber est: & mobilis ad omne bonum. quo audito doctor ille bonus, & crucis Christi fidelis prædicator, lętus expirauit. A. De confessione non dubito, quin valde sit bona: secundùm ꝙ tertiæ Distinctionis plurima probant exempla. C. De morte justorū hæc dicta sufficiant: de qui-

bus etiam in superioribus multa exépla redundant, quæ recapitulare supersedeo: quia ad mortes malorũ festino. Quàm miserè, quàm horribiliter moriantur vsurarij, auari, pecuniosi, dolosi, superbi, ꝓdones, homicidę, cótentiosi, luxuriosi, vitiisq; similib⁹ subjecti, q̃ Apostol⁹ appellat opera carnis, quibusdá pandá exéplis. Galat. 5.

Caput XXXIX. *De vsurario Metensi, cui consepulta crumena cum denarijs.*

IN ciuitate Metensi, sicut mihi narrauit Abbas quidam Ordinis nostri, vsurari⁹ quidam defunct⁹ est, avarus nimis. Qui cùm moriturus esset, supplicauit vxori suæ, vt crumenam denarijs refertam juxta se poneret in sepulchro. quod cùm illa fecisset, quantò secretiùs potuisset, tamen latere non potuit. Accedẽtes aliqui, sepulchrũ latenter aperuerunt: & ecce duos ibi conspicantur bufones, vnũ ex ore crumenæ, alterum in pectore. Ille denarios ore de crumena extrahebat: iste suscipiens extractos, cordi ejus immittebat: ac si dicerent. Nos pecunia satiabim⁹ cor tuũ insatiabile. quibus visis illi timore perculsi, terram reiicientes fugerunt. quid putas animã hujus pati in inferno à vermib. immortalibus: si tam horrẽda in ejus corpore demonstrata sunt in sepulchro? Non minùs horrendũ est, quod sequitur.

Caput XL. *De vsuraria, quæ mortua denarios numerantes imitabatur.*

IN villa Frechene, quæ ad vnum milliare distat à Colonia, quædam morabatur, Iutta nomine, moribus quidé satis cóposita, sed vsuraria. De quo vitio cùm sępius argueretur à Suppriore nostro Gerlaco, qui tunc temporis Ecclesiam dictæ villæ regebat: emendationem quidé ꝓmisit, sed non seruauit. Tandem in peccatis suis mortua est: & propter timorem corporis, ne fœteret, posita super terram. Et ecce diabolus manus ejus & brachia mouit, ad instar numerantis pecuniá. Missum est pro Gerlaco, vt diabolũ à vexatione corporis exorcismis cohiberet. Quod cùm fecisset, corpus quieuit: & cùm adjurare cessaret, illud non cessauit, nũc crura, nunc manus mouendo. Tunc tollens aristas, aquæ benedictæ intinxit, & ori ejus immisit: quæ illas auidissimè masticare cœpit. Tandé tollens stolam cum exorcismo, collo ejus circũligauit: sicq; dæmones ab ejus corpore cópescuit. Erat ibi tempore eodé rustic⁹ quidá, qui dicebat sacerdoti. Sciatis dñe, ꝙ diabolus in hac nocte stupẽda operabitur in hoc corpore. Referam n. vobis simile, ꝙ cótigit tépore pueritiæ meæ. *Caput* XLI. *De vsuraria, cujus anima à dæmonibus specie coruorũ euulsa est.*

FVerat in Bacheim villa ꝓxima famosa quædam vsuraria. Hæc cùm moritura esset, cãpum totum corvis ac cornicibus vidit repletũ. Et clamauit fortiter: ecce modò appropinquant foris ad me. Et adjecit: ô vui, ô vui, modò sunt in tecto, modò in domo: modò pectus meũ laniant, modo animam meam extrahunt: sicque cum vlulatu efflauit spiritũ, à dęmonibus ad inferos deducendum. Qui eadé nocte corp⁹ de feretro multis qui aderant videntibus tollentes, vsq; ad tectum leuauerunt: & cùm trabi impingerent, juxta limen ostij illud cadere sinentes confregerunt. Extincta sunt luminaria, fugerunt homines, mane in jam dicto loco corpus reperientes: quod bestiali sepulturæ tradiderunt.

Caput XLII. *De vsurario, qui moriens denarios masticauit.*

IN diœcesi Coloniensi ante paucos annos miles quidam defunctus est, nomine Theodericus, vsurarius admodũ nominatus. Hic tandé infirmatus, materia ad cerebrũ ascendente, factus est phreneticus. Qui cùm quotidie dentes & os moueret, dixerũt ei ministri sui. Quid comeditis dñe? Respondit ille: denarios ego mastico. Visũ ei fuerat, ꝙ denarios ori ejus dęmones infunderét. Nó possum, inquit, sustinere dęmones istos: portate me ad monasteriũ Rode, boni illic homines sũt, fortè auxilio illorũ ab his diabolis liberabor. Quò cũ delat⁹ fuisset, clamauit: reportate me: plures n. hic dęmones video, q̃ in domo mea. Erat enim de villa Vurme,

Sic miser relatus, & à dæmonibus agitatus, expirauit: quàm execrabile vitium sit vsura, in suis tormentis multis ostendens. Quidá dixerunt, se in ore & in gutture ejus denarios vidisse. A. Bene Apostolus auaritiam idolorum appellat seruitutem, cui sic dæmones famulantur. C. Auaritia heu! non solùm in sæcularibus, sed etiá in personis Ecclesiasticis regnat, eique famulantur.

Ephes. 5.

Caput XLIII.

De morte Vualteri clerici, dispensatoris Præpositi Bunnensis.

LVtharius Præpositus Bunnensis clericum habebat nimis avarum, Monasteriensis Ecclesiæ Canonicum. Et quia ex ejus consilio idem Præpositus pendebat, multam pecuniá Valterus congregauerat. Qui cùm moreretur, nec vnú quidem denarium pro anima sua legauit. In ipsa hora mortis ejus Godefridus Ecclesiæ sancti Andreæ in Colonia Canonicus, coram domino suo Adolpho, tunc maioris Ecclesiæ Decano, & postea Archiepiscopo, in porta dormiuit. Cui talis visio ostensa est. Visum est ei, quòd prædictus Valterus pecuniá de magno cumulo in tabula numeraret, & quòd dęmon ex altera parte in Æthiopis effigie residés, illi⁹ cóputationem diligentissimè consideraret. In ipsa computatione Valterus frequenter de ipsa pecunia aliquid furtivè vesti propriæ submisit. Qua numerata dęmon in hæc verba prupit. Cóputat argentum Valterus: subtrahit illud. Deinde manibus complosis cum multo cachinno subjecit. Plusq̃ ducentas subtraxit Valtero marcas: sic enim ex quadá superbia vocari solebat. Excitans dominum suú Godefridus, quid videret, recitauit. Et compertum est, quòd eadem hora expirauit. Præpositus verò omné illius pecuniam tulit: asserens, illam suam fuisse.

Vualterus aliàs Vualtero dictus.

Caput XLIV. *De morte Godefridi Canonici S. Andreæ in Colonia.*

GOdefridus verò non minùs miserè defunctus est. Erat siquidem auar⁹ valde: & magná in curia pecuniam collegerat. Die quadam tempore Philippi Regis Romani magnú in domo sua debitorib⁹ domini sui fecerat conviuium, ex pecunijs ejusdé Philippi, quas Adolpho pro coronatione dederat, illis accómodata restituere proponens. Ante enim quàm de eodem conviuio gustasset, apoplexia tactus obmutuit: & sine confessione atque sacra cómunione spiritum exhalauit. Post cujus mortem cuidá Sacerdoti talis de eo visio ostensa est. Vidit eum Coloniæ ante monetam incudi impositú: quem Iacobus Iudęus, imò Iudæorum Episcopus, cui fuerat familiaris, malleo extendit vsq; ad denarij tenuitatem. Et bene concordabat pœna culpæ: fuerat enim magister monetæ, & monetariorú socius: & quia multá ibi cógregauerat pecuniam, luere ibidem visus est auaritiæ pœnam. Quæ de morte Hermanni secundi Decani in Colonia percepi, non tacebo.

Auarus incudi impositus & tudi

Caput XLV. *De morte Hermanni secundi Decani in Colonia.*

ERAT ibidem Hermannus, homo multú auarus, & amator pecuniæ. Accidit ante hoc biennium, vt canonicus quidam Bunnensis Vvinricus nomine, cognomento Steupel, moreretur. Qui statim post mortem Ervuino majoris in Colonia Ecclesię canonico in somnis apparens, ait. Rogo te, vt ad dié meum venias, ante capellam S. Nicolai. Quod cùm Ervuinus renueret, sciens eum mortuú, subjecit ille. Peto, vt hoc ipsum dicas secundo Decano, quia dies erit octauo die. Ille evigilans, & de visione satis admirans, quid viderit, vel quid Vuinricus mádauerit, mane Decano recitavit. Qui statim visum intelligens, respondit. Ego satis timeo, quòd diem ejus cito obseruare debeá: quia homo senex sum & debilis. Statim eadem die pejus cœpit habere, ita vt prędicto die moreretur. quod vbi cóperit Ervinus, timens, quia & ipse moriturus esset, cœpit se per confessionem atq; sacrá cómunionem ad mortem præparare. Ad quem major Prępositus. Cras in conué-

tu dicite ei Missam solénem,& sepelite: sicque satisfacietis petitioni ejus. Quod ita factum est,atq; juxta capellam prędicti Confessoris ab eo sepultus. Adhuc idē Ervuinus viuit: à cujus ore audiui quę dicta sunt. Inter auaros pœnas solvent etiā advocati,qui modò salaria pinguia recipiunt, & causas subvertunt.

Caput XLVI. De Legista, cui morienti lingua diuinitus subtracta est.

NArrauit mihi ante paucos menses aliquis sacerdos de Saxonia,dicēs. Nuper in terra nostra quidam Decretista nominatus mortuus est. Qui cùm hiaret, lingua in ore defuncti non est inventa. Et meritò linguam perdidit moriens,qui illam sæpe vendiderat viuens. A. Simile dixisse te recolo,de Henrico Ratione in Distinct. 6. cap. 28. C. Recordor nunc cujusdā verbi de hujusmodi aduocatis ironicè dicti. Eodem tēpore,quo jam dictus Henricus obiit, mortuꝰ est & magister Falco Treuerensis,mortui sunt & plures nobiles terrę. Rectè,inquit quidā canonicus,faciunt nobiles isti,quòd morientes secū ducunt advocatos istos:erūt enim eis necessarij. A. Non ibi valebit Saxo, neq; Ratio: quia sine lingua,sine clauso ore,verba minimè formātur. C. In illo diuino examine,vbi aperti erunt libri,& Ierusalem scrutabitur in lucernis,nullus advocatorū neq; pro se,neque ꝑ alijs,assignare poterit aliqua falsa loca ex Legibus,siue Decretis. Et hæc dicta sint de auaris. De dolosis verò,cui conjuncta est auaritia,aliqua subjungam exempla. *Ironia de aduocatis.*

Caput XLVII. De rustico,qui moriens vidit capiti suo lapidē ignitum imminere.

IN diœcesi Coloniensi, villa Budde,rusticus quidā fuit, Henricus nomine. Hic cùm morti ꝓximus esset,lapidem grandem & ignitum supra se in aëre pendere conspexit. Ex cujus ardore cùm æger nimis æstuaret,voce clamauit horribili. En lapis capiti meo imminens totum me incendit. Vocatus est Sacerdos: confitetur, sed nihil profuit illi. Recogita,inquit,si aliquem lapide isto defraudaueris. Ad ꝙ verbū ille in se reversus ait. Recordor,me eūdem,vt agros meos ampliarem, in alienos terminos transtulisse. Respòndente Sacerdote, hęc est causa, ille culpā confitetur: satisfactionem pollicetur: sic à terribili visione illa liberatur. *Pœna rapacitatis.*

Caput XLVIII.

De rustico, cui morienti diabolus palum igneū in os mittere minabatur.

SImile contigit in villa,cui Recheim vocabulum est. Cùm rusticus quidam ibi moriturus esset,diabolus assistēs,palū igneum ori ejus immittere minabatur. Ille culpam non ignorans,quocūq; se vertebat, semper diabolum cum palo præsentem habebat. Palum siquidem ejusdem quantitatis & formę de agro suo in agrū cujusdam honesti militis ejusdem villæ,Godefridi nomine,transtulerat, sibi addendo,ꝙ illi subtraxerat. Ad quē cogente jam dicta necessitate suos misit,a blata restituere promisit:per quos vt reo ignosceret,supplicauit. Quibus respōdit miles. Non ignoscam: sinite filium mulieris bene torqueri. Iterū terretur, vt priùs, iterum nuntios mittit: sed veniā non consequitur. Tertiò eis cum lacrymis venientibus & dicentibus,rogamus vos,domine,intuitu Dei,vt vestra recipiatis, & misero culpā remittatis: qvia mori non potest,nec viuere licet. Respondit. Modò bene vindicatus sum: modò remitto. Ab illa hora terror omnis diabolicus cessauit. Ex his exēplis satis colligitur, quòd secundū qualitatē culpæ,etiā Deus formet qualitatē pœnæ. Audi nūc,ꝙ te tuiq. similes cōsoletur. De diuitibus & sꝑbis. *Alterius rapacis pœna.*

Caput XLIX.

De Clerico mortuo, qui se judicatum & damnatum publicè declarauit.

FVit in regno Francorum clericus quidam nobilis & diues: quæ duo sæpe hominē extollunt, multisq; vitijs subiiciunt. Qui cùm mortuus fuisset, & in feretro positus, multitudine populi circūsedente, tam ex clericis quàm ex laicis: ipse se erexit,cunctis audientibus in hæc verba prorumpens. Iustus Iudex judicauit, judicatum condemnauit, condemnatum tradidit in manus impiorum. Quibus dictis se reclinans iterum, non obdormiuit: sed de requie transiit ad laborem, de delicijs ad miseriam.

Caput L.

De clerico moriente, qui se tubam infernalem audivisse testabatur.

IN eodem regno alius quidam clericus fuit: & ipse vitiosus valde, sicut superior. Qui cum admonitus fuisset ab amicis de confessione, essetque ei allatum corpus Domini à Sacerdote, accipere noluit: vertensque se ad parietem, sic ait. Tuba canit apud inferos, eamus hinc; sicque expirans, tubam secutus est infernalem. *Apollon.* Si sic Deus execratur diuitias atque superbiam: puto quòd valde puniat blasphemiam. *Cæsar.* Valde Deus punit quandoque illud vitium, etiam in infidelibus: sicut nuper didici ex relatione cujusdam monachi Villariensis: qui circa hæreticos Albienses cum Domino Conrado Cardinali satis laborauit.

Caput LI. *De morte Comitis Fulkensis ob blasphemiam occisi.*

COmes Fulkensis hæreticus & hęreticorũ coadjutor, cùm vltimum castrum suum rehaberet, in tantam erupit blasphemiã, vt diceret: velit nolit Deus, velit nolit Romana Ecclesia, & omnes Sancti, ego terram meã rehabebo. Moxq; de equo cui insidebat ruens, horribiliter torquebatur: & cùm à militib⁹ esset eleuatus, denuo ruit, pœnam solvens superbiæ. Reductus verò in domũ suam, primùm torqueri cœpit in pedibus, deinde in cruribus, postea in pectore. Et cùm ei relictum fuisset officiũ linguæ, si fortè pœnitere vellet, ipsamque confessionem prorsus contemneret: circa quatuor menses à die qua percussus est, impœnitens expirauit. Hæc de diuitijs, superbia, atque blasphemia dicta sint. Quãta verò pœna prædonibus præparata sit, finis vnius ostendat.

Caput LII. *De Ioanne Dano, qui diabolum in morte vidit.*

CIrca illud tempus, quo Philippus Rex inimicabatur Coloniensibus, propter Ottonem, satelles quidã, Ioannes nomine, cognomĩto Danus, prouinciã deprædatus est. Hic cùm post multa mala moriturus esset, diabolus morienti nimis importunus fuit. In cujus aspectu pallens ac tremens, ad circumstantes clamabat. Date mihi gladium, vt repellã à me hunc, qui infestat me, virum nigerrimum. Dicentibus eis, neminẽ hic videmus, invoca Deum, miser ille desperatus respondit. Quid mihi posset prodesse, si modò illum invocarem? Multũ, inquiunt. Tunc ille, Deus, si potes, adjuua me: sicq. expirauit. Et satis timeo, quod modicùm ei ꝓfuerit tam infirma & tam extorta invocatio. *Caput* LIII.

De seruo Episcopum se simulante, quem canes lacerauerunt.

EOdem tempore servus quidã, aliquando cursor Ottonis Archidiaconi Leodiensis, officium suum deserens, multitudini prædonum, quæ rutta vulgo dicitur, se associauit. Inter quos Episcopum se nominans, & Episcopum per infulã repræsentans, sociis facere consueuerat peccatorũ absolutionem. Die quadã duobus ex eis videntibus duos canes Dominus ei immisit: à quibus totus laceratus & extinctus, pœnã solvit deprædationis atq; irrisionis diuinorũ sacramentorum. Quia prędam homicidia frequenter sequũtur, aliqua tibi ꝓferam exẽpla de morte miserabili homicidarum. *Caput* LIV.

De morte Bernardi Monasteriensis, qui sororium suum occidit.

VIx duo anni elapsi sunt, quòd ciuis quidam Monasteriensis defunct⁹ est. Hic cùm domũ & pecunias multas filio suo dimisisset: ille luxuriosè viuendo cum meretricibus & in tabernis, omnia sua mobilia consumpsit. Domũ verò sororio suo vendens & abiens, pretiũ ejus in brevi dilapidauit. Necessitate cõpellente ad eumdem suum sororium rediens, ab eo tum ꝓpter vxorem, tum propter venditã possessionem, detentus est. Quem cùm primùm honestè satis ac deinde negligẽtiùs tractaret: ille ex indignatione eum deserens, domum venditam repetiuit, se circunventum conquerens. A quo cùm nihil per justitiam siue per minas obtinere posset, bipenni illum in medio foro occidit. Mox in Ecclesiam sancti Pauli fugiens: clericis cantantibus clamare cœpit. Vos Domini, defendite libertatem vestram: quod & fecerunt. Venientes ad eum viri honesti in fide sua educere vo-

voluerũt: volentes inter ipsum & occisi amicos componere, miserti illius. Quod cum primum acceptasset: mox habito secum consilio respondit. Non egrediar, absoluti sitis à pollicito juramento. Quem post paululum vnus ex sodalibus vocans, ait. Exi Bernarde, exi, vinum optimum venditur in tali taberna. Quos secutus, post modicum proditus est & captus. Requisitus, cur exisset de Ecclesia, respondit. Ita mihi ardere videbatur pauimentum sub pedibus meis: vt sustinere non possem. Posito eo in rota, cùm mane scholares ad eũ venissent, & dicerent, Bernarde, viuis adhuc? fuerat enim literatus: respondit. Adhuc viuo: moxq; subjecit. In nocte transacta campum istum plenum vidi dęmonibus. Nullum tamen signũ vel verbum pœnitudinis ab eo audire vel videre potuerunt.

Caput LV. *De latronibus Coloniæ in rotis positis.*

CVM tempore quodam tres latrones juxta Coloniam totali pœna plexi fuissent, ego altera die cum cęteris scholaribus accurrens, quæ ab vno illorũ, qui adhuc viuebat, dicebantur, audiui. Requisitus, qua hora mortui fuissent socij sui, respondit. Hac nocte, quando mortuus est iste, qui juxta me sedet, totus campus corvis fuerat repletus. Quos dęmones intelleximus, in specie corvorum animæ egressum expectantiũ. Et cùm hęc miser ille vidisset, nec vna quidẽ vice nobis audientibus Deum inuocauit: nihil habens contritionis. Ex quo colligitur, ꝙ ij, qui malè viuũt, sępissime malè finiunt: indigni misericordia, tam in pręsenti, q̃ in futuro. Quàm crudele peccatũ sit sanguinẽ fundere, & dissensiones fouere, pręsens est exẽplum.

Caput LVI. *De rusticis, qui in sepulchro contendebant.*

IN Episcopatu Coloniẽsi duæ generationes rusticorũ inimicitias mortales exercebãt. Habebant autẽ duo capita, duos videlicet rusticos magnanimes ac superbos; qui semper noua bella suscitabant: suscitata fouebant: nullam fieri pacẽ permittebant. Diuino nutu factum est, vt ambo vno die morerentur. Et quia de vna erant parochia, nomine Nuenkirchem, quia sic Domino placuit, qui ꝑ illos dissensionis malũ ostẽdere voluit, in vna fossa corpora eorũ sunt posita. Mira res & inaudita: cunctis qui aderant videntibus, corpora eadẽ dorsa verterunt ad invicem: capitibus, calcibusq;, ipsisque dorsis, tam impetuosè collidentibus, vt caballos indomitos putares. Mox vnũ extrahentes, remotiùs in alio sepulchro tumulauerunt: & facta est rixa eorũdem mortuorũ causa pacis & concordiæ viuorũ. A. Puto, animas eorum magnã habuisse in inferno rixam. C. De hoc quęstio nulla est. A. Si Deus sic discordias, rixas, & iras, punit in sęcularibus: puto, quòd eadem vitia plurimũ abhorreat in personis claustralibus. C. Hoc vno tibi ostendã exẽplo.

Caput LVII. *De subita morte Conuersi conspiratoris.*

NON est diu, quòd in quadam domo Ordinis nostri ędificiũ quoddã ad vsus monachorum factum est. Quod quidam conversorum videns & invidens, diabolo cor inflãmante, aliquos ad dejectionem ejusdẽ operis incitauit. Qui cùm venissent cum instrumentis suis ante refectorium monachorũ, author tantæ conspirationis corruit & expirauit. Quo viso cæteri valde timentes, cum multa festinatione & humilitate venerunt ad pedes Abbatis, peccatum suum confitentes, à quo pœnitentiã susceperunt. Corpus verò conspiratoris in campo sepultum est. Postea ad petitionem conuersorum, sicut nobis retulit Abbas noster, qui audiuit, prædictus Abbas petiuit veniam in Capitulo generali, vt liceret ei corpus projectum ponere in cœmeterio: sed non recordor, vtrũm fuerit ei concessum, vel negatum. Referam tibi nunc aliqua exempla de vitio luxuriæ: quæ luxuriosos satis queant terrere.

Caput LVIII.

De morte canonici qui velatam sanctimonialem stupraverat.

APVD Trajectum inferius ante annos paucos, sicut mihi retulit ejus concanonicus, clericus quidam defunctus est, qui sanctimonialem corruperat. Vt autem Christus ostenderet quàm gravis sit culpa, ipsius sponsam violare: tale signum in defuncti genitalibus posuit, quòd cunctis qui videre vel audire poterant, esset terrori. Nolo autem illud exprimere, parcens verecundiæ feminarũ: quæ fortè lecturæ sunt quæ conferimus. Caput LIX.

De morte puellæ, in cujus sepulchro canes se invicem mordebant.

IN Villa quadam diœcesis Coloniensis, quæ Lurheim dicitur: puella quædam cujusdã honestæ matronæ ancilla ante aliquot annos defuncta est. Satis enim erat luxuriosa: satis vaga, & valde sæcularis. Nocte quadam in somnis ante tribunal Christi rapta est: in cujus conspectu vidit Angelos, Apostolos, Martyres, & reliquorum ordinum sanctos infinitos. Animabus in medium deductis, illę ad gloriam, istę ad supplicia judicabantur. Cumque hæc ancilla videret, & tremeret accusante conscientia: manus suppliciter ad judicem tetendit. Cujus ille misertus: ait. Quid me oras? Da mihi minimum digitum tuum: & dabo tibi manus meas. Ac si diceret. Da mihi modicam fidem, quod te de tuis vitijs emendes: & ego dabo tibi gratiam meam. Sicque euigilauit. Quæ cum visum retulisset cuidam religiosæ matronæ, nomine Aleydi, quæ adhuc superest, de villa Guizemnich, respondit illa. Misera, emenda vitam tuam: satis cõmonita es. Illa primum quidem timuit: sed timor idem citiùs cessauit. Cumq; vt priùs vitijs pristinis subjaceret, admonitioni flagella adduntur. Nam cùm post acerrimas infirmitates expirasset: & nudata super aream tecta tantum linteamine posita fuisset: duo canes ante domum in curia se momorderunt. Supervenerunt tertius & quartus, deinde omnes canes villæ; qui se invicem mordendo domũ intrantes, linteamen superpositum abstrahentes, dentibus suis comminuerunt. Qui vix à rusticis fustibus expulsi sunt. Cadauere vero sepulto, canes fugati redeũtes, super ejus tumulum interrupta bella renouauerunt. Timeo enim, quod anima illa modicum habuerit pacis, sicut multi interpretati sunt. Et quia mulieres sæpè hujusmodi magicis insistunt artibus, vt vehementius possint amari, contra idem vitium satis horrendũ tibi proferam exemplum. Caput LX.

Christus parũ petit, multum reddit.

De muliere maga, quam dæmones transferebant.

IN Hallo villa diœcesis Trajectensis, femina quædam misera die quadam pedes suos pelui imponens, & extra illam retrorsũ saliens, sic ait. Hic salto de potestate Dei in potestatem diaboli. Quam diabolus mox rapiens, & in aëra sustollens, multis qui aderant in villa, siue extra villam, videntibus, vltra altitudines nemorum transtulit, ita vt vsque in hodiernum diem nusquam compareret. Hæc mihi de malè viuentibus & malè morientibus comperta sunt. De ijs verò, qui bene videbantur vixisse, nec tamen bene consummati sunt: vnum tibi referam exemplum, quod nuper audiui. Caput LXI.

Magæ impietas punita.

De hospitalario qui seipsum in aquis suffocauit.

HOc annno cum Abbas noster iret ad Capitulum generale: juxta Firriacum à quodam hospitalario tam ipse quam Abbas de Scivenu caritatiuè satis suscepti sunt. Comedentibus eis idem hospitalarius, erat enim hospitalis magister, sedebat ad latus Henrici Cellerarij nostri. Qui post prandium dicebat jã dicto Abbati. Est vobis notus iste? Est, inquit, homo bonus est & Religiosus. Respondit Henricus. Credite mihi, in malo statu est: iam enim in mensa visum

habuit

habuit infernalem. Mane verò Cellerario dicente Missam: Abbas, nescio quo instinctu, sicut ipse nobis referebat, nihil aliud per totam Missam orabat, nisi hoc, da mihi, Dñe, bonum finem. Eadē nocte prefatus hospitalarius ad vicinum flumen sol⁹ vadens, vestes exuit, & de ripa in aquas saltauit. Et cùm ibi mergi non posset, altiùs ascendit, locum pfundiorē quærens. Vigiles de castro videntes hoc, clamabant. Bone homo, non est tempestivū tali hora balneari. Erat n. nox Natiuitatis Dominæ nostræ. Quid plura? Miserrimus de littore se præcipitans, limo profundi infixus est, atq; submersus. Et territi sunt valde audientes hec: scientes, hominē plusq̄ triginta annis pauperibus seruiuisse. Simile contigit cuidā conuerso in Ordine nostro, qui pro sanctissimo viro ab omnibus habebatur. A. Satisfactū fateor interrogationi meæ: sed adhuc vnum est, q nosse vellem. Quidā putant, mortem esse personam: quibus concordat, quòd mors in specie hominis cū falce in picturis reprçsentatur. C. Huic fabulæ consentiunt Iudæi: qui dicunt, vnum esse Angelū, à quo interficitur omne gen⁹ humanū. Trahunt autem auctoritatē ab eo loco, vbi per Angelū pcussa sunt primogenita Ægypti. Quid autē sit mors, satis dictum est in c. 1. hujus Dist. Referā tibi tamē aliqua, occasione tuæ interrogationis, vnde satis mireris.

Caput LXII.

Feminam agonizantem mors deserit, & clericum inuadit.

MAtrona quædā nobilis in Episcopatu Coloniensi, sicut veraciter audiui, ante annos paucos infirmata est. Quæ cùm in extremis agere videretur, multęque matronæ, tam ex ordine nobilium atq; ministerialiū circumstarent, inūcta est. In vltima verò collecta vocans ad se cognatam suam, cùm tamē vix loqui posset, ait. Ne timeas, non moriar modò. Vidi enim mortē recedere à me, & invadere clericū istum: digito eum demonstrans. Mirum in modum in ipsa hora femina desperata cæpit meliorari, & clericus infirmari: adeo vt die octauo moreretur. A. In qua forma vidit mortē? C. Nescio. Si formam requiris, audi quod sequitur.

Caput LXIII.

De spectro, mortem duarum familiarum præsignante.

IN Episcopatu Coloniensi, villa, cui vocabulū est Stamheim, duo milites habitabant: ex quibus vnus Guntherus, aler Hugo vocabatur. Nocte quadam, cū jam dictus Gūtherus esset in partibus transmarinis, ancilla pueros ejus, antequam irent cubitum, ad requisita naturæ in curiam ducebat. Quæ cùm staret juxta illos, ecce species quędam mulieris in veste niuea & facie pallida contra ipsos vltra sepē respexit. Quæ cùm nihil loqueretur, & ancilla in aspectu ejus horreret: monstrū idem possessionem Hugonis, quæ proxima erat, adiens, vltra sepē illius prędicto modo respexit: deinde ad cœmeterium, de quo venerat, rediens. Post paucos verò dies infans Guntheri maior infirmatus, ait. Septimo die moriar: post alios septem dies morietur Dirina soror mea: deinde post hebdomadam morietur soror mea minor. Quod ita factum est. Post mortem verò infantum, mater & ancilla, de qua suprà dictum est, defunctæ sunt. Eodem tempore obijt Hugo miles, & filius ejus. Horum testis fidelis est Gerlacus Supprior noster.

Caput LXIV.

De spectro, quod Bunnæ de vno sepulchro exiuit, & aliud intrauit.

SImile cōtigit in Ecclesia Bunnensi. Tēpore quodam dictis vesperis cùm scholares in ipso crepusculo ludos exercerēt in claustro, viderūt de vno sepulchrorū in quib⁹ Canonici solent sepeliri, speciē quādam hūanę formæ egredi: q̄ super aliqua sepulchra deābulans, in quoddā sepulchrū se demisit. Post breve temp⁹ mortu⁹ est quidā canonicus, & in tumulo, de quo phātasma illud egresū est, positus.

Vn

Deinde post paucos dies alter canonicus in eadẽ Ecclesia moritur: & in loco, vbi ingressum fuerat, sepelitur. Christianus Bunnensis monachus noster eidem visioni interfuit. Hujusmodi visionibus quandoque futura præsignantur. A. Secũdùm hęc, quæ dicta sunt, beati, quos Domin' invenerit vigilantes. C. Occasionẽ hujus verbi referam, quod nuper audivi. *Caput* LXV

De monacho, qui expirauit, cùm legeretur Euangeliũ, Vigilate, quia nescitis &c.

IN Alna domo Ordinis nostri cùm Diaconus legisset Evangeliũ de Cõfessoribus, scilicet, *Vigilate: quia nescitis, qua hora dominus vester venturus sit*, verbis eisdẽ Matth. 24. completis quidam monachus in choro cecidit, & expirauit. Et timuerunt omnes, verborum Domini effectum considerantes. Vnde, fratres, quia nescimus, qua hora dominus noster venturus sit, vigilemus fide, vigilemus & opere: vt cùm venerit, & per mortem pulsaverit, cõfestim & læti aperiamus ei. Quod nobis pręstare dignetur Dominus noster Iesus christus: qui venturus est judicare viuos & mortuo, & sęculum per ignem, Amen.

DISTINCTIO DVODECIMA.

DE MORIENTIBVS.

CAPVT PRIMVM.

De pœnis & gloria mortuorum.

SICVT hora vndecima solem ad occasum trahit: ita duodecima eumdẽ concludit. Bene autem in Distinctione duodecima tractandũ de pręmiis mortuorum arbitror: quia die cõpleto laborantes in vinea remunerantur. Vnicuique hominum dies suus est pręsens vita: videat, qũo laborat in vinea, id est in Ecclesia. Dies hæc quibusdam brevior, quibusdã longior: quibusdã clarior, quibusdam obscurior efficitur. Dies hęc aliis est hiemalis, ijs scilicet, qui in infirmitate sunt & in angustijs: alijs æstiualis, eis videlicet, qui in gloria viuunt, & in delicijs: alijs verò vernalis, qui in flore sunt iuuentutis: nonnullis autũnalis, id est, eis, qui ętate matura põdere defluunt senectutis. Duo sunt loca ęternaliter à Deo præparata, in quibus labor diurn' remuneratur, cælũ scilicet & infernus. In cælo merces est justorũ: in inferno merces reproborum. De illo judex in fine bonis & Matth. 25. justis dicturus est. *Venite benedicti Patris mei: percipite regnũ, quod vobis præparatum est ab origine mundi.* De isto verò. *Ite maledicti in ignẽ æternũ, qui paratus est diabolo & Angelis ejus.* Quanta sit merces justorũ, quàm ineffabilis, quàm admirabilis, quàm Isa. 64. inenumerabilis: Isaias brevi sermone cõprehendit, dicens: *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ praeparasti diligentibus te.* De pœnis inferni, quæ innumerabiles sunt, nouẽ specialiùs notantur: quæ sequenti versiculo cõprehenduntur. *Pix, nix, nox, vermis, flagra, vincula, pus pudor, horror.* Hęc tormenta nouem fine modoq; carent. Est adhuc tertius locus post hanc vitã, quibusdam electis ad purgandũ deputatus, & à re purgatoriũ vocitatus. Hic temporalis est, durans vsq; ad diem Iudicij. Quãta verò sit futura gloria bonorum, siue pœna malorum: quib' etiam suffragijs juvari possint ij, qui in pœnis sunt purgatorijs: etsi non plenè, quod prorsus est impossibile: ex ijs tamen, quæ sequuntur, exẽplis, majora poteris perpendere. A. Primũ mihi ostendas tormenta reproborũ, deinde pœnas purgatorias bonorum, nouissimè gloriam & gaudium iustorum: vt sic collatio nostra cum lætitia finiatur. C. Quanta sint tormenta tyrannorum, exactorum, vsurariorum, adulatorum, fu-

Caput II. De pœna Lodeuici Lantgrauij.

LOdevicus Lantgravius maximus tyrannus fuit, de quo suprà dictũ est in Distinct. 1. cap. 34. Hic cùm moriturus esset, præcepit amicis suis, dicens. Mox vt mortuus fuero, cucullam Ordinis Cisterciensis mihi induite, & ne hoc fiat me viuente, diligentissimè cavete. Obedierunt illi, mortu⁹ est & cucullatus. Quod vbi miles quidam vidit: cõmilitones ironicè allocutus est, dicens. Verè non est similis domino meo in omni virtute. Quando miles erat, non habuit parẽ in actib⁹ militiæ. Factu vero monachus, omnibus factus est forma disciplinæ. Videte, quàm diligenter custodit silentiũ suum: nec vnum quidem verbũ loquitur. Anima verò ejus cùm educta fuisset de corpore, principi dæmoniorũ præsentata est: sicut cuidam manifestissimè reuelatũ est. Sedens idem tartaricus super puteum, & scyphũ manu tenens, hujusmodi verbis Lantgraviũ salutauit. Bene veniat dilectus amicus noster: ostendite illi triclinia nostra, apothecas nostras, cellaria nostra, sicq; eũ huc reducite. Deducto misero ad loca pœnarum, in quibus nihil aliud erat, nisi planctus, fletus, & stridor dentium, & reducto, sic princeps principẽ affatur. Bibe amice, de scypho meo. Ille valde reluctans, cùm nihil proficeret, imò coact⁹ biberet: flãma sulphurea de oculis naribusq; ejus erupit. Post hęc sic infit. Modò cõsiderabis puteũ meum: cujus ꝓfunditas sine fundo est. Amotoq; operimento eum in illũ misit, & remouit. Ecce, iste est puteus, in quo eũ cleric⁹ vidit, vt dictũ est d. 1.

Ironia militis de Lantgrauio.

Caput III. De pœna cujusdam Principis Alemaniæ.

NOn est diu, quòd alter quidã Princeps Alemaniæ mortuus est. Post cuj⁹ obitũ cùm quidam Sacerdos, cui multa bona fecerat, die noctuque lacrymis & gemitu Deo pro illius anima supplicaret, nescio quis sanctorum ei in oratione assistens, ait. Quare tantũ laboras pro homine hoc dãnato? Nihil enim illi ꝓdest, imò magis obest: eo ꝙ anima ejus in profundo inferni demersa est. Respondente Sacerdote, Domine, multa bona fecit mihi, multùm illi teneor: sanct⁹ subjunxit. Cessa pro eo orare, quia anno integro anteꝗ̃ sepeliretur, mortuus est: cujus corpus malignus spiritus loco animæ vegetabat. Fuerat idem Princeps tyrannus maximus, vir magnanimus, modicũ habens timoris Dñi. *Ap.* Non putaui, corpus humanum sine anima posse comedere, bibere, vel dormire. C. Simile legitur in vita S. Patritij Hibernensis Episcopi, de quodã homine, qui aurigam ejus occidit: in cujus corpore diabolus multis annis pro anima habitans, cùm ad nutũ sancti exiisset: corpus corruit, & in pulverem redactum est. Item simile audiui à monacho nostro Gerardo, quondam Bunnensi Scholastico.

Dæmon corpora mortua assumit.

Caput IV.

De clerico, cujus corpus diabolus loco animæ vegetabat.

CLericus quidam tam egregiã & tam dulcem vocem habebat, vt audire illã deliciæ reputarentur. Die quadam vir quidam religiosus superveniens, & citharæ illius dulcedinẽ aure percipiens, ait. Vox ista hominis nõ est, sed diaboli. Cunctis verò admirantibus dæmonẽ adjurauit, & exiuit: cadauere mox corruente ac fœtente. Et intellexerunt omnes, idem corpus à dæmone diu fuisse ludificatũ. A. Non dubito, quin dæmones valde illorum animas torqueant, quorũ corpora in præsenti sic ludificant. C. Verum dicis. Nunc reuertamur ad tormenta tyrãnorum: quia hæc per occasionem dicta sunt.

Caput V.

De pœna Vuillelmi Comitis Iuliacensis.

IN villa Entenig, quæ in territorio Bunnensi est sita, miles quidã nobilis, Walterus nomine, habitans, erat tã domui nostræ, quàm Ordini satis obsequiosus

Hic cùm tempore quodā grauiter infirmaretur, solusque jaceret: diabolus illi ad pedes lectuli visibiliter apparuit. Erat autem, sicut ipse nobis retulit, facies eius ad instar simiæ disposita, cornua habens caprina. In cujus aspectu cùm terreretur, postea confortatus, ait. Quis, vel quid es: vnde venis, vel quid quæris? Respōdit monstrū. Diabolus sum, animam tuam tollere veni. Dicente milite, recede leccator, certè animam meam non tolles, Christo me cōmendo: subjunxit ille. Valtere, si mihi consenseris, hominiūque feceris, non solùm incolumitati te restituam: quin etiam super omnem ꝓgeniem tuam te ditabo. Respondit miles. Satis habeo, de diuitijs tuis fallacib' nō curo. Vnde verò tibi thesauri? Infra terminos, inquit, curiæ tuæ infiniti occultantur. Cū quo cùm miles jam loqui delectaretur, ait. Dic mihi, vbi est anima domini mei Willelmi Comitis Iuliacensis, nuper defūcti? Respōdit diabolus. Nosti castra vicina Wolkemburg & Drachinuels? Noui, inquit. Et ille. Per fidē meam tibi dico: si ferrea essent tam castra, quàm eorum montana, & in illo loco mitterentur, vbi anima Willelmi est: anteq̃ superciliū superius inferiori jungi posset, liquefierent. Quo dicto mox cachinnando subjunxit. Ardor iste balneum lacteum ei est. In futuro, quando corpus suum anima resumet, tunc primùm pœnā debitam recipiet. Requisitus de anima Henrici Comitis Seinensis, respondit. Certè nos illam habemus. De pœna tamen illi' nihil expressit. Adjecit etiam interrogare illū de patre suo. Ad q̃ respōdit ille. Viginti annis & vno illum habuimus: sed monocula illa, & calvus ille atq; pediculosus, qui in solario jacet, nobis eum abstulerunt. Monoculā vocauit vxorem eius: quæ pro anima ejus jugiter lacrymando, oculū vnum perdiderat: calvum dixit filium ejus Theodericū monachum nostrū, qui ad vidēdum germanū eodem tempore advenerat. Interrogatus verò de prędicta matrona, respondit. Verè nūquam potestati nostræ addicta est: eo quòd mulier bona esset ac sancta. Fratrem autem tuum Lambertum sic celauimus, vt nostrum jus evadere nō possit: (qui ante paucos annos defunct' est, vir avarus & pecuniosus.) Dicēte iterum milite: dic mihi, de quo loco venisti nunc ad me? respondit dæmon. Ego & socij mei eramus in exequijs cujusdā Abbatissæ nigri Ordinis, egressum animæ ejus pręstolantes. Tunc miles. Quot eratis ibi? Respondit dæmon. Nosti nemus in Cottinforst? Optimè, inquit, noui. Et ille. Non sunt tot folia in arboribus, quot illic fuim' congregati. Non est tā grandis silva in ꝓuincia nostra. Et quid obtinuistis ibi? Respondit. Heu! nihil: femina fuit religiosa: sed & Michaël Archangelus superveniens, cū fuste ferreo sic nos cecidit, & cędendo fugauit, vt dispergeremur, quēadmodum pulvis, qui à turbine impellitur. A. Si tot dęmones congregati sunt in egressu vnius animæ: constat, innumeros esse: quia per latitudinē mundi quotidie multi moriūtur. C. Licet maligni spiritus ita sint in vno loco, q̃ non in alio: attamen tam agilis sunt naturę, vt vno momento diuersa transeant spatia terrarū. Vel dici potest, quòd cum fortiori numero insistant justis morientibus, q̃ malis, de quibus certi sunt. A. Placet quod dicis. C. Requisit' etiā, si esset in obitu Gevardi Abbatis nostri, tunc recēter mortui, respondit. Non est tantū arenæ in littore maris, quot ibi fuimus: sed modicū ibi obtinuimus: quia pediculosi illi more porcorū in humo jacendo grunnientes non sinebant nos propiùs accedere. Habent ꝓterea domū quādam susurrij, (capitulū notās:) in qua omnia quæ delinquunt, nobis subtrahuntur. Et dixit miles. Quō stultissime, ausus fuisti ad obitū viri tam justi venire? Ausus, inquit. Ego pręsens fui vbi Dei filius expirauit, sedens super brachium crucis. Hoc verbū à dęmone prolatum, & à laico recitatum, maximè mihi fecit fidem dictorum, eo quòd in Glossa legatur super Tobiam. Dicente Valtero, quæ fuit portio vestra in Christi

Calor ignis inferni quātus sit.

Michael dæmones fugat

Dæmon morti Christi astitit.

morte, respōdit, nulla. Malo nostro illic venimus: quia virtute morientis turbati & exagitati, detrusi sumus in infernū. Mula alia cū dæmone, quoties sol⁹ erat cōferebat: q̄ postq̄ cōvaluit, recitauit. Vis nūc audire, qualis p̄dicti comitis finis fuerit, & pœna? A. Etiā. C. Infirmatus in castro suo Mechicke, pro quadā cōtumelia sibi illata venit Coloniā. Qui cùm rediret: in via defectū cordis incurrit, & ait. Oh, nūquam decætero videbo Coloniā. Cui in terra posito cū medic⁹ diceret, mortē esse in januis, subjecit. Consulo tibi, vt vxorem tuam recipias. Respondente illo, non faciam: supplicauit ei pro quodam milite, quem diu incarceraverat. Nequaquam, inquit, me viuente egredietur. Tunc medicus. Ergo ante diem crastinum egredietur. Quod ita factum est. Cum verò moriturus esset, in sinu cujusdam matronæ, quam viro proprio tulerat, jacebat. Cui cùm illa diceret, Dn̄e, quid faciam post mortem vestram: respondit. Iuveni nubere debes militi. Hæc ei verba vltima fuere. Eadem nocte, sicut mihi retulit quidam Ordinis nostri, sanctimonialis quædam sancti Mauritij in Colonia in loca pœnarum transposita est. In quibus puteum magni horroris, igneo tectum operculo, inter flammas vidit sulphureas. De quo cùm suum ductorem interrogasset: respondit ille. Duę tantum animæ in illo sunt, anima videlicet Maxentij Imperatoris, & anima Willelmi Comitis Iuliacensis. Mane visum recitans, cùm eadem die rumor insonuisset Coloniæ de morte ejusdem Comitis, visionem veram fuisse intellexit. *Apollo.* Miror, qua de causa sociatus fuerit Maxentio in pœnis tot annis interpositis: & tot tyrannis ante ipsum defunctis. *Cæsar.* Propter consimilem culpam. Iustum fuit, vt qui pares fuerunt in culpa: conformes fierent in pœna. Vtriusque vitam noui: Maxentij ex lectione, Willelmi ex multorum relatione. Vterque tyrann⁹: vterque supra modum luxuriosus. Sicut legitur in chronicis, nulla fuit in vrbe Roma, siue extra Romam, matrona tam nobilis, tam pudica, dummodo oculis Maxentij placeret: quin de domo mariti sublatam corrumperet. Similia faciebat de virginibus & viduis. Viderunt ista viri, & ingemuerunt: parentes, & tacuerunt. Tanta erat illius crudelitas: vt cum nimio cordis dolore afficerentur, tristitiam tamen dissimularent. Tanta eius extitit tyrannis, vt passim Senatores, ciues, milites, occideret, de quibus habebatur suspicio. Willelmus verò non ijs dissimilia operabatur: etsi non pari potestate, non tamen impari voluntate. Sicut audiui, ita deditus erat luxuriæ & incestui: vt vix aliquem haberet ministerialium, cujus vxorem aut filiam non attentaret violare: nullam habens differētiam inter matrem & filiam, inter legitimam & absolutam. Quantæ fuerit in subjectos siue comprovinciales crudelitatis: omnis nouit Episcopatus Coloniensis. Maxentius vxorem propriā occidit: iste inclusit. Ille persecutus est Ecclesiam, multos pro fide occidendo: iste tēpore schismatis Romani imperij persecutus est sedi Apostolicæ obedientes: Sacerdotes de suis sedibus eijciendo, quosdā mutilando, & bona Ecclesiarum diripiendo. Hec acta sunt temporibus Innocentij Papæ. Anno præterito quidam canonicus Aquensis retulit mihi de eodem Vuillelmo visionē satis terribilem. Post mortem, inquit, suam cuidam inclusæ, cui bene fecerat, visibiliter apparens: vultu liuido ac macilento ait. Ego sum miser ille Vuillelmus: quandoque comes Iuliacensis. Quem cùm illa interrogasset de statu suo: respōdit. Totus ardeo. Et cùm leuasset vestem vilissimam qua indutus videbatur, mox flamma erupit: sicque cum ejulatu disparuit. Huic adhuc viuenti Deus, qui misericors est, vt eum à peccatis reuocaret: aliquid gloriæ suæ ostendit. In die quadam Natalis Domini in canone prioris missæ voces dulcissimas cum melodia suauissima quasi in cœlo eum audire permisit. Qui mox interrogans Dn̄m Engil-

Mors Comitis Iuliacēsis

Deus impio gloria specimen exhibet.

bertum, tunc majoris ecclesiæ in Colonia Prępositũ, nunc Archiepiscopum, si voces easdẽ audiret, & ille se audiuisse negaret, ampliùs mirabatur. In Canone verò secundæ Missæ, necnon & tertiæ, easdem voces, quæ diuersæ erant ętatis, audiuit. Cùm hæc recitata fuissent dõno Hermanno Abbati Loci sanctæ Mariæ, Comitẽ adijt: ex ore ejus, quæ dicta sunt, audiens. Invocauitq; idem Comes Deũ, nihil se mentiri: hęc addens cum juramento, quia si adhuc semel mihi talia concederetur audire, omnibus meis paratus essem abrenuntiare. Modicũ tamen cælestis hæc cõsolatio illi profuit: peccatis ejus maximis impedientibus. Puteus, in quo missus est Comes iste, ad memoriam mihi reuocat pœnam cujusdã mali sacerdotis.

Caput VI.

De pœna Sacerdotis, cujus animam parochiani sui agitaverunt in puteum.

ERat in quadam villa Sacerdos quidã miserrimus: luxuriæ & comessationib⁹ vacans, animasque sibi cõmissas omnino negligens. Qui cùm mortu⁹ fuisset, parochiani sub eo defuncti saxis cõprehensis in locis infernalibus illũ arctare cœperunt, & dicere. Tibi cõmissi fuimus, tu nos neglexisti: & cùm peccaremus, neq; verbo neque exemplo nos revocasti. Tu occasio nostræ damnationis fuisti. Quẽ cùm agitarent, lapides post eum mittendo, ille in puteum cadens, nusquam comparuit. Hęc cuidam religioso de illo sunt ostensa.

Caput VII *De pœna Scolteti, qui missus est in Vulcanum.*

TEmpore quodam Suevis quibusdam peregrinationis gratia ꝓfectis Ierosolymam, cùm in reditu nauigarent juxta montem Vulcanum, cujus perpetua sunt incendia: voces hujusmodi de illo resonuerunt. Bene veniat, bene veniat amicus noster Scoltetus de Kolmere: frigus est, ignem ei copiosum præparate. Illi personã cognoscentes, diem & horam notauerunt: & cùm ad propria rediissent, eũdem Scoltetum die & hora eadem defunctum repererunt. Tunc accersientes ejus vxorem, quid audierint, indicauerũt. Quib⁹ illa respondit. Si sic res se habent, dignum est, vt illi succurram. Moxq; omnibus relictis loca circuiuit Sanctorum: eleemosynis & orationibus pro anima illius Deo supplicando.

Vulcanus Mons, perpetuò ardens

Caput VIII *Item de Scolteto de Leggenich, qui in eũdem montem missus est.*

ALio tempore quidã Flamingi cùm mare transirent, de eodem monte Vulcano vocem hujusmodi audierunt. Bonus amicus noster Sivardus huc venit: suscipite illũ. Qui cum multo stridore missus est in Vulcanum. Et ipse Scoltetus fuerat in Leggenich. Illi notantes tempus & nomen personæ, reuersi villam jam dictam intrauerũt: & cùm de Scolteto requirerent, eũ eadem die & hora, qua vocẽ audierũt in mari, obiisse repererunt. Nã & ipse homo pessimus erat, sicut superior.

Caput IX.

Item de Brunone de Flitert, in eũmdem Vulcanum misso.

SImile est, ꝙ sequitur. Cùm tempore quodã Conradus Sacerdos de Rimkasse cum aliis prouincię nostræ peregrinis mare transiret ante sępedictum Vulcanum, vox talis in eo audita est. Hic venit Bruno de Flitert, suscipite illum. Quæ vox cùm ab omnibus fuisset audita: ait prædictus Sacerdos confratribus. Testes estis vos omnes hujusmodi vocis: statim notauit in tabulam diem & horam eis præsentibus, dicens, Reuera Dominus Bruno mortuus est. Cùm verò redirent à Ierosolyma, obvios habuerunt quosdam peregrinos prouinciæ suæ. Quos cùm interrogassent de statu prædicti Brunonis: acceperunt ab eis, quod mortuus esset. De tempore autem sciscitantes: diem eundem inuenerunt, quo vocem prædictã in Vulcano audierunt. Conradus verò non multò post factus monachus in Bergis.

Caput x. *Item de pœna Brunonis filij ejus, cui in inferno propinatum est.*

IDem Bruno nominis sui filiũ reliquit: quem plenius suis vitiis quàm possessionibus hereditauit. Erat n. sicut & pater, avarus valde: pauperũ exactor, & sup modum luxuriosus. Ipse est Bruno de Flittere, pincerna Comitis de Monte. Vix tres menses elapsi sunt, quòd mortuus est. In cujus obitu obsessa quædã à dæmone liberata, cùm die qnita denuo vexaretur, dixerunt quidam ad diabolũ. Dic nobis, vbi fuisti, vel quare reuersus es? Respondit ille. Verè maximũ postea habuimus festũ. Ad obitum Brunonis congregati sumus ad instar pulveris terræ. Cujus animã cum gaudio deducentes ad inferos, locauimꝰ eam in sede debita, poculũ infernale ei ꝓpinantes. *Cap* xi. *De milite, qui se erexit in feretro.*

EOdem tẽpore mortuus est in eadem ꝓuincia alius miles, Everardus nomine, & ipse vir criminosus, sicut superior. Media nocte diabolus corpus ejus erigens in feretro, cunctis qui aderant terrorẽ incussit. Timentes amici ejus ludificationem dęmonum, corpus ligantes, ante Missam illud sepelierunt.

Caput xii. *Decanus Palernensis inuitatur ad montem Giber.*

EOdem tempore, quo Henricus Imperator subjugauit sibi Siciliã, in Ecclesia Palernensi quidam erat Decanus, natione, vt puto, Teutonicus. Hic cùm die quadam suũ, qui optimus erat, perdidisset palefredũ, servum suum ad diuersa loca misit ad investigandũ illum. Cui homo senex occurrens, ait. Quò vadis, aut quid quæris? Dicente illo, Equũ domini mei quęro: subjunxit homo. Ego noui, vbi sit. Et vbi est, inquit? Respondit. In monte Giber: ibi eum habet dñs meus Rex Arcturus. (Idẽ mons flãmas evomit, sicut Vulcanus.) Stupẽte servo ad verba illius, subjunxit. Dic domino tuo, vt ad dies quatuordecim illuc veniat ad curiã ejus solemnem. Quod si dicere omiseris, grauiter punieris. Reuersus servus, quæ audiuit, domino suo exposuit, cum timore tamen. Decanus ad curiam Arcturi se inuitatũ audiens & irridens: infirmatus, die præfixo mortuus est. Hæc Godeschalcus canonicus Bunnensis nobis retulit: dicens, se eodem tẽpore ibidem fuisse. A. Mirabilia sunt, quæ recitas C. Aliqua tibi adhuc de eodem monte dicturus sum.

Caput xiii. *De pœna Bertolphi Ducis Ceringiæ, in Vulcanum missi.*

CIrca hoc triennium homines qdã ambulantes juxta eumdem montem Giber, vocem validam in hæc verba audierunt. Pręparate focũ. Modico autem facto intervallo, idem clamatũ est. Cumq; tertiò clamaret, prępara focũ magnum, respondit nescio quis. Cui præparabo? Et ille. Dilectus amicus noster hic venit, Dux Ceringiæ, qui plurimùm nobis servivit. Illi notantes diem & horã, Friderico mandauerunt: interrogantes, si aliquis in ejus Imperio mortuus, fuisset Dux Ceringiæ. Et cõpertum est, eadem die & hora Bertolphum Ducem Ceringię fuisse defunctum. Erat autẽ idem Dux tyrannus immanis, tam nobiliũ quàm ignobilium exheredator, & fidei Catholicæ desertor. Qui cùm non haberet prolem, instigante vitio auaritię plurimam congregauerat pecuniam. Cùm autẽ moriturus esset, rogauit sibi familiares, vt omnes suos thesauros conflarent in massam. Requisitus de hoc respondit. Ego noui, quòd de morte mea gaudentes, sibi diuident thesauros meos. Si autẽ in massam fuerint redacta, invicem se occident. Vides, quanta invidia? Hæc mihi à duobus Abbatibus relata sunt: ex quibus vnus fuit de Ducatu Ceringiæ: alter asseruit, sibi eadem narrata à quodã Abbate, qui literas supradictas audiuit, cùm legerentur coram Rege Frederico. A. Quid sentiẽdũ est de his montibus, Vulcano scilicet, Æthna, & monte Giber? Cùm animæ in eos mittantur: estne ibi purgatoriũ, siue infernus? C. Os dicuntur esse inferni: quia nullus electorum, sed reprobi tantùm in eos mittuntur: sicut legitur in Dia-

logo dicitur de Theoderico Rege Gothorum. Infernus putatur esse in corde terræ, ne mali lumen cęli videant. Referā tibi nūc aliqua exempla de pœnis prędonū.

Caput XIV. *De pœna Frederici militis de Kelle.*

CIvis quidam Andirnacensis, Erkimbertus nomine, pater Ioannis monachi nostri, cùm die quadam ante lucem iret ad quoddam placitū, quidam ei occurrit in dextrario nigerrimo., de cujus narib⁹ fumus & flamma procedebat. Nūc viam tritam tenebat, nunc exorbitās in campum discurrebat. Hæc videns Erkimbertus, primùm valde territus est: & quia declinare non poterat, seipsum cōfortās cruce se signauit contra diabolum, dextram armans gladio contra hominē: ignorabat enim quid esset. Cui cùm propinquasset, cognouit eū quemdam fuisse militem nominatum nuper defunctum, Fridericum nomine, de villa Kelle oriundum Videbatur n. circumamictus pellibus ouinis, molem terræ gestans in humeris. Ad quem Erkimbertus. Estis vos dominus Fridericus? Respōdente illo, ego sum, subjecit. Vnde venitis, quidve significant ista, quæ video? Ego inquit in maximis pœnis sum. Pelles istas cuidam viduæ tuli: quas nunc ardentes sentio. Similiter partē cuiusdam agri mihi iniustè vendicavi: cuius pōdere modò premor. Si filij mei ista restituerint, multùm pœnā meam alleviabūt. Sicque ab oculis ejus evanuit. Qui cùm recitasset die altera verba patris filijs, maluerunt illū æternaliter in pœnis manere, q̄ dimissa restituere. A. Similia te recordor dixisse, in Distin. 2. cap. 7. de Elia de Rimengen. C. Ecce aliud exemplum. *Caput* XV.

De Henrico nodo, qui post mortem multis visibiliter apparuit.

IN Treverēsi Episcopatu, in quo & superior visio facta est, alter quidam miles erat, Henricus nomine, cognomento Nodus. Nam & ipse malitiosus valde, rapinas, adulteria, incestus, perjuria, ijsq; similia virtutes judicans. Hic cùm mortuus fuisset in prouincia Meneverit, in pellicio nouo, quo vti solebat viuus, multis apparuit, domū filiæ maximè frequentans. Non crucis signo, non gladio poterat fugari. Gladio sæpe cędebatur, sed non poterat vulnerari: talem ex se sonū emittens, ac si mollis lectus percuteretur. Cujus amici super hoc cùm consulerent dominum Episcopū Treverensem Ioannem: dedit consilium, vt aqua clauo dominico superfusa domus & filia, necnon & ipsi, si adessent, aspergerentur. Quod cū factum fuisset, de cætero non cōparuit. Eādem filiam genuerat de ancilla sua, cùm tamen haberet legitimam. quam, cùm fuisset adulta, miser corrupit. Non est diu ex quo ista contigerūt. A. Quid sentiendum est de ijs, qui in bellis siue torneamētis moriuntur? C. Si justa sunt bella, vt defensio patriæ, nihil eis oberit, qui se defendendo moriuntur. Quantùm autem delectentur dęmones in mortibus illorū, qui innocentes impetunt, subsequens declarat exemplum.

Caput XVI. *De torneamento occisorum juxta Montenake.*

SEquenti nocte, quando exercitus Ducis Louanij à Leodiensibus occisus est, servus quidā comitis Locensis juxta Montenake, locū scilicet occisionis, trāsiens circa noctis principium, maximum ibi vidit torneamentū dęmoniorum. Neque immundis spiritibus æstimo tantā fuisse exultationem, si non magnam illic cepissent prædam. De ijs verò, qui in torneamentis cadunt, nulla quęstio est, quin vadant ad inferos: si non fuerint adjuti beneficio contritionis.

Caput XVII. *De Valtero de Milene.*

SAcerdos quidam de Hispania anno præsenti prope castrū Comitis Losensis dum in crepusculo noctis transiret de villa in villā, vidit in campo vicino torneamentnm maximū mortuorum validè clamantium, Domine Waltere de Milene, domine Vualtere de milene. Erat idem Vualterus in militia nominatus, nu-

perque

perque defunctus. Intelligens sacerdos, illos esse, qui militũ nundinas execrabiles repręsentabãt: subsistens, circulũ circa se fecit. Cũq; visio cessaret & ipse pcederet, iterũ illos vidẽs, fecit vt priùs, sic vsq; ad lucẽ laborãs. Hæ duę visiones mihi relatæ sunt à Vigero monacho Villariensi. Referã nunc exẽplum de pœna vsurariorũ.

Caput XVIII. *De mortuo, qui serpentes & bufones ante portam filij suspendit.*

MILES quidam moriens bonis de vsura conquisitis filium suum hereditavit. Nocte quadam ad ostiũ fortiter pulsans, cum puer occurreret, & quis ibi pulsaret inquireret, respondit. Intromitte me: ego sum Dominus huius possessionis, nomen suum exprimens. Puer per foramen sepis prospiciens, eumque cognoscens: respondit. Certè Dominus meus mortuus est: non vos intromittam. Cumque mortuus pulsando perseueraret, nec tamen proficeret: nouissimè dixit. Defer pisces istos quibus ego vescor filio meo: ecce ad portam illos suspendo. Mane exeuntes repererunt in quodam ligamine multitudinem bufonum atque serpentum. Reuera iste est cibus infernalis: qui igne sulphureo decoquitur. *Apollonius.* Quid sentis de ijs, qui malè vivunt, & tamẽ eleemosynas faciunt? *Cæs.* Nihil eis prodest ad vitam æternã.

Caput XIX. *De Bavaro, qui post mortem apparẽs, dixit sibi eleemosynas nõ profuisse.*

NON multi anni sunt elapsi, quod quidam ditissimus ministerialis Bauariæ defunctus est. Nocte quadam castrum in quo vxor ejus dormiebat sic cõcussum est: vt terræmotus fuisse videretur. Et ecce ostio cameræ in qua illa jacebat, aperto, quodam gigante nigerrimo eum scapulis impellente, maritus ejus ingressus est. Quem cum vidisset & nouisset: ad se illum vocans, super sedile lecti sui residere fecit. Nihil verò territa: eo quod frigus esset, & illa sola camisia induta fuisset: partem operimenti sui scapulis ejus superposuit. Quem cùm de statu suo interrogasset: tristis respondit. Pœnis æternis deputatus sum. Ad quod verbum illa territa nimis, respondit. Quid est, quod dicitis? Nonne eleemosynas magnas fecistis? Ostium vestrũ peregrinis omnibus patuit: non prosunt vobis beneficia ista? Respondit ille. Nihil mihi prosunt ad vitã æternam: eo quod ex vana gloria, non ex charitate à me facta sunt. Quẽ cùm de alijs interrogare vellet: iterum respondit. Concessum est mihi tibi apparere: sed non licet hic morari: ecce ductor meus diabolus foris stat expectans me. Si enim folia omnia arborũ verterentur in linguas: tormenta mea exprimere non possent. Post hæc euocatus est & impulsus, in ejus abscessu totum castrum vt priùs concutitur: voces ejulatus ejus diutius audiuntur. Visio hæc valde celebris fuit & est in Bavaria: sicut testis erat Girardus monachus noster, quandoque canonicus Ratisbonensis, qui nobis illã recitauit. Ecce in his omnibus quæ dicta sunt: impleta est scriptura, quę dicit. *Potentes potenter tormenta patientur.* *Apollon.* Hæc & hujusmodi exempla potentibus deberent prædicari. *Cæs.* Quia ipsi Sacerdotes ex magna parte malè & incontinenter vivunt: potentes non pungunt, sed vngunt: quàm graue sit peccatum luxuria Sacerdotum: subsequens probat exemplum.

Vana gloria quàm nociva.

Sap. 6.

Caput XX. *De pœna cõcubinæ cuiusdam Sacerdotis, quam diabolus venabatur.*

CONCVBINA cujusdam Sacerdotis cum esset moritura, sicut à quodam religioso didici: cum multa instantia calceos sibi nouos & bene tacconatos fieri petiuit, dicens. Sepelite me in eis: valde enim mihi erunt necessarij. Quod cùm factum fuisset, nocte sequenti longè ante lucẽ luna splendente miles quidam cũ seruo suo per viam equitans, femineos ejulatus audiuit. Mirantibus illis, quidnam esset hoc: ecce mulier rapidissimo cursu ad eos properans, clamauit. Adjuvate me: adiuvate me. Mox miles de equo descendens, & gladio circulum sibi circumducens: feminã bene notam infra illum recepit. Sola enim camisia & calceis prędictis induta erat. Et ecce ex remoto vox quasi venatoris terribiliter buccinantis: necnõ & latratus canum venaticorum præcedentium audiuntur. Quibus auditis illa dum nimis tremeret, miles cognitis ab ea causis, equum seruo cõmittens, tricas capillorum ejus brachio suo sinistro circumligauit: dextera gladium tenens extentum. Appropinquante infernali illo venatore, ait mulier militi. Sine me currere, sine me currere, ecce appropinquat. Illo fortiùs eam tenente, misera diuersis conatibus militẽ pulsans, tandẽ ruptis capillis effugit. Quam diabolus insecutus cepit, equo suo eam injiciens: ita vt caput cũ brachijs penderet ex vno latere, & crura ex altero. Post paululum militi sic obuians, captam prædam deportauit. Qui manè ad villã rediens, quid viderit, exposuit; capillos ostendit: & cùm minus crederetur referenti, aperto sepulchro feminã capillos suos perdidisse repererũt. Hæc contigerunt in Episcopatu Maguntinensi. A. Si sic punit peccatũ fornicationis in concubinis: puto q multò duriùs puniatur in Sacerdotibus, qui illas peccare faciũt. C. Verum dicis. Præterea peccatũ multum aggrauant ordo & scientia. In eodem genere peccati plus peccat Sacerdos quã laicus: plus; monach⁹ quã secularis. Idem intelligas in sexu femineo.

Caput XXI. *De moniali, quæ infantem à se occisum ignitum circumferebat.*

SAnctimonialis quędam de quodam monasterio nobis vicino, quod nominare nolo, cùm tempore quodā concepisset: ne ꝑderetur ejus stuprum, partum intra se necauit. Postea infirmata gravissimè, ob nimiā verecundiam confessis omnibus peccatis aliis, stuprum & parricidium tacuit: sicq; expirauit. Pro cujus anima cùm quędā ejus cognata plurimùm laboraret: defuncta ei in oratione visibiliter apparēs, infantē igneū manib⁹ in manibus, dicens. Infantē hūc cōcepi & parturiui, animarum interfeci: vnde illū indesinenter in tormentis circumfero: & est mihi ignis ardens & devorans. Quòd si de hoc maximo peccato moriens confessionem fecissem, gratiā inuenissem. Ex quo colligitur, ꝙ peccata, quę hic tecta nō fuerint per confessionem, in futuro per pœnalem detegantur confusionē. A. Quādo anima egreditur de corpore, nouit statim, quid de se futurū sit? C. Hoc videtur probari, Scriptura dicente in persona reprobotum. *Ducunt in bonis dies suos & in puncto descendunt ad infernum.* Ex quo probatur, quòd electorū animæ, quæ agilioris sunt naturæ, mox sunt ante Deum. Quòd si aliquid in eis purgandū est, simili velocitate deducuntur in purgatorium, in quo salvationis certitudo est. *Apo.* Huic diuersæ visiones contradicere videntur: in quibus legitur, ꝙ opera bona & mala in statera posita ponderentur. His etiam consentire videtur quædam visio in dialogo sancti Gregorij, quā ipse minimè diffinit, de quodam, qui in pōte positus, manibus ab Angelis trahebatur sursum, propter opera misericordiæ: coxis verò & à dæmonibus cruribus deorsum, propter opus luxuriæ. Quibus tamen victoria cesserit, dicit videntē ignorasse. C. Licet authoritas Scripturarū pręferēda sit hujusmodi visionibus: referam tamen, quod nuper audiui.

Peccatū celare confessione pessimum

Gre. 4. dial. cap. 36.

Caput XXII. *De Iordano Cardinali.*

ANte annos paucos Romæ quidam Cardinalis defunctus est, nomine Iordanus. De Ordine quidē Cisterciensi assumptus fuerat: sed vita Ordini in eo minimè concordabat. Erat n. auarus valde: sicut à quodam Abbate audiui. Habebat autem notarium, nominē Pandolphū. Hunc cùm pro quodā negotio, nescio quo misisset, interim expirauit. Eadem hora cùm ille expleto negotio rediret: mane ante lucem catervam miserabilē in agro contemplatus est. Sedebant homines in jumētis, in ore caudas habentes, versis dorsis ad capita illorum. Quos Iordanus cuculla indutus nudis pedib⁹ sequebatur, duobus dæmonibus se ducentibus. In quorū aspectu dum notarius horreret, clamauit Cardinalis. Pandolfe, Pandolfe, Pandolfe. Subsistente clerico, & dicente, quis es, aut quid clamas? respōdit ille. Ego sum Iordanus dominus tuus: & mortuus sum. Dicente illo, quò ducimini, respondit. Ante tribunal Christi. Et ille. Nostis, quid de vobis sit futurum? Non noui, inquit, Deus scit. Sed cùm illuc venero, beat⁹ Petrus de Cardinalitia mea ꝑ me redditurus est rationem: sanctus verò Benedictus de cuculla. Quod si mihi illam obtinere potuerit, salvabor: sin autē, damnabor: sicque oculis ejus subtract⁹ est. A. Non mihi placet in illo ducatu pręsentia dæmonū, & absentia sanctorum Angelorū. C. Hęc dicta sint de pœnis reproborum. A. Licet hujusmodi visiones sæpe sint veræ: magis tamen ei crederem, qui reuertens ab inferis visa recitaret. C. Hęc fieri posse, Iob contradicit. *Sicut*, inquit, *consumitur nubes, & pertransit: sic qui descendit ad inferos, non ascendit, nec reuertetur vltra in domum suam: neque cognoscet eum amplius locus ejus.* Referam tamen tibi, quod ante biennium audiui.

Iob 7.

Caput XXIII *De Evervico ad infernales pænas deducto.*

THeodericus Trajectensis Episcopus, de castro Nureberg oriundus, servum quēdam habebat, Everbach nomine, prouidū satis: qui in diuersis locis bo-

na illius dispensauit. Erat in cōmisso fidelis, in administratione vtilis, diligens, ac circūspectus: ꝓpter quod à domino suo amabatur. Vnde quidam ex officialibus ei detrahentes, ex invidia accusabant illum apud Episcopū, dicentes. Domine, nō fideliter, vt æstimatis, Evervachus bona vestra dispensat: consulimus, vt cum eo cōputetis. Quod cùm factum fuisset, tam rationabiliter computauit, vt omnem Episcopo tolleret suspicionē. Habebat enim omnia notata in chartula. Sciscitātibus accusatoribus de cōputatione, cùm Episcop⁹ respondisset, optimè cōputauit, dixerunt illi. Nequaquā: sed computet nobis audientibus: & convincetur, maximum vobis dānum intulisse. Quod cùm ei intimatum fuisset ab Episcopo, ille timens æmulorū insidias, maximè quia chartulam perdiderat, ait intra se. Si aliquid modò in computatione titubauero: necesse erit, me vel in corpore torqueri, vel carceris squallore vsq; ad mortē cruciari. Immissione igitur diaboli, cuj⁹ instinctu ab invidis indebitè vexabatur, campum solus intrauit: ipsumq; diabolū advocans, sic affatur, dicens. Domine, si mihi succurreris in tanta necessitate posito, hominiū tibi faciam, & in omnibus parebo. Cui diabolus respōdit. Si abrenuntiaueris Altissimo, matrique illius, te suscipiam: & de omnibus periculis cum multa tuorū ęmulorum confusione à me liberaberis. Quid plura? Abrenuntiat miser Christo, hominiū facit diabolo, ꝓsperè succedit cōputatio. Ab illo tempore cœpit diaboli virtutes magnificare: Christū blasphemare: adeo vt diceret. Qui serviunt Deo, miseri sunt, & egent: qui autē sperant in diabolo, ꝓsperis successibus gaudent. Et sicut mihi retulit Bernardus monachus noster, qui eum tunc tēporis novit, ita totus deditus erat artibus magicis: vt si aliquem nosset scholarem ejusdē disciplinę, nūmis eum redimeret, vt aliquid ab illo discere posset. Qui cùm vndecim ānis in hac blasphemia perseuerasset: accidit, vt magister Oliverus Scholasticus Coloniensis in Episcopatu Trajectensi crucem prædicaret. Cujus prædicationi ille in tātum restitit, vt die quadam cōmotus Oliverus diceret ei in audientia toti⁹ populi. Tace infelix: vas n. diadoli es, & diabolus loquitur per os tuū: cùm tamen statum ejus ignoraret. Evervachus nullū arbitrans grati⁹ obsequium se posse pręstare domino suo, quàm vt inimicū ejus occideret, tribus diebus ad diuersas stationes secutus est Magistrū, lōgo ad hoc cultello pręparato: transfodere illum ꝓponens, si fortè sine turbis inueniretur. Et ecce tertia die subita infirmitate pręoccupatus, post paucos dies impœnitens defunctus est: & ab eo, cui se reddiderat, ad loca pœnarū deductus est. Primo loco, sicut ipse resurgens à mortuis confessus est Ioāni Scholastico Xantensi, à quo q̄ dictur⁹ sum audiui, missus est in ignē tam intolerabilis ardoris, vt diceret: si ex oībus mundi lignis vn⁹ ignis fieret, mallem in eo vsq; ad diē Iudicij ardere, q̄ per spatiū vnius horę illū sustinere. Ex quo extractus, jactat⁹ est in lacū tam frigidū, vt optaret redire in ignē. Deinde deduct⁹ est in tenebras palpabiles tanti horroris, vt diceret intra se: si seruiuisses C. annis Deo, bene te remuneraslet, dūmodò tibi liceret redire ad frigus. In hūc modum sex reliquas pœnas, quas Sciptura enumerat, pertansiuit. Quo in extrema pœna posito, Dominus opera ejus priora considerans, & vt passa vel visa viuentibus recitaret, misertus illi⁹ Angelū suum misit ad eum, qui diceret. Ecce talem mercedē recipiunt, qui seruiūt diabolo: subjunxitque. Si tibi liceret ad vitam redire, velles pro peccatis tuis satisfacere Deo? Ad quod verbum ille suspirans, respondit. Domine, si hoc esset possibile, nullam abnuerem satisfactionem. Tunc Angelus. Domino, inquit, placet, vt ad corpus redeas: & quia in crucem peccasti, per crucem satisfacias. Mox ille se in feretro erigens, omnes, exceptis duobus juuenibus, qui constantiores erant, in fugam conuertit. Quibus & ait. Ne timeatis: quia ego sum.

Deo abrenuntiat Evervachus

Diuersa genera pœnarum infernis

Statimque Sacerdotem accersiens, peccata sua confessus est: crucem suscepit: & cum domino Ottone Episcopo prædicti Theoderici successore transfretauit. In via singulis diebus in pane & aqua jejunauit; juxta equū suum in quo vestes ejus & arma portabantur, nudis pedibus cucurrit. Et cùm petris secantib⁹ sanguis perfluens viam cruentaret, satis à confratribus arguebatur. Quibus respōdit. Majora his sustinui. Qui cùm penè omnia sua in Christi seruitio expendisset: cū prędicto Episcopo & magistro Ioanne rediens, mare transiuit. De quo cùm nauta naulum requireret, nec haberet, ait. Ego vobis serviā, quoadvsque volueritis. Ad petitionem tamen prædictorum virorū dimissus est à nauclero. Qui cùm reuers⁹ fuisset ad vxorem suam, sacro igne tactus est. Cui ardenti quadā nocte in somnis dictū est, quia si ad Ecclesiam sancti Nicolai accederet, statim convalesceret. Vbi, dum orans quatuordecim orationes dixisset, nec convaluisset, desperatus ait. Sācte Nicolae, quid moraris? Mox vt quintādecimam incepit, perfectè cōvaluit: & est vsque hodie calor ignis in ejus corpore sine dolore. Quam Ecclesiam, quæ in villa quadam sita est, de suo patrimonio reędificans, in habitu religioso cū vxore sua Deo & S. Nicolao in ea deservit. A. Vellem scire perfectè, vtrùm iste reuocatus sit de inferno, siue de purgatorio. C. Satis inde disputatū est. Quòd non fuerit in purgatorio, ex hoc probatur, quòd locus electorū sit: in quem nullus ingreditur, nisi in charitate decesserit. Si obiicitur illud, *In inferno nulla est redemptio*: potest dici de illis intelligendū esse, qui non sunt reversuri ad corpus: quibus nulla ad redēptionem ꝓsunt beneficia. Vna est lex omniū contrariorū. Si Deus quorumdā animas, sicut legitur in dialogo, quādoq; revocat ad corpus de gaudiis paradisi: quare non à simili malorū animas de pœnis inferni? Sicut dictum est in Distinct. 1. c. 34. clericus quidam, custodiente se diabolo, corporaliter ad pœnas infernales est deductus, & incolumis reductus. A. Placet, ꝙ dicis. C. Nunc de pœnis purgatorij aliqua tibi ꝓferā exēpla: ab acrib⁹ ascendens ad mitiores: causas purgatorij vtiles satis subnectendo.

Ecclesia in officio defunctorum.

Caput XXIV.

De purgatorio cujusdam vsurarij Leodiensis.

VSurarius quidam nostris tēporibus apud Leodiū defunctus est, & ab Episcopo de cœmeterio ejectus. Vxor verò illius sedem Apostolicā adiens, cùm pro cœmeterio supplicaret, & Papa non annueret: in hunc modum pro eo allegauit. Audiui, domine, quòd vir & mulier vnum sint: & quòd Apostolus dicat, virū infidelem posse saluari per mulierē fidelem. Vnde quidquid minùs factum est à viro meo: ego quæ pars corporis ejus sum, libentissimè supplebo. Parata enim sum, pro eo includi, & Deo ꝓ ejus satisfacere peccatis. Supplicantibus verò pro ea Cardinalibus, ad mandatū domini Papę cœmeterio restituitur. Iuxta cujus sepulchrū illa domicilium fieri fecit: in quo se includens, eleemosinis, jeiunijs, orationibus, & vigilijs, die noctuque Deum pro illius anima placare studuit. Septem verò annis expletis, ille ei apparens in veste pulla, gratias egit, dicens. Reddat tibi Dominus: quia propter tuos labores erutus sum de ꝓfundo inferni, & de pœnis maximis. Quòd si adhuc alijs septem annis similia beneficia mihi impenderis, omnino liberabor. Quod cùm illa fecisset: iterū ej in veste alba & facie jucunda apparēs, ait. Gratias Deo, & tibi: quia hodie liberatus sum. A. Quō dixit, se liberatum de profundo inferni: cùm nulla in eo sit redēptio? C. Profundū inferni acredinem vocauit purgatorij. Simile est illud, ꝙ Ecclesia orat pro defunctis. *Domine Iesu Christe, Rex gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum de manu inferni, & de profundo laci*, &c. Non orat pro damnatis, sed pro salvandis: & accipitur ibi manus inferni, profundū laci, siue os leonis, pro acredine purgatorij. Nequaq̄ prędictus vsurari⁹

In offertorio defunctorū.

fuisset à pœnis liberatus, si non habuisset finalé contritionem. quantùm vero vitiú avaritiæ Deus in suis electis in purgatorio puniat, sequens sermo declarat.

Caput xxv. *De purgatorio cujusdam Prioris Claravallensis.*

IN monasterio Claræuallis Prior quidam mortuus est nostris téporibus, vir admodú religiosus, & amator disciplinæ præcipuus. Hic post mortem visibiliter apparens ancillæ Dei Azelinæ, forma & habitu statú suum satis ostendit. Erat enĩ facies ejus pallida ac macilenta: cuculla tenuis & attrita. quem cùm interrogasset, qúo haberet, respondit. In magnis pœnis hactenus fui: sed gratia cujusdá fratris, qui mihi plurimùm astitit, in proxima solénitate Dominæ nostræ liberabor. Stupente illa, ac dicente, nos putauimus vos esse virú valde sanctum, respondit. Nihil aliud Deus in me punit, nisi quia nimis fui solicitus ápliare possessiones monasterij, sub specie virtutis vitio auaritiæ deceptus. Hęc dicta sint de pœna auaritiæ: audi aliquid de pœna luxuriæ. *Auaritia punitur.*

Caput xxvi.

ANte hoc trienniú, cùm dónus Henricus Abbas noster visitasset in Clarocampo tempore quadragesimali, etiá sorores in Nazareth visitauit. Eadem nocte dictis matutinis cùm se modicùm reclinasset, hujusmodi visionem vidit. Videbatur enim esse in quodá loco parietibus clauso, in quo quidé grauissima suspiria & gemitus audiuit: sed cùm diligentiùs circúspexisset, neminem ibidé videre potuit. Cúque audita suspiria durarent, causam admirans, sic ait Adjuro te per Dominum nostrú Iesum, vt quid tu sis, edicas mihi. Cujus cùm nullú audisset responsum, adjurationem iterauit. Tunc quasi aliquid accedere propiùs sentiens, nil tamen videns, hujusmodi audiuit responsum. Ego sum vna misera anima. Et ille. Satis miserè gemis: cùm tamen ignorem, quæ sit causa miseriæ. Respondit illa. In acerbissimis sum pœnis. Ad quod Abbas. Quæ est causa pœnarú tuarum? Quia nó servaui castitatem meam. Et ille. Fuisti mas, an femina? Respondit. Femina. Et quod inquit, tibi nomen? Dicéte illa, Maria, mox subjunxit. Poterisne juuari? Ad quod illa non respondit: sed ad preces conuersa, sic ait. Rogo vos per omnipotentem Deum, vt dicatis mihi ad minus Psalteriú vnum, & insuper aliquot Missas. cujus precibus cùm libens annuisset dńs Abbas, protinus subiecit. Possemne videre te? Et ecce hoc sermone cópleto vidit contra se stare pulcram juuenculá, tonsuratam more claustralium, in subnigra tunica. Quam cùm plura interrogare vellet, tam de statu ejus, quàm de statu aliarum quarumdam, excitatus est. Dicta verò prima, quid viderit, Abbati Claricápi & quibusdam monachis ejus, necnon & mihi, qui tunc præsens eram, retulit: nec erat, qui visum intelligeret, vel interpretari posset. Recitata est visio sororibus de Nazareth, sed non est inuéta Maria. Sciens vero sæpe dictus Abbas, tam manifestam visioné sibi sine causa minimè ostésam, cùm venisset in Sion, quæ etiam est domus sanctimonialiú Ordinis nostri, sicut & Nazareth, post verba exhortationis sónium retulit, Mariam suam inuestigans. Et ecce vna sanctimonialium, matertera ejusdé Mariæ, hæc audiens & admirás, secretiùs Abbati locuta est dicens. Domine, Maria hęc filia sororis meæ fuit, sanctimonialis in quodá claustro Frisię nigri ordinis, quod Gredehorn vocatur, & est ante octo annos defuncta. quæ cùm fuisset in quadam grangia monasterij, quidam clericus eá corrupit & imprægnauit. Cùm verò in partu periclitaretur: vocans patré & matrem, & duas sorores maritatas, necnon & filiam materteræ suæ de Sion, cófessa est eis peccatú suum cum gemitu cordis: sicq; expirauit. Illi verò de animæ ejus salute desperantes, nihil ei beneficij impenderunt. Audiens hæc domin⁹ Abbas, gratias egit Deo, qui non tradidit bestijs animam confitenté sibi, & animam pauperis suæ non est oblitus in finem sciens in eá cópletum. *In quacúque hora in-* *Visio per somnium.* *Psalm. 73.*

genuerit peccator, salvus erit. Cujus hortatu parentes ejus spe concepta cœperunt ei beneficia impendere: sed & ipse Abbas tam in monasterijs Frisiæ quàm in Religiosis domib⁹ provincię nostrę Missas atq; orationes & psalteria ei obtinuit plurima: exceptis ijs quæ ipse specialiter impendit.

Caput XXVII. *De purgatorio cujusdam matronæ propter artes magicas.*

MILES quidam veniens ad sororem suam Bertrandam inclusam de Wolmústene, sicut ab ejus ore audiuit Daniel Abbas Sconauiæ, qui nobis audita recitauit: pro anima vxoris suę nuper defunctę illi supplicauit. Cui orãti illa apparens, in pœnis magnis se esse conquesta est. Quæ dum causam requireret penarum, eo quod pro bona & honesta muliere haberetur: respondit illa. Pro arte magica. Timui enim, ne Dominus meus cum alijs mulieribus peccaret, si me odiret: & ego illi causa essem adulteriorum. Vnde quibusdam artibus, sicut edocta fueram: ad amorem meum illum inflammaui. Et quia in causa non erat libido, sed pia intentio: bene potero juvari Hæc cùm relata fuissent militi: vxori valde cõdolens, orationibus, jeiunijs, eleemosynis, illi succurrere studuit, animam ejus quibuscumque poterat commendans. *Apollon.* Terribile est, quod Deus judicio nostro tam minima tam punit grauiter. *Cæsar.* De hoc referam exemplum.

Caput XXVIII.

De Monacho, qui post mortẽ suo socio apparens, dixit, non putabã Dñm ita esse districtum.

MONACHVS quidam Ordinis nostri nuper post mortem cuidam apparens: requisitus de statu suo, respondit Numquam putassem, Dominum fuisse tam districtum. Nam minima, quæ hic non fuerint per satisfactionem deleta: obseruat. Deinde subjunxit & hoc. Deus, inquit, ignoscat Prælatis nostris: quia magnis & multis sæpè nos subijciunt pœnis. Valde illorum ligant præcepta. quãdo enim indiscretè aliquid præcipiunt, & subditi hoc minùs attendunt, vel parvipendunt: futuro judicio reseruatur. *Apollon.* Quid dicis de monachis pertinacibus? *Cæsar.* Pertinacia vitium est pœna dignum: etiamsi fuerit in bono, contra præcepta Prælatorum. Caput XXIX.

De Monacho, qui post mortem in Pruli tabulam percussit & fregit.

IN Regno Franciæ domus est, quæ Pruli dicitur, Ordinis Cistercienss. In hac recenter contigit res satis mirabilis: sicut retulerunt nobis Abbates nostri anno præterito reuertentes de Capitulo generali. Nam quidam ab Abbate, in quo visio facta est, se audiuisse testati sunt. Adolescens quidam in eadem domo factus est nouitius: quem magister suus mox secutus est. Qui cùm fuisset factus monachus: ita districtè se habuit, ita singularis fuit, vt ei Abbas timeret: & pro indiscreto feruore sæpius argueret. Ille verò salutaribus monitis non acquiescens, in pertinacia sua perseuerauit: sicq; post aliquot annos defunctus est. Nocte quadam cùm Abbas feria quarta ad laudes in stallo suo staret, contra Presbyterium respiciens: tres personas quasi tres candelas ardentes ad se venire conspexit. Quibus propiùs accedentibus: cognouit omnes. Medius fuit prædictus Scholasticus: & ex vtroque latere duo conuersi: nuper omnes defuncti. Tunc Abbas memor pertinaciæ Scholastici: interrogauit eum, dicens. Quomodo habes? Respondente illo, bene: mox subjunxit. Numquid aliquid passus es pro inobedientia tua? Etiam, inquit, multa & maxima tormenta. Sed quia intentio mea bona, licet indiscreta fuerit: Dominus mei misertus est, nec sum damnatus. Et ait Abbas. Quid est, quod iste conversus, digito eum demonstrans, altero clarior est: cùm iste apostatauerit, & alter nũquam, ex quo ad Ordinem venit, grauiter excesserit? Respondit monachus. quia post lapsum iste fortiùs surrexit: & altero

Feruor indiscretus monachi punitus.

multò feruentior fuit. Interim choro cantante versiculum *pedes sanctorum suorum servabit, & impij in tenebris conticescent:* Scholasticus signa suæ præsentiæ ibi relinquere volens, tabulam pedibus psallentiũ substratam tam fortiter calce percussit, vt frangeretur, sicque disparuit. Abbas in testimonium tam manifestæ visionis, tabulam fractam reparari vel mutari non permisit. *Apollon.* Ista recitari deberét monachis, qui ex indiscreto feruore sibi & alijs inutiles fiunt *Cæsar.* Propter eos sanctus Benedictus in Regula dicit, octavum gradũ humilitatis esse, *vt nihil agat monachus, nisi quod cõmunis habet monasterij regula: vel majorum exhortantur exempla. Apollon.* Sicut quidam in rigore suo nimis sunt pertinaces: ita alij verbis vel signis nimis sunt leues. *Cæsar.* Et ij pœna digni sunt.

1. Reg. 2.

S. Benedict. c. 7. Regulæ

Caput xxx. *De Ioanne Villariensi.*

SACRISTA quidam apud Villariũ meis temporibus defunctus est, nomine Ioannes. Hic quidem satis religiosus fuit: sed in verbis & in signis leué admodum se exhibuit. Die quadam post mortem eius cùm dõnus Vlricus tunc Abbas intraturus esset Oratoriũ, & vnum pedem posuisset introrsum, clara luce prędictus Ioannes illi apparens, ad pedes ejus ꝓcidit, orationes postulans. Quo viso Abbas territus pedẽ retraxit, ostium post se claudens. Et judicatũ est à fratribus, caussam purgatorij ejus maximè fuisse leuitaté. A. Quid, si Abbates ipsi Ordinẽ suum minimè custodiũt? C. Sicut sudjecto probabitur exẽplo, & ipsi pœnę subiacebũt.

Caput xxxi. *De purgatorio Abbatis, qui inuitus iuit ad labores.*

RECITAVIT mihi nuper Henricus major Cellerarius de Claustro: visionem notabilem satis. Contigit, inquit, vt die quadam haberem socium viæ monachum quemdam Ordinis nostri. Cumque simul cõferremus de ædificatorijs: dixit mihi. Ego vobis referam: quod nuper contigit in Domo nostra. Habebamus Abbatem virum in disciplina Ordinis satis perfectũ: excepto hoc solo, quod numquam ad laborem penè cum fratribus ire voluit. Hic cùm moriturus esset, & monachus quidam, quem familiariùs præ cæteris diligebat, ei seruiret: ait ei idẽ monachus. Domine, vos rogo intuitu charitatis: vt infra hos triginta dies mihi apparendo, de statu vestro me certificetis. Respondit Abbas. Si mihi cõcessum fuerit, libenter faciam, sicque defunctus est. Monachus verò, quia multa ei fecerat bona, quotidianis in oratione lacrymis Deum pro illius excessibus ante aliquod altare placare studebat. Tricesima die cum de Abbatis reditu desperasset: ille oranti apparens, ait. Ecce hic sum, sicut promisi tibi. Erat autem à cingulo & sursum, tam corpore quàm veste clarus valde: crura verò ejus vlcerosa, & ad instar carbonum nigerrima. Requisitus de statu suo: respondit. Tormenta quæ in cruribus sustinui: nulla lingua posset exprimere. Dicente monacho, quæ fuit causa tantorum tormentorum: ille subjunxit. Quia frequenter de labore mansi: nulla sæpissime certa necessitate, vt est hospitum, siue audiendarum cõfessionum, me detinente. In residuo corpore nihil pœnarum passus sum. Roga igitur ex parte mea Conventum, vt aliquas orationes pro me Deo offerat: & spero, me citiùs fore liberandum. Vnde, inquit, sciam vos esse liberatum? Respondit ille. Ante hoc altare tibi apparebo. Dicta sunt hæc Priori, injunguntur orationes: apparet iterum monacho, ab omnibus pœnis se ereptum gratulatur. *Apollo.* Miror, vtrùm plus valeant mortuis orationes, vel eleemosynæ? *Cæsar.* Audi de hoc solutionẽ cujusdam mortui. Caput xxxii.

De mortuo, qui eleemosynas præposuit orationibus.

QVIDAM post mortem amico suo apparens, cùm ab eo interrogaretur, vtrũ sibi vellet impendi orationes, siue eleemosynas: respondit. Eleemosynas;

eleemosynas: orationes enim tepidę sunt. Hic deuotę justorū orationes excludūtur, quæ penetrant cælos. A. Quid sentis de Missis? C. Nulla oratio, nulla eleemosyna, ad ereptionem animarū, Missæ potest cōparari. In Missa Christus orat: cujus corpus & sanguis eleemosynæ sunt. Has eleemosynas pauper quædam anima sibi dari, post mortem rogauit: sicut sequens docet exemplum.

Caput XXXIII. *De mortuo, qui petiuit tres Missas.*

ADolescens quidā nobilis ad Claramvallem veniens, receptus est in conuersum. Qui non alta sapiens, & humilibus consentiens, ad quādam grangiam missus, fact⁹ est ibi opilio ouium. Qui cùm die quadā oues sibi commissas in agro pasceret, apparuit ei quidam suus consobrinus, in adolescentia sua defunctus. De cujus inopinato adventu dū admiraretur, & diceret, Vnde tam subito advenis, & quid quæris? respondit. Mortuus sum, & pœnis maximis crucior. Et conuersus. poterisne juuari, necne? Respondit. Si potuero habere tres Missas in Ordine vestro, mox liberabor. Audiens hoc conversus, cum licentia magistri sui ad Claràvallem festinauit: & quid viderit, vel audierit Priori revelans, tres Missas jam dicto impendi defuncto, ejus gratia supplicauit. Cui Prior gratanter annuens, respondit. Ego vnā celebrabo: alias duobus Sacerdotib⁹ injungam. Dictis verò Missis mortuus iterū converso apparens in prędicto agro, gratias egit, & dixit. Beneficio triū Missarum, quæ pro me dictæ sunt, ab omnibus pœnis meis liberatus sum. Nec mirari debes, si tantùm valet Dominici corporis immolatio: cùm quibusdam animabus ad liberationem prosit brevis verborum absolutio.

Sacrificium Missæ

Caput XXXIV. *De purgatorio Christiani monachi Vallis sancti Petri.*

DVM moreretur bonæ memoriæ Christianus monachus noster, cujus memini in Distinc. 4. cap. 30. Abbas Gevardus domi non fuit. Qui cùm septima die Capitulo pręsideret, & Cantor diceret secundùm consuetudinē Ordinis, Domine, absolvite fratrem nostrū defunctum, his verbis eum absolvit, *Requiescat in pace.* Eadem nocte Christianus cuidam seniori presbytero, nomine Sifrido, tunc tēporis nouitio, & nihil prorsus de hac absolutione scienti, apparens in sōnis, ait. Hodie liberatus sum. Qui cùm visionē magistro suo Ludolpho recitasset, ille absolutionis eju recordatus, satis admirat⁹ est verborū virtutem. A. Miror, si sancti, sub quorum regula religiosi viuunt, post mortem, cæteris sanctis aliquid eis magis succurrant. C. Etiam, sicut in sequenti visione declaratur.

Absolutio mortuorum in Capitulo.

Caput XXXV. *De purgatorio Sanctimonialis, cui S. Benedictus astitit.*

NON est diu, quòd sanctimonialis quædam de monasterio Rindorp, quod juxta Bunnam sitū est, Elizabeth nomine, debitum carnis solvit. Est autem idem monasterium de Regula S. Benedicti Abbatis. Diligebat verò eadem Elizabeth specialiter S. Ioannē Evangelistā: quidquid honoris poterat, illi impendēs. Habebat carnalem sororem in eodē monasterio, quæ Aleidis vocabatur. Hęc cùm nocte quadam dictis Matutinis in lecto suo sedens officium defunctorum pro anima sororis decantaret: vocem quandam circa se audiuit. Et cum requireret quæ esset, respondit. Ego sum Elisabeth soror tua. Et illa. Quomodo habes, soror, vel vnde venis? Respōdente illa, malè quidē habui, sed modò bene sum, Aleidis subjunxit. Profuit tibi aliquid sanctus Ioannes, quem tam ardenter dilexisti? Respondit illa. Qui mihi astitit, sanctus pater noster Benedictus fuit: ipse enim genua sua pro me flexit ante Deum. A. Cùm vix aliquis evadat purgatoriū, valde me terret, quod quidā dicunt, minimam pœnam in purgatorio, majorē esse omni pœna, quæ excogitari potest in hoc mundo. C. Requisitus de hoc verbo à me quidam magnus Theologus, respondit, falsissimū est: nisi intelligatur de eodem

genere

genere pœnæ: verbi gratia, ignis ille acutior est nostro, frigus frigore nostro: & sic de cæteris. Quibus, à certiori, subsequentes visiones concordant.

Caput XXXVI. *De purgatorio Margaretæ monialis de Sancto Saluatore.*

CIrca hoc trienniũ puella quædam parvula, nové, vt puto, annorum, in Monte S. Salvatoris, quæ domus est Ordinis nostri, in Adventu ipsius Saluatoris mortua est. Defuncta verò clara die, conventu stante in choro, ipsa chorũ intrauit: intrans, ante Altare satis profundè inclinauit: sic in locũ suum, vbi stare solita erat, secedens. Quã juxta se alia puella penè ejusdem ętatis stare videns, & mortuã sciens, tanto horrore concussa est, vt notaretur. Requisita verò à domina Benigna Abbatissa, à cujus ore audiui, quæ dictur⁹ sum, cur ita in choro cõcuteretur, respõdit. Sic & sic soror Gertrudis in chorũ venit: & cùm dictis vesperis cõmemoratio Dñæ nostræ fieret, ad collectam, juxta me stans, se in terram prostrauit. Hęc fuit causa horroris mei. Abbatissa timens illusiones diaboli, ait puellæ. Soror Margareta, hoc ei nomẽ erat, si denuo venerit ad te soror Gertrudis, dic ei, *Benedicite*: & si respõderit tibi, *Dominus*, interroga, vnde veniat, aut quid quærat. Sequẽti die illa venit, & salutata cùm respõdisset, *Dominus*: puella subjũxit. Bona soror Gertrudis, vnde tali hora venis: vel quid apud nos quæris? Respondit illa. Ad satisfactionem huc veni. Quia libenter tecũ in choro susurraui, semiplenè verba ꝓferens: idcirco jussa sum satisfacere, vbi me cõtigit peccare. Et nisi tibi de eodẽ vitio caveas, eamdẽ pœnam moriens sustinebis. Cùm quarta vice dicto modo satisfecisset, ait consorori. Modò satisfactiõnẽ meam cõpleui: de cætero non me videbis. Quod ita factũ est: nam ea aspiciente tẽdebat versus cœmeteriũ, mirabili virtute murum ei⁹ transcendens. Ecce tale fuit purgatoriũ hui⁹ virginis. A. Non est sanæ mentis, qui talem pœnã omni pœna hui⁹ mundi dixerit acutiorẽ. C. De hoc pleni⁹ in sequenti cap. disputabitur. Margareta verò ex cõminatione defunctę sic territa est: vt infirmata ad extrema deveniret. Quæ rapta in excessum mẽtis sic jacuit, vt oĩbus defũcta videretur. Post horã reuersa, quasdã ex sororib⁹ in pręsentia Dñæ nostræ se vidisse, quasdã non vidisse testata est. Dicebat etiã, ꝙ eadẽ gloriosa virgo Maria coronã in manu haberet; quã Stepponis sacerdotis esse dicebat. Steppo ꝓsbyter fuit valde religios⁹, & mirè caritatiuus, eodẽ Monte Deo, prędictisq; sororibus seruiẽs. Vt autẽ noveritis, non esse curandum, quacũque morte iustus moriatur: idem Steppo cũ in acutis laboraret anno præterito, materia rapta in cerebrũ: factus est phrenetic⁹: ita vt multas blasphemias euomeret. Defuncto eo atque sepulto, Dñs merita ejus ostẽdere volẽs, miracula ad eius tũbam dignatus est operari. Infirmi sicut audiui super illã dormiũt: & sani surgũt. A. Nunc edisseras, quæ residua sũt de purgatorio. C. Quibusdã sola carentia Diuinæ visionis purgatorium est: sicut in hoc patebit exemplo.

Puella 9. annorũ ... pœnas post mortem.

Caput XXXVII.

De purgatorio Guillelmi monachi.

ANte hos 12. annos monachus quidã, Guillelm⁹ nomine, apud nos defunctus est. Puer ad Ordinẽ venit: & verè puer, quia purus & impollutus. Genere nobilis erat: sed virtus mentis illũ magis nobilitabat. Cõpleto anno probationis, sequẽti die cœpit infirmari: & post paucos dies sancto fine decedens, expleuit tẽpora multa. Qui statim post mortẽ cuidã monacho apparẽs, cũ de statu suo requireretur, respõdit, se esse in pœnis. De quo verbo cũ ille territus fleret & diceret, si tu es in pœnis, qui nũquã peccasti: quid fiet de me peccatore, meiq; similibus: cõsolans eũ defunctus, ait. Noli flere, quia nullã aliã patior pœnã, nisi, quia nõdũ vidi Dñm ipsã dilationẽ gloriæ pœnã reputans. Nec immeritò. Spes enim q̃ differtur, affligit animã. Et adjecit. Ah q̃ clarũ erit, ꝙ statim veniet ante Deũ. Rogate, inquit, Dñm: Abbatẽ, ex parte mea: vt in capitulo orationes injũgat ꝓ me ad tẽpus: & vt ipse ꝓ me dicat collectã, sicq; liberabor. Dicẽte monacho, vnde erit collecta? respõdit. De S. Michaële. Mane cũ visio recitata fuisset D. H. Abbati nostro, ipse de eodẽ Archangelo Missam celebrauit: psalmũ *Quẽadmodũ desid.* &c. dicendũ ꝑ 7. dies ꝓ eo oĩbus injũgẽs. Mira virtus orationũ. Cõradus nũc Prior S. Marię stans in choro, cũ in psal.

Purgatorium carentia visionis Dei. Prou. 13.

Deus deus meus, ad te de luce vig. leuiter dormitaret, dictũ Willelmũ sub pallio beatæ Dei Genitricis stare conspexit, cum multa gratulatione dicentē. Modo omnino liberatus sum. Eodem tempore prędicto monacho apparens, testatus est tantùm 7. diebus se fuisse in purgatorio, i. in carentia diuinæ visionis, multa illi de statu animarũ quarũdam revelans. A. Secundùm hoc, paradisus terrestris purgatoriũ est. C. Reuera si in eo animæ sunt corporibus exutæ, & eis visio Dei negatur: idem locus deliciosus eis est purgatorium. Cui consentire videtur, quod S. Gregorius in dialogo dicit, sub his verbis. *Nam sunt quorũdam justorũ animæ, quæ à cælesti regno quibusdam adhuc mansionibus differuntur. In quo dilationis damno quid aliud innuitur: nisi quòd de perfecta justitia aliquid minus habuerunt?* Sicut audiui à quodã magno Theologo, quod quidam tam justi sunt, vt post mortem puniri non mereantur: nec tamen statim Dei visione fruantur, propter pulverem venialium.

Greg. 4. dial. c. 25.

Caput XXXVIII. *De Purgatorio sancti Patricij.*

LOquamur nunc aliquid de purgatorio. A. Vbi est purgatoriũ? C. Quantum ex varijs colligitur visionibus, in diuersis locis hujus mundi. Paschasius, teste Gregorio, in calore thermarũ purgabatur. Monachus quidam S. Eucharij in rupe quadam juxta Treverim post mortē anno integro stetisse, & aëris inclementiam ibidem sustinuisse, narratur. Qui verò de purgatorio dubitat, Scotiam pergat, purgatoriũ S. Patricij intret: & de purgatorij pœnis ampliùs nõ dubitabit. A. Vellem aliquid certi nosse de eodem purgatorio: quid, vel quæ causa illius extiterit. C. Cùm S. Patritius gentem illam converteret, & de pœnis futuris dubitarent, precibus à Deo obtinuit locũ illum. Est autem fossa humilis muro vallata, & sunt ibi Regulares. Non est peccator adeo magnus, cui alia satisfactio injũgatur, q̃ vt vna nocte in eodē sit purgatorio. Volentē intrare prę missa confessione cõmunicãt, & inungunt: thurificant, & instruunt. Videbis, inquiunt, hac nocte insultus dæmonũ, & pœnas horribiles: sed non poterunt te lędere, si nomen Iesu semper habueris in ore. Quod si dæmonibus blandientibus, siue terrentibus, cõsenseris, & Iesum invocare neglexeris, peribis. Quē in vespera ponentes super fossam, locum claudunt: & mane reuertentes, si non cõparuerit, vltra non expectatur. Multi ibi perierunt, multi etiam reversi sunt: quorum visiones à prędictis fratribus cõscriptæ sunt, & volentibus intrare ostenduntur.

Ritus intrã- tium purga- torium S. Patricij.

Caput XXXIX.

De monacho, qui idem purgatorium intrare voluit.

NVPER monachus quidam Ordinis nostri, sicut didici ex relatione cujusdam Abbatis, purgatorium S. Patricij intrare volens, dissuadentibus secundum morem fratribus, & Priore, super marginē fossæ positus est in vespera. Mox locus versus est in barathrum: & ecce dæmones quasi de abysso ebullientes, dixerunt monacho. Si vis intrare ad nos, depone crucem: cucullam ad instar crucis formatam sic vocantes. Quibus ille respondit. Vestem meam non deponam: paratus sum intrare, paratus sum vobiscum contēdere: sed non sine veste professionis meæ. Cumq; tota nocte in hunc modum cum eo verbis disceptarēt, nec tamen tangerent: mane in eodem loco, vbi fuerat dimissus, repertus est. *Apollon.* Vnde habes auctoritatem, quod post hanc vitam peccata remittantur? *Cæsar.* Dominus dixit in Evangelio. *Quicumque dixerit verbum in Spiritum sanctum: non remittetur ei, neque in hac vita, neque in futura.* Ex quo colligitur, quod post mortem peccata venialia, necnon & mortalium pœna, quæ in purgatorio essent punienda: meritis & precibus sanctorum suffragantibus, vel orationibus, eleemosynis, alijsque misericordiæ operibus Ecclesiæ militantis intercedentibus, remittantur. Vnde Iudas Machabæus duodecim milia dragmas argēti misisse legitur Ierosolymam, pro peccatis occisorum. Et de purgatorio hæc dicta sufficiant. Hoc etiam scire debes, quod summè boni, vt martyres, talibus post mortē non indigent: summè malis, vt infidelibus, nihil prosunt: mediocriter verò bonis, & mediocriter malis, prosunt quidem, sed differenter: illis, vt citiùs liberentur; istis, vt mitiùs puniantur. Quorum tamen pœna interminabilis est. *Apollon.* Vellem nunc scire aliquid de gloria justorum. *Cæsar.* Priùs tria de pœnis reproborum præmittam exempla, suis locis neglecta: vt sic nigro colore subtracto, albus magis clucescat.

Matth. 12.

2. Mac. 12.

Caput XL. *De pœna Abbatis Corbeiæ.*

TEMPORE schismatis inter Ottonem & Philippum reges Romanorum, peregrinus quidam de transmarinis veniens partibus, sclaviniam suam pro

vino, quod in illis partibus fortissimum est, exponens, intantum bibit, vt inebriatus à mente sua alienaretur sic, vt mortuum eum æstimarent. Eadem hora ductus est spiritus ejus ad loca pœnarum: vbi super puteum igneo operculo tectum residere conspexit ipsum principem tenebrarum. Interim inter cæteras animas adductus est Abbas Corbeiæ. Quem ille multum salutans, cum calice igneo potum sulphureum ei ministrauit. Qui cùm bibisset: amoto operculo missus est in puteum. Peregrinus verò cùm ante limina infernalia staret, & talia videndo tremeret: diabolus fortiter clamauit. Adducite etiam mihi illum Dominum, qui foris stat: qui serò vestem peregrinationis suæ pro vino exponẽdo inebriatus est. Quo audito peregrinus ad Angelum Domini, qui eum adduxit, respiciens, promisit, quòd nunquam inebriaretur: dummodo illa hora de imminenti periculo liberaret eum. Qui mox ad se reuersus diem & horam notauit: rediensque in terram suam eodem tempore prædictum Abbatem obiisse cognouit. Ego eundem Abbatem Coloniæ vidi: eratque homo valde sæcularis, magis se conformans militi, quàm monacho. A. Qui hic dediti sunt ebrietati: puto, quòd in inferno malè potentur. C. De hoc aliud tibi referam exemplum.

Caput XLI.

De pœna Rudingeri, & potu ejus.

IN diœcesi Coloniensi, non procul à Colonia, miles quidam erat, nomine Rudingerus: qui sic deditus erat vino, vt diuersarũ villarum dedicationes tantum propter bona vina frequentaret. Hic cùm infirmatus moriturus esset: filia eum rogauit, vt infra triginta dies sibi appareret. Quo respondente, hoc faciam, si potero: expirauit. Post mortem verò filiæ per visum apparens, ait. Ecce præsens sum, sicut postulasti. Portabat autẽ vas paruum & fictile, quod vulgò cruselinum vocatur, in manu sua: in quali in tabernis potare solebat. Dicente filia, pater, quid est in vase illo: respondit. Potus meus est ex pice & sulphure confectus. Semper ex illo bibo, nec eũ epotare valeo: sicque disparuit. Et statim intellexit puella, tam ex præcedenti vita, quàm ex pœna, modicam, vel nullam, esse spem saluationis suæ. Vinum quidẽ hic blandè ingreditur; sed nouissimè mordebit vt coluber. A. Hoc tã in prædicto Abbate, quàm in Rudingero, impletum cõsidero. C. Sclauiniã peregrini qui eundem Abbatẽ in pœnis vidit: visionẽ satis mirabilem ad memoriã mihi reducit *Caput* XLII.

Potatoris potio post mortem qualis.

Prouer. 23.

De pœna Sacerdotis propter sclaviniam peregrini.

ANTE illud tẽpus, quo occisus est Conradus Episcopus Hildismensis, peregrinus quidã in villa quadã moriens, sclauiniam suam sacerdoti legauit, animam suã illi cõmendans. Quam vestẽ Sacerdos quidẽ suscepit: sed de anima modicũ curauit. Serui verò siue pueri noctibus se illa tegebãt. Non multò pòst idem Sacerdos in Ordine nostro fact⁹ est nouiti⁹. Nocte quadã in dormitorio jacens & dormiens, per visionẽ raptus est ad loca pœnarũ. In quibus maxim⁹ dęmonũ erat cõcursus, & occursus. Alij animas adducebant, alij adductas suscipiebãt: alij susceptas tormentis debitis ĩmittebant. Magn⁹ illic erat clamor, tumultus, gemitus, & plãctus. Interim p̃dictus Episcopus claustris infernalibus p̃sentatur: sed p̃ceps tenebrarũ voce lugubri p̃sentantes sic affatur. Reducite reducite illũ; non enim noster est: inocenter occisus est. Sacerdos talia videns & pauens, post ostiũ se occultauit. Vidẽs diabolus prædictã in angulo quodã sclauiniã: dixit. Cujus est vestis illa? Responderunt. Sacerdotis illius, qui stat post ostium. Quam cùm à quodam peregrino in eleemosynam suscepisset: nihil beneficij animæ illius ĩmpendit. Ad quod diabolus. Valde occupati sumus: expediamus nos ab illo.

Tollensq; vestem, quasi in fœtidum atque bulliens lixivium intinxit: de qua cùm faciem & collũ sacerdotis percussisset: ille excitatus, fortiter clamauit. Adjuuate, adjuuate. Quem cùm signo vocis cõpescerent, respondit. En morior, en incẽdor. Tunc surgentes, invenerunt caput ejus totũ inustum: sicq; in infirmitorium deportauerunt semivivum. Nullam n. fecerat de eadem negligentia confessionem.

Exemplum sacerdotibus notandum. A. Valde terrere debet hęc visio illos, qui multas habent Ecclesias, & multas quotidie recipiunt eleemosynas: & non deserviũt. C. Neque nos sine timore esse debemus. His verò, quæ tristitiæ sunt, omissis: veniamus ad præmia patriæ cælestis.

Caput XLIII. *De gloria Irmindrudis Abbatissæ in* Ditkirgen.

IN monasterio sanctimonialiũ, quod Deitirche dicitur, quod in Bunnensi ciuitate situm est, Abbatissa quædam fuit, nomine Irmendrudis. Erat virgo corpore, amatrix, imò in domo eadem reparatrix, disciplinę: & totius norma justitię. Cùm verò moritura esset, passionem Dñi corã se legi faciebat: & cùm ventũ fuisset ad

Psal. 30. locum illũ, *In manus tuas commendo spiritum meum:* ex multa pietate cordis hæc verba, quæ ei vltima fuerunt, dixit: ô amantissime virorum: statimq; agonizans cum Christo, & in man⁹ Christi spiritũ emisit. Quæ cùm post mortem beatæ Azelinæ apparuisset, & illa de statu ejus sciscitaretur, respondit. Statim in ipsa hora, quãdo anima mea egressa est de corpore, fuit ante Deum. Et illa. Quare, soror, non apparuisti mihi per hos triginta dies? Respondit Abbatissa. Ego fui in gloria: & tu circa reliquias sanctarũ virginum vndecim millium eras occupata: nec te volui impedire. Hujus sepultura cuidã sorori, diu anteq̃ Abbatissa efficeretur, pręostẽsa est. De alia siquidem domo, propter religiositatem, ab Episcopo Philippo assumpta fuerat: eratq; soror Cæsarij monachi nostri, quondam Abbatis Prumiensis.

Caput XLIV. *De gloria alterius sanctimonialis: & tunica sancti* Dauid.

HÆc Azelina habebat quãdam spiritualem sororem, in congregatione vnicè dilectã: quæ cùm moritura esset, rogata est à beata Azelina, vt sibi post mortem appareret: quod & fecit. Nam cùm die quadam staret in oratione Azelina, soror defuncta apparẽs ei in sphæra ignea, sciscitanti de suo statu versiculo Daui-

Psal. 47. dico respondit, dicens. *Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate* Dñi *virtutũ, in ciuitate Dei nostri* Et nihil aliud loquens, oculis ejus subtracta est. A. Satis breuiter, satisq; plenirer tam suũ pręmium, quàm supernæ ciuitatis gloriã ostendit. C. Cùm mortuus esset beatę memoriæ Dauid monachus Claustrensis, cujus vita signis & virtutib⁹ valde extitit illustris, data est prędictæ Azelinæ vna ex tunicis ejus. Quam cùm ꝓpter viri sancti amorẽ veneraretur valde: ille quadam die ei apparens, dixit. Bona soror, tunica mea non est tibi necessaria: sed quidã peccator convers⁹ est in Claustro, Gerard⁹ nomine, cognomĩto Washart: illi des eam. Quod & fecit. Sciẽs hoc frater ejus carnalis, Fredericus monachus noster, partẽ sibi dari petiuit ex eadem tunica. Quam ille per mediũ scindens, partem sibi retinuit, reliquam fratri transmisit: per quam plurimæ sanitates apud nos perfectæ sunt. Cum quanta celeritate justorũ animæ cęlos penetrent, adhuc alio tibi pandam exemplo.

Caput XLV. *De gloria monachi, qui ad instar sagittæ ad Deum evolauit.*

MONACHVS quidam Ordinis nostri alteri cuidam monacho sibi familiari post mortem apparẽs in gloria multa: cum de statu suo requireretur, respondit. Numquam sagitta de arcu emissa tam citò volare potuit ad locum destinatum: quàm citò anima mea de corpore egressa fuit ante Deum. Nec mirum, [illegible]raginta enim annis Christo in Ordine seruierat: ad instar sagittę multos sa[illegible] [illegible]ulnerans exemplo rectæ conuersationis, pennis subleuatus contempla[illegible] [illegible]itta tria sunt, lignum, pennę, ferrum. In ligno, propter fructum,

[illegible]b. quao. lubriter v[illegible] tionis. In sag.

exprimitur boni operis plenitudo. Per pennas gemina, id est Dei & proximi dilectio. In ferro, quod acutum est, extrema compunctio. Nota, quòd sagitta non rectè ducitur, nisi sit pennata: neque peruenire potest ad locum destinatum. Sic anima, etiamsi fuerit innumeris operibus, idest de genere bonorum bene decorata, & ferro acutissimi doloris timore peccatorum affecta: numquam tamen sine alis charitatis ad locum perueniet æternę quietis. De hoc loco David dicit. *Quis mihi dabit pennas, sicut columbæ: & volabo, & requiescam?* *Apollon.* Sæpè in specie columbę justorum animę leguntur penetrasse cœlos. *Cæsar.* Verum dicis: nã & vnum recentiori tempore gestum de hoc tibi referam exemplum. *Sagitta spiritualiter quid innuat* *Psal. 54*

Caput XLVI. *De scholari, cujus anima in specie columbæ assumpta est.*

IN ciuitate Bunnensi quædam inclusa erat habitans: Religiosa satis atque devota. Hæc cùm nocte quadam rimulis cellæ suæ splendorem immitti cerneret, & diem esse putaret: territa propter horas nondum dictas, surrexit, fenestrã versus cœmeterium aperuit: & ecce juxta caput sepulchri cujusdam scholaris recenter illic sepulti, miri decoris feminam stare conspexit. Gloria corporis ejus eandem lucem creauerat. Stabat & columba niuea super tumulum: quam illa rapiens misit in sinum suum. Inclusa verò, licet jam intelligeret, quæ esset: tamen cum reuerentia quænam foret, inquisiuit. Cui illa. Ego sum mater Christi: & animam scholaris hujus, qui verè martyr est, tollere veni. Reuera scholares, si innocenter viuunt, & libenter discunt, martyres sunt. Quod si postea artes doctas maximè in Dei seruitio exercuerint: magnam ex hoc mercedem consequentur. De hoc audias exemplum. *Caput* XLVII.

De manu scriptoris in Arnisberg.

IN Arnisberg monasterio Ordinis Præmonstratẽsis, sicut audiui à quodam Sacerdote ejusdem congregationis, scriptor erat quidam, Richardus nomine, Anglicus natione. Hic plurimos libros in eodem cœnobio manu propria conscripserat, mercedem sui laboris præstolãs in cœlis. Hic cùm fuisset defunctus, & in loco notabili sepultus, post viginti annos tumba ejus aperta, manus ejus dextera tam viuida, & tam integra est reperta: acsi recenter de corpore animato fuisset præcisa. Reliqua caro in pulverem redacta fuit. In testimonium tanti miraculi manus eadem vsque hodie in monasterio reseruatur. Bene erat manus hujus scriptoris pennata: idest opus ejus charitate informatum. *Apollon.* Satis Deus ostendit in instrumento: quanta fuerit merces laboris in cœlo. *Cæsar.* Audi aliud exemplum. *Caput* XLVIII.

De odore Magistri Petri Cantoris.

MAGISTER Petrus Cantor Parisiensis, verbo, vita, & exemplo, multos ædificauerat. Hic in Fontenella* domo Ordinis nostri factus nouitius, infra annum probationis defunctus est: & in Capitulo sepultus. Cumque postea necessitate ædificiorum corpus ejus esset transferendum: aperto sepulchro tam magnus & tam suauissimus odor ex illo efferbuit: vt nares omnium illius fragrantia reficerentur. Odor ille signum erat eximiæ ejus doctrinæ: cujus mercedem receperat in cœlo. Quantum verò gratiæ, quantumve gloriæ, Doctores siue Prædicatores post hanc vitam mereantur: subsequens sermo declarat. **Meliùs Lõgoponte*

Caput XLIX. *De prædicatore Ordinis Præmonstratensis.*

SACERDOTI cuidam Ordinis Præmonstratensis, in hac, quæ modo fuit, expeditione, præceptum erat contra Saracenos crucem prædicare. Cumque in ipsa prædicatione corporali molestia tactus hominem deponeret: cuidam socio suo post mortem apparuit. Quem cùm ille interrogasset, quomodo haberet,

vel si aliquid molestiæ moriens pertulisset: respódit. Videbatur mihi pœna mea satis longa. Cumque morerer, non nisi dæmones circa me vidi: qui animá egredientem cœperunt abducere. Ex quibus vnus dixit. Núquam bene seruasti professionem tuam: neque Abbati tuo obedientiam promissam. Et subjunxit statim alter. Numquam prædicasti sincerè Dominum tuum: idest gratis. Et intellexi statim accusante conscientia: quia vterque verum dixisset. Cumque in hunc modum diuersi diuersa contra me proponerent, & ego jam positus fuissem in desperatione; eo quod non esset, qui pro me respóderet: maximè cùm circumspiciés, neque beatam Dei genitricem, neque aliquem Angelorũ, siue aliorum sanctorum vidissem: ecce Christus adveniens, manu tenuit me, dicens. Sequere me, quia tu prædicasti me. Mox turba omnis spirituũ illorum immundorum disparuit ad instar fumi, & ego christũ secut⁹ sum ad gloriam: nullam n. aliá pœnam, excepto illo terrore, passus sum. Iis etiam, qui libéter orant, referá exemplũ satis incentiuũ

Christus crucis præconē in morte suscipit.

Caput L. *De ciue, in cujus cruribus scriptum erat* Aue Maria.

CIvis quidam Coloniensis habebat illam consuetudiné, vt quoties sol⁹ esset, semper oraret. Eundo ad Ecclesiam, siue redeundo, vel in curia sua deambulando, Angelicam maximè ruminabat salutationem. Qui cùm mortu⁹ esset, cuidam nepti suę in habitu splendido apparebat: in quo, maximè autē in caligis & calceis, script⁹ erat per totũ versiculus *Aue Maria gratia plena*, &c. Qui, vt dixi, eumdé versiculũ deambulando frequentaverat, cruribus ejus & pedibus crebriùs inscriptus apparebat. Ex ijs, quæ dicta sunt, colligitur, quòd sicut Deus secundùm qualitatem & modum punit peccatum, ita remunerat & meritũ: maximè in illis mébris ostendens signũ gloriæ, per quæ illa meretur. A. Vnde est, quòd humana natura tantùm abhorret morté: cùm tanta sit ei à Deo gloria pręparata? C. Ipse Rex gloriæ, Iesus Christus Deus & homo, intantũ, secundùm sensualitatem, mortem abhorruit, vt timore illius sanguinem sudaret. Anima naturaliter appetit esse in corpore: nec potest ab illo separari sine magna acerbitate.

Quæ mébra magis glorificanda. Luc. 22.

Caput LI. *De conuerso, qui moriens, pectus suum quasi lapide maximo premi sensit.*

ANte hoc quadriennium, cùm Prior quidá de Ordine Regulariũ in quadam curte monasterij sui hospites collegisset, & jam mensa esset præparata, ipse tanto sopore cœpit affici: vt nisi ocyùs dormiret, moreretur. Qui cùm in lecto se reclinasset, mox quidam ejus conuersus, qui alteri grangiæ præerat, dormitanti adfuit, dicens. Domine, cũ licentia vestra vado. Et ille. Quò vadis? Respódit conuersus. Ad Deũ vado: quia mortu⁹ sum in hac hora. Et Prior. Cũ multi perfecti viri transeant per purgatoriũ: quid est, quod tam absolutè dicis, te statim esse iturum ad Deum? Ad quod ille respondit. Habebam consuetudiné, vt quoties transirem coram crucifixo, hanc dicerem orationem. Domine, per illam amaritudiné, quá sustinuisti pro me in cruce, maximè quando anima tua egressa est de corpore tuo: miserere animæ meæ in egressu suo. Et exaudiuit orationem meam Dominus, meique misertus est. Et dixit Prior. Quo fuit tibi morienti? Respondit. Videbatur mihi in agonia, quòd totus mundus esset lapis vnus, & premeret pectus meũ. A. Verba hujus conuersi illis concordant, qui dicunt, nullam pœnam in hoc mundo amarioré separatione corporis & animæ. C. Sicut alibi dixi, de incertis nó audeo judicare. Scio, ꝙ viri perfecti ꝑpter vitam futurá quandoq; ardéter desiderant morté.

Oratio ad Crucifixum quá efficax.

Caput LII. *De morte Theoderici & Guntheri.*

TRes juuenes de ciuitate Bunnensi conuersionis gratia ad Novum-castrum domum Ordinis nostri venientes, omnes ibidé recepti sunt. Ex quibus vn⁹ Theodericus, alter Guntherus, tertius vocabatur Sigerus. Primo mortuo, Gun-

therus reminiscens suæ peregrinationis,& supernæ beatitudinis, ad quem suum comitem jam vocatũ crediderat,quotidie ad ejus tumulum fleuit. Quem die quadam vox de sepulchro allocuta est. Consolare,frater,consolare: quia citiùs venies ad me. Cujus vultũ cùm Abbas tristem cerneret,& tristitię causam ab eo requireret, & ille dicere renueret: vix ab eo quæ dicta sunt extorquere potuit. Paucis diebus elapsis,precibus,vt puto,Theoderici adjutus, & ipse vocatus est: illi conjunctus in cælo,cui priùs multis lacrymis,vt dictũ est,associari desideravit in mũdo. Hæc à Sigero Bunnæ recitata sunt. *Apollon.* Puto,quòd merces justorũ multa sit in cælo. *Cæsar.* Hoc tibi ostendam in sequenti capitulo.

Caput LIII.

De Converso, qui dixit Cisterciensem Ordinem maximam habere gloriam.

CONversus quidam nigri Ordinis ante paucos annos defunctꝰ est. Die quadam duobus monachis cœnobij sui in conclaui sedentibus: ille ostio latenter aperto ingressus est ad eos. Quo viso cùm terrerentur, sciẽtes eum mortuum: ait ille. Cognoscitisne me? Respondentibus eis, bene te cognoscimus: tu es frater noster: cœperunt eum interrogare de statu quarumdam animarum. Quos ille expediuit, dicens,quasdam valde malè, quasdam etiam bene; quasdam etiam malè, quasdam valde bene. Quem cũ etiam de Griseis monachis interrogasset: respondit. Præmium illorum maximum est: & lucent sicut sol in Regno cœlorũ. Hæc mihi relata sunt à quodam Abbate nigri Ordinis. A. Huic concordat visioni, quod dictum est superius, in Distinct. septima: vbi Ordo noster sub mantello Dei genitricis congregatus est. C. Verum dicis. A. Quod iustis repromissum est à Domino, *Fulgebunt justi, sicut sol, in regno Patris eorum*: nescio vtrùm intelligendum sit de corpore, vel de anima. C. Corpora electorum post resurrectionem lucebunt, vt credimus, sicut sol: non sicut modo lucet, sed sicut luxit ante lapsum: hoc est septempliciter tantum, vt modò: teste Isaïa. *Et erit*, inquit, *lux lunæ, vt lux solis: & lux solis septempliciter*, vt lux septem dierum: anima verò multò plus lucebit, quàm corpus. A. Claritatem corporum vellem mihi aliquo probari exẽplo. C. Vt taceam de transfiguratione Dominici corporis: referam tibi exemplũ, quod nuper audiui.

Matth. 1[illegible]

Isai. 30.

Caput LIV.

De glorificatione pedum cujusdam Magistri.

MAgister quidam Parisiensis infirmatus,cùm de glorificatione corporũ cogitaret & hæsitans in corde suo diceret, quomodo poterit esse, vt corpora ista fictilia & putrida lucere possint in futuro, sicut sol: ad pedes suos, quos de operimento exerat, respexit. Et ecce tantus splendor de illis exiuit: vt oculi eius reuerberati eos intueri nequirent. Moxque reuersus ad se, gratias egit Christo: cuius virtute antequam moreretur ad fidem resurrectionis reductus est. A. Quomodo poterunt oculi tantum fulgorem sustinere? C. Vt dicit Augustinus, longè erunt tunc alterius potentiæ, quam modò: nam & ipsi glorificabuntur.

Caput LV.

De Dauid monacho, qui sæpe oculos in solem defixit.

CVM sanctæ recordationis Dominus Dauid monachus Claustrensis adhuc esset in corpore: sæpe sedens in labore, in ipsum globum solarem irreuerberatis oculis ad instar aquilæ respexit. Hujus rei testes sunt seniores nostri: qui ea, quę dicta sunt, sæpiùs viderunt. Si enim Deus tantã virtutẽ tribuit oculis infirmis: quid hoc miraris de oculis glorificatis? *Apoll.* Dic quæso, quæ erit gloria corporũ & gloria animarum? *Cæsarius.* Vtriusque hominis gloria nobis inexplicabilis est.

Caput LVI. De dotibus Electorum post resurrectionem.

IN novissimo die, vt dicit Apostolus, omnes resurgemus: sed nõ omnes immutabimur. Soli Electi immutabuntur, per glorificationem vtriusque hominis. Gloria corporis consistit in quatuor dotibus: id est, subtilitate, claritate, immortalitate, agilitate. Quatuor erunt dotes corporis: vt omnis eius natura glorificetur. Corpus constat ex quatuor complexionibus, idest sanguine, cholera, melancholia, flegmate: quæ quatuor elementis concordant. Sanguis concordat cũ aëre, cholera cum igne, melancholia cum terra, flegma cum aqua. Est adhuc alia horum cum ætatibus & temporibus concordantia: quæ huic loco nõ est necessaria. Quidquid enim corpus humanum habet de aëre, transibit in subtilitatem: quod de igne, in claritatem: quod de terra, in immortalitatem, de aqua in agilitatem. De his quatuor dotibus scriptum est; *Fulgebunt justi, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Fulgebunt* ecce claritas: *& tamquam scintillae* ecce subtilitas, nihil subtilius scintilla: *in arundineto discurrent*, ecce agilitas, discursus agilitatem exprimit. Per hoc quod sequitur, *& regnabunt in æternum*, exprimitur immortalitas, siue impassibilitas. Dotes verò animæ sunt agnitio, dilectio, fruitio. Anima beata Deum agnoscet, agnitum diliget, dilecto fruetur. Post resurrectionem generalem septenarius iste Trinitati personarum jungetur: & felix tunc ille denarius electis promissus perficietur. Erit tamen in dispari claritate par gaudium, vt Augustinus ait: quod non est intelligendum de affectione cordium: sed de rebus, in quibus gaudetur. Vnusquisque ibi gaudebit de gloria alterius. Quòd dotes debeant inæquales esse: dicit Apostolus. *Sicut enim stella à stella differt in claritate: ita erit & resurrectio mortuorum. Apollon.* De die judicij vellem nunc aliquid certificari. *Cæsar.* De die illo nemo scit: quia *dies Domini sicut fur in nocte*, idest inopinatè, & improuisè, *ita veniet. Apollo.* Vbi erit judicium? *Cæsar.* Super vallem Iosaphat in aëre. A. Quot ordines ibi erunt? C. Quatuor. Quidam vt summè boni judicabunt, & saluabuntur: & summè mali sine judicio damnabuntur: mediocriter boni judicabuntur, & saluabuntur: mediocriter mali judicabuntur, & damnabuntur. A. In qua forma apparebit Christus? C. In forma serui omnibus apparebit: sed glorificata. A. Exhibebit omnibus eũdem vultum? C. Non. Bonis apparebit mitis: malis terribilis. Hoc tibi ostendam per exemplum.

Quatuor dotes corporis glorificati.

Sap.

Dotes animæ tres.

1. Cor. 15.

Luc. 12.

Caput LVII. De Eynolfo, templario.

CIrca hoc biennium Sacerdos quidam mortuus est in Briseke villa diœcesis Coloniensis, de Ordine templariorum, nomine Eynolfus: vir satis Religiosus. Quæ de illo dicturus sum, ipse ore suo non semel, sed sæpius mihi recitauit. Cùm adhuc puer esset in domo materteræ suæ, infirmatus sacram cõmunionem suscepit. Et cùm se inungi peteret, quibusdam dissuadentibus dilatum est: sicq; sine eodem sacramento expirauit. Affuit & Angelus Domini: qui & dixit. Malè actum est cum puero isto; eo quod sine vnctione sacra objerit. Et inunxit eum, jã tamen egrediente anima. Egressam verò diuino vultui præsentauit. Quem vultum puer quasi per velamen contemplabatur: eique seuerus valde videbatur. Et ecce mox diabolus affuit. Qui cum puerum accusare vellet, nec causam inueniret: ait ad Deũ. Domine, puer iste obolum germano furabatur suo: nec vnquam inde egit pœnitentiam. Iustus es & justè iudicare debes: non dimittes reatum, quia non restituit ablatum. Cui Dominus respondit. Velles, vt pro tantillo puerum hunc damnarem? Mea justitia non est absque misericordia. Supplicantibus pro anima viginti quatuor senioribus, qui in circuitu sedis erãt, culpa remittitur: moxque ad præceptum Dei deducta in puteum igneum projecta est. In quo tantam

Extrema vnctio non negligenda.

pœnam

pœnam pertulit, vt postea eam verbis explicare nequiret. Post horam ab Angelo, à quo missa fuerat, extracta, Iudici præsentata est. Cujus faciem tunc, amoto velamine, perspicuè vidit: tantam familiaritatem, jucunditatē, atq; dulcedinem puero exhibentem, vt eam deosculari potuisset, si voluisset. Et cum ante culpam in humana forma Christū vidisset: post purgatorium eūdem in diuinitate meruit contemplari. Iuxta quem vidit gloriosam ej⁹ genitricem in solio splendido residentem: & in circuitu eorum multitudinem Angelorum, Patriarcharum, Prophetarū, Apostolorum, Martyrum, Confessorū, Virginum, aliorumq; Iustorum. Diabolus verò timens animam perdere, ait ad Deum. Bonū est, vt reducatur ad corpus: vt ampliùs tibi seruiat. Cui Dominus respondit. Hoc non dicis propter ejus salutem: sed propter tuam nequitiam. Speras enim, quòd per corpus peccando, cedere possit in partē tuā. Data tamen sentētia, anima corpori restituitur: mirātibus cūctis qui aderant, quia per signa, quæ in puero viderunt, verbis ejus credere compulsi sunt. Puer verò tum amore, tum timore pœnæ, patriā suam deserens: conuersionis gratia ad quamdam domum Ordinis nostri venit. Cujus cùm desiderium conuersus homo nequā ac superbus, qui hospitio præerat, cognouisset: eo audiente, sic ait. Videte, quando tales garciones monachi fuerint effecti, statim volunt esse Domini nostri. In cujus verbis adeò puer scandalizatus est, vt à proposito resiliret, & ad ordinem Templariorum se transferret *Apollon.* Multæ visiones de consummatione seculi quotidie recitantur: nescio, si eis fides sit adhibenda. *Cæsar.* Quia de aduentu Antichristi & consummatione sæculi multi sūt decepti: quæ de is audiui, scribere nolui. Fortè, imò non fortè, propter orationes sanctorum, judicij tempus differtur: sicut ex subsequenti visione colligitur.

Diuersa animæ conditio ante & post purgatorium.

Mali Cōuersi verbū prauum.

Caput LVIII.

De sancta Maria, quæ obtinuit ne Angelus secundò bucinaret.

IN Claravalle Sacerdos quidam est, Willelmus nomine: cujus mentionem feci in Distinctione octaua. Huic diuinit⁹ multa reuelantur. Anno siquidem præsenti, cum staret in oratione, factus est in excessum mentis, raptus ad tribunal Christi. Ad cujus dexteram Angelum stare conspexit. Quem Christus clara voce cunctis cælestis patriæ exercitibus audientibus, sic allocutus est. Buccina. Quod cum factum fuisset, tam valida erat vox ejusdem tubæ, vt totus mundus quasi folium de arbore tremere videretur. Cui cùm secundò diceret, buccina adhuc semel, mater misericordiæ Virgo Maria, sciens, mundum, si denuo buccinaret, cōsummari, cæteris sanctis tacentibus surgens, ad pedes filij procidit: & vt sententiam differret, parceretque mundo, cum instantia multa supplicauit. Cui Christus respondit. Mater, mundus in tam maligno statu iam positus est, & sic quotidie me suis peccatis irritat: vt vel sententiam suspendere, vel homini parcere meritò non debeam. Non solum laici: sed & clerici & monachi, vias suas prorsus corruperunt: & me de die in diem offendunt. Tunc illa. Parce, dilecte fili mi, etsi non propter illos, tamen propter amicos meos, personas Cisterciensis Ordinis, vt se præparent. Abbates nostri hoc anno de capitulo generali reuertentes: nobis ista retulerunt. *Apollo.* Quantum ex hac visione colligo, valde malis prodest justorū cohabitatio. *Cæsar.* Si decem justi fuissent in Sodomis: Dominus multitudini pepercisset. A. Visio hæc cōcordat miraculo capituli secūdi septimæ distinctionis, vbi imago Dei genitricis sudasse dicitur, timore imminentis judicij. C. Diē judicij esse in januis, terremotus per loca, & alia signa, de quibus suprà dictū est, declarāt. Sed valde cōsolatur, q̄ saluator his fieri incipientibus, justos admonet, dicens, *Leuate capita vestra,* id est exhilarate corda vestra *quia appropinquat redēptio vestra.*

B. Virgo finem mundi retardat.

Genes. 18.

Luc. 21.

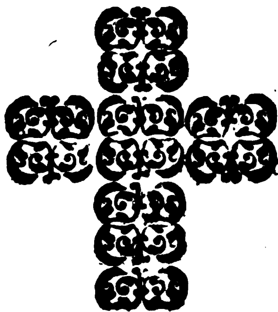
Caput LVIII.

De cælesti Ierusalem, & gloria Sanctorum.

Bona ciuitatis cælestis

FEstinemus ergo ingredi in ciuitatem illam; in qua nulli sunt terræmotus, nulli gemitus, vel suspiria: sed Dei laus assidua. In qua nulla pericula, sed securitas firma: in qua non est mortalitas, sed vita æterna. In qua rancor nullus, discordia nulla: sed pax plena. In qua nullus esurit, nullus sitit: quia satietas illic perfectissima. Quatuor hæc bona in tribus versiculis Propheta comprehendit, dicens. *Psalm. 147* *Lauda Ierusalem Dñm: lauda Deum tuum Sion.* Lauda corde, lauda ore. Quare? *Quoniam confortauit seras portarum tuarum:* ecce securitas. *Benedixit filijs tuis in te.* Ecce immortalitas: in dextera ejus longitudo dierum. *Qui posuit fines tuos pacem.* Ecce pax & concordia. *Et adipe frumenti satiat te.* Ecce satietas. De gaudio huj⁹ beatæ ciuitatis alio loco dicit idem Psalmista. *Psalm. 96.* *Sicut lætantium omniũ habitatio est in te.* Cõprehendit breviter, quod longis sermonibus explicari non poterat. Nõ enim erit lætitia, qualis hic agitur, vbi de filiorum susceptione lætamur: vel de munere diuitiarũ vel bonorũ gratulamur. Quod igitur explicari non potuit, sumpta qualicũque similitudine, dixit, vt potuit. Sicut lætantium, inquit, id est, verè lætantiũ: vt sit expressio veritatis, & non nota similitudinis: vt ibi, *tamquã vnigeniti à Patre;* *Ioan. 1.* idest verè vnigeniti. Istorum lætantium septiformis est actio. *Septiformis beatorum actio.* Viuunt vita infinibili, sapiunt arcana Dei, amant Deum & proximum, laudant quod oculus non vidit, quia sunt inuisibilia, & q̃ auris non audiuit, quia sunt in pace quietissima; nec in cor hominis ascenderũt, quia sunt incõprehensibilia. Gaudent gaudio ineffabili, veloces sunt, & securi. Beati sunt illi, qui illuc, ducente Domino, perveniunt: vbi omnis cogitatio vincitur, & cuncta desideria superantur. Vbi talis felicitas accipitur, quæ nulla contrarietate perdatur. A. Miseri sunt, qui ad tantam lætitiam non suspirant. C. Quia dialogo nostro finis imponend⁹ est: simul Christum, qui omnis consummationis finis est, deprecemur: vt ea, quæ tua interrogatione, siue mea responsione confecta sunt, legẽtibus, necnõ & audientib⁹, ad meritum proficiant: vt sic ædificatio proximorum, nostrorum fructus fiat laborum. Quod nobis præstare dignetur ipse, de quo loquimur, Dominus noster Iesus Christus, mundi Redemptor, Electorum Confrater, Rex Angelorum: & vt breuiter concludã, vita, merces, & lętitia omniũ Sanctorum: cui, cum Patre, & Spiritu sancto, sit laus, honor, & imperium, per infinita sæcula sæculorum, AMEN.

Finis Dialogi Cæsarij Monachi Ordinis Cistercienses.

APOLOGIA PRO CAESARIO.

HVNC Scriptorem aliqui reprehendunt, quasi fabulosum: alij etiam, quasi erroribus refertum. Vtrisque satis faciendum. Prioribus quidem, fatendo, quædam ab illo narrari, quæ fidem non videantur mereri; sed illa paucissima sunt, & omnia ferè diuerso à reliqua historia charactere expressa. Sanè hic author sub attestatione diuini numinis protestatus est initio, se nihil in toto opere illo finxisse. Addidit autem. *Si aliqua fortè aliter sunt gesta quàm à me scripta, magis eis videtur imputandum, à quibus mihi sunt relata.* Pauci sunt historici, etiã Ecclesiastici, qui non aliquando falsa pro veris recipiant. Pauca autem illa, quæ apud nostrum Cæsarium videntur falsa seu fabulosa, cur talia sint habenda compẽdio aperire decreui. Nec enim sufficit dicere, hoc vel illud videri incredibile, aut fabulosum, videri deliria, &c. (sic enim & discipulis Christi deliramenta videbantur, quæ de ejus resurrectione narrabãtur,) sed cur hoc vel illud fabulosum meritò videatur, declarandum. Posterioribus autem, qui quædã erronea, aut suspecta, in hoc opere Cæsarij reperiri putant, paulò fusiùs est respondendum: singulas propositiones, quæ videntur posse forsitan notari, expendendo. Quid enim in eo aliqui reprehendant, præter vnum caput, ignoro. Accepi enim à viris doctis, illud reprehendi, quod narrat Distinct. 12. cap. 37. de Guillelmo Monacho Cœnobij S. Petri, seu Heisterbach, (cujus etiam alumnus erat Author) qui alteri Monacho post mortem apparens, dixit ei, se esse in pœnis, non tamen ignem Purgatorij pati; sed solùm à gloria retardari seu differri, & hac dilatione cruciari.

Verùm authoritatibus multis videtur apertè probari, nonnullos post mortẽ igne non cruciari, sed sola dilatione beatitudinis: nec hoc vlli articulo fidei, aut Ecclesiæ, vel Pontificum, aut Patrũ doctrinæ aduersari. Sancta Birgitta, seu vt vulgò appellatur, Brigidda, apertissimis verbis hoc docet & docetur in libris Reuelationum suarum, quas Ecclesia probauit, nec vllus hactenus Catholicus reprehendit. Libro enim 4. cap. 127. illam sic alloquitur beata Virgo Deipara, de quodam Presbytero Eremita defuncto. *Attende filia, & scias, quòd anima istius Eremitæ amici mei, statim cùm egressa fuit de corpore ejus, introijsset in cœlum: nisi quia non habuit in morte perfectum desiderium perueniendi ad præsentiam Dei & ejus visionem. Et ideo detinetur nunc in illo Purgatorio desiderij, vbi nulla pœna est, nisi solùm desiderium perueniendi ad Deum. Sed tamen scias, quòd antequam corpus ejus intret sub terra, anima ejus introducetur in gloria.* Hæc à B. Virgine sibi dicta testatur S. Brigidda, purgatorium quoddam constituens in solâ pœna damni, & in cruciatu animæ, quæ à beatitudine retardatur. Spes enim quæ differtur, affligit animam.

Sed eadem multò fusiùs ea de re disserit eodem lib. c. 7. vbi postquã Angelus ei declarauit, esse multa loca, in quibus animæ puniuntur post mortem, scilicet Infernum, Limbum, & Purgatorium, addit. *Vltra locum istum*, purgatorium ignis, *est locus alius, vbi minor est pœna: quæ non est alia, nisi defectus virium in fortitudine, & pulchritudine, & consimilibus. Sicut per simile dico, quasi si aliquis esset infirmus, & cessante infirmitate vel pœna nihil haberet de viribus, donec paulatim recuperaret. Tertius verò locus superior est, vbi nulla alia pœna est, nisi desiderium perueniendi ad Deum. In primo loco supra tenebras (inferni) est maxima pars purgatorij, vbi vidisti illam supradictam purgari: ibi est dæmonum tactus: ibi per similitudinem apparent venenosi vermes, & similitudo animalium ferocium. Ibi calor est & frigus, ibi tenebræ & confusio, quæ procedunt de pœna, quæ est in inferno. Ibi quædam animæ habent minorem pœnam, & quædam majorem, juxta quòd erant peccata emendata pro eo tempore, quo anima cum corpore mansit. Deinde magister, id est justitia Dei, profert aurum, id est animas, in alia loca, vbi non est nisi defectus virium: in quibus animæ tamdiu morabuntur, donec refrigerium habebunt, vel de specialibus amicis suis, vel de sanctæ Ecclesiæ continuis operibus. Nam anima, quo majus auxilium habebit de amicis, eò citiùs conualescet, & liberabitur ab illo loco. Post hæc anima fertur in locum tertiũ vbi non est pœna, nisi desiderium perueniendi ad Dei præsentiam, & ejus visionem beatam. In hoc loco morantur multi, & nimis diu; præter illos, qui in mundo dum vixerunt, non perfectum desiderium habuerunt perueniendi ad Dei præsentiam, & ejus visionem. Scito etiam, quod multi moriuntur in mundo, ita justi & innocentes, quod statim perueniant ad præsentiam, & visionem Dei. Quidam verò peccatis suis cum bonis operibus sic emũdatis, quòd animæ eorum nullam sentiant pœnam. Sed pauci sunt, qui nõ veniant in locum, vbi est desiderium perueniendi ad Deum. Ideo omnes animæ in tribus istis locis morantes, participant de S. Ecclesiæ precibus, & bonis operibus, quæ fiunt in mundo*, &c. Ne quis autem has Reuelationes tamquam aniles fabula, putet habendas, eas probarunt Pontifices, Bonifacius 9. in bulla Canonizationis S. Brigiddæ, & Martinus 5. in Confirmatione ejusdem bullæ: Concil. Basil. & Constant. Corduba lib. 10. q. 44. Canis. lib. 1. de B. Virg. c. 7. Michaël Medin. & alij. Et oratio, quæ in Festo ejusdem S. Brig. dicitur, sic inchoatur. *Domine Deus noster, qui B. Briggidæ per filium tuum vnigen. secreta cælestia reuelasti.*

Beda lib. 5. histor. c. 13. & Helinandus ad an. 671. scribunt, ostensum fuisse cuidam animæ, quæ postea ad corpus redijt, præter infernum, cœlum, & purgatorium ignis, quoddam quasi pratum amœnum, in quo degebant animæ, quæ nihil patiebantur pœnæ sensibilis; ibi tamen manebant, quia nondum erant idoneæ visioni beatæ.

S. Gregor. 4. Dialog. c. 25. Sunt quorumdam justorum animæ, quæ à cœlesti regno quibusdam adhuc mansionibus differuntur. In quo dilationis damno quid aliud innuitur, nisi quod de perfecta justitia aliquid minus habuerunt?

In Reuelationibus quoque sanctæ Virginis Mechtildis (verba sunt Dionysij Carthusiani lib. de Nouissimis tract. de Iudic. artic. 31.) narratur, quòd animam ejus Dominus assumpsit, ac duxit in amœnissimũ hortum, in quo erat multitudo animarum ad mensam sedentiũ; quibus Christus pro ferculo apposuit officia atque suffragia, quæ à viuis fiebant pro illis: dixitque Mechtildis. Mi Domine, quid prosunt hæc illis, cùm sint in gaudio magno? Tunc aperientibus se cordibus animarum, vidit in corde cujuslibet quasi vermem cor ipsius torquentem, eo quod non meruit, sine impedimento & dilatione post mortem ad Dominum euolare: & dictum est ei. Hic vermis non moritur, nec ab eo anima liberatur, donec intret in gaudium Domini.

In vita Thauleri refertur, post mortem apparuisse amico, & dixisse. Mox vt anima mea è corpore exijt, à Ss. Angelis suscepta est; qui eam in paradisum deduxerunt, dicentes, quòd illic quinq; diebus fine vllo metu vel solicitudine expectarem: nec timerem, quòd diabolus quidquam mihi dehinc illaturus sit: ac nihil demum posthac laboris subirem: hoc solo excepto, quod istis quinq; diebus gloriosa cœlestium societate carerẽ: quibus denique transactis, prorsus munda futura essem: tumque reuersuros sese cum gaudio, meque cum ingenti exultatione ad ineffabilia nullo vmquam tempore finienda gaudia perducturos.

Theologi quoque suffragantur huic doctrinæ. Bellarminus lib. 2. de purgat. c. 7. relata prædicta apud Bedam visione, *Videtur*, inquit, *mihi dicendum, non esse improbabile, talem aliquem locum reperiri, cæterùm hujusmodi locum ad purgatorium pertinere. Et si enim ibi nulla sit pœna sensus, tamen est pœna damni. Pœna autem non conuenit, nisi animæ, quæ nondum plenè purgata est. Itaque erit locus ille mitissimum purgatorium; & quasi carcer quidam senatorius atque honoratus.*

Gonsalvus Durantus, Doctor Theologus, in notis ad Reuelat. S. Brigittæ ad cap. 7. libri 4. hæc habet. *In præsenti nota sermo fit de purgatorio, in quo duo partialia loca reperiri, colligitur ex narratione præsentis capitis... Notandum est, hæc duo loca omnino spectare ad purgatorium, & esse partes illius.. Hæc locorum diuisio petenda est ex eo, quòd contingere potest, animam in purgatorio existentem sic fuisse purgatam, vt nihil superfit illi, quoad pœnam sensus, exoluere: sed tantummodo torquenda sit per aliquod temporis spatium ingenti aliquo desiderio videndi Deum.* Idem in cap. 127. ejusdem libri loquẽs de eodem purgatorio desiderij. *Probauimus*, inquit, scilicet in cap. 7. *hunc locum probabiliter reperiri: quem etiam Illustriss. Cardin. Bellarminus lib. 2. de purgat. c. 7. mitissimum purgatorium appellat: quippe in quo nulla est pœna sensus, sed tantũmodo damni, quæ debetur animæ nondum plene purgatæ.* Porrò notas has probauit Vincentius Riccardus Doctor Theologus; & typis edi permisit Doctor Paulus de Francis Magistri sacri Palatij socius anno 1605.

Dionis. Carthusianus lib. de Nouissimis, c. de Iudicio arti. 31. *Videtur*, inquit, *quod animæ è purgatorij igne liberatæ sint in loco amœno & pulchro, puta terrestri paradiso; in quo quamuis multùm lætentur, quòd purgatorij sensibilia supplicia euaserunt, & de æterna beatitudine citò adipiscenda sint securæ; dolent tamen de gloriæ dilatione, & quòd non satis sinceriter in hoc mundo vixerunt.*

Suares autem tom. 4. in 3. part. disput. 46. sect. 1. licet oppositam sententiam sequatur, hanc tamen nec leuissima censura afficit; imò quæ aduersus eam profert, adeo leuia sunt, vt mihi eandem probabiliorem reddant.

QVÆNAM sint alia, quæ in nostro Cæsario reprehendantur, nescio: proferam autem ea, quæ videntur habere posse difficultatem. Ac primùm Distinct. 1. cap. 14. censet nouitios ad sæculum reuertentes, esse apostatas. Verùm in nouitijs illis votum simplex admittit, aut supponit, vt patet ex cap. 15. sequenti. *Vt taceam*, inquit, *de ijs, qui jam habitum Religionis induerunt: qui semel ac secundò in facie Capituli stabilitatem suam promiserunt: sæcularibus personis, quæ solo verbo votum fecerunt inter manus Abbatis, nequaquam licitũ est vitam sæcularem sectari, vel matrimonio ligari.* Mitto, quòd veteres Iuris Canonici Doctores, ac Theologi, hanc sententiam docuerunt, & multa pro illa Pontificum Decreta proferuntur apud Azor. lib. 11. c. 12. & alios, qui ea soluunt.

2. Potest illud argui, quod dist. 2. c. 15. aliàs 17. ait, S. Bernardum jussisse dari cõmunionẽ ægroto militi, qui concubinam nolebat deserere; sed solùm dixit se dolere, quòd non posset eam voluntatem habere. Verùm Author satis se explicat, dum ait. *Christus in suo sacramento ad judicium intrat, nisi gratia ejus præcedat. Puto ergo propter orationem viri sancti gratiam Christi abyssum cordis ejus illum inasse, dolorem sterilem fœcundasse; ne & vir beatus judicaretur de præsumptione, & morientis pœna cresceret in sua damnatione.* Censet ergo S. Bernardum non permisisse ei Eucharistiam, quin agnouerit perfectam illum habere contritionem; quæ ampliùs creuit suscepto sacramento.

Distinct. 11. Cap. 37. fortè & Dist. 1. Cap. 14.

3. Potest reprehendi, quod dixit, nonnullos mortuos impios redijsse ad corpora. Verùm similes historias refert S. Greg. 4. Dial. c. 26. cui etiam Beda & alij suprà relati consentiunt. Et hi quidem nondum sententiam absolutam damnationis acceperant; quia in inferno nulla est redemptio. Excitarunt similiter aliquando sancti paganos defunctos mox alioqui damnandos.

4. Potest & argui quod dicit de dæmone obsequioso dist. 4. c. 36. Verùm historia quidẽ videtur fabulosa; sed nihil in ea argui potest, nisi quod in fine ait Cæsarius, *Dicã tibi aliud diabolicæ bonitatis exemplum.* Hoc autẽ puto à Cæsario ironicè dictum. Sunt enim dæmones in malum obfirmati: licet etiam ex Theologis aliqui putent, posse eos nonnihil boni agere. Melius tamen dicendum, eos, si quando obsequium exhibent hominibus, id vel coactos à Deo exhibere, vel malum finem eos semper intendere, vt scilicet tandem ad interitum pertrahant homines. Quod ergo cap. sequenti narratur, quia omnino factum videtur, factum est Dei speciali permissione. Simile historiam habet Greg. 4. Dial. c. 26. & 36. & Aug. lib. de Cura pro mort. c. 11. & 12.

5. Potest argui, quod de Valtero Dist. 7. c. 39. scribit Author, illũ dum Missam audiret, visum in torneamento omnes alios vincere. Verùm idem de Ioanne à Montemirabili narratur in ejus vita, nec videtur pati difficultatem. Dum enim ille sacrum præponeret torneamento, Deus potuit ostendere, quàm sibi gratum sit obsequium illud; licet torneamentum esset res vana & mala. Nec Deus approbabat rem vanam & malam, sed victoriam dabat absenti, qui mox ad illud accessurus erat.

6. Quod de Beatrice moniali dicitur, illam abjecta veste Religiosa exijsse è cœnobio, & B. Virgine ejus locum in cœnobio seruasse, vt fabulosum rejeci, ideo in nostra editione, non potest argui. *Distinct. 7. Cap. 35.*

7. Similiter quod dixit dist. 12. c. 35. apparẽs monialis post mortẽ, sibi nihil ꝓfuisse S. Ioannẽ Evãg. quem in vita singulariter coluerat, non est in nostra editione, ideo non potest argui: quamvis ea verba in bonum sensum possent accipi; quod scilicet non adfuerit sibi tunc, sensibili seu visibili auxilio, S. Ioannes.

Quod nouitiũ scribit post mortẽ Abbati peccata confessum, non est de sacramentali confessione, quam absolutio secuta sit, accipiendum: sed de simplici reuelatione Abbati facta. *Distinct. 3. Cap. 25.*

Quod anima Lantgravij damnata dixit, si filij ejus restituerẽt, quæ ipse rapuerat, bona Ecclesiæ, magnum ei remedium fore, nescio an quis etiam reprehendat. Sed cùm multi olim senserint, viuorum suffragia prodesse aliquomodo damnatis, quorum sententia, etsi falsa, nulla tamen censura adhuc notata est: cùm etiam Scotus & alij valde probabiliter putent, damnatorũ pœnas, quas pro venialibus patiuntur, aut pro mortalibus remissis in hac vita quoad culpam, post aliquod tempus finiri, nec fore æternas, ac proinde damnatorum pœnas multum cum tempore minui: qui dixerit similiter, augeri pœnas impiorum, quamdiu eorum posteri bona ab eis injustè vsurpata detinent, & minui, quando ea restituunt, non videbitur censura feriẽdus: saltem enim accidentalis eis pœna accrescit vel tollitur ex posterorum peccatis ad eorum imitationem admissis, vel correctis. *Distinct. 1. Cap. 34.*

Sed vt finem huic Apologiæ imponã, si hoc adeo putaretur absurdũ, dicendũ esset, ijs, quæ dixerũt dæmones & damnati, non esse necessario fidem habendam: referri tamen, quæ illi dixerunt, non videri injustum, etsi nonnulla non videantur fide digna. Quæ responsio etiam applicanda esset quibusdam alijs difficultatibus suprà allatis. Certè in vita S. Bernardi legitur dæmon dixisse interrogatus, se in gloria fuisse; & tamen hoc meritò absurdum reputant communiter Theologi. Non ideo autem liber vitæ S. Bernardi contemnitur aut reprobatur. Plurimi sunt authores Ecclesiastici, in quorum operibus næui aliqui deprehenduntur, nec ideo tamen damnantur illa opera. Cæsarius ergo, qui præclaro illo miraculorum Dialogo & mores instruit & ad virtutem maximè accendit, fidem quoque Catholicam de Inuocatione B. Virginis, de veritate corporis Christi in Eucharistia, & de alijs dogmatibus, defendit, nulliusque explorati erroris potest argui, non adeo debet contemni, vt ejus lectio deseratur: sed debet vt Author vtilissimus cõmendari. Quæ tamen & ille scripsit, & ego pro ejus defensione dixi, judicio S. Sedis Apostolicæ submitto.

NOTÆ IN DIALOGVM CÆSARII.

Ad Distinctionem primam.

INitio huius operis monui, eã, quæ forẽt dubia, diuerso charactere esse excudẽda. Quædam tamen, quorũ explorata est veritas, diuerso illo charactere dare coacti fuimus, ob angustiam chartæ, quæ non potuisset alioqui ad materiã paginæ assignatam, paginis sequentibus priùs impressis, sufficere. Eam ob causam hoc caput secundum, quod certum continet dogma, diuerso illo charactere excudere, necesse fuit. *Cap. 2.*

Cap. 32. Quod de juuene rediuiuo à mortuis suscitato in hoc Capite narratur indubitatum esse debet. Hic enim postmodum Cisterciense Institutum amplexus est: ac demum Morimundi Abbas ordine duodecim* anno 1178. electus est. Quo in munere præclarè se gessit, & ob vitam sanctissimè peractã inter Beatos Ordinis locum sortitus est. Huius synchronus fuit Hermannus, Loci S. Mariæ eiusdem Ordinis Abbas, qui eum sæpè vidit, & nũquam eum vel leuiter subridentem notare potuit. Ab hoc Hermanno author noster historiam hanc accepisse se fatetur. Quæ in fine capitis dicuntur de anima sphærica, oculos ante & retro habente, diuerso charactere exarata sũt: ne quis ignarus inde decipiatur: & animæ figuram inesse, vel oculos, &c. arbitretur. Bonũ tamen sensum habent. Nam animæ separatæ, vt & Angeli, sunt in certo loco diuisibili definitiuo & finito, & hic locus existentiæ eorũ, siue vbicationi respondens, sphæricus est. Quia autẽ anima est indiuisibilis, videt quæ ante & retro sunt, sicut si corpus esset, & oculos ante & retro haberet. Spiritualia enim nõ possumus explicare in hoc statu, nisi admodũ rerũ corporaliũ.

Cap. 33. Historiã hanc Author nõ ex certo & oculato teste didicit, sed ex rumore incerto, collegit.

Cap. 34. Etiam hæc narratio quoad aliqua suspecta est. Nec enim arbitror magum in inferni vestibulum à dæmone fuisse verè deportatum, aut animam Lantgravij defuncti euocatam ascendisse, & magum allocutam fuisse: sed phantasticè totum negotium, quod ibi narratur, gestum fuisse: sic enim solet dæmon mira & magna hominibus exhibere, sensus eorum, aut etiam phantasias, decipiendo. Quòd si id realiter gestum fuit, Dei speciali nutu actũ est: sicut cùm Pythonissa Samüelem excitauit, & Saülẽ alloqui curauit: 1. Reg. 28 nõ propria aut diabolica virtute, sed Dei speciali cõcessione. Quod item Lantgrauius dixisse refertur, magnum animæ suæ remedium collatum iri, si filij eius iniustè ab eo vsurpata restituerent, non est certum: probabilius enim est, pœnas mortalibus numquam per Confessionẽ vel aliter remissis debitas, in inferno non minui. Accidentalis tamen quædam pœna seu tristitia damnatorũ potest forsan minui, posterorum bonis operibus, atque restitutione ablatorum: sed non videtur hoc magnũ animæ refrigerium dici posse, vt hic dicitur.

Cap. 35. Quod de Christo pedes Godefrido lauante dicitur, aut per visionẽ solùm contigit: aut Angelus Christum repræsentans id officij Godefrido exhibuit. Quod item ipse Godefridus dicebat, nihil in oratione dicendum, sed solùm de Christi passione & alijs mysteriis cogitandum, hunc sensum habet, quòd dum psallimus, & officium persolvimus diuinum, præstat tunc mente Christi passionem recolere, magis quàm aliquid à Deo petere, ad deuotionem & attentionem fouendam: quamvis etiã

Capite 40. Hæc beata sanctas quasdam imitata est, Eugeniam, Marinam, & alias: quæ sexum mentitæ, viros inter Religiosos vitam duxerunt. Quod speciali Dei instinctu factum fuisse, credendum est: nec est in exemplum trahendum.

Ad Distinctionem Secundam.

Capite 2. DVbia est hæc narratio. Null⁹ enim ei⁹ author vel testis profertur, nulla persona nominatur: sed solū quidā iuuenis, quidam Sacerdos, quidam Episcopus, incerta diœcesis. Res adeò celebris & ipso sæculo Cæsarij gesta, non potuisset esse tā abdita, vt nec Episcopi, nec diœcesis, aut iuuenis nomen proprium posset indicari. Vt mittā alia, quæ humanam fidem superare videntur.

Capite 3. Incerta etiam est hæc historia: quæ si vera est, non sub S. Patre Bernardo Claræ-vallis Abbate contigit: sed sub alio Bernardo Hispano, Cœnobij Carletensis monacho, & Martyre. Sic Manrique tom. 3. Annalium ad an. 1170. cap. 4. ex archiuis Populeti, & authoribus ab eo laudatis. Vocatur nūc S. Bernardus de Abziras ab oppido, iuxta quod passus est mortem pro Christo. Certè non potuisset tantum miraculum scriptores vitæ & miraculorum S. Bernardi latere, cuius tamen nullus illorum meminit.

Capite 5. Hanc etiam incertam arbitror: cùm is, qui illā Cæsario recitauit, ex rumore solo, (qui plerumq; falsus est,) quasi rem in alieno regno gestam didicerit.

Capite 10. Nec hanc historiam ausi certam dicere, cùm incerto etiam rumore nitatur: quæ si vera esset, fuisset olim in Cœnobio S. Victoris Parisiēsis scripto mandata, quod non arbitror factum, nisi forsan ex ipso Cæsario.

Cap. 11. Non est probabile, Pontificem iussisse, vt mulier sic nudata vestibus compareret coram se & Cardinalib⁹, aut eā sine vlla satisfactione dimisisse, pro tanto crimine, & sibi aut Cardinali de hac Pōtificis ordinatione murmuranti, dæmonis possessionem imprecatum fuisse.

Cap. 17. Nec certum videtur, quod præcipuum est hui⁹ historiæ: scilicet S. Bernardum sacram communionem dedisse moribundo, qui nolebat concubinam dimittere, sed solum de hoc dolebat, quod non posset dolere. Licet enim is qui hanc historiā Cæsario recitauit Remis fuerit, quādo illa ibi cōtigit: potuit tamen res aliter in cubiculo fieri, aliter in vulgus spargi. Credibile est, Sanctum Bernardum tum verbis suis, tū meritis, paulatim hominem ad veram contritionem disposuisse, & tum demum ei sacram Eucharistiam præbuisse. Scio Nauar. & quosdam alios, hoc dolore, quo quis dolet, se non satis dolere, ad absolutionem cōsequendam, contentos esse: sed nec ipsi, nec alij, viri probi absolverent hominem nolentem à cōcubina recedere. Nobiscum etiam hic sentit Cæsarius, nec potest, nisi iniustè, in hoc suggillari.

Capite 24. & 33. Quæ de fornicatore dicūtur, & de vsurario à bufonibus deuorato, parū credibilia sunt. Certè præceptum Sacerdotis vsurario impositum iacendi in medio bufonum, iniustum fuisset Quæ autem cap. 21. 23. & 30. referuntur, sunt incerta.

Ad Distinctionem Tertiam.

Cap. 2. 3. & 6. CAp. 2. & 3. dubia & incerta sunt. c. 6. dicūtur dæmones, cū sibi corpora formāt, non habere dorsa: si verum est, videtur id Deo prouidente fieri, ne facilè illudant hominibus prudentibus.

Ibidem. Quòd dæmones in obsessis peccata per Confessionem non tecta prodant, etiam nostri temporis historiæ declarant: præsertim historia obsessæ de Veruino.

Capite 12. Quæ de Hunis hic dicuntur ex cōmixtione feminarum & dæmonum genitis; de Merlino quoque ex dæmone & sanctimoniali generato, Author ex veteribus historicis sumpsit: illa tamen incredibilia sunt.

Cap. 25. Historia illa de nouitio, qui Abbati in somnis confessus est, refertur etiam ab authore Exordij distinct. 6 cap. 8. & ab Helinando in chronico ad an. 1185. Hi autem duo famulum vocant, & Helinandus ait, Cellerarij famulum fuisse, & confessum in fine vitæ peccatum aliquod inter cætera confessori pauperum, quod ille non ausus est recipere, sed iniunxit, vt Abbati, qui tunc aberat, post eius reditum illud cōfiteretur. At ille Abbate nōdum reuerso obijt, eique postea apparēs confessus est illud peccatum. Meliùs nouit hanc historiam Helinandus Gallus in Gallia suo tempore, & dum scriberet suum chronicū, gestam, quàm Cæsarius, & Author Exordij, qui in Germania eam scripserunt. Non fuit autem hæc Confessio Sacramentalis, nec eam absolutio secuta est: sed fuit reuelatio seu confessio, sed non sacramentalis. Quod autem dixit ille famulus, non potui saluari, nisi fecissem tibi confessionem meam, hoc sensu notat Cæsarius esse intelligendū, non potui è pœnis purgatorij eripi, nisi hac præscripta diuinitus confessione præmissa. Si enim non decessisset in gratia, nihil ei profuisset illa confessio.

Cap. 26 Fabulosa videtur esse narratio de dæmone volente peccata confiteri, indulgentiam cōsequi sperante. Scit enim dæmon peccatum suum esse irremissibile. Fortassis dæmon finxit se veniam sperare, vt Sacerdoti illuderet, vel eum impuris cogitationibus inquinaret, &c.

Cap. 27. Supposuit Pontifex, vt videtur, eum qui se sine Ordine sacrum facere confessus est, & noluit à sacrificādo in posterum resipiscentiam polliceri, fictè confessum fuisse, & non seriò, seu animo absolutionis à peccato obtinendæ: alioqui enim nō diceretur blasphema illa confessio, nec esset reuelanda, qua quis seriò ad sacramentum pœnitentiæ accessisset: licet onus à Confessario iniunctū non acceptaret. Credibile est, à Cæsario omissum aliquid ad decisionem huius casus pertinens.

Capite 42. & 43. Certū est, multos huiusmodi sacerdotes stolidos & ignaros ad nostra vsque tempore extitisse.

Cap. 47. Historia illa de Abbate nigro carnes comedente, non est in exemplum trahenda.

Cap. 48. Sicut nec sequens, si vera est. Nam communiter homines negligentes leuissimam pœnitentiā acceptant: at nullus redit ad maiorē petendam.

Ad Distinctionem quartam.

Capite 1. LApsus est hic Cæsarius. Nec enim Regē, sed Regis fratrē S. Bernard⁹ vestes Religionis induit: nec ei pœnitētiā illam iniunxit, sed Arnulfo de Maiorica: de quo Author Exordij distin. 3. capite 17.

Ibidem. De hoc fure suspendendo à S. Bernardo erepto, plura Exordium dist. 2 cap. 15.

Cap. 7. Historia de S. Berna. calceos inūgēte, incerta est.

Cap. 85. Hæc historia eadem est cum ea, quæ habetur in Exordij distinct. 5. cap. 13. sed imperfectè à Cæsario refertur. Hic enim Religiosus, vt in Exordio dicitur, infirmarij officiū exequebatur in quodam Cœnobio Præmonstratensi, & desperatione

victus cultro se sauciauit, & à dæmonibus semiviuus in murum delatus est, vnde eum fratres repertum deposuerunt.

Cap. 97. Hæc historia habetur in Exordij distin. 3. c. 13. Ibi monachus ille Petrus Tolosanus dicitur à S. Bernardo olim conuersus. Nec ibi dicitur, voluisse ad sæculum redire, sed statuisse sibi virilia secare, ne tentationi succúberet: nec à carnificeiñ somnis exectus, & eius pudenda cani proiecta: sed ab Angelo vice medici imaginariam illā abcissionem passus. Et cùm historia illa celebris fuerit in Ordine, vt ipse Cæsarius ait, author Exordij, qui monachus fuit Claræ vallis, vbi illa contigit, eam sine dubio nouit, ac proinde melius eam recitauit, quā ipse Cæsarius externus, & alterius nationis.

Ad Distinct. 5.

Cap. 4. Iuuenis à diabolo ex circulo raptus non videtur realiter ad infernum, aut eò delatus, vnde pœnas inferni videret: sed solùm illusiones & phantasias passus.

Cap. 18. Magna Episcopi simplicitas fuit, iniūgere mago in remissionem peccatorum eius, vt maximum committeret peccatū, & magicis suis artibus dæmonem aduocaret & interrogaret, licet ob finem bonum id fecerit. Non sunt enim facienda mala, vt veniant bona. Illo etiā sæculo & vicinis, Principes cogebant eos, qui alicuius criminis infamia laborabāt, per duella se purgare. Ferro quoque cādenti veritas tūc explorabatur. Ea fuit sæculi illius simplicitas.

Cap. 36. Fabulosa videtur esse hæc narratio: licet absolutè potuerit dæmon obsequi militi, & omnia exequi, quæ hic narrantur, non tamen animo beneuolo, sed ad perdendum tandem herum suum. Et quod Cæsarius in fine ait. *Dicam tibi aliud diabolica bonitatis exemplum*, ironicæ dictum puto.

Cap. 37. Videtur hæc historia certa: sed à quo spiritu ducta fuerit anima huius Euerardi, non constat. Similia habes exempla apud August. lib. de cura pro mort. agenda c. 11 & Grego. 4. dial. c. 26. & 36.

Cap. 47. *Peccauitne inclusa*, &c. Si quis per ignorātiam inuincibilem Satanam putans esse Angelū lucis, illum admittat, & eius hortatu bona opera faciat, & bona intentione, in hoc opere non solùm non inest malitia, sed est bonitas & meritum. At hoc non intendit dæmon, sed siquādo talia suadet, postea paulatim ad vanam gloriam aut ad alia peccata hominem inducere conatur: & hic eius est finis primò intentus.

Cap. 54. Quod dicitur subitus horror ex præsentia dæmonum oriri, non semper contingit, nisi quando apparet: cùm dæmones sint nobis passim præsentes, nec tamen horreamus.

Ad Distinct. 6.

Cap. 2. Difficile est tantā simplicitatē sibi persuadere, ea tamen supposita, & obedientiæ iūcta, potest magna à Deo obtinere, ad superbos maximè & astutos confutandos.

Cap. 7. Simplicitas Vuerimboldi potiùs dicēda esset fatuitas: nisi pietati iuncta, ob illam commendabilis extitisset.

Cap. 15. & seq. Non reperitur statutum illud, de acu habenda. Videtur tamen tum ex hoc loco, tum ex cap. 17. colligi, vsu olim fuisse pro lege receptum, vt monachi ferrent acum. Refert enim ibi acum ignitā à diabolo super monachum morientem proiectā: quòd is viuens acum portare contempsisset.

Cap. 35. Femina credens Sacerdotē seriò loqui, ex ignorātia inuincibili & bona fide in clibanum ardētem ad satisfaciendum Deo pro peccatis intrans, & ibi moriens, meruit, & non peccauit. Quod & exemplo vitæ Patrum Cæsarius confirmat: & nos alia possemus proferre, si opus esset.

Ad Distinct. 7.

Sæpè sudarunt imagines Christi & sanctorū, cū impenderēt mala. De imagine Christi crucifixi id legitur in vita S. Francisci Xauerij, de imagine S. Pauli apud Baronium in Annal. Cap. 2.

Parum probabile est, Sacerdotem adeò ignarū fuisse, vt solam Missam de B. Virgine sciret legere. Cap. 4.

Dormiētes peccare possumus, & mereri. Hoc tuetur cum Cæsario Corduba lib. 2. q. 23. & Medina 1. 2. q. 71. art. 5. longè ante fin. Conclus. 4. & S. Thom. ibid. pro hac sententia allegatur. Quando, inquit Medina, ebrius blasphemat, percutit, & omittit præceptum: si hæc opera fuerunt præuisa, tunc etiam peccat, licet tunc non sit mentis compos. Nam ad hoc, quod talia opera sint peccata, satis est, quòd fuerint volita in causa præcedenti. Probat & ex Arist. dicente, ebriū, qui occidit, duplicē pœnam mereri, ebrietatis scilicet & homicidij. Cōtraria tamē sententia probabilior est: quia actio non est bona vel mala nisi sit libera & voluntaria. Ideo quando non est libera aut voluntaria (vt in somnis, in ebrietate, &c.) non est etiam tunc bona vel mala, licet talis fuerit in causa. Cap. 14.

Quædam de Monacho Christiano referuntur, quæ forsan non probabūtur: vt quod sibi visus fuerit à B. Virgine & Frederico Imperatore sepeliri, quod somnium potest reputari. Eapropter diuerso charactere expressimus initium vitæ eius. Cap. 16.

Non ausim omnia probare, vt nec improbare, quæ de hoc milite hoc loco referuntur. Cap. 33.

Hoc caput omisimus: causā eo loco declarauimus: quæ non est hic repetēda. Cap. 35.

Non reperitur cœnobiū in Lōgobardia, Catizus dictū, vera tamen est historia ista. Cœsarius Germanus perperam sæpè expressit nomina propria Cœnobiorum aliarū nationum: vt cùm Distinct. 12. cap. 48 pro Longoponte Fontanellam posuit. Cap. 38.

Quod hic dicitur de victoria Vualteri de Birbach in torneamento per spiritū, qui eum repræsentabat, & creditu difficile est, quia actio illa erat illicita: & præterea hoc idem de B. Ioanne à Monte mirabili, qui postea Longoponte monachus effectus est, in eius vita narratur. Cap. 39.

Hæc eadem historia & id genus aliæ in Exordii Distinct. 5. referuntur. Cap. 44.

Rara est hæc impiorū in morte subitā & improuisā contritio, quæ eis gratiam Dei conciliet. Cap. 58.

Difficile quoque creditu est, quod hic narratur, vt facinorosus latro Sacerdoti noluerit cōfiteri ex inuincibili ignorantia: & tantum honoris ei mortuo sit exhibitum. Cap. 59.

Ad Distinct. 8.

Falluntur, qui putant hunc Conuersum in toto Ordine Cisterciēsi solùm 15. Religiosos sic perfectos vidisse, vt cum Christo crucifixi viderētur: cùm de solo Cœnobio de Lucka, & de illius Religiosis hic agatur. Cap. 18.

De hac apparitione sanctorum Eucharii & sociorum egimus in notis ad Exord. Cisterc. vbi non omnia, quæ ibi referuntur, vera esse, ostendimus. Cap. 78.

Ex hoc capite refelli possunt, qui S. Catharinā fuisse negant: præter quàm quòd Ecclesiam magni erroris consequenter damnant, eius festū celebrantis. Cap. 84.

Ad Distinct. 9.

Illicita fuit hæc proiectio Eucharistiæ in flumē, etiam ob bonum finem: nisi ex speciali Dei in- Cap. 2.

machia esse licita: ideo potuit miles ante illam cōmunicare, & aduersariū in Christum blasphemū superare,

Ad Distinct. 10.

Cap. 7. EMITE *cuneos*, alius codex, *Emite olera*.

Cap. 11. Compassio militis bona fuit: tamen societas & pactum cum diabolo initum malum fuit, licet ei singulam so am concesserit, *cui insideret*.

Cap. 13. Incertum valde est istud caput.

Cap. 17. Maldrum Germanis est sextari', seu mensura nostro sextario æquivalens. Maldri iterum fit mētio cap. 47.

Cap. 19. & 20. Hæc miracula similia sunt ei, quod olim in Berітho cōtigit: vbi imago Christi à Iudæis percussa sanguinem multum fudit. de qua apud Athanas. tract. de ea re.

Cap. 24. 35. & 36. Hæc capita morem antiquum ostendunt, purgandi se à crimine, tactu ferri candentis: qui licet sit illicitus, tamen credebatur esse licitus.

Cap. 44. *Pagana*. Iudæam per errorem posui pro pagana in præfat. huius operis.

Cap. 45. Pratum spirituale simili exemplo narrat pueros verba cōsecrationis super pane dixisse, & hunc igne cœlesti absumptū, & illos velut mortuos diu iacuisse.

Cap. 52. Huic miraculo simile est, quod Gregori' in dialogo narrat, de captiuo, cuius vincula solvebantur, quoties eius vxor, quæ eum mortuū putabat, pro eo sacrificium offerri curabat.

Cap. 56. Etsi non est incredibile miraculum illud de anicula, incertum tamen est.

Cap. 67. Apparens seu vera bufonis reuiuiscētia videtur ope dæmonum ab aliquo malefico procurata & effecta, ad terrendum aut etiam lædendum Theodericum illum.

Cap. 70. Videtur naturaliter contigisse, quod hic narratur, licet satis sit mirabile.

Cap. 71. Videtur à malefico product' hic serpens. Omisi autem vltima verba illius capitis, sc. *In orbita eundem serpentem matrona fertur bibisse*. Nec enim serpens in stomachū demissus, potuisset in matricē descendere, aut per viam vrinæ transire. Vnde &

Cap. 72. difficile est, quod Alardus authori nostro recitauit suæ olim nutrici contigisse: & ibi maleficium fuisse vi etur. Sæpè etiam nostris temporibus arte maleficorum h uiusmodi venenata animalia feminæ vomuerunt.

Ad Distinct. 11.

Cap. 11. & 12. ILLÆ resurrectiones credibiles & certæ videntur. Narrat enim Author res sibi notas, & suo tēpore gestas, & personas ac loca designat. Posset tamen quis dicere, hos non fuisse verè mortuos, sed visos fuisse mortuos, vt & aliàs sæpe contigit.

Cap. 20. Rarissimè hoc contingit, vt pessimus homo in flagranti delicto captus & occisus, huiusmodi cōtritionem tam perfectam eliciat: & similia exempla, nisi certa sint, non facilè sunt recipienda: quæ impiis, spe similis conuersionis, occasionē præbere possunt in scelerib' vsq; ad mortē perseverādi.

Si non habeo me emendare, &c. propositio est de futuro conditionato, cujus scientia in Deo est: quocumqne nomine velis illam appellare. Cap. 24.

Foniacum perveniret aliàs Fusniacum. Gallicè Foigni vel Fusgni; vroque enim nomine appellatur: priore à vulgo; posteriore à peritioribus. Cap. 30.

Hæc historia in Exordio etiam habetur. Incerta tamen fama sola niti videtur. Cap. 36.

Fortassis nondum ciuis hic erat mortu', sed videbatur: vt sæpe aliàs contigit. Cap. 37.

Incerta est hæc narratio; affinis ei, quæ vulgò dicitur S. Brunoni occasionem conuersionis & secessus in eremum præbuisse. Hæc tamen posterior multò incertior est: quæ autem hic à Cæsario refertur, nihil continet absurdi; licet etiam incerta sit. Cap. 49.

Hanc etiam, vt incertam, diuerso charactere notauimus: licet incredibile nihil habeat. Ante octo dies Sacerdos & Parochus in his partibus mortuus est, qui noluit confessionem facere aut sacram Eucharistiam sumere, dicens se damnatū. Phrenesi hoc deputari forsan posset, nisi & vita anteacta, & genus morbi, aliud probarent. Cap. 50.

Ad Distinct. 12.

VIdetur hæc historia de corpore mortuo à diabolo vegetato eadem esse cum illa, quā habet Gaufridus Serm. 16 in Apocalypsin. Huius Authoris opera Deo juvante in lucem edituri sumus. Cap. 4.

Incerta est historia, & parum credibilis: saltē quoad aliqua. Cap. 18.

Forsan hic non omnino mortu' erat, & per solā visionem ad loca pœnarū inferni deductus est. Cap. 23.

Difficilis est hæc narratio de vsurario Leodiēsi. Si enim pœnitens decesserat, quomodo sepultura priuabatur? Si impœnitens, quomodo precibus vxoris potuit à pœna liberari, aut à Pontifice cœmeterij ius cadaueri concedi? Cap. 24.

Is qui defunctus eleemosynas præposuit orationibus, morem fortassis spectauit clericorum, qui pro eo fuissent oraturi. Multos enim etiam hodie videre est clericos pro defunctis summa cū negligentia, & verba dimidiando, orare. Alioqui per se spectata oratio non minoris est momenti, quàm eleemosyna. Cap. 32.

Hoc purgatorium solius carentiæ visionis Dei in Apologia pro Cæsario sufficienti authoritate prolatum est. Cap. 37.

Purgatorij S. Patricij historiam manuscriptam hic habemus, longè prolixiorem ea, quam habet Dion. Carthusi lib. de nouissimis. Cap. 38.

Fontanellam scripsit Author pro Longo-pōte. Non enim est Ordinis Cisterciensis Cœnobium in Gallia, Fontanella dictum. Est quidem vnum, quod Fontenetum dicitur. At ibi non vixit, nec hominem exuit Petrus Cantor, sed Longo-ponte prope Suessionem. Nuper ejusdem Petri Cantoris ossa iterum translata sunt, cum ossibus aliorum beatorum ejusdem Cœnobij. Cap. 48.

FINIS.

INDEX *Distinctionum & Capitum Dialogi Cesarij Monachi.*

DISTINCTIO I. *De Conuersione.*

CAPVT 1. DE Institutione Ordinis Cisterciensis.
2 Quid sit Couersio, vnde dicta, species eius.
3 De Priore, qui conuersus est, vt aliquid rapeiet.
4 De Nouitio conuerso in Hemenrode, de quo ait S. Dauid, *Non omnibus datum est*,
5 Quibus occasionibus homines convertantur.
6 Decani Leod prædicatione S. Bernardi cõuersio.
7 Gevard⁹ Abbas in cuculla ante cõuersionẽ visus.
8 Mascelini Clerici Episc. Maguntiæ conuersio.
9 Magistri Stephani de Vitreio cõuersio.
10 Sacerdotis, qui cum furto recessit, conuersio.
11 Canonici, qui antequã induerer habitum, resilijt.
12 Henrici Abbatis conuersio.
13 De eo, qui debitorũ causa egressus, non redijt.
14 Mors Leonij Nouitij apostatantis.
15 Horrenda mors Benventhonis Nouitij, & quòd non liceat Nouitijs ad sæculũ redire post votum.
16 Conuersio Henrici contracti de Claravalle.
17 De Authore huius Dialogi.
18 Gerlacus, occasione cuiusdã sermonis conuersus.
19 Henrici fratris Regis Franciæ cõuersio.
20 Nouitius in somnis in specie infantis visus.
21 Theodoricus & Bernar. visione veniæ cõuersi.
22 Odulphi Episcopi Osemburgensis conuersio.
23 Henrici Camerarij conuersio.
24 Gerlaci Sacerdotis conuersio.
25 Miles ꝑpter votum conuersionis sanatus.
26 Quód Deus peccatorẽ differat ob pœnitentiã.
27 De errore Ludouici Lãtgrauij de prædestinatiõe.
28 Quòd quidam conuertuntur propter paupertatẽ
29 Canonicus ob erubescentiã furti conuersus.
30 Adolescẽtis à femina quã impr gnarat cõuersio.
31 Vir nobilis conuersionis causa gladio subtractus.
32 Abbatis Morimundi redivivi conuersio.
33 Dãnatus socio apparẽs conuersionis author fuit.
34 Visa pœna Lantgrauij necromantic⁹ conuertitur
35 Cõuersio & reuelationes Godefridi Villariẽsis.
36 Modus & forma conuersionis.
37 Valeranus armatus ad Ordinem venit,
38 Humilis conuersio Philippi Abbatis.
39 Quidam Ordines sacros celantes Conuersi facti.
40 De mirabili conuersione beatæ Hildegundis.
41 Vidua in veste Conuersi ciuitate exit.
42 Mectildis magistræ in Fusnich cõuersio.
43 Helsindis Abbatissæ conuersio.

Distinctio 2. *De Contritione.*

CAPVT 1. COntritio quid sit, & vnde dicta, eius species.
2 Apostata eligit duo millia annorũ in purgat.
3 De apostata, miraculo S. Bernardi contrito, &c.
4 Sacerdotis, cui colũba hostiã abstulit, contritio.
5 Hildebrandi impœnitentia, & pœna eius mortui.
6 De Godeschalco vsurario, & vsuræ grauitate.
7 De Lupoldo Episcopo.
8 Scholaris præ contritione confiteri non valens.
9 Mulieris, quæ de filio concepit contritio.
10 Nobilis iuuenis, qui Christum negarat, contritio.
11 De converso, qui peccatũ vsq; ad mortẽ celarat.
12 Canonici Parisien. defectu cõtritionis damnatio & de alio, qui mori timens, monach⁹ fieri voluit.
13 Militis Remensis ad verba S. Bernardi contritio.
14 Comitis Namurcensis contritio.
15 Conventus Hemmerodensis contritio.
16 Religiosa femina monacho lacrymas obtinet.
17 Alia Abbati Villariensi lacrymas item impetrat.
18 Monachus eidem gratiam eamdem promeretur.
19 Monachi vanitate elati lacrymas dæmon aspicit.
20 De clerico, qui puellam Iudæam stuprauerat.
21 De virgine Hebræa à clerico impregnata.
22 De puella Iudæa apud Louanium baptizata.
23 De puella in Linie baptizata.
24 Dixit quis Episcopos Germaniæ nõ posse saluari
25 De Monacho Claræuallis, qui Episcopatũ renuit.
26 Episcopi Lombardiæ responsum notatu dignum
27 Diœcesis Coloni. calamitas: de terra sancta, &c.
28 Angelorum & dæmonũ pro vsurario contentio.
29 Vsurarij, quem bufones deuorarunt, contritio.
30 Theobaldi vsurarij contritio.
31 Pecunia vsurarij pecuniam cõventus deuorauit.
32 Contritio cuiusdam nobilis, ab Henrico Saxonum Duce excæcati.

Distinctio 3. *De Confessione.*

CAPVT 1. COnfessio, quid sit qualis esse debeat, &c.
2 Sacerdotẽ cõfessũ nequit dæmon accusare.
3 Servum quoque confessum prodere non potest.
4 Secerdos psalmum pro illusione nocturna in cõfessione iniunctum negligens in genital. punitur.
5 Præmonstratensis clericus sine confessione peccati venialis ad obsessum accedẽs, ab eo notatus.
6 Virgo dæmonis nequitiam confessione vincit.
7 Viro ficte confesso dæmon peccata obiecit.
8 Puellæ stuprũ ante confes. dæmon nouit, nõ post.
9 B. Bernardus vt incubum dæmonem fugauerit,
10 Filiam Sacerdotis dæmon corrupit.
11 Femina fatetur 6 annis se cum dæmone peccasse
12 Ioãnes scholastic⁹ cum dæmone peccasse fertur.
13 Susãnæ civis à dæmone feminã mentito raptus.
14 De Hunis & Merlino, & incuborum filiis.
15 Monialis confessa à dæmonis infestatione libera.
16 Sacerdos à dæmone decept⁹ cõfessione liberatur.
17 Femina homicida ab incẽdio confessione erepta.
18 Hæreticus ope confessionis igne non læditur.
19 Hæretici man⁹ combusta, sed confessione sanata eo recidiuante combusta apparens, ei necẽ affert.
20 Miles virtute confessionis aduersarium superat.
21 Fur beneficio confessionis mortem euadit.
22 Alius à versiculo psalmi 105. morti adiudicatus.
23 Periclitantes in mari confitente reo liberantur.
24 Episcopus moriens ob exẽplum renuit confiteri.
25 Monachus moriens primò plenariè confitetur.
26 De confessore, qui cum adolescente peccauit.
27 Nouitius mortuus Abbati in somnis confitetur.
28 De confessione cuiusdam dæmonis.
29 Quòd non liceat scripto solo peccata confiteri.
30 Quòd confitenti non licet prodere complicem.
31 De clerico, qui stuprarat concubinã confessoris.
32 Abbas monachum persecutus, q ex alterius confessione intellexisset, sua peccata esse illi nota.
33 Aliquãdo confitenti licet aliam personã prodere.
34 De eo, qui confessus est, se sine Ordine celebrare.
35 Narratio de B. Simone Alnensi Conuerso.
36 Confessio cum voluntate peccandi facta, inutilis.
37 Confessor nummum ꝓiicit ficte confessi.
38 Abbas fratri inopiã fecit, bona cœnobij largiens.
39 Mercatores præcepto confessoris non iurandi & non mentiendi obsecuti ditiores facti sunt.
40 Mulier iracunda per confessionem mansuescit.
41 Qualis debeat esse confessor.
42 De Sacerdote auaro, pro incontinentia & continentia, eamdem duobus iniunxit pœnitentiam,
43 De auaritia & luxuria Sacerdotum,
44 Feminæ peccatum à Sacerdote impiè proditum.
45 Matrona confessorẽ suum ad libidinem incitat.
46 Indiscret⁹ confessor anni præteriti pœnitentiam
47 generatim iniungit. Alius pluribus confessione generali præmissa eamdem pœnitentiam assignat
48 Mulier in confessione se iustificãs errare docetur.
49 Confessor de ignotis culpis non debet inquirere.
50 Abbas alium Abbatẽ prouocat ad confessionem.
51 Abbas monachos suos ad confessionem ꝓuocat.

51 Peccator de modica pœnitentia transit ad maiorem.
52 Abbas iracundis pacientes ad satisfactionē excitat.
53 Plebanus impiū blandè ad satisfactionē adducit.
54 Monachus aliorū orationibus adiutus confitetur.

Distinctio 4. *De Tentatione.*

1 2 Vita Religiosa tentatio: probatio hui⁹ rei.
2 3 De 7. vitiis capitalibus. De Superbia.
4 Conuersus à superbia cadauerū visione liberatur.
5 Monachum castum at superbū non timet dæmō.
6 Nouitius immunditias bibens superbiam necat.
7 S. Bernardum calceos vngentem dæmon irridet.
8 Monachus elatus cereo benedicto disparet.
9 Voces superbas dæmon in saccum mittere visus.
10 Sacerdotem vanum signatum inuadit dæmon.
11 Vetula verbum crucis irridens extinguitur.
12 Monachus ob stricta calceamēta à Rege arguitur.
13 Rex Romanorum ea de causa Abbatem corripit
14 Abbatis sedentis in equo superbo confusio.
15 Paganus superbiam & gulam nostrorum arguit.
16 17 De ira. Servus ob verbū contentiosum occisus.
18 Priori Christus apparet in cruce spinis ligatus.
19 Christus monachū repellit à se ob durius verbum
20 Scholaris convitium in Abraham morte luit.
21 Militis blasphemātis fili⁹ tonitru mox extinctus.
22 Virgo iracunda in sepulchro sursum cremata.
23 24 De invidia. Monachi ex inuidia vexati triūphus.
25 26 Puella sorori invidens. Exemplum de invidia.
27 28 De acedia. Acediosus ad vigilias non surgens.
29 Crucifixus dorsum vertit dormienti in oratione.
30 Tentationes & visiones monachi cuiusdā.
31 Tentatio Hērici conversi, quòd illegitimus esset.
32 Visus serpens in dorso converfi desidiosi.
33 Alteri dormitanti visus est felis oculos claudere.
34 Monachū dormitantem dæmon stramine fœdat.
35 Circa monachum dormitantem apparent porci.
36 Abbas dormiētes in sermone fabula mox excitat.
37 Miles tempore orationis dormiens quid audierit.
38 Somnolentum Crucifixus in maxilla percutit.
39 Reclusa tentata mira visione ad cor redit.
40 Monialis desperans in Mosellam sese præcipitat.
41 Conversus ex desperatione in piscina se præfocat.
42 Monialis à quodam dementata in puteū se ꝓiicit.
43 Iuuencula ab amasio spreta ex tristitia se suspēdit
44 Adolescens vestibus delusis se suspendit.
45 Balduini acedia ex indiscreto fervore orta.
46 Timore silentij quidā in Ordine nigro probatur.
47 Prelatus quidam Ordinem vocauit tentationem.
48 Miles Ordinem refugit timore pediculorum.
49 De Godefrido Scholastico san. Andreæ Coloni.
50 Tentationes Reneri eiusdem successoris.
51 Nouitius completa probatione radi trepidat.
52 Ali⁹ aspectu crucifixi à spiritu blasphemiæ liber.
53 Alius visione duarum viarum ad viam reducitur.
54 Alius per *Alleluia* in somnis auditū liberatur.
55 Monachus ab apostasia per versiculum servatur.
56 Monialis capite ad ostiū illiso ab apostasia cessat.
57 58 De avaritia. Gressum perdit miles debitū negās.
59 Ob fraudem cellerarij monasterium affligitur.
60 Villariensis monasterij plaga.
61 Abbas cellerarium ob fraudē cum lucro deponit.
62 Præposit⁹ conuersum auarum ab officio amouet.
63 De Abbate, qui audiuit, *Dedisti heredi. tim. no. t.*
64 Episcopi verbum, cùm Heisterbach ædificaretur.
65 Liberalitas illius dom⁹ in pauperes tēpore famis.
66 Liberalitas Hemenrode in pauperes ipso tēpore.
67 Expensæ pauperibus exhibitæ duplo redduntur.
68 Claustrū auaritia indigum, pòst liberalitate diues
69 Femina hospitalis ditata, pòst inhospitalis egena.
70 Hospitalitas monachorum de Lacu remunerata.
71 Inhospitalis Præpositi punitio.
72 73 De gula. Scholaris damnum ex esu vnius pomi.
74 Famuli, cui pixis erat commissa, tentatio.
75 Femina paludem contra fidem viro datam intrat
76 Miles tentationi fructus vetiti resistens occūbit.
77 Tribus granis pulmenta monachis condit Abbas.
78 Verbum monachi idiotæ ad Henric. Albanēsem
79 Christus lateri suo intinctū panem tentato donat.
80 Nouitium dæmon dimidio pane oblato decipit.
81 Monacho somnolento à dæmone carnes oblatæ.
82 Alius lignum quasi carnes delusus rodit.
83 Virgini abstinenti anser à diabolo oblatus.
84 Monachi comedentis carnes punitio.
85 Gallinæ viscera in bufonem conuersa.
86 Incluso dæmon dat sterc⁹ equinum pro piscibus.
87 88 Quidam per allia victus. Alij os gutturi infixū.
89 Monachus sitiens inclinādo liberatus à tētatione.
90 Henrici Fig tentationes & apostasia.
91 92 De luxuria. Victoria monachi ab vxore tentati.
92 Tētatio Richvini monachi ex epistola monialis.
93 Iuuenis dæmoni præcipit, vt tētatio carnis cesset.
94 Monachus resistendo corona Imperiali donatus.
95 Monachus tentatus sibi eunuchizari visus.
96 Vita Everardi Plebani sancti Iacobi.
97 De clerico ad accusationem impudicæ combusto
98 Victoria conversi, ad cui⁹ pedes ancilla noctē egit.
100 Æger spe sanitatis fornicatus mox è vita decedit.
101 Nobilis femina stimulū carnis in aqua extinguit.
102 Monialis luxuria flagrās vt à suo prouisore sanata

Distinctio 5. *De Dæmonibus*

1 Dæmones esse, eosque multos ac malos, &c.
2 Miles per Necromantiam videt dæmones.
3 Sacerdos à dæmone è circulo extract⁹ perimitur.
4 Clericus extractus è circulo ducitur ad infernū.
5 Conuersus in multis formis videt dæmones.
6 Domnus item Hermannus dæmones videt.
7 Christianus item monachus dæmones vidit.
8 Dæmones in superba veste feminæ visi.
9 Alia visio; an plures sint homines quā dæmones.
10 Dæmon dicit, se malle in infernū cum anima ire,
11 quàm in cælum redire. Alter contrarium dicit.
12 Dæmon possidet feminā sibi à marito traditam
13 Inuadit dæmon puerum, cui pater maledixerat.
14 Obsessa ait dæmonē ligatū tribus verbis Canōis.
15 Obsessa prodit sacram spinam coronæ Domini.
16 Conuersus spe Episcopatus delusus suspenditur.
17 Alius voce cuculi deceptus, in apostasia moritur.
18 Hæretici duo falsis miraculis editis Bisūtij exusti.
19 De Hæreticis Coloniæ combustis.
20 De hæresi Valdosiana in ciuitate Metensi.
21 Hæresis Albiensium. Hæretici Parisiis cōbusti.
22 Alius dicens se Spiritum sanctū Trecis exuritur.
23 De Hæreticis Veronensibus.
24 25 Hæreticus asserit se mundi principē & creatorem
26 De puella quinquenni à diabolo possessa.
27 Cōuersum trāsfert dæmon vltra ciuitatē Lubec.
28 Cōversus viso diab. infirmat⁹; vnde hic defectus
29 Abbas & monachi viso diabolo penè exanimes.
30 Iuuenes viso in specie mulieris diabolo infirmati
31 Femina à dæmone in forma serui pressa moritur.
32 Alia à diabolo amplexata paulò pòst decedit.
33 Conuersum dormientem diab. amplexu occidit.
34 Lusoris dæmon viscera excussit.
35 Homo spe diaboli de turri saltans diruptus est.
36 Dæmō in forma hominis homini fideliter seruit.
37 Dæmon transfert militem in spiritu in Ierusalē.
38 Non permittit dæmon, hominem à se obsessū de
39 rapinā in quinta feria gustare.
41 Dæmon inter duos peregrinos serit discordiam.
42 Militem in specie Sacerdotis per spineta ducit.
43 Inter militem & cœnobiū ait se discordiā seuisse.

42 Megoz miles à diabolo per pavimentum trahitur.
43 Dæmon vineam pro mercede custodit.
44 De Euphemia moniali, quã diabolus infestauit.
45 De infestationibus Elizabeth.
46 Inclusa quędã per *Benedicite* à dæmone libera.
47 De Bertrada inclusa.
48 Videtur dæmon greges in chorum deducere.
49 Visiones Hermanni Cantoris.
50 Inclusa videt dæmones sup scapulas monachor.
51 Monachus à dæmone in specie feminæ tentatus.
52 Diabolus similis vrso vel leoni ad stipitẽ ligato.
53 Bunnensis Canonicus à dæmone tentatus.
54 Conuentum sanctæ Valburgis dæmon irridet.
55 Sacerdotem arma gestantem terret dæmon.
56 Campanari⁹ in pinnã castri à dæmone trãslatus.

Distinctio 6. *De simplicitate.*

CAPVT 1 DE virtute Simplicitatis.
2 Monacho simplici esu carniũ pec⁹ redditur.
3 Abbati sagimen in simplicitate appositum.
4 Godeschalcus monachus sagimine vescitur.
5 Vita Enfridi Decani sancti Andreæ in Colonia.
6 Vita Hermanni Decani Hildenhensis Ecclesiæ.
7 Simplicitas Verinboldi Canonici S. Gereonis.
8 Simplicitas Christiani cellerarij in Brumvilre.
9 10. De monacho Porcet. Vita Engelbert cæci.
11 Petri Abbatis Claravallẽs. laudabilis simplicitas
12 Abbatis S. Victoris simplicitas adversarios vicit.
13 Rex simplicẽ Laudunẽs. cõmendationem ꝓbat.
14 Monachũ simplicem S. Dionysij Abbatẽ creat.
15 Simplci monacho confert Imperator Abbatiam
16 Otto Imperator Abbatẽ simplicem commendat
17 Monacho morienti diabolus acũ ignitam ꝓijcit.
18 De Abbate, qui electionẽ suam astutè ꝓcurarat.
19 Mauritius Parisiensis seipsum simpliciter elegit.
20 Prioris eligi cupientis astutia pessimè ei cessit.
21 Homo multos Bunnæ decipit specie Religionis.
22 Homo in matrem dolosus à serpente invaditur.
23 Præpositum dolosum Rex iubet viuum infodi.
24 Fur dolosus à patibulo liberatus iterũ suspensus.
25 Impius peregrino crimen imponẽs suspenditur.
26 Palatin⁹ iubetur primũ obviaturum suspendere.
27 Theodorici cuiusdam dolosi mors notabilis.
28 Intrusus prębendã ei⁹ obtinet, qui ei author fuit
29 Idiota simplicitate sua causa superior apud Papã
30 Simplex conversi tentati oratio ad Christum.
31 Inclusa Christum in stramine quærit & inuenit.
32 De sorore, cui Christus dixit se esse in saccello.
33 De passione simplicis Marcadelli.
34 De passione Margaretæ virginis de Louanio.
35 Simplex concubina se in fornace extinguit.
36 De morte Ludouici simplicis monachi.
37 De moniali, caprã putante feminam secularẽ.

DISTINCTIO 7. *De sancta Maria.*

CAPVT 1. DE ijs, quę B. Virginẽ Mariã mysticè designãt
2 Imago eius sudat timore diuinæ sententiæ.
3 De plaga Frisiæ ob injuriam Dominici corporis.
4 Sacerdos idiota per B. Virginẽ officio restituitur
5 Alius item depositus per eamdem restituitur.
6 S. Maria Papam Innocentium per Renerum avertit ab exactionibus in Ordinẽ Cisterciensem.
7 De vindicta hostium Loci sanctæ Mariæ.
8 Henricus Canonicus ope Virginis conuersus.
9 Monacho apud monasterium, quod Trappa dicitur, infirmato confitendi gratiam obtinet.
10 Duos mendicos ægrotos de confessione monet.
11 Petro monoculo Abbati Claravallis in Ecclesia Spirensi S. Maria benedictionem impertitur.
12 Monachis & Conuersis Hemmerode benedicit.
14 Conuersis infirmis eadem Virgo benedicit.
15 Monachis dormiẽtibus benedicit, vno neglecto.
16 B. Virgo cum S. Elizabeth & S. Maria Magdalena Conuentui apparet.
17 Vita D. Christiani monachi de Hemmenrode.
18 S. Maria in Lucka super altari residere visa.
19 Monachus eiusdem Cœnobij B. Virginem vidit vultus monachorũ detergere, duobus exceptis.
20 Alij eadem cum sanctorũ multitudine apparet.
21 Visio nobilis Virginis de Quida.
22 Monialis beatã Mariam in Assumptione coronã demittere super Conventũ Vallis S. Petri videt.
23 Otto precibus Mariæ à duplici infirmitate liber.
24 Clerico pro lingua præcisa nouam restituit.
25 Monachus per S. Mariam curatur: & de sanitatibus per imaginem eius; & de alia ejus imagine.
26 Conuersus per *Aue Maria* infestationi exeptus.
27 Inclusa eodẽ beneficio illusiones diaboli euadit.
28 Matrona eadem salutatione ab adultero libera.
29 Militis vincula intercessione B. Virginis dirupta.
31 Sacerdoti timores tonitrui temperauit.
32 B. Elizabeth de Sconauia videt S. Mariam flexis genibus Christum pro Conuentu orare.
33 Clerico panem in os mittere visa est.
34 Militem à tentatione per osculum liberat.
35 Monialis carnalem æstum alapa sedat.
36 De Beatrice custode. *Absurdum hoc, ideo omissum*
37 Militem in vigiliis deficientẽ B. Virgo cõfortat.
38 Monachus eiectus meritis eius recipitur.
39 Bertranni monachi mirã visio de S. Virgine.
40 Vita domni Vualteri de Birbais.
41 Abbati virga pastoralis à B. Virgine porrecta.
42 Episcopus per ipsam promotus, pòst depositus.
43 Scholaris ab ea correpť, cũ Ordini malediceret.
44 Pœna quorumdam ob injuriam beatæ Virginis.
45 Pœna lusoris, qui blasphemauit S. Mariam.
46 Pœna matronæ de imagine eius stultè loquentis.
47 Femina filiam à lupo raptam per eam recipit.
48 De imagine beatæ Mariæ in Iesse.
49 Monacho medico B. Virgo electuarium negat.
50 Sanctimonialis tibiã S. Maria perunxit & sanauit.
51 Inclusus per *Aue Maria* mirã sensit dulcedinẽ.
52 Monachum S. Maria deosculata ante mortem.
53 De Hermanno conuerso, pro quo defatigato sancta Maria horam neglectam decantauit.
54 Conuersus sanctam Mariam in fine suo vidit.
55 Sanctimoniali morienti B. Maria apparuit.
56 Varnero monacho in extremis S. Maria adest.
57 Canonico Coloniensi in fine S. Maria apparet.
58 Cononem eadem Virgo morientem consolatur.
59 Miles decollatus per illam euadit gehennam.
60 Latro decollatus in Ecclesia ab ea sepeliri iussus.
61 Monachus Ordinem Cisterciensem sub pallio videt beatæ Virginis in cælo.

Distinctio 8. *De diuersis visionibus.*

1. CVR in octaua Distin. de visionibus agatur.
2 Sacerdoti natiuitas Christi reuelata.
3 De sorore Christina, & eadem natiuitate.
4 De diversitate somniorum, & visione spirituali.
5 Monachus Christũ quasi recens natum videt.
6 Stella visa sup cantantes nocte Natiuitatis Dñi.
7 Richmidis in Epiphania Christum in præsepio videt, & vocem Patris audit.
8 Virgini cuidam Christ⁹ apparet in ętate triennij.
9 Richmidis Dñm videt inter persecutores.
10 Christus cuidam virgini sæpe apparet in cruce.
11 Monacho Christ⁹ in cruce visus cũ dono lacrym.
12 Quõ intelligendum, *Percussit petrã, & flux. aqua.*
13 De Petro monacho de Claustro.
14 Monachi tentati vulnera coram Christo perũcta
15 Christinæ Christ⁹ apparet, & senex vngit vulnę.
16 Monialem tentatam Christus amolcitur.

17 Duo conuersi Christū in aëre crucifixum vident.
18 Ali' Christum cum 15 Religiosis crucifixū videt
19 Religiosorum crucifixio.
20 Conuersus in extasi Iesum in cruce cernit.
21 Militi crucifixus inclinauit, qui inimico pepercit.
22 Sanctimoniali tenebras temperauit crucifixus.
23 Nouitio inclinanti ad *Gloria Patri* crux impressa.
24 Monachus pictor in Parasceue moritur.
25 Crucifix' Ecclesiæ S. Georgij cāpanarium trusit.
26 Vindicta in milites, ob hostes in Ecclesia occisos.
27 Vindicta in Damiatanos ob Christi iniuriam.
28 De ciuibus eiusdem ciuitatis crucifixis.
29 Christus se in paupere percussum fuisse queritur.
30 Henricus contractus Clarauallēsis Christū vidit.
31 Comes in figura leprosi Christo pedes lauat.
32 Episcopus nares leprosi lingens gemmam excipit.
33 Alius vomitum leprosi communicantis sumit.
34 De odore aromatico in Pascha.
35 36 De Passione Domini. De Spiritu sancto.
37 Columba visa super caput Hermanni Prioris.
38 Visa alia in capite monachi Euangeliū legentis.
39 Moniali ostensum mysterium sanctæ Trinitatis.
41 Qua similitudine Electi dicantur mēbra Christi.
42 De Angelis. Virgo à stimulo libera ope Angeli.
43 Conuers' Angelos se videre dicens, gratiā perdit.
44 Quid operētur Angel' & dæmon circa hominem
45 Soror videt Angelum animarum præsentatorem
46 Reliquiæ montis Guindisberg trāsmigrare visæ.
47 Milites Templi hostibus inuisibiles, dum orant.
De Patriarchis & Prophetis.
48 De Monacho, sancti Ioannis Baptistæ dilectore.
49 De Moniali, eiusdem Præcursoris dilectrice.
50 *Moniales* contendūt pro SS. Ioa. Bapt. & Evāg.
51 Canonicum sanctus Ioannes Baptista trusit.
52 S. Ioannis Bapt. brachiū à meretrice venditum.
53 Eiusdem dens apud Heisterbach miracula facit.
De Apostolis.
54 Femina san. Andream sorte acceptum repudiat.
55 Pelle vrsina S. Andreæ empta mare sedatum est.
56 Homo ope sancti Iacobi à suspendio liberatur.
57 Miles de Ecclesia S. Thomæ in India translatus.
58 S. Bartholomæi dens secundus sanguinē mittit.
59 De femina, quæ sanctum Iudam contempsit.
60 Braxatricis Ecclesiæ Apost. dom' ab igne illæsa.
61 De cive, qui lapides ad fundamēta Ecclesiæ dedit.
De Martyribus.
62 De revelatione Martyris nostri.
63 Sancti in aëre visi victoriā Christianis obtinent.
64 Reliquiæ Ioannis & Pauli gestantem pungunt.
65 S. Nicolai dens importuos baiulos strepitu arguit.
66 B. Thomas Cantuar. cur tot miraculis fulgeat.
67 Frenū falsò B. Thomæ creditum miracula edidit.
De Confessoribus.
68 Conuerso S. Nicolaus in choro apparet.
69 Furem idem Pontifex à periculo liberat.
70 Adam monachus ab eodem sanatus.
71 Opilioni mors imminens à S. Nicolao prædicta.
72 De tabula sancti Nicolai apud Porcetum.
73 Ægroto sancti Martinus & Godeardus adsunt.
74 Gerardo Claraval. Abbati Euchari' & socij visi.
De Virginibus.
75 Theodorico Episcopo S. Maria Magdalena visa.
76 Eadem Magdalena Arnoldum monachū curat.
77 S. Liuthildis oculos Abbatissæ in Houene sanat.
78 De imagine S. Catherinæ in eodem Cœnobio.
79 Os eiusdem sanctæ oleum stillat.
80 Tria Virginū corpora neglecta Coloniæ redeūt.
81 De duab' Virginibus vndecim milliū nobis datis
82 Viator de earum Reliquiis miraculo obtinet.
83 Conuersum sacra Virgo in somnis osculata.
84 Os equinū à sacris Reliquiis miraculo avulsum.
85 Ad hymnū *Te Deum* psallentes trāsferri videtur.
86 De iis, quæ Hermān' Abbas vidit de loco nostro
87 Rudolph' aspersoriū illotis manib' tāgere timet
88 Monachus in excessu propriam animam videt.
89 Monialis ob defectū pitantiæ divinitus cōsolatur
90 Conversus gratiam concessam pandendo perdit.
91 Viator prophetici spiritus Conuerso apparet.
92 Canonico viri candidati horas decantant.
Distinctio 9. *De Sacramento Eucharistiæ*
CAPUT 1. QVid sit Sacramētum, quæ res sacramēti. &c.
2 Sacerdos Christū in specie infantis cernit.
3 Alius in hostia videt Virginem cum infante.
4 Episcopus Livoniæ Christum videt in altari.
5 Sacerdos dubitās vidit in Canone carnē crudam.
6 Alius seruans hostiā ad maleficia, exire nō potest.
7 Corpus Christi in agro relictū proditur à bobus.
8 Apes Basilicam corpori Christi fabricauerunt.
9 De femina, quæ super caules hostiam seminauit.
10 Musca circa hostiam volitās subitò extinguitur.
11 De muribus hostias non consecratas rodentibus.
12 Corp' Dñi in flumen proiectū hæreticos mersit.
13 Hostia nave confracta ad aliam navim natauit.
14 Eucharistia pavimēto delapsa lapidi impressa est.
15 De hostiis in Aurode clericorum insania excussis.
16 Ecclesia cōbusta corpus Christi manet intactum.
17 Abbas Daniel formam sanguinis in calice videt.
18 Sacerdos formā humani cruoris videt in calice.
19 Ciuis quidā in Canone vidit calicem exuberātē.
20 Hervic' scholaris videt formā sanguinis in calice
21 Hildebrandus speciē cruoris in calice conspicit.
22 Ablui nō potest corporale sacramēto perfusum.
23 Sanguis itē in corporali apparet effuso sacramēto.
24 Infirmo conversa in sanguinem ablutio.
25 Vltima item ablutio conversa in sanguinē.
26 Qualis esse debeat vita Sacerdotum.
27 Quæ in eis exigantur, vt corpus Christi cōficiant.
28 In manibus sacerdotis in Canone visus Christus.
29 30 Aliud simile. Sacerdos in canone suspēsus
31 De Vlrico monacho Villariensi.
32 Sacerdotis cuiusdam devotio circa sacramentū.
33 Hostia in elevatione instar christalli perlucida.
34 Devotio feminæ cuiusdam in communicando.
35 Christ' propriis manibus feminam cōmunicans.
36 37 Aliud simile. Conversus cōmunicare desiderās,
38 hostiam reperit in ore suo. Aliidem contigit.
39 Monialis dulcedinē ex sacra cōmunione sentit.
40 Idem contingit Aleidi Abbatissæ.
41 Cōversus videt Christū sanguinem suum stillare.
42 Puer pulcherrimus in os communicantis intrat.
43 Episcop' Parisien. communicans sensum recipit.
44 Puerul' hostiā non esse consecratam deprehēdit.
45 Conuersus desiderio cōmunioni fit Propheta.
46 Femina Eucharistia negata dulcedinē eius sentit.
47 Alia solo Christi corpore pasta.
48 Miles virtute communionis hostem superauit.
49 Alter suspensus viaticum ante mortem percepit.
50 Ancilla per communionem sensum recepit.
51 Miles in luto Eucharistiam adorans.
52 De hæreticis, qui furati sunt corpus Christi.
53 De Sacerdotibus indignè conficientibus.
54 Sacerdos malus carbones masticare visus.
55 Friso quidam corpus Domini calcat.
56 Alius sub specie panis nescit esse corpus Christi.
57 Christus in Missa faciē avertit à malo sacerdote.
58 Alius in Missa corpus Christi perdidit.
59 Abbas Daniel in calice carnem crudam reperit.
60 61 Quidā sine Ordine celebrat. Alter idem actitat.
62 Quomodo Eucharistia sumi debeat.
63 Conversus quidam carbones sumere visus.

64 Conversus proprietarius sumere nequit Eucharistiã.
65 Hostia in Belle de corporali resilit.
66 Corporale tactu monialis impraegnatae sanguineam contraxit maculam.
67 Corporale ruptum divina virtute reparatur.

Distinctio 10. *De Miraculis.*

1. MIraculum quid sit: à quo vel quibus fiat.
2. Vuinandus vna hora ab Ierusalem in Dioecesim Leodiensem ab Angelo equite transfertur.
3 Idiota in somnis accipit gratiam praedicandi.
4 Clericus per minutionẽ scientiã perdit & recipit.
5 Conversi Everbacensis tactu infirmi sanati.
6 De monacho contemptore rerum temporalium
7 Rusticus in fornace clausus diuinitus eripitur.
8 Abbas ex charitate carnes cum infirmo comedit.
9 Monachus inobediens carnes foetidas comedit.
10 De femina à daemonio liberata.
11 Miles ioculariter daemonem eiicit.
12 Miles fluxu sanguinis laborans Saracenos fugat.
13 Vinea ob decimationem diuinitus repleta.
14 Oratione conversi olla confracta reparata.
15 Conuersi obedientia pisa in agro versa sunt.
16 Abbatissae cervisia in vinum conversa.
17 Pistricis blasphemantis pasta in fimum versa est.
18 De eo, qui carnes in Quadragesima comedit.
19 De Crucifixo apud sanctum Goarum vulnerato.
20 De cruce lancea percussa, cui simile contigit.
21 Fures cruce furati, veniã cõsecuti, post suspensi.
22 Matrona absque dolore parit ob vestem signatã.
23 Sol in tres partes apparet diuisus.
24 Eclipsis solis, & mors Philippi Regis.
25 De stella, quae Coloniae visa est post meridiem.
26 Stella maxima post solis occasum cernitur.
27 De tonitruo & fulmine in vigilia sancti Matthiae.
28 Theatrum in Saxonia fulgure fractum.
29 Sacerdos tonitruo extinctus iuxta campanario.
30 Monachus à praedonibus per tonitruũ liberatur.
31 Vidua membra sua igni opponens, eum evadit.
32 Veste eius combusta, crux ab igne non tangitur.
33 Pomum comburitur, zona crucis illaesa.
34 Clericus falso accusatus incendium non sentit.
35 Fornicarium ob confessionem prius ferrum candens non laesit, recidiuantẽ aqua frigida vssit.
36 Viator cum incendiarium ferrũ frigidum combussit.
37 Cruces in Frisia apparent tempore praedicationis.
38 Crux apparet in Dithusen iuxta solem.
39 Alia crux visa in villa quadã prouinciae Frisiae.
40 Cruces eodem tempore visae iuxta Coloniam.
41 Nubes in Saxonia cadens plurimos submersit.
42 In latere pueri caro pendens per baptismũ perit.
43 Paganus Babilone baptizatus sanatur.
44 Author huius Dialogi miraculo sanatus.
45 Canis à scholaribus baptizatus in rabiem actus.
46 De Richar. Angliae Rege, & periculis ei⁹ in mari
47 De pressuris, quę nostris temporibus acciderunt.
48 De terraemotu in Cypro. 49. De alio in Brixia.
50 De alio Coloniae. 51. Ignis è caelo lapsus.
52 Homo in argentifodina annũ sepultus liberatur.
53 Ritus sacrorum cinerũ irrisor puluere suffocatur
54 Conversi subulci meritis arbor succiditur.
55 Silex in signũ futurae stabilitatis puellae scinditur.
56 Auicula meritis sancti Thomae à milvo liberata.
57 Miles dat columbis licentiam abeundi, & abeunt
58 Ciconiis Prior Cisterciensis dat benedictionem.
59 Quòd hirundines solita repetant habitacula.
60 Adultera ciconia à mare occisa.
61 Annulus Conradi Praepositi in esoce repertus.
62 De aquis in sanguinẽ versis, & de piscib⁹ earum.
63 Bubali custodem perimunt. 64. Lupa scholarẽ.
65 Hominis cuiusdã filios omnes lupi suffocarunt.
66 Puella à lupo in nemus rapta, sed servata.
67 Buso persequens hominem.
68 Buso in phiala Sacerdotis miraculosè productus.
69 Item buso in altari Iudaeorũ sub mappa repertus.
70 Serpens vulnus satellitis sugit & sanat.
71 Matrona Flandrensis serpentem in orbita bibit.
72 Mulierem dormientem serpens per os ingressus.

Distinctio 11. *De Morientibus.*

CAPUT 1. MOrs quid sit: & de 4. generib⁹ morientiũ.
2 De morte Meineri Sacerdotis de Claustro
3 De morte Isembrandi. 4. Item de morte Sigeri
5 Mors adolescentis laici, cui Angeli loquebantur.
6 Obertus moriens caelestem videt harmoniam.
7 Conuersus caec⁹ audit Angelos exequias agentes.
8 Hildebrandi animã conventus candidatus defert.
9 Circa defuncti Conuersi corpus candelae visae.
10 De morte Hervici Prioris.
11 Mors Cõuersi, qui praecepto Abbatis sui revixit.
12 Alius item reuiuiscens visa narrat.
13 Finalis contritio Sacerdotis olim monachi nigri.
14 De Rudingero, cui B. Dauid finem suũ praedixit.
15 Morientem nigri homines & vultures obseruãt.
16 Super alio moriente videtur corvi residere.
17 Cononis de Malburg monachi, mors.
18 Mors Ludolphi de Porta. 19. Itẽ Alardi de Luka.
20 Miles occisus invocatione diuini nominis salvus
21 Friso sine sacramẽto mortuus, quamvis monitus.
22 Alius Friso occisus sacramenta omnia recepit.
23 De Vigero milite à Saracenis occiso.
24 Orans miles in sepulchro Dñi mortẽ impetrat.
25 Mors monachi, qui viuere recusauit.
26 Abbas Bauariae incendio suffocatus.
27 Inclusi mors. 28. Clementiae monialis mors.
29 Osiliae, quae se ferreis circulis ligauerat, mors.
30 Mors Gerebrandi Abbatis. 31. Itẽ mors Cõradi.
32 De moniali, quae nuntium Dei ante ostium vidit.
33 Mors Conradi monachi, quẽ vocauit Richvin.
34 Gregorius Armenius à matre defuncta vocatus.
35 Pueri defuncti oboli ablati reus redit ad vitam.
36 Monachus sine cuculla defunctus caelo arcetur.
37 Strasburgensis ciuis anima ad corpus redit.
38 Theologus diabolum videt in morte.
39 De usurario, cui mortuo crumena consepulta est
40 Vsurario mortuo denarius masticare visus.
41 Vsurarium animas à daemonibus velut corvis avidis.
42 Vsurarius moriens denarios masticabat.
43 Mors Valteri dispensatoris Praepositi Bunnensis.
44 Mors Godefridi Canonici. 45. Itẽ mors Decani
46 Coloniẽ. Inclusae mortuae ... substracta.
47 Quidam moriens videt lapidẽ capiti imminere.
48 Rustico daemõ palum igneũ in os mittere nititur.
49 Clericus mortuus rediens se iudicatum exclamat
50 Alius moriens tubã infernalẽ se audire testatur.
51 Mors Comitis Fulkensis ob blasphemiã occisi.
52 Ioannes Danus diabolum in morte videt.
53 De seruo quodam, quem canes lacerauerunt.
54 Bernardi Monasteriẽs. qui sororiũ occidit, mors.
55 De latronibus Coloniae in rotis positis.
56 Rustici simul sepulti in sepulchro adhuc pugnãt.
57 Conuersi cuiusdam conspiratoris mors.
58 Mors Canonici, qui velatam monialẽ stuprarat.
59 Mors puellae in cui⁹ sepulc. canes se mordebant.
60 Maga mulier à daemonibus ablata.
61 De hospitalario, qui seipsum in aquis suffocauit.
62 Matronã agonizantẽ mors deserens clericum inuadit.
63 Monstrũ specie feminae duas familia necat.
64 Aliud Bunnae de vno sepulchro in aliud transit.
65 Monachus expirat, cùm legitur Euãgel. *Vigilate*,

Distinctio 12. *De gloria & poenis mortuorum.*

CAPUT 1. DE mercede bonorum & malorum.
2. De poena Ludovici Lantgravij mortui,

3 De pœna cuiusdam Principis Alemaniæ.
4 Clerici corp⁹ animæ loco vegetat dæmon.
5 Pœna Guillelmi Comitis Iuliacensis.
6 Sacerdotis anima in puteo à parochianis agitata.
7 De pœna Sculteti de Colmere, in Vulcanū missi.
8 Scultetus de Leggenich in eodem monte missus.
9 Bruno de Fliteit in eumdem Vulcanum missus.
10 Pœna filij eius, cui in inferno propinatum.
11 Everardus se in feretro erigit.
12 Decanum Palernensem invitat Rex Arturus ad
13 mōtem Giber. Dux Ceringiæ in Vulcan. missus.
14 De pœna Frederici militis de Kelle.
15 Henricus Nodus post mortē visibiliter apparet.
16 Torneamentum occisorum iuxta Montenake.
17 De Valtero de Milene.
18 Miles mortuus serpentes ad portam filij suspēdit.
19 Bauar⁹ ait post mortē nil sibi pfuisse eleemosinas.
20 Pœna concubinæ, quam diabolus venabatur.
21 Monialis, infantem à se occisum circūferre visa.
22 De Iorda. Cardinale. 23. De alio ad infern. ducto.
24 Purgatorium cuiusdam vsurarij Leodiensis.
25 Purgatorium cuiusdam Prioris Claravallensis.
26 De purgatorio cuiusdam Mariæ in Frisia.
27 Purgatoriū cuiusdam matronæ ob magicas artes.
28 De monacho, qui post mortem socio apparuit.
29 Scholasticus post mortē apparens tabulā frangit.
30 Ioannes Sacrista Villariensis apparet Abbati suo.
31 Abbatis, qui segnis ad laborē fuerat, purgatoriū.
32 Mortuus quidā eleem. sinas præponit orationib⁹.
33 Alius petit tres missas in Ordine nostro.
34 Purgatoriū Christiani monachi Vallis sācti Petri.
35 Monialis purgatoriū, cui sāctus Benedict⁹ adfuit.
36 Margaretæ monialis de S. Salvatore purgatoriū.
37 Guillelmi monachi purgatorium.
38 S. Patritij purgatoriū. 39. Monach⁹ illud intrās.
40 De pœna Abbatis Corbeiæ.
41 Rudingeri cuiusdam pœna & potus.
42 Sacerdotis pœna propter lasciviam.
43 Gloria Hiruntrudis Abbatissæ de Dithkirgen.
44 Gloria Azelinæ: item de tunica beati David.
45 Gloria monachi instar sagittæ ad Deū perducti.
46 Anima scholaris in specie columbæ assumpta.
47 De manu scriptoris in Arnisberg.
48 Odorem suavem efflat corpus B. Petri Cantoris.
49 De prædicatore Ordinis Præmonstratensis.
50 De cive, in cui⁹ cruribus scriptū erat *Ave Maria*.
51 Conversus sentit pect⁹ suum quasi lapide premi.
52 De morte Theoderici & Guntheri.
53 Conversus dicit Ordinē Cister. magnam habere
54 gloriam. 54. Glorificatio pedū cuiusdā Magistri.
55 De David monacho, qui oculos in solem defixit.
56 Dotes Electorum post resurrectionem.
55 De Cinolfo Templario.
57 Obtinuit B. Virgo, ne Angel⁹ secūdò buccinaret.
58 De cælesti Ierusalem, & gloria Sanctorum.

LAVS DEO, B. MARIAE, ET OMNIB. SANCTIS.

Historiæ dubiæ aut falsæ, hoc dialogo contentæ, in Notis iam ostensæ, iterum hic paucis declaratæ. Distinctione 1. cap. 33. De clerico damnato, socium ad Ordinem Cistercienſem adhortante. Cap. 34. De mago in infernum deducto, & incolumi reducto. Distinct. 2. cap. 2. de apostata, qui elegit bis mille annos in purgat. cap. 3. de alio apostata in habitu sæculari sepulto, & in Religioso invento. c. 4. de Sacerdote, cui columba hostiam abstulit. c. 10. de iuvene, cuius peccata divinitus è charta deleta. c. 11. de femina in sola camisia se exhibente. c. 22. de fornicatore, cuius accusatores elingues facti. c. 29 de contentione Angel. & dæmonum in vsurarij exequiis. cap. sequenti de alio à bufonibus consumpto. Distinct. 3. c. 2. de clerico confesso, quem dæmon non potuit accusare. cap. sequēti simile habetur æquè dubium. c. 11. de Merlino & Hunis ex dæmone natis. c. 26. de dæmone confitente peccata. c. 32. de confessione, quam pontifex revelandam censuit. c. 51. de pœnitente, paulatim à modica pœnitentia ad maiorem disposito. Distinctione 5. c. 36. de dæmone nobili obsequente. Distinct. 7. c. 7. de milite osculo Virginis à tentatione liberato. c. 33. omisi. c. 56. & seq. de milite & latrone salvatis, &c. Distinct. 10 c. 19. de vinea subitò vvis plena. Distinct. 11. c. 20 de pessimo milite tribus verbis salvo. Distin. 12. c 18. de mortuo, bufones ad ianuam filij suspendente. c. 20. de concubina defuncta. cap. 24. de vsurario Leodiensi defuncto: de eo vide Notas. Mitto alia quædam, brevitatis causa.

Quidam errores sunt numerorum in Indice, præsertim Dist. 8. à num. 59.

[illegible]

